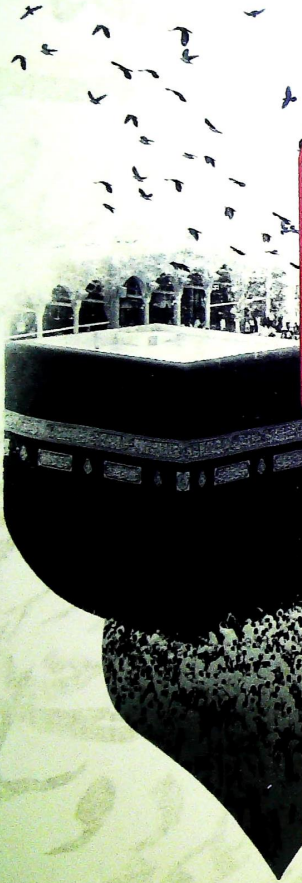

Prof. Dr.
İhsan Süreyya
Sırma

Müslümanların Tarihi

2

BEYAN

Müslümanların Târihi, Beyan Yayınları'nın 577/2. kitabı olarak yayına hazırlandı; dizgi ve sayfa düzeni DBY Ajans, kapak Yûsuf Kot, baskı ve cild, Erkam Yay. San. Tic. A.Ş. (Sertifika: 19891 İkitelli OSB Mh. Atatürk Bulvarı Haseyad 1. Kısım No: 60/3 C Başakşehir - İstanbul Tel: 0212 671 07 00 -Pbx-) tarafından gerçekleştirildi ve Kasım 2017'de İstanbul'da yayımlandı.
ISBN 978-975-473-767-7 / Takım ISBN 978-975-473-765-3

Sertifika No: 14723

BEYAN YAYINLARI
Ankara Cad. 21 • 34112 Cağaloğlu-İstanbul
Tel: +90 212 512 76 97 - Tel-Faks: +90 212 526 50 10
www.beyanyayinlari.com / bilgi@beyanyayinlari.com
www.facebook.com/beyanyayinlari
www.twitter.com/beyanyayinlari
www.instagram.com/beyanyayinlari

Prof. Dr. İhsan Süreyya Sırma

Müslümanların Târihi

II. Cild

(Hz. Muhammed (s.a.s.)'in Mekke ve Medine Dönemleri)

BEYAN

İçindekiler

Giriş, 15

I. Bölüm
İslâmî Tebliğin Mekke Dönemi (Tebliğ Sürecinde İşkence), 21
Hz. Muhammed (s.a.s)'in Peygamber Olacağına Dâir Haberler, 21
İbnu'l-Heyyebân, 25
Arap Kâhinleri, 26
Vahiy, 27
Peygamberlik, 33
Kendisine Peygamberlik Verilen Hz. Muhammed (s.a.s) Evine Dönüyor, 38
Hz. Hatice'nin Vahyi Denemesi, 40
Vahyin Kesilmesi (Fetretü'l-Vahy), 42
Namazın Farz Kılınması ve Cebrail'in Hz. Peygamber (s.a.s)'e Namazı Öğretmesi, 44
İlk Müslümanlar, 45
Hz. Ali, 45
Zeyd b. Hârise, 49
Hz. Ebûbekir, 49
Tebliğin Açıktan Yapılması, 50
İlk Kan Dökülüyor, 53
Mekke Devleti'nin Düşmanlığı, 54
Gerçek Saptırılıyor: Hz. Peygamber (s.a.s)'i Yanlış Tanıtma Gayreti, 57
Hz. Peygamber'e Fiilî Saldırı ve Tacizler Başlıyor, 59
Hamza b. Abdulmuttalib Müslüman Oluyor, 64
Mekke Devleti Taktik Değiştiriyor, 65
Kureyş Temsilcilerinin Teklifleri, 67
Ebû Cehil Suikast Düzenliyor, 71
Mekke Devleti Adına Nadr b. El-Haris Devrede, 74
Mekke Devleti Nadr'ı Yesrib Yahudilerine Gönderiyor, 75
Kur'an Ölüm Pahasına İlk Defa Açıkça Okunuyor, 77
Kureyş Gizlice Kur'an Dinliyor, 79

Müminlere Uygulanan Ekonomik Terör, 80
İşkence Şiddetleniyor, Tebliğ Devam Ediyor, 81
Bilâl, 84
Ebûbekir, Müslüman Köle Kadınları İşkenceden Kurtarıyor, 86
Hz. Ebûbekir Yerde Sürünüyor, 89
Habbâb Ateşte, 90
Ebû Zerr, 90
Yâsir Ailesi, 90
Hz. Peygamber (s.a.s), Sahabesinden Fazla İşkence Görüyordu, 93
Ebû Cehil'in İşkence Yöntemi, 94
İşkencenin Boyutu, 94
Hz. Peygamber (s.a.s) İnsanların Helâkini İstemiyor, 96
Ebû Cehil'in İnadı, 97
Hz. Peygamber (s.a.s)'in Sütbabası Müslüman Oluyor, 98
Dava Göçü-Hicret, 98
Necâşî'nin Müslümanlarla Konuşması, 105
Ömer b. Hattâb Müslüman Oluyor, 106
Müslümanlara Ekonomik Ambargo (Haberu's-Sahife), 112
Hz. Peygamber (s.a.s)'e İşkence Devam Ediyor: Ebû Leheb ve Karısı, 119
Hz. Peygamber (s.a.s)'e Psikolojik İşkence, 120
Habeşistan Muhacirlerinin Bir Kısmı Mekke'ye Dönüyor, 121
Hz. Ebûbekir'in Habeşistan Hicreti, 122
Baskı Altındaki Peygamber Ezilmişleri Koruyor, 124
Mi'râc, 126
Ebû Tâlib'in Ölümü ve Hz. Peygamber (s.a.s)'in Tâif Seferi, 128
Ebû Leheb Haşimoğulları'nın Lideri Oluyor, 130
Hz. Hatice'nin Vefatı ve Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in Tâif Seferi, 132
Ensâr, 136
Biat, 139
İkinci Akabe Biatı, 142
Hz. Peygamber (s.a.s) Yesrib'deki Temsilcilerini Seçiyor, 144
Yesrib'e Hicret Başlıyor, 146
Suheyb'in Hicreti, 148
Hz. Peygamber (s.a.s) Hicret Ediyor, 149
Suraka Olayı, 159
Hicret Sonrası Cihâd Devri, 161
Bu Bölümün Sonuç ve Değerlendirilmesi, 166

II. Bölüm

İslâmî Tebliğin Medine Dönemi (Tebliğ Sürecinde Cihâd), 169
Giriş, 169

Hicrî 1. Sene Olayları Medine'de Oluşan Siyasî Yapının Târihçesi, 172
Medine'de Mescidin İnşası, 172
Hz. Peygamber ve Devlet, 173
Medine'de Yahudiler, 176
Evs ve Hazrec'in Yesrib'e Gelip Yahudileri Egemenlikleri Altına Almaları, 178
Hz. Peygamber (s.a.s)'in Medine'ye Gelmesinden Rahatsız Olanlar, 180
Yahudilerin Peygamber Düşmanlıkları, 181
Beklenen Peygamber, 182
İbnu'l-Heyyebân, 188
Hz. Peygamber'in Medine'de İslâm Devleti'ni Kurması, 189
Medine'deki Toplumların Hz. Peygamber (s.a.s)'in Liderliğinde Bir Araya Toplanmaları, 191
Yahudilerin Tutumu Giderek Değişiyor, 197
Yahudilerin İkiyüzlülüğü, 198
Askerî Cihâd Dönemi Başlıyor, 200
Cihâdla İlgili Ayetler, 202
Cihâdla İlgili Hadis-i Şerifler, 204
Allah Askeri Cihâda İzin Veriyor, 208
İlk Seriyyeler, 209
Hamza b. Abdulmuttalib Seriyyesi (Ramazan Ayı), 209
Ubeyde b. el-Haris Seriyyesi (Şevvâl ayı), 209
Sa'd b. Ebi Vakkas Seriyyesi (Zilkade ayı), 210
Ezân Tesbit Ediliyor, 210
Ezân'ın Tespitinde Başkalarına Benzememe Endişesi, 212

Hicrî 2. Sene Olayları, 219
El-Ebvâ (Veddân) Gazvesi (Safer Ayı), 219
Buvât Gazvesi (Rebîulevvel Ayı), 219
el-Uşeyre Gazvesi (Cemaziyelevvel Ayının Sonu/Cemaziyelahir Ayının Başı), 220
Birinci Bedir Gazvesi (Bedru'l-Ûlâ) (Cemaziyelâhir'in Son Günleri), 221
Abdullah b. Cahş Seriyyesi (Receb Ayı), 221
Seriyye ve Gazvelerin Değerlendirilmesi, 222

Orucun Farz Kılınması, 224
Bedir Savaşı, 224
Hz. Peygamber (s.a.s) Oruç Bozduruyor, 227
Mekke Ordusu Hareket Ediyor, 227
Ebû Sufyân, Mekke Ordusunu Durdurmak İstiyor, 228
Mekke Ordusunun Sucuları, 229
Savaş Öncesi Kureyş Ordusunda Görüş Ayrılığı, 233
Savaş Düzeni Kuruluyor, 234
Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in Karargâhı/'Arîş, 235
Nu'âs, 235
Savaş Başlıyor, 236
Ebûbekir ile Oğlu Abdurrahman Karşı Karşıya, 238
Savaşın Sonucu, 239
Müslümanların Savaş Parolası, 239
Ukkâşe'nin Tahta Kılıcı, 240
Esirler Meselesi, 240
Mekkelilerin Yası, 242
Zeyneb'in Kocası Ebu'l-As'ın Durumu, 242
Bedir Savaşının Değerlendirilmesi, 243
Yahudilerin İslâm Düşmanlığı Ortaya Çıkıyor, 243
O Günün Basını Devrede, 244
Şâir Gazeteci Ebû Afek, 246
Benu Kaynuka Savaşı (Hicrî 2. Sene Şevval ayı), 247
Değerlendirme, 249
Cihâd Durmuyor, 251
Kıble'nin Değişmesi, 251
Takva Üzerine Kurulan Mescid, 252

Hicrî 3. Sene, 253
Ka'b b. Eşref de Öldürülüyor, 253
Değerlendirme, 256
Uhud Savaşı, 257
Basın Yine Devrede, 258
Kölelere Hürriyet Vadediliyor, 260
Kadınlar, Savaş İçin Erkekleri Tahrik Ediyor, 260
Hz. Peygamber (s.a.s) Mekkelilerin Hareketini Haber Alıyor, 262
Münâfıkların Tutumu, 263
Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s), Yaşı Küçük Olanların Savaşa Gitmesine Müsaade Etmedi, 265
Ebû Ducâne'nin Kılıcı, 265

Savaş Başlıyor, 265
Hz. Peygamber (s.a.s) Yaralanıyor, 266
Hind, Vahşetini Gösteriyor, 267
İslâm'ın İlk Tebliğcisi Şehid Oluyor, 268
Hz. Peygamber de Savaşıyor, 268
Müslüman Kadınları Savaşta, 269
Yenilginin Sebebi, 270
Hanzala, 270
Ebû Sufyân'ın Şâmatası, 271
Hz. Peygamber (s.a.s) Şehidlerin Cenaze Namazını Kılıyor, 273
Sen Sağ Oldukça Her Musibet Bana Az!, 274
Medine'nin Yağmalanması Korkusu, 274
Ebû Sufyân, Tanrısı Hubel'e Teşekkür Ediyor, 274
Değerlendirme, 275
1- İtaat, 275
2- Münâfıklar, 275
3- Yahudilerin Tutumu, 277
Uhud Şehidleri ve Özellikle Hz. Hamza İçin Söylenen Şiir ve Ağıtlar, 277
Hamrâu'l-Esed, 278
Şair Ebû İzzet'in Öldürülmesi, 278
Reci' Hadisesi, 279

Hicrî 4. Sene, 283
Bi'r-Ma'ûna Hadisesi (Safer Ayı), 283
Nadîr Yahudileri Hz. Peygamber (s.a.s)'e Suikast Düzenliyor, 285
Ekonomik Baskı, 289
Değerlendirme, 291
Benu Nadir Savaşı'nın, Medine Vesikası Açısından Değerlendirilmesi, 292
Zeyd b. Sabit İbranice Öğreniyor, 297
Zâtu'r-Rikâ' ve Bedru'l-Ahire, 297

Hicrî 5. Sene, 299
Dumetu'l-Cendel Gazvesi, 299
Benu'l-Mustalik Savaşı, 299
Münâfıklar Fitne Çıkarıyor, 301
Hz. Peygamber (s.a.s) Fitneyi Söndürmek İçin Hareket Emri Veriyor, 302
İfk Hadisesi, 302

Hendek Savaşı (5. sene şevval ayı), 303
Savaş Başlıyor, 310
Yahudiler İhânet Ediyor, 311
Ğatafân'la Anlaşma Teşebbüsü, 315
Savaş Bir Hiledir, 315
Yahudilere İhânetlerinin Cezası Veriliyor (Benû Kurayza Savaşı), 317
Değerlendirme, 322
Sellâm b. Ebi'l-Hukayk'ın Öldürülmesi, 323
Amr b. As'ın Müslüman Oluşu, 324

Hicrî 6. Sene, 325
Hudeybiye Antlaşması, 328
Urve b. Mes'ûd'un Teşebbüsü, 331
Kureyş Gençlerinin Savaş Teşebbüsü, 333
Ölüm Biatı, 333
Barış Yapılıyor, 335
Hz. Ömer (r. a.) Barışa Karşı Çıkıyor, 335
Ebû Cendel, 337
Antlaşma Sonrası Kritik Durum, 338
Hz. Peygamber (s.a.s), Hanımı Ümmü Seleme ile İstişare Ediyor, 338
Değerlendirme, 339
Ebû Basîr'in Gerilla Savaşı, 341
Ebû Basîr Gerilla Savaşı Başlatıyor, 344
Ebû Basîr Gerilla Eğitim Merkezi Kuruyor, 344
Değerlendirme, 346

Hicrî 7. Sene, 347
Hayber Savaşı, 347
Allah Dilerse Facir Bir İnsanı da Dine Hizmet Ettirir!, 349
Çoban Esved Cennette, 349
Allah'ı ve Resûlünü Seven Adam, 352
Hz. Peygamber (s.a.s) Safiye binti Huyey b. Ahtab'la Evleniyor, 353
Hz. Peygamber (s.a.s) Zehirlenmek İsteniyor, 353
Umretu'l-Kadâ, 355

Hicrî 8. Sene, 357
Mute Savaşı, 357
Abdullah b. Revâha Ağlıyor, 359
Değerlendirme, 364
Mekke'nin Fethi, 364

Mekke Lideri Ebû Sufyân Yalvarıyor, 365
Hâtıb b. Ebi Beltaa'nın Hıyaneti, 368
Hz. Peygamber (s.a.s) Mekke'ye Hareket Ediyor, 369
İslâm Ordusu Mekke'ye Giriyor, 371
Hz. Peygamber (s.a.s)'in Artık Mekke'de Evi Yoktu, 372
Mutlaka Öldürülmesi Emredilenler, 373
Resûlullah (s.a.s) Kâbe'de, 374
Put Heykelleri Kırılıyor, 375
Kâbe Yıkanıyor, 377
Kâbe'nin Anahtarı Teslim Alınıyor, 377
Hz. Peygamber (s.a.s) Mekkelilere Sesleniyor, 377
Kâbe'nin Anahtarı Osman b. Talha'ya Geri Veriliyor, 378
Kadınların Biatı, 379
Fetihten Sonra Hicret Yoktur, 380
Mekke'nin Fethi İçin Adak Adayanlar, 381
Değerlendirme, 381
Huneyn Savaşı, 382
Resûlullah (s.a.s) Kâfirlere Benzemeyi Yasaklıyor, 384
İslâm Ordusu Pusuya Düşüyor, 385
İmânı Zayıf Müslümanlar Yaygara Koparıyor, 386
Hezimetten Sonra Zafer, 387
Kadın Mücâhideler, 387
Hz. Peygamber (s.a.s) Çocukların ve Kadınların Öldürülmelerini Yasaklıyor, 388
Şarap İçen Mücâhid Cezalandırılıyor, 389
Değerlendirme, 389
Tâif Savaşı, 390
Ci'râne'de Müşrik Esirleri ve Ganimet, 392

Hicrî 9. Sene (Senetu'l-Vufûd / Heyetler Senesi), 396
Ka'b b. Zuheyr'in Müslüman Oluşu, 396
Tebuk Gazvesi, 397
Kadınların Yardımı, 398
Ağlayanların Hüznü, 399
Münâfıkların Fitne Mescidi: Mescid-i Dırâr, 400
Muhallefûn / Cihad'dan Geri Duranlar, 402
Dırâr Mescidi Yıkılıyor, 405
Cihada Katılmayanlar Affediliyor, 406
Değerlendirme, 407
Münafıkların Başı Abdullah b. Ubeyy'in Ölümü, 409

Değerlendirme, 410
Hz. Peygamber (s.a.s)'in Gayrimüslimlerle Olan İlişkileri ve İslâm'a Davet Mektupları, 411
Hz. Peygamber (s.a.s)'in Hıristiyanlarla İlk Teması, 412
Hıristiyan Adî b. Hâtim Olayı, 413
İslâm'a Davet Mektupları, 416
Habeşistan Kralı Necâşî'ye Gönderilen Mektup, 419
Bizans Kralı Heraklius'a Gönderilen Mektup, 420
İran Şâhı Kisra'ya Gönderilen Mektup, 421
Hz. Peygamber (s.a.s)'in Ğassan Reisi'ne Gönderdiği Mektup, 422
Mubâhele Olayı, 422
Medine'ye Gelen Gayrimüslim Heyetleri, 425
Müslümanların İlk Haccı, 426

Hicrî 10. Sene, 428
Vedâ Haccı, 428
Filistin'e Ordu, 434
Peygamberliğin Sonu, 435
Yüce Dost'a Kavuşma, 440
Hz. Peygamber (s.a.s)'in Cenaze Namazının Kılınması ve Defni, 443

Sonuç ve Değerlendirme, 445

İndeks, 451

Giriş

Araştırmamızın bu bölümünde İslâmî tebliğin Mekke dönemini incelerken, bilhassa Müslümanlara yapılan işkenceden söz edeceğiz. Muhtemelen *"İşkencenin tebliğle ne alâkası var?"* diye sorulacaktır. Ancak insanlık tarihindeki çeşitli hadiseler, çeşitli inanç ve ideolojiler ve bunlarla ilgili insan davranışları incelendiğinde, bu iki kavramın birbiriyle ne kadar yakından ilgili olduğu kolayca görülecektir.

Kanaatimizce bu iki terim, tarihin seyri içinde birbirine o kadar girifttir ki, biri nerede varsa öteki de orada vardır. Fakat bunların yan yana bulunuşu, birbirlerini sevdiklerinden değil; bilâkis her biri kendi açısından diğerine düşman olduğu içindir. Dolayısıyla biri diğerini terk edememekte, âdetâ ikisi de birbirini kovalamaktadır.

Meseleyi biraz daha daraltırsak, bu iki cereyanı aksiyon (tebliğ) ve reaksiyon (işkence) olarak adlandırabiliriz. Zira birincisinde bir hareket, bir eylem; öbüründe ise bu hareket ve eylemi durdurma çabası mevcuttur.

Tebliğin gayesi, inanılan davayı yaymak ve bu yayma hareketinde sebât; işkencenin gayesi ise bu davadan taviz kopara kopara onu yok etmektir.

Tebliğin çok çeşidi olduğu gibi, işkencenin de çok türü vardır.

Biz bu bölümde sadece Hz. Muhammed (s.a.s) ile ashabının tebliğlerini ve bu tebliği yaparlarken çektikleri işkenceleri göreceğiz.

Tebliğin kelime manası, bir haberi başkalarına bildirmek; ıstılah manası ise Allah'ın emirlerinin kullarına ulaştırılması demektir.

O hâlde tebliğden maksat, Allah'ın istediği şekilde yaşamayı insanlara öğretmektir ki, Hz. Muhammed (s.a.s)'e kadar olan peygamberlerin hepsi bununla görevlendirilmişlerdir.

Allah Teâlâ, Âdem (a.s)'ı yarattıktan sonra, onu Kendisi'ne halife ilân ederek, onun şahsında insanı şereflendirdi ve diğer bütün yaratıklardan üstün kıldı.

Kur'an-ı Kerîm, bu hadiseyi şöyle naklediyor:

"Biz emâneti, göklere, yere ve dağlara arz ve teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler. İnsan (a gelince, o tuttu) bunu sırtına yüklendi. Çünkü o çok zalim, çok cahildir." [1]

Hz. Âdem'e teklif edilen bu *emânet* hakkında çeşitli rivayetler olmasına rağmen bunlardan en çok kabul edileni, Allah'ın emir ve nehiylerine uymaya davet etmek, yâni tebliğ etmektir. Bu, ağır bir yük olduğundan, bütün mahlûkat böyle bir mesuliyet altına girmek istemediği hâlde, Hz. Âdem (a.s)'ın şahsında bu kutsal vazifeyi kabul eden insan, böylece yaratıkların en şereflisi/*Eşrefu'l-mahlûkat* olmuştur.

Ayet-i Kerîme'den de anlaşıldığı gibi, bizzat insan yâni Hz. Âdem, Allah'ın halifesi olmayı kabul etmiş ve mesuliyeti yüklenmiştir. Bugünkü insanlığın tarihi, Hz. Âdem'in bu mesuliyeti yüklenmesiyle başlar.

Allah'ın insana verdiği bu şeref o kadar büyük bir ehemmiyeti hâiz idi ki, melekler bile insanın Allah'a *halife* seçilmesine üzülmüş ve adetâ insanı kıskanarak Allah'a şöyle niyazda bulunup üzüntülerini ifade etmişlerdi:

"Hani Rabbin meleklere 'Muhakkak ben yeryüzünde bir halife/bir insan yaratacağım' demişti. (Melekler) de 'Biz seni hamdinle tesbîh ve seni takdis (ayıplardan, eş koşmaktan, eksiklikten tenzih) edip dururken (yerde) orada bozgunculuk edecek, kanlar dökecek kimse mi

1 K. K. Ahzâb Sûresi, 72.

yaratacaksın?' demişlerdi. Allah da: 'Sizin bilmediklerinizi herhâlde ben bilirim' demişti." [2]

Cenâb-ı Allah'ın bu büyük lütfuna mazhar olan insan, bu şerefli mesuliyeti yüklendiğine söz vermiş ve buna şahadet etmiştir:

"Hani Rabbin Âdemoğullarından, onların sırtlarından zürriyetlerini çıkarıp kendilerini nefislerine şahit tutmuş, 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' demişti. Onlar da: 'Evet (Rabbimizsin) şahit olduk' demişlerdi." [3]

Hz. Âdem (a.s)'ın bu büyük emanet ve mesûliyeti yüklenmesiyle beraber İslâm'ı tebliğ tarihi başlamıştır ki, bu, aynı zamanda insanlık tarihinin de başlangıcıdır. Bu anlamda Müslümanların tarihi tüm Dünya tarihidir. Çünkü Hz. Âdem (a.s) sadece ilk peygamber değil, aynı zamanda ilk Müslümandır. İlk insan olması hasebiyle de insanlık tarihi onunla başlamıştır.

"Allah'ın yanında tek makbul din İslâm [4], Hz. Âdem (a.s) da Allah'ın peygamberi olduğundan, o, aynı zamanda ilk İslâm peygamberidir de... Zira Allah:

"Peygamberlerimiz arasında bir fark gözetmeyiz" [5] buyuruyor.

Bu peygamberlerin hepsi de tarihin seyri içerisinde asliyetini kaybetmiş olan kulluğun yeniden tesisini sağlamaları için Allah tarafından görevlendirilmişlerdir. Onların insanlığa getirmiş oldukları mesaj, bir tek gayeye matuftu: İnsanları birbirlerine ya da başka bir şeye kul olmaktan kurtarıp sadece Allah'a kul yapmak...

Âdem (a.s)'dan itibaren 124.000 peygamber insanlığı bu yolda uyarmış, onları gerçek kulluğa davet etmişlerdir. Bu kulluğun esası, Allah'ın yanında başka bir şeyi veya kimseyi ilâh tanımamaya dayanıyordu.

2 K. K. Bakara Sûresi, 30.
3 K. K. A'râf Sûresi, 172.
4 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 19.
5 K. K. Bakara Sûresi, 285.

İstisnâsız bütün peygamberlerin tebliğ döneminde bazı insanlar ilâhî mesaja kulaklarını tıkarken, bazıları da bu mesajın tahakkuku için mallarıyla, canlarıyla mücâdele vermişlerdir. İlâhî mesajın tebliği sırasında kendi beşeri sistemleri yıkılacağı için menfaat grupları daima inananlarla uğraşmış, tebliğlerine mani olabilmek için ellerinden gelen her çabayı sarf etmişlerdir. İnsanların ilâhî gerçeklere bu şekilde sırt çevirmeleri peygamberleri öyle üzmüştür ki, aralarında davalarının gerçekleşmeyeceğinden korkarak ümitsizliğe düşenler bile olmuştur. Olaya *"peygamberler de ümitsizliğe düşerler mi?"* şeklinde yaklaşırsak, kendileri de birer beşer olan ve beşeriyete tebliğle mükellef olan peygamberleri anlayamayız. Bu konuda Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Öyle ki, peygamberler ümitsizliğe düştüler ve yalanlandıklarını sandılar. Ve ardından onlara yardımımız geldi. Böylece istediğimizi kurtarırız. Azâbımız suçlu olanlardan asla geri çevrilmeyecektir!" [6]

Kendilerine tebliğ yapılan insanların bağnazlık ve tutuculuklarından, akletmemelerinden dolayı Nuh tufanı gibi felâketler zuhur etmiş, yâ da Lût (a.s)'ın kavmine olduğu gibi gökten ateş ve belâ yağmıştır.

Muhataplarının bütün olumsuz davranışlarına rağmen ilâhî mesajı tebliğ etmekle yükümlü olan peygamberler asla taviz vermemiş, her hâlükârda tebliğlerine devam etmişlerdir.

Bu peygamberlerin sonuncusu da Mekke'de görevlendirilmiş olan ve sıfatı *"Âlemlere rahmet"* olan Hz. Muhammed (s.a.s)'dir. Ondan sonra insanları uyarmak için peygamber gelmeyeceğinden, Allah Teâlâ bu son elçisini Peygamberlerin mührü olarak vasıflandırmıştır. [7] Bundan dolayıdır ki, onun getireceği mesaj evrensel olacağı gibi, Kıyamet'e kadar süreceği için de ebedîdir; isterse insanlar onu uygulamak istemesinler.

6 K. K. Yûsuf Sûresi, 110.
7 K. K. Ahzâb Sûresi, 40.

İlerideki sahifelerde de görüleceği üzere, bu sonuncu peygamber de Allah yolunda, O'na yapılacak kulluğun öğretisi mücâdelesinde, beşer olarak fiziki bütün gayretini ortaya koymuştur. Ne var ki, içerisinde bulunduğu sosyal yapı çok acımasız, çok gaddardı. Tıpkı bugünün çoğu devletleri gibi ilâhî mesajın tebliğine tahammül edemediler. Oysaki *şirk* üzerine bina edilmiş olan bu sosyal yapıya karşı fiili bir eylem de yapılmamıştı. Buna rağmen Mekke'nin siyasi ve sosyal yapısı Müslümanlara karşı o denli bir terör ve sindirme siyaseti güttü ki, on üç sene kadar devam eden bu çileli döneme *işkence dönemi* diyoruz.

Hz. Muhammed (s.a.s)'den önce gelip geçmiş bütün peygamberler onun risâletini müjdelemiş, Dünya gezegeni için ideal olan en son nizamı, insanlar için en uygun olan yaşam biçimini onun getireceği kanunlarla tesis edileceğini haber vermişlerdir.

Bu kısa girişten sonra şimdi de esas konumuza geçelim.

I. Bölüm

İslâmî Tebliğin Mekke Dönemi (Tebliğ Sürecinde İşkence)

Hz. Muhammed (s.a.s)'in Peygamber Olacağına Dâir Haberler

Hz. Muhammed (s.a.s)'e peygamberliğin verileceği zaman yaklaşınca Hıristiyan rahipleri, Yahudi hahamları ve Arab kâhinleri, beklenen peygamberden söz etmeye başladılar. [8]

Hıristiyan rahipleri ve Yahudi hahamları, bu bilgileri Tevrat ve İncil'den çıkarıyorlardı. Çünkü bu mukaddes ilâhî kitaplarda, Hz. Muhammed (s.a.s)'in peygamberliği müjdeleniyordu. Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyuruyor:

"(Onlar) yanlarındaki Tevrat ve İncil'de (ismini ve sıfatını) yazılı bulacakları ümmî nebi olan o Resûl'e tâbi olanlardır. O, kendilerine Allah'ın yapılmasını emrettiği şeyleri emrediyor, onları Allah'ın yasakladıklarından nehyediyor, onlara (nefislerine haram kıldıkları) temiz şeyleri helâl, (helâl kıldıkları) murdar şeyleri de üzerlerine haram kılıyor. Onların ağır yüklerini, sırtlarında olan zincirleri indiriyor o. İşte ona imân edenler, onu ta'zim edenler, ona yardım edenler ve onunla (onun nübüvvetiyle) birlikte indirilen nura tabi olanlar! Onlar selâmete erenlerin tâ kendileridir." [9]

8 Ayrıntılar için bk. İbn 'Asâkir, *Târihu Dımeşq*, III, 415.

9 K. K. el-A'râf Sûresi, 157.

Bu ayet-i kerîmede açıkça belirtildiği üzere, Yahudi ve Hıristiyanların kurtuluşu, ancak ve ancak Hz. Peygamber (s.a.s)'e ve onun getirdiği şeriata tabi olmakla mümkündür.

Çünkü bundan bir evvelki ayette Allah Teâlâ, *"her şeyi kaplamış olan rahmetini, muttakilere, zekât verenlere ve âyetlerimize inananlara vereceğim"* [10] diye buyurduktan sonra, ayetlerine inananların kimler olduğunu şöyle açıklıyor:

"(Onlar) yanlarındaki Tevrat ve İncil'de (ismini ve sıfatını) yazılı bulacakları ümmî nebi olan o resûle tabi olanlardır."

O hâlde, ona tabi olmayanlar ne mü'mindir, ne muttakidir ve ne de bazılarının iddia ettikleri gibi Cennet ehlidir!

Nitekim âyet-i kerîmenin sonunda, mesele daha da açıklık kazanıyor:

"İşte ona (yâni Hz. Peygamber'e) inananlar, onu tazim edenler, ona yardım edenler ve onunla (onun nübüvvetiyle) birlikte indirilen nura tabi olanlar! Onlar selâmete erenlerin tâ kendileridir."

Konu bu kadar açıkken, Kur'an'a inanan herkes -inanmayanlar için bir diyeceğimiz yok-, kurtuluşun, yâni Cennet'e girişin en önemli şartının, Hz. Peygamber (s.a.s)'e inanıp, ona tabi olmak olduğunu kabul eder. Onun için Hz. Muhammed (s.a.s)'in Peygamberliğine inanmak tevhidin şartlarındandır. Bazı çağdaş müfessirler (!) buna inanmasalar da... Birilerine yaranmak yahut meşhur olmak ya da bazı makamlara gelebilmek için hiç kimsenin İslâm esaslarıyla oynamaya hakkı yoktur.

Bir başka âyette de Allah şöyle buyuruyor:

"Meryem oğlu İsâ da bir zaman (şöyle) demişti: 'Ey İsrail oğulları, ben size Allah'ın peygamberiyim. Benden evvelki Tevrat'ı tasdik edici, benden sonra gelecek bir peygamberi de - ki adı Ahmed'dir-

10 K. K. el-A'râf Sûresi, 156.

müjdeleyici olarak (geldim)'. Fakat o, kendilerine açık açık burhanlar getirince 'Bu, apaşikâr bir büyüdür' dediler." [11]

Yine Allah şöyle buyuruyor:

"Muhammed Allah'ın Resûlüdür. Onun maiyetinde bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükû ediciler, secde ediciler olarak görürsün. Onlar Allah'dan (daima) fazl (-u kerem) ve rızâ isterler. Secde izinden (meydana gelen) nişanları yüzlerindedir. İşte onların Tevrat'taki vasıfları budur. İncil'deki vasıfları da (şöyledir: Onlar) filizini yarıp çıkarmış, git gide onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, sapları üzerinde doğrulmuş kalmış bir ekine benzerler ki, bu ekicilerin de hoşuna gider. (Ashab hakkında bu teşbih) onunla kâfirleri öfkelendirmek için (dir). İçlerinden imân edip de iyi amel (ve hareket)de bulunanlara Allah hem mağfiret, hem büyük mükâfat va'd etmiştir." [12]

Kur'an-ı Kerîm'in bir başka ayetinde de şöyle denmektedir:

"Allah, peygamberlerden; 'andolsun ki, size kitap ve hikmet verdim. Sonra da size yanınızda olan (Kitabı) tasdik eden bir peygamber gelmiştir, ' geldiğinde, 'Ona mutlaka inanancaksınız ve ona yardım edeceksiniz' diye sağlam bir söz alıp, 'bunu kabul ettiniz ve bu ağır yükümü (ahdimi) alıp kabul ettiniz mi?' dendiğinde, onlar da: 'Kabul ettik' dediler. (Allah): 'Öyleyse birbirinize şahit olun, ben de bu sözünüze şahit olanlardanım' buyurdu." [13]

Yukarıdaki ayet-i kerîmelerden anlaşılacağı üzere, Allah Teâlâ, bütün peygamberlere kendilerinden sonra Hz. Muhammed (s.a.s)'in geleceğini müjdelemelerini emretmiştir. İşte Hıristiyan rahipleri olsun, Yahudi hahamları olsun, bu yüzden onun zamanının geldiğini söylüyorlardı.

11 K. K. es-Sâf Sûresi, 6.
12 K. K. el-Feth Sûresi, 29.
13 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 81.

Bilhassa Yesrib (daha sonra Medine) Yahudileri, yakın bir zamanda bu peygamberin çıkacağını ve ona tabi olarak putperestlerle savaşacaklarını bildiriyorlardı. [14] Sahabi İbn Katade'den gelen bir rivayette şöyle denilmektedir:

"Biz şirk ehli ve putperest iken Yahudiler kitap sahibiydiler. Onlar bizim bilmediklerimizi biliyorlardı. Bu Yahudilerle aramızda devamlı bir mücâdele vardı. Biz onlara saldırıp hoşlanmadıkları hareketlerde bulunduğumuzda bize şunu diyorlardı: "Yakında gönderilecek olan peygamberin zamanı artık gelmiş bulunuyor. Biz onunla birleşecek, sizinle *Âd* ve *İrem* savaşı yapacağız!" Bu sözü onlardan sık sık duyardık. Fakat Allah, Hz. Muhammed (s.a.s)'i peygamber olarak gönderince, biz ona inandık; Yahudiler ise onun peygamberliğini inkâr ettiler." [15]

Yahudilerin bu ihaneti konusunda, Kur'an-ı Kerîm'de şöyle denilmektedir:

"Vaktaki onlara Allah katından -yanlarında bulunan Tevrat'ı tasdik edici (ve doğrultucu) bir Kitap (Kur'an) geldi, ki daha evvel inanmayanların (Arap müşriklerin) aleyhine (Allah'tan böyle bir) fetih istiyorlardı. İşte (Tevrat'ın şehadet ve sarahatiyle) tanıdıkları o şey (Kur'an) kendilerine gelince onu (hasetlerinden ve mevki hırsından dolayı) inkâr ettiler. Artık Allah'ın laneti o kâfirlerin üzerine olsun!." [16]

Bedir Savaşı'na katılmış olan Seleme b. Selame'den gelen rivayete göre, komşusu olan bir Yahudi de aynı haberi vermiştir. Fakat bu Yahudi Hz. Muhammed (s.a.s)'in peygamberliğini duyduğu hâlde, kıskandığından onu tasdik etmemiştir. [17] Çünkü Yahudi milleti bu peygamberin kendilerinden gelmesini istiyor, öyle bekliyorlardı. Kendilerinden olmayınca onu reddettiler.

14 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 211; İbn Kesîr, *Sîre*, I, 291.
15 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 211; İbn Kesîr, *Sîre*, I, 291.
16 K. K. Bakara Sûresi, 89.
17 Ayrıntılı bilgiler için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, I, 212.

Keza Resûlullah (s.a.s) altı yaşında iken, annesi Âmine onu Medine'de bulunan dayılarının yanına götürmüştü. Hz. Muhammed (s.a.s) sokakta oynarken Yahudilerin dikkatini çekmiş ve bu Yahudiler onunla konuşup vücudunu yokladıktan sonra, *"bu çocuk bu ümmetin peygamberi olacaktır"* demişlerdir. [18]

İbnu'l-Heyyebân

Bu şekilde Hz. Muhammed (s.a.s)'in gönderilişini bekleyen Yahudilerden birisi de İbnu'l-Heyyebân'dı.

Bu ermiş insan, beklenen peygamberi görüp onun ümmeti olmak gayesiyle vatanı olan Şâm diyarını terk etmiş, çöllere düşerek Yesrib'e (Medine'ye) gelmişti. Öyle mübarek bir zattı ki, Medine'de kuraklık olunca, onu *istiskâ*'ya (yağmur duasına) götürürler ve akabinde de yağmur yağardı.

Ne var ki, İbnu'l-Heyyebân, Resûlullah (s.a.s)'e ulaşamadan vefat etti. Hastalanıp öleceğini anlayınca Yahudileri yanına çağırarak onlara şöyle seslendi:

"Ey Yahudi toplumu! Beni şarap ve bolluk ülkesinden, bu açlık ve kuraklık ülkesine getiren şey nedir? Bunu hiç mi merak etmediniz?" Oradakiler: *"Sen bizden daha iyi bilirsin"* dediler. İbnu'l-Heyyebân şöyle dedi: *"Ben bu ülkeye zamanı gelmiş olan peygamberi beklemek için geldim. Burası, onun hicret edeceği yerdir. Ben onun gelmesini ve onun ümmeti olmayı arzu ediyordum. Artık onun zamanı gelmiştir. Sakın ona karşı çıkmayın ey Yahudiler! O, kendisine karşı çıkanların kanını akıtıcı, kadın ve çocuklarını esir edici olacaktır; fakat bu, sizi ondan uzaklaştırmasın!."* [19]

İbnu'l-Heyyebân bu sözleri söyledikten sonra vefat etti. Yahudilerin çoğu onun dediklerini unuttular. Sadece, ilerideki bölümlerde

18 Ayrıntılar için bk. Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, IV, 93-94.

19 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 213-214; Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, III, 357.

göreceğimiz gibi, Benu Kurayza gazvesinde Yahudilerden üç genç, İbnu'l-Heyyebân'in sözlerini hatırlayarak Müslüman oldular. Geriye ise ondan yüz çevirdi. [20]

Kendilerini âlim sayan bazı Müslüman kimselerin iddia ettiği gibi, kurtuluş için, yâni ebedî Cennet ve Allah rızasına kavuşmak için Hıristiyan veya Yahudi olmak yeterli olsaydı; Tevrat'ı bu yerli müsteşriklerden çok daha iyi bilen İbnul-Heyyebân, neden Hz. Muhammed (s.a.s)'i aramaya, ona teslim olmaya gelsin?

Arap Kâhinleri

Hıristiyan ve Yahudi din adamlarından başka, Arap kâhinleri de, cinler vasıtasıyla Hz. Muhammed (s.a.s)'in peygamber olarak gönderileceğini haber almışlardı. [21] Bu konuda siyer kitaplarımızda bolca malûmat mevcuttur.

Değişik düşünce ve inançta olan bazı zevatın cinlerin varlığını kabul etmemeleri, İslâm inancını bağlamaz. Zira Kur'an-ı Kerîm'de Cin Sûresi olduğu gibi, Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in bazı durumlarda onlarla konuştuğu, onlara İslâm'ı tebliğ ettiği tarihi bir gerçektir. Cinler, Allah Teâlâ'nın ateşten yarattığı, gözle görünmeyen ve biz insanlar açısından keyfiyetleri meçhul olan yaratıklardır. Onlar ancak Allahu Te'âlâ'nın yardımıyla görünürler. Cinler, insandan farklı bir yaratılışa sahip olup insanın yapamayacağı bazı şeyleri yapabilecek güçtedirler. Allah'ın kendilerine verdiği bu güç sayesinde, insanın bilemeyeceği birçok şeyi bilirler. [22]

Cinlerin de, insanlar gibi Müslüman ve kâfir olanları vardır. Allah, bir ayet-i kerîmede şöyle buyuruyor:

20 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 214; Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, III, 358.

21 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 204; Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, III, 396.

22 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bk. Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dili Kur'an Dili*, İstanbul, 1970, 3. baskı. VIII, 5381 vd.

"Ey cin ve insan topluluğu! İçinizden size ayetlerimi anlatan ve bu günle karşılaşacağınıza dâir sizi uyaran peygamberler gelmedi mi? Derler ki: 'Kendi aleyhimize şahitlik ederiz.' Dünya hayatı onları aldattı ve kâfir olduklarına dâir kendi aleyhlerine şahitlik ettiler." [23]

Bir başka ayette de Allah şöyle buyuruyor:

"Cinleri ve insanları sadece Bana kulluk etmeleri için yarattım." [24]

Cin Sûresinin ilk ayetlerinde de şöyle buyrulmaktadır:

"Ey Muhammed! De ki: "Cinlerden bir topluluğun Kur'an'ı dinlediği bana vahyolundu. Onlar şöyle demişlerdi: 'Doğrusu biz doğru yola götüren, hayrete düşüren bir Kur'an dinledik de ona inandık; biz, Rabbimize hiçbir şeyi ortak koşmayacağız." [25]

Vahiy

Hz. Muhammed (s.a.s) kırk yaşlarına [26] gelince, Allah ona ilk mesajını/vahyi göndererek, onu Kendisine Peygamber tayin etti.

O, kendisine vahiy gelmeden önce, Mekke Şehir Devleti'nin puta tapıcılığından kaçıyor, yalnızlığı arıyordu. Taştan, demirden ve tahtadan yontulmuş put heykellerinin hiçbir işe yaramadıklarını biliyor, onlardan uzak duruyordu. Heykellerin önünde saygıya durarak veya etrafında dönerek onları yüceltmenin manasız olduğunu kavrıyor, bu cahiliye âdetinden mümkün mertebe kaçıyordu. Sırf bu gayeyle, yâni putlara tapmamak ve onları yüceltmemek için inzivâya çekiliyordu.

İnzivâya çekildiği yer, Mekke yakınlarındaki Nur dağında bulunan Hirâ mağarasıydı. Bu soğuk kayalıklar içinde putlara tapmamanın zevkini tadıyor, putlardan uzak olmanın hazzını yaşıyordu.

23 K. K. En'âm Sûresi, 130.
24 K. K. Zâriyât Sûresi, 56.
25 K. K. Cin Sûresi, 1-2.
26 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 190 vd.

Taştan, tahtadan veya demirden yapılmış bir put heykeli önünde saygıya durmak, eğilmek ona manasız geliyordu. Değil böyle yapmak, onları öyle görmeye bile tahammül edemiyordu. Onun için yalnızlığa sığınıyordu.

Yalnızlık... İnsanı, kendi kendisiyle baş başa bırakan, korkunç tatlılık... Yalnızlık sessizliğinde duyulan tek ses, göğüs kafesindeki kalp atışları... Yalnızlığı aramak, bu kalp atışlarını dinleyip onları terbiye etmek, onları anlamaya çalışmaktır. Deruni olan o sesler insana taşa, demire kulluk etmemeyi öğretir. Taşa, demire kulluk eden de zaten o sesleri, o inleyişleri duymaz. O atışlar, o inleyişler, duymasını bilenler için hürriyet terennüm eder.

Zaten, *"Göklerde ve yerde olanlar hep O'nu tesbih ederler"* [27] ayetinin yüce sırrı da bu değil midir?

O dönemde yalnızlık Allah tarafından Hz. Muhammed (s.a.s)'e sevdirilmişti. [28]

Hz. Muhammed (s.a.s), senenin belli mevsimlerinde Hirâ mağarasında yalnızlığa çekiliyor, kalbini dinliyordu. Adetâ kalbe nakşedilecek olan yüce mânâ ve umde için kalbini hazırlıyordu. Daha doğrusu Rabbi, onu yüce bir misyona hazırlıyordu. Onun için yalnızlığa çekiliyor; o yalnızlık içerisinde, düşünüyor, düşünüyordu... Kalp, yalnızlıkta dinlenir ve ancak yalnızlıkta duyulur...

Yalnızlık âdetâ bir menzil, bir makam ve bir okuldur. İnsanın o yalnızlıkta alacağı ruhî gıda onu öyle bir duruma getirecektir ki, inzivâ ve yalnızlığa çekilmiş olan bu insanın yeryüzünde her biri birer sömürü aracı olmuş sahte dinleri; insanları köleleştirip ezen tağutları; paralarına güvenip elde ettikleri haksız kazançlarla zavallı fakirler üzerinde hegemonya kurmuş olan kapitalistleri doğruya, hakka getir-

27 K. K. Haşr Sûresi, 24.

28 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 194. ; İbn Seyidi'n-Nâs, *'Uyûnu'l-Eser fi funûni'l-Meğâzîziyyi ve'ş-Şemâili va's-Siyer*, Beyrut, tarihsiz, I, 82.

mek için, ölünceye kadar tebliğ edecek; bu tebliğe mâni olanlarla olan mücâdelesini sürdürmek için de, elinden kılıcı düşmeyecektir.

Hz. Muhammed (s.a.s)'in Hirâ'ya yalnızlık için son defa gidişi bir Ramazan ayındaydı. Kırk yaşına gelmiş, hayatın bütün tecrübelerini yaşamış, içinde bulunduğu toplumu, iyiden iyiye analiz etmişti... Hirâ'daki görevi bitiyor, bir merhâle son buluyordu. Onun Hirâ'daki mânevi eğitimi, yerini yepyeni bir döneme, vahiy dönemine bırakıyordu: İlâhî mesajın insana intikâli... Allah'tan gelen ayetlerin melek Cebrail vasıtasıyla Hz. Muhammed (s.a.s)'in kalbine hakkedilmesi, işlenmesi...

İlk vahiy ona *"rüyay-ı sadıka* [gerçek rüya]" şeklinde geldi.[29] Vahiy, Yüce Yaratıcı'nın insanla olan iletişimi demekti. Sadece peygamberlerin tanık ve muhatap olabildiği bu müthiş hadiseyi Hz. Muhammed (s.a.s)'den dinleyelim:

Ben[30] uykudayken Cibril geldi ve bana *"oku!"* dedi. Ben de *"okumasını bilmem, ne okuyayım?"* dedim. Bunun üzerine beni sararak öyle bir sıktı ki, öldüm sandım. Sonra bırakarak yine *"oku!"* dedi. Ben yine okumam olmadığını söyledim. O, tekrar beni sararak aynı şekilde sıktı ve geri salarak aynı şeyi söyledi. Benden de aynı cevabı alınca, nihâyet şöyle dedi:

"Ey Muhammed! Yaratan, insanı 'alak'tan[31] *yaratan Rabbinin adıyla oku! Oku! Kalemle öğreten, insana bilmediğini bildiren Rabbin, en büyük kerem sahibidir. İnsan, kendini zengin olmuş görünce muhakkak azar."*[32]

29 Buhârî, *Sahih*, Bâb, I, Had. No: 3; *Kitâbu't-Ta'bîr*, Had. No: 6571; İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 194.

30 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 236.

31 *"Alak"*, Arapça'da, "askı" anlamındadır. Burada ifâde edilmek istenen *"alak"*, ana rahmine yapışan sperm demektir.

32 K. K. Alak Sûresi, 1-6.

Hz. Muhammed (s.a.s), devamla şöyle diyor: *"Cebrail bunları söyledikten sonra çekildi gitti. Dehşet içinde uykudan uyandım. Sanki kalbime bir kitap işlenmişti."* [33]

Hz. Muhammed (s.a.s)'e gelen ilk ayetlerin *"ikra' [oku]!"* emriyle başlaması ve ondan sonra gelen ilk ayetlerin de *"kalem"* ile devam etmesi oldukça mânidârdır. Çünkü Taberî'de [34] geçen rivâyete göre, Resûlullah (s.a.s), *"İkra' Sûresinden sonra bana gelen ilk vahiy, 'Kalem Sûresi'nin ilk ayetleridir"* buyurmuştur. Peygamberimiz böyle buyurmuş olmasına rağmen maalesef Müslümanlar bu emrin gereğini yerine getirip yeterince okumuyorlar. Okumadıkları için de Dünyanın en cahil insanları arasında yer alıyor, yerli ve yabancı emperyalistlerin kolaylıkla kullanabilecekleri bir halde bulunuyorlar.

Hz. Muhammed (s.a.s), kendisine böyle bir vahyin geldiğini üç sene boyunca gizledi ve en yakın arkadaşları dışında hiç kimseye bir şey söylemedi. [35]

Bu şekilde Hz. Muhammed (s.a.s)'e ilk vahiy gelmiş, peygamberlikle görevlendirilmişti. Ona gelen bu ilk ayetler insanlık tarihinin çerçevesini çiziyordu. Târih, Allah'ın emriyle vardır. Onun içindir ki, Kur'an'ın ilk ayeti O'nun adıyla başlamaktadır. Kur'an'ın Allah adıyla başlaması ve gelen ilk vahyin de insana *"Rabbinin adıyla oku!" diye hitap etmesi çok anlamlıdır. Ne var ki, bu, en çok istismar edilen, Allah'ın davası dışındaki gayelere zaman zaman alet edilen bir husustur. Millete okuma mı öğretilecek; görevli kişiler konuşmalarına hemen "okuma nutukları"* atarak başlarlar.

Elbette ki okumak güzel şeydir. Fakat neden insanlar, kendi emellerine âlet etmek için Allah'ın ayetlerini kullanıyorlar? Bu bir çifte standartlılık ya da dini terimiyle *"münâfıklık"* olmuyor mu? Oysaki

33 İbn İshâk, *Sîre*, s. 101; Buhârî, *Sahih*, Bâb, I, Had. No: 3; İbn Hişâm, *Sîre*, I, 236.

34 Bk. *Târih*, II, 299.

35 Mes'ûdî, *Murûc*, IV, 133.

Rabbinin adıyla okumak, onun emrettiği şekilde okumak ve onun emrettiği şekilde yaşamak demektir. Kur'an'ın ilk emri olan *"Oku!"*; sadece dergi, gazete, magazin okumak değil; Rabbin buyruğu olan Kur'an'ı okumak ve onun istediği gibi yaşamayı amaçlamaktadır. Yoksa bu emir, Allah'a savaş açmış bir zihniyeti temsil eden yayınları okumak amacını taşımamaktadır.

Şayet biz, Kur'an'ın ilk âyetinde *"ikra'!"* (Oku!) denirken, Allah'ın insanlardan ne istediğini -dini hafife alanlarca yazdırılan- din kitaplarından değil, bizzat Kur'an ve onun tefsirlerinden öğrenmiş olsaydık, dinî konulardaki yanlışlığımız en aza inerdi. Nitekim Müslümanlar bu cehaletlerini sürdürmeye devam ederlerse, asırlarlar boyu kendilerini kullanan egemen güçlere kulluk etmekten kurtulamazlar. Allah Dünyayı insan için, insanı da Yaratıcısına -başka hiç kimseye değil- kulluk etmesi için yaratmıştır. Son Peygamber'e inen bu ilk ayetler, insanı ve onun yaratılışını analiz etmektedir. Târihin zaman yatağında fonksiyon icrâ edecek olan o şümullü ve mükemmel *(ahsen-i takvim)* olarak yaratılan insanın nihâyet bir *"kan pıhtısından* [döllenmiş yumurta hücresinden]" meydana geldiği gerçeği vurgulanmaktadır ki, insan gurura kapılmasın, başkasını kendisinden aşağı görmesin! Hiçbir şey bilmeyen insanın kalemle, peygamberler vasıtasıyla gelen ilâhi vahiyle bilgilendirilmiş olduğu ve bunun da en büyük kerem sahibi olan Allah'ın lütfuyla gerçekleştiği bu ilk ayetlerde işleniyor ki, insanlık tarihinin özeti budur: Allah tarafından yaratılmış olmak, O'nun vahyi ile hayat nizamını bulup yaşamak ve sonunda O'na dönmek...

Nazil olan bu ilk ayetlerde, Hz. Peygamber (s.a.s)'in muhatap olup İslâm'ı tebliğ edeceği insan denen yaratığın tüyneti şu şekilde vurgulanmaktadır: *"İnsan, kendisini zengin olmuş görünce muhakkak azar!"* Yâni yaratıcı olan Allah, insanlara İslâm'ı tebliğ etmek üzere aralarından seçtiği Hz. Muhammed (s.a.s)'e zımnen şöyle diyor: Ey Resûlüm, İslâm'ı tebliğ edeceğin insan hakkında çok dikkatli ol! İnsan öyle bir mahlûktur ki, kendini para sahibi, makam, şöhret, arazi,

daire, yazlık-kışlık evler, lüks arabalar, erişilmesi zor servetler sahibi olmuş görünce azar, yoldan çıkar, Yaratıcı'sına karşı isyânkâr olur. İnsan zenginleştikçe ve zenginliğini Allah yolunda harcamadıkça Allah'a karşı olan taşkınlığı, isyanı, kibri fazlalaşır. Kendini öyle büyük görür ki, Allah'a karşı *"bağî"* (isyânkâr) olur. Bağîlik şirkin son raddesidir. İnsan bağî olunca, elindeki ve maiyetindeki her şeyi kendi tasarrufunda sanır ve kendisini tanrılaştırma sevdâsına düşer. Allah'ın emir ve yasaklarını beğenmez, onlara *"çağ dışı irticai fikirler"* der ve bu tuğyanında/çılgınlığında o kadar ileri gider ki, firavunlaşır ve onun gibi konuşmaya başlar: Benim kanunlarım dururken, bu zavallı ve çağ dışı insanların uydurduğu ve *"gökten geliyor"* dediği yasaları mı kabul ediyorsunuz? Benim kurduğum düzen, *"lâ yus'el"*/dokunulmazdır, asla sorgulanamaz, şekli üzerinde tartışma yapılamaz! Allah'ı, Kur'an'ı ve Muhammed'i tenkid eder, tartışabilirsiniz ama benim düzenimi asla!

Bu ilk gelen ayetlerde geçen *"ğinâ"*, sadece zenginlik değil, aynı zamanda makamdır, şöhrettir. Allah, bunların tehlikesine işaret ediyor ve buyuruyor ki: *"insan zenginleşince, makamlara gelince, şöhret sahibi olunca bağî olur"* yâni sapıtır. O makama oturduktan sonra sadece kendisini ve makamının devamlılığını düşünür. Günde beş defa namaz kılıyorsa da, kıldığı o namaz onu Allah rızası dâhilinde değil, makamının rızası dâhilinde düşünmeye, hareket etmeye, sevk ve idare etmeye götürür. Burada şu inceliği unutmamak lâzım: İnsan ve insanın sahip olduğu bütün dünyevi makamlar Allah içindir, öyle olmalıdır. Çünkü biz O'nunuz ve hüküm sadece O'na aittir: *İnilhukmu illâ lillâh!* İşte bu incelik unutulduğu için bazı dünyevi makamlara gelen Müslümanlar, *"Efendim, gerçi ben falan dinsizin emrine göre hareket ediyor, o ne diyorsa onu yapıyorum ama aynı zamanda beş vakit namazımı kılıyor, oruç tutuyor, Hacca gidiyorum. Mühim olan, Müslüman'ın bu makamlara gelebilmesidir. Bînamaz birisi bu makama gelse daha mı iyi olur?"* düşüncesini savunur.

Ona diyoruz ki: Namaz kılan bir Müslüman'ın dinsiz bir âmirin Allah'ın emirlerine karşı olan emirlerine göre oturup kalkması, elbette bînamaz birinin böyle hareket etmesinden daha büyük bir cinâyettir. Namaz kılıyorsun ama amirinin emriyle Müslümanlar aleyhinde soruşturmalar açıyor, Müslümanların kılık kıyafetine karışıyor, yasaklar koyabiliyorsan, kıldığın namaz seni hiç bir şekilde yönetmiyor demektir. Sen, Allah'ın, tehlikesine işâret buyurduğu makamının cazibesine kapılmış; Allah'ın değil, dinsiz âmirinin hoşnutluğunu gözetiyor olmuşsun! Silkin ve kendine gel! Dünyalık için kul olduğun makamını Allah'ın emrine ver, bağî ve isyandan kurtularak hür ol! Davranışlarında âmirinin ne diyeceğini değil, Allah'ın rızasını gözet! Buna ilaveten, âmirinin, işvereninin, kısaca başındaki ulu'l-emrin Allah'ın emirlerine ters düşmeyen emirlerine de harfiyyen uy!

Makam hırsı o kadar tehlikelidir ki, insanın gözüne bin bir katlı katarakt perdesi indirir. Böylece insan kendi nefsinden başka hiçbir şeyi görmez olur. Hırçınlaşır, tek doğru kendisidir sanmaya başlar; işte bağy ve isyân budur. İhtiras bataklığından ancak aklıselimle kurtulunur!

İşte; *"insan, kendisini zengin olmuş görünce muhakkak azar!"* ayetinin hikmeti budur. Allah Teâlâ, peygamberinin şahsında mü'minleri bunun için uyarıyor: İnsan kapitalistleştikçe, dünyevi makamı arttıkça, eline silâh geçtikçe, kendini güçlü sanır ve nefsinin isteklerini tanrılaştırarak bağî olur, isyânkâr olur, İslâm ve insanlık düşmanı olur.

Peygamberlik

Cebrail (a.s)'ın getirdiği bu ilk ayetlerin ilâhî tesiriyle dehşet ve hayrete düşmüş olan Hz. Muhammed (s.a.s), hemen evine dönmek üzere yerinden kalktı ve hızla mağaradan ayrıldı. Beşer olarak korku ve heyecana kapılmıştı. Âdetâ ilâhî bir cereyana tutulmuştu. Yüreği derin bir vecd ve istiğrak hissine gark olmuştu. Alnından ilâhî vahyin neden olduğu manevi ter incileri iniyordu. Öyle bir havaya bürünmüştü

ki, bir an için aklından *"acaba cinler mi çarptı, acaba bana sihir mi yapıldı?"* diye geçti. Bu endişelerle Hirâ mağarasından uzaklaştığı sırada kulaklarında Cebrâil'in sesi çınladı:

"Ey Muhammed, Sen Allah'ın Elçisisin!" [36]

Bu ses üzerine, korku ve heyecanı daha da artıyordu: *"Allah'ın Elçisi"* olmak ne anlama geliyordu?

Nur Dağı'ndan inerken adımları titriyordu. Her adım atışında, binlerce ses *"Ey Muhammed, sana selâm olsun!"*, *"Ya Resûlallah, sana selâm olsun!"* deyip onu selamlıyorlardı. Fakat her duyduğu sese dönüyor, taş ve bodur ağaçlardan başka bir şey göremiyordu. O anda, beşerin ilâhî bir hitâba muhatap olma heyecanının ifade edilemez hâletini yaşıyordu.

Nur dağının ortalarına kadar bu dehşet içinde gelebildi. Aynı sesler, aynı selâmlar Nur dağının eteklerini inletiyordu. Ne var ki, bu selâmlar beraberinde taşıması ancak Allah'ın yardımına bağlı olan ağır bir yükü de getiriyordu. Dağın ortasında yine Cebrail göründü. Ufuk ile semâ arasını kaplamıştı. Hz. Muhammed (s.a.s), olduğu yerde durdu; ne bir adım ileriye ne de bir adım geriye gidebiliyordu. Cebrail (a.s)'ın temaşa ve heybetine dalmıştı. Cibril konuştu:

"Sana selâm olsun Ey Muhammed! Sen Allah'ın Resûlüsün! O'nun peygamberisin!" [37]

Bu sözleri söyledikten sonra Cibril kayboldu. Hz. Muhammed (s.a.s), hâlâ olduğu yerde duruyordu. Allah onu insanlara elçi olarak seçmişti.

Peygamberlik neydi?

Peygamberlik; insanlara 'Sadece Allah'a kulluk etmek' üzere yaratıldıklarını [38] bildirmekti. Peygamberlik, *"Allah'ın, seçtiği bir insana verdiği elçilik makamı"*dır. Peygamberlik; insanlara, putlara,

36 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 194-195.
37 İbn İshâk, *Sîre*, 102.
38 K. K. Zâriyât Sûresi, 56.

resimlere, heykellere, paraya kul olmamayı tebliğ etmekti. Peygamberlik; Vahîd (وحيد), yâni Tek olan Allah inancının müjdesiydi. Peygamberlik, Allah'ın yanında, başkasına tapmamak umdesinin öğretisiydi. Bu öğreti, Hz. Adem (a.s)'dan Hz. Muhammed (s.a.s)'e kadar devam eden; insanlığın yaşam programı, ölüm sonrası Dünyaya -ki hiç bir canlı, hiç bir insan bundan müstağni değildir- giden en emniyetli yol, saadetin en güzeli, mücâdele azminin gıdası, adalet kavramının nüvesi olan İslâm'ın tevhit inancıydı. İşte, Hirâ mağarasında, Hz. Muhammed (s.a.s)'e vahyedilen büyük dava budur. O, bu davayı tebliğle, insanlara ulaştırmakla mükellefti ki, buna peygamberlik deniyordu. Peygamberlik, insanlığın yeryüzündeki serüveninde ilâhî inkılâb müessesesiydi.

Hz. Muhammed (s.a.s) hem insanlara hem de cinlere [39] peygamber olarak gönderildi. O, kendisiyle birlikte yaşayanlara olduğu gibi, ölümünden sonra doğacaklara da gönderilmişti. O, bir hadisinde şöyle diyordu:

"Ben yaşadığımda gördüklerim ile yaşamımdan sonra doğacaklara elçi olarak gönderildim." [40]

Bir başka hadis-i şerifte de şöyle buyuruyor:

"Ben bütün insanlara gönderildim. Bana icabet etmezlerse, Araplara; onlar da icabet etmezlerse, Kureyş'e; onlar da icabet etmezlerse, Haşim oğullarına [41]; onlar da icabet etmezlerse, o zaman yalnız kendime gönderildim." [42]

Hz. Peygamber (s.a.s) şunu vurgulamak istiyor: Benim kabilem ve benim ailem dâhil olmak üzere, Dünyada hiç kimse bana inanmasa da, ben peygamber olarak gönderildim!

39 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 191.
40 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 191.
41 Yâni kendi ailesine.
42 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 192.

Yine o, bazı cahil ve tarihten anlamayan kimselerin iddia ettikleri gibi, sadece Araplara değil, bütün insanlığa peygamber olarak gönderildiğini şöyle ifade ediyor:

"Ben bütün insanlara gönderildim ve benimle peygamberlik son buldu/benden sonra peygamber gelmeyecek." [43]

Bir başka hadis-i şerifte de, aynı konuyu şöyle dile getiriyor:

"Ben bütün insanlara Peygamber olarak gönderildim. Benden önceki peygamberler ise sadece kendi kavimlerine gönderiliyorlardı." [44]

İşte bunun içindir ki, herkes Hz. Muhammed (s.a.s)'e inanmakla mükelleftir. O bu konuda da şöyle buyuruyor:

"Herhangi bir Yahudi ya da Hıristiyan beni duyar da bana imân etmezse, o Cehenneme girecektir!" [45]

Hz. Muhammed (s.a.s), güzel ahlâkı tamamlamak üzere gelmişti. [46]

Bu kutsal görev ona m. 610 yılında Ramazan ayının 17'sine tesadüf eden bir pazartesi [47] günü verildi.

Allah, sırf kendisine kulluk yapsınlar diye yarattığı insandan belli bir hayat düzeni istediğinden ve emrettiği hayat tarzı dışında hiç bir sistem kabul etmediğinden [48], insanlık tarihinin çeşitli aşamalarında ona, takip edeceği yolu gösteren ilâhî kitapları kanun olarak göndermiştir. Bunların sonuncusu ve tek geçerli olanı Kur'an'dır ki, bu ilâhi kanunları kapsayan kitap insanlığa Ramazan ayında inmiştir.

Kur'an, bu hadiseyi şöyle anlatır:

43 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 192.
44 İbn Seyidi'n-Nâs, *'Uyûnu'l-Eser fi funûni'l-Meğâzîziyyi ve'ş-Şemâili ve's-Siyer*, Beyrut, tarihsiz, I, 81.
45 İbn Seyyidi'n-Nâs, a. g. e. s. I, 82.
46 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 192.
47 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 193-194.
48 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 85.

"Ramazan ayı ki, Kur'an onda indirildi. (O Kur'an ki) insanlara hidâyet kaynağıdır, doğru yolun ve Hakk ile bâtılı ayırdeden hükümlerin nice açık delilleridir. Öyleyse içinizden kim o aya erişirse onu (orucunu) tutsun!." [49]

Ayet-i kerîmeye dikkatle baktığımızda, *"huden"* kelimesi kullanılmıştır ki, insanlara takip edecekleri her türlü içtimai, dini ve siyasi yolu gösteren rehber demektir. Yâni Kur'an, insan hayatının kılavuzudur, kanunudur. Hakk ile bâtılı birbirinden ayıran bu hükümler, yâni ilâhi kanunlar *(beyyinât),* Allah'ın özellikle seçtiği Ramazan ayında insanlığa inmiştir. Başka bir deyişle Allah, insanlar için yaşam kaynağı olan son kanunu yâni Kur'an'ı bu kutsal ayda indirmeyi irâde buyurmuştur.

Allah, ayların sayısının on iki olduğunu buyurmasına rağmen Kur'an'da sadece Ramazan ayını ismen belirtmiştir. Bu, Ramazan ayının önemini göstermektedir. Bu önem, Allah'ın son kanunu olan Kur'an'ı Kerim'in insanlara bu ayda indirilmiş olmasından ileri gelmektedir.

Ramazan ayı, son ilâhi mesajın insanoğluna indiriliş hatırasıdır ki, Allah bu yüce olayı oruç tutmakla yâdetmemizi istiyor. O'nun en çok sevdiği ve bin aydan daha hayırlı olarak tavsif ettiği *Kadir Gecesi* de bu aydadır. *Kadir Gecesi,* insâni tüm bağımlılıklardan kurtulup İslâmi hürriyete kavuşma gecesidir. *Leyletü'l-Kadr,* Allah'ın insanlığa tatbik etmesi için gönderdiği son kanun olan Kur'an'ın takdir edilip indirildiği gecedir.

Kur'an'da, bu gece şöyle anlatılmaktadır:

"Gerçekten, biz onu mübârek bir gecede indirdik. Biz , (onunla kâfirlerin uğrayacakları azabı) haber veriyoruz. O gecede her hikmetli iş, bizden bir emir ile o zaman ayrılır." [50]

49 K. K. Bakara Sûresi, 185.
50 K. K. ed-Duhân Sûresi, 1-2 vd.

Ayet-i kerîmeden, bu gecenin insanlık için bir kader gecesi olduğu ve ilâhi karar sonucu bu gecede Kur'an'ın insanlara indirildiği anlaşılmaktadır.

Diğer gecelerden farksız gibi görünen bu gece, bütün karanlığına rağmen, ilâhi ışıkların kalplere yayıldığı bir gecedir. Her şeyin ölüm sessizliğine daldığı bu gece, ilâhi inkılâb şimşeklerinin mü'minlerin beyninde çaktığı gecedir.

Kadir Gecesi, son ilâhi kanuna *"Evet!"* diyenlerin gecesidir. Bir tören ve festival gecesi değildir. Çoğu kez ne okuduklarını bilmeyen güzel sesli kârilerin okuma yarışı yaptıkları bir gece de değildir.

Allah şöyle buyuruyor:

"Gerçek, biz onu Kadir Gecesinde indirdik. Kadir Gecesini (o büyük fazl-u şerefini) sana bildiren nedir? Kadir Gecesi bin aydan daha hayırlıdır. Onda melekler ve Ruh, Rablerinin izniyle her bir iş için iner de iner. O (gece) tanyeri ağarıncaya kadar bir selâmettir." [51]

Allah'ın insanlık üzerindeki inkılâb ayı Ramazan, bu aydaki karar gecesi ise Kadir Gecesi [Leyletü'l Kadr]'dir.

Kendisine Peygamberlik Verilen Hz. Muhammed (s.a.s) Evine Dönüyor

Hz. Muhammed (s.a.s), ilk vahiyle peygamberlik görevini almış, heyecan içerisinde evine dönüyordu. Vefakâr ve numûne-i imtisâl olan hanımı Hz. Hatice valideniz ise evde onu bekliyordu. Ne var ki, bu kadar erken geleceğini ummuyordu. Acaba bir şey mi olmuştu?

Hz. Muhammed (s.a.s), hâlâ vahyin tesirinde, kapıldığı ilâhi vecd içinde evine geldi. Hz. Hatice eşinin hâlinde bir sessizlik ve tuhaflık görüyordu. Olup biteni öğrenmek üzere kocasına ısrar edince Hz. Muhammed (s.a.s) konuşmaya başladı:

51 K. K. Kadr Sûresi.

"Ey Hatice! Biliyorsun ki, benim en çok sevmediklerim, şu put heykelleri ile kâhinler, falcılardır! Fakat bugün gördüklerimden sonra kâhin olacağımdan korkuyorum!"

Hz. Hatice, onu huşu ve hayretle dinledikten sonra, olduğu yerde dona kaldı ve onu şu şekilde teskin etmeye çalıştı:

"Asla böyle konuşma! Allah seni öyle yapmaz! Çünkü sen, merhametlisin, doğru sözlüsün, emânete riâyet edensin, güzel bir ahlâk sahibisin! [52]

Hatice bunları söyledi ama kocasına bir şeyler olduğunun da farkındaydı. Yoksa evine böyle zamansız döner miydi? Korku içerisinde bilge bir kişiliğe sahip olan amcası oğlu *Varaka b. Nevfel*'e koşarak, kocasından duyduklarını ona aktardı.

Varaka, çok okumuş, bilgili bir zattı. Putperestliği reddetmiş, hayatının bu son günlerinde Hıristiyanlığı kendisine din olarak seçmişti. [53]

Hz. Hatice anlatıyor, Varaka dinliyordu. Büyük bir dikkatle Hz. Hatice'yi dinleyen Varaka, konuşmaya başladı:

- *Kuddûs, Kuddûs*.. Varaka'nın canı elinde olan Allah'a yemin ederim ki, ey Hatice, eğer anlattıkların doğruysa, ona gelen, *"Büyük Namûs"* Cebrail'dir. Mûsâ'ya gelen Namûs'tur bu! Muhakkak o, bu ümmetin peygamberidir. Ona de ki, sebât etsin, dayansın!" [54]

Hz. Hatice, Hz. Muhammed (s.a.s)'e dönerek Varaka'nın anlattıklarını nakletti. Sonra Hz. Muhammed (s.a.s), her zamanki gibi Kâbe'yi tavaf etmeye gitti. Orada tavaf yapmakta olan Varaka ile karşılaştı. Varaka, Hz. Peygamber (s.a.s)'den aynı şeyleri sordu; o da kendisine tekrar nakletti. Varaka şöyle dedi:

"Canım elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sen bu ümmetin peygamberisin. Sana gelen, Mûsâ'ya da gelmiş olan Büyük Namus'tur. Muhakkak yalanlanacak, işkence görecek, vatanından çıkarılacak ve

52 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 195.
53 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 238.
54 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 238. Ayrıca bk. İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 195

savaşacaksın. Şayet o günleri görürsem, Allah'a yardım edecek, yâni O'nun gösterdiği tarafta olacağım! [55]

Varaka bu sözleri söyledikten sonra, Hz. Peygamber (s.a.s)'e yaklaşarak alnından öptü. [56] Hatta bazı rivâyetler [57] onun Müslüman olduğunu ve *"keşke genç olup sana yardım edebilseydim!"* dediğini naklederler.

İlerideki sahifelerde de görüleceği üzere, insanlar Hz. Muhammed (s.a.s)'in peygamberliğine inanmıyorlardı. Fakat inen Kur'an ayetleri Mekkelileri aciz bıraktı. Çünkü bu ayetler ne Hz. Muhammed (s.a.s)'in ne de diğer Mekkelilerin bilmediği şeyleri anlatıyordu. Yâni geçmiş tarihi olaylar Allah tarafından Resûlullah (s.a.s)'e vahiy ile bildiriliyordu ki, peygamberlik buydu. Nitekim Yûsûf Sûresinin ilk ayetlerinde Allah Teâlâ bu konuda peygamberi Hz. Muhammed (s.a.s)'e şöyle buyuruyor:

"Elif Lâm Râ. Bunlar, gerçek ve apaçık Kitabın âyetleridir. Biz onu, akıl erdiresiniz diye Arapça bir Kur'an olarak indirdik. Biz sana bu Kur'an'ı vahyetmekle kıssaların en güzelini anlatıyoruz. Hâlbuki daha önce sen bunlardan habersiz idin." [58]

Kur'an-ı Kerim'in daha birçok ayetinde buna benzer açıklamalar yapılmaktadır.

Hz. Hatice'nin Vahyi Denemesi

Hz. Peygamber (s.a.s) gibi, Hz. Hatice de vahyi merak ediyordu. *"Cebrail nedir, ilâhî mesaj nedir, risâlet nedir, vahiy nedir?"* gibi sorular zihnini kurcalıyordu. Nihâyet Hz. Muhammed (s.a.s)'e şöyle dedi:

55 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 195.
56 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 238.
57 el-Makrîzî, *İmtâ'*, I, 34.
58 K. K. Yûsuf Sûresi, 1-3.

"Ya Muhammed, o sana geldiğini söylediğin Cebrail'i çok merak ediyorum; geldiğinde bana haber verir misin?" Hz. Peygamber (s.a.s) de *"olur"* dedi.

Bir gün Cebrail (a.s) vahiy getirince, Hz. Muhammed (s.a.s) onun gelişini, hanımı Hz. Hatice'ye bildirdi. Cebrail'i göremeyen Hz. Hatice hayretler içerisinde, *"şimdi Cebrail evimizde mi?"* diye sordu. Resûlullah (s.a.s) de *"evet, şûrâda duruyor"* dedi.

Hz. Hatice valideniz, Resûlullah (s.a.s)'e, *"Ya Resûlallah (s.a.s), kalk ve sol yanıma otur!"* dedi. Resûlullah (s.a.s) hanımının dediğini yaptı. Hz. Hatice sordu: *"Onu hâlâ görüyor musun, burada mı?"* Resûlullah (s.a.s) de *"evet"* dedi. Bunun üzerine Hz. Hatice *"Ya Resûlallah, kalk sağ yanıma otur!"* dedi. Resûlullah da öyle yaptı. Hz. Hatice yine sordu: *"Hâlâ burada mı?"* Resûlullah da: *"evet"* dedi. Bu sefer de Hz. Hatice *"Ya Resûlallah, kalk bacağımın üstüne otur!"* dedi. Resûlullah (s.a.s), onun dediğini yaptı. Hz. Hatice tekrar sordu: *"Hâlâ burada mı"* Resûlullah da, *"evet"* dedi. Bunun üzerine Hz. Hatice, -Resûlullah (s.a.s), bacağının üstünde olduğu hâlde- başını açarak başörtüsünü yere attı ve sordu: *"Ya Resûlallah, hâlâ burada mı?"* Resûlullah (s.a.s), *"Hayır"* dedi. Bunun üzerine Hz. Hatice şöyle dedi:

"Yâ Resûlallah, sana gelen şey üzerinde sebât et! Allah'a yemin ederim ki, o melektir, şeytan değildir!" [59]

Kadının örtüsü bu derece önemlidir. Kadın, iffet sembolüdür. İslâm'a göre vücudun örtülmesi gereken yerleri mahremdir. Bu rivayete göre Cebrail, örtüsünü çıkarmış olan Hz. Hatice validemizi başı açık görmemek için oradan gitmiştir. İleride göreceğimiz gibi, Hz. Muhammed (s.a.s)'in resmen ilân ettiği ilk savaş da başörtüsü yüzünden olmuş, Müslüman bir kadının başörtüsünün Yahudilerce açılmak

59 İbn İshâk, *Sîre*, 113-114; İbn Hişâm, *Sîre*, I, 239; İbnu'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 49; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 20.

istenmesi üzerine, Hz. Peygamber (s.a.s), Benu Kaynuka Yahudilerine resmen savaş açmıştır.

Böylece ilk Müslüman olma şerefi Hz. Hatice'nin olmuştur. O şerefli, iffetli, sadık ve örnek kadın olan validemiz, hayatının sonuna kadar Peygamber Efendimiz (s.a.s)'e hizmet edecek, onu destekleyecek; davasında kendisine yardımcı olacaktır. O, iffet ve sadakat numunesi bir kadındı.

İslâm'a o kadar sarıldı ki, Allah (c. c), Cebrail vasıtasıyla ona selâm gönderdi. [60]

Vahyin Kesilmesi (Fetretü'l-Vahy)

İlk vahyin gelmesinden bir süre sonra vahiy kesildi; Cebrail gelmez oldu.

Hz. Peygamber (s.a.s) üzüntüye, hatta kuşkuya düştü. Kendisini peygamberlikle görevlendiren Allah onu terk mi etmişti? Artık Cebrail gelmeyecek miydi?

Allah'ın son Peygamberi kendisine gelenler hakkında tereddüde düştü. Vahyin kesilmesine öylesine üzüldü ki, İslâm tarihinin ilk dönemlerine ait bazı kaynaklarda rivayet edildiğine göre Mekke dağlarındaki kayalıklara çıkıp intihar etmeyi bile düşündü. [61]

Burada şu soru akla gelebilir: Bir peygamber aklına intihar düşüncesini getirebilir mi?

Bir defa, Hz. Muhammed (s.a.s)'in getirmiş olduğu mesajı hakkıyla anlayabilmemiz için, fiziki itibariyle, onun diğer insanlardan farksız olduğunu, onun da yiyip içtiğini; insanlar arasında dolaşıp onlarla

60 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 241.

61 Buhârî, *Sahih, Kitabu't-Ta'bîr*, Had. No: 6571. İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 196; İbn Seyyidi'n-Nâs, a. g. e. I, 85. Bu konunun daha fazla ayrıntıları için bk. Mevlânâ Şibli, *Asr-ı Sa'adet*, Türkçe Tercümesi, Ömer Rıza, İstanbul, 1928, I, 226 vd.

konuştuğunu; duyguları olduğunu, kısaca onun da bir beşer olduğunu kabul etmemiz lâzımdır. O bir melek değil, bir beşerdi. Şayet melek olsaydı, beşer olan bizler ne onu anlayabilir, ne de onu -göremeyeceğimiz için- örnek alabilirdik. O beşerdi ve beşeriyete önder olarak seçilmişti. Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyuruyor:

"De ki: 'Ben de sizin gibi bir beşerim. Ancak bana vahiy geliyor ki; ilâhınız bir tek ilâhtır." [62]

Dolayısıyla, Hz. Muhammed (s.a.s)'i diğer beşerden ayıran özellik, Allah'tan ona vahiy gelmesiydi.

Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s)'in getirdiği mesaja karşı çıkan müşrikler; o da kendileri gibi bir insan olduğu için ona inanmıyor, Kur'an'ın tabiriyle şöyle karşı çıkıyorlardı:

"Allah, Peygamber olarak bir insan mı gönderdi?" [63]

Zaten müşriklerin Hz. Peygamber (s.a.s)'e inanmamalarının birinci sebebi, onun da onlar gibi bir insan oluşuydu.

Dolayısıyla kendisine peygamberlik verilmiş olan Hz. Muhammed (s.a.s)'in, vahiy kesildiği için böyle bir şeyi düşünmüş olması beşer olarak mümkün olabilir.

Ancak o diğer insanlardan peygamberlik sıfatı dolayısıyla ayrıldığı için Allah'ın sürekli koruması altındaydı. Nitekim böyle karamsar düşünceler içindeyken Allah ona Cebrail'i gönderdi.

Cebrail ona şöyle dedi:

"Ey Muhammed, sen gerçekten Allah'ın Resûlüsün."

Vahyin kesilmesiyle sıkıntılar içerisinde bulunan Hz. Muhammed (s.a.s), bu sesi duyunca teselli bulmuş ve olumsuz düşüncelerden vazgeçmişti. [64]

Nitekim onun vahiyden olan ayrılığı daha fazla sürmedi ve Cebrail tekrar ona Allah'ın ayetlerini getirmeye başladı:

62 K. K. Kehf Sûresi, 110. Ayrıca bk. Furkân Sûresi, 20.
63 K. K. İsrâ Sûresi, 94.
64 İbn Kesîr, *Sîre*, I, 412.

"Kuşluk vaktine andolsun, sükûna erdiği zaman geceye and olsun ki ey Muhammed, Rabbin seni ne terk etti ve ne de sana darıldı. Doğrusu Âhiret senin için Dünyadan daha hayırlıdır. Rabbin şüphesiz sana verecek ve sen de hoşnut olacaksın. Seni öksüz bulup da barındırmadı mı? Seni şaşırmış bulup, doğru yola eriştirmedi mi? Seni fakir bulup zenginleştirmedi mi? Öyleyse sakın öksüze kötü muamele etme ve sakın dileneni azarlama. Yalnızca Rabbinin nimetini anlat!" [65]

Bu ayetlerin gelmesinden sonra, Hz. Peygamber (s.a.s) sükûn buldu ve son ayette emredildiği üzere Allah'ın nimetlerini anlatmaya devam etti. [66] Artık vahiy kesilmeyecek ve ancak onun Dünyadan ayrılışıyla son bulacaktır.

Vahiy... O kutsal ve ancak peygamberlerin dayanabildiği ağır yük...

Öyle ağır bir yük ki, kışın en soğuk günlerinde bile geldiğinde, Allah'ın Elçisi ter içinde kalıyordu. [67] Vahyi getiren Cebrail, bazen bir melek Sûretinde geliyor, Hz. Muhammed (s.a.s)'le konuşuyor, konuştukları kalbine işleniyordu. Böylesi, vahyin en hafif geleniydi. [68] Bazen da çıngırak sesi [69] gibi geliyordu ki, Resûlullah (s.a.s)'e en ağır geleni de buydu. [70]

Namazın Farz Kılınması ve Cebrail'in Hz. Peygamber (s.a.s)'e Namazı Öğretmesi

Vahyin kesilip tekrar başlamasından bir müddet sonra Allah Teâlâ namazı farz kıldı. Yalnız *Mirâc*'tan evvelki bu namaz iki rekât olarak

65 K. K. Duhâ Sûresi, 1-11.
66 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 243.
67 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 198.
68 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 197.
69 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 198.
70 Vahyin ayrıntıları için bk. İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 26 vd.

kılınıyordu. Daha sonra dört rekâta çıktı. Vakit olarak da, güneşin batışından ve doğuşundan önce olmak üzere iki defa kılınırdı. [71] Mirâc'ta namaz vakitleri de beşe çıkmıştır.

Bir gün Cebrail (a.s) gelerek, Hz. Muhammed (s.a.s)'i Mekke dışında bir yere götürdü. Orada Allah'ın kudretiyle bir çeşme çıktı. Cebrail bu sudan abdest alarak Hz. Peygamber (s.a.s)'e iki rekât şeklinde namazı öğretti. Böylece Resûlullah (s.a.s) ilk namazı kılmış oldu. Kaynakların belirttiklerine göre, cenabetten yıkanma da bu sırada farz kılınmıştır. [72]

Hz. Peygamber namazı öğrendikten sonra, hanımı Hz. Hatice'ye de abdest almayı ve namaz kılmayı öğretti. [73] Hz. Hatice de namazı öğrendikten sonra, ikisi beraber ve gizli olarak namaz kılarlardı. [74]

İlk Müslümanlar

Hz. Muhammed (s.a.s)'e gelen ilâhî mesajı kabul edip ilk Müslüman olan kişi, Resûlullah (s.a.s)'in eşi Hz. Hatice validemizdir.

Hz. Hatice, kocası Hz. Peygamber (s.a.s)'e inanmakla kalmamış, ölünceye kadar tebliğinde onun en büyük destekçisi olmuştur.

Hz. Ali

Bu sıralarda, yâni Hz. Muhammed (s.a.s)'e peygamberliğin verilmesinin 3. veya 4. senesinde, Hz. Ali, Resûlullah (s.a.s)'in evinde bulunuyordu. Mekke'de hüküm sürmekte olan kıtlık yüzünden Ebû Tâlib'in mâli durumu iyi olmadığından, Hz. Muhammed (s.a.s), onun oğlu Ali b. Ebi Tâlib'in bakımını üstlenmiş ve evine almıştı. Abbas b.

71 Süheyli, er'Revdu'l-*Unuf*, el-Kâhire, tarihsiz, III, 11.
72 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, III, 53.
73 İbn Seyyidi'n-Nâs, a. g. e. s. I, 90.
74 İbn İshâk, *Sîre*, s. 117.

Abdulmuttalib de Cafer b. Ebi Tâlib'i almıştı. Bu şekilde, Ebû Tâlib'in malî yükü biraz hafiflemiş oluyordu.

İşte Ali b. Ebi Tâlib, Hz. Peygamber (s.a.s)'in evindeyken namaz farz kılındı. Her ne kadar Hz. Peygamber (s.a.s) ve hanımı Hz. Hatice gizli ibadet ediyorlar ise de, bunu, evlerinde kalmakta olan ve rivayetlere göre dokuz yaşlarında olan Ali b. Ebi Tâlib'den gizleyemediler. Bir gün Ali b. Ebi Tâlib, Hz. Muhammed (s.a.s)'le Hz. Hatice'yi namaz kılarken gördü ve Resûlullah (s.a.s)'e şöyle sordu:

"Ya Muhammed! Bu yaptığınız nedir?"

Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle cevap verdi:

"Bu, Allah'ın kendisi için seçtiği ve bunu tebliğ için Peygamberini gönderdiği dindir. Ben seni Allah'a, O'nu bütün sıfatlarıyla 'Biricik" tanımaya, O'na kul olmaya; Lat ve Uzzâ gibi heykelleştirilmiş ilâhları inkâra davet ediyorum."

Hz. Ali şöyle dedi:

"Bu, daha önce hiç duymadığım bir şeydir. Babam Ebû Tâlib'e sormadan da bir şey yapamam." [75]

Hz. Peygamber (s.a.s), bu işin duyulmasını istemiyordu. Onun için Ali b. Ebi Tâlib'e şöyle dedi:

"Ya Ali, bu dediklerimi kabul etmiyorsan, sus ve bu konuda hiç kimseye bir şey söyleme!"

Hz. Ali kimseye bir şey söylemeden geceyi geçirdi. Allah (c. c), o gece onun kalbine İslâm'ı koydu ve ertesi gün Hz. Peygamber (s.a.s)'e gelerek şöyle dedi:

"Ya Muhammed, sen bana ne demiştin?"

Resûlullah (s.a.s) şöyle cevap verdi:

"Allah'tan başka hiç bir ilâh, yâni güç, iktidar, otorite, kişi, makam, putlaştırılmış insan tanımadığına; sadece Allah'ın Biricik olup, ortağı olmadığına; bütün hâkimiyetin, kayıtsız şartsız O'na ait olduğuna,

75 İbn Kesîr, Sîre, 1, 428.

O'nun ahkâmının yerine hiç kimsenin hüküm koyamayacağına inanarak, bunu dilinle de ifâde edecek, Lat, Uzzâ gibi heykel olarak somutlaştırılmış ilâhları inkâr edeceksin." [76]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu sözlerinde görüldüğü gibi, Hz. Ali'den istediği tek şey Allah dışındaki ilâhları inkâr etmesiydi. İlâhları inkâr edince, Allah'ı Bir ve Ortaksız kabul etmiş olacaktır ki, İslâm tevhid inancının temeli budur. Hz. Ali bu şekilde inanarak şahadet getirdi ve Müslüman oldu. [77]

Tevhid buydu:

"Eşhedu en lâ ilâhe illâllah..."

Düşündüm, anladım, kalbimde kabul ettim ve dilimle söylüyorum ki: Allah'tan başka ilâh yoktur; yâni sonsuz iktidar sahibi, kâinat ve içindeki bütün yaratıklar için yasa koyan ve kendisine kulluk edilen yegâne güç Allah'tır. *"Allah'a rağmen ben varım"* diyen varsa, ben de onu inkâr ediyor, tanımıyorum.

Eşhedü!

Düşündüm, anladım kalbimde kabul ettim ve dilimle söylüyorum ki; lâ ilâhe illâllah! Allah'tan başka kâinat nizamını elinde bulunduran bir başkası, yâni bir ilâh yoktur! İçimde putlaştırdığım makam, ideoloji, ilke, parti, hizip, kadın, erkek, evlât, sanatkâr, sporcu, kulüp, loca, önder, şef ve seks ilâhlarının tamamına *"lâ"* deyip inkâr ederek; kalbimi ve düşüncemi, ruhumu ve bedenimi, elimi ve dilimi *"illâllah"* deyip Rabbimin emrine veriyorum! O'ndan başkasını güç tanımaya vesile olacak her şeyi *"lâ"* (hayır!) deyip kenara itiyor, Allah'ı tek ve biricik güç ve hâkim tanıyarak *"illâllah"* diyorum. Bu sözle Allah'a bağlandığıma dâir söz ve biat veriyorum ki, bütün kâinat zerrecikleri şahid olsun!

Lâ ilâhe illâllah!

76 İbn İshâk, *Sîre*, s. 5, 118; İbn Kesîr, *Sîre*, I, 428.
77 Ay. yerler.

Bütün ilâhlara hayır, sadece Allah'a evet! Sadece O'nun gücüne, kuvvetine, iktidarına evet, O'nun dışındaki tüm ilâhlara ve ilâhçıklara hayır!

Görüldüğü gibi imân, inkârla, bir şeyleri kabul etmemekle başlıyor. Başka deyişle, bir insan neyi inkâr ettiğini bilmiyorsa, neye imân edeceğini, neyi tasdik edip bağlanacağını bilemez. *Lâ* (hayır, kabul etmiyorum, inkâr ediyorum, karşı çıkıyorum) demesini bilmeyen; *İllâllah* (sadece Allah'ı kabul ediyorum) diyemez! Kafasında ve gönlünde ilâhlaştırdığı onlarca, belki yüzlerce değere karşı *"lâ"* isyanıyla çıkmasını bilmeyen bir insan, illâ inkılâbıyla nasıl tevhidi gerçekleştirebilir ki? Karşı çıkmasını bilmeyen pısırık ruhlar, hiç bir zaman imânın hürriyet şerbetinden içemez. Öylesi ruhlar köle ruhlardır. İstedikleri kadar iri ve adaleli vücutlarda barınsınlar; onlar köledirler. Onların köleleştirilmiş dilleri *"hayır!"* demeye muktedir değildir. Onlar, başkalarınca güdülebilen, insan vasfını yitirmiş *"bel hum adall"* nitelikli insanlardır. Ellerinden hakları alınır, ağlamaya bile korkarlar; enselerine binilir, *"ben hayvan değilim!"* demesini dahi beceremezler. Çünkü onlar, şahsiyetlerini yitirmiş, hayatları boyunca *"evet"*, *"baş üstüne!"*, *"emredersiniz!"* demeye alışmış, lügâtlerinde *"lâ [hayır]!"* olmayan zavallılardır. İşte bunun içindir ki, dilinde *"lâ"*sı olmayanın *"illâ"* ile gerçekleştirilecek bir inkılâbı yoktur. Dünyanın çeşitli yerlerinde ezilen, öldürülen, katliâmlara tabi tutulan mustazafların haklarını savunmayan veya hiç olmazsa bu cinâyetleri işleyen emperyalist devletlere karşı içinde nefret duymayanlar ne *"lâ"* ne de *"illâllah"* diyebilirler!

Onun için, imânın ve İslâm'ın ilk şartı, Allah dışında ve O'na rağmen kendilerini ortaya koymaya çalışan bütün güç ve kuvvetlere, ilâhlaştırılmış şahıslara, insanları ezen tüm odak ve sistemlere *"lâ"* deyip, sadece Allah'ın bütün insanlar için öngördüğü hakları, adaleti ve hürriyeti kabul etmek, O'na teslim olup *"O'na boyun eğiyorum"* diyebilmektir.

Muhammed İkbâl'in deyişiyle, "ortaya koyun 'lâ' haykırışının dirilişini; *"illâ"* inkılâbının gücüyle sömürü putlarının nasıl yıkıldıklarını görürsünüz!"

Zeyd b. Hârise

Zeyd b. Hârise, Hz. Hatice'ye hediye edilmiş bir köleydi. İslâmiyet gelmeden önce bir akrabası ona birkaç köle getirerek aralarından bir tanesini kendisi için seçmesini istemiş, o da Zeyd b. Hârise'yi seçmişti. Bilahare Hz. Muhammed (s.a.s), hanımı Hatice'den Zeyd'i kendisine hibe etmesini istemiş, o da seve seve vermişti.

Zeyd kendi kölesi olunca Hz. Muhammed (s.a.s) onu hemen azad etti. [78]

Hz. Muhammed (s.a.s)'e peygamberlik verilince, Hz. Ali'den sonra Zeyd de Müslüman oldu. Böylece Hz. Ali'den sonra, erkeklerden ilk Müslüman olan Zeyd b. Hârise oldu. [79] Bir müddet sonra Zeyd'in babası, onun izini sürerek Hz. Peygamber (s.a.s)'e kadar gelip oğlu Zeyd'i götürmek istedi. Hz. Peygamber (s.a.s), isterse Zeyd'in kendisiyle gidebileceğini söylemesine rağmen Zeyd, Hz. Peygamber (s.a.s)'in yanında kalmayı tercih etti [80]; ve Mute Savaşı'nda şehid oluncaya kadar, Hz. Peygamber (s.a.s)'in yanından ayrılmadı, emrinden çıkmadı.

Hz. Ebûbekir

Zeyd b. Hârise'den sonra Hz. Ebûbekir Müslüman oldu. Müslüman olduğunu ilân ederek en yakınlarını İslâm'a davet etti.

78 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 247-248.
79 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 248.
80 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 248.

Onun daveti üzerine Osman b. Affan, Zübeyr b. Avvam, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebi Vakkas ve Talha b. Ubeydullah Müslümanlığı kabul ettiler. [81]

Böylece Hz. Ebûbekir'in etrafındaki arkadaşları, onun vasıtasıyla İslâm'a girdiler. Fakat bu o kadar kolay olmuyordu. Hem Mekke Devleti'nin psikolojik baskısı, hem de Mekkelilerin ilk defa böyle bir şeyle karşılaşmaları, tebliği güçleştiriyordu.

Mekke Devleti çok acımasız olduğundan, başlangıçta Müslümanlar imanlarını gizlediler. Bunu ilk defa açıkça ilân edenlerin yedi kişi olduğunu zikreden İbn Sa'd, [82] onları şu şekilde sıralamaktadır: Hz. Peygamber (s.a.s), Ebûbekir, Bilâl, Habbâb, Suhheyb, Ammâr ve annesi Sümeyye...

Târihçi el-Makrizî'nin rivayetine göre [83], Hz. Hatice'nin akrabası olan Varaka b. Nevfel de bu sırada Müslüman olmuştur.

Tebliğin Açıktan Yapılması

Bu şekilde Müslümanların sayısı artınca, Mekke'nin her tarafında İslâm konuşulmaya başlandı. Herkes Hz. Muhammed (s.a.s)'in durumuyla ilgileniyordu. Ona kimi kâhin, kimi şair demeye başladı. Üstelik Hz. Peygamber (s.a.s) gizli tebliğ yapıyordu. Fakat *"Şimdi sen ne ile emrolunuyorsan, onu apaçık bildir ve müşriklerden yüz çevir! Allah'ın yanında başka bir ilâh tanıyan o istihzacılara muhakkak ki biz yeteriz. Onlar yakında (uğrayacakları akıbetleri) bileceklerdir. Andolsun, biliyoruz ki onların söylenip durduklarından göğsün cidden daralıyor. Sen hemen Rabbini hamd ile tesbîh et ve secde edenlerden ol! Sana ölüm gelinceye kadar da Rabbine kulluk et!"* [84] ayet-i kerîmeleri

81 Mes'ûdî, *Murûc*, IV, 136.
82 Bk. *Tabakât*, III, 233.
83 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, I, 34.
84 K. K. Hicr Sûresi, 94-96.

nâzil olunca, İslâm'ı açıkça tebliğ etmesi kendisine emrolundu. Allah Teâlâ şöyle buyuruyordu:

"Önce en yakın akrabalarını uyar! Sana uyan müminleri kanatlarının altına al!." [85]

Bu ayeti kerîme nâzil oluncaya kadar, İslâm gizlice tebliğ edilmiş ve bu gizlilik üç sene kadar sürmüştü. [86]

Bu konuda Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle buyuruyor:

Bana Risâlet verilmesi üzerine, kavmim hoşlanmadığım kerih sözler söyleyince sustum. Fakat derhal Cebrail gelerek şöyle dedi: *"Ya Muhammed, Rabbin, sana emrettiği şeyi yapmazsan, seni cezalandırır."* [87]

Cebrail'in bu uyarısı üzerine Hz. Peygamber (s.a.s), evinde bir yemek hazırlattı ve Hz. Ali'yi çağırarak Abdulmuttalib ailesinin bütün fertlerini bu yemeğe davet etmesini emretti.

Yemeğe Hz. Peygamber (s.a.s)'in amcaları Ebû Tâlib, Hamza, Abbas ve Ebû Leheb katılmıştı. Sayıları kırk kadar [88] olan bu davetliler, yemeklerini yedikten sonra, Hz. Muhammed (s.a.s) onlarla konuşmak istedi. Fakat tam konuşmaya başlayacağı sırada, Ebû Leheb atılarak *"Çabuk dağılın da, bu adam size sihir yapmasın!"* dedi ve Resûlullah (s.a.s) konuşmaya fırsat bulamadan, gelenler dağılıp, gittiler.

Hz. Peygamber (s.a.s), tebliğ görevini yerine getiremediği için, Allah'ın emrini yerine getirmek için, Abdulmuttalib oğullarını tekrar yemeğe davet etti ve yemekten sonra şöyle konuştu:

"Ey Abdulmuttalib ailesi, ben Araplar içinde, kavmine benden daha hayırlı bir şey getirmiş olan bir kimseyi bilmiyorum. Ben size Dünyanız ve ahiretiniz için en iyi olanı getirdim!" [89]

85 K. K. Şu'arâ Sûresi, 214-215.
86 İbn İshâk, *Sîre*, s. 126.
87 Ay. yer.
88 İbn İshâk, *Sîre*, s. 127.
89 Ay. yer.

Fakat Abdulmuttalib ailesi, Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu sözlerini alayla, istihzayla karşılayıp yanından uzaklaştılar, onu dinlemediler.

Akrabalarından olumlu bir cevap alamayan Hz. Muhammed (s.a.s); kezâ Allah'ın emriyle Mekkelileri uyarıp onlara İslâm'ı tebliğ etmek istedi.

Bu iş için en uygun yer, Mekke'deki Safâ tepesiydi; çünkü orası, o zamanlar bir bakıma Mekke şehrinin en merkezi yeri durumundaydı.

Hz. Peygamber (s.a.s), Safâ tepesine çıkarak Mekkelileri oraya çağırıp şöyle seslendi:

"Ey Mekkeliler, size, şu dağın arkasında size saldırmak üzere bir atlı grubunun yaklaştığını söylesem, bana inanır mısınız?" Onu dinleyenler:

"Evet, inanırız; çünkü şimdiye kadar senin yalan söylediğini asla görmedik ve sen yanımızda güvenilir bir kişisin!" dediler.

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle dedi:

"Ey Mekkeliler! Ben sizleri büyük bir azab için uyarıyorum. Allah bana en yakınlarımı uyarma emrini verdi. Dünya menfaatiniz için size verebileceğim hiç bir şeye sahip değilim. Âhiretinizi ise ancak 'Lâ ilâhe illâllah' demeniz kurtaracak!"

Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu uyarısı ve *"lâ ilâhe illâllah"* deyip Allah dışında, putlaştırılmış olan bütün ilâhları yok sayması üzerine, amcası Ebû Leheb:

"Sana yazıklar olsun, bizleri bunun için mi buraya topladın?" şeklinde konuştu. Bunun üzerine Mekkeliler dağılmaya başladılar.[90]

Dikkat edilirse, Resûlullah (s.a.s)'e en çok karşı çıkan, amcası Ebû Leheb'di. Menfaat grupları o denli kuvvetli kurulmuştu ki, yeniliğe, yeni düşüncelere asla yer yoktu. İlâhlaştırdıkları bazı kişi ve kuruluşları tabu edinerek toplumu sömürüyorlardı. Onun için bu ilâhlara karşı çıkan Hz. Muhammed (s.a.s)'in söylediklerine kulak asmıyor-

90 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 199-200.

lardı. Çünkü insanın menfaat düzeni, gün geliyor, o insanın dini oluveriyordu. Böyle insanların düşünce yapısı, menfaatlerinin mihveri etrafında dönmeye başlıyordu. Görüş ve ideolojisi de, aynı doğrultuda ve bu menfaat mekanizmasını hâkim kılma ve bu hâkimiyeti sürdürme mecrasında ilerliyordu. Bunun anlamı, insanın kendi heva ve hevesini ilah edinmesi demekti. *"Görüşünü ilâhlaştıranı gördün mü?"* [91] Bu konuma gelmiş olanın görüşü, düşüncesi, ideolojisi, rejimi, partisi, menfaati, makamı artık onun ilâhı olmuş; onun dışında bir gerçeği görme yeteneğini yitirmiştir demektir.

İşte Hz. Peygamber (s.a.s)'in amcası Ebû Leheb böyle bir insandı. Resûlullah (s.a.s)'in Mekkeli müşriklerin ilâhlarına karşı çıkmasına, onları hiçe saymasına dayanamıyor; ona ve arkadaşlarına Mekke rejimi [dini] adına işkence yapıyordu.

Mekkelilerin Hz. Muhammed (s.a.s)'e olan düşmanlığının sebebi, Allah'tan, ya da Âhiret Günü'nden bahsetmesi değil, onların put edinip tapmış oldukları heykelleri kabul etmeyişiydi. [92]

Artık Hz. Peygamber (s.a.s), kendisine gelen vahiyleri açıkça tebliğ ediyor, insanları uyarıyordu. İbn İshâk'ın [93] rivayet ettiğine göre, Resûlullah (s.a.s), gelen Kur'an ayetlerini önce erkeklere, daha sonra da kadınlara okurdu. Bu husus, kadınların eğitimi konusunda fevkalâde önemli olan bir noktadır. Nitekim bu demektir ki, Hz. Muhammed (s.a.s), daha tebliğinin ilk gününden itibaren kadınların eğitimine özen göstermiş, önem vermiştir.

İlk Kan Dökülüyor

Her ne kadar Hz. Peygamber (s.a.s) tebliğini açıktan yapıyor idiyse de, Müslümanlar henüz açıktan ibadet yapamıyorlardı. Öyle

91 K. K. Furkân Sûresi, 43.
92 Taberî, *Târih*, II, 322.
93 Paragraf 192 (s. 128).

ki, Hz. Peygamber (s.a.s) ashabını Mekke dışına çıkarır, orada gizlice ibadet ederlerdi.

Bir gün Sa'd b. Ebi Vakkas, ibadet etmek üzere bazı arkadaşlarıyla Mekke dışına çıkmıştı. İbadetlerini ederken Mekkelilerden bir grup geldi, onları rahatsız ederek ibadetlerine mâni olmaya çalıştı. İşi o derece ileriye götürdüler ki, Sa'd b. Ebi Vakkas, orada bulduğu bir deve kemiğini kaparak müşriklerden birisinin kafasını yardı.[94] Bunun üzerine müşrikler korkarak kanlar içindeki arkadaşlarını alıp oradan uzaklaştılar. Böylece Müslümanlarla müşrikler arasındaki çatışmada ilk defâ kan dökülmüş oldu.[95] Çok geçmeden müşrikler, Müslümanlardan *Hâris b. Hâle*'yi şehid ettiler.[96] Böylece Hâris b. Hâle, Allah yolunda şehid edilen ilk Müslüman oldu.[97]

Mekke Devleti'nin Düşmanlığı

Sa'd b. Ebi Vakkâs'ın bir kâfiri yaralaması, zaten Müslümanlara karşı düşmanca davranan Mekkeli müşrikleri iyice kudurttu. Müslümanlara hakaret ediyor, bulduklarını dövüyor veya hapsediyorlardı. Bununla da yetinmeyen şehir yöneticileri, Hz. Muhammed (s.a.s)'i korur pozisyonda bulunan Ebû Tâlib'e bir heyet gönderdi. Heyette, Rabia'nın iki oğlu Utbe ve Şeybe, Ebû Sufyân, Ebu'l-Bahterî, Ebû Cehil ve Velid b. Muğire gibi azılı İslâm düşmanları vardı.

Heyet şöyle konuştu:

"Ey Ebu Tâlib! Senin yeğenin (yâni Hz. Muhammed) ilâhlarımıza, putlarımıza küfretti. Dinimizi ayıpladı, atalarımıza hakaret etti. Babalarımızın dalalette olduğunu söyledi. Ya onu bu işten vazgeçirtirsin,

94 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 194 (s. 128).

95 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 263.

96 El-Makrizî, *İmtâ'*, VI, 297; Mevlânâ Şibli, *Asr-ı Saadet*, Türkçe tercümesi, Ömer Rıza, İstanbul, 1921, I, 234.

97 El-Makrizî, *İmtâ'*, VI, 297.

ya da bizle onu baş başa bırakırsın, çünkü sen de bizim gibi ona inanmıyorsun!" [98]

Ebû Tâlib, gelen heyeti dinledikten sonra, onları tatlı bir dille geri çevirdi. [99]

Fakat Hz. Peygamber (s.a.s), İslâm'ı tebliğe devam ediyor, bir an olsun görevinden geri kalmıyordu. İslâm'ı anlatıyor, insanları Allah'a, O'na kulluk etmeye davet ediyordu. Onunla Mekke Devleti arasındaki uçurum her gün biraz daha büyüyor, devletin Hz. Peygamber (s.a.s)'e olan düşmanlığı daha da şiddetleniyordu. Onu davasından vazgeçiremediklerinden, herkes birbirini itham ediyordu. Nihayet tekrar Ebû Tâlib'e gitmeye karar verdiler. İslâm düşmanları Ebû Tâlib'e şöyle dediler:

"Ey Ebu Tâlib! Sen yaşlı birisi olup aramızda şeref sahibi bir kimsesin. Biz, yeğenini söylediklerinden vazgeçirmek için sana ricada bulunduk; sen hiç bir şey yapmadın. Artık ilâhlarımıza, atalarımıza yapılan bu küfürlere sabrımız kalmadı. Ya onu bu işten vazgeçtirirsin veya seni de onunla aynı düşüncede kabul eder, her iki taraftan biri helâk oluncaya kadar sizinle savaşırız."

Mekkeli heyet, Ebû Tâlib'i bu şekilde tehdit ettikten sonra, çekip gitti. [100]

Ebû Tâlib oldukça güç bir durumdaydı. Ne çok sevdiği yeğeninden vazgeçebiliyor, ne de mensubu olduğu Mekke Devleti'ni kızdırmak istiyordu. İki zıt kutup arasında kalmıştı. Nihayet, Hz. Peygamber (s.a.s)'i çağırarak onunla şu şekilde konuştu:

"Ey kardeşimin oğlu, kavmin gelip senin hakkında benimle konuştu. Ben seni seviyor ve koruyorum. Fakat biz devletle karşı karşıya bulunuyoruz. Fazla ileri gitmesen iyi olur, çünkü bana çok ağır yük yüklüyorsun."

98 İbn İshâk, *Sîre*, s. 129.
99 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 194; İbn Hişâm, *Sîre*, I, 264-265.
100 Ay. es. I, 266.

Amcası Ebû Tâlib'i çok sıkıntılı bir durumda gören Hz. Muhammed (s.a.s), ona şu tarihî cevabı verdi:

"Ey amcam! Benim söylediklerim bana ait olan şeyler değil! Ben sadece Allah'ın bana emrettiklerini yerine getirmeye çalışıyorum. Üstelik bunu yapmaya mecburum! Vallahi Güneş'i sağ elime, Ay'ı da sol elime verip bu davadan vazgeçmemi isteseler, ben yine de vazgeçmem. Tâ ki Allah bana bir çıkış yolu göstersin! Belki bu işe fedâ olur giderim, fakat asla ondan vazgeçmem! [101] Yeğeninin, üstlendiği görevdeki tavrını ve vazgeçmez tutumunu gören Ebû Tâlib ona şöyle dedi:

"Git yeğenim, dilediğini yapmakta serbestsin, vallahi ben seni onlara teslim etmem!" [102]

Mekke heyeti bu şekilde bir şey elde edemeyince Mekke'nin ileri gelenlerinden Velid'in yakışıklı oğlu Ummâre'yi Ebû Tâlib'e götürerek ona şu teklifte bulundular:

"Yâ Ebâ Tâlib, sana Ummâre'yi getirdik. 'Ummâre, Kureyş'in en kuvvetli ve yakışıklı olan gencidir. Onu kendine al ve istediğin gibi evlât edin. O senindir. Ummâre'ye karşılık olarak da, senin de bizim de dinimize karşı çıkan, ilâhlarımızı tanımayan, halkının arasına bölücülük sokan ve atalarını dalalette gören yeğenini bize teslim et, onu öldürelim. Neticede, bir adama karşılık sana bir adam vermiş oluyoruz!"

Ebû Tâlib, bu teklife şu karşılığı verdi:

"Ne güzel de teklif ediyorsunuz! Ben oğlunuzu alıp yedireceğim, siz benim oğlumu alıp öldüreceksiniz öyle mi! Vallahi bu ebedîyyen olmayacak bir şeydir! Gidin, ne hâliniz varsa görün!" [103]

101 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 200.
102 Ay. yer.
103 Ay. es. I, 276.

Gerçek Saptırılıyor:
Hz. Peygamber (s.a.s)'i Yanlış Tanıtma Gayreti

Velid b. Muğire, Mekke Devleti'nin ulularındandı. Yaşlı, tecrübeli bir zattı. Yaşına rağmen Resûlullah (s.a.s)'le mücâdele etmekten geri kalmıyordu.

Bir gün Kureyş'i toplayarak onlara şu şekilde konuştu:

"Ey Kureyş! Panayır zamanı yaklaşıyor. Her taraftan Arap heyetleri Mekke'ye gelecek ve bu heyetler, Muhammed'in durumunu duyduklarından, merak edip soracaklardır. Ne yapıp yapıp, onu haksız göstermeliyiz! Onun için tedbirinizi alın ve bir tek cevap vermekte birleşin. Farklı cevaplar vererek, birbirinizi yalanlar duruma düşmeyiniz. Bu durumda siz güç durumda kalırsınız!"

Orada toplanmış olanlar:

"Sen, en bilgin ve en tecrübeli olanımızsın, nasıl dersen öyle hareket ederiz!" dediler.

Velid:

"Hayır, siz söyleyin!" dedi. Onlar da şöyle dediler:

"Kâhin diyelim!" Velid:

"Hayır, o kâhin değil. Biz çok kâhin gördük, onlardaki ketumluk bunda yok!" dedi. Topluluk:

"Delidir!" diyelim diye teklif etti. O yine itiraz ederek:

"O deli değil! Biz çok deliler gördük. Delilerdeki saldırganlık, tehlike, saflık ve sayıklama bunda yok!" dedi. Bunun üzerine,

"Şair diyelim!" dediler. Velid buna da karşı çıkarak:

"O şair de değil. Biz şiirin her türlüsünü biliriz. Vurgularını, sırasını, tertibini, veznini iyi anlarız. Onun söyledikleri şiir değil!" dedi.

"Sihirbazdır diyelim!" dediler. O şu karşılığı verdi:

"O sihirbaz da değil! Biz çok sihir ve sihirbaz gördük. Bu onlar gibi iplikler bağlayıp üflemiyor."

Bunun üzerine oradakiler:

"O hâlde yabancılara ne diyelim, onu nasıl tanıtalım? diye sordular. O:

"Vallahi, o çok tatlı sözlüdür. Sözlerinden güzellik akıyor. Onun hakkında ne derseniz, yalan olduğu anlaşılır. Mamafih sihirbaz diyebilirsiniz. Şunu da ilâve edersiniz. 'Çünkü o öyle bir şey getirdi ki, evlâdı babadan, kardeşi kardeşten, kadını kocasından, vatandaşı toplumundan ayırdı' dersiniz" dedi ve öylece ayrıldılar. [104]

İslâm düşmanları bu şekilde anlaştıktan sonra, Mekke'ye gelen her yabancıya, Hz. Peygamber (s.a.s)'i sihirbaz olarak tanıtıp ondan uzak durmalarını öğütlediler. Tıpkı günümüzde, saf ve temiz Müslümanların bazı çevrelerce karalanmaları, iftiralara maruz bırakılmaları gibi...

Allah Teâlâ, Velid hakkında şu ayeti indirdi:

"Ey Muhammed! Tek olarak yaratıp kendisine bol bol mal, çevresinde bulunan oğullar verdiğim ve nimetleri yaydıkça yaydığım o kimseyi bana bırak. Bir de verdiğim nimetten artırmamı umar. Hayır, hayır. Çünkü o, Bizim ayetlerimize karşı son derece inatçıdır. Onu sarp bir yokuşa sardıracağım. Çünkü o, ölçtü biçti; cani çıkası, ne biçim ölçüp biçti! Sonra baktı. Sonra kaşlarını çattı, suratını astı. Sonra da sırt çevirip büyüklük tasladı. "Bu sadece öğretilegelen bir sihirdir. Bu Kur'an yalnızca bir insan sözüdür" dedi. İşte bu adamı yakacı bir ateşe yaslayacağım." [105]

Velid b. Muğire ile birlikte bu işi düzenleyenler hakkında da şu ayetler nâzil oldu:

"Nitekim iş bölümü yapanlara, Kur'an'ı parçalayanlara da (öyle azab) indirmiştik. İşte Rabbine and olsun ki onlara, topuna yapmakta oldukları şeyleri elbette soracağız." [106]

Böylece Mekkeliler, panayıra iştirak eden bütün yabancılara bu şekilde propaganda yaparak Hz. Muhammed (s.a.s)'i yanlış tanıtma

104 Ay. es. I, 270.
105 K. K. Müddesir Sûresi, 11-26.
106 K. K. Hicr Süresi, 90-93.

gayreti içerisine girdiler. Ama buna rağmen onun peygamberlik haberi bütün Arabistan'a yayıldı. [107]

Târih boyunca hep böyle olmuştur. Gerçeklere tahammülleri olmayan insanlar, başkalarını karalamakla bir yere varacaklarına, Dünyayı ellerine geçireceklerine inanırlar. Allah'tan korkmayan bu kimseler, bile bile Müslümanları şucu-bucu diye karalayıp, mesajlarının yayılmasına mani olmak isterler. Vicdanları sızlamadan, insanları diledikleri gibi tavsif edip kamuoyu nezdinde küçük düşürmeye çalışırlar. Bunun için de bazı özel yaftalar geliştirirler: *"Bölücü"*, *"gerici"*, *"mürteci"*, *"yeşil komünist"* gibi. Çünkü bu gibi müfterilerin başka bir sermayeleri yoktur. Müslümanlara böyle davranmaları için illâ da kâfir olmaları gerekmez. Kendilerine Müslüman deyip namaz da kılan bu gafiller *statüko* nasıl bir hareket tarzı gerektiriyorsa, öyle hareket ederler. Müslümanlara iftira edip onları karalamada, her türlü iftirayı atmakta beis görmez, hatta bunu kendilerine görev telakki ederler. Çünkü efendileri öyle emretmiş; onlardan şahsiyetlerini terk edip patronun şahsiyetine bürünmeleri istenmiş; onlar da Dünyalıkları için seve seve bu şahsiyetsizliği kabul etmişlerdir. İslâm'ı kendi çıkarları doğrultusunda millîleştirmeye; ona millî bir benlik vermeye; kendilerini İslâm'a değil, İslâm'ı kendilerine uydurmaya çalışırlar. Bunlar, başkalarının inançlarına tahammül edemeyen faşizan tahakkümlerdir ki, dün öyle olduğu gibi günümüzde de böyledir.

Hz. Peygamber'e Fiilî Saldırı ve Tacizler Başlıyor

Mekke Devleti'nin İslâm'a karşı olan baskısı giderek şiddetleniyor; fakat Resûlullah (s.a.s)'i davasından alıkoyamıyordu. Ona deli, kâhin, sihirbaz, şair diyorlardı. O ise bütün bunlara sabrediyor, İslâm'ı tebliğ etmeye devam ediyordu.

107 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 272.

Bir gün Mekke Devleti'nin ileri gelenleri, Kâbe'nin yanında Hicr denen yerde toplanmış, konuşuyorlardı. Bir ara Hz. Peygamber (s.a.s)'den söz ederek şöyle dediler: *"Bu adama sabrettiğimiz kadar hiç kimseye sabretmedik. Akıllılarımızı sefih gördü, aramıza bölücülük soktu, millî değerlerimizi hiçe saydı, propagandasını yaptığı fikirleriyle devletimize anarşi soktu. Devletimiz için ciddi bir tehlike arzeden bu gericiye, mürteciye daha ne kadar sabredeceğiz? Yılan gibi, henüz küçükken kafasını ezelim!"* [108]

Onlar bu şekilde konuşurlarken, Hz. Muhammed (s.a.s) çıkageldi. Her zaman olduğu gibi, *Haceru'l-Esved*'i istilâm ederek/selâmlayarak Kâbe'yi tavafa başladı. Tam onların yanından geçerken, peygamberimize en kötü sözlerle hakaret ettiler. Bu rivayeti nakleden Abdullah b. 'Amr b. 'As, Resûlullah (s.a.s)'e sarf edilen sözlerin ne denli kötü olduğunun, Hz. Peygamber (s.a.s)'in yüzünden anlaşıldığını ilâve ediyor. [109]

Hz. Peygamber (s.a.s), sesini çıkarmayarak tavafa devam etti. İkinci defa yanlarından geçerken, aynı şekilde kendisine hakaret ettiler. Resûlullah (s.a.s) tavafa devam etti. Üçüncü defa yanlarından geçince, yine o galiz küfürlerle kendisine hakaret ettiler. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.s) durarak onlara şöyle dedi:

"Ey Kureyş! Beni duyuyor musunuz? Nefsim (canım) elinde olana (Allah'a) yemin ederim: Öyle bir şeyle emrolundum ve size gönderildim ki, hepinizi kılıçtan geçireceğim!" [110]

Resûlullah (s.a.s)'in bu sözleri üzerine ona hakaret eden kâfirler korkudan seslerini kestiler ve her birinin kafasına kocaman bir kartal konmuş gibi yere kapandılar ve Hz. Peygamber (s.a.s)'e güzel sözler söylemeye başladılar. [111] O da oradan ayrılıp gitti.

108 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 308.
109 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 308; İbn Hişâm, *Sîre*, I, 290.
110 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 308; İbn Hişâm, ay. es. I, 290.
111 Ay. yerler.

Ertesi gün yine aynı yerde toplanarak birbirlerine şöyle dediler: *"Dün yaptığımızı beğendiniz mi? Adam bir kelime söyleyerek hepimizi sindirdi. Hem konuşursunuz, hem de yapmazsınız!"* Onlar bu şekilde birbirlerini ithâm edip dururken, Resûlullah (s.a.s) çıkageldi. Yanlarından geçerken, hep birden üzerine saldırarak şöyle dediler: *"Dün o şekilde konuşan ve ilâhlarımızı inkâr eden sen misin?"* Resûlullah (s.a.s), *"Evet, o sözleri söyleyen, sizin ilâhlarınızı tanımayan benim!"* diye cevap verdi. Onun bu cevabı üzerine hepsi Hz. Peygamber (s.a.s)'in hırkasını boynuna dolayarak işkence etmeye, dövmeye başladılar. Onlar bu şekilde Resûlullah (s.a.s)'e işkence yaparlarken, Hz. Ebûbekir geliverdi. Hz. Muhammed (s.a.s)'i onların elinden kurtararak şöyle dedi: *"Sadece 'Rabbim Allah'tır' diyen bir adamı mı öldürüyorsunuz?"* Bunun üzerine Mekke Devleti'nin adamları, Resûlullah (s.a.s) ve Hz. Ebûbekir'i yaralar içinde bırakarak oradan uzaklaştılar.

Hz. Ebûbekir kan ter içinde kalmıştı. Kafası, saç ayırımından yarılmış, yüzü ve sakalları kana boyanmıştı. Sakalını öyle çekmişlerdi ki, sakal diplerinden kanlar akıyordu. Ama bütün bunlar onun için önemli değildi. Davanın lideri kurtulmuştu. Davanın liderine fedâ olunmazsa, dava yürümüyordu. Sünnetullah buydu. Gerektiğinde mümin, davası için işkence görecek, dayak yiyecek, şehid olacak ki, savunduğu dava hükümrân olsun!

"Kullara (insanlara) yazıklar olsun! Kendilerine hangi peygamber gelse, onu alaya alıyorlardı." [112]

Hz. Muhammed (s.a.s), Mekkelilerin bu durumuna üzülüyor; putları terk edip Allah'a imân etmelerini istiyordu. Fakat onlar değil imân etmek; onun tebliğ çağrılarına alayla, işkenceyle cevap veriyorlardı. Özellikle bu son hadise onu o kadar müteessir etmiştir ki, evine gitmiş ve örtülere bürünerek Allah'ın emirlerini inkâr eden bu insanları düşünmüş, adetâ onlara küsmüştü. Ama o herhangi bir insan değildi.

112 K. K. Yâsin Sûresi, 30.

Evinde rahat oturamazdı. O otururs, tebliği kim yapacaktı? Peygamberin görevi tebliğdi ve bunu yapmaya mecburdu.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu şekilde evine çekilmesi üzerine şu ayetler nâzil oldu:

"Ey bürünüp sarınan, kalk ve korkutarak uyar! Rabbini büyük tam, elbiseni temizle, kötü şeyleri terk et! Yaptığın iyiliği çok görerek başa kakma! Rabbin (in rızası) için katlan! Çünkü Sûr'a üfürülünce, işte o gün pek çetin bir gündür. Kâfirler için (hiç de) kolay değildir." [113]

Hz. Peygamber (s.a.s), bu konudaki bir hadis-i şerifinde şöyle buyuruyor:

"Benim Allah yolunda çektiğim ezâyı hiç kimse çekmedi; benim Allah yolunda korkutulduğum kadar hiç kimse korkutulmadı. Bilâl'le öyle otuz gün geçirdik ki; Bilâl'in koltuğu altında saklayabildiğinden başka yiyeceğimiz yoktu." [114]

Üç aşamalı bu hadiseyi değerlendirecek olursak:

1. Kâbe'yi tavaf ederken kendisine hakaret eden müşrikleri, Hz. Peygamber (s.a.s) bir tek cümleyle susturuyor; onların korkup kaçmalarını sağlıyor. Bu harekete *"Müslümanın İslâm düşmanlarının karşısında şahsiyetini koruması"* denir.
2. Bir gün sonra, Safâ tepesinde kendisine her türlü işkence yapılmasına rağmen onlara *"evet, ilâhlarınızı tanımayıp, onlara karşı çıkan benim!"* diyebiliyor ve kendisine yapılan muameleye Allah için sabretme örneğini veriyor. Ama bu sabır, hiç bir zaman taviz vermekle sonuçlanmıyor.
3. Bunca meşakkate ve insanların onun tebliğine inatla karşı çıkmalarına rağmen Hz. Peygamber (s.a.s)'in evine çekilip inzivâ hayatı yaşama hakkı yoktur. Onun içindir ki, Allah ona *"Ey (evinde) bürünüp sarınan, kalk ve (kâfirleri azab ile) korkut!"* emrini veriyor.

113 K. K. Müddesir Sûresi, 1-10.
114 İbn Kesîr, *Sîre*, I, 472.

Dolayısıyla; çevrede bu kadar İslâm düşmanı varken; *ma'rûf*'un kendilerine tebliği gereken milyonlarca insan, kulaklarını açmış bekliyorken ve hele her tarafı *münker* sarmış, bunun nehyedilmesi de gerekiyorken; sadece köşeye çekilip tesbih çekmenin mânâsı yoktur.

Söz konusu ayet bize şunu söylüyor: Kalkın, tebliğe çıkın! Bazıları buna nâfile diyorsa da aldırmayın! İnsanları karanlıklardan nûr'a davet edin! Husûmetten kardeşliğe çağırın! İnsan haklarını ihlâlden insan haklarına saygıya çekin! Allah'ın emirlerine sarılmanın insanlığın kurtuluş vesilesi olduğunu haykırın! İnsanlara Peygamber'i örnek almanın hazzını tattırın ki, birbirlerine düşman kesilmiş olan insanlar kardeşliğin tadını alsınlar!

Dünyanın her tarafını sarmış olan bunca münkere karşı, ey iz'an sahipleri, nasıl seyirci kalırsınız?

Sırf mazlum ve çaresiz oldukları için, Dünyanın her tarafında ezilen, malları ellerinden alınan, topraklarına el konan, evleri yağma edilip yakılan, namuslarına tecavüz edilen, düşüncelerini ifâde ettikleri için despot iktidarların zindanlarında çürüyen insanlar varken hiç mi yüreğiniz sızlamıyor?

Bir sayfasında İslâm ve Allah düşmanlığı yapan, diğer sayfasında ise İslâm kahramanlarını anlatan ve Müslüman'ı sömürerek Dünyalarını kazanan medya patronlarının üzerinizde kurduğu saltanat size hiç mi ağır gelmiyor?

Din âlimi diye geçinip Hz. Muhammed (s.a.s)'e dil uzatan; *"tevhid kelimesinde Muhammed'i kabul etme şartı yoktur"* diyen mürtedlerin ve bu mürtedlere makamlar ihsan eden din müesseselerinin İslâm'ı yıkma plânları sizi hiç mi rahatsız etmiyor?

Kalkın, insanlara tebliğe, onlara güzellik kapılarını aralamaya çıkın!

Hamza b. Abdulmuttalib Müslüman Oluyor

Müslümanlara bu işkence ve hakaretlerin devam ettiği sırada bir gün Hz. Muhammed (s.a.s), Sâfa tepesinden geçerken Ebû Cehil'le karşılaştı. Ebû Cehil; kötülük timsâli, bütün menfi karakterlerin kendisinde toplandığı, kötülük yapmaktan zevk alan sadist bir insandı. Sergilediği olumsuzluk örneğiyle *"Esfelesâfilin"*den olan biriydi.

İşi-gücü Müslümanlarla uğraşmak olan bu mel'un adam, Resûlullah (s.a.s)'le karşılaşınca, âdeti olduğu üzere hakaret etmeye, sövmeye, işkence yapmaya ve İslâm'a küfretmeye başladı. O işkence ediyor, hakaret yağdırıyor; Hz. Muhammed (s.a.s) susuyordu. [115]

Bu şekilde Resûlullah (s.a.s)'i taciz ettikten sonra Ebû Cehil, Kâbe'nin yanında oturmakta olan arkadaşlarının yanına gitti.

Ebû Cehil, onların yanında oturadursun, Hamza b. Abdulmuttalib çıkageldi.

Hamza, pehlivan yapılı, avcı bir insandı. Güçlü, lafını esirgemeyen biriydi. Avdan dönünce, Kâbe'yi tavaf etmeyi adet haline getirmişti. Kâbe'yi ziyaret etmeden evine gitmiyordu. [116] İşte o gün de avdan dönmüş, Kâbe'yi tavafa gidiyordu. Bu yakışıklı, kibar zat, her rastladığı kimseyle selâmlaşıyor, konuşuyordu. [117] Nihâyet biraz önce Hz. Muhammed (s.a.s)'e işkence yapılırken onları gören bir köleyle karşılaştı. Köle, Hamza'ya şöyle dedi:

"Ey Ummâre'nin babası, keşke biraz önce burada olsaydın da, Ebû Cehil'in senin yeğenin Muhammed'e yaptıklarını görseydin. Ona her türlü hakareti yaptı, ona işkence etti, dinine küfretti!" [118]

Hamza, hiç bir şey demedi. Allah'ın hidâyeti ruhunu kaplamış, Ebû Cehil'e karşı hiddet ve nefret dolmuştu; duramıyordu. Hidâyet

115 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 212; İbn Hişâm, *Sîre*, I, 291.
116 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 212.
117 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 212.
118 *Ay. es. I*, 292.

heyecanı ve Ebû Cehil'i bir an evvel bulma endişesiyle hiç kimseyle konuşmuyor, süratle ilerliyordu. Öylece Kâbe'nin yanına gitti. Ebû Cehil hâlâ orada oturuyordu. Yanlarına vardı ve elindeki mızrakla Ebû Cehil'in kafasına vurdu. Oradakiler şaşırmış bir hâlde Hamza'ya *"Yoksa onun dinine mi girdin? Hareketlerinden o anlaşılıyor!"* dediler. Bunun üzerine daha çok kızan Hamza şöyle dedi:

"Evet, ben de onun dinine girdim ve onun Allah'ın Elçisi olduğuna inanıyorum! Var mı bir diyeceği olan?" [119]

Hamza'nın bu sözleri üzerine, oradakiler kendisine saldırmak istediler. Fakat Ebû Cehil mâni oldu. [120] Çünkü Hamza'dan korkuyordu; çünkü Hamza da İslâm zırhına girmişti.

Hz. Hamza'nın Müslüman oluşu, Müslümanlar için büyük bir güç oldu. Onun Müslüman oluşuyla, Mekke Devleti işkenceyi azalttı. Nihâyet o putperest devleti meydana getirenler de insandı. Hem de imânsız insanlar... Hz. Hamza'dan, bu imânlı pehlivandan korkuyorlardı.

Mekke Devleti Taktik Değiştiriyor

Hz. Hamza'nın Müslüman oluşu, Mekke ileri gelenlerinin çok zoruna gitti. Kendilerini bozguna uğramış gibi hissediyorlardı. Bunun için yumuşamış göründüler ve Müslümanlarla mücâdelede taktik değiştirdiler. Bu taktiği ilk öneren Utbe b. Rebi'a idi. Bir gün Mekkelileri toplayarak onlara şöyle dedi:

"Ey Kureyş, gidip Muhammed'le konuşmamı, rejim ve düzenimize karışmamasına karşılık, istediği şeyleri teklif etmemi istemez misiniz? Belki bu teklifimizle davasından vazgeçer."

Oradakiler, *"olur"* dediler.

Bunun üzerine Utbe kalkıp Kâbe'nin yanında oturmakta olan Hz. Muhammed (s.a.s)'in yanına gitti ve ona şöyle dedi:

119 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 212.
120 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 212.

"Ey Muhammed, sen aramızda nesebi temiz ve şerefli bir kimsesin. Fakat sen öyle bir şey getirdin ki, toplumumuza bölücülük soktun. Kavmini dalalette görerek atalarına küfrettin. Tanrılarını hiçe sayarak dinlerini alaya aldın! Şimdi benim sana yapacağım teklifleri dinle, belki bunlardan bazısını kabul edersin!"

Hz. Peygamber (s.a.s) de *"Söyle, yâ Ebe'l-Velid, seni dinliyorum!"* dedi. Utbe konuşmaya başladı:

"Ey Muhammed, eğer bu getirdiğin davayla zengin olmak istiyorsan, en zenginimiz oluncaya kadar sana para toplarız. Eğer bu getirdiğin davayla şeref kazanmak istiyorsan; seni Efendimiz, liderimiz olarak seçeriz; öyle ki, hiçbir işimizi sana danışmadan yapmayız. Şayet Kral olmak istiyorsan, seni Kral yapalım. Eğer bu sana gelen şey, hakkından gelemediğin bir hastalıksa, bütün imkânlarımızı seferber ederek sana doktor arayalım. Belki şifa bulursun!"

Utbe b. Rebi'a bunları söyledikten sonra, Hz. Peygamber (s.a.s): *"Diyeceklerin bitti mi, yâ Ebe'l-Velid?"* diye sordu. Utbe b. Rebi'a da *"Evet"* dedi. Hz. Muhammed (s.a.s) Utbe'ye *"dinle!"* dedi ve Kur'an-ı Kerîm'den şu ayetleri okudu:

"Hâ Mîm. Rahman ve Rahim olanın katından indirilmiştir. Bu, bilecek bir kavim için, ayetleri Arapça olarak açıklanmış bir Kur'an'dır. Müjdeleyici ve uyarıcıdır. Onların çoğuysa yüz çevirdiler; onlar duymazlar. 'Çağırdıklarına karşı kalplerimiz koruma altında, kulaklarımızda bir ağırlık ve bizle senin aranda bir perde vardır. Sen istediğini yap, biz de yapacağız' dediler." [121]

Utbe b. Rebi'a, ellerini arkasına koyup dayanarak Resûlullah (s.a.s)'i dinlemeye başladı. Resûlullah (s.a.s), okumasını bitirdikten sonra secde etti ve secdeyi müteakip Utbe'ye *"yâ Ebe'l-Velid, benden duyacaklarını duydun, nasıl istiyorsan öyle yap!"* dedi. [122]

121 K. K. Fussilet Sûresi, 1-5.
122 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 294.

Utbe b. Rebi'a, şaşkın şaşkın dönünce, arkadaşları birbirlerine şöyle diyorlardı: *"Yemin ederiz ki, Utbe'nin yüzü değişmiş!"* Ona şöyle sordular: *"Ne cevap aldın, yâ Ebe'l-Velid?"* Utbe şöyle cevap verdi:

"Ben hiç duymadığım şeyler duydum. Vallahi o ne şiir, ne de sihirdir. Vallahi o kehânet de değildir. Ey Kureyş, beni dinleyip itaat edin ve bu adamdan çekinerek ondan vazgeçin! Vallahi o söylediklerinde çok büyük manalar vardı. Eğer Araplar onu öldürürlerse, ondan kurtulmuş olursunuz. Fakat o Araplara galip gelirse; onun devleti sizin de devletiniz, izzeti sizin de izzetiniz olur. Ve sizler, bütün insanlardan daha fazla ona yakın ve şerefli olursunuz."

Utbe'nin bu sözlerine, şu karşılığı verdiler:

"Ey Ebu'l-Velid, vallahi o diliyle seni büyülemiş."

Utbe şöyle cevap verdi:

"Bu benim görüşüm; gidin ne hâliniz varsa görün!" [123]

Kureyş Temsilcilerinin Teklifleri

Utbe b. Rebi'a'nın yalnız başına olan bu girişimi bir fayda vermeyince, Mekke Devleti'nin ileri gelenleri bir araya toplanarak Hz. Muhammed (s.a.s)'e gitmeye karar verdiler. Bu heyette Utbe b. Rebia, Ebû Sufyân, Nadr b. el-Haris, Ebû'l-Bahterî, Velid b. Muğire, Ebû Cehil ve Umeyye b. Hâlef gibi kimseler vardı. Bunlar, Hz. Peygamber (s.a.s)'e şöyle haber gönderdiler: *"Kavminin ileri gelenleri toplanmış, seninle konuşmak istiyorlar."*

Hz. Peygamber (s.a.s), onların İslâm'a girmeye karar verdiklerini sanarak, süratle yanlarına gitti. Çünkü onların Müslüman olmalarını çok arzuluyordu. Heyetin yanına varıp oturunca ona şöyle dediler:

"Ya Muhammed, biz seninle konuşmak için seni çağırttık. Vallahi, şimdiye kadar senin gibi, kavmine kötülük yapan birisi aramızdan çıkmadı. Atalarımıza küfrettin, dinimizi bâtıl gördün, tanrılarımıza/

123 Ay. yer.

putlarımıza sövdün, aramıza bölücülük soktun, bize karşı işlemediğin hiç bir kötü fiil kalmadı. Eğer getirdiğin davayla zengin olmak istiyorsan, en zenginimiz oluncaya kadar sana mal toplarız. Devlet başkanı olmak istiyorsan seni devlet başkanı olarak seçelim. Eğer bu getirdiğin davayla şeref kazanmak istiyorsan, seni efendimiz olarak seçeriz. Eğer seni cinler çarpıyor ve sen kendini tedavi edemiyorsan, bütün imkânlarımızı seferber ederek sana tabip arayalım!"

Hz. Peygamber (s.a.s) şu cevabı verdi:

"Dediklerinizin hiçbirisiyle alâkam yok. Getirdiğim dava; mallarınızı istemek, aranızda şeref, makam sahibi olmak, kralınız olmak için değil. Lâkin Allah beni size Peygamber olarak göndererek bana bir kitap indirdi. Size müjdeci ve uyarıcı olmamı emretti. Ve ben Rabbimin risâletini size tebliğ ederek size nasihatte bulundum. Eğer size getirdiğim bu davayı kabul ederseniz, dünyânız ve ahiretiniz için saadet bulursunuz. Reddederseniz, ben de Allah aramızda bir hüküm verinceye kadar sabrederim!" [124]

Bunun üzerine Mekke ileri gelenleri şu teklifte bulundular:

"Ya Muhammed, sen bizden bir şey kabul etmiyorsun. Biliyorsun ki yeryüzünde bizim gibi dağlar arasına sıkışmış, susuz ve hayat şartları zor olan başka kimse yoktur. Seni gönderen Rabbine de ki, bizi sıkıştırmış olan bu dağları uzaklaştırsın, memleketimiz ovalık olsun! Şâm ve Irak'taki gibi burada da nehirler aksın! Geçmiş atalarımızı diriltip göndersin ve onların arasında atamız Kusay b. Kilâb da olsun. Çünkü o doğru sözlü biriydi. Senin dediklerinin doğru olup olmadığını ona soralım. Eğer dediklerine o da doğru derse biz de senin Allah katındaki değerini anlar, sana gelenlerin gerçek olduğuna inanırız. Bunu yaparsan; Allah'ın seni peygamber olarak gönderdiğini kabul ederiz."

Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle cevap verdi:

124 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 296.

"Ben bunun için gönderilmedim. Ben Allah'ın emirlerini size getirdim. Bana verilen risâleti size tebliğ ettim. Eğer dediklerimi kabul ederseniz, Dünya ve Âhiret saadetine kavuşursunuz. Reddederseniz, Allah sizin ve benim aramda hükmedinceye kadar sabrederim!"

Onlar şöyle dediler:

"O hâlde Rabbine de ki, seni tasdik eden bir melek göndersin. Rabbine de ki, senin için altın ve gümüşten saraylar ve hazineler yapsın ki görelim! Zira sen, bizim gibi sokaklarda gezen, bizim gibi yaşayan bir insansın. Bu istediklerimizi yap ki, senin bizden olan farkını anlayalım, iddia ettiğin gibi peygamberliğini görelim!"

Resûlullah şu cevabı verdi:

"Ben bunları yapmak için gönderilmedim. Allah beni müjdeci ve korkutucu olarak gönderdi. Kabul ederseniz. Dünya ve Âhiret saadetine kavuşursunuz. Reddederseniz, Allah, siz ve benim aramda hükmedinceye kadar sabrederim!" [125]

Bu defa da şöyle dediler:

"O hâlde, 'Rabbim isterse yapar' diye inandığın gibi, Rabbine de ki, gökyüzünü yere indirsin. Bunu da yapamazsan, sana inanmayacağız!"

Resûlullah (s.a.s) şöyle dedi:

"Bu Allah'a kalmış bir şeydir. Dilerse yapar!" [126]

Kâfirlerin bu isteklerini Kur'an-ı Kerîm şöyle dile getiriyor:

"De ki: 'Andolsun ins-u cin şu Kur'an'ın benzerini (meydana) getirmeleri için bir araya toplansa, yekdiğerine yardımcı da olsalar, yine onun benzerini getiremezler. Şânıma andolsun ki biz bu Kur'an'da insanlar için her mânadan nice türlüsünü açıklamışızdır. İnsanlardan pek çoğu ise ille inanmamakta ayak direttiler. "Biz, dediler, sana kat'iyyen inanmayız. Tâ ki bizim için şu yerden bir pınar

125 Ay. es. I, 297.
126 Ay. yer.

akıtasın. Yahut senin hurmalık (lar)dan, üzümlük (ler)den bir bahçen olsun da aralarından şarıl şarıl ırmaklar akıtasın. Yahut iddia ettiğin gibi gökyüzünü üstümüze parça parça düşüresin veya Allah'ı ve melekleri kefil getiresin. Yahut altından bir evin olsun yahut semâya çıkasın. Ona çıktığına da asla inanmayız ya! Tâ ki üstümüze okuyacağımız bir kitap indiresin!' (Şöyle) de: 'Rabbimin şânı yücedir. Ben (Allah'ın) resûlü bir beşerden başkası mıyım ki?" [127]

Görüldüğü gibi, kâfirlerin Hz. Peygamber (s.a.s)'den istedikleri, hep maddi şeylerdi. Materyalizm felsefesinin temeli budur: Her şeyi maddeyle ölçmek... Okyanus, gramla ölçülür mü?

Bir gün yine Mekke temsilcileri toplanıp Hz. Muhammed (s.a.s)'e gittiler ve aynı dünyevî teklifleri tekrar ettiler. Peygamberimiz onların bu tekliflerine sıcak bakmayınca, şu tuhaf teklifte bulundular:

"Ey Muhammed! Mademki tekliflerimizi kabul etmiyorsun, o hâlde sana başka bir teklifimiz var!"

Peygamber Efendimiz (s.a.s):

"Teklifiniz nedir?" diye sordu.

Şu cevabı verdiler:

"Bir sene sen ilâhlarımız olan Lât ve Uzzâ'ya tap; bir sene de biz senin ilâhına tapalım!" [128]

Hz. Peygamber (s.a.s):

"Ben Rabbimden gelecek emre göre hareket ederim!" dedi. Sonra ona şu ayetler nâzil oldu:

"De ki! Ey kâfirler! Ben sizin tapmakta olduklarınıza tapmam! Siz de benim taptığıma tapmıyorsunuz. Ben de sizin taptıklarınıza asla tapacak değilim. Siz de benim taptığıma tapıyor değilsiniz. Sizin dininiz size, benim dinim de bana!" [129] *"De ki: Ey câhiller! Bana Allah'tan başkasına kulluk etmemi mi emrediyorsunuz? Şüphesiz sana da senden*

127 K. K. İsrâ Sûresi, 88-93.
128 Taberî, *Târih*, II, 337.
129 K. K. Kâfirûn Sûresi.

öncekilere de şöyle vahyolunmuştur ki: Andolsun, Allah'a şirk koşarsan, işlerin mutlaka boşa gider ve hüsrânda kalanlardan olursun! Hayır! Yalnız Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol!" [130]

Resûlullah (s.a.s) de dünyevi bütün tekliflere kesin bir dille *"hayır!"* demiştir. Davasını, inancını, şahsiyetini birkaç günlük Dünya için az bir pahaya satmamıştır. Yüce Allah da onun için *"Resûlullah'da sizin için en güzel örnek vardır!"* buyurmuştur.

Ona *"... eşhedü enne Muhammeden Resûlullah"* deyip de bütün kalpleriyle inanmış olan Müslümanlar! Onu örnek alın ve asla davanızı Dünya için satmayın! Dünyevi makamlarınız yükselsin diye, kişiliğinizi saklayarak İslâm düşmanlarıyla dost olmayın! Müslümanlar aleyhinde yazı yazmayı, iftirâ etmeyi, yalan söylemeyi itiyat hâline getirenlere destek vermeyin! Müslümanların İslâm uğrunda verdikleri mücâdelelere yardımcı olmuyorsan, bari Müşriklere yaranacak şekilde köstek de olma! Resûlullah (s.a.s) gibi, İslâm'a karşı vereceğin uğraşa karşılık sana sunulan bütün maddiyata *"hayır!"* demesini bil! En önemli dünyevi makamlara gelsen bile zalim yönetimlere yaranmak için Müslümanlarla ve İslâm'la uğraşma! Böyle bir tavır ne dine, ne de dindarlığa sığar! Allah için yaratıldığımızı, O'nun için yaşamamız gerektiğini hiçbir zaman unutma!

Ebû Cehil Suikast Düzenliyor

Kureyş heyeti bu şekilde Hz. Muhammed (s.a.s)'den bir taviz koparamayınca me'yus bir duruma düştü. Bu sırada Ebû Cehil, yanındakilere şöyle dedi:

"Ey Kureyş uluları! Gördüğünüz gibi Muhammed dinimizi ayıplamaktan geri kalmıyor. Atalarımıza küfrediyor. Aklımızı sefih görüyor. Putlarımıza sövüyor! Andolsun ki yarın onu büyük bir taşla öldüreceğim. O gelip, ibadeti için secdeye gidince, gücümün yettiği kadar

130 K. K. Zumer Sûresi, 64-66.

büyük bir taşı alıp kafasına indireceğim. Siz de o sırada beni koruyunuz. Ondan sonra da Beni Abdi Menaf (Hz. Muhammed'in ailesi) istediğini yapsın!"

Onlar da *"Andolsun ki seni onlara teslim etmeyeceğiz"* dediler.

Ertesi gün Ebû Cehil büyük bir taş bulup Kâbe'nin yanında Hz. Muhammed (s.a.s)'i beklemeye başladı.

Her zaman olduğu gibi, o gün de Hz. Muhammed (s.a.s) namaz kılmak için Kâbe'ye gitti. O dönemde, Hz. Peygamber (s.a.s), namaz kılarken Kudüs'e yönelir, Kâbe'yi kendisiyle Kudüs arasında bırakırdı. [131] Resûlullah (s.a.s) namaz kılmaya hazırlanadursun, Kureyş'in ileri gelenleri de Ebû Cehil'in yapacaklarını merak ederek orada toplanmış bekliyorlardı.

Hz. Peygamber (s.a.s) namaza başlayıp sonra secdeye gitti. Ebû Cehil, hemen yanındaki taşı alarak ona doğru ilerledi. Hz. Peygamber (s.a.s)'in yanına varır varmaz, birden bire durdu ve beti benzi atmış bir şekilde geri döndü. Elleri titriyordu. Bu taşı niçin almış, neden istediği gibi kullanamamıştı? Şaşkın bir vaziyette o suikast aleti taşı elinden attı. Orada bulunan arkadaşları, başına toplanarak şöyle dediler:

"Yâ Ebe'l-Hakem [132], sana ne oluyor?" Ebû Cehil şöyle cevap verdi:

"Dün sizlere dediğim gibi, onu öldürmek için yanına gittim. Ona yaklaştığım sırada bir deve kafasıyla karşılaştım. Vallahi, daha önce onun gibisini görmemiştim. Onun heybeti, boynu, ağzı o kadar korkunçtu ki, hiçbir deveye benzemiyordu. Ben yaklaştığımda beni yemek istedi! [133] Allah, Resûlünü böyle korumuştu.

İbn İshâk'ın rivâyetine göre [134], Hz. Peygamber (s.a.s), bu şekilde onu koruyanın Cebrail olduğunu söylemiştir.

131 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 298.
132 Ebu'l-Hakem, Ebu Cehil'in adıydı.
133 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 298.
134 Bk. İbn Hişâm, *Sîre*, I, 299.

Sırası gelmişken şunu belirtmek isteriz ki, Allah en son anda Resûlüne veya ashabına yardım ediyor. Resûlullah (s.a.s) olsun, ümmeti olsun; bütün imkânlarını harcadıktan ve çaresiz kaldıktan sonra Allah onlara yardım ediyor. O hâlde bir Müslüman, hiçbir çaba göstermeden, çile çekmeden yardım beklememelidir. Bütün çabasını samimi olarak sarfettikten sonra Allah ona mutlaka yardım eder.

İkinci bir husus da, Ebû Cehil'in ve onun gibilerin, mucizeleri gördükleri hâlde gerçeğe inanmamalarıdır. Mucizeyi gözleriyle görmüş, arkadaşlarına anlatıyor fakat kıskançlık ve gururundan dolayı gerçeğe teslim olmuyorlardı. İnanmak istemeyenlere Allah'ın peygamberleri ne kadar mucize gösterseler de, inanmaz, ona sihir derler. Ne kitaba inanırlar ne de mucizelere... Nitekim istedikleri mucize tahakkuk edince *"büyüdür"*, *"sihirdir"* deyip işin içinden çıkarlar. Ebû Cehil ve arkadaşları Resûlullah (s.a.s)'den, davası haksa, Ay'ı ikiye parçalamasını istemişlerdi. Allah'ın lutfuyla mucize tahakkuk etmiş, Ay ikiye bölünmüştü. Fakat onlar yine inanmadılar. Kur'an-ı Kerîm bu şekilde davranan müşriklerin inkârını ve Kıyamet'teki hâllerini şöyle anlatıyor:

"Ey Muhammed! Evet; sen (onların inkâr edişlerine) şaşıyorsun, onlar da seni alaya alıyorlar. Onlara öğüt verildiğinde öğüt dinlemezler. Bir mucize gördüklerinde onu eğlenceye alırlar. 'Bu apaçık bir sihirdir; öldüğümüz, toprak ve kemik olduğumuz zaman, önceki babalarımız, yahud biz mi dirileceğiz?' derler. Ey Muhammed! Deki: 'evet hem de zelil ve hakîr olarak. Tek bir çığlık... Hemen (apışarak) bakıp kalırlar. ' Şöyle derler: 'Vay bize! İşte bu cezâ günüdür'. Onlara 'İşte bu, yalanladığınız hüküm günüdür' denir. Meleklere şöyle emredilir: 'Zulmedenleri, onlarla işbirliği edenleri ve Allah'ı bırakıp da taptıklarını bir araya toplayın da Cehennem yoluna koyun! Onları durdurun; çünkü kendilerinden daha da sorulacaktır. ' Şöyle sorulur: 'Size ne oldu ki birbirinizle yardımlaşmıyorsunuz?' Hayır: bugün onların hepsi teslim olmuşlardır. Birbirlerine dönüp soruşurlar.

İleri gelenlerine (âmirlerine): 'Doğrusu siz bize Sûret-i hakdan görünürdünüz' derler. Onlar da şöyle derler: 'Hayır; siz zaten inanmıyordunuz. Bizim sizin üstünüzde bir nüfuzumuz yoktu. Bilâkis, azmış bir millettiniz." "Bu sebeple Rabbimizin sözü aleyhimizde gerçekleşti. Şüphesiz azâbı tadacağız. Sizleri azdırdık, çünkü kendimiz azgındık. ' O gün hepsi azabı ortaklaşırlar. İşte Biz (Allah'ın kanunlarını tanımayan) günâhkârlara böyle yaparız!" 135

Vay bugün dahi Müslümanlarla mücâdele eden, müşriklerle işbirliği içinde olan gafil Müslümanların hâline!

Müslümanlara zulmederken Allah'ın cezâ gününü değil de sıcak koltuklarını düşünenleri, güvendikleri âmirler, makamlar kurtaramaz. Üstelik bunu yaparken de, namaz kılarak Müslümanları kandırırlar. Dünyada beraber olanları Allah cezâ gününde de birbirinden ayırmayacaktır. Allah'ın emirlerini -başkalarının keyfi için- çiğnemek neymiş; görecekler!

Mekke Devleti Adına Nadr b. El-Haris Devrede

Aslında Mekkelilerden Hz. Peygamber (s.a.s)'e işkence yapanların çoğu, yaptıklarında haksız olduklarını, Mekke'nin en güvenilir insanı olan bu adamı anlamak gerektiğini biliyorlardı. Biliyorlar fakat gerçeği itiraf etmek nefislerine ağır geliyordu. Nitekim onların en kültürlüsü olan Nadr, bir gün Kureyş ileri gelenlerinin yanına vararak şöyle dedi:

"Ey Kureyş! Vallahi başınıza, altından kalkamayacağınız bir iş geldi. Muhammed, küçüklüğünden beri aramızda en çok kendisinden razı olunan, hepinizin en doğru sözlü ve en çok güvenilir olanıdır! Kendisine gelen her neyse, gelmeye başlayınca, ona sihirbaz dediniz. Vallahi o sihirbaz değil; çünkü biz çok sihirbaz ve yaptıkları sihirleri, bağladıkları düğümleri gördük! Kendisine kâhin dediniz.

135 K. K. Saffât Sûresi, 12-34.

Vallahi o kâhin de değil; çünkü biz kehânetlerde bulunan çok insan gördük. Ona şair dediniz. Vallahi o şair de değil. Çünkü biz çok şiir dinledik ve onun her çeşidi, kafiyelerini, hecelerini biliriz. Ona deli dediniz. Vallahi o deli de değil. Çünkü biz çok deli ve cinnet geçireni gördük. Bunda onlara benzer bir şey yok! Onun için bu konuda iyi düşünün. Çünkü Allah başınıza büyük bir iş sardı!" [136]

Kureyş, Nadr b. el-Haris'in uyarılarını kâle almadı; o da konumunu kaybetmemek için Hz. Muhammed (s.a.s)'e psikolojik işkence yapmaya başladı.

Mekke Devleti Nadr'ı Yesrib Yahudilerine Gönderiyor

Hz. Muhammed (s.a.s)'e ve ashabına bunca işkence yapan Mekke Devleti, İslâm'ı ve peygamberliği merak etmiyor değildi. Nitekim bu merakın sonucudur ki, Nadr b. el-Haris'i, arkadaşı Ukbe b. Ebi Mu'ayt'la birlikte *Yesrib* [137]'teki Yahudilere gönderdiler. Çünkü Mekkeliler kendilerini din sahibi biliyor idiyseler de, ellerinde bir din kitabı yoktu. Bu nedenle heyeti Hz. Muhammed (s.a.s)'in durumunu Tevrat'tan öğrenmeleri için göndermişlerdi. [138]

Mekkeli heyet Yahudilere şöyle dedi:

"Ey Yahudiler, bizim aramızda Muhammed adında birisi çıkıp, peygamberlik iddiasında bulundu. Bu adamın durumunun ne olduğunu bize söylemeniz için bizi size elçi olarak gönderdiler. Sizin elinizde din kitabınız var. Ne dersiniz, Muhammed bir peygamber midir?

Yahudiler şöyle dediler:

"Biz bu Muhammed'i tanımıyoruz. Fakat Mekke'ye döndüğünüzde ona şu üç soruyu sorunuz. Şayet cevaplandırırsa, o peygam-

136 İbn Hişâm, I, 299-300.
137 Yesrib, Medine'nin eski ismidir.
138 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 300-301.

berdir; ona itaat ediniz. Cevap veremezse, sizi kandırmaya çalışan birisidir; ona istediğinizi yapın. İşin orası sizi ilgilendirir:

1- Tarihin ilk dönemlerinde kaybolup, asırlar geçtikten sonra ortaya çıkan gençler hakkında bilgi,

2- Yeryüzünün birçok bölgesini hâkimiyeti altına alan meşhur adam,

3- *"Ruh"* hakkında bilgi.

Mekkeli heyet, Yahudilerden aldıkları bu bilgilerle geri döndü. Daha sonra, Yahudilerin dedikleri gibi, gerçekten de bu soruları Hz. Muhammed (s.a.s)'e sordular. Bunun üzerine Kur'an-ı Kerîm'in *Kehf* Sûresi nâzil oldu. Birinci soruya, *"Ashab-ı Kehf"*, ikinci soruya *"Zülkarneyn"* yâni Büyük İskender cevapları veriliyordu. [139] *"Ruh"*un ne olduğu hakkında da şu ayet nâzil oldu:

"Bir de sana 'ruh'u soruyorlar. Deki: Ruh Rabbimin emrindendir; size bilgiden ancak pek azı verilmiştir." [140]

Mekkeli müşrikler, sorularına bu cevapları aldıkları hâlde Müslüman olmadılar.

Mekke Devleti'nin bu tavrı karşısında kendi sosyal konumunu kaybetmek istemeyen Nadr, devletin istediği doğrultuda hareket etmeye devam etti.

Tıpkı günümüzdeki İslâm düşmanlarının yaptıkları gibi, gerçekleri bildiği hâlde, nefsine uyup doğruları görmek istemeyen Nadr, Hz. Peygamber (s.a.s)'e işkence edip İslâm'la alay etmeye ve onu halkın indinde küçük düşürmeye; dolayısıyla Resûlullah'ın kendisinden kaçınılması gereken birisi olduğu propagandasını yapmaya başladı. Nadr, Dünyanın birçok yerini gezmiş, eski İran şahlarının masallarını öğrenmişti. Hz. Peygamber (s.a.s) ne zaman bir grupla oturup onlara İslâm'ı tebliğ etse, bu fitneci adam araya girer ve *"onu dinlemeyin, vallahi ben ondan daha güzel konuşur, daha tatlı masallar anlatırım.*

139 Zulkarneyn'in, Büyük İskender olup olmadığı hakkında değişik rivayetler vardır. Doğrusunu Allah bilir.

140 K. K. İsrâ Sûresi, 85.

Onu bırakıp bana gelin! Size onunkinden çok daha güzel şeyleri anlatayım. Size Rüstem ve İsfendiyar'ı anlatayım. Muhammed'in hangi sözü benimkinden tatlı ki?" dedikten sonra, Hz. Peygamber (s.a.s)'in insanlarla temas edip onlara İslâm'ı tebliğ etmesine mâni olurdu. Bu fitneci adam hakkında şu ayetler nâzil oldu:

"Ayetlerimiz ona okunduğu zaman 'öncekilerin masalları' der." [141]

Mekke Devleti'nin medyası gibi çalışan Nadr b. el Haris'in görevi, âdetâ gerçekleri saptırmaktı. Bilgiçlik taslar, 'her şeyi ben bilirim' diye ortaya atılırdı. Ona göre, Hz. Peygamber (s.a.s)'in tebliğini yaptığı din, eskilerin masallarından, hurafelerden, irticai faaliyetlerden başka bir şey değildi. Mekkelilere şöyle diyordu:

"Gelin! Ben Muhammed'den daha güzel şeyler anlatırım, o eskilerin masallarıyla uğraşan mürtecinin sihrine kapılmayın! O, dini kendi çıkarları için kullanıyor. Aslında onun dedikleri din değil! O çok tehlikeli bir insandır. Memleketimizi anarşiye götürüyor; devlet ve rejimimiz için fevkâlade sakıncalı oluyor. Muhammed dini istismar edip onu siyâsetine âlet ediyor! Oysaki dininizin ne olduğunu biz bilir, size neyin öğretileceğine biz karar veririz!"

Ne var ki, Peygamberi yalanlayan bu irticacıların fesâd borusu ancak belli bir zaman öter. Hak tecelli edip gerçekleri kabul etmeye mecbur kaldıklarında herkesten fazla dindar gözükür, bu tavırlarıyla da müminleri kandırmaya devam etmenin yollarını ararlar. Bu nedenle Müslüman, tıpkı Hz. Peygamber (s.a.s)'in yaptığı gibi sabırla mücâdelesine devam etmelidir.

Kur'an Ölüm Pahasına İlk Defa Açıkça Okunuyor

Bu sıkıntılı dönemde, Hz. Peygamber (s.a.s)'den başka hiç kimse Kur'an'ı açıkça okuyamıyordu. Yalnız o, İslâm'ı tebliğ ettiği sırada muhataplarına Kur'an'dan bazı ayetler okuyordu.

141 K. K. Kalem Sûresi, 15.

Bir gün Müslümanlar bir araya toplanmış, şöyle konuşuyorlardı: *"Vallahi Kureyş, hiç birimizden Kur'an'ı duymadı. Aramızdan kim gidip açıkça Kur'an okuyup onlara duyuracak?"* Abdullah b. Mes'ud, *"Ben"* diye cevap verdi. Arkadaşları şöyle dediler: *"Biz Kureyş'in sana kötülük yapmasından korkarız. Onun için Kureyş'in saldırısına karşı koyabilecek aşireti olanı gönderelim." Abdullah b. Mes'ud şöyle cevap verdi: "Bırakın gideyim, Allah beni koruyacaktır."* [142]

Ertesi gün Abdullah b. Mes'ud, kuşluk vaktinde, Kureyş'in kalabalık olduğu bir saatte Harem-i Şerif'e gitti; açıktan ve oradakilerin duyacağı bir şekilde Kur'an okumaya başladı:

"Rahman olan Allah Kur'an'ı öğretti; insanı yarattı, ona konuşmayı öğretti. Güneş ve Ay'ın hareketleri bir hesaba göredir. Bitkiler ve ağaçlar O'na secde ederler. O, göğü yükseltmiştir, tartıyı koymuştur. Tartıda haksızlık etmeyin ve teraziyi adaletle doğrultun, tartıları eksik yapmayın! Allah yeri, canlı yaratıklar için meydana getirmiştir. Orada meyveler, salkımlı hurma ağaçları, kabuklu taneler, güzel kokulu otlar vardır. O hâlde ey insanlar ve cinler! Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlarsınız?." [143]

Orada bulunan İslâm düşmanları, birbirlerine bakıp şöyle söyleştiler: *"Şu adama ne oluyor? Neler söylüyor?"* Bir müddet dinledikten sonra, *"Bu adam, Muhammed'in getirdiklerini okuyor"* deyip, Abdullah b. Mes'ud'a saldırdılar. Onlar dövüyor, o da okuyordu. Komalık oluncaya kadar bu devam etti. Abdullah kendinden geçmişti. Allah'ın Kitabını okuyor diye bayılıncaya kadar dayak yemişti. Başka suçu yoktu. Kur'an okuyor ve bunun için dayak yiyordu. O, Kur'an okuyarak dayak yiyenlerin ilki oldu fakat sonuncusu olmadı. Ondan asırlarca sonra yine Kur'an okunacak, yine dayak yenecekti. İnanma-

142 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 230.
143 K. K. Rahman Sûresi, 1-13.

yanlar veya münâfıklar İslâm'ı ve Müslümanları rahat bırakmayacaklardı. Sünnetullah buydu.

Abdullah b. Mes'ûd dayak yemişti fakat büyük bir merhâle de katetmişti. Herem-i Şerif'te kâfirlerin önünde açıkça Kur'an okumuştu. Bir müddet sonra ayıldı ve yüzündeki kanları sile sile arkadaşlarının yanına geldi. Arkadaşları ona *"İşte, biz de bu duruma düşmenden korkuyorduk!"* dediler. O ise, *"Vallahi isterseniz yarın da gider aynı şekilde Kur'an okurum!"* dedi. Onlar da *"Hayır, sen onların hoşlanmadığı şeyleri onlara duyurdun, yeter!"* dediler. [144]

Bazı rivâyetlere [145] göre, Mekke Devleti'nin baskı ve terörü o kadar şiddetli oldu ki, birkaç Müslüman irtidat ederek İslâm'dan çıktı.

Kureyş Gizlice Kur'an Dinliyor

İslâm, Mekke Devleti için mesele haline gelmişti. Gerçi devlet Müslümanlara karşı en acımasız baskılarda bulunuyordu ama devletin ileri gelenleri bu konuda ne olup bittiğini merak etmiyor da değildi.

İçlerini kemiren bu merakı gidermek için bir gece Ebû Sufyân, Ebû Cehil ve El-Ehnes gizlice Hz. Peygamber (s.a.s)'in ve ashabının Kur'an okuyuşlarını dinlemeye gittiler. Hiç birinin diğerinden haberi yoktu. Zifiri karanlıkta, gün ağarıncaya dek Resûlullah (s.a.s)'i ve ashabını dinlediler. Ortalık ağarmaya başlayınca *"birileri görür"* endişesiyle oradan süratle ayrıldılar. Fakat yolları bir yerde birleşmiş, birbirlerini suçüstü yakalamışlardı. Üçü de suçluluk psikolojisi içinde şöyle dediler: *"Bir daha böyle yapmayalım, bizden birileri görürse ne der?"*

Bir daha gelmeyeceklerini söylemelerine rağmen, gizlice dinleme olayı üç gece tekerrür etti. Nihâyet anlaşma yaparak bir daha gelmeyeceklerine dâir söz verdiler ve gelmediler.

144 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 230; İbn Hişâm, *Sîre*, I, 314.
145 Bk. el-Makrîzî, *İmtâ'*, I, 37.

Ebû Cehiller! Ebû Sufyânlar! Kur'an'ı dinleyip anlamak istemeyenler! Kur'an'ı duymaya korkanlar! Müslümanları dağlarda, mağaralarda, kayalıklarda, ormanın derinliklerinde Kur'an okumak zorunda bırakanlar! Kur'an okunmasını engellemek için yaptıklarının hesabını nasıl verecekler?

Kur'an'ı ne için dinlediklerini bilmeyen bu İslâm düşmanları hakkında şu ayetler nâzil oldu:

"Sen Kur'an'ı okuduğun zaman seninle âhirete inanmazların arasına gizli bir perde çekeriz. (Evet) onların kalbleri üzerine, onu (Kur'an'ı) iyice anlamalarına (engel) perdeler gerer, kulaklarına bir ağırlık veririz. Sen Kur'an'da Rabbini bir tek olarak andığın vakit onlar ürkek ürkek arkalarını çevirirler." [146]

Müminlere Uygulanan Ekonomik Terör

Yapılan fiili işkenceler yetmiyormuş gibi, Hz. Muhammed (s.a.s)'e inanan insanlara Müslüman oldukları için ekonomik baskılar da yapılmaya başlandı. Bu anlamda Müslümanların haklarına el konuyor, malları gasp ediliyordu. Sahabeden Habbâb b. Eret'in başına da böyle bir sıkıntı gelmişti. Habbâb'ın Mekke Devleti'nin ileri gelenlerinden el-Ass b. Vâil'de bir alacağı vardı. Habbâb bu alacağını istemeye gittiğinde, el-Ass ona ancak Hz. Muhammed (s.a.s)'i, yâni onun inanç sistemini inkâr ettiği takdirde borcunu vereceğini söyledi. Habbâb da ölünceye kadar bunu yapmayacağını söyleyince, sırtını devlet gücüne dayamış olan el-Ass şu cevabı verdi:

"Mademki sen öldükten sonra bir hesaba inanıyorsun, o günü bekle, o gün bana mal ve çocuklar verilecek, ben de orada senin paranı veririm!" [147]

146 K. K. İsrâ Sûresi, 45-46.
147 Buhârî, *Husûmât*, Hadis no: 2293.

Bunları söyledikten sonra da alay etmeye başladı. Tabii ki el-Ass bu pervasızlığını, insanların haklarını çiğnemeyi normal sayabilmesini tâbi olduğu devletine borçluydu. Bu gücü, yaptığı baskıyı meşru gören devletinden alıyordu. Dün öyle olduğu gibi, bugün de böyledir! İnsanlar zorbalıklarını sahip oldukları güce dayanarak yaparlar. Dolayısıyla El-Ass'ın bu cüretkârlığı, temsil ettiği devletten kaynaklanıyordu. Habbâb'ın parasını da bu yüzden vermemişti. Çünkü tabi olduğu devletin bu konudaki tavrına güvenerek her türlü hak ve hukuku çiğneyebiliyordu Zaten her devirde Müslümanlara zulmedilmesinin sebebi de bu değil midir?

el-Ass denen bu kâfirin Habbâb'a vermiş olduğu ukalaca cevap hakkında şu ayetler nâzil oldu: [148]

"Ayetlerimizi inkâr ederek kâfir olan ve 'Bana elbette mal ve evlâd verilecektir' diyeni gördün mü? O, gaybı mı biliyor, yoksa çok esirgeyici Allah nezdinde bir ahid mi edinmiş? Kesinlikle hayır! Biz onun söylediğini yazacağız ve azabını uzattıkça uzatacağız." [149]

İşkence Şiddetleniyor, Tebliğ Devam Ediyor

İslâm'ın tevhid inancına düşman olan Mekke Devleti, görüşmeler yoluyla Hz. Peygamber (s.a.s)'den hiçbir taviz koparamayınca, yeniden şiddet ve baskıya başladı. İslâm'a girip Hz. Peygamber (s.a.s)'e tabi olan herkes takip edilmeye başlandı.

"Bu Müslümanlar ne yapıyor? Kim kiminle görüşüyor? Gayeleri ne? Niçin putları devirip yerine Tek Allah inancını ve O'nun kanunlarını koymak istiyorlar? Bütün şiddet ve baskılara rağmen neden sayıları artıyor, azalmıyor?" Mekke Devleti'ni düşündüren sorular bunlardı.

148 Buhârî, *Sahih, Husûmât*, Hadis no: 2293; İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 164.
149 K. K. Meryem Sûresi, 77-79.

Hayatını putlara bağlamış olan bu azgın güruh nihâyet şu kararı aldı:

"Herkes kendi kabilesindeki Müslümanları takip edip ihbar edecek; ihbar edilen bu Müslümanlar hapsedilecek veya dayakla aç, susuz bırakılarak işkence edilecektir. Bu da yetmezse, vücutları çıplak olduğu hâlde güneş altında Mekke kumlarına yatırılacaktır."

Mekkelilerin Müslümanlara uyguladıkları işkenceler, Müslümanların sosyal durumlarına göre değişiyordu. Bu yüzden, kabilesi güçlü olanlara fazla işkence yapamıyorlardı. Ancak, fırsat bulduklarında, ailesinin durumu ne olursa olsun, hakaret ediyor, en azından psikolojik baskı yapıyorlardı.

Mekke Devleti'nin Müslümanlara karşı uyguladığı bu işkence ve zulüm altında en çok ezilenler, *"mustaz'aflar"* oluyordu. Bunlar kimsesiz Müslümanlardı. Ya akrabaları, aileleri yoktu ya da aileleri fakir ve zayıftı. Bu mustaz'afların çoğunluğunu köle Müslümanlar teşkil ediyordu. Mekkelilerin bu Müslümanlara uyguladıkları işkenceler o raddeye varıyordu ki, bazıları dayanamayıp şuurlarını kaybediyorlardı.

Buna, psikolojik işkence de diyebiliriz. İşkence çekmiş olmak için mutlaka dayak yemek, askılara asılmak, soğuk sularla doldurulmuş karanlık bodrumların içinde zorla ve yalınayak cam kırıklarının üzerinde yürümek gerekmez. Bunlar da şüphesiz âdi ve insanlıktan yoksun, davaları olmayan, zalim rejimlerini zorla kabul ettirmek isteyen vicdansız ve katil ruhlu insanların yaptıkları zalimce hareketlerdir. Tıpkı İspanya'da, Hıristiyanlar tarafından katliâma tabi tutulan Müslüman genç kızların çıplak vücutlarına kızgın iğneler sokarak yavaş yavaş ölmelerini sağlamak, bu manzara karşısında da zevkten bayram yapmak gibi... Bunlar fiziki işkencelerdir.

Psikolojik işkence ise en az fiziki olanlar kadar insana acı vermekte, insanlık onurunu zedeleyerek kişinin dayanma gücünü ve azmini kırmayı hedeflemektedir. Devamlı olarak birilerinin takibi altında olmak... Basit ve gerçekçi olmayan bahanelerle hergün ağzı küfür

kokan insan canavarlarına ifâde vermek zorunda bırakılmak... Yapılmak istenen İslâmî tebliğe çeşitli yol ve yöntemler kullanarak sürekli mani olmak... İslâmî tebliğe mani olurlarken de, *"Biz zaten Müslümanlara dinlerini öğretiyoruz. Bunlar da kim oluyor? Birilerine dinlerini ancak bizim gibi resmi görevliler öğretebilir. İslâm'ı tebliğ eden bu kişilere inanmayın! Onların maksatları din değil, başka şeylerdir. Bu gibiler anarşiye, milli birlik ve beraberliğimizin bozulmasına sebebiyet vermektedirler. Bu nedenle, en etkin ve yetkin önlemleri alarak bunların konuşmalarına engel olun! Esas dinlenmesi gerekenler bizleriz. Biz sizin iyiliğinizi isterken onlar sizi anarşiye götürüyor"* şeklinde Sûreti haktan görünerek konuşmak, imanlı insanlara yapılan bugünkü psikolojik işkence çeşitlerindendir.

İslâmî ıstılahla münâfık denen bu tipleri Kur'an ne güzel anlatıyor:

"İnsanlardan, inanmadıkları hâlde, 'Allah'a ve âhiret gününe inandık' diyenler vardır. Bunlar Allah'ı ve inananları kandırmaya çalışırlar, oysa sadece kendilerini aldatırlar da farkında değildirler. Kalplerinde bir (kötü olmaktan zevk alma) hastalığı vardır, Allah da bu hastalıklarını artırdı. Devamlı yalan söyledikleri için onlara elem verici azâb vardır. Kendilerine: 'Yeryüzünde (bu hareketlerinizle) bozgunculuk yapmayın' denildiğinde, 'bizler sadece ıslah edicileriz' derler. İyi bilin ki, asıl bozguncular kendileridir, lâkin farkında değillerdir. Onlara, 'Müslümanların inandığı gibi siz de inanın' denilince de, 'sefih insanların inandıkları gibi mi inanalım?' derler; iyi bilin ki asıl sefih olanlar kendileridir de bunu bilmezler. İnananlarla karşılaştıklarında, 'inandık' derler, kendi görüşlerinde olanlarla baş başa kaldıklarında da, 'biz şüphesiz sizinleyiz, sadece Müslümanlarla (onları sömürmek için) alay etmekteyiz' derler. Onlarla Allah alay eder ve onları sapıklıkları içinde bocalar durumda bırakır. Onlar Allah yolunu satıp, dalaleti satın aldılar da, bu alışverişleri onlara hiç bir kâr getirmedi; onlar müstakim yolu bulmamışlardır." [150]

150 K. K. Bakara Sûresi, 8-16.

Bilâl

İşte Bilâl, bu mustaz'aflardan bir tanesiydi. Aslen Habeşistanlı olan Bilâl, köle pazarlarında satılarak en sonunda Mekkeli İslâm düşmanlarından *Ümeyye b. Hâlef* tarafından satın alınmıştı.

Bilâl, Mekke'de her gün biraz daha büyüyen İslâm'ın sesine kulak vermiş ve Allah'ın hidâyetiyle Müslüman olmuştu. Fakat Müslüman olunca, kölelikte çekmediği işkencelere maruz kalmaya başladı. Ümeyye, kölesi Bilâl'i öğle sıcağında Mekke dışına çıkarır ve elbiselerini çıkartarak sırt üstü kumlara yatırırdı. Sonra yanındakilerle beraber büyük bir taş alır, onu Bilal'in göğsüne koydururdu.

Bilâl, kızgın kumların üzerinde yanıp göğsüne konan kaya parçası altında ezilirken Umeyye onu şöyle tehdit ediyordu: 'Ya ölünceye kadar bu vaziyette kalırsın veya Muhammed'i inkâr ederek Lat ve Uzzâ putlarının heykellerine taparsın!" Bu dayanılmaz işkence altında Bilâl'in ağzından sadece şunlar duyulabiliyordu: *"Allah birdir, Allah birdir."* [151] Bilâl'in dudakları arasından, ölüm pahasına da olsa tevhid kelimesi duyuluyordu. Allah'a ortak tanımıyordu. Allah'ı bırakıp put heykellerinin önünde eğilmek istemiyordu. Bu kavi imânından dolayı çektiği işkence âdeta ona haz veriyordu. Kızgın kumlarda yarayla dolan vücudundan parçalar kopuyor; o yine de taviz vermiyor, sabrediyordu. Bu işkenceler günlerce devam etti.

Bir gün Bilâl yine işkence altında iken Varaka b. Nevfel oradan geçti ve *"Ehad, Ehad!"* demekte olan Bilâl'e işkence yapan *Ümeyye b. Hâlef*'e şöyle dedi:

"Ona işkence yapma! Vallahi o bu yaptıklarınızdan ölürse, ona öyle bir mezar yaptıracağım ki, orası ziyaretgâh olacak!" [152]

Bilâl'i bu kadar çetin işkenceye mukavemet etmeye götüren güç, İslâm'a inanmasıyla kazanmış olduğu kişilikle ilgiliydi.

151 İbn Hişâm; *Sîre*, I, 317.
152 İbn Hişâm; *Sîre*, I, 318.

Müslüman olmadan önceki Bilâl, köle pazarlarında, istenildiği gibi kullanılan, alınan-satılan metâ durumunda bir insandı. O, insan oluşunun farkında bile değildi. Ruhuna kadar işlemiş olan kölelik, ona bir köle oluşunu tabii gösteriyordu. Bilâl, âdetâ kölelik için yaratıldığını, görevinin sadece efendilere hizmet etmek olduğunu zannediyordu. Hayvanlar gibi dövülmesine, hakaret edilmesine, en iğrenç işlere koşulmasına rağmen; o bunu tabii görüyor, itaat ediyordu. İtiraz etme ya da isyân etme gibi insanî hasletleri diğer köleler gibi o da yitirmişti. *Efendiler*'e isyânın ne demek olduğunu asla düşünemiyordu.

İşte böyle bir durumdayken İslâm'la tanışan Bilâl, derhal gerçek şahsiyetini buldu. Kendisinin de diğer insanlar gibi bir insan olduğunu öğrendi. Elde ettiği bu şahsiyet gücüyle, isyân etmeyi, haksızlıklara karşı -pasif de olsa- direnmeyi kavradı. O zamana kadar *"Efendi"* diye itaat ettiği kimselerin de kendisi gibi birer insan olduklarını fark etti. Efendi pozisyonunda olan bu insan sömürücülerinin birer canavar olduğunu; esas köle yapılmaları gerekenlerin, insanların kanına giren bu caniler olduğunu idrak etti. Bu yüzdendir ki, onlara isyan ederek *"lâ"* (Hayır!) diyebildi.

Bilâl, rüyâsını bile göremeyeceği düşünce ve inanç özgürlüğünü; onu insan yapan İslâm şahsiyetçiliğini yitirmek istemiyordu. Mekke efendilerinin işkencelerine de işte bu sebeple katlanıyordu. İnsan olduğunu, insanlık için isyân etmeyi, insanları ezen efendilere Allah için *"lâ!"* demeyi kendisine İslâm öğretmişti. Bu ulvi yapılanmayı, şahsiyetini bulmayı, dava sahibi olmayı artık kaçırmak isteyebilir miydi? Mekke'nin Cehennem ateşi gibi sıcak kumlarının verdiği ızdıraba bu yüzden katlanıyordu.

Bir zamanların köle Bilâl'i artık hür, şahsiyet sahibi, haksızlığa karşı isyân etmesini bilen şuurlu bir insan olmuştu. Allah dışında *"ilâh"* olarak tanıtılan her şeye bütün kalbiyle hiç korkmadan *"lâ!"* diyordu.

Yine bir gün, bu şekilde işkence altındayken, Hz. Ebûbekir oradan geçti ve Bilâl'in çektiklerine şahit oldu. Henüz fiili mücâdele

etme gücünde olmadığı için Ümeyye'ye şöyle dedi: *"Bu zavallıya yaptıklarınızdan dolayı Allah'tan korkmuyor musunuz? Sizin bu zulmünüz daha ne kadar sürecek?"* Ümeyye şu cevabı verdi: Onu ifsâd eden sensin, gücün yetiyorsa, gel de onu bu durumdan kurtar! Hz. Ebûbekir şöyle dedi: *"Kurtaracağım, bende bunun gibi siyah, bundan daha genç, daha güçlü ve daha yakışıklı bir köle var. Üstelik senin dinindendir. Bilâl'e karşılık onu vereyim, kabul eder misin?"* O da, *"Kabul ettim"* deyince, Hz. Ebûbekir, güçlü ve fakat Müslüman olmayan kölesini Ümeyye'ye verip Bilâl'i aldı ve azad etti. [153] Bilâl, Hz. Ebûbekir'in işkenceden kurtarıp azad ettiği Müslüman kölelerin yedincisiydi.

Bilâl, hem işkenceden, hem de kölelikten kurtulmuştu. İşte Allah yolunda mücâdele edip sabredenlere böyle mükâfatlar vardır.

"Sakın Allah'ı zalimlerin yaptıklarından habersiz sanma; gözlerin dışarı fırlayacağı bir güne kadar onları ertelemektedir." [154]

Müslüman olduğu için bu işkenceyi çeken yalnız Bilal değildi. Peygamberden Bilâl'e kadar, bütün Müslümanlar işkence altındaydılar. Bu işkenceler İslâm'a girişin ilk gününde başlıyordu.

Ebûbekir, Müslüman Köle Kadınları İşkenceden Kurtarıyor

Hz. Ebûbekir, özellikle Müslüman oldukları için işkence çeken köle kadınlara çok acıyor, bu işkencelerinden vazgeçmeleri için müşrikler nezdinde her türlü girişimde bulunuyordu. Netice alamayınca da bu köle kadınları sahiplerinden satın alıp azad ediyordu, yâni hürriyetlerine kavuşturuyordu. İşte, *Ümmü 'Ubeys, Zinnire, Nehdiye* ve Nehdiye'nin kızı bunlardan birkaçıydı.

153 İbn Hişâm; *Sîre*, I, 318; Bir rivâyete göre de Bilâl, Hz. Ebu Bekir (r. a) tarafından satın alınarak azad edilmiştir.

154 K. K. İbrahim Sûresi, 42.

Mekke putperestliğine sırt çevirerek İslâm'ı seçen bu köle kadınlardan Zinnire'nin her iki gözü, Mekkeli din düşmanlarının kendisine yaptıkları işkence sonunda kör olmuştu. Buna rağmen o, Müslümanlığından taviz vermiyor, efendilerinin kendisine yaptıkları baskılar onu dininden vazgeçiremiyordu. Hz. Ebûbekir'in onu satın alıp azad ettiği sırada müşrikler ona, "sen Müslüman olduğun için *Lât* [155] ve *Uzzâ* [156] seni kör etti!" deyip alay ediyorlardı. Zinnire ise onlara şu cevabı veriyordu: *"Vallahi Lât ve Uzzâ bana hiçbir şey yapamazlar. Onların bana ne faydası, ne de zararı dokunabilir!"*

Zinnire'nin bu ihlâslı tavrı karşısında Allah (c. c), ona şifa verdi ve onu eski sağlığına kavuşturdu. [157]

Kadın kölelerden Nehdiye ile kızı da, Müslüman olduklarından dolayı işkence görenlerdendi. Bunlar 'Abdu'd-Dar kabilesinden bir kadının köleleriydiler. Müslüman oldukları için, efendileri olan kadın onlara yapabileceklerinden fazla iş yaptırıyor, kendilerine tevdi edilen işleri, güçleri yetmediği için yerine getiremediklerinde onları azarlıyor, işkence ediyordu.

Bir gün yine bu kadın *"vallahi Müslüman kaldıkça sizleri asla azad etmem!"* şeklinde bağırıp köle kadınlara işkence etmekteydi. Onların bu durumuna şahit olan Hz. Ebûbekir, *"Efendi"* konumunda olan kadına, *"Hanımefendi, onlardan vazgeç, işkence etme!" deyince, işkencesini bir kat daha artıran işkenceci kadın Hz. Ebûbekir'e dönüp: "Onları yoldan çıkaran sensin, gel de sen azad et onları!"* dedi.

Bu duruma dayanamayan Hz. Ebûbekir her iki köleyi de satın alıp azad etti. [158] Kezâ bir gün Hz. Ebûbekir, henüz Müslüman olmayan

155 Lât, Mekkelilerin, kendi elleriyle yapıp taptıkları put heykeli.
156 Uzzâ, Mekkelilerin, kendi elleriyle yapıp taptıkları put heykeli.
157 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 318.
158 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 318.

Ömer b. Hattâb'ın, Müslüman bir köle kadını döverek işkence ettiğini görmüş ve o köleyi de satın alarak azad etmişti. [159]

Hz. Ebûbekir'in henüz Müslüman olmamış ve meseleye ekonomik açıdan bakan, hatta *"Oğlum, bu kölelerin hepsini azad ediyorsun; yarın seni koruyacak kimse kalmaz"* şeklinde konuşan babası Ebû Kuhafe, oğlunu *"Müslüman köleleri satın alıp azad etme işi"*nden vazgeçirebilmek için büyük uğraş vermiş, fakat başarılı olamamıştı. [160]

Rivayete göre aşağıdaki ayetler Hz. Ebûbekir ve babası arasında geçen bu olay üzerine nazil olmuştur:

"Onun için kim (elinde bulunandan) verir, Allah'a karşı gelmekten sakınır ve en güzel sözü (kelime-i tevhidi) tasdik ederse, biz onu en kolay olana kolayca iletiriz. Fakat kim cimrilik eder, kendini Allah'a muhtaç görmez ve en güzel sözü (kelime-i tevhidi) yalanlarsa biz de onu en zor olana kolayca iletiriz. Cehenneme yuvarlandığı zaman, malı ona fayda vermez. Şüphesiz bize düşen sadece doğru yolu göstermektir. Şüphesiz Âhiret de Dünya da bizimdir. Sizi alevler saçan ateşe karşı uyardım. O ateşe, ancak yalanlayıp yüz çeviren kimse girer. Temizlenmek için malını hayra veren en muttakî (Allah'a karşı gelmekten en çok sakınan) kimse o ateşten uzak tutulacaktır. O, hiç kimseye karşılık bekleyerek iyilik yapmaz. (Yaptığı iyiliği) Ancak yüce Rabbinin rızasını istediği için (yapar). [161] *Elbette kendisi de hoşnut olacaktır."* [162]

Hz. Ebûbekir ve Talha Müslüman olduklarında, Nevfel Huveylid -ki Kureyş'in aslanı olarak tanınıyordu-, ikisini birlikte bir ipe bağla-

159 Ay. es. I, 319.

160 Ay. yer.

161 Rivayete göre, Hz. Ebubekir, Bilâl-i Habeşî'yi efendisinden satın alıp hürriyetine kavuşturunca müşrikler, "Ebubekir, Bilâl'den gördüğü bir iyilik karşılığında onu âzâd etti" demişlerdi. Bu âyetler işte bu olay üzerine inmiştir.

162 K. K. el-Leyl Sûresi, 5-21.

yarak Mekke sokaklarında sürüklemeye başladı. Nevfel adındaki bu İslâm düşmanı âdetâ bir kötülük numunesiydi.

Hz. Ebûbekir Yerde Sürünüyor

Bu, Hz. Ebûbekir'in maruz kaldığı tek işkence değildi. Daha Müslüman oluşunun ilk saatlerinde müşriklerden dayak yemişti.

Hz. Ebûbekir, Müslüman olur olmaz, Harem-i Şerif'te ayağa kalkıp İslâm'a girdiğini ilân etti. Bunun üzerine, İslâm düşmanları ona ve orada bulunan diğer Müslümanlara saldırdılar. Akbabaların güvercinlere saldırdığı gibi... Bütün Müslümanlar kan içinde kalmışlardı. Fakat onlardan akan kanlar, İslâm Devleti'nin ilk tuğlalarını oluşturmaktaydı. Şöyle ki, Allah'ın istediği adalet nizamı bir süre sonra o kanlar üzerine bina edilecekti.

Hz. Ebûbekir yerde, kanlar içindeydi. İslâm düşmanı Utbe b. Rebia ona yaklaşmış, kendisi gibi necis olan ayakkabılarını Hz. Ebûbekir'in kanlar içindeki yüzüne koyuyor, hakaret ediyordu; ayakkabılarına bulaşan pislikleri Hz. Ebûbekir'in yüzüne sürüyordu. Sonra karnının üzerine çıkarak yüzüne tükürdü. Bu vahşice hareketini o derece ileri götürdü ki, Hz. Ebûbekir artık tanınmaz bir hâle girmişti.[163] İşte Allah'ın davası, İslâm mücâdelesi bu şekilde yürüyordu. Çaba olmadan, uğraş vermeden İslâm gelmiyordu; çünkü Sünnetullah böyleydi.

Nihâyet Hz. Ebûbekir'in ailesi gelerek onu bir çarşafın içine sarıp evine götürdüler. Hz. Ebûbekir ancak akşama doğru kendisine gelebildi. Gözlerini açar açmaz sorduğu ilk sual şu oldu: *"Resûlullah (s.a.s)'e ne oldu? Onun durumu nasıl?"* Koma halindeyken dahi Resûlullah (s.a.s)'i, liderini, İslâm davasının öncüsünü düşünüyordu. Davanın yürümesi için ona bir şey olmamalıydı.

163 İbn Kesîr, *Sîre*, I, 439.

Habbâb Ateşte

Mekke devleti, Müslümanları sindirmek için her türlü baskıya başvurmaktan kaçınmıyordu.

Bir gün sahabeden Habbâb b. Eret'i yakalayarak yaktıkları bir ateşe attılar. Habbâb ateşten kurtulmaya çalışıyor, devlet görevlileri ise tekmeleyerek onu tekrar ateşe atıyorlardı. Hatta bu işkencecilerden birisi, ayağını Habbâb'ın göğsüne dayamış, kalkmasına mani olmaya çalışıyordu. Nihayet Habbâb'ın sırtının yandığına kanaat getirdikten sonra ayağını çekti. Bu işkenceden aldığı yaralar içerisinde Habbâb günlerce acı çekti ve yarası iyileşmesine rağmen sırtındaki yanık izi silinmedi. Aslında bu yanık izi, kazanmış olduğu en şerefli nişaneydi, herkesin ulaşamayacağı bir şeref simgesiydi. Nitekim Hz. Ömer, halifeliği zamanında Habbâb'ı gördüğünde tekrar sırtındaki ize bakmış ve bu rütbesinden dolayı ona saygı ve ihtiramda bulunmuştur. [164]

Ebû Zerr

Bu ağır ve alçaltıcı işkencelere hangi sahabi maruz kalmamıştı ki? Ebû Zerr Gifari, Müslüman olur olmaz, Harem-i Şerif'e giderek açıkça ve İslâm düşmanlarının duyacağı şekilde şahadet getirdi. İslâm ve Allah kelimelerine tahammülleri olmayan müşrikler, Ebû Zerr'e saldırarak ona işkence yapmaya başladılar. Bir gün onu bayılıncaya kadar dövdüler. Sırf Müslüman olduğu için dayak yiyen Ebû Zerr, ayıldığı zamanki halini şöyle dile getiriyor: *"Sanki kanlarla kırmızıya boyanmış bir heykeldim!"* [165]

Yâsir Ailesi

Müslüman oluşlarından dolayı Mekke Devleti'nin işkencelerine en çok maruz kalanlardan birisi de Yâsir ailesiydi.

164 Ayrıntılar için bk. İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 165.
165 Ay. es. I, 450.

Yâsir, hanımı Sümeyye ve oğlu Ammâr; Mekke'nin öğle sıcağında bağlanıyor, kumlara yatırılıyor, işkenceye tabi tutuluyordu. Bu işkenceler o derece şiddetli idi ki, Müslümanların çoğu şuurunu kaybediyordu.

Ammâr'ın annesi Sümeyye gördüğü bütün işkencelere rağmen İslâm davasından vazgeçmiyordu. Allah ve İslâm uğruna işkence görmek adeta imanını artırıyordu. Nihâyet Sümeyye'nin elini kolunu bağladılar.

Bir kadın bağlanır mı? Etrafında sıralanmış onlarca erkek, nasıl olur da Sümeyye'yi ikna edemiyordu? İkna etmekte acze düştükleri için de onu bağlamaya, işkence etmeye yöneliyorlardı.

Mücâdelenin en korkuncu, en alçakça ve kalleşçe olanı işkence etmekti. İşkence, gücü ellerine geçiren *müteğallibe*nin insanlıktan yoksun, sindirme, ezme ve asimile etme yöntemiydi.

Kötülük örneği Ebû Cehil, bir iple bağladığı Sümeyye'ye doğru yürüdü. Sanki azgın bir yılan zavallı bir serçe yavrusuna saldıracaktı. İnsanlara yaptıkları zulüm ve işkenceden dolayı tarihe *"zalim"* olarak geçen insan kasapları arasına girmek için, Ebû Cehil kılıcını çekti ve Sümeyye'nin göğsüne sapladı. Sümeyye şehid olmuştu.

Şehadet ne demek?

Kısaca Allah'ın buyruklarını tebliğ ve o yolda can vermektir şehadet... Allah'ın emirleri doğrultusunda yaşamak ve bu tür yaşam için hayatını fedâ etmektir şehadet... Herhangi bir ölüm, şehadet değildir elbette. Öyle olsa, Allah'la, İslâm'la, Müslümanlarla uğraşıp ölenlere de mi şehid diyeceğiz? Asla! Şehid kelimesi, Allah içindir. Bu sebeptendir ki onlar ölmezler.

Günümüzde en çok sömürülen kavramlarımızdan bir tanesi de *şehâdet*'tir. Nitekim günümüzde her öldürülene şehid denmesi gibi yanlış bir yaklaşım yaygındır. Oysa hakiki şehidlik, sadece Allah'ın emirlerinin tahakkuku için verilen mücâdelede öldürülenler için kullanılan özel bir sıfattır.

Şehidlik, sadece Allah'a inanıp, O'nun yolunda öldürülenler içindir!

Nitekim Allah şöyle buyuruyor:

"Allah yolunda öldürülmüş olanlar için "ölüler" demeyin. Bilakis onlar diridirler. Fakat siz iyice anlayamazsınız." [166]

İşte Sümeyye, Allah yolunda öldüğü için şehidtir.

İslâm binası, şehid kanlarıyla yoğrulmuş tuğlalar üzerinde yükselecekti; Sümeyye bu yolda kanını ilk feda eden kadın sahabe oldu. Kısa süre sonra Sümeyye'nin kocası Yâsir de şehid oldu.

Oğulları Ammâr kalmıştı. İşkence altında can çekişiyordu. Vücudu adeta bir et yığını haline gelmişti. Taşlanıyor, tekmeleniyor, kırbaçlanıyordu. İşkencenin ağırlığından bilincini kaybetmek üzereydi. Bu nedenle müşriklerin, İslâm düşmanlarının dediklerini sadece tekrar ediyordu. O hâle sokmuşlardı ki, ne dediğinin farkında değildi. Bu vaziyette iken, ona, Allah ve Resûlünü inkâr ettirdiler. Akşama doğru, kanlar içinde, Resûlullah (s.a.s)'e gelerek şöyle dedi:

"Ya Resûlallah! Bugün Allah'ı da, seni de inkâr ettim! Benim hâlim ne olacak acaba?"

Ammâr'ın bu durumuyla ilgili şu âyet-i kerîme nâzil oldu:

"Gönlü imânla dolu olduğu hâlde, zor altında olan kimse müstesnâ, inandıktan sonra Allah'ı inkâr edip gönlünü kâfirliğe açanlara Allah katından bir gazab vardır; büyük bir azab da onlar içindir." [167]

Ammâr, babası Yâsir ve annesi Sümeyye'nin işkence altında oldukları bir günde, Hz. Peygamber (s.a.s) oradan geçmiş ve çektikleri işkenceleri görmüştü. Elinden bir şey gelmiyor, onlara yardım edemiyordu. Resûlullah (s.a.s), onlara sadece şöyle diyebildi:

"Sizleri müjdelerim ey Yâsir ve Ammâr ailesi, Cennette buluşacağız. Size orada randevu veriyorum!." [168]

166 K. K. Bakara Sûresi, 154.
167 K. K. Nahl Sûresi, 106.
168 İbn Kesîr, *Sîre*, I, 494.

Hz. Peygamber (s.a.s)'le Cennette buluşmak üzere randevulaşmak... Ne güzel bir şeref! Allah için şehid olanların hepsi de bu ilahi müjdeye muhataptırlar.

Hz. Peygamber (s.a.s), Sahabesinden Fazla İşkence Görüyordu

Aslında Hz. Peygamber (s.a.s), sahabesinden çok daha fazla işkence görüyordu. Çünkü o hem dava lideriydi hem de müşriklerle daha çok karşılaşıyordu. Üstelik henüz sahabenin açıkça namaz kılamadığı bu dönemde, onlardan farklı olarak açıkça Harem'de, yâni Kâbe'nin yanında namaz kılıyordu.

Bir gün Hz. Peygamber (s.a.s) yine Harem'de namaz kılarken, Mekkeli kâfirler sokaklardan pislik toplayıp getirdiler. Bunlar, devenin pislik barındıran iç organlarıydı. Aralarından Ukbe b. Ebi Mu'ayt denen müşrik, getirilen pislikleri o sırada secde etmekte olan Peygamber Efendimiz'in (s.a.s) üzerine döktü. [169] Olanlara şahit olan Cuveyriye adında biri, Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu durumunu kızı Fatima'ya bildirdi. O da koşa koşa gelip babasının sırtından o pislikleri temizledi. Hz. Muhammed (s.a.s), namazını bitirdikten sonra Allah'a şöyle yalvardı: *"Ya Rabbi, Kureyş'i Sana havale ediyorum! Ya Rabbi, Amr b. Hişâm'ı, Utbe b. Rebi'a'yı, Şeybe b. Rebi'a'yı, Velid b. Utbe'yi, Umeyye b. Hâlef'i, Ukbe b. Ebi Mu'ayt'ı ve Ummare b. Velid'i de Sana havale ediyorum!"* [170]

Bu hadisi rivayet eden ravi, şunu da ilâve ediyor: Vallahi ben, Resûlullah (s.a.s)'in saymış olduğu bu kişilerin tamamının Bedir Savaşı'nda öldürülüp çukura gömüldüklerine şahit oldum! [171]

169 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cizye*, Hadis no: 3014.
170 Buhârî, *Sahih, Kitâb Setretu'l-Mûsâlli* (12), bâb, 19, Hadis no: 498.
171 Ay. Hadisin sonu.

Ebû Cehil'in İşkence Yöntemi

Ebû Cehil, Mekke'nin en acımasız ve Müslümanlara tahammül etmeyen zalimlerinden biriydi. Kendisine hiçbir zararları olmamasına rağmen, İslâm'a ve Müslümanlara düşmanlığını aksatmadan sürdürüyor, bugünkü meslektaşları gibi, Müslümanlara hayat hakkı tanımıyordu. Onun zulüm yöntemi, Müslüman ülkelerde mütedeyyinlere zulmeden günümüz zalimlerinkine son derece benzemekteydi.

Ebû Cehil, uygulayacağı işkence şeklini Müslüman muhatabının sosyal durumuna göre seçiyordu. Gücünün yettiği mazlum Müslümanlara *"Sen babanın dinini terk mi ettin? Oysaki o din senden daha hayırlıydı!"* diyor, sonra da onları şu şekilde tehdid ediyordu:

"Seni herkesin huzurunda küçük düşürecek eylemler yapacağım!",

"Senin itibarını yok edeceğim!",

"Senin şerefini düşürecek her şeyi yapacağım!"

Eğer muhatabı olan Müslüman kimse tüccar biri ise ona da şöyle diyordu:

"Vallahi senin ticaretini kesâda uğratacağım (seni iflas ettirmek için her türlü medya kampanyasını başlatacağım)!"

"Senin varını yoğunu yok edeceğim!"

İşkence yapmak istediği Müslüman, hiçbir şeyi olmayan, fakir, kimsesiz biri ise, onu da dövüyor, yerlerde sürüklüyor ve nihâyet öldürüyordu.[172]

İşkencenin Boyutu

Mekke'de Müslümanlara yapılan işkencelere şahit olmuş olan Abdullah b. Abbas, bu işkencelerin boyutunu şöyle anlatıyor:

172 İbn Hişâm, ay. es. I, 320.

"Kâfirler, Müslüman olanları dövüyor, sokaklarda sürüklüyorlardı. Onları öylesine aç ve susuz bırakıyorlardı ki, oturacak hâlleri kalmıyordu. O hâle geliyorlardı ki, bir lokma ekmek için müşriklerin kendilerine söylediklerini tekrar ediyorlardı. Bu mazlumlara, "Allah dışında, Lât ve Uzzâ da sizin ilâhlarınız mıdırlar?" diye sorulduğunda, "evet" diyorlardı. Onlara yapılan işkencenin boyutları o kadar ileri götürülmüştü ki, yerde gezen pis böcekler gösterilip *"Allah dışında bunlar da ilâhlarınız mıdırlar?"* diye sorulduğunda, *"evet"* diye cevap vermek zorunda kalıyorlardı." [173]

Mekke Devleti'nin uyguladığı bu işkencede, özellikle dikkati çeken şöyle bir husus vardı: O zamanki Mekke toplumunda, Müslümanların yanı sıra her türlü din mensuplarından da insanlar bulunuyordu. Hz. Peygamber (s.a.s)'in hanımı Hz. Hatice'nin akrabası olan Hıristiyan Varaka b. Nevfel'den, Mecusilere; Mekke toplumunun ekseriyetini teşkil eden putperestlerden, Yahudilere [174] kadar değişik dinlere mensup insanlar olduğu hâlde, devlet sadece Müslümanlara baskı ve işkence uyguluyordu. Günümüzde de böyle değil mi? Dünyanın şûrâsında burasında binlerce din ve bu dinlere mensup insanlar varken, sadece İslâm'a saldırılıyor ve sadece Müslümanlara baskılar uygulanıyor.

Bu işkencelerin devam ettiği, bütün Müslümanların yaralar içinde olduğu sıralarda, bir sahabi Hz. Peygamber (s.a.s)'e gelerek şöyle dedi:

"Ya Resûlallah, bu İslâm düşmanlarının bize uyguladıkları işkence çok arttı. Tahammül edilemez bir hâle geldi. Bunlara beddua da bulunmaz mısın?"

173 Ay. yer.

174 Kaynaklarda geçen rivâyetlere göre (bk. İbnu'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 15), Hz. Peygamber (s.a.s)'in dedesi olan Abdulmuttalib'in Yahudi bir komşusu vardı. Bu demektir ki Mekke'de başka Yahudi aileleri de vardı.

Resûlullah (s.a.s), beddua edip insanların kahrolmasını istemiyordu. O, âlemlere rahmet olarak gönderildiğinden, insanların ıslah olmalarını, Allah'a gelmelerini istiyordu. Çünkü biliyordu ki, dua etse, Allah'ın emirlerine karşı çıkan o insanlar yok olacaklardı. Fakat o bunu istemiyordu. Onun için şöyle dedi:

"Sizden önceki Müslümanların vücutları, kemiklerine varıncaya kadar demir taraklarla taranarak etleri koparıldı; bu, onları dinlerinden vazgeçirmedi. Başları saç ayırımından testerelerle ikiye biçildi; onlar yine dinlerinden vazgeçmediler. Biraz daha sabredin! Allah öyle bir zaman getirecektir ki, bir atlı, yalnız başına, Allah'tan başka hiç kimseden korkmadan San'a'dan Hadramaut'a gidebilecek; kurtla kuzu yan yana olacaktır." [175]

Müslümanlar sabrediyorlardı; fakat bu sabretme, pasif olma anlamında değildi. Başta Hz. Peygamber (s.a.s) olduğu hâlde, bütün Müslümanlar İslâm'ı sözlü olarak tebliğe devam ediyorlardı. İşkence yapılıyor veya hakaret ediliyor diye, hiç biri kendi davasını yaymaktan geri kalmıyordu. Bu dönemde sabır, tebliğ esnasındaki saldırılara karşı mukabele değil, sabırla müdafaa demekti. Yoksa *"dayak yiyeceğim"*, *"hapse atılacağım"*, *"kazgın kumlara yatırılacağım"*, *"hor ve hakir görüleceğim"* diye İslâm'ı yaymaktan, tebliğden vazgeçmek değildi. Her halükârda tebliğe devam edilecek ve fakat bu tebliğ esnasında dayak, işkence, hapis, hakaret görülürse sabredilecekti. Zaten bu sabırdan maksat, pasifize olmak olsaydı, bu dava orada biterdi, devam edemezdi. Tebliğ süreci, tıpkı yatağında akmağa mecbur olan bir nehrin kayalara çarpa çarpa ilerlemesi gibiydi.

Hz. Peygamber (s.a.s) İnsanların Helâkini İstemiyor

Müslümanlara yapılan bunca işkenceden sonra, bazı Mekkeliler Hz. Peygamber (s.a.s)'e gelerek Kureyş'in kendisini öldürmek istediğini

175 Buhârî, *Sahih, Kitâbu Fedâilu's-Sahabeti*, Had. No: 3639; İbn Kesîr, *Sîre*, I, 496.

haber verdiler. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s) evinden çıkıp Safa tepesine geldi. Orada Melek Cebrail ona şöyle dedi:

"Ey Muhammed! Allah göğe ve yere, sana itaat etmelerini emretti; dağlara, sana itaat etmelerini emretti. Şayet istersen, gök onların üzerine azap indirsin; istersen yer onları yutsun; istersen dağlar onların üzerine çöksün!"

Resûlullah (s.a.s) şöyle dedi:

"Hayır, bunları ümmetime yapma! Umulur ki Allah onları affeder!" [176]

Ebû Cehil'in İnadı

Bir gün Resûlullah (s.a.s) ile Ebû Cehil, Mekke sokaklarında karşılaştılar. Resûlullah (s.a.s) ona,

"Yâ Ebû'l-Hakem [177]! Gel Allah'a ve Resûlüne itaat et, ben seni Allah'a davet ediyorum!" dedi. Ebû Cehil şu cevabı verdi:

"Ey Muhammed! İlâhlarımızı dışlamaktan vazgeçmeyecek misin? Sen bizim, senin tebliğ görevini yaptığına şahadet etmemizi istiyorsun; evet şahadet ederiz ki, sen tebliğini yaptın! Vallahi senin söylediklerinin hak olduğunu bilsem bile sana tabi olmayacağım!"

Ebû Cehil bunu söyledikten sonra, bu rivayeti anlatan Muğire b. Şu'be'nin yanına gidip ona şöyle dedi:

"Vallahi ben Muhammed'in söylediklerinin hak olduğunu biliyorum! Fakat onların ailesi olan Kusayoğulları, 'Hicâbe', yâni 'Kâbe'nin anahtarlarını koruma hakkı bizdedir' dediler, 'peki' dedik; 'Devlet idaresi olan 'Nedve' bizdedir' dediler, 'peki' dedik; 'Sancaktarlık bizdedir' dediler, 'peki' dedik; 'Mekke'nin su işleri idaresi bizdedir' dediler, 'peki' dedik ve böylece devam ettik. Şimdi de kalkmış, 'Bizden bir Peygamber var' diyorlar ki, vallahi bunu kabul etmem!"

176 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 272.
177 Ebû Cehil'in bir adı da Ebû'l-Hakem idi.

dedi.[178] Bunun içindir ki, Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle buyurmuştur: *"Her milletin bir Firavunu vardır; benim ümmetimin Firavunu da Ebû Cehil'dir!"*[179]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Sütbabası Müslüman Oluyor

Müslümanlar yukarıda arzedildiği şekilde işkence altındayken, Resûlullah (s.a.s)'in sütbabası Hâris b. Abdiluzzâ Mekke'ye geldi. Onu tanıyan Kureyş'in ileri gelenleri, Hz. Muhammed (s.a.s)'i kastederek ona:

"Biliyor musun? Senin bu oğlun, Allah'ın, kendisine inanmayanlara bu Dünyada azap vereceği gibi, öldükten sonra da onların ateşe atılacaklarını; Kendisine inananlara da öldükten sonra Cenneti vereceğini söylüyor."

Onların bu sözleri üzerine Hz. Peygamber (s.a.s)'in yaşlı sütbabası, sütoğlu olan Hz. Peygamber (s.a.s)'in yanına gidip, kendisine söylenenlerin doğru olup olmadığını sordu. O da:

"Evet, babacığım, söyledikleri doğrudur! O Kıyamet günü olduğunda, senin elinden tutacağım ve söylediklerimin doğruluğunu orada sana göstereceğim!" dedi.

Bunun üzerine Hâris Müslüman oldu ve şöyle dedi:

"O gün olduğunda, oğlum elimden tutup o söylenenleri gösterdiğinde, inşaallah elimi bırakıp beni terk etmez!"[180]

Dava Göçü-Hicret

Hz. Peygamber (s.a.s)'in ashabı, sırf Müslüman oldukları için Kureyş'ten çektikleri işkencelerin artık tahammül edilemez oluşundan,

178 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 274.
179 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 275.
180 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 322.

Mekke'de Müslümanca yaşamanın imkânsız hâle gelişinden ve Hz. Peygamber (s.a.s)'in onları müşrik işkencelerine karşı koruyamamasından dolayı, Resûlullah (s.a.s)'in emri üzerine Habeşistan'a hicret ettiler.

Hz. Peygamber (s.a.s) ashabına şöyle dedi:

"Habeşistan'a gidin. Orada halkına zulmetmeyen bir kral var; orada korunmuş olursunuz, tâ ki Allah size ve bana bir kurtuluş nasib etsin!." [181]

Böylece hicret dönemi başlamış oldu.

Hicret ne demektir?

Hicret, Arapça bir kelime olup lügat anlamı *"bir yerden başka bir yere göç etmek; bir şeyi terk edip başka bir şeye gitmek"*tir. Istılahtaki manası ise, Hz. Peygamber (s.a.s)'in Milâdi 622 yılında İslâm davası uğruna vatanı olan Mekke'den ayrılıp Yesrib'e/Medine'ye göç etmesidir.

Hicret veya göç etmek, insanların, hayvanların ve hatta bitkilerin yaşamlarıyla çok yakından ilgili bir olaydır. Onun içindir ki hicret, bu üç canlı çeşidinin yaşamı üzerinde büyük rol oynar.

Bir kaya sarmaşığının yaşayabilmesi için kayaya tırmanması; toprak altına ekilen bir tohumun yaşamak için toprağı yarıp yukarıya fışkırması, ayçiçeğinin gıdasını almak için, güneşin etrafında pervane olması, bitkisel hayat için zorunlu olan birer hicret, yâni göç örneğidirler.

Hayvanlar için de durum bundan farklı değildir. Kelaynak kuşlarının şubat ayı sonlarında Nil vadisini terk edip Birecik'te Fırat nehri mağaralarına sığınmaları, yaşam için verilen bir kavga, yâni bir hicrettir. Yüzlerce kilometre uzunluğundaki Fırat'ın niçin sadece Birecik'teki mağaraları? Fırat'ın başka kıyılarında mağara yok mu? Allah'ın yarattığı bu ilginç kelaynak kuşlarını binlerce kilometre ötedeki Nil

181 İbn İshâk, s. 154.

Nehrinden Birecik mağaralarına sevk eden sebep, yaşam ve bu yaşam için zorunlu olan hicrettir.

Görülüyor ki, bitki için olsun, hayvan için olsun, hicret yaşam kavgası uğruna verilen mücâdeledir.

İnsan için ise durum daha başkadır. İnsanoğlunun yaptığı göç veya hicretleri, keyfiyet itibariyle dört ana bölümde mütalâa etmemiz mümkündür:

1. Tıpkı bitki ve hayvanlarda olduğu gibi, yaşam için yapılan göçler. İnsanları bu göçe zorlayan âmil, iklim şartlarına bağlı olan kuraklık, kıtlık veya zelzele, tayfun gibi tabii âfetlerdir.
2. Yaşamakta olduğu hayat standartlarını az bularak daha lüks hayat standartlarına kavuşmak için başka ülkelere yapılan göçler. Bunun en bariz misâli, ekonomik yönden geri kalmış veya az gelişmiş ülkelerden, sanayileşmiş Batı ülkelerine olan işçi akınıdır.
3. Yerel iktidarların zulüm rejimlerinden kurtulmak için yapılan göçler. Günümüzde bile değişik coğrafyalarda, değişik emperyalist devletlerin ülkelerini işgal etmeleri ya da ülkelerinde oluşan zalim ve dikta rejimlerinin zulmünden kaçarak ölüm pahasına yapılan sığınma hareketleri. Özellikle halkı Müslüman olan ülkelerde, Müslümanlara yapılan baskı ve zulümler karşısında, milyonlarca Müslüman kendi ülkelerinden başka yerlere göç etmektedir.
4. Bir davanın gerçekleşmesi için yapılan göçler; ki, bu sonuncusuna peygamberlerin ve özellikle Hz. Peygamber (s.a.s) ve ashabının yaptığı göçü/ hicreti gösterebiliriz.

Mekke'de Müslümanca yaşayamayan Müslümanlar, sırf bu gayeyle yâni -insanların değil- Allah'ın istediği şekilde yaşamak için vatanlarını, evlerini, akrabalarını terk ettiler.

Daha sonra Muhacirûn (hicret edenler) diye adlandırılacak olan bu fedakâr insanlar, bu örnek Müslümanlar, bu insanlık numunesi müminler için Allah şöyle buyuruyor:

"Nihâyet Rableri onlar(ın dualarını)a şöyle icabet etti: "İçinizden gerek erkek, gerek kadın -ki kiminiz kiminizden (hâsıl olmadır)- (hayırlı) bir iş yapanın amelini Ben elbette boşa çıkarmayacağım. İşte hicret edenlerin, yurtlarından çıkarılanların, Benim yolumda işkenceye, hakarete, ziyâna uğrayanların, savaşanların ve öldürülenlerin de, andolsun suçlarını örteceğim ve andolsun, Allah katından bir mükâfat olmak üzere, onları altından ırmaklar akan Cennetlere de sokacağım. (Daha büyük ve) güzel mükâfat ise Allah'ın yanındadır." [182]

Diğer bir ayet-i kerîme de şu şekildedir:

"Zulme uğratıldıklarından sonra Allah yolunda hicret edenleri Biz Dünyada elbette güzel bir Sûrette yerleştiririz. Âhiret mükâfatı ise her hâlde daha büyüktür. (Kâfirler bunu) bilmiş olsalardı!." [183]

Müslümanlar niçin hicret ediyorlardı? Hicret etmezlerse ne olurdu?

Bu insanlar, yâni Müslümanlar bir umdeye inanmışlardı. Bu, şu demektir: Mevcut çevre ve şartların aksine yepyeni bir düşünce... Allah'ın hoşnut olmadığı düzene karşı, Allah'ın buyruklarının hâkim olduğu bir düzen arzulama... Putperestliğe, insanperestliğe karşı adalet ve insan haklarının tahakkukunu müjdeleyecek olan tevhid mücâdelesi... Allah'ın buyrukları dışında her şeyi inkâr... Her şeyi inkârdan sonra, Allah'ı tasdik... İnsanın insana secde etmemesi mefkûresi... İşte Müslüman insanı, Mekke'de tatbik sahasına koyamadığı davasını, bir yerlere hicret edip tatbik etmek istiyordu. Gideceği yer, neresi olursa olsun... İsterse ölünsün bu yolda... Büyük Dost'un yolunda... Bunun içindir ki, Müslüman insanı, Mekke putperestliğini, insanperestliğini

182 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 195.
183 K. K. en-Nahl Sûresi, 41.

yıkıp, yerine İslâm tevhid inancını yerleştirmek için hicret ediyordu. Fedakârlık göstermeliydi. Çünkü davalar; hele mükâfatı Cennet olan bir dava bedava ve rahat kazanılamazdı. Çaba gerekiyordu ulaşılması istenen bu güzel makam için...

Peki, hicret edilmezse ne olurdu?

Bunun iki ihtimâli vardı:

1. Ya mevcut şartlara teslim olunacak ki bu inançların kurban edilmesi demekti.
2. Ya da, toplumdan çekilip inzivaya çekilinecek ki, bu da zillet olurdu ve bu davaya ters düşerdi.

Bu her iki hâlde de davanın ölmesi kaçınılmazdır. İnanç kaybolur, insan vicdanı asimile, kalbi kör olur. Akıl, davaya sahip çıkmayan bu kafalara girdiğine utanır; irade kısırlaşır. Böyle hallerde de inanç, menfaate fedâ edilmiş olur.

Bir davanın lider veya ideologları, davaları uğruna, işlerinden ve yaşamlarından vazgeçmemişlerse/vazgeçememişlerse, bunlar ya davalarıyla beraber çürüyüp gitmişler veya sonunda, teslim olmuşlardır. Bunlar, dava adamı değil, sansasyon kuklalarıdırlar.

İşte Müslümanlar, böyle olmamak için hicret ettiler. Küfür düzeninde azınlık durumunda yaşayıp ezilmemek veya asimile edilmemek için...

Bu hicret, bir avdet için, bu çekilme bir fetih içindir. Bu hicret kaçmak değil, mücâdele etmeydi, kamp değiştirmeydi, fedâkârlık tatbikatıydı.

Hicret, İslâmî hayat eğitiminin üniversitesiydi. Bu üniversiteye imân medresesini bitirenler giriyordu. Giriyorlardı ki, bu üniversiteyi bitirip cihad ihtisasına girebilsinler.

İlk hicret, Habeşistan'a oldu. O günün şartlarına göre Mekke'den hayli uzakta olan bu ülkeye ilk hicret edenler ise, Hz. Osman ve ha-

nımı Rukiyye oldu.[184] Rukiyye Hz. Peygamber (s.a.s)'in kızlarından biriydi.

Bunları müteakip, İslâm düşmanı Utbe b. Rebia'nın Müslüman olmuş olan oğlu Ebû Huzeyfe ve hanımı Sehle (Süheyl b. Amr'ın kızı), Zübeyr b. Avvâm, Mus'ab b. Umeyr, Abdurrahman b. Avf, İbn Yakaza ve hanımı Ümmü Seleme, Âmir b. Rebia ve hanımı Leylâ vs. hicret ettiler.

Müslümanlar bu ilk muhacirlerden sonra da Habeşistan'a hicret etmeye devam ettiler. Sayıları 83'e kadar çıktı ki bunlar arasında, Hz. Ali'nin kardeşi Cafer b. Ebi Tâlib de vardı.

Dininden hiç bir taviz vermeden Mekke'de yaşayamayacaklarını anlayan Müslümanların, bu şekilde Habeşistan'a göç edip emniyete kavuşmaları Mekke'nin küfür üzerine kurulmuş rejiminin hoşuna gitmiyordu. Oysa vatanlarını terk etmiş olan bu Müslümanların ekonomik veya sosyal, hatta siyasi yönden Mekke Şehir Devleti'ne herhangi bir zararları yoktu. O hâlde, Müslümanlardan ne isteniyordu?

Ev-barklarını terk etmiş bu fakir insanlardan niçin korkuluyordu ki, Mekke Şehir Devleti'nin bir bakıma parlamentosu olan *Dâru'n-Nedve*'de toplanan Mekke Hükümeti, bu bir avuç insanı Habeşistan'da dahi rahat bırakmamanın çarelerini araştırıyordu?

Hz. Âdem'in oğulları Habil ve Kâbil ile başlayan ve o zamandan beri süregelen hak-bâtıl mücâdelesinin olduğu her yerde küfür ehli İslâm'ın ve Müslümanların düşmanıdır. Bir Müslümanın namazının hiç kimseye zararı olmadığı hâlde İslâm düşmanları namaz kılanı gördüler mi çileden çıkarlar, adeta kahrolurlar. Kahroldukları için korkar; korktukları için de kahrolmaya devam ederler. Böyle olduğu içindir ki, namaz hadisesinin yaygınlaşmasına mâni olurlar. Onların ilâhlarına değil, Allah'a secde ettikleri için de Müslümanların şuurlu secdesinden korkarlar. Müslümanı kıyamda gördüklerinde, onların

184 el-Makrîzî, *İmtâ'*, I, 37.

ilâhlarına saygıyı şirk sayıp Allahu Ekber (En Büyük sadece Allah'tır) diyerek namaza durdukları için sinirden kudururlar. Namazda, *"(hiç kimseye değil) sadece Allah'a kul oluruz"* nidâsını duyduklarında ise adeta beyinleri felç olur. Aczlerinden dolayı makineleşmiş işkencecileriyle Müslüman'a işkence yapmaya başlarlar. Bir Müslümanın şuurlandığını gördüklerinde gönülleri burkulur. Onun için onları istihzaya, karalamaya başlarlar. Müslümanlara yaptıklarından dolayı daima korku içinde yaşarlar. En modern silâhlara sahip bu günkü sömürü Dünyasının bağımsızlık mücâdelesi veren Müslümanlardan korkmalarının sebebi de budur.

Kureyş Devleti'nin Dâru'n-Nedve'de aldığı karar üzerine, bu şekilde hicret etmiş ve emniyete kavuşmuş olan Müslümanların Habeşistan'dan çıkarılmaları, daha doğrusu tekrar Mekke Devleti'ne teslim edilmeleri için, Abdullah b. Ebi Rebi'a ve Amr b. Ass'tan müteşekkil bir heyet Habeşistan Kralı Necâşî ve etrafındaki papazlarla görüşmek üzere birçok hediyeyle Habeşistan'a gönderildi. [185]

Kureyş ileri gelenleri, elçilerine şu emri verdiler: *"Necâşî, Müslüman muhacirler konusunda papazlarla görüşmeden önce, her papaza hediyesini/rüşvetini verin, ondan sonra da Necâşî'ye giderek hediyesini takdim edin!"*

Mekkeli elçiler Habeşistan'a varır varmaz, Kral Necâşî'yi görmeden her papaza hediyesini verdiler ve onlara şöyle dediler: *"Bizden bazı sefih kimseler kralınızın memleketine geldiler. Bunlar milletlerinin dinini terk ettikleri gibi sizin dininize de girmediler. Öyle bir din uydurdular ki, onu biz tanımadığımız gibi siz de tanımıyorsunuz. Bunun için, bizim devletimiz onları bize geri vermeniz hususunda bizi size elçi olarak gönderdi. Biz, Kral'la bu konuda görüşürken, onları bize teslim etmesi ve onlarla hiç konuşmaması için kendisine işaret ediniz!"* Papazlar da *"olur"* dediler. [186]

185 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 333.
186 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 334-335.

Bunu müteakip Kureyş heyeti, Necâşî'ye hediyelerini takdim ederek, ona şöyle dediler:

"Ey Büyük Kral, bizden bazı sefih kimseler senin ülkene sığındılar. Senin dinine de girmediler. Öyle bir din uydurdular ki ondan ne biz ve ne de sen bir şey anlıyoruz. Babaları, amcaları, aşiretleri onları kendilerine geri vermen için bizi sana elçi olarak gönderdiler."

Bunun üzerine Necâşî'nin rüşvet almış olan papazları söze müdahâle ederek şöyle konuşmaya başladılar:

"Değerli Kralımız! Bunlar doğru söylediler; ülkemize gelenleri bunlara teslim edin geri götürsünler." [187]

Necâşî öfkelenerek şöyle dedi:

"Asla! Vallahi ben bunları onlara teslim etmem. Bana iltica eden, ülkeme sığınan ve beni başkalarına tercih eden insanlara, bunların anlattıklarının doğru olup olmadığını sormadan onları teslim etmem. Anlatılanlar doğru ise teslim ederim, değilse; onları korur, onlara en güzel muameleyi yaparım." [188]

Necâşî'nin Müslümanlarla Konuşması

Mekke Devleti'nin Habeşistan'a hicret eden Müslümanları geri istemesi üzerine, Necâşî, Müslüman muhacirleri huzuruna davet ederek onlara şöyle dedi:

"Sizi milletinizden ve vatanınızdan ayıran bu yeni din nedir ki, ne benim dinime, ne de başka milletlerin dinine benziyor?"

Bunun üzerine Müslümanlar adına Ca'fer b. Ebi Tâlib söz aldı ve şöyle dedi:

"Ey Kral! Biz, cahiliye içinde yüzen bir millettik. Putlara tapar, ölü hayvanları (leşleri) yer, fuhuş yapar, yol keser, komşuya kötülük eder, kuvvetlimiz zayıf olanımızı ezer idik; tâ ki Allah bize içimizden,

187 Ay. es. I, 335.
188 Ay. yer.

soyunu bildiğimiz, doğruluğuna, güvenilir ve iffetli bir kimse olduğuna inandığımız birisini peygamber olarak gönderdi de, o bizi Allah'ın birliğine ve O'na kulluk etmeye davet ederek, O'nun dışında bizim ve atalarımızın tapmakta olduğumuz put heykellerine, taşlara, ağaçlara kulluk yapmamamızı, doğru sözlü olmamızı, emanete riayet etmemizi, akrabaları ziyareti, komşulara güzel davranmamızı, haramdan ve kan dökmekten uzak durmamızı, fuhuştan, yalandan, yetim malını yemekten; namuslu kadınları kötülemekten kaçınmamızı, sadece ve sadece Allah'a kulluk etmemizi, O'na hiç bir şeyi ve hiç bir kimseyi ortak koşmamamızı emretti.

Ca'fer'in bu sözleri üzerine, daha sonra Müslüman olan ve öldüğünde Hz. Peygamber (s.a.s) tarafından gıyabi cenaze namazı kılınan Kral Necâşî, Kureyş heyetinin dediklerini kabul etmeyerek hediyelerini de geri verdi. Onlara şöyle dedi:

"Vallahi, Allah bana bu saltanatı verince, benden rüşvet almadı. Ben sizden nasıl rüşvet alırım?"

Böylece, Habeşistan'a hicret etmiş olan bu Müslümanlar, orada diledikleri gibi İslâm'ı yaşamaya devam ederek Resûlullah (s.a.s) Medine'ye hicret ettikten sonra Habeşistan'dan Medine'ye geçtiler.

Ömer b. Hattâb Müslüman Oluyor

Ömer b. Hattâb, Mekke Şehir Devleti'nin belâlı adamlarından biriydi. Güçlü, kuvvetli olduğu gibi, sözünü sakınmayan, korkmayan; bilâkis etrafa korku saçan bir adamdı. Mekke'deki diğer İslâm düşmanları gibi, o da Müslümanlara işkence yapıyor, onları baskı altında tutuyordu.

Bir gün Hz. Ebûbekir onu bir Müslüman cariyeye işkence yaparken görmüş ve cariyeyi satın alarak azad etmişti. [189]

189 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 319.

Ömer, pervasız olduğu kadar, kabadayı, içki içen, Müslümanlara zulmeden bir insandı. Hz. Peygamber (s.a.s)'in tabiriyle, *"Şeytan bile Ömer'den korkar, onu görünce yolunu değiştirirdi."* [190]

Onun bu pervasızlığına ve İslâm düşmanlığına rağmen, kız kardeşi Fâtıma ve eniştesi Said Müslüman olmuşlardı. Sahabeden Habbab b. Eret gizlice evlerine gider, onlara Kur'an dersi verirdi. Fakat Ömer'den korktukları için İslâm'a girişlerini gizliyor, ondan çekiniyorlardı.

Habeşistan'a hicret eden Müslümanları geri istemek için giden Mekkeli heyet muvaffak olamamış, Mekke'ye eli boş dönmüştü. Mekke Hükümeti şaşkınlık içindeydi. Bu Müslümanlara ne yapacaktı?

Mekke Devleti'nin hükümet merkezi olan Dâru'n-Nedve'de toplanan Mekke Devleti yetkilileri ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Bir türlü önüne geçemedikleri İslâmî yükselişi nasıl durdurabilirlerdi? Herkes bir görüş ortaya atıyor ama başarılı olunamıyordu. Nihâyet aralarından Ömer b. Hattâb, konuşulanları dinledikten sonra, Hz. Muhammed (s.a.s)'i öldürme fikrini ortaya attı. Oradakiler şaşırmışlardı. Çünkü şimdiye dek böyle bir şeye cesaret edememişlerdi. Hz. Peygamber (s.a.s)'e işkence yapıyor, fakat onu öldürmeyi düşünmüyorlardı/düşünemiyorlardı. Bundan dolayıdır ki, Ömer'in fikrine şaşırıp durdular. Yapılacağına ihtimal vermedikleri halde Ömer'in bu fikrine, *"tamam"* dediler

Meseleyi bu şekilde kökten halletmeyi kafasına koymuş olan Ömer b. Hattâb, kılıcını kuşandı ve Hz. Peygamber (s.a.s)'i öldürmek için Mekke'nin Safa mahallesinde kaldığı eve doğru ilerlemeye başladı. Müşriklerin baskısından dolayı Müslümanlar, yanlarında Hz. Peygamber (s.a.s) olduğu hâlde sahabeden Erkâm'ın evinde toplanmışlar, birbirlerine destek oluyorlardı. Çünkü Devlet adamları, Müslümanları yalnız bulunca, dövüyor, işkence ediyorlardı.

190 Suyutî, *Târihu'l-Hulefâ*, s. 117.

Ömer sinirli sinirli yolda giderken, Nu'aym b. Abdullah'la karşılaştı. Nu'aym ona şöyle dedi: *"Nereye böyle ya Ömer?"* Ömer, şu cevabı verdi: *"Şu sapık Muhammed'e gidiyorum. Kureyş'in arasına bölücülük sokan, akıllarıyla alay eden, dinlerini batıl sayan, ilâhlarına (putlarına) söven Muhammed'i öldürmeye gidiyorum."* Nu'aym ona şöyle dedi: *"Sen çıldırmışsın ya Ömer! Sen Muhammed'i öldürürsen, Benu Abdi Menaf*[191] *seni sağ mı bırakır sanıyorsun! Sen önce kendi aile efrâdını düzelt!"* Ömer, şaşkın şaşkın: *"Hangi aile efradımı?"* diye sordu. Nuaym, *"Enişten Said ve kız kardeşin Fâtıma! Vallahi onlar da Müslüman olup Muhammed'e tabi oldular. Sen önce onları hallet!"* dedi. Ömer, hiçbir şey söylemeden geri döndü ve enişte si Said'in evinin yolunu tuttu.

Kapılarına geldiği sırada, Said ve hanımı Fâtıma, Habbâb b. Eret'ten Kur'an dersi almaktaydılar.[192] Ömer önce içerideki sesleri dinledi, sonra da kuvvetlice kapıya vurmaya başladı.

İçeridekiler, gelenin Ömer olduğunu anlamışlar tir tir titriyorlardı. Habbâb, evin bir köşesine gizlenmiş, Ömer'in yapacaklarını bekliyordu.

Kapı açıldı ve Ömer içeri girdi. Sinirinden titriyor, birilerini dövmek için bahane arıyordu. Kardeşi ve eniştesine dönerek;

"Neydi okuduğunuz o tuhaf şeyler? Verin bana onları!" dedi.

Onlar:

"Bir şey yok!" deyince; Ömer:

"Var, var! Üstelik ikinizin de Muhammed'in dinine girdiğinizi haber aldım!" dedi ve eniştesi Said'i tokatlamaya başladı. Fâtıma, kocasına yardım etmek istediyse de, Ömer ona da bir tokat vurduğu için bir şey yapamadı.

Ağabeyinin darbesiyle yüzünden yaralanan Fâtıma şöyle dedi:

191 Yâni Hz. Peygamber (s.a.s)'in ailesi.
192 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 343.

"Evet, biz Müslüman olduk! Allah'a ve Resûlü Muhammed'e inandık! Ne halin varsa gör! Elinden geleni esirgeme!"

Ömer, kardeşini kanlar içinde görünce, yaptığına pişman oldu ve ona şöyle dedi:

"Biraz önce okuduğunuz sahifeyi ver de okuyayım ve Muhammed'in ne getirdiğini anlayayım!"

Ömer, o zamanın şartlarında okuma-yazmayı öğrenmiş, Mekke Devleti'nin dışişlerinde de görevli, Dünyayı bilen bir kişiydi. Fâtıma, sahifeyi vermeye korkuyordu. Nihâyet Ömer, sahifeye bir şey yapmayacağına dâir kendi putları adına yemin etti. Fâtıma Ömer'in necis olduğunu, ancak yıkandıktan sonra sahifeyi elleyebileceğini söyleyince; Ömer yıkandı ve sahifeyi okumaya başladı. [193]

Ömer elindeki sahifeyi okuyor, okudukça da rengi değişiyordu. Ömer, Ömer'likten çıkıyor, Hz. Ömer oluyordu. Hidâyet cereyânı, bütün vücudunu sarmış, anlatılması güç bir saadet havasına bürünmüştü. Putperestliğe ait çizgiler, vücudunu kaplamış olan ter damlalarıyla adetâ dışarı atılıyordu. Okuduğu sahifede, *"Tâ Hâ"* Sûresi vardı. *"Şüphe yok ki ben Allah'ım. Benden başka hiçbir ilâh yoktur. O halde bana ibadet et ve beni anmak için namaz kıl"* [194] ayet-i kerimesine gelip onu da okuyunca, heyecan dolu sevinciyle şöyle dedi:

"Bunlar, ne kadar güzel sözler!"

Allah'ın kelimeleri güzel olmaz mıydı?

Habbâb, Hz. Ömer'in bu sözlerini duyunca gizlendiği yerden çıktı ve ona şöyle dedi:

"Ya Ömer! Ümid ederim ki Allah, Resûlü'nün duasını kabul ederek, seni yüceltti. Çünkü dün, Resûlullah (s.a.s)'in şöyle dua ettiğini duydum:

193 İbnu Şebbe, *Târihu'l-Medinetu'l-Munevvere*, II, 658.
194 K. K. Tâ Hâ Sûresi, 14.

'Ya Rabbi, Bu dini Ebûl-Hakem (Ebû Cehil) veya Ömer İbnu'l-Hattab'la güçlendir!"

Bunun üzerine Hz. Ömer, Habbâb'a:

"Beni ona götür!" dedi. [195]

Hz. Ömer, elinde yalın kılıç, Hz. Muhammed (s.a.s)'in bulunduğu yere kadar gitti, kapıyı çaldı.

Burası Erkâm'ın eviydi. Bu ev Müslümanların organize olup yönetildikleri ilk merkez konumundaydı. Mekke Devleti'nin baskı ve terörünü arttırması üzerine, Hz. Peygamber (s.a.s), sahabesinden Erkâm'ın evini müsait gördüğünden oraya yerleşmiş; arkadaşlarından da mümkün mertebe günlerini kendi yanında geçirmeye gayret etmelerini istemişti. Hatta denilebilir ki, icra ettiği fonksiyon itibariyle, Erkâm'ın evi İslâm Devleti'nin ilk merkeziydi. Zaten bunun için de Resûlullah (s.a.s) orayı *Dâru'l-İslâm*, yâni İslâm'la yönetilen yer diye tanımlamıştı. Daha modern tabirleri kullanacak olursak diyebiliriz ki; Erkâm'ın evi, Mekke Devleti tarafından illegal kabul edilen İslâm Devleti'nin merkeziydi: Mekke Devleti'nin merkezi olan *Dâru'n-Nedve*'ye karşı *Dâru'l-Erkâm*... Nitekim bu merkezi idare eden bir lider (Hz. Peygamber) olduğu gibi, o merkezde nöbet tutan Hz. Hamza gibi nöbetçiler de vardı. Bütün bunlar, bir örgütlenmeyi, bir gizli devletin ön çalışmalarını çağrıştırıyordu. [196] Ancak fonksiyon itibariyle ilk mescid, Hz. Ebûbekir (r. a)'ın kendi evinin avlusunda yaptığı mesciddir. [197]

Nöbetçiler, Hz. Ömer'in yalın kılıçla Erkam'ın evine doğru geldiğini haber verdiler. Bu haber üzerine, orada bulunan Hz. Hamza şöyle dedi:

"Hayırlı bir iş için geldiyse kabul ederiz, şerr için geldiyse, elindeki kılıcıyla kafasını keseriz!"

195 İbnu Şebbe, *Târihu'l-Medinetu'l-Munevvere*, II, 659.
196 Bk. İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 243.
197 Ayrıntılar için bk. Buhârî, *Sahih*, *Kitâbu'l-Kefâle*, hadis no: 2175.

Nihayet Ömer geldi ve kapıda bekleyen nöbetçiye Hz. Muhammed (s.a.s)'i görmek istediğini söyledi. Elinde kılıç olduğu için nöbetçi onu bırakıp, bırakmamakta tereddüt ediyordu.

Onlar bu şekilde konuşurlarken, haber Hz. Peygamber (s.a.s)'e ulaştı. O da, *"Bırakın gelsin"* dedi ve Ömer içeri alındı.

Resûlullah (s.a.s), Hz. Ömer'e doğru yürüyerek, kuşağından tuttu ve onu sert bir şekilde sarsarak:

"Ne istiyorsun ya Ömer?" diye sordu.

Ömer çoktan teslim olmuş, kendini Allah'a ve Resûlüne adamıştı. Sevinç ve heyecan dolu bakışlarını Hz. Peygamber (s.a.s)'in gözlerine çevirerek şöyle dedi:

"Ya Resûlallah, ben Allah'a, Resûlüne ve Allah'ın ona gönderdiğine imân etmeğe geldim."

Hz. Peygamber (s.a.s), sevincinden tekbir getirmeye başladı. Koca Ömer Müslüman olmuş, Erkâm'ın evi bayram yerine dönmüştü.[198] Abdullah b. Mes'ud, Hz. Ömer'in Müslümanlığını şöyle özetlemektedir: Ömer'in Müslüman oluşu bir fetih, hicreti bir yardım, hilâfeti de bir rahmet oldu. Ömer Müslüman oluncaya kadar Kâbe'nin yanında namaz kılamıyorduk. Ömer Müslüman olunca Müşriklerle mücâdele etti ve namazımızı Harem'de kılmaya başladık.[199]

Müslüman olduğunda, 26 yaşında[200] olan Hz. Ömer artık coşkusundan kabına sığmıyordu. Müslümanların gizli ibadet ettiklerini bildiği için şöyle dedi:

"Ya Resûlallah, mademki Müslümanız, gidip Kâbe'de ibâdetimizi açıkça yapalım! Artık hiç kimse bize dokunamaz!"

O günden sonra Müslümanlar Kâbe'de açıkça namaz kılmaya başladılar.

198 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 342-346.
199 İbnu Şebbe, *Târihu'l-Medinetu'l-Munevvere*, II, 661.
200 İbnu Şebbe, *Târihu'l-Medinetu'l-Munevvere*, II, 661.

Hz. Ömer (r. a), Müslüman olur olmaz, bu haberin Mekke'nin her tarafında duyulmasını istedi. Benliğini saran, onu başka bir insan şekline sokan ihtida hadisesini insanlara nasıl duyurduğu hakkında bizzat kendisi şöyle anlatmaktadır:

"... *Sonra, Mekke eşrafından olan, dayım Ebû Cehil'e giderek kapısını çaldım. 'Kim o?' diye sordu: Hattab'ın oğluyum, dinimi terk ettim*" [201] diye cevap verdim. Bana, "*bunu yapma!*" deyip kapıyı yüzüme kapattı. Kendi kendime, "*bunda iş yok*" dedim ve Kureyş'in eşrafından başka bir kimseye gidip kapısını çaldıktan sonra ona da dayıma söylediklerimi tekrar ettim. O da dayım gibi bana cevap vererek içeri girip kapıyı yüzüme kapattı. Ben oradan ayrılarak şöyle söyledim: "*Müslümanlar dövülüyor, ben dövülmüyorum!*" Nihâyet Harem'e gittim. Orada bir adam yüksek sesle "*Ömer b. Hattab din değiştirdi*" deyince, müşrikler bana saldırdı. Onlar beni dövüyor, ben de onları dövüyordum. Allah İslâm'ı yüceltinceye kadar da böyle devam ettim." [202] Böylece Hz. Ömer, ilk defa Allah için dayak yiyordu ve onun için en büyük şeref buydu.

Artık Ömer Müslümanların safındaydı.

Müslümanlara Ekonomik Ambargo (Haberu's-Sahife)

Temeli putperestliğe dayalı Mekke Şehir Devleti, Mekke'de doğan tevhid inancına karşı sadece fiilî ve psikolojik işkenceye değil, aynı zamanda sosyolojik müeyyidelere de başvurdu.

Bunlardan bir tanesi bugün dahi güncelliğini muhafaza eden "*ambargo*" meselesiydi.

Milâdî VII. yüzyılın putperest Mekke Şehir Devleti, ferdî işkencelerle Müslümanları davalarından vazgeçiremeyince, onlara sosyo-

201 O sırada Mekke'de, "dinimi terk ettim demek", "Müslüman oldum" demekti.

202 Suyutî, *Târihu'l-Hulefâ*, s. 112-113.

ekonomik bir ambargo uygulamaya başladı. İslâm'a karşı daha ilk gününden itibaren kâfirler tarafından uygulanan bu kabil ambargolar, daha sonraki devirlerde hatta günümüzde de uygulanmaktadır.

İslâm tarihinde, *"Haberu's-sahife"* diye geçen bu hadise, inanmayanlar tarafından inananlara uygulanan bir baskı yöntemi olarak fevkalâde dikkat çekicidir.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in emri üzerine Habeşistan'a hicret eden Müslümanların orada emniyete kavuşmaları, dinî hayatlarını diledikleri gibi sürdürmeleri; beri tarafta Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in Müslümanlığı kabul etmeleri, Mekkeli müşrikleri çileden çıkarmıştı. Habeşistan hicretiyle İslâm her tarafta duyulup şöyle buluyor; Hz. Hamza ve Hz. Ömer'in İslâm'a girişiyle de Müslümanlar Mekke'de kuvvet kazanıyorlardı. Nitekim o zamana kadar Erkâm'ın evinde gizlice yapılan ibadet, Hz. Ömer'in Müslüman oluşuyla Kâbe'de açık olarak yapılmaya başlanmıştı.

Bütün bu gelişmeler üzerine, Mekke Hükümeti toplanarak Müslümanlara sosyo-ekonomik bir ambargo uygulamaya karar verdi.[203] Bu karara göre, hiç bir şekilde Müslümanlarla temas edilmeyecekti. Ne onlardan kız alınacak, ne de onlara kız verilecekti. Müslümanlardan hiç bir şey satın alınmayacağı gibi, onlara hiçbir şey satılmayacaktı.[204] Mekke'nin insaf sahibi müşrikleri bile bu şekilde tecdit edilmiş olan Hâşim oğullarıyla temas edemiyorlar, Mekke Devleti'nin şerrinden korkuyorlardı.[205]

Mekkelilerin bu kararı bir kâğıda yazıldıktan sonra üç mühürle de mühürlendi.[206]

203 el-Makrîzî, *İmtâ'*, I, 44.
204 el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 43.
205 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 208.
206 el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 43.

Putperest Mekke Şehir Devleti'nin kâğıda yazdırdığı bu insanlık dışı karar, herkesin göreceği şekilde Kâbe duvarına asıldı.[207] Böylece Müslümanların, gayrımüslimlerle olan bütün temasları kesilmiş oldu. Öyle ki, Hz. Peygamber (s.a.s), İslâm'ı tebliğ edecek bir tek muhatap dahi bulamıyordu. İslâm'ı tebliğ etmek bir yana, açlıklarını giderecek bir yiyecek bile bulamıyorlardı.

Bu ambargo günlerinin birinde, Hz. Peygamber (s.a.s)'in hanımı Hatice'nin yeğeni Hakîm b. Hüzzâm, teyzesi Hatice'ye biraz yiyecek götürmek istedi. Yolda onu gören Ebû Cehil, *"Vallahi Muhammed'e yiyecek götürmene müsaade etmem!"* dedi. Onun bu hareketini gören Ebû'l-Bahterî adındaki Mekkeli müşrik, *"Sen nasıl teyzesine yemek götüren Hakîm'i engellersin?"* deyip, bir deve kemiği ile Ebû Cehil'e vurup onu yaraladı ve böylece Hakîm yoluna devam edebildi.[208]

Rivayetlere göre Ambargo sahifesini, Mansûr b. İkrime adında birisi yazmıştır[209] ki, Hz. Peygamber (s.a.s)'in duası üzerine parmakları felç olmuştur.[210]

İki-üç sene kadar[211] devam ettiği rivayet edilen bu ambargo, Müslümanlar için çok sıkıntılı bir dönem olarak geçmiştir. Çocuklar açlıktan ve susuzluktan sabahlara kadar ağlıyordu.[212] Allah'a hiçbir ortak koşmadan inanmak ve O'nun buyruklarına göre yaşamayı istemek... İşte, ambargo uygulanarak açlık ve susuzluktan ölmeye mahkûm edilenlerin tek suçları buydu.

Allah (c. c), kendi davası uğruna samimi olarak darda kalanlara daima yardım eder. Hz. Muhammed (s.a.s) ve ona inanmış olanlar, büyük bir sıkıntı içerisindeydiler. Bunun üzerine Allah (c. c), küçük

207 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 350.
208 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 208.
209 el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 43.
210 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 350.
211 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 208.
212 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 207.

kurtçuklara, Kâbe'ye asılmış olan o uğursuz sayfayı yemelerini emretti ve kurtçuklar Allah (c. c)'un bu emrini yerine getirip sayfayı yediler. Sonra Allah (c. c), bu olanları peygamberine bildirdi. O da, olanları amcası Ebû Tâlib'e anlattı. Yeğeninin asla yalan söylemediğine inanan Ebû Tâlib, Kureyş'in ileri gelenlerine giderek, yeğeninin anlattıklarını kendilerine bildirdi ve şöyle dedi: *"Sayfayı getirin, bakalım! Şayet yeğenimin dediği gibi kurtçuklar yazıları yemişseler, o zaman ambargoyu kaldırın; yok, böyle bir şey yoksa ben size yeğenimi veririm; siz de onu öldürün!"* Kureyş'in ileri gelenleri, kendilerinden emin bir şekilde sayfayı getirip baktılar. Bir de ne görsünler; Allah'ın adı hariç, kurtçuklar bütün yazıları yemişler. Bunun üzerine Mekkeliler şaşırıp kaldılar. [213]

Nihâyet Mekke'nin ileri gelenlerinden Hişâm b. Amr'ın girişimleriyle, iki sene [214] kadar süren bu insanlık dışı uygulamadan vazgeçildi. [215]

Bu olay kaynaklarda şöyle anlatılır: Hişâm, önce Zuheyr b. Ebi Umeyye'ye, onu razı ettikten sonra da Mut'im b. Adî'ye gitti. Onun içindir ki Hz. Peygamber (s.a.s), Hişâm'ın yardım talebini kabul eden Mut'im b. Adî' hakkında övücü kelimeler kullanmıştır. [216]

Mut'im'den sonra Hişâm, Ebû'l-Bahterî ve Zam'a b. El-Esved'in de gönlünü yaparak hep beraber Harem'e gittiler. Çünkü ambargoyu ilân eden sahife hâlâ Kâbe'de asılı duruyordu.

Bu iyi niyet heyeti teker teker Kâbe'nin yanında bulunanlara bu uygulamanın yanlış olduğunu söylediler. Konuşulanlara sadece Ebû Cehil karşı çıkıyor, ambargonun devamını istiyordu. [217]

213 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 209.
214 el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 45.
215 İbn Hişâm, *Sîre*, 375; el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 44
216 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Humus*, Hadis no: 2970.
217 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 376.

Nihâyet Mut'im b. Adî, Kâbe'de asılı olan kâğıdı almaya gitti. Bir de ne görsün! Kâğıdın tamamını kurtlar yemiş, sadece *"Bismike Allahumme"* ibaresi kalmıştı.[218]

Bu ambargo gecelerinin birinde, bir sahabi ihtiyacı için dışarı çıkmıştı. Karanlıkta ayağı bir şeye değen sahabi, merak ederek eğildi ve o şeyi kaldırıp ne olduğuna baktı. Gerisini sahabiden dinleyelim:

"Bu, topraklar arasında kurumuş bir deri parçasıydı. Tarif edemeyeceğim kadar sevindim. Hemen deri parçasını götürüp yıkadım ve günlerce suda kaynatarak onun suyuyla açlığımızı giderdik."

Bu ne dava aşkı, bu ne hayat, bu ne yaman bir mücâdeleydi! Bu işkence ve sıkıntılara ne uğruna katlanıyorlardı? Bu çilekeş insanların derdi neydi?

Bunlar, kendilerini *"ahsen-i takvim"* olmaya adamış, hayatının her zerresini Allah rızası istikametinde düzenleyen, Allah için mücâdele eden Allah dostlarıydı. Bunca işkenceye imân yolunu tuttukları için sabrediyorlardı.

Eylemsiz olmalarına rağmen müşriklerden gelebilecek bir saldırıya karşı her an tetikte bekliyor, gece gündüz ellerinden silâhlarını bırakmıyorlardı. Fakat pasif durumdaki bu silâhlar, imân, sabır ve hicret devrelerinden sonra tamamen aktif duruma gelecek ve küfrün belini kıracaktır.

Bir sahabi Hz. Peygamber (s.a.s)'e şöyle soruyordu: *"Ya Resûlallah, hayatımızdan emin olup silâhlarımızı bırakacağımız bir gün gelmeyecek mi?"* Resûlullah (s.a.s)'in cevabı şu oldu:

"Müslümanların, silâhlarını bırakıp rahat edecekleri günler çok az olacaktır!"

Bu demek oluyor ki, kâfirler hiç bir zaman Müslümanları rahat bırakmayacak, bu sebeple de Müslümanın elinden kolay kolay silah

218 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 209; İbn Hişâm, *Sîre*, I, 376; el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 45.

düşmeyecektir. Gerçekten de böyle olmuş ve ölünceye kadar Resûlullah (s.a.s)'in silâhı elinden düşmemiştir. Vefat etmeden önce ısrarla üzerinde durduğu vasiyet, Usâme ordusunun Bizans'a karşı cihâda gitmesiydi. Hz. Peygamber (s.a.s)'in vefatından sonra da böyle olmuş, Müslümanın elinden silâhı düşmemişti. Neden? Çünkü İslâm düşmanları İslâm'ı yaşatmak istemezler de ondan... Günümüzde bile, Müslüman ülkelerin çoğuna karşı soğuk ya da sıcak savaş içinde bulunan gayrimüslimler, çeşitli bahanelerle onların topraklarını işgâl etmekte ve onlara hayat hakkı tanımak istememektedirler. Tabii, bunu yaparken de gafil yerli işbirlikçilerini kullanmaktadırlar. Bütün bunlara karşı bir Müslüman nasıl rahat edebilir?

Ambargo meselesinde dikkati çeken bir başka husus da şudur:

Bilindiği gibi, Mekke'de yaşayan Müslümanlar, dinleri ayrı bile olsa, Mekke Devleti'nin vatandaşlarıydılar. Doğal olarak Mekke vatandaşlığının bütün haklarından yararlanmaları gerekirken, kâfir olan devlet yöneticileri, Müslümanların vatandaşlıktan doğan haklarını ellerinden alıyorlardı. Başka hiçbir din mensubuna uygulanmayan bu zalim politikayla devlet Müslümanlara şunu demek istiyordu:

"Siz, Devletin size öğrettiği dine karşı çıkıp yeni dine uyduğunuz müddetçe size normal yaşama hakkı yoktur! Devletimizin dinî merkezi Kâbe'dir ve orada ilâhlarımızın heykelleri vardır. Sizin göreviniz, bu ilâhların/putların heykellerine saygı göstermek, onların ilkeleri dışında hareket etmemektir! Muhammed'in yeni bir din getirmeye hakkı yoktur. Dinin ne olup, ne olmayacağına devletimiz karar verir. İlke ve çıkarlarımız, ne doğrultuda bir din gerektiriyorsa, dini o hâle sokar, eğitimini de biz yaparız, Muhammed değil!"

Mekke Devleti'nin düşünce yapısı böyle olduğundandır ki; şehirdeki herkesle aynı vatandaşlık haklarına sahip oldukları hâlde Müslümanlara çifte standart uygulanıyor, Müslümanların hakları çiğneniyor, hak ve hukukları ellerinden alınıyordu. Tıpkı Dünyanın çeşitli böl-

gelerinde bulunan Müslüman ülkelerde Müslümanlara çifte standart uygulandığı gibi...

Birçok örnek vermek mümkündür; mesela Müslümanlardan Dünya çapında bir fizik âlimi yetişiyor, çok eser verdiği gibi, birçok dil de biliyor. Ne varki, dindar bir Müslüman olduğu için görmezden geliniyor; ilmi zihniyetten arındırılmış, tamamen menfaate ve dalkavukluk felsefesine bağlı üniversitelerin ilkel düşünceli öğretim üyeleri tarafından engellenmeye çalışılıyor. Tanınıp da topluma fayda sağlamasın diye akademik prestiji zedeleniyor, akademik unvanlar alması için âdeta seferber olunuyor. Ne gariptir ki, bu manzara en çok da halkı Müslüman olan ülkelerde görülüyor. Zaten ekonomik yönden de geri kalmış olan bu ülkeler sosyal hiç bir atılım yapamıyor, ilmî tefekkür böylece iğdişleştirilerek menfaat gruplarının saltanatlarının biraz daha devamı sağlanmaya çalışılıyor. Bunun bir başka sonucu olarak da, Müslüman ülkelerden gelişmiş ve zengin ülkelere doğru tek yönlü bir beyin göçü yaşanıyor. İslâm ülkeleri açısından bu göçün fevkalade büyük bir felâket olduğunu söylemeye bile gerek yoktur. Sadece Fransa'ya olan beyin göçüne bir misâl verecek olursak; Paris'teki İlmî Araştırmalar Merkezinde *(Centre National des Recherches Scientifiques)* yüzlerce Müslüman bilim adamının çalıştığını gösterebiliriz.

Halkı Müslüman olup da devletlerinin Müslüman olmadığı bu ülkelerde bu denli sosyo-psikolojik baskıların yapılmasının sebebi; Müslümanları taviz vermeye zorlamak, onları asimile etmek ve neticede Din'in değil, Devlet'in arzuladığı itaatkâr birer dindar insan tipi üretmektir. Bu hedef, Batı'nın ve menfaatlerini Batı'yla özdeşleştirmiş yerli Batıcıların hedefidir.

Mekke Devleti'nin o dönemde Müslümanlara uygulamış olduğu sosyo ekonomik ambargonun bir de bu bakış açısıyla değerlendirilmesi gerekmektedir.

Hz. Peygamber (s.a.s)'e İşkence Devam Ediyor: Ebû Leheb ve Karısı

Altı ay ya da üç sene kadar sürdüğü rivayet edilen bu ambargonun Hişâm b. Amr'ın gayretleriyle kaldırılmasından [219] sonra da Hz. Peygamber (s.a.s)'e işkence ve baskılar aynı şekilde devam etti; hatta daha da artırıldı.

Bu dönemde Hz. Peygamber (s.a.s)'e en çok işkence edenlerden birisi, amcası Ebû Leheb ve Ebû Leheb'in karısı Ümmü Cemil idi. Mekke'nin ileri gelen kadınlarından birisi olan Ümmü Cemil, Ebû Sufyân'ın kız kardeşiydi. [220] Allah tarafından *"Hammaletu'l-hatab"* (odun hamalı) diye adlandırılan Ümmü Cemil, değişik bir yöntemle Hz. Peygamber (s.a.s)'e işkence yapıyordu. Kadın olduğu için fiili bir harekette bulunamadığından, çevreden dikenler topluyor ve Hz. Peygamber (s.a.s)'in geçtiği yollara atıyordu. Bunun farkında olmayan Resûlullah (s.a.s)'in ayağına dikenler battıkça da bundan zevk alıyordu.

Zaman zaman *"Hz. Muhammed (s.a.s) peygamber olduğu hâlde, Ümmü Cemil'in yaptıklarının nasıl farkına varmıyor?"* şeklinde bir soruyla karşılaşılmaktadır.

Unutulmaması gerekir ki, Kur'an-ı Kerîm'de belirtildiği gibi, Hz. Muhammed (s.a.s) de diğer insanlar gibi bir beşerdir. Onu diğer insanlardan farklı kılan özellik, kendisine vahiy geliyor oluşuydu. Bundan dolayıdır ki, peygamber olmasına rağmen, o da diğer insanlar gibi Allah'a karşı kulluk sorumluluğu taşıyordu. Allah Teâlâ dilediğinde, diğer insanların bilemeyecekleri hususları ona vahiyle bildiriyor, o da bu hususları ancak kendisine vahyedildiği için bilebiliyordu. Peygamberimizin bu türdeki *"bilme"*leri tamamen Allah Teâlâ'nın tasarrufu altındaydı. Peygamber ancak O dilediği takdirde bilebilirdi. Allah bir

219 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 374 vd.
220 İbn Kesîr, *Tefsir*, V, 535.

şeyi bildirmemişse, hiç kimse diğer insanlardan farklı bir tasarruf içerisinde bulunamaz ve gaybı bilemez.

Ümmü Cemil ve kocası Ebû Leheb'in Hz. Muhammed (s.a.s)'e yaptıkları işkenceler hakkında şu ayetler nâzil oldu:

"Ebû Leheb'in iki eli kurusun; (kendisi de) kurudu (helâk oldu ya)! Ona ne malı, ne kazandığı fayda vermedi. Alevli bir ateşe girecek o. Karısı da. (Hem) odun hamalı olarak... (Karısının) boynunda bükülmüş bir ip de olduğu hâlde." [221]

Hz. Peygamber (s.a.s)'e Psikolojik İşkence

İslâm düşmanlarından Ümeyye b. Hâlef de Hz. Peygamber (s.a.s)'e alenen küfrederek, taciz edici yüz göz işaretleri yaparak hakaret ediyordu. Bir bakıma işkence olan bu hareketlerinden dolayı onun hakkında da şu ayetler nâzil oldu:

"Arkadan çekiştirmeyi, yüze karşı (el, kaş ve göz işaretiyle) eğlenmeyi ve ayıplamayı âdet edinen her kişinin vay hâline!." [222]

Ubeyy b. Hâlef ile Ukbe b. Ebi Mu'ayt da Hz. Peygamber (s.a.s)'e işkence edenlerdendi. Bir gün Ukbe, Hz. Peygamber (s.a.s)'le oturup onun İslâm'la ilgili sözlerini dinledi. Ubeyy b. Hâlef, Ukbe'nin bu hareketini duyunca, hemen ona giderek şöyle dedi:

"Duyduğuma göre, Muhammed'le oturup onu dinlemişsin! Eğer böyle yaptıysan, ya derhal gider onun yüzüne tükürürsün, ya da senin yüzünü görmek bana haram olsun!"

Bunun üzerine o Allah düşmanı Ukbe, gidip Hz. Muhammed (s.a.s)'in mübarek yüzüne tükürdü.

Allah Resûlünün yüzüne tükürmeye cüret edenlerin bu davranışı ne aşağılık bir hareketti! Savunmasız insanlara işkence yapmak, on-

221 K. K. Tebbet Sûresi.
222 K. K. Humeze Sûresi, 1.

lara tükürmek... Fakat Allah, bunları cezasız bırakmaz. Bu iki İslâm düşmanı hakkında da şu ayetler nâzil oldu:

"O gün (her) zalim (pişmanlığından) ellerini ısırıp: 'Keşke peygamberle birlikte bir yol tutaydım!' der. 'Vay benim hâlime! Keşke (beni Rabbimden uzaklaştıran) filan adamı dost edinmeseydim! Andolsun ki, öğüt veren Kur'an bana gelmiş iken, o (dost) beni saptırdı. Zaten Şeytan da insanı böylece yüzüstü ve yardımsız bırakandır." [223]

Yine Ubeyy b. Hâlef, bir gün eline çürümüş bir kemik parçası alarak Hz. Peygamber (s.a.s)'in yanına gitti ve elindeki kemiği ezerek tozlarını Resûlullah (s.a.s)'in yüzüne savurduktan sonra şöyle dedi:

"Ya Muhammed! Sen zannediyor musun ki, ben bu kemiği ufalayıp savurduktan sonra Allah tekrar ona can verecek?"

Hz. Peygamber (s.a.s) şu cevabı verdi:

"Evet, ben böyle inanıyorum. Onu da, seni de ölümden sonra diriltecek, sonra da seni Cehenneme atacaktır!." [224]

İslâm düşmanı Ubeyy b. Hâlef'in bu hareketi üzerine şu ayetler nâzil oldu:

"O kendi yaratılışını unutarak, bize bir misâl getirdi ve: 'Bu çürümüş kemiklere kim can verecekmiş?' dedi. De ki: 'Onları ilk defa yaratan diriltecek. O, her türlü yaratmayı hakkıyla bilendir'. O, yemyeşil ağaçtan sizin için bir ateş çıkarandır. Ve siz ondan ateş yakıyorsunuz." [225]

Habeşistan Muhacirlerinin Bir Kısmı Mekke'ye Dönüyor

Hz. Muhammed (s.a.s) ve ashabına her türlü işkencenin yapıldığı bu sıralarda Habeşistan'a Mekkelilerin Müslüman olduklarına dâir bir haber ulaştı. Bu beklenmedik sürpriz ve sevindirici haber

223 K. K. Furkân Sûresi, 27-29.
224 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 362.
225 K. K. Yâsin Sûresi, 78-80.

üzerine, oradaki Müslümanlardan otuz üç kişi Mekke'ye döndü. Ne var ki, Mekke varoşlarına geldiklerinde haberin yalan olduğunu öğrendiler ve çok üzüldüler. Bir kısmı hemen Habeşistan'a geri dönerken, bir kısmı gizli olarak bir kısmı da başkalarının himâyesinde Mekke'ye girdiler.[226]

Hz. Ebûbekir'in Habeşistan Hicreti

Mekke Devleti'nin Müslümanlara uyguladığı baskı ve şiddet dayanılamaz bir hâl alınca, Hz. Ebûbekir de, diğer Müslümanlar gibi, Allah yolunda Habeşistan'a hicret etmek hususunda, Resûlullah (s.a.s)'den izin istedi.

Hz. Peygamber (s.a.s), kendisine izin verince de Habeşistan'a doğru yola koyuldu. Mekke'den bir-iki günlük uzaklıkta bir yerde, Ehabiş kabilelerinden birisinin reisi olan İbn Duğunna[227] ile karşılaştı. İbn Duğunna, Hz. Ebûbekir'in nereye gittiğini sordu. O da şu cevabı verdi: *"Kavmim bana işkence ve şiddet uygulayarak Mekke'den çıkardı."*

İbn Duğunna *"Bunun sebebi ne? Vallahi sen aşiretinin nurusun, yardımı seversin, iyilik yaparsın ve doğru yoldan kazanırsın. Geri dön, ben seni himâyeme alıyorum!"* diyerek, Hz. Ebûbekir'i Mekke'ye getirip himâyesine aldı. Bu konuda Muhammed Hamidullah Hoca[228] şunları yazıyor:

"Herhangi bir şahıs memleketini terk edince, bu onun milliyetini reddettiği anlamına geliyordu. Bunun için Hz. Ebûbekir artık Mekkeli sayılmıyordu ve o, Mekke'ye Ebûbekir olarak değil, ancak birisinin himâyesiyle geri girebilirdi. Ve hepimizin bildiği gibi yolda

226 Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, I, 364-372.

227 İbn Duğunna, el-Kâre kabilesinin reisiydi. (Bk. Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Kefâle*, Hadis no: 2175.)

228 Muhammed Hamidullah, *İslâm Müesseselerine Giriş*, Beyan yay. S. 47 vd.

Kinâne Kâbilesinden [229] İbn Duğunna adında birisi Hz. Ebûbekir'in başından geçenleri öğrenince üzülüyor ve ona: *"Mekke'ye geri dön, ben seni himâyeme alıyorum" deyip, Hz. Ebûbekir'i Mekke'ye getiriyor. Onun Mekke'de itibarı vardı; çünkü o, Mekkelilerin askerî müttefiki idi. Bunun için İbn Duğunna Hz. Ebûbekir'le Mekke'ye dönünce, Mekkelilere: "Ben bunu himâyeme alıyorum, kimse ona kötülük yapmasın!"* dedi ve Mekkeliler bunu kabul etti. Mekkeliler bunu şu şartla kabul ettiler: "Ebûbekir Müslüman oluşunu açıkça izhar etmeyecek ve ibadetini gizli yapacaktı. Buhârî'nin dediği gibi, Hz. Ebûbekir'i evinin avlusunda bir mescit yapmaya sevk eden sebep de muhtemelen buydu.

Bir başka husus da şudur: Hz. Ebûbekir'in çok tatlı bir sesi vardı. O Namazı yüksek sesle kıldığında veya evinin avlusunda olan mescidde Kur'an-ı Kerîm'i yüksek sesle okuduğu zaman, Mekkeliler, özellikle müşrik kadınları ve çocukları [230] müzik dinler gibi Hz. Ebûbekir'i dinlemeye gidiyor, onun okuyuşuna, okuduklarına ağlayışına şaşıp duruyorlardı. [231] Çünkü sesi çok güzeldi. Bu husus gündüz olduğu gibi gece de oluyordu. Böylece Hz. Ebûbekir'in Kur'an okuyuşunu müzik olarak dinlemeye gelenlerin sayısı her gün biraz daha artıyordu. Gayrimüslimlerin Hz. Ebubekir'in Kur'an-ı Kerîm tilâvetini hoşlarına giden bir müzik olarak dinlemesi anlaşılır bir durumdu. Çünkü hoşlarına giderek dinliyor olsalar bile, küfürlerinden dolayı o sözlerin vahiy olduğuna inanmıyorlardı. Oysa müminler aynı sözleri Kur'an-ı Kerîm'in mübarek tilâveti olarak dinliyorlardı.

Hz. Ebûbekir'i dinlemeye gelenler arasında kadın, erkek, çocuk ve yaşlı insanlar vardı. [232] Bunlar Hz. Ebûbekir'in Kur'an-ı Kerîm'de

229 Kinâne, Ehâbiş'tendi. Fakat Buhârî'nin rivayetine göre, bu kabile Kinâne değil, el-Kâre kabilesiydi (Bk. 169 nolu dip notu).

230 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Mezâlim*, bâb: 23.

231 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 323.

232 Ayrıntılı bilgi için bk. Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Kefâle*, hadis no: 2175.

okuduğu *"putlar ve putperestler"* aleyhindeki ayetleri dinliyorlardı. Onu dinleyenler iyice çoğalınca Mekkeliler Hz. Ebûbekir'in bu yolla İslâmiyet'i yaymasına mani olmak istediler. Fakat kendi askerî müttefiklerinin himâyesi altında olan Hz. Ebûbekir'e doğrudan saldırmak yerine, onun hâmisi olan İbn Duğunna'ya müracaat edip ondan Hz. Ebûbekir'in bu faaliyetini durdurmasını istediler.

İbn Duğunna, Hz. Ebûbekir'e şöyle dedi:

"Ben seni insanî bir vecibe olarak himâyeme aldım. Ben Müslüman değilim, sen Müslümansın. Bunun için, Mekkelilerle siyasi meseleler ortaya çıkarabilecek olan şeyler yapmamak gerekir."

Başka bir ifadeyle o, Hz. Ebûbekir'e evinin mescidinde yüksek sesle namaz kılmamasını ima ediyordu.

Hz. Ebûbekir, asla dininden taviz vermeyen bir Müslüman olduğu için, ona hemen şu cevabı verdi:

"Artık benim senin himâyene ihtiyacım yok, Allah bana yeter!"

Böylece Hz. Ebûbekir, büyük hicrete kadar, Mekke Devleti'nin vatandaşlığını reddetmiş bir hâlde, yine işkence ve zulüm altında ve fakat İslâmî inancından hiç bir taviz vermeyerek Mekke'de yaşamaya devam etti.

Baskı Altındaki Peygamber Ezilmişleri Koruyor

İraşe kabilesinden bir adam, Mekke'ye gelerek devesini Ebû Cehil'e satmıştı. Fakat Ebû Cehil, deveyi aldıktan sonra parasını vermeyerek evine gitti. Deve sahibi zavallı adam, Kâbe'nin yanına giderek oradakilere şöyle seslendi:

"Ey Kureyş ahalisi! Ben yabancı, zavallı bir insanım. Ebû'l-Hakem (yâni Ebû Cehil) benim devemi satın aldı, fakat paramı vermiyor. Aranızda bana yardım edip ondan paramı alabilecek birisi yok mu?"

O sırada Hz. Muhammed (s.a.s) de Harem-i Şerifte bulunuyordu. Orada bulunanlar, Hz. Peygamber (s.a.s) ile Ebû Cehil arasındaki düşmanlığı bildiklerinden, yabancı adamı alaya aldılar ve

Resûlullah (s.a.s)'i göstererek *"Şu adama git, derdini anlat, o senin hakkını alır!"* dediler.

Yabancı adam, Resûlullah (s.a.s)'e giderek şöyle dedi:

"Ey Allah'ın kulu, Ebû'l-Hakem devemi benden alarak paramı gasp etti. Ben yabancı, kimsesiz bir adamım. Şurada oturanlardan birinin bana yardım etmesini istedim; onlar seni gösterdiler. Allah rızası için benim hakkımı o adamdan alıver!"

Hz. Peygamber (s.a.s) hemen ayağa kalkıp yabancı adamla Ebû Cehil'in evinin yolunu tuttu. Bu arada da Harem'dekiler, gizlice bir adamı yollayarak Hz. Peygamber (s.a.s)'in ne yapacağını öğrenmek istediler.

Hz. Muhammed (s.a.s), Ebû Cehil'in evine giderek kapısını çaldı. Ebû Cehil *"Kim o?"* diye sordu. Hz. Peygamber (s.a.s) *"Muhammed!"* dedi. Ebû Cehil, beti benzi atmış bir şekilde kapıyı açınca Resûlullah (s.a.s) ona şöyle dedi: *"Çabuk, bu adamın parasını ver!"* Ebû Cehil, *"Hemen getiriyorum"* deyip gitti ve yabancının parasını getirerek Resûlullah (s.a.s)'e verdi. O da zavallı adama parasını vererek oradan ayrıldı. Yabancı adam tekrar Harem'e giderek oradakilere şöyle dedi: *"Allah ondan razı olsun, gösterdiğiniz adam paramı alıp bana verdi."*

Biraz sonra da, gizlice gönderdikleri adam, bilâhare de Ebû Cehil çıkageldi. Ebû Cehil'e şöyle dediler: *"Sana ne oluyor? Nasıl oldu da Muhammed'i dinledin?" Ebû Cehil "Esas size ne oluyor? Vallahi kapımı çalınca, sanki şimşek çakıyordu. Kapıyı açtığımda, ağzını ve boynunu tarif edemeyeceğim büyüklükte bir deve kafasıyla karşılaştım. Benden o adamın parasını istedi. Şayet vermeseydim, o deve beni yiyecekti!"* [233]

Bu kadar mucize görüyor ama yine de inanmıyorlardı. Allah ve İslâm düşmanlarının gözleri böylesine kördü. Kör oldukları için de Müslümanlara hakaret ediyor, baskı uyguluyor, akla hayâle gelmeyecek yöntemlerle işkence yapıyorlardı.

233 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 390.

Mi'râc

İsrâ ve Mi'râc hadisesi, Hz. Peygamber (s.a.s)'in bir gecede Mekke'den Kudüs'e, oradan da *Sidretu'l-Muntehâ* denen yere yücelmesidir.[234]

Bu hadise, Kur'an'da şöyle anlatılmaktadır.

"Kendisine (kudretimizin delili olan) âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye bir gecede kulunu (Muhammed'i) Mescid'ul-Haram'dan[235]*, çevresini mübârek kıldığımız Mescidu'l-Aksâ'ya*[236] *götüren Allah, bütün eksikliklerden münezzehtir. O gerçekten işitendir, görendir."*[237]

Bu gecede Hz. Peygamber (s.a.s), Cebrail (a.s)'ın refakatinde, önce Mescid-i Aksa'ya gitti. Orada Hz. İbrahim, Hz. Mûsâ, Hz. İsâ ve diğer peygamberlerden bazılarıyla karşılaşarak onlara namaz kıldırdı. Sidretu'l-Müntehâ'da, kendisine gösterilmek istenen Allah'ın ayetlerini gördükten sonra, aynı gecede Mekke'ye döndü. Bu semâvî gece yolculuğunda, Hz. Peygamber (s.a.s)'e Cennet, Cehennem ve bu ikisine girenlerin hâlleri gösterildi. Resûlullah (s.a.s), yetim malı yiyenlerin, faizle iştigal edenlerin, zinâ yapanların ve eşlerine ihânet edenlerin Cehennemde çektikleri azabı gördü.

Bu yolculuk esnasında, diğer bazı hükümler yanında beş vakit namaz da farz kılındı.[238]

Hz. Peygamber (s.a.s) Mekke'ye dönünce bu yolculuğunu anlattı. Olayı duyan Müslümanlar ve kâfirler dehşete düştüler: Nasıl olur da bir insan bir gecede Mekke'den, Mescidu'l-Aksâ'nın bulunduğu Kudüs'e, üstelik hiçbir vasıta olamadan gidebilirdi? Herkes bir şeyler konuşmaya başladı. Hatta birkaç Müslüman da bu olay üzerine irtidâd etti-

234 Ayrıntılar için bk. İbn 'Asâkir, *Târihu Dımeşq*, III, 517 vd.
235 Yâni Mekke'den.
236 Yâni Kudüs'e.
237 K. K. İsrâ Sûresi, 1.
238 el-Makrîzî, *İmtâ'*, I, 47.

ler; yâni İslâm'ı terk ettiler.[239] Bunun üzerine Kureyş, daha da alay etmeye başladı. Hatta Hz. Ebûbekir'e giderek dediler ki:

"Senin adamın (Hz. Peygamber'i kastederek) dün gece Kudüs'e, oradan da semâya çıkıp tekrar Mekke'ye döndüğünü söylüyor, ne dersin?"

Hz. Ebûbekir'in cevabı kesin ve halisaneydi:

"O dediyse doğrudur!"

Hz. Ebûbekir'in o yüce ihlâsına karşı, o günden itibaren kendisine *"Sıddîk/* en sâdık" lakabı verildi. Fakat inanmayanlar yine alay ediyor, inkârlarına devam ediyorlardı.[240]

Mekke'den Kudüs'e, yâni Mescid'ul-Haram'dan Mescidu'l-Aksâ'ya, oradan da Sidretu'l-Müntehâ'ya bir gecede yapılan semâvî yolculuk *"Mi'râc"* olarak anılır. Mi'râc yolculuğu Kudüs'ten, Mescidu'l-Aksâ'dan geçiyordu. Bugün Yahudi kurşunlarına hedef olan Mescidu'l-Aksâ, esir Mescidu'l-Aksâ, Yahudilerin *"poligonu"* hâline gelen Mi'râc konağı Mescidu'l-Aksâ... Birkaç milyon Yahudinin işgal ettiği ve iki milyar Müslümanın seyrine daldığı kutsal mescid... Hz. Muhammed (s.a.s)'in ayak izlerini taşıyan mescid... Bu mübârek izlerin silindiği, Yahudilerce kirletilmesini izleyen gamsız Müslümanların sorumsuz ataletini mahzun mahzun süzen sevimli ve sahipsiz mescid...

Ey kanlı mescid! Müslümanların ilk kıblesi mescid! Bedir zaferini, Uhud şehidlerini, Mekke fethinin gazilerini unutan Müslümanlar, seni nasıl unutmasınlar! İslâm'ın dediği hiç bir şeyi yapmayan, demediği her şeyi yapan, Allah'ı unutturan bir Dünyaya meyleden Müslümanlar seni nasıl terk etmesinler! İslâm'ı sömürenler için, İslâm'ın demediğini ona mal ettirenler için senin ne değerin var ki!

239 İbn Kesîr, (İsrâ Sûresinin tefsiri), *Tefsir*, Beyrut, 1996, III, 22; el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 48.

240 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 396-408.

Duvarları kanla süslenmiş, şehid kokan güzel mescid! Sana koşan Müslümanların, Yahudiler ve Yahudistler tarafından kurşunlandığı, ilâhi havasının Yahudi barut dumanıyla dolduğu, Mi'râc durağı mescid!

Mirac olayı vesilesiyle Kur'an'da anlatılan Mescidu'l-Aksâ'nın, Kudüs'teki Mescidu'l-Aksâ olmadığı yönünde düşünce izhar edenler olmuşsa da bizim kanaatimiz bu yolculuğun Mekke'den Kudüs'teki Mescidu'l-Aksâ'ya yapılmış olduğu yönündedir.

İmdi:

Yesrib'in, yâni Medine'nin veya başka bir mescidin adı hiçbir kaynakta *"Mescidu'l-Aksâ"* olarak geçmemektedir.

Hz. Peygamber (s.a.s) ve ashabı, Hicretin ikinci yılına, yâni kıble Kâbe'ye döndürülünceye kadar, gerek Mekke'de gerekse Medine'de, Kudüs'e yönelerek yâni Allah'ın emriyle orayı *"kıble"* edinerek namaz kılarlardı. Şayet *"Mescidu'l-Aksâ"* başka yerde ise neden Kudüs'e yönelerek namaz kılınıyordu?

Mucizelere inanmayanlar, *"Bir gecede Mekke'den Kudüs'e gidip gelinemez"* diyorlar. Bunlar her şeyi akıllarıyla anlamaya çalışıyorlar. Oysa mucizeler zaten aklın aciz kaldığı olaylardır.

Bu tür değerlendirmelerden bazıları, Müslümanların nazarında Kudüs'ün önemini azaltmaya, Müslümanların Filistin'deki mücâdelelerini pasifleştirmeye matuftur.

Onun için selef ulemamızın tamamının ittifakla kabul ettiği İsrâ ve Mi'rac'a inanıyor, her şeye Kâdir olan Allah'ın, son Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.s)'e böyle bir lutufta bulunabileceğine imân ediyoruz.

Ebû Tâlib'in Ölümü ve Hz. Peygamber (s.a.s)'in Tâif Seferi

Herkesin düşman olduğu, İslâm'ı tebliğ edecek bir tek muhatabın bulunmadığı bu sıkıntılı günlerde, yâni risâletin 10. senesinde Resûlullah (s.a.s)'in en büyük desteği olan amcası, yâni Hz. Ali'nin

babası Ebû Tâlib öldü.[241] Ebû Tâlib, Müslüman olmamasına rağmen, Hz. Peygamber (s.a.s)'e her türlü yardımda bulunuyor, onu Kureyş'e karşı koruyordu.

Hz. Muhammed (s.a.s) de, çok sevdiği fakat Müslüman olmamış amcasına son tebliğ ve telkinleri yapmak üzere yanına gitmişti. Ebû Tâlib, hasta yatağında yatarken Ebû Cehil ve Mekke'nin müşrik ileri gelenleri de onu ziyarete gelmişlerdi. Hz. Peygamber (s.a.s), Ebû Tâlib'e şöyle dedi: Ey amcam! *"Lâ ilâhe illâllah"* de ki, bu kelime ile sana Allah'ın yanında şahadet edeyim. Ebû Cehil de ona şöyle seslendi: Ey Ebû Tâlib! Sen atan olan Abdulmuttalib'in milletinden/dininden yüz mü çeviriyorsun? Bir taraftan Hz. Peygamber (s.a.s) ona İslâm'ı, diğer taraftan da Ebû Cehil ona küfrü telkin ediyorlardı. Bu zıt telkinler bir müddet devam etti. Nihâyet Ebû Tâlib, *"ben Abdulmuttalib'in dini üzerineyim"*[242] deyip, *"lâ ilâhe illâllah!"* demedi ve ardından da öldü. Bunun üzerine Hz. Muhammed (s.a.s), *"Vallahi senin için dua edeceğim!"* dedi. Fakat çok geçmeden şu ayetler nâzil oldu:[243]

"Cehennemlik oldukları açıkça ortaya çıktıktan sonra, akrabaları dahi olsalar, Peygamberin ve imân etmiş olanların müşrikler için af dilemeleri olamaz! İbrahim'in babasına mağfiret dilemesi de ancak ona verdiği bir sözden dolayı idi. Ama onun Allah'ın düşmanı olduğu açıkça kendisine belli olunca, ondan uzaklaştı. Şüphesiz İbrahim, çok yakarandı, çok halîmdi."[244]

Ebû Tâlib ölünce, bazı sahabiler Peygamber Efendimiz (s.a.s)'e gelip şöyle dediler:

241 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 211; ed-Diyarbekrî (Huseyn b. Muhammed b. El_ Hasan), *Târihu'l-Hamis fî Ahvali Enfesi'n-Nefis*, Beyrut, *Târih*siz, I, 299.

242 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 326.

243 Buhârî, *Sahih*, *Kitâbu'l-Cenâiz*, Hadis no: 1294; Diyarbekrî, *Hamis*, I, 300.

244 K. K. Tevbe Sûresi, 113-114.

"Yâ Resulallah! Amcan Ebû Tâlib sana çok yardımcı oldu; seni müşriklerden korudu. Şimdi de ölüp gitti. O şimdi nerededir?"

Resûlullah (s.a.s) şu cevabı verdi:

"O şimdi ateşten bir su içerisindedir!"

Bu cevaba şaşıran sahabiler:

"Ya Resûlallah! Cehennemde su da mı var?"

Hz. Peygamber (s.a.s) cevap verdi:

"Evet! Ateşin en ehven olanı budur. Ateşten ayakkabıları olacak ve ateşin şiddetinden beyinleri kaynayacak!" [245]

Ebû Leheb Haşimoğulları'nın Lideri Oluyor

Ebû Tâlib ölünce, Hz. Peygamber (s.a.s)'in diğer amcası Ebû Leheb, kabilenin başına geçti. Mekke Devleti ise, en büyük destekçisini kaybetmiş olan Resûlullah (s.a.s)'e yaptığı işkence ve baskısını daha da artırdı. Yeni kabile reisi Ebû Leheb olanları duyunca, Peygamber Efendimiz'e giderek, *"Ya Muhammed! Ben ölünceye kadar istediğini yap, serbestsin, çünkü Ebû Tâlib'ten sonra seni koruma görevi bana kaldı. Ebû Leheb'in bu tavrına sinirlenen, hatta "Ebû Leheb din değiştirdi"* [246] şeklinde ona hakaret eden Ebû Cehil gibi Mekke Devleti'nin ileri gelenleri, onu bu davranışından vazgeçirmek için yanına gittiler. Ebû Leheb onlara dinini değiştirmediğini, Abdulmuttalib [247]'in dini üzerinde berdevam olduğunu, fakat törelere göre yeğenini koruması gerektiğini söyledi. Onlar da ona, *"iyi yaptın"* deyip çekildiler; Resûlullah (s.a.s) nisbi bir rahatlığa kavuştu. Fakat bu rahatlık ancak birkaç gün sürdü. Zira 'Ukbe b. Ebi Mu'ayt ve Ebû Cehil gibi İslâm düşmanları Ebû Leheb'e giderek onu hem ikâz, hem de tehdid ettiler:

245 İbn İshâk, *Sîre*, Paragraf, 329.
246 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 211.
247 Yâni babasının.

"Yeğenin, baban Abdulmuttalib'in şu anda nerede olduğunu sana söyledi mi?"

Ebû Leheb, Peygamber Efendimiz'e giderek:

"Yâ Muhammed Abdulmuttalib nerede?" diye sordu.

Hz. Peygamber (s.a.s), şu cevabı verdi:

"Atalarının yanında!"

Ebû Leheb, Mekkeli heyetin yanına gelerek,

"Ona sordum, 'atalarının yanındadır' dedi."

Heyet onunla biraz da alay ederek:

"Muhammed onları Cehennemde sanıyor!" dedi.

Tavrı değişen Ebû Leheb, tekrar Peygamber Efendimiz'e giderek:

"Yâ Muhammed! Abdulmuttalib Cehenneme mi girecek?" diye sordu.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in cevabı şu oldu:

"Evet! O ve onun gibi ölenlerin tamamı Cehenneme girecek!"

Resûlullah (s.a.s)'in bu cevabına sinirlenen Ebû Leheb, o ana dek saygı gösterdikleri kanunları bir yana iterek şöyle dedi:

"Vallahi sen Abdulmuttalib'in Cehenneme gideceğini söylediğin sürece, seni hiçbir düşmanından korumam!" [248]

Böylece Hz. Peygamber (s.a.s)'in ailesi, daha doğrusu ailesi adına Ebû Leheb de onu korumama kararı aldı. Oysaki Mekke örf kanununa göre, dini ve inancı ne olursa olsun, aile büyüğünün yâni aile reisinin ayrım yapmaksızın ailenin bütün fertlerini koruması gerekiyordu. Ama görüyoruz ki, korunması söz konusu olan başkası değil, bir Müslüman olunca, örf ve kanun rafa kaldırılıyor. Maalesef bu davranış biçimi yüzyıllardır aynen devam etmektedir. Dünyanın pek çok ülkesinde hukuk, çifte standart olarak çalıştırılıyor. Müslümanların menfaati söz konusu olunca, hukuk ve kanunlar rafa kaldırılıyor, Müslüman'a her türlü baskı ve devlet terörü uygulanıyor. Bir

248 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 211.

Müslüman bir eyleme karışsa, bütün Dünya televizyonları onu Müslüman terörist diye ilk haber olarak veriyor; fakat benzeri bir eyleme karışan başka milletten biri olunca onların dininden hiç söz edilmiyor, hiç kimse ona Yahudi terörist veya Hıristiyan terörist demiyor.

Hz. Hatice'nin Vefatı ve Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in Tâif Seferi

Hicret'ten üç[249] sene öncesine tekabül eden günlerde, Resûlullah (s.a.s), hanımı Hz. Hatice'yi de kaybetti. Hz. Hatice, vahyin başladığı ilk günden itibaren Hz. Muhammed (s.a.s)'e inanmış ve ilk Müslüman olarak daima kocasının yanında ve emrinde olmuştur. Daima ona destek olmuş, onu hiçbir zaman sıkıntılarıyla baş başa bırakmamış, mücâdelesini paylaşmıştır.

Amcası ve hanımı ölünce, Hz. Peygamber için artık Mekke'de tebliğ imkânı kalmamıştı. Her taraf düşman doluydu; Müslümanlar Mekke rejiminin baskısı altında hiç bir şey yapamaz duruma gelmişlerdi. Ebû Tâlib'in ölümünden sonra onu koruması gereken Ebû Leheb bile en azılı düşman hâline gelmişti. İmkân bulan, Habeşistan'a hicret ediyordu; bulamayanlar ise işkence görüyor, dışlanıyor, hakaret ediliyor, fakat bütün bunlara rağmen inançlarından hiç bir taviz vermiyorlardı. Yapılabilecek hiç bir şey kalmamıştı. Hz. Peygamber (s.a.s), kendisini dinleyecek bir tek kişi bulsa, hemen ona İslâm'ı tebliğe koşacaktı. Fakat küfür düzeninde o kadar asimile olmuşlardı ki, peygamberi dinlemiyorlardı. Allah'ı unutmuş olan bu insanlar bir put heykelinin önünde durmayı yeterli görüyorlardı. Sanki gözlerine kalın bir katarakt perdesi inmişti de, aralarında gezen Hz. Muhammed (s.a.s)'i, insanların en güzelini, en merhametlisini, en adilini, en yiğidini, en sabırlısını, en faydalısını, en mücâdelecisini göremiyorlardı. Fakat buna rağmen peygamber boş duramazdı.

249 Diyarbekrî, *Hamis*, I, 301.

Bu sebeple İslâm'ı tebliğ etme imkânı bulurum ümidiyle, içinde anne tarafından akrabalarının yaşadığı Mekke'ye yakın olan Tâif'e gitti. *"Tâif'teki insanlar beni dinler"* diye ümit ediyordu. Fakat şunu da herkesten fazla biliyordu ki, bu dava bir akrabalık davası değildi. Onun Mekke'de de akrabaları vardı. Vardı ama davası kan akrabalığına bağlı değildi. Amcası Ebû Leheb, İslâm düşmanlarının en azılılarındandı.

Hz. Peygamber (s.a.s), Tâif'in ileri gelenleriyle görüştü ve onlara Allah'ın kendisini Peygamber olarak seçtiğini, bunu kendilerine tebliğ etmek için Tâif'e geldiğini ve kendisine yardımcı olmalarını söyledi.

Tâiflilerden birisi, *"Allah seni Peygamber seçerse, Kâbe'nin örtüsünü atmış olur!"* deyip alay etti. Diğeri, *"Allah başkasını bulamadı mı ki seni seçti?"* dedi. Sonuncusu da *"Vallahi seninle bir tek kelime bile konuşmayacağım! Çünkü söylediğin gibi Allah'ın elçisi isen, sana cevap vermek tehlikeli bir şeydir. Yok, şayet Allah'a iftira ediyorsan, zaten seninle konuşmak caiz değildir!"* dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s) yanlarından kalkıp gitti. [250]

Böylece Tâif'te de aynı muameleyle karşılaştı. Çünkü küfür aynıdır, değişmez. Zaten Resûlullah (s.a.s) da bizzat *"küfrün hepsi tek bir millettir"* demiştir. İnsanlar eğer Allah yolunda olmazlarsa, şeytan yolunda olurlar. Bu yüzden Mekke, Tâif veya başka bir yerin putperestliği arasında fark yoktur. Böyle olduğu için Mekkeli *"tağut kulları"* Hz. Peygamber (s.a.s)'e nasıl muamele ettilerse, Tâif'teki tağut kulları da öyle yaptılar. Onu dinleme yerine, hakaret ettiler, taşladılar, kovdular; sokak serserilerini peşine taktılar. Her tarafı kan-ter içinde kaldı. [251] Bütün bunlar ona Müslüman olduğu için revâ görülüyordu. İnanmayanlarca davası hor ve tehlikeli görülüyordu.

250 Taberî, *Târih*, II, 344-345.
251 el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 46.

Hz. Peygamber (s.a.s), Tâif ileri gelenlerinin tamamına İslâm'ı anlaup tebliğ etti. Fakat onlar onu dinlemeyip:

"Ey Muhammed! Bizim memleketimizden çık git! Bildiklerini ihtiyacı olanlara anlat!" şeklinde laf atarak kötü muamelelerde bulundular.

Hz. Peygamber (s.a.s), bu kötü şartlar altında on gün kadar tebliğine devam etti. Fakat sonunda Tâifliler ona sövdüler, elleri, ayakları kanayıncaya kadar çocuklarına taşlattılar. Onu gelen taşlardan korumaya çalışan Zeyd de kan-ter içinde kalmıştı. Böylece Hz. Peygamber (s.a.s) Tâif'i terk etmek zorunda kaldı.

Resûlullah (s.a.s) daha fazla yoluna devam edemedi ve Tâif çıkışında Rabia adlı birinin evinin gölgesi altında oturup kanlarını silmeye başladı. Rabia'nın iki oğlu onun bu durumuna acımış ve Hıristiyan olan köleleri *Addâs*'la ona bağlarından kopardıkları üzüm göndermişlerdi. Hz. Peygamber (s.a.s), üzümü yemeye başlamadan önce *"Bismillâhirrahmanirrahim"* deyince, Hıristiyan olan köle Addâs, şaşırıp sordu:

"Burada hiç kimse senin söylediğin şekilde Allah'ın ismini anarak yemeğe başlamıyor, sen nereden öğrendin?"

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s), *"sen nerelisin?"* diye sordu. Hıristiyan köle *"ben Ninova'lıyım!"* dedi. Onun bu cevabı üzerine Hz. Muhammed (s.a.s), *"Kardeşim Yûnus'un memleketindensin öyleyse!"* deyince köle *"Sen Yûnus'u nereden tanıyorsun?"* diye sordu. Hz. Muhammed (s.a.s), *"O Allah'ın gönderdiği peygamberlerden biriydi. Ben de peygamberim!"* dedi. Resûlullah (s.a.s)'in bu sözleri üzerine Hıristiyan köle Hz. Peygamber (s.a.s)'in ellerini, ayaklarını, yüzünü öpmeye başladı ve Müslüman oldu. [252]

Addâs, kendisini uzaktan seyreden efendilerine geri dönünce, neden Hz. Muhammed (s.a.s)'in ellerini ayaklarını öptüğünü sordular. Addâs da, yeryüzünde ondan daha hayırlı hiç kimsenin bulunmadı-

252 Diyarbekrî, *Hamis*, I, 302-303.

ğını, çünkü onun söylediklerinin ancak peygamberler tarafından bilinebileceğini söyledi. [253]

Hz. Peygamber (s.a.s) Tâif'ten hiç bir netice alamadı. İnsanların bu şekilde gerçeklerden kaçmasına, Allah'ın Resûlü'ne sırt çevirmesine üzülen Hz. Muhammed (s.a.s), Mekke'ye geri dönerken Allah'a şu şekilde dua etti:

"Ey Allah'ım, bu insanların benden kaçışları, Senin emirlerini dinlemeyişleri, acaba ben tebliğ vazifemi gereği gibi yerine getiremediğimden mi ileri geliyor?"

Bunun üzerine Allah, bir cin Tâifesini kendisine gönderdi ve o cinler Müslüman oldular. [254] O, insanların da, cinlerin de Peygamberiydi. [255]

Hz. Peygamber (s.a.s) mecburen Mekke'ye dönecekti. Fakat o günkü mevcut Mekke kanunlarına göre, Mekke'yi terk etmiş olan birisi, istediği gibi elini kolunu sallaya sallaya bir daha Mekke'ye dönemiyordu. Onun için Nur Dağındaki Hira mağarasına kadar giden Hz. Peygamber (s.a.s), şehre girebilmesi için birilerini aracı yapmak istedi. Çünkü bir aracı, yâ da *"himâyeci"* (Civâr) [256] olmadan şehre girmesi mümkün değildi. Üstelik *"himâyeci"* olacak olan şahsın ve ailesinin de güçlü olması gerekiyordu. Hz. Peygamber (s.a.s), Mekke'nin ileri gelenlerinden bir kaçına haber yolladığı hâlde [257], bunlardan sadece *Mut'im b. Adî* [258] ona olumlu cevap verdi.

253 Taberî, *Târih*, II, 346.

254 Taberî, *Târih*, II, 347; el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 47.

255 Bu konunun ayrıntıları için bk. K. K. Ahkâf Sûresi, 29-30. ayatlerinin tefsiri.

256 *"Civar"*, o zamanki Arabistan'da çok önemli bir kurumdu. Nitekim Yesrib'den Mekke'ye gelip Müslüman olan ve daha sonra *"Ensar"* adını alanlardan Sa'd b. Ubade, *"Akabe Biatları"* sırasında bazı Mekkeliler tarafından yakalanıp işkence edilmiş; fakat "civar"ı olan iki kişiye haber salınca, bunlar gelmiş ve onu kurtarmışlardı. Zira Sa'd b. Ubade de onları Yesrib'de, yâni Medine'de koruyordu (İbn Hişâm, *Sîre*, I, 449-450).

257 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 381; Taberî, *Târih*, II, 347-348.

258 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 381; el-Makrîzî, *İmtâ'*, I, 46.

Daha sonra, Mekke'nin câri kanunlarına göre, Mut'im ve ailesinin bütün fertleri silâhlarını yanlarına alarak Harem'e, yâni Kâbe'nin yanına gidip Hz. Muhammed (s.a.s)'e Mekke'ye girmesi için haber yolladılar. O da Hirâ'dan Mescid'e gelip namaz kıldı; sonra Kâbe'yi tavaf ederek evine gitti. [259]

Hayli ilginç olan bu adet, günümüzde de İslâm'ı kendi ülkelerinde yaşayamadıkları için bazı gayrimüslim ülkelere iltica eden Müslümanların hâllerini hatırlatıyor.

Resûlullah (s.a.s), Mekke'ye dönünce aynı putperestlikle, aynı düşmanlıkla karşılaştı. Tebliğ için kime gidiyorsa kovuluyor, dinlenmiyordu. Fakat dinlenmiyor, kovuluyor, işkence görüyor diye de asla tebliğden geri kalmıyordu.

Ensâr

Mekkeli müşrikler, sosyo-psikolojik baskılarını daha da artırdılar. Resûlullah (s.a.s)'in Mi'râc'ıyla alay etmeye başladılar. Fakat bütün bunlar, onu davasından vazgeçirmiyordu. O, varlığını bu davaya adamıştı; tereddüt etmeden İslâm'ı tebliğ ve neşre devam ediyordu.

Öyle oldu ki, Hz. Peygamber (s.a.s) ancak Mekke'de senenin belli bir mevsiminde kurulan panayırlarda/fuarlarda tebliğ imkânı bulabiliyordu. Mekke'ye gelen yabancıların çadırlarına gidiyor, onları Allah'a çağırıyordu:

"Ey insanlar! Ben Allah'ın size gönderdiği elçiyim. Allah, Kendisine tapmanızı ve tapınmada O'na hiçbir şeyi ortak koşmamanızı emrediyor. Taptıklarınızdan arınmanızı ve putlarınızdan vazgeçmenizi ve O'ndan gelenleri size tebliğ ettiklerimin doğruluğuna inanmanızı emrediyor!" [260]

259 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 381.
260 Taberî, *Târih*, II, 348-349.

Hz. Peygamber (s.a.s)'i, gözleri şaşı ve saçlarının örgülerini iki yana uzatmış bir adam takip ediyor ve Hz. Peygamber (s.a.s) kiminle konuştuysa, o ayrılınca onu dinlememelerini öğütlüyordu. Bu adam, "*Abduluzzâ*" lakaplı Ebû Leheb'ti. [261]

Mekkeliler Hz. Muhammed (s.a.s)'i dinlemediği gibi, ileri gelenlerin eliyle tebliğe de mâni olmaya çalışıyordu. Bir defasında Resûlullah tam on beş çadırdan kovulmuştu. Fakat o, İslâm'ı tebliğ için on altıncı çadıra gitmeyi ihmâl etmedi. Kovulma, azarlanma, yalanlanma onu davasından alıkoyamıyordu.

Yine böyle bir fuar zamanıydı. Resûlullah (s.a.s) çadır çadır, kabile kabile İslâm'ı tebliğ ediyordu:

"La ilâhe illâllah" deyin, İran ve Bizans yıkılacak!"

Bazen da şöyle diyordu:

Ey insanlar, *"La ilâhe illâllah"* deyin; kurtuluşa erer, Arabın ve Acemin önderleri olursunuz. Şayet inanırsanız, Cennette krallar olursunuz! [262]

Bizans ve İran, milâdî VII. yüzyılın Dünya üzerindeki süper devletleriydi. Dünyayı bu iki imparatorluk sömürüyordu. Bu devletlerin çökeceği hayâl bile edilemiyordu. Kene gibi insanların kanını emiyorlardı. Tıpkı Dünyanın istediği köşesine müdâhâle hakkını kendisinde bulan günümüzdeki emperyalist devletler gibi... Ezilen insanların, Kur'an'ın tabiriyle *"mustaz'afların"* beyin ve vücutlarını, tarla ve develerini sömüren, onları insan yerine koymayan sömürgeci devletler... İşte Resûlullah (s.a.s), bu süper güçlerin devrileceğini, yerine İslâm adaletinin kurulacağını müjdeliyordu. Nitekim öyle de oldu; İran da, Bizans da çöktüler; yerlerine İslâm Devleti'nin kanunları hâkim oldu. *"Hak geldi, batıl zail oldu."* Ezilmişler, İslâm Devleti'nin getirmiş olduğu adaletle kurtuldular. İşte Resûlullah (s.a.s) bu kurtuluşu

261 Taberî, *Târih*, II, 349.
262 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 216.

müjdeliyordu ama hiç kimse onu dinlemiyordu. Yine kovuluyor, yine azarlanıyordu.

Oradan oraya kovulan Hz. Peygamber (s.a.s), tebliğ görevini sürdürmek için Yesriblilerin[263] çadırına gitti. Yesribliler, Mekke Devleti'nin engellemelerine aldırmayarak, kendisiyle görüşülmesi istenmeyen bu adamı çadırlarına aldılar ve merakla dinlemeye başladılar...

Hz. Peygamber (s.a.s), onlara kim olduklarını sordu. Onlar da *Hazrec*'den olduklarını söyleyince, Resûlullah (s.a.s), "o zaman sizler Yahudilerin "*mevâli*"[264]leri misiniz?" diye sordu. Onlar da "*evet*" dediler.[265]

Hz. Peygamber (s.a.s) ile görüşmeyi kabul eden bu yabancılar, Yesrib'de "*Ehl-i Kitâb*" olan Yahudiler ile beraber yaşıyordu. Araplar Yahudilere zulmedince, Yahudiler pek yakında bir peygamberin çıkacağını ve onun emrine girerek kendilerine zulmeden Araplarla savaşacaklarını söylüyorlardı.

Peygamber Efendimiz konuşmaya başlayıp onları Allah'ın dinine davet edince, onu dinleyen Yesribliler Yahudilerin o sözlerini hatırladılar ve birbirlerine "Vallahi bu adam, Yahudilerin bizi kendisiyle tehdid ettiği Peygamberdir[266]! Gelin, onlardan önce biz bunun emrine girelim!"[267] dediler ve ona icâbet edip Müslüman oldular.

Yesribliler Müslüman olduktan sonra Resûlullah (s.a.s)'e şöyle dediler:

"Vallahi biz kavmimizi bırakıp geldiğimizde aramızda kin ve düşmanlık vardı. Umulur ki Allah senin vasıtanla onların arasını bulur.

263 Yesrib, Mekke'nin 400 km. kadar kuzeyinde bulunan ve daha sonra "*Medine*" diye anılacak olan şehirdir.

264 Taberî, *Târih*, II, 353; es-Semhûdî, *Vefâu'l-Vefâ*, I, 222.

265 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 428. İbn Sa'd, "*mevâli*" kelimesi yerine, "*hulefâ*" (ahidlenmişler) terimini kullanıyor (bk. *Tabakât*, I, 219). İleride, Hz. Peygamber (s.a.s)'in, Yahudilerle olan ilişkisini ele alınca, bu konudaki ayrıntıları orada vereceğiz.

266 Taberî, *Târih*, II, 354.

267 el-Makrîzî, *İmtâ'*, I, 49.

Biz döndüğümüzde, İslâm'ı anlatıp onlara takdim edeceğiz. Ve Allah onları senin elinde birleştirirse, senden izzetli hiç kimse yoktur!" [268]

Gruptan İslâm'ı ilk kabul eden, *Es'ad b. Zurâre* oldu. [269]

Hz. Peygamber (s.a.s) onlara İslâm'ı anlatarak Kur'an'dan ayetler okudu. O okudukça, muhataplarının gönüllerine bir şeyler iniyor, içlerini hidâyet titreşimleri sarıyordu. Kanları kaynıyor, beyinleri sanki ilk kez doğruyu algılıyordu. Anlatılanlardan bir kelime kaçırırım korkusuyla neredeyse yutkunmamaya çalışıyorlardı. Kalpleri, küt küt atıyordu. Sanki bu çırpınan, imân aleviyle tutuşan kalpler o ana kadar göğüslerinde değildi. Bağları çözülüyor, nefisleri küçülüyor, o güzel sözleri dinledikçe yürekten teslim oluyorlardı. Altı kişi oldukları rivayet edilen [270] bu Yesribliler Müslüman oldular ve memleketlerine dönüp İslâm'ı anlatmaya başladılar.

Artık Yesrib'in bütün evlerinde Resûlullah (s.a.s) konuşuluyordu. Müslüman olmuş olanlar, yenilerini davet ediyorlardı. [271]

Bir sene sonra, yine aynı mevsimde, yâni Arapların Mekke'yi ziyâret ettikleri fuar mevsiminde, Yesribli bu Müslüman grup tekrar Hz. Peygamber (s.a.s)'i görmeye geldi. Bu sefer on iki kişiydiler. [272] Peygamber Efendimiz'in emri üzerine, Mekke'nin Minâ bölgesinde, Akabe denen yerde gizlice buluştular.

Biat

Hz. Peygamber (s.a.s), Yesribli Müslümanlarla buluştuktan sonra onlarla bir antlaşma yaptı ki, buna *"biat"* diyoruz. İslâm Târihi'ndeki ilk biat olayı budur.

268 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 429.
269 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 218.
270 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 429; İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 219.
271 Taberî, *Târih*, II, 355.
272 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 220; Taberî, *Târih*, II, 355.

Biat, antlaşma, birilerine bir konuda söz verme demektir.

Peygamber Efendimiz (s.a.s), Mekke dışından gelmiş olan bu Müslümanlarla, İslâm ve Müslümanların geleceği konusunda bazı antlaşmalar yapmak istiyordu. Çünkü onlar uzaktaydılar ve bugünkü iletişim vasıtaları yoktu. Onun için İslâm'ın ana esaslarını madde madde kendilerine bildirdi, bunlara uyacaklarına dâir onlardan söz aldı. Bu destek sözüne "*biat*" diyoruz.

Gerçi bu kimseler Müslüman olmuşlardı ama yine de Hz. Muhammed (s.a.s), onlara kesinlikle uymaları gereken hususları söz alarak bildiriyordu. Verilen bu emirlerin hiç birinden en ufak bir taviz verilmeyecekti. Antlaşma *Akabe*'de olduğu için buna "*Akabe Biatı*" denir. Hz. Peygamber (s.a.s), Yesrib'den gelen ve daha sonra peygamberlerini bağırlarına basarak "*Ensâr*" adını alacak olan bu Müslümanlardan şunları istiyordu:

"Allah'a şirk koşmayacaksınız; yâni O'nun emirlerine rağmen başkalarının emirlerini dinlemeyeceksiniz! Hırsızlık yapmayacak, zinâ etmeyeceksiniz! Çocuklarınızı öldürmeyeceksiniz![273] Hiç kimseye iftira etmeyecek ve asla yalan söylemeyeceksiniz! İyilikte bana isyan etmeyeceksiniz! Bu dediklerime vefâ gösterirseniz size Cennet vardır. Onlardan saparsanız, işiniz Allah'a kalır. Dilerse azab eder, dilerse af eder!"[274]

Yesribli Müslümanlar, Hz. Peygamber (s.a.s)'in dediklerini kabul ederek ona biat ettiler ve bir sene sonra aynı mevsimde buluşmak üzere ülkelerine döndüler. İlk önce Resûlullah (s.a.s)'e biat eden, Es'ad b. Zurâre oldu.[275]

273 Bilindiği gibi o dönemde Araplar, kız çocuklarının bir kısmını, "utanç vesilesidir" diye öldürüyorlardı.

274 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 433; Taberî, *Târih*, II, 356.

275 el-Makrîzî, *İmtâ'*, I, 54.

Birinci Akabe Biatı denen bu antlaşmaya, aynı zamanda *"Biatu'n-nisâ"* da denir.[276]

Yesribli Müslümanlar memleketlerine döndükten sonra, onlardan ilk Müslüman olan Es'ad b. Zurâre, zaman zaman arkadaşlarını evinde topluyor, sohbet ediyorlardı.[277] İbn Zurâre'nin bu hareketine Yesrib'deki ilk Müslüman örgütlenmesi diyebiliriz. İbn Zurâre'nin evi adetâ Yesrib'deki ilk *"medrese"*, ilk mescid olmuştu. Daha sonra, İslâmî konularda kendilerine bilgi verecek, Kur'an öğretecek birine ihtiyaç duydular ve Hz. Peygamber (s.a.s)'e bir mektup göndererek bu konuda yardım istediler. O da, sahabesinden *Mus'ab b. Umeyr*'i görevlendirerek Yesrib'e gönderdi. Mus'ab, İbn Zurâre'nin evine yerleşerek, orada toplanan Müslümanlara İslâm'ı, yâni Kur'an'ı öğretmeye başladı.[278]

Mus'ab, bir yandan Müslümanlara Kur'an'ı, namaz kılmayı, dinî hükümleri öğretiyor, öbür yandan da İslâm'ın tebliğini yerine getiriyordu. O, Resûlullah (s.a.s)'in İslâm'ı öğretmek için gönderdiği ilk öğretmendi. Ona, *"el-Mukrî'"*, yâni okumayı öğretici deniyordu.[279]

Mus'ab'ın daveti ve İslâm'ı takdim etmesiyle *Useyd b. Hudeyr* ve Yesrib'in ileri gelenlerinden *Sa'd b. Muaz* da Müslüman oldular. Bunların her ikisi de Yesrib'in en etkili ve yetkili kimseleriydiler.[280] Nitekim Sa'd b. Muaz Müslüman olunca, onun kabilesinin tamamı da Müslüman oldu.[281]

Böylece İslâm Yesrib'e sıçramış, her evde İslâm konuşulmaya başlanmıştı.[282] İslâm o derecede yayılmıştı ki, bir sene sonra Mus'ab,

276 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 220; Taberî, *Târih*, II, 355.
277 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 220.
278 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 220.
279 Taberî, *Târih*, II, 357.
280 Taberî, *Târih*, II, 358-359.
281 Taberî, *Târih*, II, 359.
282 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 219.

kendilerine Ensâr denecek olan bu Müslümanlarla Mekke'ye döndüğünde, yanındaki Müslümanların sayısı yetmiş erkek ile iki kadına ulaşmıştı. [283]

İkinci Akabe Biatı

Yesrib'den Mekke'ye giden bu Müslümanlar, hemen Resûlullah (s.a.s)'i aramaya koyuldular. Özellikle yeni Müslüman olmuş olanlar, Peygamber Efendimiz (s.a.s)'i merak ediyorlardı. Nihâyet buluştular ve Resûlullah (s.a.s), onlarla bir gece görüşmek üzere, yine Akabe'de randevu verdi ve şöyle dedi: O gece hiç kimse bir diğerini uyandırmasın, hiç kimse de başkasını beklemesin! [284]

Muhtemelen Resûlullah (s.a.s), bu uyarısıyla, hem herkesin sorumluluğunu bilmesi, hem de Mekkelilerin onların buluştuklarını bilmemesini istiyor, bu konuda tedbir alıyordu.

Hz. Peygamber (s.a.s), sözleşilen yere hepsinden önce geldi. Yanında da, sadece amcası Abbas b. Abdulmuttalib vardı. [285]

Abbas b. Abdulmuttalib'in Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in yanında olması ilginçtir. Çünkü çoğu tarihçilere göre, o henüz Müslüman olmamıştı. [286] Üstelik ilk sözü o aldı ve Yesribli Müslümanlara şöyle dedi:

"Ey Hazrecliler! [287] Bildiğiniz gibi Muhammed akrabamızdır. Böyle olduğu için, şimdiye kadar onu, kedisine ters düşen kavminden koruduk. Böylece o, hâlâ kavmi içerisinde izzet ve şeref sahibi

283 İkinci Akabe Biatı'nda, Ensâr, Hz. Peygamber (s.a.s)'le görüşmeden az önce, onlarla beraber Hacc'a gitmiş olan müşriklerden Abdullah b. Amr da Müslüman oldu (Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, I, 440-441).

284 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 221.

285 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 221.

286 Bk. İbn Hişâm, *Sîre*, I, 441; Taberî, *Târih*, II, 362.

287 İleride daha ayrıntılı olarak göreceğimiz gibi, Hazrec, Yesrib'in en büyük iki kabilesinden birinin adı idi. Diğer büyük kabilenin adı ise Evs'ti.

bir kimsedir. Fakat o, bizim korumamızı reddedip size gelmek istiyor. Şayet siz, onu koruyabilecekseniz, sizinle gelsin. Ancak, ondan dolayı başınıza geleceklere tahammül edeceksiniz! Yok, bunu yapamayacaksanız, şimdiden söyleyin!" [288]

Yesribli Müslümanlar ona şu cevabı verdiler:

"Dediklerini duyduk! Seçim sana kaldı yâ Resûlallah, kendin ve Rabbin için dilediğini seç!"

Yesribli Müslümanların bu sözleri üzerine Hz. Peygamber (s.a.s), Kur'an okuyup onlara dua ettikten sonra şöyle dedi:

"Kadınlarınızı ve çocuklarınızı koruduğunuz gibi, beni de korumanız hususunda sizden biat istiyorum." [289]

Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in bu ciddi isteği üzerine, Yesriblilerden Berâ b. Ma'rûr söz aldı ve Resûlullah (s.a.s)'in elinden tutup şunları söyledi:

"Evet! Seni hakk Peygamber olarak gönderene yemin ederim ki, çoluk-çocuğumuzu koruduğumuz gibi seni koruyacağız. Bizimle biat et yâ Resûlallah! Vallahi bizler, atalarımızdan bize kalan mirasla, savaş ve silâha alışkın bir milletiz!" [290]

El-Berâ'nın bu sözlerinden sonra, arkadaşı Ebû'l-Heysem konuştu:

"Ya Resûlallah, bizim Yesrib'deki Yahudilerle bağlarımız var. Şayet bir gün onlarla savaşırsak, bizi terk edip Mekke'ye döner misin?"

Resûlullah Efendimiz (s.a.s) tebessüm ederek şöyle cevap verdi:

"Kanım, sizin kanınızla beraberdir. Bütün zorluklarınızı paylaşacağım. Ben sizden, siz de bendensiniz. Savaştıklarınızla savaşır, barıştıklarınızla barışırım." [291]

288 Taberî, *Târih*, II, 362.
289 Taberî, *Târih*, II, 362.
290 Taberî, *Târih*, II, 362.
291 Diğer ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, I, 442-443; Taberî, *Târih*, II, 363.

Biat, teslimiyet, kayıtsız, şartsız bağlanmak demektir. Yesrib'den gelen bu insanlar, Hz. Muhammed (s.a.s)'in davetine icabet edip Müslüman olmuşlar ve ne olursa olsun ona itaat edeceklerine, Allah'ın emirlerinden dışarıya çıkmayacaklarına, gerektiği takdirde onun için, yâni getirmiş olduğu dava için savaşacaklarına dâir söz vermişlerdi. Savaş için biat etmek, dava için kendisini fedâ etmeye hazır olmak demektir ki, Yesribliler bunu yaptılar ve sözlerinde durup Allah'ın Peygamberi'ne her türlü yardımda bulunduklarından da, *"Ensâr"*, yâni *"yardımcılar"* adını aldılar.

Davalar daima bu şekilde kendilerini fedâ etmesini bilen insanların omuzlarında yükselmiş, onların akıttıkları kanlarla gerçekleşmiştir. Fedaîsi bulunmayan hangi harekete dava diyebiliriz ki? Dava, kendisine fedâ olunan ideâldir. Ne var ki, davanın meşruiyeti indî ve beşerilikten değil, ilâhî olmaktan kaynaklanmalıdır. Yoksa her önüne gelen bir dava uydurarak ya da parayla bazı insanları satın alarak fedâi bulabilir. O hâlde bile bile ölüme gitmek sadece Allah için, yâni O'nun koyduğu kanunlar için olmak gerekir. Değilse, insanların oluşturdukları davalar göreceli, yâni izafi olacağından, insanlar yekdiğerinin haklarını çiğneyebilirler; çiğniyorlar da... Zaten Dünyamızın çeşitli yörelerinde milyonlarca insanın kanının akmasına sebebiyet veren âmiller, bu uyduruk sömürücülerin menfaatleri üzerine bina edilmiş beşeri davalar değil midir?

Hz. Peygamber (s.a.s) Yesrib'deki Temsilcilerini Seçiyor

Peygamber Efendimiz (s.a.s), Yesribli Müslümanlarla bu ikinci antlaşmayı da yaptıktan sonra, onlara;

"Kâbilelerinizi örgütleyip idare etmeleri için bana on iki tane *nakîb* (temsilci) gösterin!" [292] dedi ve şöyle konuştu: "Mûsâ, [293] İsrailoğulla-

292 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 443; Taberî, *Târih*, II, 363.
293 Yâni Hz. Mûsâ (a.s).

rından on iki nakîb seçmişti. Aranızdan herhangi biriniz seçilirse, diğerleri gücenmesin. Çünkü bu seçimi Cebrail yapacak." Sonra şöyle devam etti: "Havarilerin İsâ[294] için kefil olmaları gibi, sizler de başkalarının kefilleri olacaksınız. Ben de, ümmetin üzerine kefilim!"[295]

Onlar da dokuzu *Hazrec*'ten, üçü *Evs*'ten olmak üzere on iki nakîb gösterdiler.[296]

Böylece Hz. Peygamber (s.a.s) Yesrib'teki Müslümanların idaresini nakîblere tevdi edip onlara kervanlarına dönmelerini emretti. Bu sırada, Ensâr'dan Abbas b. Ubade şöyle dedi:

"Ya Resûlallah, eğer istiyorsan, kılıçlarımızla seni taciz eden Mekkelilere savaş açalım!"[297]

Hz. Muhammed (s.a.s) şöyle cevap verdi:

"Henüz bununla emr olunmadık, kervanlarınıza dönün!"[298]

Bir rivayete[299] göre, Ensâr, yâni Yesribli Müslümanlar bu şekilde, her türlü yardımı yapacaklarına dâir biat edince, onlardan biri, bütün bunlara karşılık kendilerine ne verileceğini sordu. Peygamber Efendimiz (s.a.s) de:

"Cennet!" diye cevap verdi.

Bu arada Kureyş, olanların farkına varmış, Ensâr'dan birkaç kişiyi yakalayarak işkence yapmıştı. Resûlullah (s.a.s)'in seçtiği nakîblerden Sa'd b. Ubade de bunlar arasındaydı. Sa'd'in elleri ensesinde bağlandı, bu şekilde Mekke'ye götürüldü ve işkenceye tabi tutuldu. Onu tokatlayanlar arasında Suheyl b. Amr da vardı. Neden sonradır ki, Sa'd,

294 Yâni Hz. İsâ (a.s).

295 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 222-223; Taberî, *Târih*, II, 363.

296 Taberî, *Târih*, II, 363. Zehebî, *Târih, es-Sîretu'n-Nebeviyye*, s. 303. Bu nakîblerin isimleri için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, I, 243-244.

297 Abbas'ın, Resûlullah (s.a.s) ve Ensâr'a söylediklerinin ayrıntıları için bk. Taberî, *Târih*, II, 363-364.

298 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 448; İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 223.

299 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 446.

Yesrib'de kendilerini koruduğu iki Mekkeli, Cubeyr b. Mut'im b. 'Adî ve Haris b. Harb'ın teşebbüsleriyle işkenceden kurtuldu. [300]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Yesribli Müslümanlara *nakîb*'ler tayin etmesinin sebebi, onları bir an önce Yesrib'de örgütlemek, ileride kurulacak olan İslâm Devleti'ne zemin hazırlamak içindi. Dikkat edilirse, Resûlullah (s.a.s) Yesrib bölgesinin idarecilerini o bölgenin insanlarından seçmişti. Nitekim Mus'ab'ı onlarla göndermesine rağmen, siyasi bir nitelik taşıyan nakîbliği ona değil, Yesriblilere tevdi etmişti.

Yesrib'deki Müslümanların sayısı günden güne artıyordu. Hatta Taberî [301]'de geçen bir rivâyete göre Müslümanların sayısı o derecede artı ki, onlardan yetmiş nakîb, Mekke'ye gidip Hz. Peygamber (s.a.s)'e biat ettiler. İşte bu, Mekkeliler için bardağı taşıran son damla oldu. Bunun üzerine, işkence ile baskılarını artırmaya başladılar. Müslüman olanlara işkence ediyor, en galiz küfürleri sarf ediyorlardı. Öyle ki, şimdiye dek yapılanların en şiddetlisiydi. [302] Müslümanların önce Habeşistan'da, şimdi de Yesrib'de kendilerine, dinlerini yaşayabilecek bir ortam bulmaları, kudurtuyordu. [303]

Yesrib'e Hicret Başlıyor

Yesriblilerin Müslüman olmalarıyla, Mekke'de işkence altında olan Müslümanlar için yeni bir umut ışığı belirmişti. Fakat Resûlullah (s.a.s), Allah'tan emir almadan hareket etmiyordu. Nihayet Allah kendisine, sahabesinin hicret edecekleri yeri bildirdi. O yer, hurmalıkların olduğu bir yer, yâni Yesrib'ti. [304] Nitekim bir müddet sonra, Hz. Pey-

300 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 223; İbn Hişâm, *Sîre*, I, 450; Taberî, *Târih*, II, 367-368.
301 *Târih*, II, 366.
302 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 226.
303 Taberî, *Târih*, II, 366.
304 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 226.

gamber (s.a.s), sahabesine Yesrib'e hicret etmelerini emretti.[305] Verilen emre göre, imkânları bulunmayanlar hariç, bütün Müslümanlar hicret edeceklerdi. Bu kesin ve tartışmasız bir emirdi.

Yesrib, Habeşistan'a göre çok daha yakın ve ulaşım imkânları daha fazla olan bir beldeydi. Nihâyet deve yürüyüşüyle 10–15 günde Mekke'den Yesrib'e gidilebiliyordu. Habeşistan ise çok uzaklardaydı. Onun için Medine'ye hicret izninin çıkması, Mekkeli Müslümanlara bir kurtuluş kapısının açılması demekti. Resûlullah (s.a.s)'in bu emri üzerine, imkân bulan Müslümanlar Yesrib'e hicret etmeye başladılar.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in ashabından Yesrib'e ilk hicret eden, Ebû Seleme'dir.[306] Bir adı da Abdullah olan Ebû Seleme, önce Habeşistan'a hicret etmiş, sonra Mekke'ye dönmüştü. Kureyş tekrar kendisine işkence edince de Yesrib'e hicret etmişti.[307]

Ebû Seleme'nin hicretini müteakip Hz. Peygamber (s.a.s), güç yetiren bütün Müslümanların Yesrib'e hicret etmelerini emretti. Kendisi ise Allah Teâlâ'nın iznini bekliyordu.

Ebû Seleme'den sonra diğer Müslümanlar da gizli gizli Yesrib'e hicret ettiler. İşkence altında ve hapiste olanlar da gitmek istiyorlar ama imkân bulamıyorlardı.

İslâm'a gönül vermiş insanların bu şekilde Mekke'yi terk ettiklerini gören Mekke ileri gelenlerinin karşı tedbirleri de fazla etkili olmuyor, sahabiler Peygamber'lerinin emri üzerine akın akın göç ediyorlardı. Mekke Devleti buna rağmen, onları yollarından alıkoymak için her yönteme başvuruyordu. Nitekim Ebû Cehil ve arkadaşı el-Haris, sahabeden Ayyâş b. Ebi Rabia'ya *"annen Mekke güneşi altında oturdu; geri dönmezsen orada hastalanıp ölecek!"* diyerek onu kandırdılar ve yolda gelirlerken onu devesinden indirip bağladılar; sonra da

305 Taberî, *Târih*, II, 369.
306 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 226; el-Makrîzî, *İmtâ'*, I, 56.
307 Taberî, *Târih*, II, 369.

hapse attılar.[308] Ayyaş, seneler sonra Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in emriyle hapisten kurtarılabildi.[309] Böylece hastalar ve hapiste olanlar hariç, bütün Müslümanlar Yesrib'e hicret ettiler.[310]

Suheyb'in Hicreti

Diğer Müslümanlar gibi, Hz. Peygamber (s.a.s)'in sahabisi Rum asıllı Suheyb de hicret etmek isteyince, Mekkeli kâfirler ona şöyle dediler:

"Sen bize fakir bir dilenci olarak geldin ve yanımızda malın çoğalarak belli bir seviyeye yükseldin. Şimdi de malını alıp gitmek istiyorsun, öyle mi? Vallahi bu böyle olmayacak!"

Suheyb onlara şöyle dedi:

"Size malımı bırakırsam, benim çekip gitmeme müsâade eder misiniz?"

"Evet, müsâade ederiz!" dediler.

Bunun üzerine Suheyb, bütün malını Kureyş kâfirlerine bırakarak hicret etti. Suheyb'in bu davranışının haberi Hz. Peygamber (s.a.s)'e gelince, şöyle buyurdu:

"Suheyb kazandı! Suheyb kazandı!"[311]

İşte, inanmayanların inananlara olan tutumu böyledir. İnananın öz malına bile göz koyar, onu elinden almak isterler. Günümüzde bile, Dünyanın her yerine dağılmış olan Müslümanlara hayat hakkı tanınmamasının temelinde yatan düşünce budur: *"Müslüman değil, biz rahat edelim!" Müslüman ülkelerinden binlerce km uzaklıktaki Hristiyan Batılı güçlerin onları rahat bırakmamasının sebebi de bu menfur*

308 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 475.
309 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 476.
310 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 226.
311 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 477.

zihniyettir! İslâm ülkelerindeki "hortumcu yönetimler" de bu güçlerin küçük versiyonlarından başka bir şey değildir.

Hicret eden sahabenin bir kısmı Yesribli Müslümanların evinde, bir kısmı da Yesrib'in banliyösü olan Kuba'da ikamet ediyorlardı. Hz. Peygamber (s.a.s)'in henüz hicret etmediği o günlerde, Kuba'da ikâmet eden muhacirlere Ebû Huzeyfe'nin kölesi Sâlim imamlık yapıyordu. [312]

Hz. Peygamber (s.a.s) Hicret Ediyor

Herkes hicret etmiş, geriye sadece Resûlullah (s.a.s), Hz. Ebûbekir ve Hz. Ali kalmışlardı. [313] Hz. Ebûbekir (r. a) devamlı olarak hicret için Resûlullah (s.a.s)'den izin istiyor, fakat Resûlullah (s.a.s) ona sabır tavsiyesinde bulunarak beklemesini emrediyordu.

Ensâr, Mekke'den Yesrib'e hicret eden Müslümanlara kapılarını açıyor, muhacirleri seve seve misafir ediyorlardı. Zaten bunun için onlara *Ensâr* [*Yardımcılar*] denmişti. Öyle ki, hemen kendi aralarında bir teşkilât kurarak Mekke'den gelen muhacirleri yerleştirmiş, onları kardeş olarak kendi ekmeklerine, çorbalarına, evlerine ortak yapmışlardı. [314]

Allah nizamına karşı olan Mekkeli müşrikler, her türlü baskıyla Hz. Peygamber (s.a.s)'i davasından vazgeçiremediklerini ve Müslümanların Mekke dışında, Yesrib'de giderek kuvvetlendiğini düşünerek bu durumun kendileri için yakın tehlike oluşturduğuna karar verdiler. Bunun üzerine Kâbe'ye yakın bir yerde bulunan Dâru'n-Nedve'de, yâni parlamentolarında toplanarak meseleyi kendi aralarında görüşmeye başladılar.

Görüşler şu merkezde toplanıyordu:

312 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 226.
313 Taberî, *Târih*, II, 369.
314 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 476.

"İslâm denen hareket hızla büyüyor; hatta Mekke'nin dışına taşmış bulunuyor. O halde Muhammed'in bu faaliyetlerini durdurmak lâzımdır."

Mekkeliler kendi küfür düzenlerinin tehlikeye girdiğinin farkındaydılar. İlettiği mesaja inanmadıkları Muhammed'in İslâm dediği yeni düzenin kendi devletlerini yıkacağına; sonra da onun yerini alacağına dâir endişeli bir kuşku içindeydiler. O hâlde ne yapıp edip Muhammed'i ortadan kaldırarak başlattığı hareketi durdurmak gerektiğini düşünüyorlardı. Fakat bilmiyorlardı ki, Allah için olan hareketler durdurulamaz.

Mekke Devleti'nin ileri gelenleri Hz. Muhammed hakkında radikal önlemler uygulama kararı alınca, bu yöntemlerin neler olabileceği ve nasıl hareket etmeleri gerektiği konusunda müzakereye başladılar.

Ortaya değişik görüşler atıldı:

"Muhammed'i prangaya vurup hapsedelim!"

Bu görüş kabul edilmeyince ikinci bir görüş ortaya atıldı:

"Onu memleketimizden sürgün edelim; ne hâli varsa görsün!"

Bu görüş de kabul edilmeyince, azılı İslâm düşmanı Ebû Cehil atılarak:

"Benim görüşüme göre, onu öldürmekten başka çaremiz yoktur. Bunun için de, her kabileden birer genç seçelim. Her birine de birer keskin kılıç verelim. Bu gençlerin hepsi birden, kararlaştırdığımız yer ve zamanda Muhammed'i pusuya düşürerek öldürsünler; biz de ondan kurtulalım! Böyle olursa, onun kan davası bütün kabilelere düşeceğinden ve onun ailesi olan Benû Abdimenaf herkese savaş açamayacağından, diyete razı olurlar, biz de diyetlerini veririz!" dedi.

Bu görüş kabul edildi ve böylece Mekke Hükümeti Hz. Muhammed (s.a.s)'i öldürme kararı almış oldu. Bazı siyer kitaplarında bu öldürme kararının alınmasına şeytanın da bir Arap şeyhi kıyafetinde ak-

tif bir şekilde katıldığı belirtilmektedir.[315]. . Zayıf bir rivayet olmakla beraber, şeytanın İslâm aleyhinde oynanan bütün oyunlarda İslâm düşmanlarıyla beraber olduğu açıktır. Bunun için insan kılığında bizzat aralarında olması gerekmez. Onların küfür azığını o verir; Allah'ı hesaba katmamaları için onların gözlerini o kör eder. Allah'a yapılması gereken kulluğu unutmaları için onlara o telkinde bulunur.

Nankör insanoğlu! Kendi baş düşmanı olan şeytanın emrine nasıl girer? Bilmez mi ki, Allah'ın bütün melekleri insana secde ettiler de sadece insanlık düşmanı, kâfir dostu, kibirden müteşekkil bir cin olan İblis ona secde etmedi. Secde etmediği için de Allah onu Cennetinden kovdu. Ne hazindir ki, Allah yolunda olmayan insan, kendisine secde etmeyen İblis için secdeye gelmiş, onun hükmüne girmiştir. Hükmüne girdiği için de onun gibi olmuş, şeytanlaşmıştır. Bu tür insanlar daima Allah'ın sevmediği şeytanî işler peşindedirler. Bundan dolayıdır ki *"en aşağılık olmuşlardır."*[316] Zira onlar, kafalarını istedikleri kadar kuma soksunlar, Allah vardır ve O'nun buyruğu en yüce buyruktur.

İnsan olmak istemeyen insanoğlu! *"Allah seni en güzel biçimde yarattı."*[317] Tüm yaratıkların en güzeli, en mükemmeli, en kabiliyetlisi, en akıllısı yaptı. Seni kendisine halife kıldı.[318] *"Fakat sen nankörlük ettin. Allah'ın buyruklarını dinlemedin. Dinlemediğin için de, seni o yüksek mertebeden indirip en aşağılık [esfelesafilin] yaptı."*[319] Çünkü sen, güzel kokuları değil, çirkef kokularını seçtin! Hem *"Allah beni yarattı"* dersin, hem de Allah'ın buyruğunu kendi buyruğunun altına almak istersin; bu olmaz! Olamaz! Yaratılan nasıl yaratıcısının tasarrufunu eline alır? Bu mümkün mü?

315 Bk. İbnu'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 102.
316 K. K. Tevbe Sûresi, 40.
317 K. K. et-Tîn Sûresi, 4.
318 K. K. Bakara Sûresi, 30.
319 K. K. et-Tîn Sûresi, 5.

İşte, Mekke'nin parlamentosu Dâru'n-Nedve'de şeytanın direktif ve emirleriyle Hz. Muhammed (s.a.s)'i öldürme kararını alanlar böyle kimselerdi. Yardımcıları şeytandı. Ancak unuttukları bir şey vardı: Allah da müminlerin yardımcısıydı.

Kâfirler bu kararı almışlardı ama öldürmeyi planladıkları insan herhangi bir insan değil, Allah'ın Resûlüydü. Böyle olduğu içindir ki, Cebrail (a.s) onların oyununu Hz. Peygamber (s.a.s)'e bildirdi.

O günün gecesi, suikastçılar Hz. Peygamber (s.a.s)'in evini sararak onu öldürmek için uyumasını beklemeye başladılar. Resûlullah Efendimiz (s.a.s), evinde bulunan Hz. Ali (r. a)'a:

"Bu gece şu yeşil hırkamı örtünerek benim yatağımda yat! Sana söylediğim emanetleri [320] yerine verdikten sonra, sen de Yesrib'e hicret et!" dedikten sonra, eline bir avuç toprak alarak evinden çıktı.

Allah, suikastçıların basiretini, yâni görme duyularını alarak Resûlünü korudu.

Burada yeri gelmişken; Hz. Ali'ye verilen emir ve onun itirazsız olarak bu emri yerine getirişine dikkatleri çekmek istiyoruz:

Resûlullah (s.a.s)'in *"Şu yeşil hırkamı örtünerek benim yerimde yat!"* emri aslında *"Ey Ali, Mekke Devleti'nin görevlileri beni öldürmeye gelecekler, benim yatağıma yat ki, seni ben sansınlar!"* anlamına geliyordu. Resûlullah müşrik suikastçıların Hz. Ali'ye zarar vermek istemeyeceklerinden elbette emindi ki, *"Sana söylediğim emanetleri yerine verdikten sonra sen de Yesrib'e hicret et!"* diye eklemişti. Ancak insana riskli gelebilecek böyle bir durumda Hz. Ali bu açık emri en hâlis bir şekilde kabul edip Hz. Peygamber (s.a.s)'in yatağına yattı ve âdetâ sabaha kadar bu baskını, yâni ölümü bekledi.

İşte, İslâm devleti, Resûlullah (s.a.s)'in ve Hz. Ali gibi cesur ve her şeyleriyle önderlerine teslim olan sahabelerinin fedâkârlıklarıyla

320 Bazı Mekkeliler, güvenilir olduğu için, değerli eşyalarını Hz. Peygamber (s.a.s)'e emânet ederlerdi. Bunun için de kendisine *"el-Emîn"* deniliyordu (İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 22).

kuruldu. Kurban olunmayan davalar dava olmadıkları gibi; kendilerini davalarına kurban etmesini bilmeyenler de dava adamı değildirler.

İşte, Hz. Ali'nin Komutan-Peygamber'in emriyle ölüm yatağına yatmasını böyle değerlendirmek gerekir.

Resûlullah (s.a.s), elindeki toprağı, kendisini öldürmeye gelmiş olan kiralık katillerin başına döke döke aralarından geçti, gitti. O zaman Hz. Peygamber (s.a.s) 54 yaşındaydı. [321]

İnanmayanlar *"Böyle şey olur mu?"* diye sorabilirler. Bunlar, Hz. Mûsâ'nın, yılanlaşan *asâ*'sına, Hz. İbrahim'i yakmayan ateşe de inanmazlar. Mezâra kondukları güne kadar inananlarla mücâdele ederler. Fakat soğuk toprak ve görevli örümcekler onları mezârlarının karanlığında yakalayınca *"Keşke toprak olsaydık!"* [322] derler.

Hz. Peygamber (s.a.s), kendisini öldürmeye gelmiş olanlar arasından geçerken Kur'an-ı Kerîm'in şu ayetlerini okuyordu:

"Yâ Sîn.

"Hikmet dolu Kur'an'a and olsun ki, sen doğru yol üzere gönderilmiş peygamberlerdensin. Bu, babaları uyarılmadığından, gâfil kalmış bir milleti uyarman için güçlü ve merhametli olan Allah'ın indirdiği Kur'an'dır. And olsun ki, hüküm çoğunun aleyhine gerçekleşmiştir, bunun için artık inanmazlar. Boyunlarına, çenelerine kadar varan demir halkalar geçirmişizdir, bunun için başları yukarı kalkaktır. Önlerine ve arkalarına sed çekmişizdir. Gözlerini perdelediğimizden artık göremezler!" [323]

Allah Teâlâ, kâfirlerin basiretini/görme duyularını almış, oyunlarını kendi aleyhlerine çevirmişti. Kâfirlerin bu oyunlarını Kur'an-ı Kerîm şu şekilde anlatmaktadır:

"Hani bir zaman o kâfirler/inanmayanlar seni tutup bağlamaları, ya da seni öldürmeleri, yahud seni (yurdundan zorla) çıkarmaları

321 Mes'ûdî, *Murûc*, IV, 155.
322 K. K. Nebe' Sûresi, 40.
323 K. K. Yâsin Sûresi, 1-9.

için sana tuzak kuruyorlardı. Onlar bu tuzağı kurarlarken Allah da onun karşılığını yapıyordu. Allah tuzak kuranlara mukabele edenlerin en hayırlısıdır." [324]

Resûlullah (s.a.s), beraber hicret etmek üzere Hz. Ebûbekir (r. a)'in evine gitti. Allah için onunla beraber hicret yolculuğuna çıkacaklardı.

Hz. Ebûbekir (r. a) da uzun zamandır bu anı bekliyordu.

Resûlullah (s.a.s) hicret için geldiğini söyleyince Hz. Ebûbekir (r. a) sevinçten ağlamaya başladı. Bu anı, Hz. Aişe vâlidemiz şöyle anlatıyor:

"Vallahi, o güne kadar sevinçten ağlanıldığını görmemiştim. Resûlullah (s.a.s) babam Ebûbekir'e beraber hicret edeceklerini söyleyince, Ebûbekir sevinçten ağlamaya başladı." [325]

Resûlullah (s.a.s), Hz. Ebûbekir (r. a)'ın evinde bir müddet oturduktan sonra beraberce Mekke'nin güneybatısında bulunan Sevr dağındaki mağaraya hareket ettiler.

Hz. Peygamber (s.a.s) büyük bir taktik uyguluyordu. Çünkü Mekkeliler, Hz. Muhammed (s.a.s)'in hicret ettiği takdirde halkının ve özellikle ileri gelenlerinin Müslümanlığı kabul ettikleri Yesrib'e gideceğini biliyorlardı. Hz. Peygamber (s.a.s) de onların böyle düşüneceğini tahmin ederek kuzeydeki Yesrib yoluna değil, Mekke'nin güneybatısına düşen Sevr dağına hareket etti.

Resûlullah (s.a.s), Hz. Ebûbekir (r. a)'la Sevr mağarasında üç gün geçirdi.

Mağaraya önce Hz. Ebûbekir (r. a) girmiş ve içinde akrep, yılan gibi zehirli hayvanların olup olmadığını yoklamıştı. Bu kontrolden sonra Hz. Peygamber (s.a.s) de mağaraya girdi.

324 K. K. Enfâl Sûresi, 30.
325 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 485.

Hz. Ebûbekir (r. a) şöyle düşünüyordu: *"Bir yılan Resûlullah (s.a.s)'i sokacak olursa, dava lideri ölmüş olur; fakat bir yılan veya bir akrep kendisini sokacak olursa, davanın sadece bir askeri ölmüş olur."* Hz. Ebubekir bu ihtimale seve seve katlanıyordu. Kızı Esmâ da bu kutsi görevden geri kalmıyor, Resûlullah (s.a.s)'in ve babasının beraberce yürüttükleri bu davada, elinden geldiğince onlara yardımcı olmaya çalışıyordu.

Yesrib'e hareketlerinden önce, Esmâ gizlice bir torba içinde yeneklerini getirmiş fakat torbayı deve yüküne bağlayacak ipi unutmuştu. Hemen belinden kuşağını çıkararak iki parçaya ayırdı ve Resûlullah (s.a.s)'in azık torbasına bağladı. Geri kalan kısmını da tekrar kuşak olarak kullandığı için kendisine *"iki kuşaklı"* dendi.

Hicret yolcuları bu şekilde yola çıktıktan sonra Esmâ da evine döndü.

Hz. Ali ise Mekke'de üç gün daha kalarak Resûlullah (s.a.s)'in emrettiği gibi emanetleri yerine teslim etti; ardından da Yesrib'e hareket etti. [326]

Resûlullah (s.a.s)'in hicret ettiğini öğrenen Mekke Devleti, her tarafa haberciler göndermiş, onları bulup getirene yüz deve ödül vaat etmişti.

Hükûmet görevlileri her tarafta Resûlullah (s.a.s) ve onun sadık arkadaşı Hz. Ebûbekir (r. a)'ı arıyordu. Nihâyet Hz. Ebûbekir (r. a)'ın evine geldiler.

Hadisenin devamını Esmâ'dan dinleyelim:

"Resûlullah (s.a.s) ve Ebûbekir (r. a) Medine'ye hareket edince, Kureyş görevlileri evimize geldiler. Başlarında Ebû Cehil vardı. Kapımızda durunca dışarı çıktım. Bana "Ey Ebûbekir'in kızı, baban nerede?" diye sordular. Ben de *"bilmiyorum"* dedim. Bunun üzerine o

326 es-Semhûdî, *Vefâu'l-Vefâ*, I, 249.

korkunç ve iğrenç yüzlü Ebû Cehil, elini kaldırıp beni öyle şiddetli tokatladı ki, küpelerim yere düştü." [327]

Bu işkence ve devlet terörüne rağmen, Esmâ saklanması gereken sırrı ifşâ etmiyor, Allah için dayak yiyordu. Dayak yiyordu ki, dava lideri olan Hz. Peygamber (s.a.s) kurtulsun ve dava yürüsün. Sünnetullah buydu. İnsanlık tarihi boyunca peygamberler veya ümmetleri vasıtasıyla ne zaman İslâm gündeme geldiyse, Müslümanlar işkence altına alınmış, pasifleştirilmek veya en azından asimile edilmek, dinleri de kâfir rejimlerin razı olacakları bir din haline getirilmek istenmiştir. Elbette böyle bir din Allah'ın dini olmaz; olsa olsa zalimlerin istediği bir din olmuş olur. Bu şekilde Allah'ı ve müminleri kandırdıklarını sanan kâfirlere [328] gerçek müminler her zaman karşı çıkmışlar, zindanlarda şehid olma pahasına bu kâfir ve zalimlerle mücâdele etmişlerdir.

Esmâ da böyle bir mücâdele anında ne kuşağını düşünüyor ne de Mekke zalimlerinden yediği dayağı... Onun tek düşündüğü, Allah buyruklarının hâkim olmasıydı ki, o da Hz. Peygamber (s.a.s)'in kurtulmasına bağlıydı. Esmâ, dava lideri kurtulsun diye kendini fedâ ediyordu.

Esmâ bununla da kalmadı. Bu büyük davaya sadece kendisi ve babası fedâ olmamıştı; özellikle babası Hz. Ebubekir malını da bu uğurda fedâ etmeye kararlıydı. Bu sebeple hicret ederken Allah yolunda harcamak üzere bütün parasını da yanına almıştı. Babasının serveti yaklaşık beş-altı bin dirhem kadardı. Gözleri kör olan dedesi Ebû Kuhafe o sırada Esmâ'nın yanına gelmiş ve torununa:

"Ebûbekir'in bütün paraları götürdüğünü zannediyorum!" demişti.

327 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 487.
328 K. K. Bakara Sûresi, 9.

Her şeyini Allah davasına adamış olan Esmâ da dedesini teselli ederek ona şöyle demişti:

"Asla dedeciğim! O bize çok mal ve para bıraktı." Sonra küçük taşlar toplayarak babasının parasını koyduğu kaba doldurup üzerini bir bezle örterek *"Dedeciğim, elle de gör, bize ne kadar çok mal bıraktı!"* dedi. O da elini taşların üzerine koyarak *"size yeteri kadar para bırakmış"* diye söylendi. Hâlbuki Hz. Ebûbekir (r. a) hiç bir şey bırakmamıştı. Esmâ, bu hareketiyle ihtiyar dedesini sakinleştirmek istemişti. [329]

İşte İslâm devleti, böyle düşünen, böyle fedâkarlık gösteren Esmâların omuzlarında yükseldi; babalarının, sahip oldukları imkanları -Allah davasını bir tarafa bırakarak- kendi keyif ve arzuları doğrultusunda har vurup harman savuran kadınların omuzlarında değil...

İslâm kadını, ayağının süsünden, kolunun bileziğinden önce, mutlaka Müslümanların ihtiyaçlarını düşünür. Zaten böyle düşündükleri için İslâm Devleti hükümrân olmuştur.

Esmâ'nın ve diğer Esmâların derdi, her gün parmaklarındaki pırlantaları değiştirmek değil, var olanı da Allah rızası için vermekti. Verecekti ki, İslâm payidar olsun! Verdi ve İslâm hâkim oldu, payidar oldu.

Bu hareketiyle Esmâ, Müslüman kadınına dedi ki:

"Baban, kocan Allah yolunda iseler, onlara yardımcı ol! Her gün keyfin ve moda için 'şunu al, bunu al!' diye onlara ayak bağı olma! Çünkü Allah bütün bunların hesabını soracaktır!"

"O gün, bütün nimetlerden hesaba çekileceksiniz." [330]

Bu sırada Mekkeliler, Hz. Peygamber (s.a.s)'in hicret ettiğini öğrenmişler ve her tarafta onu aramaya koyulmuşlardı. Hatta mahir bir iz sürücüsü, hükümet askerlerini Sevr mağarasına kadar getirmişti.

329 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 488.
330 K. K. et-Tekâsur Sûresi, 8.

Ancak bu sırada bir mucize olmuş ve bir örümcek mağaranın ağzına ağını örmüştü. Askerler mağaranın yanına gelince, Hz. Ebûbekir (r. a) endişelenmeye başladı. Allah'ın Resûlü arkadaşını şöyle teselli etti: *"Tasalanma, Allah bizimle beraberdir!"*

Nitekim Mekkeliler, mağaranın önüne kadar gelmelerine rağmen onları göremediler ve çekip gittiler.

Kur'an-ı Kerîm bu hadiseyi şöyle anlatır:

"Muhammed'e yardım etmezseniz, bilin ki, inkâr edenler onu Mekke'den çıkardıklarında mağarada bulunan iki kişiden biri olarak Allah ona yardım etmişti. Arkadaşı'na 'üzülme, Allah bizimledir' diyordu; Allah da ona güven vermiş, görmediğiniz askerlerle onu desteklemiş, inkâr edenlerin sözünü alçaltmıştı. Ancak Allah'ın sözü yücedir, Allah güçlüdür, hakîmdir." [331]

Yüce Allah (c. c), peygamberini ve onun arkadaşını bu şekilde korumuştu. İlgili ayette Hz. Ebûbekir'den Hz. Peygamber (s.a.s)'in *"sâhib"*i/arkadaşı olarak söz edilmektedir. Yâni Hz. Ebûbekir'in hicret esnasındaki yol arkadaşlığı bizzat ayeti kerime ile de tescil edilmiştir. Dolayısıyla Hz. Ebûbekir'i, getirildiği makamlardan dolayı tenkid etme hususunda dikkatli olmak gerekir. Bazı *"modern hocalar"*ın onun için *"aristokrat"*, ya da *"makam/hilâfet işgalcisi"* gibi tanımlamalarını ciddiye almamalı, bu gibi yakıştırmaların ırkî taassuplardan kaynaklandığını bilmeliyiz. Böyle olduğu için, Şii kardeşlerimizin de bu konuya yaklaşırken daha gerçekçi, duygusallıktan uzak ve tarihî verilere uygun bir şekilde davranmaları gerektiği temennimizi de dile getirmiş olalım.

Hz. Peygamber (s.a.s) ve arkadaşı/sahabisi Ebûbekir, söz konusu mağarada üç gün kaldıktan sonra Yesrib'in yolunu tuttular.

331 K. K. Tevbe Sûresi, 40.

Suraka Olayı

Hz. Peygamber (s.a.s) ve Hz. Ebûbekir, Mudlic bölgesinden geçerken Suraka adında birisi onları gördü ve Mekke Devleti'nin koymuş olduğu ödülü almak için onları takibe koyuldu. Fakat Hz. Muhammed (s.a.s)'e yaklaşınca, atı sürçerek kumlara gömüldü. Bunun üzerine Suraka, Hz. Peygamber (s.a.s)'e, kurtulması için kendisine dua etmesini istedi. Hz. Peygamber (s.a.s) de isteğini kabul ederek dua etti ve Suraka kumlardan kurtuldu. [332] Gerçekleri anlayan Suraka Müslüman oldu ve Mekke fethine kadar Müslümanlığını gizledi.

Hz. Peygamber (s.a.s) ve yol arkadaşı, mağaradan ayrılışlarından on beş gün sonra, Rebi'ul-Evvel ayının on ikisinde Yesrib'e vardılar.

Hz. Peygamber (s.a.s)'den önce hicret etmiş olan Müslümanlar onu Yesrib banliyösündeki Kuba'da bekliyordu. Kuba'da, Peygamber Efendimiz (s.a.s) gelmeden önce, aralarında Hz. Ömer'in de bulunduğu Müslümanlara namazı Ebû Huzeyfe'nin kölesi *Sâlim* kıldırıyordu. Çünkü aralarında Kur'an'ı en çok ezbere bilen [333] ve en güzel okuyan oydu. [334]

Resûlullah (s.a.s) tekbir ve ilâhilerle karşılandı. Yesrib adeta bayram yerine döndü. O zamana kadar, Kur'an'da da belirtildiği gibi [335] adı Yesrib olan bu şehir, Hz. Peygamber (s.a.s)'in teşrifiyle birlikte Medine oldu:

Hz. Peygamber (s.a.s) Kuba'ya varır varmaz, Kubâ mescidini inşâ ettirdi. Kuba'da birkaç gün dinlendikten sonra, yanında bulunan ashabıyla beraber Medine'ye hareket etti. O sırada Hz. Ali (r. a) da Kuba'ya vardı. [336]

332 el-Makrîzî, *İmtâ'*, I, 60.
333 İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VI, 411.
334 İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 87.
335 K. K. Ahzâb Sûresi, 13.
336 el-Makrîzî, *İmtâ'*, I, 68.

Medine'ye girince, her Müslüman Resûlullah (s.a.s)'i misafir etme şerefine nail olmak istediği için onu evlerine davet ediyorlardı. O ise, *"devem nerede duracağı hakkında gerekli emri almıştır, o nerede durursa, orada kalacağım"* buyurdu. Çünkü Medine'de siyasi açıdan nazik bir durum mevcuttu. O da, senelerdir Evs ve Hazrec kabileleri arasında cereyan eden düşmanlıktı.[337] Her iki kabileden de Müslümanlar olduğu için, birine gidip diğerlerini üzmek isteminiyordu. Bunun için siyaseten bu işi deveye havale etti. Nitekim aynı korkuyu Evs ve Hazrec de yaşıyordu: *"Acaba Resûlullah (s.a.s), kimin evine gidecek?"* Nitekim bir süre sonra Hz. Peygamber (s.a.s), birbirlerinden insanlar öldürmüş olan her iki kabilenin ileri gelenlerini çağırarak onları barıştırdı.[338]

Nihâyet deve boş bir arsaya çöktü. Burası, hâlen İstanbul'da Eyyüb Sultan olarak bildiğimiz ve esas adı Halid b. Zeyd olduğu halde tarihe Ebû Eyyub el-Ensârî olarak geçen sahabinin evine yakın olduğu için Resûlullah (s.a.s) onun evine misafir oldu[339] ve kendine ev yapılıncaya kadar orada kaldı. Rivayetlere göre[340], Zeyd b. Hârise de Resûlullah (s.a.s)'le birlikte Halid b. Zeyd'in evinde kaldı. Keza rivayetlerden anlaşıldığına göre, Ebû Eyyub'un evinin bir de sekisi vardı. Resûlullah (s.a.s)'e üst kata çıkmasını söyledilerse de, o kabul etmeyip alt katta yattı. Fakat ertesi gün Ebû Eyyub, Resûlullah (s.a.s)'e bu durumdan rahatsız olduklarını, onun üzerinde yürüyemediklerini, mümkünse yukarıya onun çıkmasını rica ettiler; o da kabul etti.[341]

Böylece, tarihi vakıa olarak Hz. Peygamber (s.a.s)'in hicreti sona ermiş oldu.

337 es-Semhûdî, *Vefâu'l-Vefâ*, I, 249.
338 es-Semhûdî, *Vefâu'l-Vefâ*, I, 250.
339 el-Makrîzî, *İmtâ'*, I, 66.
340 es-Semhûdî, *Vefâu'l-Vefâ*, I, 260.
341 es-Semhûdî, *Vefâu'l-Vefâ*, I, 264.

Resûlullah (s.a.s)'in gelmesiyle birlikte Medine'ye barış ve güven de geldi. Senelerdir savaşların kurbanı olmuş şehir gerçek bir barış ve huzura kavuştu. Herkes bayram ediyor, birbirlerine sevgilerini gösteriyorlardı. Hatta bazıları evlerinin damına çıkıp neşelerini şöyle dile getirdiler:

طلع البدر علينا من ثنيات الوداع

وجب الشكر علينا ما دعا لله داع [342]

Hicret Sonrası Cihâd Devri

İmân devresinden sonra artık hicret devresi de son bulmuştu. Son gibi görünen bu tarihi aşama aslında yepyeni bir başlangıçtı.

İmân ve hicret, cihâda hazırlık devreleridir. Bu iki devrede Müslüman insanın inşası tamamlanmıştır. Bu iki devreden sonra ise cihâd devresine gelinmiştir. Müslüman şahsiyetin inşa edildiği ilk iki devre, aynı zamanda cihada da asker hazırlama devresidir. Bu iki devredeki hazırlıktan sonra imân tedricen kılıçlaşma evresine girmiştir. Bu evrede, iman potansiyeli fiili olarak enerjiye dönüşmüştür.

Hz. Peygamber (s.a.s), Medine'ye varır varmaz, Müslümanların merkezi olacak bir cami inşa etmek istedi. Neccâr oğullarından Sehl ve Suheyl adındaki iki kardeşe [343] ait bir arsayı münasip görerek durumunu sordu. Neticede arsa sahipleriyle görüşerek arsalarını satın almak istediğini söyledi. Fakat arazi sahipleri olan Neccâr Oğulları, araziyi satmadan Allah yolunda tasadduk etmek istediler; Resûlullah (s.a.s) de Allah için yaptıkları bu ikrâmı/*vakfı* kabul edip [344] hemen

342 es-Semhûdî, *Vefâu'l-Vefâ*, I, 262. Türkçe anlamı:
Ay doğdu üzerimize, Veda tepelerinden...
Şükür gerekti bizlere, Allah'a davetinden...
343 el-Makrîzî, *İmtâ'*, I, 67.
344 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Vesâyâ*, Hadis no: 2622.

caminin inşasına başladı. Hz. Peygamber (s.a.s)'in bizzat inşaatında çalıştığı bu mescidin bir kısmı kendi evi, bir kısmı ibadethane ve bir kısmı da Suffa denen ilk yatılı İslâm üniversitesiydi.

Hz. Peygamber (s.a.s) tarafından yaptırılan ve zaman zaman tâmirat görerek günümüze kadar gelen Mescid-i Nebevî [Peygamber Camisi], aynı zamanda İslâm Devleti'nin de merkezi idi.

Resûlullah (s.a.s)'in hicretten sonra ele aldığı ikinci iş, Mekke'den Medine'ye hicret etmiş olan Müslümanların ekonomik sorunlarıydı.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, Mekkeli Müslümanlar (*Muhacirûn*), sırf İslâmî bir hayat yaşamak ve İslâm'a hizmet etmek için bütün mallarını Mekke'de bırakmışlar ve fakir bir durumda Medine'ye gelmişlerdi. Hz. Peygamber (s.a.s) bu sorunu bir kaç dakika içinde halletti. Şöyle ki, bir Mekkeli Müslümanı bir Medineli Müslüman'a kardeş yaptı. Medineli Müslümanlar [*Ensâr*], bu teklifi memnuniyetle kabul ettiler ve Mekkeli Müslüman kardeşlerini bağırlarına bastılar. Hiçbir maddi menfaat veya ırk taassubuna dayanmayan bu kardeşlik müessesesi, Dünya tarihinde yalnız Medine'de teessüs etmiştir.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in ele aldığı üçüncü bir mesele de, Medine'ye hicret etmiş olan Müslümanların can güvenliğiydi. Çünkü Mekke Şehir Devleti, her an Medine'deki Müslümanlara saldırabilirdi.

Böyle bir tehlikeye karşı Müslümanları korumak gayesiyle, Hz. Peygamber (s.a.s), Medine'deki Arap ve Yahudi kabile reislerini bir araya toplayarak onlara şöyle dedi: *"Sizin bir devletiniz olmadığı için devamlı olarak savaş halindesiniz. Üstelik Medine dışından bir düşman ordusu içimizden bir kabileye saldırırsa, o kabile yalnız kalır. Gelin bir devlet kuralım ve Medine dışından gelecek her düşman saldırısına karşı müştereken müdafaa yapalım!"*

Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu teklifi kabul edildi ve tabir caizse, koalisyon şeklinde bir konfederatif devlet kuruldu. Resûlullah (s.a.s), bu devletin 52 maddelik anayasasını [*Medine Vesikası*] yazdırarak dev-

let reisi oldu. Böylece kendisinde peygamberlik ve devlet başkanlığı sıfatlarını toplamış oldu.

Allah'tan vahiy alıyor ve bu vahyin ışığında Müslümanların hayatlarını tanzim ediyordu.

Resûlullah Efendimiz (s.a.s), hicreti müteakip bu şekilde bir devlet kurduktan sonra derhal hicret sonrası aşama olan cihâd dönemini başlattı. Onun cihâddan maksadı, İslâm'ı bütün insanlığa tebliğ etmek ve Allah'ın hükmünü bütün Dünyada hâkim kılmaktı.

Onun, gücünü sadece Allah'tan alan ulvi gayreti, maddi ve manevi bütün yönleriyle, şu yüksek gayeye matuftu: Müslüman insanının inşası... Öyle bir Müslüman kişiliği oluşsun ki, bu kişilik savaşta ve barışta, ahlâkta ve sirette, muamele ve davranışta, Dünya ve âhiret hayatlarının her ikisi için de başkalarına misâl ve rehber olsun. [345]

Onun Müslüman insanın inşasındaki yöntemi de, cihâd için tevhid ve tevhid için cihâddı.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Mekke'deki küçük mümin grubu, hicretten sonra bir cihâd ordusu oluverdi. Bu ordunun mensupları, bir ellerinde Kur'an, öbüründe kılıç, İslâm'ı yayıyorlardı. Komutada, fikirde ve hedefte bir olan imân ordusu, imân ve hicret devrelerini geçirmiş, Allah için savaşıyordu.

Bu Allah ordusunun kışlası da Peygamber Camisiydi. Emir ve komuta, Allah'ın evi olan bu mescidden çıkıyordu.

Hicretten önceki Mekke döneminde, Müslümanlar en dayanılmaz işkencelere maruz kalmalarına rağmen, kendilerine savaş izni verilmemiştir. Hz. Peygamber (s.a.s), Medine'den gelen yetmiş kadar Müslümanla Mekke'de İkinci Akabe Biatı'nda buluştuklarında, müşriklerden

345 Mahmud Şit Hattab, *Târihu Ceyşi'n-Nebi (s.a.s).* Bu makale Doha'da (Katar), 22-28 Kasım 1979 tarihlerinde yapılan Uluslararası Sîret Konferansı'na tebliğ olarak sunulmuş olup, tarafımızdan Türkçe'ye tercüme edilmiştir. Bk: *Peygamber Ordusunun Târihi*, İstanbul, 1983 (Pınar yay.)

birisi onları izlemiş ve Hz. Peygamber (s.a.s)'le olan toplantılarını yakından takip etmişti. Daha sonra bu adam Mekkelilere gidip yüksek sesle şöyle bağırdı: *"Muhammed ve dinlerini terketmiş olan arkadaşları, size savaş açmak için toplanmışlar."*

Bunun üzerine, Akabe Biatı'na katılan Medineli Müslümanlar, Kureyş tarafından izlendiklerini kâle almadan, kılıçlarıyla Mekkeli müşriklere saldırmak istediler. Fakat Allah tarafından savaş izni henüz gelmediğinden, Hz. Peygamber (s.a.s) buna müsaade etmedi ve Medineli Müslümanlara kervanlarına yetişerek memleketlerine dönmelerini emretti. [346]

Medine-i Münevvere'ye hicretten hemen sonra ise, savaşa izin veren ayet-i kerîme nâzil oldu:

"Kendilerine savaş açılan mü'minlere, zulme uğramaları sebebiyle (düşmana karşı savaşmaları için) izin verildi. Muhakkak ki Allah onlara zafer vermeye kâdirdir. Onlar: 'Rabbimiz Allah'tır' demelerinden başka bir sebeb olmaksızın haksız yere yurtlarından çıkarıldılar." [347]

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s), Medine'ye gelişinin 7. ayında, amcası Hz. Hamza komutasında, Allah yolunda cihâd için ilk askeri birliği [*seriyyeyi*] gönderdi. Böylece cihâd devri başlamış oldu. [348] Bizzat kendisi de, Medine'ye gelişinin on ikinci ayında, komutan olarak Allah yolunda savaşmak üzere Medine'den hareket etti. [349] Bundan sonra elinden kılıç düşmeyecek ve hayatının sonuna kadar *"İ'lây-ı Kelimetullah"* için cihâd edecektir. O, bir hadisi şerifinde kendisini şöyle tavsif etmiştir: *"Ben merhamet peygamberi ve ben silâh peygamberiyim."* Gerçekten de Hz. Muhammed (s.a.s) hem peygamber hem de askerdi.

346 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 447-448.
347 K. K. el-Hacc Sûresi, 39-40.
348 Vâkıdî, *Kitâbu'l-Meğâzî*, I, 2.
349 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 590.

Hz. Peygamber (s.a.s), camisini komutanlık merkezi ittihaz etti. Orada askeri birlikler tadat olunur, avlusunda cihâd toplantıları yapılırdı; orada sadık mücahidler cihâd aşkıyla yanar, orada kararlar, emirler ve nasihatler verilirdi. Peygamber orada ashabına danışır, görüşlerini alırdı; çünkü müminlerin işi müşavereye dayalıydı.

Gazaya ve Seriyyeye çıkacak olan ordu, Cami'den hareket ederdi. Sancak, bayrak ve askeri nişanlar camide verilirdi. Silâh ve mühimmat orada dağıtılırdı. Bir tehlike belirdiğinde, ashab Mescid'de toplanır; mücahitler gaza veya seriyyeden dönünce Mescid'e gelirlerdi. Yaralıların yaraları Mescid'de sarılır, cihâd hükümleri Mescid'de öğrenilirdi. Çünkü onların kışlası camiydi, Peygamber Mescidiydi.

Üçüncü aşama olan cihâd devresi böyle başladı, böyle devam etti. Bu kısa devrede Resûlullah (s.a.s) bizzat yirmi yedi savaşın komutanlığını yaparak cihâda gitti.[350] Bazen kendisi gitmeyip savaş için ordular (seriyyeler) gönderdi.[351]

O hâlde hicret alelade bir göç değildir. Hicret'in gayesi Müslümanca yaşamak, Allah'ın buyruklarını ikame etmektir. Hicret, ruhun bu buyruklarla terbiyesidir. Hicret, ilâhi yaşam kavgasıdır.

Hicret böyle önemli olduğu içindir ki, Hz. Ömer (r. a) onu İslâm takviminin (hicri takvim) başlangıcı yapmıştır. Mekke'nin fethi bile takvim başlangıcı olarak alınmamış, bu iş için özellikle Hicret uygun görülmüştür. Çünkü Hz. Ömer (r. a)'nın ifadesiyle Hicret, hak ile bâtılı birbirinden ayırmıştır. O hâlde, Allah Resûlünün hayat programı şu üç kelimeyle özetlenebilir: İmân, hicret, cihâd.

Allah bu konuda şöyle buyuruyor:

"İmân edip de Allah yolunda hicret ve cihâd edenler, barındıranlar, yardım edenler, işte gerçek mümin olanlar bunlardır. Mağfiret ve uçsuz bucaksız rızk da onlarındır."[352]

350 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 608.
351 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 609.
352 K. K. Enfâl Sûresi, 74.

"İmân edenlerin, hicret edenlerin, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşanların Allah yanında derecesi çok büyüktür. Kurtuluşa (dünya ve Âhiret saadetine) erenler de işte onların ta kendileridir." [353]

Bu Bölümün Sonuç ve Değerlendirilmesi

Araştırmamızın bu bölümünün değerlendirmesini yapacak olursak, şu neticeyle karşılaşırız:

İslâmî tebliğ, kolay olmamıştır. İşkence çekmeden, ezâ görmeden, bu ilâhi hareket yürümemiştir; Sünnetullah budur.

İslâmî tebliğ yüzünden sadece Hz. Muhammed (s.a.s) ve ashabı değil, onlardan önceki peygamberler ve onların ümmetleri de Allah davası uğruna işkence çekmişlerdir.

Sırf peygamber oldukları ve Allah davasını tebliğ ettikleri için, Yahudiler Yahya (a.s)'i öldürmüşler, babası Hz. Zekeriyya (a.s)'ı da kesmişlerdir.

Şüphesiz, Allah yolunda en çok işkence ve ezâya maruz kalan insan, Hz. Muhammed (s.a.s)'dir. Sadece o değil, ailesi ve ashabı da işkence altındaydı.

Katlanılması çok güç olan bu işkence ve ezâya tahammül ve sabır göstermesi için Yüce Allah evvelki peygamberleri ona misâl göstermiştir:

"Peygamberlerin haberlerinden, senin kalbini tatmin ve tesbit edeceğimiz her şeyi anlatıyoruz." [354]

Allah, bir başka ayet-i kerîmede de, Sünnetullah'ın böyle olduğunu, Hz. Muhammed (s.a.s)'den önceki peygamberlerin de işkenceye maruz kaldıklarını şu şekilde bildirmiştir:

"Andolsun ki, senden önce gelen peygamberler de yalanlandı. Onlara yardımımız gelinceye kadar uğradıkları yalanlamaya ve eziyete

353 K. K. Tevbe Sûresi, 20.
354 K. K. Hûd Sûresi, 120.

sabrettiler. Allah'ın kelimelerini değiştirebilecek kimse yoktur. Andolsun ki, sana peygamberlerin haberlerinden bazısı geldi." [355]

Şüphesiz, bunca işkencelere katlanmanın, İslâm'ı tebliğ uğrunda her türlü işkenceyi göze almanın kutsî bir gayesi vardır: Allah rızası kazanmak...

Allah, Kendisi için mücâdele edenlere yardım ve Cennet vaat ediyor:

"Ey imân edenler, siz Allah'a yardım ederseniz O da size yardım eder ve ayaklarınızı sâbit kılar." [356]

İslâmî tebliğde iki ihtimâl vardır:

1. Ya tebliğde muvaffak olunur ve zafere ulaşılır,

2. Ya da bu uğurda şehid olunur.

Allah bunların her ikisine de Cenneti vadetmiştir.

"Nihâyet Rableri onların dualarına (şöyle) icabet etti: "İçinizden gerek erkek, gerek kadın -ki kiminiz kiminizden (hâsıl olmadır)- (hayırlı) bir iş yapanın amelini ben elbette boşa çıkarmayacağım. İşte hicret edenlerin, yurtlarından çıkarılanların, benim yolumda işkenceye, hakarete, ziyana uğrayanların, savaşanların ve öldürülenlerin de, andolsun suçlarını örteceğim ve andolsun, Allah canibinden bir mükâfat olmak üzere, onları altından ırmaklar akan Cennetlere de sokacağım. (Daha büyük ve) güzel mükâfat ise Allah'ın yanındadır." [357]

Araştırmamızda gördüğümüz gibi, inanmayanların ve Allah'ın buyruklarını tanımayanların Müslümanlara uyguladıkları işkenceler sadece fizikî değil, aynı zamanda ekonomik, sosyolojik, şantaj ve tehdit gibi psikolojik işkencelerdi.

Allahu Te'âlâ şöyle buyuruyor:

"Doğrusu inkâr edenler mallarını Allah'ın yolundan insanları alıkoymak için sarfederler ve daha da sarfedeceklerdir; ama sonra içleri

355 K. K. En'âm Sûresi, 34.
356 K. K. Muhammed Sûresi, 7.
357 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 195.

yanacak, hem de mağlup olacaklardır. Bu, Allah'ın temizi murdardan (kâfirden) ayırması ve murdarları üst üste koyup hepsini yığarak Cehenneme yerleştirmesi içindir; inkâr edenler Cehenneme toplanacaklardır. İşte onlar mahvolanlardır." [358]

Özetleyecek olursak, İslâm'ı tebliğ yolunda işkence, zulüm ve ezânın olması gayet tabiidir. Bu görev hiçbir zaman bunlarsız olmamıştır denebilir. Sünnetullah budur!

Sözümüzü şu ayet-i kerîmeyle bağlayalım:

"Hem biz ne diye Allah'a güvenip dayanmayalım ki, bize dosdoğru yolları O göstermiştir. Bize yaptığınız eziyetlere elbette katlanacağız. O hâlde tevekkül edenler yalnız Allah'a tevekkül etsinler." [359]

358 K. K. Enfâl Sûresi, 37.
359 K. K. İbrahim Sûresi, 12.

II. Bölüm

İslâmî Tebliğin Medine Dönemi (Tebliğ Sürecinde Cihâd)

"Ben, Allah yolunda öldürülmeyi, sonra dirilip tekrar öldürülmeyi, sonra dirilip tekrar öldürülmeyi, sonra dirilip tekrar öldürülmeyi ve bunun hep böyle devam etmesini isterdim." [360]

Hz. Muhammed (s.a.s)

Giriş

Allah'ın Kendi mesajını insanlara tebliğ etmek için görevlendirdiği peygamberlerin sonuncusu olan Hz. Muhammed (s.a.s), Mekke'deki çileli ve işkenceli dönemden sonra Medine'ye hicret etmiş; İslâmî tebliğe orada devam etmiştir.

İlerideki sahifelerde de görüleceği üzere, İslâmî tebliğin Medine dönemi, Mekke döneminden farklılıklar arz etmektedir. Hedef aynı olmasına rağmen, tebliğ yöntemleri değişmiştir.

Bu yöntem farklılıklarının çoğu, Medine döneminde oluşan İslâm Devleti'nin yapı ve imkânlarından kaynaklanmaktadır.

Mekke döneminde, putperest rejimin Müslümanlara uyguladığı baskı ve devlet terörü, İslâmî tebliğ imkânını en aza indirmiş; devlet güçlerince uygulanan işkence had safhaya ulaşarak Müslümanların şehid olmalarına, sakat kalmalarına veya hapsedilerek toplumdan soyutlanmalarına sebebiyet vermiştir.

360 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2644.

Mekke Devleti'nin sadece Müslümanlara uyguladığı -çünkü Mekke'de başka din sâlikleri olduğu hâlde onlar için böyle bir baskı ve işkence söz konusu değildi- [361] bu devlet terörü o dereceye vardı ki, değil İslâmî tebliği devam ettirmek, İslâmî yaşamı bile sürdürmeye imkân kalmadı.

Bu imkânsızlık *"hicret"*i zorunlu hâle getirdi.

Hicret, Müslümanların İslâm dinini Allah'ın kendilerine emrettiği gibi yaşayabilmeleri ve bu dini tebliğ edebilmeleri için yapıldı. İçinde bulundukları hayat şartlarını beğenmedikleri veya daha güzel bir yaşamı elde etmek için yapılmadı. Hicret, ilâhî emirler doğrultusunda oluşturulacak yeni bir hayat tarzı için gerçekleştirilmesi zorunlu bir hamleydi. Hicret, fetih için bir gerilmedir, konsantre olmadır. Hicret, Müslümanlara dinlerine göre yaşama hakkı tanımayan müşriklere karşı bir mücâdele hazırlığı; hedefe varabilmek için yapılan bir ***"kamp değiştirme"***, bir var olma kavgası sürecidir.

Hz. Peygamber (s.a.s) Medine'de İslâm Devleti'ni kurunca, İslâmî tebliğ devletleşti. İslâm Devleti bunun için, Allah davasını her tarafa tebliğ için kuruldu. Devlet denen organizasyon, İslâmî tebliğin kolay yapılabilmesini, Müslümanların dinlerini kolayca yaşayabilmelerini sağlayan bir araç hükmündeydi. Kısaca devlet, insanların arzuladıkları gibi yaşamalarını sağlayan bir aygıttan başka bir şey değildi. Hele hele günümüzdeki gibi kesinlikle kutsallık atfedilen bir kavram değildi. Kutsal olan, insan hayatıydı; devlet de bu hayatın Allah'ın rızasına muvafık olarak en güzel şekilde yaşanmasını temin için vardı.

361 Ne gariptir ki, günümüzde bile, Dünyanın her tarafında sayıları binlerle ifâde edilebilecek sayıda olan dinlerin hiçbirisinin müntesiplerine değil, sadece Müslümanlara baskılar uygulanmakta, onların dinlerini gereği gibi yaşamalarına imkân verilmemektedir. Ve işin daha da korkunç olan tarafı da, Müslümanlara uygulanan bu devlet terörünün, en çok "Müslüman Devletler" denen ve fakat İslâm'ın, Allah'ın emrettiği gibi yaşanmasına müsaade edilmediği devletlerde görülmesidir.

İslâm davası, devletle güçlenip Allah'ın savaşa izin vermesiyle yeni bir aşamaya ulaştı. Bu, askerî cihâd döneminin başladığı anlamına geliyordu.

Aslında İslâm, Allah'ın emrettiği gibi yaşamak için, o uğurda verilen topyekün bir cihâddan, cehdden, mücâdeleden ibârettir.

Kâfirlere İslâm'ı tebliğ etmek için yapılan savaşlar cihâd olduğu gibi; namazı gerektiği gibi kılmak, oruç tutmak, katile, hırsıza hak ettiği cezayı vermek, zinâ yapan erkek ve kadınları cezâlandırmak, put heykellerine saygı göstermemek, tapmamak vs. de birer cihâddır.

Cihâd, Allah'ın istediği gibi yaşamanın mücâdelesini vermektir. Dolayısıyla İslâmı bir hayat düzeni olarak yaşamak ve bütün yönleriyle insanlara tebliğ etmek uğruna verilen mücâdelelerin, gösterilen gayret ve çabanın tamamı cihâddır.

Böyle ele alındığı takdirde, görülecektir ki, Müslümanların bütün yaşamı, cihâdı içermektedir.

Araştırmamızın bu bölümünde cihâdın sadece bir yönü olan siyasî cihâdı incelemeyi hedeflediğimiz için meseleleri mümkün mertebe özlü aktarmaya çalıştık. Burada, devletin yoğun işlerinin yanı sıra, Hz. Peygamber (s.a.s)'in askerî cihâda ne kadar önem verdiği; on senelik Medine hayatının büyük bir bölümünü Allah yolunda savaşmaya ayırdığı görülecektir.

Hz. Muhammed (s.a.s), kendisini *"Hem merhamet hem silâh peygamberi"* olarak tanımlıyordu.[362] O, Allah tarafından kendisine tevdi edilen davasıyla, Dünya tarihinin en büyük inkılâbını yapmış; aksiyonu, cesareti, merhameti, devlet yönetimi, ordu komutanlığıyla tüm insanlığa örnek olmuştur. Yüce Allah onun için Kur'an'da şöyle buyuruyor:

"Sizin için Resûlullah'da en güzel örnek vardır."[363]

Onu örnek ve önder edinip davasına sarılanlara ne mutlu!

362 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, Cild, IV, 395, 404, 407; cild, V, 405.
363 K. K. Ahzâb Sûresi, 21.

Hicrî 1. Sene Olayları
Medine'de Oluşan Siyasî Yapının Târihçesi

Medine'de Mescidin İnşası

Mekke'de devletin büyük baskısından dolayı herhangi bir camî yapılamadığı gibi, Müslümanların cemaatle namaz kılmaları gibi bir durum da söz konusu değildi. Daha doğrusu, o dönemde Mekke'deki *"Devlet terörü"* öylesine had safhadaydı ki, böyle bir şeyi düşünmek bile muhaldi. Sadece Müslümanların zaman zaman toplandıkları Erkâm'ın evinde ve Ebûbekir'in, evinin mescid haline getirdiği bir köşesinde belki cemaatle namaz kılınabiliyordu.

Devlet Başkanı olan Hz. Peygamber (s.a.s)'in Medine'de yaptığı ilk işlerden biri de, devletin merkezini teşkil edecek olan Mescid'i yaptırmasıydı. Hz. Peygamber (s.a.s)'in bizzat bedenen çalıştığı bu camî, ibâdet mahalli olduğu gibi, Muhammed Hamidullah Hoca'nın deyimiyle İslâm tebliğcilerinin yetiştiği *"yatılı"* bir üniversite, ordu karargâhı ve nihâyet devletin merkezi durumundaydı. Böylece Peygamber Camii, hem devlet merkezi, hem başkomutanlık, hem *"Suffa"* denen eğitim merkezi ve hem de ibâdethâne oldu. Artık herhangi bir sorunu olan herkes, Hz. Peygamber (s.a.s)'e Mescid'de müracaat ediyordu. O, Medine'de yaşayan herkesin devlet başkanı, Mescid de âdetâ müracaat merkeziydi.

Mescid'in en önemli ve aslî fonksiyonu, elbette içerisinde günde beş defa namaz kılınmasıydı.

Hz. Peygamber (s.a.s) Mescid'de hem kendisine gelen ilâhî mesajı Müslümanlara öğretiyor, hem de devleti oradan yönetiyordu; ayrıca vakti girince de imâm olup Müslümanlara namaz kıldırıyordu.

Medine'de yaşayan Müslümanlar, hemen hemen bütün namazlarını cemaatle, yâni Hz. Peygamber (s.a.s)'in arkasında kılar, onun terbiyesiyle yetişirlerdi. Bunun için, Medine'nin en uzak mahallelerinde yaşayan Müslümanlar da namaz vakti yaklaştığında, cemaatle kılmak üzere Mescid'e gelirlerdi.

Henüz namaz vakitlerini kendilerine bildirecek saat gibi bir ölçüleri ya da herhangi bir işaretleri olmadığı için, bazı Müslümanlar mescide çok erken saatte gidiyor; bazıları da geç kalıp cemaat namazını kaçırıyorlardı.

Yeni oluşmuş bir devletin başkanı toplumun bütün meseleleriyle ilgilenmesi gerektiğinden, Hz. Peygamber (s.a.s) de İslâm Devleti'nin her türlü meselesini kendisine dert ediniyor, bu devletin yaşaması için mücâdele veriyordu.

Hz. Peygamber ve Devlet

Hz. Muhammed (s.a.s)'in devlet anlayışını anlayabilmemiz için öncelikle görevinin ne olduğunu çok iyi kavramamız gerekir. Aksi takdirde yanlış netice ve yorumlara varmamız kaçınılmaz olur.

Allah Teâlâ, Resûlüne verdiği görev hakkında şöyle buyurmaktadır:

"Biz seni bütün insanlara, ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler." [364]

Yaratılış gayesi sadece Allah'a kulluk etmek olan insan[365], bu kulluğu yerine getirmekle mükelleftir. Allah tarafından kendisine kul-

364 K. K. **Sebe' Sûresi, 28.**
365 **K. K. ez-Zâriyât Sûresi, 56.**

luğunu nasıl yerine getireceğine dâir programlar gönderilmiştir ki, bunların en sonuncusu Kur'an'dır.

Bu son gelen ilâhî hayat programında Allah Teâlâ, peygamberi Hz. Muhammed (s.a.s)'in aracılığıyla insanlara, nasıl bir hayat yaşamaları gerektiğine, yâni kullukların nasıl yerine getireceklerine dâir şu kesin emri vermektedir:

"Rabbinizden size indirilene uyun ve Allah'tan başkasını âmirler/veliler edinip de onların izinden gitmeyin." [366]

Bu kesin emrin ışığı altında, Allah Teâlâ, başka hiç bir şekilde bir kulluk, yâni hayat nizamı kabul etmediğini de şöyle ferman buyuruyor:

"Kim İslâm'dan başka bir din (yaşam tarzı) isterse, ondan asla kabul olunmaz ve o, Ahiret'te de en büyük zarara uğrayanlardandır." [367]

İşte Hz. Muhammed (s.a.s), Allah'ın istediği bu hayat nizamını bütün insanlığa tebliğle görevliydi; ona tevdi edilen peygamberlik bunu gerektiriyordu.

Hz. Muhammed (s.a.s), adı *"İslâm"* olan bu dini, yâni yaşam tarzını, içinde bulunduğu devlet olan Mekke'de tebliğ etmeye başlar başlamaz, Mekke Devleti'nin tepkisiyle karşılaştı.

Mekke Devleti'nin bu sert tepkisinin sebebi, devleti ellerine geçirmiş olan mutlu azınlığın kendi çıkarlarını tehlikede görmesinden ileri geliyordu. Çünkü Hz. Muhammed (s.a.s)'in tebliğ ettikleri kabul edilse, Mekke Devleti'ni idare eden ve insanlar tarafından yapılmış olan çıkar kanunlarının yerini, ilâhi kanunlar, yâni adalet üzerine binâ edilmiş esaslar alacaktı ki, bu asla onların işine gelmiyordu. Zira Hz. Muhammed (s.a.s), Mekke Devleti'nin sömürüsüne, insan haklarının ihlâline ve nihâyet bütün bunları meşru telakki eden yanlış din anlayışlarına karşı çıkıyordu.

366 K. K. A'râf Sûresi, 3.
367 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 85.

İnsanların yapukları keyfi kanunlarla yönetilen Mekke Devleti, Hz. Muhammed (s.a.s) ve onun arkadaşlarına çok şiddetli ve acımasız bir *"Devlet terörü"* uyguladığı için İslâm sadece inanç safhasında kalabiliyordu. Onun için, baskının hâkim olduğu bu dönemde, Hz. Muhammed (s.a.s) yalnız ileride İslâm Devleti'nin birer yöneticisi veya komutanı olacak insanları yetiştiriyordu. Bu dönem, Mahmûd Şit Hattâb'ın deyişiyle *"Müslüman insanın inşâ dönemi"*ydi.

Müslümanlar için en zor olan bu aşamada, Peygamber'den en küçük sahabiye kadar, işkence görmeyen hiç bir Müslüman yoktu. Mekke Devleti, Allah'ın buyrukları doğrultusunda yaşamak isteyen bu insanları hapsediyor, prangaya vurup çöl kumlarına yatırıyor, zincirlere vurup sokaklarda sürüklüyor ve bu arada Allah'a kavuşanlar da şehid oluyordu.

Mekke Devleti'nin bunca baskı ve terörüne rağmen hiç bir Müslüman davasından taviz vermiyor; tutuşmuş olan İslâm meşalesi yanmaya devam ediyordu.

Hz. Muhammed (s.a.s), o zorlu günler için şöyle buyuruyor:

"Benim Allah yolunda çektiğim ezâyı hiç kimse çekmedi; benim Allah yolunda korkutulduğum kadar hiç kimse korkutulmadı. Bilâl'la öyle otuz gün geçirdik ki, Bilâl'ın koltuğu altında saklayabildiğinden başka, bir canlının yiyeceği kadar yiyeceğimiz yoktu." [368]

Bütün bu sabır ve metânete rağmen, Mekke'de İslâmî bir hayat sürdüremeyen Müslümanlara hicret izni verildi.

Sahabilerinin önce Habeşistan'a yaptıkları hicretten sonra *Yesrib*'e yapılan hicrete bizzat Hz. Muhammed (s.a.s) iştirak ederek, milâdî 622 yılında oraya yerleşti ve onun gelişini müteakip, şehrin *"Yesrib"* olan adı değişerek *"Medinetu'l-Munevvere"* (Aydınlanmış Kent) oldu.

Medine'nin sosyal yapısı Mekke'den farklıydı ve şehirde herhangi bir devlet otoritesi bulunmamaktaydı. *Evs* ve *Hazrec* adındaki

368 İbn Kesîr, *Sîre*, I, 472.

iki büyük Arap kabilesi âdetâ şehrin hâkimleri durumundaydılar. *Benû Kaynuka*, *Benû Nadîr* ve *Benû Kurayza* gibi Yahudi kabileleri de bu iki Arap kabilesinin bağımlıları (*mevâli*) durumundaydılar.

Hz. Peygamber (s.a.s), Medine'nin siyasi yapısını değiştirerek kısa zamanda İslâm'ın emrinde olacak bir devlet kurdu.

Bir kaç sene içinde üç milyon kilometre kare genişliğinde bir devlet haline gelecek olan Medine'deki bu İslâm Devleti'ni, Mekke müşriklerinin ayakları altında işkence çeken; Müslüman olmadan önce sıradan insanlar olan, fakat Müslüman olduktan sonra insanlığın en güzel hasletlerini kendilerinde toplayıp "*ahsen-i takvim*" bayrağına sarılan, kendilerini Allah'a ve O'nun Resûlüne adamış insanlar yönetiyordu. Bunlar, Mekke döneminde oluşan potansiyelin, Medine döneminde enerjiye dönüşen kılıçlaşmış kahramanlarıydı. Onların lideri olan Hz. Peygamber (s.a.s) ise peygamberlerin sonuncusu, insanlık tarihinde geçmiş ve gelecek bütün devlet başkanları ve komutanlara örnek olacak nitelikte bir insandı.

Medine'de Yahudiler

Yahudi kavminin Arap Yarımadası'na ve özellikle Medine'ye ne zaman ve nasıl geldikleri kesin olarak bilinmemekle beraber; Hz. Peygamber (s.a.s)'in peygamberliğinden çok önce gelip yerleştikleri tarihî bir gerçektir.

Bazı rivayetlere göre Asur Kralı *Buhtunnasr*[369] M. Ö. 606 yılında Filistin üzerine gittiğinde, Yahudilerin başında bulunan *Yehuyakîm* karşı koymamış ve Buhtunnasr'la anlaşarak onun itaatine girmiş, böylece makamını korumuştu. Fakat bu uzun sürmedi ve Yahudilerin lideri Yehuyakîm, Buhtunnasr'la yapmış olduğu antlaşmaya ihânet ederek antlaşmayı hiçe saydı. Kendileri dışındaki insanlarla anlaşmamayı, kendilerinden olmayan herkese ihânet etmeyi ilke edinmiş olan

369 Buhtunnasr ile ilgili ayrıntılar için bk. Mes'ûdî, *Murûc*, V, 121 vd.

Yahudiler, Allah'ın o sırada kendilerine peygamber olarak göndermiş olduğu *Hz. İrmiyâ*'yı da dinlememişler, ihânetleri sonucu tekrar kendilerine saldırmış olan Buhtunnasr'ın askerlerinin kılıçları altında can vermişler, ya da esir edilip Babil'e götürülmüşlerdir. İşte bu hadiseden sonra Filistin'den kaçabilen Yahudilerden bir kısmı güneye doğru gidip Yesrib'e yerleşmişlerdi. [370] Fakat tarihi rivayetlerden öyle anlaşılıyor ki, Yahudilerin Medine'ye gelip yerleşmeleri bir defada değil, dönem dönem olmuştur. Medine yönüne olan büyük Yahudi göçünün ise, M. S. 80 senesinde, Romalıların Filistin ve Şâm bölgelerini istilâsından sonra olmuştur. [371]

Târihçi Ya'kubî'nin [372] bu konuda çok enteresan ve farklı bir rivayeti vardır. Ona göre Yahudiler Yemen'e geldikten sonra [373], Yemenli Arap kabileleri olan *Evs* ve *Hazrec*'den bazı kimseler Yahudi dinine girdiler. İleride görüleceği gibi, Evs ve Hazrec kabileleri daha sonra Yesrib'e göç ettiler; Ya'kubî'ye göre, muhtemelen bunlardan Yahudi olanlar da söz konusu kabilelerle birlikte göçe iştirak ettiler.

Yahudiler, Medine'nin güzel ikliminden, sularından, verimli topraklarından yararlanarak zenginleştiler ve onlardan önce Medine'de yaşamakta olan Araplara üstünlük sağladılar.

370 Taberî, *Târihu'l-Umemi ve'l-Mulûk*, Beyrut, tarihsiz, I, 538 vd; Nuruddin Ali b. Ahmed es-Semhudî, *Vefâu'l-Vefâ bi Ahbâri Dâri'l-Mustafa*, Beyrut, 1955, I, 160 vd; Şemsed-din Sami, *Kamusu'l-A'lam*, İstanbul, 1306, "Buhtunnasr" maddesi (II, 1251); Muhammed Kürd Ali, *el-İslâm ve'l-Hadaratu'l-Arabiyye*, el-Kahire, 1968, I, 124.

371 Philip K. Hitti, *History of the Arabs*, Tenth edition, St. Martin's Press, New York, 1974, s. 104; Ebu'l-Hasen Ali el-Haseni en'Nedvi'den naklen (*es-Sîretu'n-Nebeviyye*, Sayda-Lübnan, tarihsiz, s. 195-196) İsrail Valfinson (Ebu Zueyb), *Târihu'l-Yehud fi Bilâdi'l-Arabi fi'l-Cahiliyyeti ve Sadri'l-İslâm*, el-Kahire, 1927, s. 9; Muhammed Kürd Ali, a. g. e. I, 124.

372 Bk. *Târihu'l-Ya'kubî*, Beyrut, 1960, I, 257.

373 Muhtemelen Yahudilerin Yemen'e bu gelişleri, yukarıda zikrettiğimiz gibi, Buhtunnasr'ın Filistin'i işgalinden sonra olmuştur.

Evs ve Hazrec'in Yesrib'e Gelip Yahudileri Egemenlikleri Altına Almaları

Târihte meşhur Yemen'deki *"Ma'rib Selleri"* meydana gelip şehir yerle bir olunca, orada yaşamakta olanlar Yemen ve Hicaz'ın çeşitli bölgelerine dağıldılar. Bunlardan Evs ve Hazrec kabileleri Yesrib'e gittiler. Yukarıda belirttiğimiz gibi; o sırada Yesrib Yahudilerin hükmü altında bulunuyordu. Böyle olduğu için de, zaten buralara perişan bir hâlde gelmiş olan Evs ve Hazrec kabileleri bir varlık gösteremedi; sefalete düştüler. Yesrib'in asıl yerlileri olan Arapların durumu ise, bu yeni gelenlerinkinden çok daha berbattu.

Ma'rib'de müreffeh yaşamaya alışkın olan Evs ve Hazrec, yeni gelmiş oldukları Yesrib'de Yahudi tahakkümüne tahammül edemediler ve kendilerine yardım etmeleri için, ileri gelenlerinden *Malik b. el-Aclan*'ı kendileri gibi Arap olan *Ğassaniler*'e yolladılar.

Ğassani Kralı *Ebû Cebile* büyük bir orduyla Yesrib üzerine gidip Evs ve Hazrecli Araplara zulmeden Yahudilerden büyük bir kısmını katletti. Fakat bu kanlı hadiseye rağmen Yahudilerle Evs ve Hazrec arasındaki mücâdele devam etti. Bunun üzerine kesin bir sonuca varmak gayesiyle Malik b. el-Aclan Yahudilere saldırarak ileri gelenlerinden birçoğunu öldürdü. Malik b. el-Aclan bu hareketinde o kadar ileri gitti ki, Yahudiler onlarla anlaşmak zorunda kaldılar. Aralarında yapılan antlaşmaya göre, Yahudi kabileleri Evs ve Hazrec'in himâyelerine girmeyi kabul ettiler ve bu Sûretle Yesrib'deki varlıklarını devam ettirdiler. Anlaşılan, Yahudiler Evs ve Hazrec'e bu şekilde bir bağımlılığı kabul etmemiş olsalardı, Yesrib'deki varlıklarını sürdüremeyeceklerdi.

Yesrib'deki Yahudi kabilelerinin bu şekilde Evs ve Hazrec'e bağlanmaları, gerek Evs ve Hazrec, gerekse Yahudi kabileleri olan *Benu Kaynuka, Benu Nadir* ve *Benu Kurayza* arasında bir rekabetin, hatta bazen de savaşların olmasına neden oldu. Nitekim Yesrib tarihinde meşhur olan ve İslâm'ın gelişinden kısa bir müddet önce Evs ve Hazrec

Arapları arasında meydana gelen *Bu'as Savaşı* bu rekabetten kaynaklanmıştı. Evs ve Hazrec arasında soğukluk olunca, karşılıklı olan düşmanlık hisleri onların bağımlıları olan Yahudilere de yansıyor; onlar da birbirlerini çekemiyorlardı. İslâm'ın zuhurunun arefesinde Benu Kurayza-Benu Nadir kabilelerinin ittifakı ile Benu Kaynuka arasındaki savaşların sebebi de, keza bu kabileler arası rekabetti.

Yesrib'deki Yahudiler siyasi otoritelerini bu şekilde Arap olan Evs ve Hazrec kabilelerine kaptırınca, varlıklarını tamamen kaybetmemek için para işlerine, kuyumculuğa ve özellikle faizle kazanç elde etme yollarına yöneldiler. Para işi yapmayanlar ise şarap ticaretine başladılar.

Yahudilerin şarapçılıkta, fakat özellikle ticaret ve faizcilikte gösterdikleri başarı, bu yönleri Yahudilere nazaran oldukça zayıf olan Araplar karşısında onlara iktisadi üstünlük sağladı. Bu sebepten dolayı Arap kabilelerine *"bağımlı"* olmalarına rağmen, zaman zaman onlar üzerinde söz sahibi oldular.

Yahudiler ekonomik açıdan sahip oldukları bu imtiyazlarını siyasette de kullanmak için fırsat kolluyor; Evs ve Hazrec'in gelmesinden önceki dönemde olduğu gibi siyasi otoriteyi de bir an önce ellerine geçirmek istiyorlardı. Bu nedenle, iktisaden daha da güçlenmek ve varlıklarını hissettirebilmek için büyük bir hırsla çalışıyorlardı. Yesrib'in ekonomik piyasasına tam hâkim olmakla siyasi emellerine kavuşabileceklerine, eskiden olduğu gibi Yesrib'in hâkimleri olabileceklerine inanıyorlardı.

Yesrib Yahudileri bu uğraş içerisindeyken Hz. Muhammed (s.a.s)'in hicreti vuku buldu ve Yesrib, Medine oldu.

Yukarıda gördüğümüz gibi, bu ekonomik üstünlüklerine rağmen Yahudiler, hâlâ siyasi olarak Medine'de yaşayan Arapların bir bakıma ikinci dereceden vatandaşları (*mevâli*) sayılıyorlardı. Yâni gerçek bir bağımsızlıkları yoktu.

Medine Yahudileri genel olarak üç büyük gruba ayrılıyordu: Bunlar *Benu Kaynuka*, *Benu Nadir* ve *Benu Kurayza* Yahudileriydi. Bunların

dışında kalan münferit Yahudilerin ise ne ekonomik, ne de siyasi bir önemi vardı. Bunun içindir ki, Hz. Peygamber (s.a.s)'in özellikle bu üç büyük grupla teması olmuştur. Sırası geldiğinde bu kabilelerle olan ilişkileri de ele alacağız.

Hz. Peygamber (s.a.s) Medine'ye gelip İslâm Devleti'ni kurmadan önce Medine'de bir devlet kavramı yoktu. Devlet olmadığı için de, Yahudiler olsun, Araplar olsun, siyasetle çok yakından ilgili değillerdi. Gerçi bu sıralarda *Abdullah b. Übeyy* adında, bilâhare münâfıkların başı olacak biri Medinelilere kral olmak istemiş, hatta kedisine taç bile yaptırmıştı. Ancak Medine'deki esas siyasi gelişmeler ve hareketler, Hz. Peygamber (s.a.s)'in İslâm Devleti'ni kurmasından sonra başlamıştır. Nitekim başlangıçta Müslümanlarla çok iyi geçinen, hatta onlarla yazılı antlaşmalar yapan Yahudiler, statükonun Müslümanlar lehine gelişmesi üzerine, antlaşmaları bozmaya, Müslümanlara ihanet etmeye başladılar. İleride bu konudaki gelişmeler de ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Medine'ye Gelmesinden Rahatsız Olanlar

Herhangi bir coğrafyada siyasi otorite boşluğu varsa veya adil bir devlet erki bulunmuyorsa, o coğrafyada menfaatperestler faaliyete geçer ve kendi hegemonyalarını kurmaya çalışırlar.

İşte Resûlullah (s.a.s)'in hicreti sırasında Medine'de böyle anarşik bir durum vardı. Yahudiler birbirleriyle geçinemedikleri gibi, Medine'nin diğer vatandaşları olan Evs ve Hazrec kabileleri de birbirleriyle geçinemiyor, sürekli savaş halinde yaşıyorlardı. Bu karışık durumdan faydalanan bazı kimseler vardı ki, bunlar Hz. Peygamber (s.a.s)'in Medine'ye gelmesine çok üzüldüler. Bu şahıslar şunlardır:

1- Abdullah b. Ubeyy adında bir Arap zengini. Sonradan münafıkların başı olacak olan bu adam, Medine'ye kral olmak istemiş, hatta bunun için kendisine bir taç bile yaptırmıştı. Fakat

ileride görüleceği gibi, Hz. Peygamber (s.a.s), Medine'ye gelince bütün planları suya düştü.

2- Ka'b b. Eşref adındaki zengin Yahudi şairi. Bunun da akıbetinin ne olduğu ilerideki sahifelerde görülecektir.

3- Ebû Âmir er-Râhib adındaki Hıristiyan papazı.

4- Adî b. Hâtim adındaki Hıristiyan papazı.

Yukarıda isimleri belirtilen şahıslar Medine'de bir devletin kurulmasını ve bu devletin Medine'yi idare etmesini istemiyorlardı. Çünkü artık insanları sömüremeyeceklerdi. Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s) Medine'ye gelmiş ve devlet kurma çalışmalarını başlatarak onların istismar edemeyeceği bir toplumsal yapı oluşturmuştu.

Yahudilerin Peygamber Düşmanlıkları

İslâm tarihlerini ve özellikle *Siyer* kitaplarını inceleyen herkes görecektir ki, Yahudilerin Hz. Muhammed (s.a.s)'e karşı güttükleri düşmanlık, onun çocukluğunda başlamış ve bugüne kadar İslâm ve Müslüman düşmanlığı olarak devam etmiştir.

Hz. Muhammed (s.a.s) daha bebek iken sütannesi Halime'ye emanet edildiğinde, onu öldürmek isteyenler yine Yahudilerdi. Târihçi İbn Sa'd[374] bu konuda şunları yazmaktadır:

Hz. Muhammed (s.a.s)'in annesi onu sütannesine emanet ettiğinde, çocuğunda gördüğü mucizeleri sütannesine anlatarak çocuğunu iyi korumasını tembihlemişti. Sütannesi Halime, Hz. Muhammed (s.a.s)'i yanına aldıktan sonra yolda giderlerken bir Yahudi grubuyla karşılaştı. Yahudiler, *"bu çocuk hakkında bize bilgi verir misin?"* diye Halime'ye sorunca, o da çocuğun annesinin anlattıklarını, yâni *"şöyle hamile kaldım, şöyle doğurdum, onda şöyle olağan üstü şeyler gördüm"* diye anlatmaya başladı. Bunun üzerine Yahudiler birbirlerine bakıp söylenmeye başladılar: *"Onu öldürünüz!"* Sonra

374 *Tabakât*, Beyrut, 1960, I, 113.

Halime'ye sordular: *"Bu çocuk yetim mi? Yâni babası yok mu?"* Halime; *"hayır yetim değil, şu adam babası, ben de annesiyim"* dedi. Halime'nin bu cevabı üzerine Yahudiler şöyle dediler: *"Eğer yetim olsaydı, onu öldürürdük."*

Yahudilerin böyle bir çocuğu öldürmek istemelerinin sebebi, yakında bir peygamberin geleceğini bilmeleri, Halime'nin yanında gördükleri bu çocukta, beklenen peygamberdeki vasıfların bulunması ve nihayet çocuğun Yahudi ırkından olmayışıydı. Çünkü Yahudiler, beklenen peygamberin kendilerinden birisi olacağına inanıyor, öyle bekliyorlardı. Hâlbuki Hz. Muhammed (s.a.s) Yahudi değil, Arap'tı.

Yine kaynaklardan[375] öğrendiğimize göre, Hz. Muhammed (s.a.s) 9-10 yaşlarında, amcası Ebû Tâlib'le beraber Suriye'de, Busra'ya gittiğinde, orada bir manastırda yaşayan *Bahira* adındaki rahip, Hz. Muhammed (s.a.s)'in beklenen peygamber olduğunu anlamış ve Yahudilerin onu öldürmesinden korkarak amcası Ebû Talib'e onu hemen Mekke'ye geri götürmesini söylemiştir. Çünkü Bahira, Yahudilerin Hz. İsâ ve ondan önceki peygamberlere neler çektirdiklerini çok iyi biliyordu.

Beklenen Peygamber

Hz. Muhammed (s.a.s)'e Allah tarafından peygamberlik verileceği zaman yaklaşınca, Arap kâhinleri ve Hıristiyan rahipleri kadar, Yahudi hahamları da beklenen Peygamber'den söz etmeye başladılar. Fakat yukarıda belirttiğimiz gibi, Yahudiler bu beklenen peygamberin kendilerinden olmasını istiyor, öyle inanıyorlardı.

375 Bk. İbn İshâk, *Sîre*, Muhammed Hamidullah neşri, Rabat, 1976, s. 55; İbn Hişâm, *Sîre*, Mısır, 1955, I, 182; İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 55; Mes'udî, *Murucu'z-Zeheb* Beyrut, 1973, I, 89; İbnu'l-Esir, *el-Kâmilu fi't Târih*, Beyrut, 1965, II, 37; İbn Kesîr, *Sîre*, el-Kahire, 1964 I, 245; İhsan Süreyya Sırma, *Hz. Peygamber (s. a. v.)'in Busra seferi ve Rahib Bahira*, (Bu çalışma, 10-15 Haziran 1977 tarihinde İstanbul'da yapılan II. *Sîret* konferansına tebliğ olarak sunulmuştur).

Yahudi bilgin ve hahamları, beklenen peygamberin gelme zamanının yaklaştığını ellerindeki Tevrat'tan öğreniyorlardı. Hatta bu *"beklenen peygamber"* fikri o kadar yaygındı ki, Yesrib'deki Yahudiler, kendilerine zulmeden müşrik Araplara şöyle diyorlardı:

"Beklenen Peygamber'in zamanı çok yaklaşmıştır. Pek yakında Allah onu gönderecek ve bizler ona tabi olarak 'Âd ve İrem'de olduğu gibi sizi öldüreceğiz." [376]

Hatta Hz. Muhammed (s.a.s)'in doğumunu Medine'de [o günkü ismiyle Yesrib'de] ilk haber alanın bir Yahudi olduğu rivayet edilmektedir. Medineli sahabi *Hassan b. Sabit* bu konuda şöyle demektedir:

Vallahi, ben her şeyi idrak eden, duyduğum şeyleri anlayan yedisekiz yaşlarında bir çocuktum. Bir gün bir Yahudinin, evinin damına çıkarak yüksek sesle *"Ey Yahudiler!"* diye bağırdığını duydum. Yahudiler toplanınca, *"Ne var, sana ne oluyor?"* diye sormaya başladılar. Bağıran Yahudi şöyle dedi: *"Bu gece Dünyaya gelen Ahmed'in yıldızı doğdu."* [377]

Tevrat'ta olsun, İncil'de olsun, Hz. Muhammed (s.a.s)'in peygamber olacağına dâir haberlerin olduğunu bizzat Kur'ân-ı Kerim de söylemektedir. *A'raf* Sûresinde [378] bu konuda şöyle buyrulmaktadır:

"Yanlarındaki Tevrat ve İncil'de yazılı buldukları o elçiye, o ümmî Peygamber'e uyanlar (var ya), işte o Peygamber onlara iyiliği emreder, onları kötülükten meneder, onlara temiz şeyleri helâl, pis şeyleri haram kılar. Ağırlıklarını ve sırtlarında olan zincirleri indirir. İşte ona iman edenler, onu ta'zim edenler, ona yardım edenler ve onunla birlikte indirilen nura tabi olanlar var ya, işte kurtuluşa erenler onlardır."

Hz. Şa'yâ (a. s.) da Hz. Muhammed (s.a.s)'in peygamber olacağını müjdeleyen peygamberlerdendir. Fakat Yahudiler, onun müjdesine

376 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 211.
377 Aynı eser, I, 159.
378 Ayet, 157.

inanmadıkları gibi, onun peygamberliğine, tebliğine de inanmadılar. Peygamber'e zulmeden Yahudiler şöyle diyorlardı:

"Oruç tuttuk, orucumuz kabul edilmedi; namaz kıldık, namazımız nurlanmadı; sadaka verdik, sadakalarımız bize iyilik getirmedi; güvercin gibi inleyerek dualar ettik, kurtlar gibi uluyarak ağladık, hiç biri işitilmedi, dualarımıza icabet olunmuyor." [379]

Yahudilerin bu isyanlarına karşı Allah şöyle buyurdu:

"Ben onların yalan sözle giydirdikleri, haram yemekle kuvvet istedikleri oruçlarını nasıl kabul ederim? Onların kalpleri Benimle savaşmaya, yarışmaya kalkışan, haram ettiğim şeyleri millete sunup dururken, namazlarını nasıl nurlandırırım? Veya sadakaları Benim indimde nasıl zekât kabul edilir ki, onlar kendilerinin değil, başkalarının mallarını tasadduk ediyorlar." [380]

Hz. Muhammed (s.a.s)'in peygamberliği, Hz. Şa'ya (a. s.)'a gelen şu vahiyde yer alıyordu:

"İmdi sor onlara bu ne zaman? Ve bunun başına geçecek kim? Kimin eliyle Ben bu sünneti açacağım? Bu işin yardımcıları kimlerdir? Biliyorlarsa söylesinler. Ben bunun için bir ümmi peygamber göndereceğim. Sert değil, kaba değil, sokaklarda bağırmaz, fuhuş ve tezeyyün etmez, edebe aykırı söz söylemez. Ben ona her güzellik için istikamet vereceğim. Ona en güzel ahlakı vereceğim. Tatlılık onun elbisesi, iyi niyet ve sadakat onun parolası, takva onun vicdanı olacaktır. Ona makul hikmet, vefakârlık ve sadakat, avf ve güzel ahlâk, adalet ve doğru yol, hak olan şeriat vereceğim. Onun kılavuzunu Allah, milletini İslâm, adını *Ahmed* koyacağım. Cehaletten sonra, onunla ta'lim edeceğim; düşkünlükten sonra onunla yükselteceğim. Tanınmazken, onunla şan vereceğim; azlıktan sonra onunla çoğaltacağım. Darlıktan sonra, onunla zenginleştireceğim; tefrikadan sonra onunla

379 Taberî, *Tefsir*, Mısır, 1954, XV, 26 vd.
380 Ay. yer.

toplayacağım. Muhtelif kalpleri, dağınık arzuları, değişik milletleri, onunla birleştireceğim. Onun ümmetini, insanlar için en hayırlı ümmet kılacağım. Beni tevhid için Bana iman ve ihlâs ile ma'ruf'u (Allah yolunu) emir, münkeri (Allah'ın hükümlerini kabul etmeyen yolları) nehyedecekler. Kıyâmen, kuûden, rükûan, sücûden Bana namaz kılacaklar. Benim yolumda saf saf ve sürünerek savaşacaklar. Benim rızamı kazanmak için mallarından ayrılacak, diyarlarından çıkarılacaklardır. Ben onlara mescidlerinde, meclislerinde, yattıkları, gezdikleri yerlerde, tekbir, tevhid, tesbih, hamd, midhat, tahmid ilham edeceğim. Sokak başlarında tekbir, tehlil, takdis edecekler. Benim için yüzlerini ve etraflarını temizleyecekler. Bellerine esvab bağlayacaklar. Kurbanları kanları, kitapları sineleri olacak. Gece zâhid, gündüz aslan olacaklar. O Benim bir fazlımdır ki, dilediğime veririm. Ve ben çok büyük fazl sahibiyim." [381]

Şa'ya (a. s.) kendisine gelen vahiyleri bu şekilde Yahudilere okuyunca, Yahudiler onu öldürmek için saldırıya geçtiler. Yahudilerin şerrinden kaçan Şa'ya (a. s.) bir ağacın kavuğuna gizlendi. Ne var ki, Yahudiler, onun eteğinin dışarıda kalan ucunu görmüşler ve testereyi dayayıp onu ağaç ile beraber biçmişlerdir. [382]

Görülüyor ki, Yahudiler sadece Hz. Muhammed (s.a.s)'e değil, Allah'tan mesaj getiren bütün peygamberlere düşmandırlar. Nitekim onlar, kendilerini Allah'a karşı olan tevhid inancıyla Firavun'un zulmünden kurtaran Mûsâ (a.s)'a da ihânet etmişler; Hz. Mûsâ, Tur dağından inünceye kadar bir buzağı heykeli yapıp ona tapmaya başlamışlardır.

Hz. Muhammed (s.a.s)'in Hz. İsâ tarafından müjdelenmesi de Kur'ân-ı Kerim'de şöyle anlatılmaktadır:

381 Taberî, *Tefsir*, ay. yer.

382 Ay. yer. Bazı rivayetlere göre, bu şekilde Yahudilerin zulmüne uğrayıp, testere ile biçilen Peygamber, Hz. Zekeriyya (a.s)'dır. En doğrusunu Allah bilir.

"Meryem oğlu İsâ da bir zaman (şöyle) demişti: 'Ey İsrail oğulları, ben size Allah'ın peygamberiyim. Benden evvelki Tevrat'ı tasdik edici, benden sonra gelecek bir peygamberi de -ki adı Ahmed'dir- müjdeleyici olarak (geldim). ' Fakat o, kendilerine açık açık bürhanlar getirince, 'Bu, apaşikar bir büyüdür' dediler." [383]

Fetih Sûresinde [384] de Tevrat ve İncil'den sözedilerek Hz. Muhammed (s.a.s)'in Allah'ın peygamberi olduğu belirtildikten sonra, onun izinden giden Müslümanlar şu şekilde anlatılmaktadır:

"Muhammed Allah'ın resûlüdür. Onun maiyetinde bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükû ediciler, secde ediciler olarak görürsün. Onlar Allah'dan (daima) fazl (-u kerem) ve rıza isterler. Secde izinden (meydana gelen) izleri yüzlerindedir. İşte onların Tevrat'taki vasıfları budur. İncil'deki vasıfları da (şöyledir: Onlar) filizini yarıp çıkarmış, gitgide onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, sakları üzerine doğrulup kalmış bir ekine benzerler ki bu ekicilerin de hoşuna gider. (Ashab hakkında bu teşbih) onunla kâfirleri öfkelendirmek için (dir). İçlerinden iman edip de iyi amel (ve hareket)de bulunanlara Allah hem mağfiret, hem büyük mükâfat va'd etmiştir."

Hz. Muhammed (s.a.s)'in kendinden önceki peygamberleri tasdik edici olarak gönderildiğini de şu ayet-i kerime beyan buyuruyor:

"Allah, (geçmiş) peygamberler (in)den 'and olsun ki size kitab ve hikmet verdim. Sonra da size nezdinizdeki (o kitab ve hikmeti) tasdik eden bir peygamber gelmiştir (gelecektir). Ona kat'iyyen iman ve ona her halde yardım edeceksiniz!' diye (ahd ve) misak aldığı zaman dedi ki: 'İkrar ettiniz ve uhdenizde bu ağır yükümü (vecibemi) alıp kabul eylediniz mi?' Onlar (cevaben): 'İkrar ettik' dediler. (Allah) dedi ki: Öyleyse (birbirinize ve ümmetlerinize karşı) şahit olun, ben de sizinle beraber (bu ikrarınıza) şahitlik edenlerdenim." [385]

383 K. K. es-Sâf Sûresi, 6.
384 Ayet, 29.
385 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 81.

Allah Teâlâ'nın Hz. Muhammed (s.a.s)'i peygamber olarak göndereceğine dâir bu kabil müjdeler Tevrat ve İncil'de bulunduğu içindi ki, Hıristiyan rahipleri ile Yahudi hahamları onun zamanının geldiğini söylüyorlardı.

Özellikle Medine'de bulunan Yahudiler, çok yakında bu peygamberin çıkacağını ve ona tabi olarak putperestlerle savaşacaklarını açıkça ifade ediyorlardı. [386]

İbn Katade yoluyla gelen bir rivayette şöyle denilmektedir:

Biz şirk ehli ve putperest iken Yahudiler kitab sahibiydiler. Onlar bizim bilmediklerimizi biliyorlardı. Bu Yahudilerle bizim aramızda devamlı bir mücâdele vardı. Biz onlara saldırıp hoşlanmadıkları hareketlerde bulunduğumuzda bize şunu diyorlardı: *"Artık yakında gönderilecek olan peygamberin zamanı gelmiştir. Biz onunla birleşecek, sizinle Add ve İrem savaşı yapacağız."* Bu sözü onlardan sık sık duyardık. Fakat Allah, Hz. Muhammed (s.a.s)'i peygamber olarak gönderince, biz ona inandık, Yahudiler ise onun peygamberliğini inkâr ettiler. [387]

Yahudilerin bu ihaneti konusunda, Kur'ân-ı Kerim'de şöyle denilmektedir:

"Vaktaki onlara Allah katından -yanlarında bulunan Tevrat'ı tasdik edici (ve doğrultucu) bir Kitap (Kur'an) geldi, ki daha evvel inanmayanların (Arap müşriklerinin) aleyhine (Allah'tan böyle bir) fetih istiyorlardı. İşte (Tevrat'ın şehadet ve sarahatiyle) tanıdıkları o şey (Kur'ân) kendilerine gelince ona (hasetlerinden ve mevki hırslarından dolayı) inanmadılar, inkâr ettiler. Artık Allah'ın laneti o kâfirlerin üzerine olsun!." [388]

Bedir Savaşı'na katılmış olan Seleme b. Selame'den gelen bir rivayete göre, onun komşusu olan bir Yahudi de aynı haberi vermiştir. Fakat bu Yahudi, Hz. Muhammed (s.a.s)'in peygamberliğini

386 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 211; İbn Kesîr, *Sîre*, I, 291.
387 Ay. yer.
388 K. K. Bakara Sûresi, 89.

duyduğu halde, kıskandığından onu tasdik etmemiştir.[389] Çünkü yukarıda da söylediğimiz gibi, Yahudi milleti bu peygamberin kendilerinden geleceğini bekliyor ve umuyordu. Kendilerinden olmayınca onu inkâr ettiler.

İbnu'l-Heyyebân

Hz. Muhammed (s.a.s)'in peygamber olarak gönderilmesini bekleyen Yahudilerden birisi de büyük Yahudi Hahamı ve bilgini *İbnu'l-Heyyebân*'dı.

Bu ermiş insan, beklenen peygamberi görüp onun ümmeti olmak gayesiyle vatanı olan Şâm'ı terk etmiş; çöllere düşerek Yesrib'e (Medine'ye) gelmişti. Öyle mübarek bir zattı ki, Medine'de kuraklık olunca onu *istiskâya* (yağmur duasına) götürürler ve akabinde de yağmur yağardı.

Ne var ki, İbnu'l-Heyyebân, Resûlullah (s.a.s)'e ulaşamadan vefat etti. Öleceğini anlayınca, Yahudileri çağırıp, onlara şöyle dedi:

"Ey Yahudi toplumu! Beni şarap ve bolluk ülkesinden bu açlık ve kuraklık ülkesine gönderen şey nedir? Bunu hiç merak etmediniz mi?"

Yahudiler;

"Sen bizden daha iyi bilirsin" dediler.

İbnu'l-Heyyebân şöyle dedi:

"Ben bu ülkeye, zamanı gelmiş olan peygamberi beklemeye geldim. Burası onun hicret edeceği yerdir. Ben onun gelişine kavuşmayı ve onun ümmetinden olmayı arzu ediyordum. Onun zamanı gelmiştir. Ona karşı çıkmayın ey Yahudiler! O, kendisine karşı çıkanların kanını akıtıcı, kadın ve çocuklarını esir edici olacaktır. Fakat bu, sizi ondan uzaklaştırmasın!"[390]

389 Ayrıntılı bilgi için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, I, 212.
390 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 213-214.

İbnu'l-Heyyebân bu sözleri söyledikten bir müddet sonra vefat etti. Yahudilerin çoğu onun dediklerini unuttular. Sadece Benu Kurayza gazvesinde Yahudilerden üç genç, İbnu'l-Heyyebân'ın sözlerini hatırlayarak Müslüman oldular. Gerisi ise yüz çevirdi. [391]

Yahudiler, bütün bunları bildikleri halde Hz. Muhammed (s.a.s)'in peygamberliğine inanmadılar; bilakis onunla mücâdele ederek savaştılar.

Bu konuda Muaz b. Cebel Yahudilere şöyle diyordu:

"Ey Yahudi milleti! Allah'tan korkun ve Müslüman olun! Biz şirkte ve putperest iken sizler bizi Muhammed'le korkutuyor; ona tabi olup bizimle savaşacağınızı, ayrıca onun sıfatlarını bize sayarak peygamber olacağını söylüyordunuz!"

Yahudiler şöyle cevap veriyorlardı:

"O, bildiğimiz bir şey getirmedi; üstelik o bizim söylediğimiz kimse değil." [392]

İşte Yahudiler, bu şekilde kıskanarak Hz. Muhammed (s.a.s)'in peygamber olduğunu kabul etmediler. Bu kabul etmeyişin altında şüphesiz Yahudi ırkçılığı yatıyordu. Zira onlar, beklenen peygamberin Yahudi soyundan gelmesini istemelerine rağmen, Allah, peygamberini Araplardan seçmişti. Çünkü Allah, peygamberlerini insanların istek ve arzularına göre değil, Kendi iradesine göre gönderiyordu.

Hz. Peygamber'in Medine'de İslâm Devleti'ni Kurması

Hz. Peygamber (s.a.s), Medine'ye hicret etmesinin hemen ardından Mescid-i Nebevi'yi yaptırmış ve Mekkeli muhacirler ile Medineli ensarı birbirlerine kardeş yapmıştı. Onun, bu iki büyük hadiseyi gerçekleştirdikten sonra ele aldığı üçüncü mesele, Medine'de İslâm Devleti'nin kuruluşudur. Hedef, Medine'deki diğer etnik ve dinî

391 Ay. yer.
392 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 547.

gruplarla bir devlet kurarak her an Müslümanlara saldırma ihtimali bulunan Mekke Devleti'ne karşı Müslümanları emniyete almaktı.

Bu stratejiyi kısaca tahlil etmek yararlı olur:

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Mekke'den Medine'ye yapmış olduğu hicretten sonra, bir bölümü Yahudileri de ilgilendiren anayasa niteliğinde bir *antlaşma* imzalanmıştı. Kamuoyunun *"Medine Sözleşmesi"* olarak bildiği bu konu, günümüzde sadece Müslümanların değil, aynı zamanda laiklerin, demokratların hatta Yahudi ve dinsizlerin bile gündemine girmiştir.[393] Fakat maalesef, konuyu bilenler de, bilmeyenler de bu işe karıştıklarından, bazen mesele anlaşılmaz hâle gelmektedir.

İşte bu düşünceden hareketle, hukukçu ve siyaset bilimci olmadığımızın şuurunda olarak, sadece bu konu hakkında zihinsel çaba sarf eden bir tarihçi olarak bazı tespitlerde bulunduk. İslâm kaynaklarında birçok kez söz edildiği halde, bazı araştırmacıların Medine Vesikası'ndan *"ahad* haberdir, itibar edilmez" şeklinde bahsetmeleri, ilim adına son derece üzücü ve erken verilmiş bir hükümdür. Gayemiz, böyle düşünen araştırmacılarla yeniden bir polemiğe girip İbn Hişâm'da sözü edilen antlaşmanın metnini vererek *"İşte, sözleşme burada geçiyor, kabul edin artık!"* demek değildir. Biz konunun daha doğru değerlendirilebilmesini mümkün kılacak makul bir yol izlemeyi tercih ettik. Söz konusu Vesika'nın içeriği üzerinde herhangi bir tahlile girişmeden, sadece böyle bir antlaşmanın varolduğuna dâir kaynaklarda yer alan haberleri topladık. Dolayısıyla, hâlihazırda içinde bulunduğumuz

393 Söz konusu belgenin günümüzdeki tartışmaları için bk. İhsan Süreyya Sırma, *Medine Vesikası Işığında Yahudi Meselesi*, Beyan yay. İstanbul, 209; Ali Bulaç, *Medine Vesikası hakkında genel bilgiler*, Birikim Dergisi, Haziran-Temmuz-1992, sayı, 38-39; Ali Bulaç, *Medine Vesikası üzerine tartışmalar, I ve II*, Birikim Dergisi, Mart-1993, sayı, 47; Ahmed Ağırakça, *Medine Vesikası'nın değeri*, Hak Söz Dergisi, Şubat, 1993, sayı, 13; M. Said Çekmegil, *Bir ictimaî mukavele: Medine Vesikası*, Panel Dergisi, 1993, sayı, 48;

toplumda bizimle beraber yaşamakta olan gayrimüslimlerin (laikler dâhil) bu vesikaya göre hukuki statülerinin ne olacağı konusuna da girmiyor; işi daha ehil olan araştırmacılara bırakarak belki onlar için *veri* kabul edilebilecek bazı tesbitlerde bulunmak istiyoruz.

Medine'deki Toplumların Hz. Peygamber (s.a.s)'in Liderliğinde Bir Araya Toplanmaları

Medine'nin sosyal yapısı Mekke'den farklı olup herhangi bir devlet organizasyonuna sahip değildi. *Evs* ve *Hazrec* adındaki iki büyük Arap kabilesi âdetâ şehrin hâkimleri durumundaydılar. Benu Kaynuka, Benu Nadir ve Benu Kurayza gibi Yahudi kabileleri de bu iki Arap kabilesi ile antlaşmalı (mevâli) [394] durumundaydılar. Bu üç büyük kabile ile beraber Yahudilerin Medine'deki toplam kabile sayısı on üç kadardı. [395] Mesela Kaynuka Yahudileri, bir Hazrecli olan Abdullah b. Ubeyy'in *mevâlileri*, yâni koruması altında idiler. [396] Yahudilerin Evs ve Hazrec kabileleri nezdindeki bağımlılık statülerini *İspahanî* [397] şöyle anlatıyor:

394 *Mevâli*, "mevlâ"nın çoğul hâli olup, birçok manayı ihtiva eder. Sözkonusu dönemde, Medine'deki Evs ve Hazrec'in, Yahudilerle olan statüleri iyice araştırılarak değerlendirilecek olursa, görülecektir ki Yahudiler Medine'de Araplar kadar söz sahibi değildiler. Dolayısıyla Medine'deki Yahudiler, Araplarla antlaşmalı (hulefâ veya mevâli) olmalarına rağmen, onlarla aynı konumda değillerdi. Yahudiler, Evs ve Hazrec'in mevalileri, yâni bağlıları idiler. Bilindiği gibi mevlâ kelimesi, bunlardan başka, hem köle, hem de efendi, hatta ilâh manalarına gelir.

395 R. B. Serjeant, *Sözde "Medine Anayasası"nda Yer Alan Vesikaların Tahlili ve Tercümesi*, Bilgi ve Hikmet Dergisi, İstanbul, Kış-1994, sayı V, 69.

396 İbn İshâk, *Sîret*, Muhammed Hamidullah neşri, Konya, 1981, pr. no: 498, s. 295.

397 *Kitabu'l-Eğani*, Bulak, 1285, XIX, 95-97. Serjeant'tan naklen, Bilgi ve Hikmet Dergisi, Ay. sayı, ay. yer.

Ne zaman bir Evsli ya da Hazrecli hoşlanmadıkları bir konuda onları/Yahudileri taciz edecek olsa, Yahudiler (yardım için) eskiden olduğu gibi birbirlerine başvurmuyorlar; onun yerine *ciran*'larına (kelime olarak "*komşular*", ıstılah olarak "*koruyucular*") gidiyorlar ve "*Biz ancak sizin korumanız altındayız ve müntesiplerinizi*" *diyorlardı.*

Yahudilerin aksine, Medine'de bulunan Hıristiyanların sayısı oldukça azdı ve siyasi hiç bir etkinlikleri yoktu. Mamafih Hz. Muhammed (s.a.s), Medine İslâm Devleti'ni kurunca, onlar da düşmanlık yapmaktan geri durmadılar. Özellikle Ebû Amir er-Rahib adındaki şahıs Mekke Devleti'nin ordusuyla ittifaklar kurdu ve Müslümanlara karşı yapılan savaşlarda onlara destek verdi.[398] Cahiliye döneminde kendisine er-Rahib sıfatı verilen Ebû Amir'e, müşriklerle birleşip İslâm düşmanlığı yapmasından dolayı, Hz. Peygamber (s.a.s) tarafından el-Fasık adı verilmişti.[399]

Her ne kadar Medine'de bir devlet yok idiyse de; Hz. Muhammed (s.a.s)'in gelip İslâmî tebliğe devam etmesinden sonra, gayrimüslim unsurların ve özellikle Kur'an'da tarih boyunca peygamberlere yaptıkları işkenceleri anlatılan Yahudilerin İslâm düşmanlığı yapmayacakları garanti değildi. Bunu çok iyi bilen Hz. Muhammed (s.a.s), Medine'ye gelir gelmez, öncelikle devletinin merkezini teşkil edecek olan cami inşaatını ele aldı ve bizzat kendisi de mübarek omuzlarında kerpiç taşıyarak kısa bir zaman içerisinde cami inşaatını tamamladı.

Bu sıralarda, yukarıda adı geçen Abdullah b. Ubeyy, Medine halkını sömürme ve onları kendi bağımlıları yapma sevdasına düşmüş, bunun için Medine kralı olmak istiyordu. Hatta Yahudi kuyumcuları onun için altından bir taç bile yapmışlardı.

Abdullah b. Ubeyy'in kral ilân edilmesi demek, Medine'de bir devletin kurulması demekti. İslâm dışı bir tarzda kurulacağından ve

398 Özellikle Uhud Savaşı öncesinde Mekkelilere yardım eden bu Hıristiyan hakkında ayrıntılı bilgi için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, III, 67.

399 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 67.

büyük bir ihtimalle Mekke Devleti'nin yaptığı gibi Müslümanlara Müslümanca yaşama imkânı tanımayacağından, Hz. Peygamber (s.a.s) böyle bir devletin kurulmasını tabii ki istemiyordu.

İkinci bir husus da şuydu: Müslümanlar Medine'ye hicret etmiş olmalarına rağmen Mekke Devleti'nin tehlikesi henüz tamamen bertaraf edilebilmiş değildi. Yâni her an Medine'deki Müslümanlara saldırabilirlerdi. Nitekim Müslümanları barındırmamaları için durmadan Medinelilere tehdid haberleri gönderiyorlardı.

İşte bu iki tehlikeye maruz kalmamak için Hz. Peygamber (s.a.s) erken davranarak Medine'deki Arap ve Yahudi kabile reislerini bir araya topladı ve onlara şöyle dedi:

"Bir devletiniz olmadığı için devamlı olarak savaş halindesiniz. Üstelik Medine dışından bir düşman ordusu içimizden bir kabileye saldırırsa, o kabile yalnız kalır. Gelin, bir devlet kuralım ve Medine dışından gelecek her düşman saldırısına karşı birlikte müdafaa yapalım!"

Hz. Muhammed (s.a.s)'in bu teklifi kabul edilerek konfederatif nitelikli bir devlet kuruldu. Resûlullah (s.a.s) bu devletin 52 maddelik antlaşmasını bizzat dikte ettirerek bir araya gelen bu farklı grupların devlet başkanı oldu. Böylece peygamberlik ve devlet başkanlığı sıfatları kendisinde bir araya geldi.

Fakat bu devlet başkanlığı, klâsik ya da modern devlet sistemlerinde olduğu gibi, ona sosyal bir ayrıcalık tanımıyordu. O sıradan bir vatandaş gibi yaşıyor, reayası üzerinde tahakküm kurmuyor, devlet başkanı olmasından dolayı milletin malını kendi malı gibi saymıyor, mallarına dokunmuyordu. Öyle ki, bir seferinde Yahudi bir tüccardan evine aldığı yiyecek karşılığında zırhını ona rehin olarak bırakmıştı. [400]

Hz. Peygamber (s.a.s), camisini hem devlet merkezi, hem başkomutanlık, hem eğitim merkezi/*suffa* ve hem de ibâdethâne yaptı. Artık

400 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'r-Rehni*, Hadis no: 2378.

herhangi bir sorunu olan herkes Hz. Peygamber (s.a.s)'e müracaat ediyordu. O, Medine'de yaşayan herkesin devlet başkanıydı.

Nitekim bir gün Yahudinin biri, bir cariyeye başını iki taş arasında sıkıştırarak işkence yapmıştı. Başı kanlar içinde kalan zavallı cariye, hiç kimseye derdini anlatmadan doğruca Hz. Peygamber (s.a.s)'in yanına gitti. Hz. Peygamber (s.a.s) ona bunu kimin yaptığını sordu. Cariye söylemeye korkuyordu. Nihâyet *"falan Yahudi mi yaptı?"* diye sorulunca, başıyla *"evet"* işareti yaptı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s), bu fiili işleyen Yahudiyi çağırıp ona cariyenin şikâyetini sordu. Yahudi yaptığını itirâf edince, aynı şekilde onun da başının kırılmasını emretti. [401]

Bu olayda iki husus dikkatimizi çekiyor:

1- Kendisine işkence yapılan cariyenin hiç kimseye değil, Hz. Muhammed (s.a.s)'e müracaat etmesi,

2- Hz. Muhammed (s.a.s)'in, Yahudi kabilelerine danışmadan suçlu Yahudiyi cezalandırması.

Bu iki husus da Hz. Peygamber (s.a.s)'in Medine'deki insanların tek sorumlusu, bir başka deyişle devlet başkanı olduğunu göstermektedir.

"Günümüz devletlerine dahi örnek alınabilecek olan bu Medine antlaşması, uluslararası kabul edilebilirliği açısından o kadar önemlidir ki, onun benzerini hiç bir devlet yapamamıştır." [402]

Kurulan bu devlet hakkında büyük oryantalist *Henri Lammens* şunları yazıyor:

"Çok ustaca kaleme alınmış bir antlaşmayla, yâni *ahid*'le Muhammed, Müslümanlar, Yahudiler ve Medineli müşrikler arasında *"Yüksek Hakem"* rolünü alarak bütün anlaşmazlıkları kendi mahkemesinin

401 Buhârî, *Sahih, Husûmât*, Hadis no: 2288, *Kitâbu'l-Vesâyâ*, Hadis no: 2595.

402 Abd al-Rahman Azzam, *The Eternal Message of Muhammad*, The Devin-Adair Company Publishers, New York, 1964, s. 128.

önüne getirmeye çalıştı. Onun görünürdeki ilk hedefi, Yahudilerle ortak yaşamanın yolunu bulmaktı. O, hem hakem hem de gruplararası güven sahibi kişiliği ile tedricen insanları kendi dinî ve siyasi üstünlüğünü kabule hazırlıyordu" [403]

Bu Devletin kurulmasına katılan taraflar; yâni Müslümanlar, Yahudiler ve müşrik Araplar arasında müşterek savunma antlaşması yapılmış, tarafların birbirlerinin dini yaşantılarına karışmamaları ve birbirlerine ihanet etmemeleri garanti altına alınmıştır. İlerideki bölümlerin iyice anlaşılabilmesi için bu hususun daima göz önünde bulundurulması lazımdır. Aksi takdirde, yapılan bu antlaşmayla yazılı olarak Müslümanların müttefikleri durumuna gelen Medine Yahudilerinin daha sonra Müslümanlara karşı takınacakları menfi tavırlar anlaşılamaz.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Yahudilerle imzalamış olduğu bu saldırmazlık ve dışa karşı müşterek savunma antlaşması, toplumlara model olma açısından hâlâ güncelliğini korumaktadır. Öyle ki, sadece Türkiye'deki Müslümanların gündeminde değil, Dünyanın değişik mahfillerinde de bir *"yönetim tarzı"* olarak mütalaa edilmektedir. *"Medine Vesikası"* tartışmaları da buradan kaynaklanmaktadır.

Muhammed Hamidullah Hocamız, bu antlaşmanın bütün ayrıntılarını vererek metnini yayınladığı [404] için biz bu metni tekrar etmiyor, sadece araştırmamızın içeriği açısından iki noktasına temas etmekle yetiniyoruz:

1. Tarafların birbirlerinin dini yaşantılarına karışmamaları.
2. Medine dışından gelecek olan düşmanlara karşı müşterek savunma yapılması.

403 Henri Lammens, *L'Islam, Croyances et Institutions*, Troisième édition, Imp. Catholique, Beyrouth, 1943, s, 37.

404 Bu ayrıntılar için bk. Muhammed Hamidullah, *Le Prophète de l'Islam*, 4ème édition, Paris, 1979, I, 193 vd. (paragraf 358); Ayrıca bk. Munir Muhammed Ğadbân, *Fıkhu's-Sîretu'n-Nebeviyye*, Mekke Ummu'l-Kura Üniversitesi yayını, 1994, s. 367 vd.

Bu hadiseler cereyan ettiği, yâni Hz. Peygamber (s.a.s) tarafından Medine'de bir devlet kurma girişiminin yapıldığı sıralarda Medine'nin nüfusu 10 ila 15 bin kadardı. Müslümanlar bu nüfusun yaklaşık % 10'unu oluşturuyordu. Bu da şehirdeki Müslüman nüfusun 1000 ila 1500 kişi civarında olduğu anlamına geliyordu. Ne var ki, Medine'de nüfus itibariyle azınlık olmalarına rağmen, başkan Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s) olduğundan, devlet Müslümanların elinde sayılıyordu. Neden?

Bunun açık ve anlaşılır bir nedeni vardı: Nicelik itibariyle değilse bile, nitelik itibariyle Müslümanlar güçlü durumdaydılar. Şöyle ki; o dönemin toplumsal yapısında kişiler değil, kişilerin bağlı olduğu kabile asıldı. Böyle olduğu ve kabileyi de başındaki reis temsil ettiği için söz kabile şeflerinde bitiyordu.

Medine'de, yukarıda adlarını zikrettiğimiz iki büyük kabile olan Evs ve Hazrec'in liderleri olan iki *"Sa'd"* yâni hem *Sa'd b. Ubade* hem de *Sa'd b. Muaz* Müslüman olmuşlardı. Dolayısıyla reisleri oldukları kabilelerin gayrımüslim bireylerinin fazla bir yaptırım gücü yoktu. Ayrıca; Hicret öncesinde Hz. Peygamber (s.a.s)'in Medinelilerle yapmış olduğu Akabe Biatları'nda *nakîb* yâni temsilci seçilenlerin hepsi de, reis *Sa'd*'lar ayarında olmasalar bile, onlara yakın sosyal bir pozisyon sahibi idiler. Medine'de bulunan gayrımüslim Arapların büyük bir ekseriyeti de bunların emrinde bulunuyordu.

Muhtemelen başlangıçta bu devlet işini pek ciddiye almayan Yahudiler ile *Abdullah b. Ubeyy* liderliğindeki münâfıklar, Hz. Muhammed (s.a.s)'in Medine'de bir devlet kurduğunu ve günden güne bu devletin büyüdüğünü ve Müslüman nüfusun arttığını görünce, İslâm ve Müslüman düşmanlığına başladılar. Öylesine bir düşmanlık sergilediler ki, Müslümanların müttefikleri olmalarına rağmen Yahudiler, ileride göreceğimiz gibi, Mekke Devleti'nin ordusuyla birleşerek Müslümanlarla savaştılar. Fakat Resûlullah (s.a.s) çok erken davranıp devlet yapısını oturttuğu için, Medine'deki gayrimüslim unsurlar

fazla bir varlık gösteremediler. Böylece İslâm Medine'de kesin olarak hükümrân oldu. Ancak hükümrân olmasına rağmen hiç bir zaman gayrimüslimlerin dini haklarını ellerinden almadı.

Hz. Peygamber (s.a.s) bu şekilde Medine'de devletini kurduktan sonra, gerek risâletini ve gerekse Medine toplumu üzerinde kurmuş olduğu iktidarı kıskanan Yahudiler, çeşitli vesilelerle Müslümanları kendileriyle savaş yapmak durumunda bıraktılar. Bu savaşların Medine'de vukubulmuş olanları, *Kaynuka Oğulları Savaşı*, *Nadîr Oğulları Savaşı* ve *Kurayza Oğulları savaşıdır.* [405]

Kaynaklarımız bu savaşlar hakkındaki rivayetleri naklederken bazı ilginç ayrıntıları da zikretmektedirler. Bu ayrıntılar, Medine Vesikası'nın mevsukiyeti [gerçekliği] ile ilgili çok önemli bilgiler ihtiva etmektedir. İlerideki bölümlerde bu savaşların ayrıntıları ele alınırken bu veriler görülecek ve mesele daha bir açıklığa kavuşacaktır.

Yahudilerin Tutumu Giderek Değişiyor

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Medine'deki Yahudilerle bu antlaşmayı yapmasından sonra, özellikle Mekke'den Medine'ye hicret etmiş olan Müslümanlar (*Muhacirun*) rahat bir nefes aldılar. Çünkü Mekkeli düşmanların yanı sıra her an tehlike oluşturabilecek ikinci bir potansiyel düşman olan Yahudiler, bu antlaşmayla geçici de olsa tehlikesiz bir hâle getirilmişlerdi.

Müslümanlar bu şekilde nisbi bir emniyete kavuşunca, Hz. Peygamber (s.a.s), kurmuş olduğu devletin kısa bir zaman içerisinde büyümesini temin etmek üzere, hızlı bir faaliyet başlattı. *"Seriyyeler gönderme harekâtı"* olarak adlandırabileceğimiz bu faaliyet, potansiyel düşmana karşı askeri birlikler çıkararak yeni devletin emniyetini sağlamak maksadıyla düzenleniyordu.

405 İlerideki bölümlerde bu savaşlar ayrıca ele alınacağından burada ayrıntılara girmiyoruz.

Her an Mekke Devleti'nin saldırısına maruz kalabilecek bu devletin ekonomiden askeri yapılanmaya, eğitimden sosyal dayanışmaya kadar birçok problemi vardı. Hz. Peygamber (s.a.s), bütün bu meselelerin üstesinden gelebilmek gayesiyle, öncelikle Mekke Devleti tehlikesine karşı sahabelerden oluşan askeri birlikler meydana getirdi. *Seriyye* denen bu küçük askeri birlikler, Medine'ye yönelik tehlikeleri önlemek için seferler yaptılar. Mekke Devleti'nin askeri ve ticari birliklerine karşı gönderilen bu seriyyelerin başarı ile sonuçlanması, Medine vatandaşı Yahudileri kıskandırmaya başladı; zamanla bu başarıları çekemez oldular. Hatta Hz. Peygamber (s.a.s) ve sahabesine karşı öylesine olumsuz tavırlar içerisine girdiler ki, müttefik gibi değil, düşman gibi davranmaya başladılar.

Yahudilerin İkiyüzlülüğü

Resûlullah (s.a.s), Medine'ye hicret ettikten sonra, sadece müşrik Araplardan değil, aynı zamanda Hıristiyanlardan ve Yahudilerden de İslâm'a girenler oldu. Özellikle Yahudilerden Haham [406] *Abdullah b. Sellâm*'ın Müslüman oluşu ve hemen sonrasındaki olaylar, Yahudilerin Müslümanlara karşı olan menfi tutumlarını ortaya koyma açısından oldukça ilginçtir. Bizzat Abdullah b. Sellâm şöyle anlatıyor:

"Resûlullah (s.a.s)'in peygamberliğini duyunca, onun uzun zamandan beri beklenen peygamber olduğunu anladım. Çünkü onun sıfatları ile kitabımızda [407] geleceği haber verilen peygamberin sıfatları aynıydı ve zamanı da gelmişti. Onun için çok seviniyor, bir an önce gelmesini bekliyordum. Bu bekleyişim, onun Medine'ye gelişine kadar sürdü. O *Kuba*'ya varınca, bir adam gelip onun teşrifini haber verdi. Ben o sırada bana ait olan bir hurma ağacına çıkmış, çalışıyordum. Halam Halide de hurmanın altında oturuyordu. Ben gelen adamdan Resûlullah (s.a.s)'in

406 Haham, Yahudilerin büyük din alimlerine verilen isim.
407 Yâni *Tevrat*'ta.

gelişini duyunca, sevincimden tekbir getirmeye başladım. Tekbir getirdiğimi duyan halam *"Vallahi sen Mûsâ'nın gelişini duysaydın ancak bu kadar tekbir getirirdin!"* dedi. Ben halama *"Vallahi bu gelen Mûsâ'nın kardeşidir ve onun dinindendir. O yeni ahkâmı getirmekle görevlendirildi"* dedim. Bunun üzerine halam *"Ey yeğenim, yoksa bu gelen, zamanı gelmiş olan peygamber mi?"* diye sordu; ben de *"evet"* dedim. Halam da kabul etti. Daha sonra Resûlullah (s.a.s)'e gidip Müslüman oldum ve evime dönerek Müslüman oluşumu Yahudilerden gizledim. Bilâhare Resûlullah (s.a.s)'e giderek ona dedim ki: *"Ya Resûlallah, Yahudiler ihânetleriyle meşhur bir kavimdir. Onların ne olduklarını görmen için beni evinin bir köşesine saklamanı, sonra onları çağırarak benim hakkımda kendilerine soru sormanı ve Müslüman olduğumu bilmeden önce beni nasıl öveceklerini, Müslüman olduğumu öğrenince de beni nasıl ayıplayıp aleyhimde konuşacaklarını görmeni ve duymanı istiyorum."* Resûlullah (s.a.s), benim dediğim gibi yapıp Yahudileri çağırdı ve onlara *"Abdullah b. Sellâm'ı nasıl bilirsiniz?"* diye sordu. Onlar da, *"Efendimiz ve efendimizin oğlu; hahamımız ve en büyük âlimimiz"* dediler. Onlar bu şekilde konuşunca, ben gizlendiğim yerden çıktım ve onlara şöyle dedim: *"Ey Yahudiler! Allah'tan korkun ve size göndermiş olduğunu kabul edin! Vallahi siz bunun Allah'ın Elçisi olduğunu biliyorsunuz. Onu, elinizde bulunan Tevrat'ta bütün sıfatlarıyla görüyorsunuz. Ben onun Allah'ın Elçisi olduğuna şehâdet ederim. Ona iman ediyorum, onu kabul ediyorum ve onu biliyorum."* Bu sözlerim üzerine Yahudiler, *"sen yalan söylüyorsun!"* deyip uzaklaştılar. Onlar gittikten sonra Resûlullah (s.a.s)'e dönüp *"Ya Resûlallah, Yahudilerin ne kadar ikiyüzlü olduklarını söylemedim mi? Onlar, ihânetleri, yalancılıkları ve fitne-fesatçılıklarıyla meşhurdurlar"* dedim. [408]

Bu yüzdendir ki, Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle buyurdu:

408 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 516-517. Ayrıca bk. Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Enbiyâ*, Hadis no: 3151.

Sizler Yahudilerle savaşıncaya ve arkasında bir Yahudi gizlenmiş olan kaya bile *"Ey Müslüman! Arkamda bir Yahudi var, gel onu öldür!"* deyinceye kadar kıyamet kopmayacak! [409]

Askerî Cihâd Dönemi Başlıyor

Çok kısa olarak cihâdı tarif edersek şöyle diyebiliriz:

Cihâd, müminin Allah'ın emrettiği gibi yaşaması ve O'nun ahkâmının her tarafta uygulanmasını temin için canıyla, malıyla mücâdele etmesi demektir. Bu mücâdele sözle, yazıyla, sohbetle veya savaşla olabilir.

Cihâd, İslâm'ın en önemli müesseselerinden biridir. Bunun böyle olduğu, Kur'an-ı Kerim'deki onlarca ayet ve *Sünnet*'teki yüzlerce hadisle sabittir.

Aslında İslâm'ın cihâd müessesesi bilinmezse, Hz. Peygamber (s.a.s)'in yirmi üç senelik mücâdelesi de anlaşılamaz. Cihâdın önemi anlaşılmazsa, *"Bir Peygamber de savaşır mı?"* gibi yersiz sorular sorulmaya başlanır ya da gayrimüslimlere hesap verilme zorunluluğu varmış gibi, *"İslâm kılıç dini değildir"* şeklinde yersiz savunmalara girişilir.

Değiştirilmiş İncil'de bulunan *"sağ yanağına kim vurursa ona ötekini de çevir!"* şeklindeki yaklaşım İslâm'da yoktur. *"Birisi sana haksız yere vurduysa, sen de ona misliyle mukabelede bulunabilirsin"* yaklaşımı vardır. Ancak mağdura isterse hakkından vazgeçerek muhatabını affetme hakkı da verilmiştir.

Şurasını kabul etmemiz lâzımdır ki, İslâm'ı kabul edip etmemede herkes hür olduğu gibi, hiç kimsenin İslâm'ı veya onun herhangi bir müessesesini olduğundan başka gösterme yetkisi de yoktur. İslâm neyse, odur; hiç kimsenin hayal ve düşüncelerine veya mantığına göre bir İslâm uydurulamaz!

Allah *"Hacc esnâsında kurban kesilecek"* buyurduysa, insanın bunu değiştirmeye ne hakkı ve ne de salâhiyeti vardır. Kurban

409 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2767, 2768.

kesmekle hayvanların israf edildiğini öne sürenler veya *"bu kadar hayvanı boğazlamak gaddarlıktır"* şeklinde konuşanlar, nedense her gün kasaba gidip pirzola, biftek almayı da ihmâl etmiyorlar. Böyle merhametçilik olmaz! Dünyanın tüm ülkelerinde, hergün milyonlarca hayvan boğazlanır, hiç kimsenin sesi çıkmaz; Allah için kesilince vaveylâ kopartılır! Pervasızca bir çifte standartlılık... Bu tipler hem Müslüman olmazlar - zaten onları *"olun"* diye zorlayan da yok- hem de İslâmî konularda ahkâm kesmekten hayâ etmezler. İslâm'ı, hatta Arapça'yı bilmeden İslâm hakkında fetva verirler. Öyle ki, hiçbir eğitimi olmadığı halde bir tıp doktoru, bir mühendis, bir siyasetçi, bir edebiyatçı, hiç çekinmeden İslâm hakkında kolayca hüküm verebiliyor. Bu şuna benziyor: Müslümanlar arasındaki bir savaşta, herhangi bir Batılı gayrımüslim, bu savaşın meşru olup olmadığını tartışabiliyor, fetva verebiliyor.

Cihâd müessesesi İslâm'ın bir rüknüdür. Onu İslâm dışı sayarsanız, Hz. Peygamber (s.a.s)'in bunca savaşını nasıl izâh edersiniz? Sanki Hz. Peygamber (s.a.s)'in müdafaası onlara kalmış gibi, *"o merhamet sahibiydi, savaş yapmazdı"* diye ona iftirada bulunurlar.

Resûlullah (s.a.s) kendisinin ne olduğunu en güzel şekilde kendisi ifâde etmiştir:

"Ben rahmet ve savaş peygamberiyim."

Onun bir başka hadis-i şerifi de şöyledir:

"Cennet kılıçların gölgesi altındadır." [410]

Yine o şöyle buyuruyor:

"Ben Allah yolunda öldürülmeyi, sonra dirilip tekrar öldürülmeyi, sonra dirilip tekrar öldürülmeyi, sonra dirilip tekrar öldürülmeyi ve bunun hep böyle devam etmesini isterdim." [411]

410 Buhârî, *Sahih, Cihâd*, 22, 112, 156; Müslim, *Sahih, Cihâd*, 2, *İmâre*, 146; Ebu Dâvûd, *Sünen, Cihâd*, 89; Tirmizi, *Sünen, Fedâilu'l-Cihâd*, 23; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, IV, 354-396.

411 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2644.

Şimdi, Kur'an-ı Kerim'de geçen ayetlerden ve Sünnet'te geçen hadislerden cihâdla ilgili bazı misâller vermek istiyoruz. Tâ ki hissî değil, gerçeklerden söz ettiğimiz görülsün.

Cihâdla İlgili Ayetler

"İmân edenler ve hicret edip Allah yolunda cihâd edenler var ya, işte onlar Allah'ın rahmetini umabilirler. Allah gafûrdur, rahîmdir." [412]

"Yoksa siz -Allah içinizden cihâd edenler (le cihâd etmeyenler)i belli etmeden- sebât edenler (le etmeyenler)i belli etmeden Cennete gireceğinizi mi sandınız?." [413]

"Müminlerden özür sâhibi olmaksızın (evlerinde) oturanlarla Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşanlar bir olamaz. Allah, mallarıyla canlarıyla savaşanları, derece itibariyle, oturanlardan çok üstün kıldı. (Gerçi) Allah hepsine de Cenneti vaat etmiştir. (Fakat) Allah, savaşanlara oturanların üstünde daha büyük bir ecir vermiştir." [414]

"Ey imân edenler, Allah'dan korkun, O'na (yaklaşmaya) vesile arayın ve O'nun yolunda savaşın. Tâ ki muradınıza eresiniz." [415]

"Ey imân edenler! Sizden kim dininden dönerse (bilsin ki) Allah'ın kendilerini sevdiği ve kendilerinin de O'nu sevdikleri, müminlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı onurlu ve zorlu bir toplum getirir ki onlar Allah yolunda savaşırlar ve hiçbir kınayıcının kınamasından korkmazlar (hiçbir kimsenin kınamasına aldırmazlar). Bu, Allah'ın, dilediğine verdiği lutfudur. Allah ihsanı bol olan, en çok bilendir." [416]

"İmân edip hicret edenler, Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihâd'da bulunanlar, hicret edenleri barındırıp yardım edenler

412 K. K. Bakara Sûresi, 218.
413 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 142.
414 K. K. . Nisâ Sûresi, 95.
415 K. K. Mâide Sûresi, 35.
416 K. K. Mâide Sûresi, 54.

(yok mu), işte onlar (mirasda) birbirlerinin velîleridir. İmân getirip de hicret etmeyenlere ise, hicret edecekleri zamana kadar, sizin onlara hiçbir şey ile velâyetiniz yoktur. (Bununla beraber) eğer onlar din hususunda sizden yardım isterlerse yardım etmek üstünüze borçtur. Şu kadar ki sizinle aralarında muahede bulunan bir kavim aleyhinde değil. Allah yapacaklarınızı hakkıyla görücüdür." [417]

"İmân edip de Allah yolunda hicret ve cihâd edenler, barındıranlar, yardım edenler: İşte gerçek mü'min olanlar bunlardır. Mağfiret ve ucsuz bucaksız rızık da onlarındır." [418]

"Henüz imân edip de hicret ve sizinle beraber cihâd edenler (e gelince:) Onlar da sizdendir." [419]

"Siz Hac sakalığını, Mescid'ul-Haram'ın imarını Allah'a, Ahiret gününe inanan, Allah yolunda cihâd eden kimse (lerin amelleri) gibi mi tuttunuz? Bunlar (bu iki sınıf) Allah yanında bir olmazlar. Allah zâlimler gürûhuna hidâyet vermez." [420]

"İmân edenlerin, hicret edenlerin, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşanların Allah yanında derecesi çok büyüktür. Kurtuluşa (dünya ve âhiret saadetine) erenler de işte onların ta kendileridir." [421]

"De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, kabileniz, elinize geçirdiğiniz mallar, kesâd (a uğramasın)dan korkageldiğiniz bir ticaret ve hoşunuza gitmekte olan meskenler size Allah'dan, O'nun peygamberinden ve O'nun yolundaki bir cihâd'dan daha sevgili ise, artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleye durun. Allah, fasıklar gürûhunu hidâyete erdirmez." [422]

417 K. K. Enfâl Sûresi, 72.
418 Aynı sûre, 74.
419 Aynı sûre, 75.
420 K. K. Tevbe Sûresi, 19.
421 Aynı sûre, 20.
422 Aynı sûre, 24.

"(Ey mü'minler) sizler gerek hafif, gerek ağırlıklı olarak birlikte savaşa çıkın. Allah yolunda mallarınızla, canlarınızla cihâd edin. Eğer bilirseniz bu, sizin için çok hayırlıdır." [423]

"O halde kâfirlere boyun eğme ve bununla (Kur'an'la) onlara karşı cihâd et." [424]

"Bizim uğrumuzda cihâd edenlere gelince: Biz onlara elbette yollarımızı gösteririz. Şüphesiz ki Allah her halde ihsan erbâbıyla beraberdir." [425]

"Andolsun sizi imtihan edeceğiz. Tâki içinizden mücahidleri ve sabr-u sebât edenleri belirtelim. Haberlerinizi açıklayalım." [426]

"Müminler ancak o kimselerdir ki Allah'a ve Resûlü'ne imân ettikten sonra şüpheye sapmayıp Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşırlar. İşte onlar (imânlarında) sâdık olanların ta kendileridir." [427]

"Allah'a ve peygamberi'ne imân (da sebât) eder, mallarınızla, canlarınızla da Allah yolunda savaşırsınız. Bu, sizin için, eğer bilirseniz, çok hayırlıdır." [428]

Cihâdla İlgili Hadis-i Şerifler

İbn Azib (r. a.)'dan, dedi ki: Yüzü zırhla kapalı bir adam gelip Resûlullah (s.a.s)'e şöyle dedi: *"Yâ Resûlallah, savaşayım mı, Müslüman mı olayım?."* Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: *"Önce Müslüman ol, sonra savaş!"* O da Müslüman oldu, savaşa katıldı ve şehid oldu. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: *"Çok az iş yaptı, fakat çok mükâfat kazandı."* [429]

423 K. K. Tevbe Sûresi, 41.
424 K. K. Furkân Sûresi, 52.
425 K. K. Ankebut Sûresi, 69.
426 K. K. Muhammed Sûresi, 31.
427 K. K. Hucûrât Sûresi, 15.
428 K. K. es-Sâf Sûresi, 11.
429 Buhârî, *Sahih, Cihâd* 13: Ahmed b. Hanbel, *Müsned* IV. 291-293.

Ebû Hureyre (r. a.)'dan, Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: *"Ey insanlar! Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyiniz, Allah'dan afiyet isteyiniz! Fakat düşmanla karşılaşmca da savaşa karşı sabrediniz!."* [430]

Abdullah b. 'Amr ibni'l-As (r. a.)'dan, Resulûllah (s.a.s) şöyle buyurdu: *"Allah yolunda ölüm, borç hariç, her şeyin keffareti olur."* [431]

Ebû Hureyre (r. a.)'dan, Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: *"Bir kâfir ile onun katili ebedi olarak ateşte birleşmezler."* [432]

Zeyd b. Halid el-Cehmî (r. a.)'dan, Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: *"Kim bir gaziyi (Allah için savaşanı) techîz ederse, o, cihâda gitmiş gibi olur; ve kim gazinin geride bıraktığı çoluk çocuğuna bakarsa, o da cihâda gitmiş gibi olur."* [433]

Süleyman b. Bureyde (r. a.)'dan, Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: *"Mücâhidlerin kadınlarına hürmet etmek vazifesi, geride kalanlar üzerine analarına yapacakları hürmet vazifesi gibidir. Geride kalanlardan herhangi bir kimse mücahidlerden birine ailesi hususunda işlerini görmek ve yardım etmek üzere ona halef olur da mücahidin ailesi hususunda mücahide hainlik yaparsa, o hain kıyamet gününde muhakkak tevkif olunacak da hıyanet ettiği mücâhid onun amelinden istediğini alacaktır. Öyleyse ey beni dinleyenler! O mücâhidin, hainin hasenelerini almaktaki rağbeti ve o makamda bunlardan ne kadar çoğaltacağı, yâni kendine mümkün olursa hasenelerden hiçbir şey bırakmayacağı hususunda ne zannediyorsunuz?"* [434]

430 Buhârî, *Sahih*, *Cihâd* -112, 152; Müslim, *Sahih*, *Cihâd*- 19, 20: Ebû Dâvûd, *Sünen*, *Cihâd* 89; Dârimî, *Sünen*, siyer-6.

431 Tirmizî, *Fedâilu'l-Cihâd*- 13.

432 Müslim, *Sahih*, *İmâre*-130, 131; Ebû Dâvûd, *Sünen*, *Cihâd*-10; Nesâî, *Sünen*, *Cihâd*-8; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*. II. 223, 340, 342.

433 Buhârî, *Cihâd*- 38; Müslim, *Cihâd*-135; Ebû Dâvûd, *Cihâd*-20; Tirmizi, *Fedâilu'l-Cihâd*-6; Nesâî, *Cihâd*-44; Dârimî, *Cihâd*-26; Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, I, 20, 53.

434 Müslim, *İmâre*, 139; Ebû Dâvûd, *Cihâd*- 11; Nesâî, *Cihâd*-47-48; *Müsned*, V, 352

Ubeydullah b. Kays babasından şunu rivayet etti. O dedi ki: Ben Resûlullah (s.a.s)'in şöyle buyurduğunu duydum: *"Cennetin kapıları, kılıçların gölgesi altındadır."* [435]

Enes b. Mâlik (r. a.) şöyle dedi: Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: *"Samimi olarak şehid olmak isteyene, şehid olmazsa bile şehidlik verilir."* [436]

Enes b. Mâlik (r. a.) şöyle dedi: Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: *"Her kim, samimi olarak Allah'dan şehid olmak isterse, döşeği üzerinde ölse bile, Allah o şahsı şehidler mertebesine ulaştırır."* [437]

Selmân (r. a.) şöyle dedi: Ben, Resûlullah (s.a.s)'in şöyle buyurduğunu işittim: *"Bir gün ve bir gece nöbet beklemek, bir ay oruç tutup (nafile) namaz kılmaktan daha hayırlıdır. Ve bu kişi nöbette iken ölürse, ameli ona sayılır, rızka üzerine gönderilir ve hilekârdan emin olur."* [438]

Ukbe b. Amir (r. a.) şöyle dedi: Ben Resûlullah (s.a.s)'in minber üzerinde şöyle buyurduğunu duydum: *"Siz de düşmanlara karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve cihâd için bağlanıp beslenen atlar hazırlayın ki bununla Allah'ın ve sizin düşmanınızı korkutasınız"* ayetini [439], okudu ve *"gözünüzü açın, kuvvet ancak silâh kullanmaktır, kuvvet ancak silâh kullanmaktır, kuvvet ancak silâh kullanmaktır"* dedi. [440]

435 Buhârî, *Cihâd*-22, 112, 152; Müslim, *Cihâd*, -2, *İmâre*-146; Ebû Dâvûd, *Cihâd*-89; Tirmizî, *Fedâilu'l-Cihâd*, 23; *Müsned*, IV. 354.

436 Müslim, İmare-156; Nesâî, *Cihâd*-36; İbn Mâce, *Cihâd*- 15; *Müsned*, V, 244.

437 Müslim, *İmâre*-157; Nesâî, *Cihâd*-36.

438 Yalnız bu nöbet, herhangi bir nöbet değil, Allah rızası doğrultusunda olan ordunun nöbetidir. Bk. Müslim, *İmâre*-163; Tirmizî, *Cihâd*-39; İbn Mâce, *Cihâd*-7: *Müsned*, V, 440.

439 K. K. Enfâl Sûresi, 60.

440 Müslim, *İmâret*- 167; Ebû Dâvûd, *Cihâd*-14, 23; İbn Mâce, *Cihâd*-19.

Câbir b. Semure (r. a.)'dan, Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: *"Bu din, daima ayakta duracak, Kıyamet kopuncaya kadar da mü'minlerden bir grup onun yolunda savaşmaktan asla vazgeçmeyecektir."* [441]

Ukbe b. Amir (r. a.) dedi ki: Ben Resûlullah (s.a.s)'in şöyle buyurduğu duydum: *"İstikbâlde size birçok memleketler fetholunacak ve Allah sizlere kifayet edecektir (yani düşmanlarınıza karşı sizleri koruyacaktır). Bunlar olunca da, sakın sizden hiçbiriniz silâhlarını kullanmaktan aciz kalmasın."* [442]

Ebû Hureyre (r. a.) şöyle dedi: Resûlullah (s.a.s) buyurdu ki: *"Allah yolunda savaşmadan ve Allah yolunda savaşmayı arzulayıp bunu konuşmadan ölen kimse, münâfıkların bir grubundanmış gibi ölmüş olur."* [443]

Ebû Hureyre (r. a.) dedi ki, Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu: *"Allah yolunda yaralanan bir kimse, muhakkak kıyamet gününde yarası kan saçarak, rengi kan renginde, kokusu misk kokusu olduğu halde gelecektir."* [444]

Ubeydullah b. Ömer (r. a.)'dan, dedi ki: Resûlullah (s.a.s) savaştan dönünce üç defa tekbir getirir ve şöyle derdi: *"İnşallah döndük. Allah'ımıza secde eder, hamd ve kulluk ederek, tevbeli bir şekilde dönüyoruz. Allah va'dine sâdık kalarak kulunu muzaffer kıldı ve hizibleri hezimete uğrattı."* [445]

441 Buhârî, *Nafakât*-3; Müslim, *İmâre*-172; Ebû Dâvûd, Sunne-16; *Müsned*, II, 413, 467.

442 Müslim, *İmâre*-168; *Müsned*, IV, 157.

443 Müslim, *İmâre*-158, Ebû Dâvûd, *Cihâd*-17; Nesâî, *Cihâd*-2; Dârimî, *Cihâd*-25; *Müsned*, II, 374.

444 Buhârî, *Cihâd*-10; Müslim, *İmâre*-103, 105; Nesâî, *Cenâiz*-82; İbn Mâce, *Cihâd*-15; Dârimî, *Cihâd*-15.

445 Buhârî, *Umre*-112.

Allah Askeri Cihâda İzin Veriyor

Hicret'ten hemen sonra, savaşa izin veren şu ayetler nazil oldu:

"Kendileriyle savaşılan (mü'minlere), uğradıkları o zulümden dolayı, (bilmukâbele savaşa) izin verildi. Şüphesiz ki Allah onlara yardım etmeye elbette kemâliyle kâdirdir. Onlar (o mü'minlerdir ki) haksız yere ve ancak 'Rabbimiz Allah'dır' diyorlar diye yurdlarından çıkarılmışlardır." [446]

Bu ayetler inince, zaten devletini kurmuş olan Hz. Peygamber (s.a.s), askeri cihâd dönemini başlattı.

Bu cümleden olarak Hz. Peygamber (s.a.s), Medine'ye gelişinin 7. ayında amcası Hz. Hamza komutasında, Allah yolunda cihâd için ilk küçük askerî birliği (*seriyyeyi*) gönderdi. Böylece cihâd devri başlamış oldu. [447] Bizzat kendisi de Medine'ye gelişinin on ikinci ayında komutan olarak Allah yolunda savaşmak üzere Medine'den hareket etti. [448] Bununla cihâd devri fiilen başlamış oldu. Bundan sonra elinden kılıç düşmeyecek ve hayatının sonuna kadar, *"İ'lây-ı Kelimetullah"* yâni Allah'ın emirlerini yeryüzünde hâkim kılmak için cihâd edecektir.

Hz. Peygamber (s.a.s), Mescid-i Nebevî'yi komutanlık merkezi ittihaz etti. Orada askerî birlikler tadât olunur, avlusunda cihâd toplantıları yapılırdı; orada sâdık mücâhidler cihâd aşkıyla yanar; orada kararlar, emirler ve nasihatler verilirdi. Peygamber orada ashabına danışır, görüşlerini alırdı; çünkü onların her işi istişareye dayalıydı.

Gazâya veya seriyyeye çıkacak olan ordu, Cami'den [Mescid-i Nebevî'den] hareket ederdi. Sancak, bayrak ve askerî nişanlar Cami'de verilirdi. Silâh ve mühimmât orada dağıtılırdı. Bir tehlike belirdiğinde, Ashab Cami'de toplanır; mücâhidler gazâ veya seriyyeden dönünce Cami'ye gelirlerdi. Yaralıların yaraları Cami'de sarılır, cihâd

446 K. K. el-Hacc Sûresi, 39-40.
447 Vâkıdî, *Kitâbu'l-Meğâzî*, Oxford, 1966, I, 2.
448 İbn Hişâm, Mısır, 1955, *Sîre*, II, 590.

hükümleri Cami'de öğrenilirdi. Çünkü Cami yâni Peygamber Mescidi onların kışlasıydı.

İlk Seriyyeler

Hamza b. Abdulmuttalib Seriyyesi (Ramazan Ayı)

Hz. Peygamber (s.a.s), Medine'ye hicret edişinin 7. ayında, Allah yolunda cihâd etmek üzere amcası Hz. Hamza komutasında 30 kişilik bir kuvveti Mekke Devleti'nin kervanını vurmaya gönderdi. Vurulmak istenen, Şâm'dan dönüp Mekke'ye gitmekte olan ve aralarında Ebû Cehil'in de bulunduğu bir ticaret kervanıydı.

İki taraf savaşmak üzere saflara ayrıldılarsa da, her iki tarafın da müttefiki olan Mecdi b. Amr araya girerek savaşmalarına mani oldu. Bunun üzerine Hz. Hamza, askerî birliğiyle Medine'ye döndü. [449]

Ubeyde b. el-Haris Seriyyesi (Şevvâl ayı)

Hicretin 8. ayında, Hz. Peygamber (s.a.s), Ubeyde b. el-Haris komutasında 60 kişilik bir kuvveti, cihâd yapmak üzere gönderdi. Bu seriyyenin gayesi de yine Mekke Devleti'nin ileri gelenlerinden Ebû Sufyân başkanlığındaki ticaret kervanını vurmaktı. İslâm askerleri Kureyş kervanına yetişince oklarla saldırmaya başladı. İlk defa bu savaşta, Sa'd b. Ebi Vakkas tarafından düşmana ok atıldı. Hatırlanacağı üzere, Mekke döneminde de ilk defa onun tarafından bir müşrikin kafasına deve kemiği ile vurularak İslâm için ilk kan akıtılmıştı. İki taraf karşılıklı olarak birbirlerine ok attılar. Yaralananlar olduysa da ciddî bir çarpışma olmadı. Zira Müslüman askerinin okları bitmiş, düşman taraf ise ticaret kervanını kurtarmak istiyordu. İslâm askerî birliği Medine'ye geri döndü. [450]

449 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 9; İbn Kesîr, *Sîre*, II, 338.
450 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 10-11; İbn Kesîr, II, 339.

Sa'd b. Ebi Vakkas Seriyyesi (Zilkade ayı)

Aynı senenin Zilkade ayında, Hz. Peygamber (s.a.s), Sa'd b. Ebi Vakkas komutasındaki bir İslâm birliğini, el-Harrar denen mevkiye cihâda gönderdi. Bu seriyyenin gayesi de, daha öncekiler gibi Mekke Devleti'nin ticaret kervanını vurmaktı. Müslüman askerlerin sayısı 20 kadardı.

Müslümanlar el-Harrar'a vardıklarında, Kureyş kervanı bir gün önceden kaçmıştı. Hz. Peygamber (s.a.s), daha ileriye geçmemelerini emrettiği için İslâm birliği Medine'ye geri döndü. [451]

Hicrî 1. senenin en önemli olaylarından bir tanesi de Hz. Peygamber (s.a.s)'in Bilâl'i ezan okumakla görevlendirmesidir. [452]

Ezân Tesbit Ediliyor

İslâm Devleti hem siyasi hem de dinî boyuta sahip olduğundan, Müslümanlara namaz vakitlerini bildirmek de devletin en başta gelen görevlerinden bir tanesiydi.

Yukarıda gördüğümüz gibi, devlet başkanı olan Hz. Muhammed (s.a.s), aynı zamanda hem peygamber hem de Mescid'in imâmı olduğu için bu meseleyi çözmek de ona düşüyordu.

İslâm Devleti laik bir statü tanımadığından, devlet başkanı olan Hz. Muhammed (s.a.s), *"Namaza çağrı işi dinî bir konudur. Din-devlet işleri birbirinden ayrıdır. Binâenaleyh devleti bu işe karıştırmayalım, herkes dilediğini yapsın!"* demedi. Bilâkis o, bunu devletin en önemli işlerinden birisi olarak ele aldı ve günlerce buna bir hâl çaresi aradı. [453]

451 Ay. yerler.

452 Mes'ûdî, *Murûc*, IV, 155.

453 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 246 vd; Beyhakî, *es-Sünenu'l-Kübrâ*, Haydarabad, 1344, I, 390; el-Muttakîyu'l-Hindî, *Kenzu'l-'Ummâl*, Beyrut, 1399/1979, VIII, 330.

Ezân tespit edilmeden önce, Müslümanlar herhangi bir çağrı olmadan [454] cemaatle namaz kılmak üzere Mescid'e gelirlerdi. [455] Bunun için Hz. Peygamber (s.a.s) Medine'ye gelip Mescid'i inşâ ettikten sonra, sahabeyi namaza çağırmak için Yahudilerinkine benzer bir boru yapmak istedi [456]; sonra bunu da istemedi. Daha sonra bir *"nâkûs"* (çan) yapılmasını emretti ve Müslümanları namaza çağırmak için ağaçtan bir nâkûs oyuldu. [457] Fakat bu da onun isteğine muvafık düşmedi.

Enes b. Mâlik'ten gelen bir rivâyete göre [458], o zamana kadar namaz vaktini bildirmek için Müslümanlardan biri sokaklarda dolaşıp *"es-Salate, es-Salate!"* diye bağırıyordu. Daha sonraları, bu şekilde sokak sokak koşup bağırmanın pek pratik olmadığı görüldü.

Bu konu hem devlet başkanı olan Resûlullah (s.a.s)'i, hem de onun ümmetini günlerce meşgul etti.

Bir ara Hz. Peygamber (s.a.s), namaz vakitlerini bildirmeleri için sahabelerinden bazılarını görevlendirdi. Bu görevliler şehir evlerinin damlarına çıkarak bazı işaretler yapıyor; bunu gören Müslümanlar namaz vaktinin geldiğini öğreniyor, Mescid'e gidiyorlardı. Namaz vakitlerini bildiren bu görevlileri göremeyenler de namaz vaktini öğrenemiyor, cemaat namazını kaçırıyorlardı. [459]

Dolayısıyla bu gibi olumsuzlukların giderilmesi için, yâni Müslümanların cemaat namazını kaçırmamaları için namaz vaktini bildirecek daha esaslı bir sisteme şiddetle ihtiyaç vardı. Zaten çoktandır

454 Müslim, *Sahih*, *Kitâbu's-Salât, bed'u-l'Ezan*; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 264-265.

455 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 508; Dârimî, *Sünen*, *Kitâbu's-Salât*, Bâb 3.

456 İbn Mâce, *Sünen*, *Kitâbu'l-Ezân*, Hadis no: 706.

457 İbn Mâce, *Sünen*, *Kitâbu'l-Ezân*, Hadis no: 706; İbn Hişâm, *Sîre*, II, 508; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 265.

458 Beyhakî, *es-Sünenu'l-Kübrâ*, VIII, 336.

459 *Kenzu'l-'Ummâl*, VIII, 331.

böyle bir sistem aranıyordu.[460] Gerek Devlet Başkanı Hz. Peygamber (s.a.s), gerekse sahabe bu konuda araştırmalar yapıyor, bir neticeye varamıyorlardı.

Bu araştırmaların yapıldığı günlere dâir şöyle bir hadis-i şerif okuyoruz:

... Müslümanlar Medine'ye geldiklerinde bir araya toplanır, namazın vakitlerini konuşurlardı. O sıralarda henüz kimse namaza çağırmıyordu. Bir gün böyle konuşurlarken, aralarından birisi *"Hıristiyanlarınki gibi siz de bir çan alıp çalın!"* dedi. Bir başkası *"Yahudilerinki gibi boru ile bu işi yapalım!"* dedi. Ömer[461] ise, *"Aranızdan birisi çıkıp kendi sesiyle namaza çağırsa olmaz mı?"* deyince Hz. Peygamber (s.a.s) Bilâl'e *"Kalk, namaza çağır!"* dedi.[462]

Ezân tespit edilinceye kadar Bilâl her sabah bir kadına ait olan Medine'nin en yüksek binasının damına çıkar,

أللّٰهمّ انى أحمدك و أستعينك على قريش أن يقيموا على دينك

"Yâ Rabbi, sana hamd eder, Kureyş'in Senin dinine gelmeleri için yardım dilerim" diye Müslümanlara sabah namazının vaktini bildirirdi.[463] Bilâl'in bu şekilde namaza çağırmasını Hz. Peygamber'in mi öğrettiği, yoksa kendiliğinden mi öyle söylediği konusunda maalesef rivâyette bir ayrıntı yoktur. Muhtemelen bu hadise hicretten hemen sonra olduğundan, Bilâl Mekke'deki Kureyş'in saldırısından çekiniyor, insanları namaza çağırırken Allah'a dua ediyordu.

Ezân'ın Tespitinde Başkalarına Benzememe Endişesi

Yukarıda arzettiğimiz gibi, tespit edilecek *"Namaza çağrı usûlü"* hakkında, zaman zaman Hz. Muhammed (s.a.s)'e teklifler geliyordu.

460 Abdurrahman Cezirî, *el-Fıkhu 'ala'l-Mezâhibi'l-Erba'a*, Mısır, 1970, I, 311.
461 Hz. Ömer.
462 Müslim, *Sahih, Kitâbu's-Salat, Bed'u'l-Ezân*.
463 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 509; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 267.

O ise yapılan bu teklifleri başka dinlerdekine benziyor gerekçesiyle reddediyordu. Hz. Peygamber (s.a.s)'in neden böyle davrandığına dâir bir rivâyet yoksa da, muhtemelen bu hassasiyet, diğer dinlerle herhangi bir karışıklık olmasını önleme endişesinden kaynaklanıyordu. Nitekim Medine'de Yahudiler de, Hıristiyanlar da yaşıyorlardı. Muhal farz, namazın vaktini bildirmek için Müslümanlar boru çalsa, uzaktan bu borunun sesini duyan bir Yahudi de Havra'ya çağırılıyor intibaına varıp ona göre hareket edebilirdi. Bu durum aynı şekilde Hıristiyanlar için de varitti. Bunlar düşünüldüğünde, Peygamber Efendimiz'in neden böyle düşündüğü konusunda *"doğru olanı sadece Allah bilir"* demek zorundayız.

Bir gün yine bu konuyu görüşmek üzere Resûlullah (s.a.s), sahabesini toplantıya çağırdı.

Bazıları Yahudilerin yaptıkları gibi, boru[464] çalınmasını teklif ederken, bazıları da *"Hıristiyanlar gibi çan çalalım"* dediler.[465] Hatta bunun için ağaçtan bir çan bile yaptılar.[466] Bu tekliflere karşı birileri de *"Mecusiler gibi ateş yakalım!"*[467] önerisini getirdiler. Fakat Resûlullah (s.a.s) *"başkasına benzeme endişesiyle"* bu tekliflerin hiçbirini kabul etmedi.[468] O görüşleri reddederken de *"bu Yahudilerin işi"*, *"bu Hıristiyanların işi"* diyordu.[469]

464 Müslim, *Sahih, Kitâbu's-Salat, Bed'u'l-Ezân*; 'Avnu'l-Ma'bûd, *Şerhu Sünen-i Ebû Dâvûd, Bâbu Bed'u'l-Ezân*, Hadis no: 494; Dârimî, *Sünen, Kitâbu's-Salat*, Bâb, 3.

465 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Ezân*, I. Bâb; Müslim, *Sahih, Kitâbu's-Salat, Bed'u'l-Ezân*.

466 Dârimî, *Sünen, Kitâbu's-Salat*, Bâb, 3.

467 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Ezân*, I. Bâb.

468 Beyhakî, *es-Sünenu'l-Kübrâ*, 1344, I, 390; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 266; el-Muttakîyu'l-Hindî, *Kenzu'l-'Ummâl*, VIII, 331.

469 İbn Mâce, *Sünen, Kitâbu'l-Ezân*, Hadis no: 707; *'Avnu'l-Ma'bûd Şerhu Sünen-i Ebû Dâvûd, Bâbu Bed'u'l-Ezân*, Hadis no: 494.

Görüşmeler bu şekilde devam ederken, sahabeden birisi *"Rumlar gibi def çalalım"* [470] diye yeni bir teklif getirirken, bir diğeri de *"Namaz vakti girince göndere bayrak çekelim"* şeklinde bir öneride bulundu. [471] Fakat bu tekliflerin de hiçbirisi kabul görmedi.

Namaza çağrı şekli üzerinde bu konuşmaların yapıldığı günlerde sahabeden Abdullah b. Zeyd bir rüyâ gördü. Başka sahabelerin de rivâyet ettikleri bu hadiseyi Abdullah b. Zeyd şöyle anlatıyor [472]:

"Resûlullah (s.a.s)'in, namazın cemaatle kılınabilmesi için *"nâkûs* [çan]" çalınmasını emrettiği [473] sırada idi. Uykuda iken bana, elinde nâkûs bulunan biri [474] uğradı.

Ona:

"Ey Allah'ın kulu, şu nâkûsu satar mısın?" dedim.

"Ne yapacaksın?" diye sordu.

"Bununla insanları namaza çağırırız" dedim.

"Sana daha hayırlısını göstersem olmaz mı?" dedi.

"Olur!" dedim. Bunun üzerine,

"Şöyle dersin!" dedi [475]:

470 Abdurrahman Cezirî, *el-Fıkhu 'ala'l-Mezâhibi'l-Erba'a*, I, 311.

471 *'Avnu'l-Ma'bûd Şerhu Sünen-i Ebû Dâvûd, Bâbu Bed'u'l-Ezân*, Hadis no: 494; *Kenzu'l-'Ummâl*, VIII, 332.

472 *'Avnu'l-Ma'bûd Şerhu Sünen-i Ebû Dâvûd, Bâbu Bed'u'l-Ezân*, Hadis no: 495.

473 Başka kaynaklarda bu teklifin görüşüldüğü sırada.

474 Bazı rivâyetlerde, (*'Avnu'l-Ma'bûd Şerhu Sünen-i Ebû Dâvûd, Bâbu Bed'u'l-Ezân*, Hadis no: 502; İbn Hişâm, *Sîre*, II, 508; Dârimî, *Sünen, Kitâbu's-Salat*, Bâb, 3; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 265) uykuda gelen bu adamın üzerinde iki yeşil elbise vardı.

475 Dârimî, *Sünen, Kitâbu's-Salat*, Bâb, 3.

أللهُ أكبر أللهُ أكبر	Allahu Ekber Allahu Ekber
أللهُ أكبر أللهُ أكبر	Allahu Ekber Allahu Ekber
أشهد أن لا اله الا أللهُ	Eşhedu en lâ ilâhe illallah
أشهد أن لا اله الا أللهُ	Eşhedu en lâ ilâhe illallah
أشهد أن محمدا رسول اللهُ	Eşhedu enne Muhammeden Resûlullah
أشهد أن محمدا رسول اللهُ	Eşhedu enne Muhammeden Resûlullah
حي على الصلاة	Hayye 'ala's-Salat
حي على الصلاة	Hayye 'ala's-Salat
حي على الفلاح	Hayye 'ala'l-Felâh
حي على الفلاح	Hayye 'ala'l-Felâh
أللهُ أكبر أللهُ أكبر	Allahu Ekber Allahu Ekber
لا اله الا أللهُ	Lâ ilâhe illallah

Rivâyet devam ediyor:

Bunları söyleyen adam biraz geri çekildi, sonra yine bana dönüp:

"Namaza kalkacağın vakit de şöyle dersin!" dedi[476]:

476 Müslim, *Sünen*, *Bâbu Bed'u'l-Ezân*, Hadis no: 495; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 265.

أَللّٰهأكبر أَللّٰهأكبر	Allahu Ekber Allahu Ekber
أشهد أن لا اله الا الله	Eşhedu en lâ ilâhe illallah
أشهد أن محمدا رسول الله	Eşhedu enne Muhammeden Resûlullah
حى على الصلاة	Hayye 'ala's-Salat
حى على الفلاح	Hayye 'ala'l-Felâh
قد قامت الصلاة قد قامت الصلاة	Kad kâmeti's-Salâtu Kad kâmeti's-Salâtu
أَللّٰه أكبر أَللّٰه أكبر	Allahu Ekber Allahu Ekber
لا اله الا أَللّٰه	Lâ ilâhe illallah

Rivâyet devam ediyor:

"Sabah olunca Resûlullah (s.a.s)'in yanına gittim ve gördüğüm rüyayı kendisine anlattım. "İnşallah hak rüyadır[477]; Bilâl ile beraber kalk da gördüğünü ona öğret, ezanı okusun; çünkü sesi seninkinden daha gürdür"[478] buyurdu. Bilâl ile beraber kalktık; ben ona öğretmeye, o da okumaya başladı. Bu sırada Ömer b. Hattâb bunu evinden duydu. Elbisesini sürüyerek aceleyle Resûlullah (s.a.s)'e geldi ve:

"Yâ Resûlallah! Seni hakk ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, onun söylediklerini ben de rüyamda gördüm!" dedi. Resûlullah (s.a.s):

477 Dârimî, *Sünen, Kitâbu's-Salat*, Bâb, 3. Bazı rivayetlere göre de (*'Avnu'l-Ma'bûd Şerhu Sünen-i Ebû Dâvûd, Bâbu Bed'u'l-Ezân*, Hadis no: 502) Resûlullah (s.a.s), Abdullah b. Zeyd'e, "Allah sana hakkı gösterdi" demiştir.

478 *'Avnu'l-Ma'bûd Şerhu Sünen-i Ebû Dâvûd, Bâbu Bed'u'l-Ezân*, Hadis no: 495.

"Öyleyse Allah'a hamd ve senâlar olsun! [479] İnşaallah bu gördüğün hak rüyadır" [480] dedi.

İbn Hişâm'da [481] geçen şu rivâyete göre ise, bu rüyâlardan önce, ezân Hz. Peygamber (s.a.s)'e vahiyle bildirilmiştir:

Hz. Peygamber (s.a.s), namaza çağrı için bir nâkûs yapılması konusunda istişare ettikten sonra, Ömer b. Hattâb, söz konusu nâkûsu yapmak üzere iki tahta satın almak istedi. O günün gecesinde Ömer bir rüya gördü. Rüyada kendisine *"nâkûs yapmayın, namaza ezân ile çağırın!"* denmişti. Bunun üzerine görmüş olduğu rüyayı anlatmak üzere Hz. Peygamber (s.a.s)'e gitti. Oysaki o konuda Resûlullah (s.a.s)'e vahiy gelmişti. Ömer gördüklerini anlatınca, Resûlullah (s.a.s), bu konudaki vahyin kendisinden önce geldiğini bildirdi"

Ezânın lafızları iki, ***"Kâmet"***in lafızları ise iki defa tekrarlanan "قد قامت الصلاة قد قامت الصلاة / Kad kâmeti's-Salâtu Kad kâmeti's-Salâtu" lafzı hariç, diğer bölümleri bir defa okunur. [482]

Resûlullah (s.a.s)'in, hem Ezanı, hem de kâmeti sahabesine öğrettiğine dâir rivâyetler vardır. Meselâ sahabeden Ebû Mahzûre bunlardan bir tanesidir. [483]

479 Dârimî, *Sünen, Kitâbu's-Salat*, Bâb, 3; İbn Hişâm, *Sîre*, II, 509; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 265; Ebû Dâvûd, *Sünen, Kitâbu'l-Ezân*. Ayrıca değişik varyantlarla aynı hadis-i şerif Tirmizi, Ahmed b. Hanbel ve İbn Hibbân tarafından da nakledilmiştir. Hanefilerde ise, Kametin lafızları, tıpkı ezanda olduğu gibi okunur.

480 Dârimî, *Sünen, Kitâbu's-Salat*, Bâb, 3, Hadis no: 1187; *'Avnu'l-Ma'bûd Şerhu Sünen-i Ebû Dâvûd, Bâbu Bed'u'l-Ezân*, Hadis no: 495;

481 *Sîre*, II, 509.

482 Bk. Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Ezân*, Hadis no: 580-582; Müslim, *Sahih, Kitâbu's-Salat, Bed'u'l-Ezân*; Dârimî, *Sünen, Kitâbu's-Salat*, Bâb, 3, Hadis no: 1193, 1194; İbn Mâce, *Sünen, Kitâbu'l-Ezân*, Hadis no: 729, 730, 731.

483 Bu konudaki rivâyetler için bk. *'Avnu'l-Ma'bûd Şerhu Sünen-i Ebû Dâvûd, Bâbu Bed'u'l-Ezân*, Hadis no: 497, 498, 499

İster Abdullah b. Zeyd ve Hz. Ömer'in rüyalarıyla olsun, isterse bizzat Hz. Peygamber (s.a.s)'e gelen vahiyle olsun, ezân bu şekilde tespit edilmiş ve günümüze kadar gelmiştir.

Kendisi için büyük bir şeref olan bu rüyayı gören Abdullah b. Zeyd, sevincinden, içinde Allah Teâlâ'ya hamdusenâlar olan bir şiir de söylemiştir.[484] İbn Kesîr[485], bu rüyanın üç gece görüldüğüne dâir bir rivâyet de nakleder.

Ez-Zuhrî'nin rivâyetine[486] göre, kendisine ezân öğretilen Bilâl de, sabah ezânını müteakip, iki defâ olmak üzere الصلاة خير من النوم / es-Salatu hayrun mine'nevm (Namaz uykudan daha hayırlıdır) ibâresini eklemek istemiş, Resûlullah (s.a.s) de onun bu önerisini kabul etmiştir. Hatta rivayete[487] göre Bilal, sabah namazını okumak için izin istemek üzere Hz. Peygamber (s.a.s)'e gitmiş; fakat kendisine Resûlullah (s.a.s)'in uyuduğu söylenmiştir. Bunun üzerine Bilal, "الصلاة خير من النوم / es-Salatu hayrun mine'nevm" demiş ve uyanan Hz. Peygamber (s.a.s) de bundan böyle sabah ezanına bunu ilâve etmesini emretmiştir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, Bilâl önceleri yüksek bir evin damına çıkar, öyle ezan okurdu. Fakat bilâhare, Peygamber Mescidi'nin arka bölümünde ezan okunmak için bir yer ayrıldı.[488] Bilâl ezanı okuduğunda parmaklarını kulaklarına koyar ve ezanı dönerek okurdu.[489]

484 Şiirin metni için bk. İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 265.
485 *el-Bidâye*, III, 265.
486 Bk. İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 266.
487 İbn Mâce, *Sünen*, *Kitâbu'l-Ezân*, Hadis no: 716.
488 *Türkiye Diyanet Vakfı, İslâm Ansiklopedisi*, "*Ezan*" maddesi.
489 Dârimî, *Sünen*, *Kitâbu's-Salat*, Bâb, 3, Hadis no: 1199.

El-Ebvâ (Veddân) Gazvesi (Safer Ayı)

Hz. Peygamber (s.a.s) sadece sahabesini cihâda göndermekle kalmıyor, kendisi de bazılarına katılıyordu. Onun bizzat katıldığı cihad seferlerine **"gazve"** denir.

Resûlullah (s.a.s), Medine'ye hicret edişinin 11. ayında, 200 kişilik bir askerî birlikle cihâda çıktı. Yerine Ensâr'dan Sa'd b. Ubade'yi Medine'de idareci bırakıp renginin beyaz olduğu rivayet edilen sancağı amcası Hz. Hamza'ya verdi. Gayesi, Müslümanlara düşmanlık yapan Kureyş'in kervanını vurmaktı. İslâm ordusu, Mekke-Medine arasında bulunan *el-Ebvâ/Veddân* denen yere kadar gelip düşmanı beklediyse de, kimse gelmediğinden, savaş olmadı.

Bu gazve sırasında Benû Damre kabilesiyle, karşılıklı saldırmazlık antlaşması yapılarak, Medine'ye geri dönüldü.

Bu gazve, Hz. Muhammed (s.a.s)'in bizzat iştirak edip, orduya komuta ettiği ilk savaştır.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu askerî seferi on beş gün sürmüştür. [490]

Buvât Gazvesi (Rebîulevvel Ayı)

Müteakip ayda Hz. Peygamber (s.a.s) Sa'd b. Mu'âz'ı [491] Medine'de yerine vekil bırakarak 200 kişilik bir askerî birlikle tekrar cihâda çıktı.

490 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 11-12; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 8; İbn Hişâm, *Sîre*, II, 591.

491 İbnu'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 112.

Bu seferde de yine beyaz sancağı Sa'd b. Ebi Vakkâs taşıyordu. Hz. Peygamber (s.a.s)'in gayesi, Umeyye b. Halef başkanlığındaki Mekke ticaret kervanını vurmaktı.

İslâm ordusu, Mekke-Şâm yolu üzerindeki *Buvât* dağlarına kadar geldiyse de, Mekke Devleti'nin ticaret kervanını bulamadı ve savaşmadan Medine'ye geri döndü.

İbn Hişâm'ın rivayetinden [492], bu askerî seferin bir aydan fazla sürdüğü anlaşılmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz gibi sefer Rebîulevvel ayında başlamıştı. İbn Hişâm şöyle diyor: *"Bu seferden sonra, Hz. Peygamber (s.a.s), Rebiulahir ayının geri kalan kısmını ve Cemaziyelevvel'den de bir kaç günü Medine'de geçirdi."*

el-Uşeyre Gazvesi (Cemaziyelevvel Ayının Sonu/Cemaziyelahir Ayının Başı)

Hz. Peygamber (s.a.s), Mekkelilerin ticaret kervanlarını vurmak için kesif bir cihâd hareketine girişmiş; Suriye yolunu Mekke-Şehir Devletine kapatmak istiyordu.

Yerine Muhacirûn'dan Ebû Seleme b. Abdi'l-Esed'i Medine'de vekil bırakarak 200 kişilik bir askerî birlikle hareket etti. İslâm sancağını Hz. Hamza taşıyordu. Müslümanlar *el-Uşeyre* denen yere kadar geldi. Fakat oraya vardıklarında, Mekke ticaret kervanı çoktan kurtulup geçmişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s), *Benû Mudlic* kabilesiyle karşılıklı saldırmazlık antlaşması yaparak Medine'ye geri döndü. [493]

Bu askeri sefer de yirmi gün sürmüştür. [494]

492 *Sîre*, II, 598.
493 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 12; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 9.
494 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 599.

Birinci Bedir Gazvesi (Bedru'l-Ûlâ) (Cemaziyelâhir'in Son Günleri)

Kurz b. Câbir komutasındaki bir Mekke askerî birliği gizlice Medine'ye kadar gelmiş ve Müslümanların hayvan sürülerinden bir kısmını yağma etmişti. O sıralarda cihâddan yeni dönmüş olan Hz. Peygamber (s.a.s), hemen ordusunu hazırlayıp Zeyd b. Hârise'yi Medine'de vekil bırakarak Mekke Devleti'ne ait bu askeri birliği takib etmeye başladı. Sancağı Hz. Ali taşıyordu. İslâm kuvvetleri, Bedir'de *Safvân* vadisine kadar geldikleri halde, düşman kaçıp kurtulduğundan, savaş olmadı. [495]

Resûlullah Efendimiz (s.a.s), bu gazve sırasında Hz. Ali'ye Ebû Turâb lakabını taktı. [496]

Bu gazve bir hafta kadar sürmüştür.

Abdullah b. Cahş Seriyyesi (Receb Ayı)

Receb ayının başında Hz. Peygamber (s.a.s) Abdullah b. Cahş komutasındaki on iki kişilik askerî birliği cihâda gönderdi. Daha önce yazdırıp kapattığı bir emirnâmeyi *Abdullah b. Cahş*'a vererek hareketlerinden iki gün sonra onu açıp okumasını, orada kendisine emredilene göre davranmasını ve arkadaşlarını kendisiyle hareket etmeye zorlamamasını söyledi.

Abdullah b. Cahş, iki gün sonra emirnâmeyi açıp okuduğunda şunlar yazılıydı: *"Bu emirnâmemi okuyunca, Mekke ile Tâif arasında Nahle denen yere kadar yoluna devam et. Orada Mekke Devleti hakkında gizli araştırma yaparak neler yaptıkları hakkında bilgi topla!"*

Abdullah, emirnâmeyi okuduktan sonra şöyle dedi:

495 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 12; İbn Sa'd, *Tabakât* II, 9.
496 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 601.

"Arkadaşlar! Resûlullah (s.a.s), Nahle'ye gidip Mekke Devleti hakkında bilgi toplamamı ve sizleri götürmek için de zorlamamamı emrediyor. Ben Resûlullah (s.a.s)'in emrini yerine getirmek için Nahle'ye gidiyorum. Aranızdan kim şehid olmak istiyorsa, benimle gelsin, istemeyen de Medine'ye geri dönsün!"

Arkadaşları onu dinledikten sonra, onunla gitmeye karar verip hiç biri seferden geri durmadı.

İslâm birliği, Nahle'de üzüm ve deri taşıyan bir Mekke ticaret kervanıyla karşılaştı. Taraflar birbirlerinin kim olduklarını anlayınca savaşmaya başladılar. Müşriklerden biri öldürüldü; diğer ikisi esir edilerek malları ganimet alındı. Müslüman birliği, aldıkları ganimet ve esirlerle Medine'ye döndü. [497]

Bu Seriyye sırasında,

1. İlk defa bir kâfir öldürüldü
2. İlk defa esir alındı
3. İlk defa ganimet alındı
4. Hz. Peygamber (s.a.s) gizli bir yazıyla emir verdi.

Bu Seriyye bir ay kadar sürdü.

Seriyye ve Gazvelerin Değerlendirilmesi

Hz. Peygamber (s.a.s)'in seriyyeleri çıkarmasında çok ilginç noktalar dikkati çekmektedir:

1- Hz. Peygamber (s.a.s), ilk seriyye komutanlarını Mekkelilerden ve özellikle kendi akrabalarından seçiyor. Peygamber Efendimiz (s.a.s), bu hareketiyle tehlikelere ilk önce kendi akrabalarını attığı mesajını veriyor. Nitekim Mekkeli Müslümanların henüz hiçbir savaş tecrübeleri olmadığı gibi, savaşmasını da bilmiyorlardı. Dolayısıyla savaşa gitmek riskli ve tehlikeli bir

497 Vâkıdî, *Meğâzî*, I-13-19; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 10-11; İbn Hişâm, *Sîre*, II, 601-606.

şeydi. Hz. Peygamber (s.a.s) başka Müslümanları değil, önce kendi akrabalarını bu tehlikeye atıyordu.

2- Hz. Peygamber (s.a.s), her Seriyye çıkarışında, komutanını ve büyük ölçüde de askerlerini değiştiriyordu ki herkes savaşa hazırlıklı olsun ve herkes bu işte eğitimli olsun. Çünkü onlara düşman olan Mekke Devleti'nin ne zaman saldıracağı bilinmiyordu.

3- Peygamber Efendimiz (s.a.s), her gazveye çıkışında, mutlaka yerine bir vekil bırakıyor.

4- Hz. Peygamber (s.a.s), ilk çıktığı gazvede, yerine, Ensâr'ın ileri gelenlerinden ve aynı zamanda Medine'deki en büyük kabile olan Hazrec kabilesinin lideri Sa'd b. Ubâde'yi bırakıyor.

5- Keza Hz. Peygamber (s.a.s), çıktığı ikinci gazvede, bu görevi, Medine'nin diğer büyük kabilesi olan Evs'in lideri Sa'd b. Muaz'a verip bu liderler arasında ayırım yapmadığını gösteriyor.

6- Hz. Peygamber (s.a.s), çıktığı üçüncü gazvede de, yerine bir Mekkeli Muhacir olan Ebû Seleme'yi vekil bırakıp Ensâr ve Muhacirûn arasında da ayırım yapmadığı mesajını veriyor.

7- Ve nihâyet, dördüncü sefer savaşa çıktığında, yerine, bir azadlı köle olan Zeyd b. Hârise'yi vekil olarak bırakıp sahabileri arasında hiçbir ayırım yapmadığını, gerektiğinde azatlı bir kölenin de devlet başkanı olabileceğinin mesajını veriyor.

Seriyye ve gazvelerin iki gayesi vardı:

1. Mekke Devleti'nin ticaret kervanlarını vurarak bir yandan ekonomik bakımından onu çökertmek, diğer yandan İslâm Devleti'ni güçlendirmek.
2. Müslümanları savaşa alıştırmak. Dolayısıyla bu seriyyeler, ileride yapılacak olan büyük savaşlar için birer eğitimden ibaretti.

Orucun Farz Kılınması

Hicretin ikinci yılının Şaban ayında Ramazan orucu Müslümanlara farz kılındı. O zamana kadar sadece *Aşûrâ* orucunu tutuyorlardı. Ramazan orucu farz kılınınca, Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s), Aşûrâ orucunun tutulup tutulmaması hususunda Müslümanları serbest bıraktı. Ne tutulmasını emretti, ne de tutulmamasını. [498]

Bedir Savaşı

İnsanlar neden savaşır? Savaş bir gereklilik ya da bir zorunluluk mudur?

Yukarıdaki soruların cevabı, müsbet olabileceği gibi, muhatabına göre menfi de olabilir. Yâni insanların bir kısmı savaşı kaçınılmaz bir olgu olarak görürken, diğer bir kısmı da savaşsız bir Dünya olabileceğini söylerler.

Bu iki cevaptan birincisi, vakıa; ikincisi ise ütopya seviyesinde bir iyi niyetten ibarettir. Çünkü birinci cevapta, insanların muvafakat etmemelerine rağmen savaşların olduğu vurgulanırken, ikinci cevapta savunulan *"savaşsızlık"*, maalesef bir temenniden öteye geçmemektedir.

Târihin seyrine baktığımızda, insanlar arasındaki geçimsizliğin, daha Hz. Âdem'in çocukları Hâbil ve Kâbil zamanında başladığına şahit oluruz. Târih boyunca yapılmış bütün savaşların sebebi, birilerinin hakka riayet etmeyip haksızlıktan yana olmasıdır. Ne var ki, insandan insana göreceli olan bu *"hak"* kavramını iyi tanımlamak gerekir. Zira mümine göre *"hak"* başka, inançsız bir insana göre *"hak"* başka şeydir. Bu durumda birine göre *"hak"* olan şey, diğerine göre *"haksızlık"* olabilmektedir.

498 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 248-249; Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, I, 79.

Müminlere göre bir başkasına savaş, sadece Allah'ın emirleri doğrultusunda *"imân"*ı tebliğ etmek için açılabilir ki, tarihin seyri içerisinde peygamberlerin yaptıkları savaşlar bu nevidendir. Bunun dışında, bir devletin diğer bir devlete savaş açması, ona üstünlük sağlamak ve onun sahip olduğu kaynakları ele geçirmek içindir. Burada söz konusu edilen, savunma savaşları değil, taarruz savaşlarıdır.

İşte ileride anlatmaya çalışacağımız ve İslâmi terminolojide *"cihâd"* diye tanımlanan *"Peygamber savaşları"*na, dolayısıyla onun izini takip eden sahabesinin yürüttükleri *"fetih hareketleri"*ne böyle bakmak gerekir. Mefhum-i muhalifi ile söyleyecek olursak, herhangi bir Müslüman devlet, İslâm'ı tebliğ gayesiyle değil, sadece işgal edip orayı topraklarına katmak için bir ülkeye savaş açarsa; bu savaşın Afganistan'a veya Irak'a saldıran emperyalist devletlerin menfaate dayalı işgal savaşlarından bir farkı olmaz!

İslâmî savaş mantığını kısaca bu şekilde belirttikten sonra, şimdi de, Müslümanların gayrimüslimlerle yapmış oldukları ilk büyük savaş olan Bedir Savaşı'nın analizine geçelim:

Bedir Savaşı, Hz. Peygamber (s.a.s)'in Mekke'den Medine'ye hicretinin 18. ayı olan Ramazan ayında oldu.[499]

Yukarıda gördüğümüz gibi Hz. Peygamber (s.a.s) Medine'ye hicret edip İslâm Devleti'ni kurduktan sonra, baştan beri İslâmî tebliğe mani olmuş olan Mekke Devleti'nin ticaret kervanlarını izliyor, onları vurmak istiyordu. Gayesi, savaş halinde olduğu Mekke Devleti'ni iktisaden zayıflatmak ve alacağı ganimetlerle İslâm Devleti'ni güçlendirmekti.

İlk Seriyye ve gazvelerin hedefi buydu. Burada, müsteşriklerin/oryantalistlerin ve onların paralelinde yazan tarihçilerin polemik konusu yapmak istedikleri bir hususa temas etmek istiyoruz. Diyorlar ki: *"Bir peygamber soygunculuk yapar mı? Onun Mekke ticaret*

499 Ya'kûbî, *Târih*, II, 45.

kervanlarına saldırması yahut bu kervanları vurmak için askerî birlikler/seriyyeler göndermesi eşkıyalık değil mi?"

Bedir Savaşı'nın sebebi de, Mekke Devleti'ne ait bir ticaret kervanının Hz. Muhammed (s.a.s) tarafından vurulmak istenmesi olduğundan, bu tarihî hâdisenin bir yorumunu yapmak istiyoruz.

Hz. Peygamber (s.a.s), İslâm'ı tebliğ etmeye başlar başlamaz, Mekke Devleti'nin sert tepkisiyle karşılaşmış; bu yolda kendisine hakaret ve işkencenin her türlüsü yapılmıştır. Mekkeliler bununla da yetinmeyerek Müslümanlara ambargo uygulamış ve onları hicret etmeye zorlamıştı.

Vatanlarını terke mecbur edilen bu Müslümanlar, gizlice hicret ettiklerinden, bütün mallarını Mekke'de bırakmak zorunda kalmışlardı. Mekke Devleti ise hicret eden bütün Müslümanların mallarına el koymuştu. Mekke Devleti'nin Şâm (bugünkü Suriye, Filistin, Lübnan) ve diğer ülkelere gönderdikleri ticaret kervanlarının çoğunda, gasp edilmiş Müslüman sermayesi mevcuttu. Üstelik bu ticaretin geliriyle Müslümanlara karşı kullanılmak üzere silâh satın alınıyordu. O halde, Hz. Muhammed (s.a.s)'in Mekke Devleti'ne ait ticaret kervanlarını vurması, iki yönden haklıdır:

1. İslâm Devleti, Mekke Devleti'yle savaş halindeydi.
2. Mekke Devleti'nin ticaret sermayelerinde, gasp edilmiş Müslüman malı vardı ve bu malların geri alınması lazımdı.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Mekke ticaret kervanlarına karşı başlattığı seriyye ve gazvelerin sebebi budur. O bu gayesinin tahakkuku için, Mekke-Şâm yolunun belli kesimlerinde görevlendirdiği habercileri vasıtasıyla Mekke Devleti'nin ticaret kervanlarını kolluyor; haberini alınca da, kervanı vurmak üzere ya bir askerî birlik gönderiyor veya bizzat kendisi ordusunun başında cihâda gidiyordu.

Hicrî 2. senenin Ramazan ayında, Hz. Peygamber (s.a.s), Ebû Sufyân başkanlığında bir Mekke ticaret kervanının Şâm bölgesine

geçip yakında dönmek üzere olduğunu haber aldı.[500] Bir rivayete göre[501], Ebû Sufyân'ın Şâm'dan Mekke'ye dönüşünü Cebrail (a.s), Hz. Peygamber (s.a.s)'e bildirdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s) de, yanına 300 kadar sahabesini alarak Kureyş ticaret kervanını vurmak üzere Mekke-Şâm yoluna doğru hareket etti.[502]

Hz. Peygamber (s.a.s), namazı kıldırmak üzere İbn Ümmü Mektûm'u Medine'de görevlendirip sancağı da Mus'ab b. 'Umeyr'e verdi.[503]

Büyük bir kazançla Mekke'ye dönmekte olan Ebû Sufyân, Hz. Peygamber (s.a.s)'in Mekke kervanını vurmak üzere Medine'den çıktığını haber alınca, Damdam b. 'Amr el-Ğifari[504] adındaki şahsı Mekke'ye göndererek kervanı kurtarmak için acilen yardım istedi. Bu haber üzerine, Mekke Devleti hemen harekete geçerek kervanı kurtarmak üzere 1000 kişilik bir ordu gönderdi.

Hz. Peygamber (s.a.s) Oruç Bozduruyor

Bu seferin olduğu dönem Ramazan ayına denk gelmişti ve Peygamber Efendimiz (s.a.s) Müslümanların Oruç tutmasını emretmişti. Fakat Bedir için cihada çıkılınca, önce kendisi orucunu bozdu, sonra da herkesin orucunu bozmasını emretti.[505]

Mekke Ordusu Hareket Ediyor

Ebû Sufyân'dan, Hz. Peygamber (s.a.s)'in Kureyş'e ait ticaret kervanını vuracağı haberi Damdam b. 'Amr el-Ğifari tarafından[506]

500 İbn Hişâm, *Sîre*, I-II, 606.
501 Huseyn b. Muhammed ed-Diyarbekrî, *Târihu'l-Hamis fî Ahvâli Enfesu Nefis*, Beyrut, *Târih*siz, I, 369.
502 Kaynaklarda geçen rivayetlere göre (bk. İbn Hişâm, *Sîre*, I-II, 607 vd).
503 İbn Hişâm, *Sîre*, I-II, 612.
504 İbn Hişâm, *Sîre*, I-II, 607.
505 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, I, 93.
506 Ya'kubî, *Târih*, Beyrut, 1960, II, 45.

Mekke'ye ulaşınca, başta Ebû Cehil, Utbe b. Rebi'a, Nadr b. Haris olmak üzere, ileri gelenler savaş hazırlıklarına başladılar. Mekke Devleti şu kuralı koydu: Mekke'de bulunan herkes ya kendisi bizzat savaşa katılacak ya da kendi yerine birini gönderecekti.[507] Kısa zaman içerisinde toplanan orduya hemen hemen Mekke'nin bütün liderleri katılmıştı. Kervanda malı olmayıp savaşa katılmak istemeyenler hakarete tabi tutulmuş ve bu hakaretlere dayanamayan Mekkeliler de kerhen orduya katılmışlardı.[508] Azılı İslâm düşmanı Ebû Leheb, hasta olduğu için orduya katılamamış, fakat orduyu 4000 dirhemle desteklemişti.[509] Mekke'nin ileri gelenleri savaşa katılmakla kalmamış, her biri, sefer esnasında kesilmek üzere onar deve vermişlerdi.[510]

Ebû Sufyân, Mekke Ordusunu Durdurmak İstiyor

Mekke ordusu, Müslümanlarla karşılaşmak için yol alırken, Ebû Sufyân'ın ikinci habercisi gelerek kervanın kurtulduğunu, dolayısıyla savaşa gerek kalmadığını bildirdi. Çünkü Ebû Sufyân, Mekke'den ordu gelmesi için bir taraftan haberci gönderirken, öbür taraftan da Bedir denen mevkide verdiği molayı iptal etmiş ve ana yoldan tâli bir yola saparak kervanıyla beraber kaçmaya başlamış; bunda muvaffak da olmuştu.[511]

Mekke ordusunun ileri gelenleri Utbe ve Ebû Cehil, kendilerine gelen ikinci haber konusunda, yâni ticaret kervanları kurtulduğu halde Müslümanlarla savaşıp savaşmama konusunda sert tartışmalar yaptılar. Neticede Mekke ordusu, kervanlarının kurtulmasına rağmen savaşmaya karar verdi ve ilerleyerek Mekke-Şâm yolu üzerindeki Bedir

507 İbn Hişâm, *Sîre*, I-II, 609.
508 İbn Hişâm, *Sîre*, I-II, 610.
509 Ya'kubî, *Târih*, II, 45.
510 Ya'kûbî, *Târih*, II, 45.
511 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 618.

mevkiine vardı.[512] Bazı Mekkeliler *"Ey Kureyş, kervanınız kurtuldu, arkadaşınız (Ebû Sufyân) da kurtuldu. Gelin Mekke'ye geri dönelim!"* dedilerse de, Ebû Cehil ve arkadaşları, savaşmakta direndiler.[513]

Böylece, Hz. Peygamber (s.a.s)'in bulunduğu Bedir'e kadar geldiler.

Mekke Ordusunun Suculari

Bir gece, Mekke ordusuna su götürmekle görevli iki asker, Müslümanlar tarafından yakalanıp Hz. Peygamber (s.a.s)'e götürüldü.

Müslüman askerleri, yakaladıkları bu kimselere kim olduklarını sordular. Onlar da Mekke ordusunun suculari olduklarını söylediler. Ordu değil, ticaret kervanı bekleyen Müslümanlar, bu yakalananların yalan söylediklerini zannederek onları dövmeye başladılar.[514] Çünkü Müslümanlar, Ebû Sufyân'ın kervanını bekliyor, yakalanan bu Mekkelilerin de Ebû Sufyân'ın yerini gizlemek için yalan söylediklerini zannediyor, dövmeye devam ediyorlardı. Bunun üzerine Mekkeli sucular, dayaktan kurtulmak için Ebû Sufyân'ın adamları olduklarını söylediler. O sırada Hz. Peygamber (s.a.s) namaz kılıyordu. Namazı bitirip selâm verdiğinde Müslüman askerlerine şöyle dedi: *"Adamlar doğru söyleyince onları dövüyor, yalan söyleyince de vazgeçiyorsunuz. Bırakın rahat konuşsunlar!"*[515] Hz. Peygamber (s.a.s) tekrar onlara kim olduklarını sordu. Onlar da, Mekke ordusunun suculari olduklarını söylediler.

Resûlullah (s.a.s), Mekke ordusunun sayısını sorunca onlar, kesin bir rakam bilmediklerini, ancak sayılarının çok olduğunu söylediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s), onlara şu ilginç soruyu sordu:

512 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 618-619.
513 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 619.
514 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 616.
515 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 617.

"Günde kaç deve kesiyorlar?"

Mekkeli askerler şu cevabı verdi:

"Bazı günler dokuz, bazı günler de on deve kesiyorlar."

Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu:

"O halde sayıları 900 ilâ 1000 arasındadır." [516]

Nitekim Mekke ordusunun asker sayısı 1000 kadardı.

Durum açıklığa kavuşmuştu. Ebû Sufyân'ın kervanı kaçmış; bunun yerine Mekke ordusu gelmişti. Oysaki Hz. Peygamber (s.a.s), bir orduyla savaşmaya değil, bir ticaret kervanını vurmak için çıkmıştı. Böyle olduğu için de, yanına 300 kadar asker almakla iktifa etmişti. Hâlbuki şimdi karşısında kendi askerlerinin üç misli kalabalık olan mücehhez bir ordu vardı. Müslümanlar böyle bir durumla karşılaşacaklarını bilmediklerinden, yanlarına sadece gelişi güzel silâhlarını almışlardı.

Hz. Peygamber (s.a.s) iki durumla karşı karşıyaydı. Ya Mekkelilerle savaşmamak için askerini toplayıp Medine'ye dönecek -ki bu durumda Mekkeliler de, Bedir'deki şarap festivaline katılıp Mekke'ye geri dönecekler-; ya da Mekkelilerle savaşacaktı. Yâni Resûlullah (s.a.s), savaşıp savaşmamakta tamamen hürdü. Başka bir deyişle, savaşın olup olmaması Hz. Peygamber (s.a.s)'e bağlıydı. O isterse, ortaya çıkan bu beklenmedik durum üzerine, hemen askerlerini toplar ve onlara Medine'ye dönüş emrini verebilirdi. Fakat böyle yapmadı. Bunun açık manâsı şudur ki, Resûlullah (s.a.s), Mekke ordusuyla savaşmak istiyordu. Ne var ki o, böyle bir kararı tek başına almak istemediğinden, sahâbesini topladı ve ortaya çıkan yeni durumu onlarla istişare etti. Bunun manâsı da şudur: Hz. Peygamber (s.a.s), savaşmak istiyor; ama sahâbesinin de bu konudaki görüşlerini almak istiyordu. Sahâbesi savaşmak istemezse, belki Resûlullah (s.a.s) yeni bir durum değerlendirmesi yapacaktı. Nitekim Resûlullah (s.a.s) sahabesiyle

516 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 617.

istişare edince, bazıları savaşmak istemediklerini beyan ettiler.[517] Ebû Sufyân'ın kervanı Şâm'dan hareket edince Allah bunu Hz. Peygamber (s.a.s)'e bildirmiş, o da sahabesine, Mekkelilere karşı gitmeyi önermişti. Allah, iki taifeden birisini, yâni, ya Mekke ordusunun yenilgisini, ya da Ebû Sufyân Kervanını Hz. Peygamber (s.a.s)'e ve Müslümanlara vaat etmişti. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s), sahabesiyle istişare etmiş, sahabenin bazıları, bile bile Mekke ordusu ile karşılaşıp ölmek istemediğinden, isteksiz davrandılar. Diğer sahabiler ise, Hz. Peygamber (s.a.s) nasıl isterse öyle davranacaklarını söylediler. Allah ve Resûlü ise, Mekkelilerle savaşılmasını istiyordu.[518] İlgili ayet-i kerimelerde şöyle buyrulmaktadır:

"Nasıl ki, Rabbin seni hak uğruna (savaşmak üzere) evinden çıkarmıştı da, mü'minlerden bir grup ise bu konuda kesinlikle isteksizdiler. Gerçek apaçık ortaya çıktıktan sonra, sanki göz göre göre ölüme sürülüyorlarmış gibi seninle o konuda tartışıyorlardı. Hani Allah size iki tâifeden biri sizindir diye va'dediyordu. Siz de güçsüz olanın sizin olmasını[519] istiyordunuz. Oysa Allah sözleriyle hakkı gerçekleştirmek ve (Kureyş ordusunu yok ederek) kâfirlerin ardını kesmek istiyordu.[520] Bu, mücrimler hoşlanmasa da Allah'ın hakkı ortaya çıkarması ve batılı ortadan kaldırması içindi. Hani Rabbinizden yardım istiyor, yalvarıyordunuz. O da, *"Ben size ardı ardına bin melekle yardım ediyo-*

517 İbn Kesîr, *Tefsir*, III, 555.

518 Daha fazla ayrıntı için bk. İbn Kesîr, *Tefsir*, III, 545 vd; Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, Enfâl Sûresinin ilgili ayetlerinin (6-13) tefsiri, IV, 2366 vd.

519 Yâni Mekke Kureyş ordusunu değil, daha kolay olduğunu düşündüğünüz ticaret kervanını istiyordunuz.

520 Âyette sözü edilen iki taife, Kureyş müşriklerinin Mekke'ye gitmekte olan silahsız ticaret kervanı ile, Mekke'den Bedir'e doğru hareket etmiş olan Kureyş ordusudur. Müslümanlar, orduyla savaşmak yerine, kervanı basarak ganimet elde etmek istemişlerdi.

rum" diye cevap vermişti. [521] Allah bunu, sadece bir müjde olsun ve onunla kalpleriniz yatışsın diye yapmıştı. Yoksa yardım ancak Allah katındandır. Şüphesiz Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. Hani (Allah) kendi tarafından bir güvenlik olarak sizi hafif bir uykuya daldırıyor; sizi temizlemek, sizden şeytanın vesvesesini gidermek, kalplerinizi pekiştirmek ve ayaklarınızı sağlam bastırmak için üzerinize gökten yağmur yağdırıyordu. Hani Rabbin meleklere, *"Ben sizinle beraberim. İman edenlere sebat verin. Ben kâfirlerin kalplerine korku salacağım. Şimdi vurun boyunlarının üstüne. Vurun, onların bütün parmaklarına" diye vahyediyordu. Bu, onların Allah'a ve Resûlüne karşı gelmelerindendir. Her kim de Allah'a ve Resûlüne karşı gelirse bilsin ki Allah'ın cezası şiddetlidir."* [522]

Hz. Peygamber (s.a.s) savaşma niyetini önce Muhacirûn'a açarak onların görüşünü sordu. Muhacirûn'dan Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer ve Mikdâd şu şekilde cevap verdiler:

"Yâ Resûlallah, sen Allah'ın gösterdiği gibi, istediğin şekilde hareket et! Biz seninleyiz. Vallahi biz, İsrail oğullarının Hz. Mûsâ'ya "Haydi sen Rabbin'le git! Ve ikiniz savaşın. İşte biz de burada oturacağız (sizi bekleyeceğiz)" [523] dedikleri gibi demeyeceğiz. Seni hakk Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederiz ki, bizi *Berku'l-Ğimad*'a [524] dahi götürsen arkandan ayrılmayacağız!" [525]

Muhacirûn'un bu cevabından çok duygulanan Resûlullah Efendimiz (s.a.s) onlara hayır duasında bulunduktan sonra Ensâr'ın görüşünü sordu. Ensâr adına konuşan Sa'd b. Mu'az da şöyle cevap verdi:

521 Burada Allah'ın yardımı bin melek aracılığı ile gerçekleşmiştir. Yoksa Allah Teâlâ dileseydi, tek bir melekle ya da aracısız olarak doğrudan doğruya yardım ederdi.

522 K. K. Enfâl Sûresi, 6-13.

523 K. K Mâide Sûresi, 24.

524 O günün Araplarınca bilinen en uzak ve tehlikeli yer.

525 İbn Hişâm, II, 615; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 93-94.

"Yâ Resûlallah, biz sana inanarak seni tasdik ettik. Getirdiğin mesajın da hakk olduğuna şahadet ettik. Bu konuda sana kesin itaat edeceğimize dâir de söz verdik. Onun için istediğin şekilde hareket et, biz seninleyiz! Seni hakk peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, bize şu denizi [526] hedef göstersen, hepimiz ona yürür ve bizden bir tek kişi geri kalmaz!" [527]

Hz. Peygamber (s.a.s), Ensâr'ın görüşüne de memnun olarak onlara hayır duasında bulundu.

Bedir Savaşı öncesinde, Ebû Cehil de şöyle dua ediyordu: *"Allah'ım, sen merhamet et, bize bilinmeyenlerden ver ve onu (yâni Hz. Muhammed'i) helâk et!"* [528]

Görüldüğü gibi Ebû Cehil de Allah'a yalvarıyor. Ne var ki bu yakarışı Allah kabul etmiyor. Çünkü Ebû Cehil Allah'a inanıyor fakat Allah'ın Hz. Peygamber (s.a.s)'le gönderdiği esaslara inanmıyor; bilakis onlarla mücâdele ediyor. Nitekim günümüzde de pek çok insan, dilleriyle Allah'tan yardım ve başarı diliyor ve fakat fiilleriyle Allah'ın açık ve kesin emirlerine aykırı davranışlarda bulunuyorlar. Bunların ortaya koyduğu İslâm karşıtı eylemler müşriklik örnekleridir. Bunlar, Allah kelimesini kullanarak Kur'an'ın deyimiyle Allah'ı ve müminleri kandırmaya çalışıyorlar. Kaldı ki Ebû Cehil, bugün Allah kelimesini ağızlarından düşürmeyen ve fakat O'nun emirlerine aykırı hareket eden tiplerden -isterse bunların adları Müslüman adı olsun- daha samimiydi. Çünkü Ebû Cehil'in *"Müslümanları kandırma"* diye bir derdi yoktu.

Savaş Öncesi Kureyş Ordusunda Görüş Ayrılığı

Kureyş ordusundan bazı kimseler savaşmak istemiyorlardı. Bunlar şöyle düşünüyordu: *"Müslümanların tamamını öldürsek dahi,*

526 Kızıldeniz. O dönem Araplarının denizle fazla ilgileri olmadığından, onlar için deniz fevkâlâde korkunç bir şeydi.

527 İbn Hişâm, Ay. es. II. 615.

528 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 628.

onlar da bizden, en az kendileri kadarını öldürecekler. O zaman kazancımız ne olacak? Mademki ticaret kervanımız kurtuldu, savaşmadan geri dönelim."

Savaşmak istemeyenlerin başını, Mekke'nin ileri gelenlerinden 'Utbe b. Rebi'a çekiyordu. Utbe, savaşmak üzere gelmiş olan Mekkelilere şöyle seslendi:

"Ey Kureyş! Vallahi Muhammed ve arkadaşlarıyla savaşmaktan hiçbir şey elde edemeyeceksiniz! Vallahi onlarla karşılaştığınızda, öldürmek istediğiniz ya amcanızın, ya teyzenizin oğlu yahut da aşiretinizden birisinin oğlu olacak; gelin dönelim ve Muhammed'i başka Araplarla baş başa bırakalım. Şayet onu öldürürlerse, zaten bu istediğiniz bir şeydir; öldürmezlerse de size bir zararı dokunmaz!"

Utbe'nin bu konuştukları Ebû Cehil'e götürülünce, o şiddetle karşı çıktı ve savaşacağını, Utbe'nin korkak olduğunu, oğlunun Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in yanında olması nedeniyle Müslümanlarla savaşmak istemediğini söyledi.

Utbe'nin değil, Ebû Cehil'in görüşünü kabul eden Kureyş, savaşmaya karar verdi. [529]

Savaş Düzeni Kuruluyor

Hz. Peygamber (s.a.s), ordusunu savaş düzenine sokarken, el-Hubbâb adındaki bir sahabisi ona gelerek şöyle dedi:

"Ya Resûlallah! Bizi bu mevziiye yerleştirmen ilâhî vahiyle ise, diyeceğimiz yok; ama vahiy değil de bir görüş ise, biliniz ki burası savaş mevzii olarak uygun değil! Onun için münasip görürseniz, suya yakın bir yerde mevzilerimizi kuralım ve kuyudan çıkaracağımız suyla dolduracağımız bir havuz yapalım ki, savaş sırasında kuyudan su çekme derdi olmasın, bu havuzdan içelim, savaşmaya devam edelim.

Hz. Peygamber (s.a.s), sahabisine şu cevabı verdi:

529 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 623.

"Sen doğru olanını söyledin!" [530]

Burada ve başka yerlerde görüldüğü gibi, Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s), sahabesinin görüşlerine karşı çıkarak, *"hayır benim görüşüm olacak!"* diye diretmiyor. Bilakis onların görüşlerine itibar ediyor ve kendi görüşlerini, onlarınkinin doğrultusunda değiştiriyor, değiştirebiliyor...

Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in Karargâhı/'Arîş

Savaş hazırlıkları yapılırken, Ensâr'ın liderlerinden Sa'd b. Mu'âz Peygamber Efendimiz (s.a.s)'e gelerek şöyle dedi:

"Yâ Resûlallah! Müsaaden olursa sana burada bir korunak/karargâh/"Arîş yapalım ve burada seni koruyalım. Şayet arzuladığımız gibi Allah bize zaferi verirse ne âlâ; yok eğer yenilirsek, sen geridekilerle kalır, kurtulursun!"

Hz. Peygamber (s.a.s) Sa'd'ın bu teklifini kabul ederek ona dua etti ve 'Arîş yapılarak Resûlullah (s.a.s) savaşı oradan idare etti. [531]

Nu'âs

Müslümanlar ilk defa böyle büyük bir savaşla karşı karşıya kalıyorlardı. Dolayısıyla endişelenmeleri, ertesi gün yapacakları savaş için heyecanlanıp uykularının kaçması tabii bir durumdu. Çünkü onlar da insandı ve insana ait bütün özellikleri üzerlerinde taşıyorlardı. İşte Allah, Kendi emirleri doğrultusunda cihada çıkmış olan bu Müslümanlara bir lutufta bulunarak rahat uyumaları ve dinlenmiş olarak savaşmaları için, gözlerine bir uyku/*Nu'âs* saldı. [532] Bu nu'âs sayesinde rahatça sabaha kadar uyudular ve savaşa dinç olarak başladılar.

530 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 620.
531 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 621; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 98.
532 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 98.

Bu Allah'ın müminlere verdiği bir ihsandı.[533] Aynı şekilde Allahu Te'âlâ, müşrik ordusuna karşı gönderdiği melekler vasıtasıyla da Müslümanlara yardım etti.[534]

Savaş Başlıyor

Makrîzî'nin rivayetine göre[535], Hz. Peygamber (s.a.s), savaş başlamadan önce Mekke ordusuna haber göndererek dönmelerini söyledi. Fakat onlar dinlemediler. Bu şekilde savaşa karar verilince, Hz. Peygamber (s.a.s) askerlerini savaş düzenine koyup[536] yerleştirdikten sonra Hz. Ebûbekir ile beraber[537], savaşı idare edeceği "*'Arîş*"e/ karargâha çekildi.

Sabah olup karşıdan Kureyş ordusu görününce Hz. Muhammed (s.a.s), şu şekilde Allah'a yalvarıp dua etti:

"Ya Rabbi! Şu karşıdan gelen, Sana karşı çıkan, Resûlünü kabul etmeyen kibirli ve gururlu Kureyş'tir! Ya Rabbi, bana vaat ettiğin yardımını diliyorum. Ya Rabbi, onları helâk et![538] Yanımda, Senin için savaşan şu insanlar ölecek olursa, artık Dünyada hiç kimse Sana kulluk etmez. Bunların başarısı için Sana yalvarıyorum!"[539]

Hz. Peygamber (s.a.s), askerlerini mevzilere yerleştirdikten ve her askere ne yapması gerektiğini söyledikten sonra savaş başladı.

Hz. Muhammed (s.a.s)'in sahabesine verdiği talimat içerisinde bir madde vardı ki, hayli enteresandır. Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle buyurmuştu:

533 Ayrıntılar için bk. K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 154. ayetin tefsiri.
534 Ayrıntılar için bk. K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 123-128. ayetlerinin tefsiri.
535 *İmtâ'*, I, 101.
536 Bu konudaki ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, II, 626-627.
537 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 627; es-Suheylî, *er-Ravdu'l-Unuf*, V, 105.
538 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 621.
539 Buhârî, *Sahih*, *Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2757; İbn Hişâm, *Sîre*, II, 627; es-Suheylî, *er-Ravdu'l-Unuf*, V, 105.

"Bana bildirildiğine göre, Haşimoğulları bu savaşa zorla getirilmişlerdir. Onun için mümkün mertebe onları öldürmeyin! Resûlullah (s.a.s) ayrıca, Mekke'nin ileri gelenlerinden Ebû'l-Bahterî b. Hişâm'ın öldürülmemesini de sıkı sıkı tenbih etmişti. Çünkü Ebû'l-Bahterî, İslâmî tebliğin Mekke döneminde Müslümanlara karşı uygulanan ekonomik ambargonun kaldırılmasında büyük rol oynamıştı. [540]

O zamanın savaş kurallarına göre, önce her iki taraftan birileri çıkıp dövüşür, bunlar öldükten sonra da savaş başlardı. Mekke ordusunun komutanlarından Utbe, bu kurala uyarak yanında kardeşi Şeybe ve oğlu Velid olduğu hâlde savaş meydanına çıkıp karşısına kendisiyle dövüşebilecek hasım istedi. Utbe'nin karşısına Ensâr'dan Afrâ adındaki sahabi kadının iki oğlu 'Âuf ile Muavviz ve keza Ensâr'dan bir başkası çıktı. [541] Fakat Utbe, bu kişilerin kendi denkleri olmadığını, karşılarına tanıdıkları insanların çıkmasını istedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s), amcası oğlu ve bu savaşa katılanların en yaşlısı olan [542] Ubeyde b. El-Hâris, amcası Hamza ve amcası oğlu Ali'ye, Utbe ve yanındakilere karşı çıkmalarını emretti. O zaman Utbe:

"Şimdi oldu! Bunlar hem dengimiz, hem de onları tanıyoruz!"

Ubeyde, Utbe ile; Hamza, Utbe'nin kardeşi Şeybe ile; Ali de Utbe'nin oğlu Velid ile dövüşecekti. Taraflar bu şekilde anlaştıktan sonra savaş başladı.

Bu ilk karşılaşmada, Ali, hasmı Velid'i, Hamza da hasmı Şeybe'yi öldürdü. Ubeyde ise Utbe tarafından yaralandı; ardından da Hamza, Utbe'yi öldürdü. Böylece müşriklerden üç, Müslümanlardan ise bir kişi ölmüştü. Çünkü yaralı olarak karargâha getirilen Ubeyde, ayağından aldığı yaradan dolayı şehid oldu. [543]

540 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 629; es-Suheylî, *er-Ravdu'l-Unuf*, V, 107-108.
541 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 625.
542 es-Suheylî, *er-Ravdu'l-Unuf*, V, 103.
543 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 625; es-Suheylî, *er-Ravdu'l-Unuf*, V, 103.

Bütün gün devam eden savaştan sonra, Allah Müslümanlara büyük bir zafer kazandırdı.

Bedir Savaşı, Müslümanların mecburen katıldıkları kaçınılmaz bir savunma savaşı değil, bilakis başta Resûlullah Efendimiz (s.a.s) olmak üzere, orada bulunan bütün Müslümanların seve seve katıldıkları ve Allah'ın yardımıyla zafer elde ettikleri bir savaştır.

Bazı kimseleri memnun etmek için tarihî gerçekleri tahrif etmeye hakkımız yoktur. *"İslâm müdafaa dinidir, kılıç dini, savaş dini değildir"* gibi sözler, ne İslâm'a bir yarar sağlar, ne de İslâm karşısında olanı İslâm'a çeker! Böyle görüşler İslâm'ın ruhuna da aykırıdır. Allah şöyle buyuruyor:

"Müminlerden özür sahibi olmaksızın evlerinde oturanlarla Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşanlar derece itibariyle bir değildir. (Gerçi) Allah hepsine de Cenneti vaat etmiştir. (Fakat) Allah, savaşanlara oturanların üstünde daha büyük bir ecir vermiştir." [544] Onun için yukarıdaki gibi görüşler, hakikatleri saptırmaktan öte bir yere varamazlar. Târihî gerçekler ne ise onun kabul edilmesi gerekir.

Hz. Peygamber (s.a.s), Mekke'yi yerinde oturarak fethetmediği gibi, İran'ı fetheden Sa'd b. Ebi Vakkas ve İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Mehmed de savunma savaşı ile yapmadılar fetihlerini...

Şayet Allah yolunda cihâd *"gayrı insanî"* olsaydı, insanı yaratan Allah ve merhamet numunesi olan onun peygamberi Hz. Muhammed (s.a.s), cihâdı emretmezlerdi.

Ebûbekir ile Oğlu Abdurrahman Karşı Karşıya

Bedir Savaşı günü, Hz. Ebûbekir Kureyş ordusu tarafında bulunan oğlu Abdurrahman'a seslenip onu *"ey habîs!"* [545] diye kınamış, fakat o, cevap verdiği hâlde babasıyla savaşmaya cesaret edememişti. [546]

544 K. K. Nisâ Sûresi, 95.
545 "Habîs", pis demektir.
546 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 638.

Savaşın Sonucu

Müslümanların zaferi ile biten savaşta, müşriklerin ileri gelenleri başta olmak üzere, Mekke ordusundan 70 kişi öldürüldü. Ebû Cehil de öldürülenler arasındaydı. Buna karşılık Müslümanlardan da 14 kişi şehid oldu. Ayrıca müşriklerden 70 kadarı da esir alınmıştı. Hz. Peygamber (s.a.s)'in amcası Abbas da esir alınanlar arasındaydı. O da diğer esirler gibi fidyesini vererek esaretten kurtuldu.[547] Hz. Peygamber (s.a.s), esirlerin tamamını fidye karşılığı serbest bıraktığı hâlde, Mekke döneminde Müslümanlara büyük işkence yapan ve her yerde İslâm'la alay eden Nadr b. Haris ile 'Ukbe b. Ebi Mu'ayt'ı öldürttü.[548] Müşriklerin ölüleri, açılan bir kuyunun içerisine konulduktan sonra üzerleri örtüldü. Hz. Peygamber (s.a.s), çukurun başına gitti ve şöyle seslendi:

"Ey çukur ehli! Rabbinizin size vaat ettiğini gördünüz mü? Ben, Rabbimin bana vaat ettiğini gördüm![549] Ey Utbe! Ey Şeybe! Allah'ın size vaat ettiğini gördünüz mü?"

Resûlullah (s.a.s)'in böyle konuştuğunu gören sahabe sormaya başladı: *"Yâ Resûlullah! Onlar bizi duyuyorlar mı?"*

Resûlullah (s.a.s) şöyle cevap verdi: *"Canımı alma gücünü elinde bulundurana yemin ederim ki, siz onlardan daha iyi duymuyorsunuz. Ancak onlar, cevap vermeye muktedir değiller!"*[550]

Müslümanların Savaş Parolası

İbn Hişâm'ın[551] rivayetine göre, Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in Bedir Savaşı sırasındaki parolası, أَحَدٌ, أَحَدٌ Ehad, Ehad/ (Allah) Birdir, Birdir idi.

547 Ya'kubî, *Târih*, Beyrut, 1960, II, 45-46.
548 Ya'kubî, *Târih*, II, 46; İbn Hişâm, *Sîre*, II, 644.
549 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 639.
550 El-Kazvinî, *Âsâru'l-Bilâd ve Ahbâru'l-'İbâd*, s. 78.
551 *Sîre*, II, 634.

Ukkâşe'nin Tahta Kılıcı

Bazı kaynaklarda, savaş esnasında sahabeden Ukkâşe b. Mihsan'ın kılıcının kırılıp işe yaramaz hale geldiği, bunun üzerine ne yapacağına dâir istişare etmek üzere Hz. Peygamber (s.a.s)'in yanına gittiği, Hz. Peygamber (s.a.s)'in de orada bulunan bir ağaç çubuğunu Ukkâşe'ye vererek *"Git bununla savaş!"* dediği, Ukkâşe'nin de bu çubukla savaş alanına gidip savaşmaya devam ettiği rivayet edilmektedir. Resûlullah (s.a.s)'in verdiği çubuk, Allah'ın emriyle bir kılıç işlevi görmüştür.[552] Bu, Allah'ın Peygamberi'ne lutfettiği bir mucizeydi.

Esirler Meselesi

Bedir zaferinden sonra yakalanıp esir edilen Mekkelilere nasıl bir muamele yapılacağı bir sorun hâline gelmişti. Daha önce böyle bir sorunla karşılaşılmamış, bu konuda bir vahiy de gelmemişti.

Esirler arasında, belagati meşhur ve Mekke'nin en güzel konuşanlarından birisi olan Süheyl b. Amr da vardı. Süheyl, belagatini ve güzel konuşma sanatını İslâm'ın aleyhinde konuşarak değerlendiriyordu. Onun için Hz. Ömer, onun bu suçundan dolayı cezalandırılmasını istedi ve şöyle dedi:

"Ya Resûlallah! Bana müsaade et, Süheyl'in iki dişini çıkarayım da, dili diş boşluklarına takılsın, o da bir daha güzel konuşma sanatını İslâm aleyhinde icra etmesin!"

Hz. Peygamber (s.a.s) ona şu cevabı verdi:

"Nasıl onu bir uzvundan ederim ki? Böyle yaparsam, Peygamber olduğum hâlde, Allah da beni uzuvlarımdan eder!" [553]

Bu olayda Peygamber Efendimiz'in nasıl işkenceye ve insanlara zulmedilmesine karşı olduğuna şahit oluyoruz. Üstelik Süheyl, tâ Mekke'den çıkıp Bedir'e kadar Müslümanları öldürmeye gelmiş

552 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 637.
553 İbn Hişâm, *Sîre*, I, 649; Taberî, *Târih*, II, 465.

olan bir insandı. Allah'tan korkmayan gayrimüslimlerin işkenceleri bir yana, bazıları nasıl çıkıp İslâm adına zulmedebilir, insanlara, hatta hayvanlara işkence yapabilirler?

Hz. Peygamber (s.a.s)'in esirlere yaptığı muamelede ilginç olan bir diğer husus da şudur: Savaş sırasında esirlerin birçoğunun elbisesi yırtılmış, ya da, zaten entari şeklinde bir iki parça olduğundan yok olmuştu. Resûlullah (s.a.s), kendi askerlerinden elbiseler alarak çıplak esirleri giydirdi. Hatta esirler arasında bulunan amcası Abbas çok uzun boylu olduğundan, hiç kimsenin elbisesi ona olmamış, Hz. Peygamber (s.a.s) de Abbas gibi uzun boylu olan Abdullah b. Ubey b. Selul'un elbisesini alıp ona giydirmişti. [554]

Bu esirler meselesinde Hz. Peygamber (s.a.s)'in bir kadirşinaslığına da tanık oluyoruz. Zira o, *"şayet esirler arasında Mut'im b Adî olsaydı ve bütün esirleri benden isteseydi, onları ona verirdim!"* demiştir. [555] Çünkü Mut'im adındaki bu zat, Mekke döneminde Müslümanlara ekonomik ambargo konduğunda, onun kaldırılmasına vesile olan Mekkelidir.

Hz. Peygamber (s.a.s), fidyelerini veremeyecek bazı fakir esirleri de serbest bıraktı. Birçok çocuğu olan şair Ebû İzzet de bunlar arasındaydı. Resûlullah (s.a.s) bir daha Kureyş'e yardım etmemesi [556], özellikle şiirleriyle onu desteklememesi şartıyla Ebû İzzet'i de serbest bıraktı.

Bedir esirlerinin salıverilme fidyelerinin miktarı 4000 dirhemdi. [557] Savaş sonrasında elde edilen ganimet konusunda Müslümanlar münakaşa edince, bu konuyu vuzuha kavuşturacak olan Enfâl Sûresi nâzil oldu. [558]

554 Ayrıntılar için bk. Buhârî, *Kitabu'l-Cihad*, Had. No: 2846.
555 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Humus*, Hadis no: 2970.
556 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 660.
557 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 660.
558 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 666.

Müşrik esirleri arasında olup fidyelerini veremeyecek olanlar vardı. Hz. Peygamber (s.a.s) onların da Müslümanların çocuklarına okumayazma öğretmeleri karşılığında serbest bırakılacağını emretti.[559]

Mekkelilerin Yası

Mekkeli müşriklere Bedir yenilgisinin haberi gelince yas tuttular; fakat Hz. Muhammed (s.a.s)'in duyup sevinmemesi için ağlamayı yasakladılar.[560]

Zeyneb'in Kocası Ebu'l-As'ın Durumu

Esirler arasında Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in kızı Zeyneb'in kocası Ebu'l-As da vardı. Hz. Muhammed (s.a.s)'e henüz peygamberlik verilmeden önce bu evlilik olmuş; nübüvvetten sonra da Zeyneb Müslüman olmuş, kocası Ebu'l-As, İslâm'ı kabul etmemişti. Bedir Savaşı'nda o da esir düşünce, diğer esirler arasında Medine'ye getirildi. Bilahare Mekkeliler kendi esirlerini kurtarmak için fidyelerini gönderince, Zeyneb de kocasını kurtarmak için annesi Hatice'nin kendisine hediye ettiği kolyeyi gönderdi. Hz. Peygamber (s.a.s), kolyeyi görünce çok duygulandı ve yanındakilere *"isterseniz bu kolyeyi kocasıyla ona geri gönderin"* dedi. Sahabe de kabul edip haklarından vazgeçtiler ve Zeyneb'in kolyesini, Zeyneb'in kocası Ebu'l-As'la geri gönderdiler.[561]

Ebu'l-As Mekke'ye dönünce, salıverilmesinin karşılığı olarak Hz. Peygamber (s.a.s)'in kızı Zeyneb'i Medine'ye gönderdi.[562]

559 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 119.

560 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 648.

561 Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, II, 651 vd.

562 Mekke fethi öncesine kadar Zeyneb'le müşrik kocası bu şekilde ayrı kaldılar. Çünkü Müslüman bir kadının bir müşrikle evli kalması mümkün değildi. Mekke fethi öncesinde, Ebû'l-'As Mekkeliler adına ticaret

Bedir Savaşının Değerlendirilmesi

Müslümanların zaferiyle neticelenen Bedir Savaşında, Mekke döneminde Hz. Peygamber (s.a.s)'e ve sahabesine işkence yapan devlet büyüklerinin çoğu öldürüldü. Özellikle Hz. Muhammed (s.a.s)'e işkence yapan 'Amr b. Hişâm, Utbe b. Rebi'a, Şeybe b. Rebi'a, Velid b. Utbe, Umeyye b. Halef, Ukbe b. Ebi Mu'ayt ve Ummare b. Velid de öldürülüp bir çukura gömülenler arasındaydı. [563]

Hz. Peygamber (s.a.s), Mekke döneminde Müslümanlara yardımcı olan müşriklerin öldürülmemesini emretti.

Hz. Peygamber (s.a.s), esirlere güzel muamele edilmesini istedi.

Hz. Peygamber (s.a.s), ilme değer verdiğinden, müşrik esirlerinin Müslüman çocuklarına okuma-yazma öğretmeleri karşılığında serbest bırakılmalarını emretti.

Yahudilerin İslâm Düşmanlığı Ortaya Çıkıyor

Öteden beri Yahudiler ve Hıristiyanlar bir peygamber/mesih bekliyorlardı. Ancak Yahudiler, gelecek olan bu son peygamberin kendilerinden olacağını umuyor, öyle istiyorlardı. Fakat Allah'ın gönderdiği son Peygamber'in Yahudilerden değil, Araplardan çıkmış olması onları kızdırmış ve düşmanlık derecesinde bir kıskançlığa sebebiyet vermişti. Hâlbuki son peygamberi en çok bekleyen kavim, Yahudi kavmi idi. Peki bu kızgınlıkları kime karşıydı? Pek tabii ki, Peygamber'i gönderene, yâni Allah'a...

için Şâm taraflarına gitmişti. Sonra bir Seriyye'de mallarına el konunca, Medine'ye gidip, mallarının verilmesini istedi. Müslümanlar da kendi rızalarıyla malları geri verince, Ebû'l-'As onları Mekke'ye götürüp sahiplerine verdi. Ardından da Müslüman olarak Medine'ye geri döndü; Hz. Peygamber (s.a.s) de Zeyneb'i ona geri verdi (Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, II, 658-659).

563 Buhârî, *Sahih, Sahih Kitâb Setretu'l-Mûsâlli* (12), bâb, 19, Hadis no: 498.

Allah şöyle buyuruyor:

"Vakta ki onlara Allah katından -yanlarında bulunan Tevrat'ı tasdik edici (ve doğrultucu)- bir kitab (Kur'an) geldi ki, daha evvel inanmayanların (Arap müşriklerinin) aleyhine (Allah'dan böyle bir) fetih istiyorlardı. İşte (Tevrat'ın şehâdet ve sarahatiyle) tanıdıkları o şey (Kur'an) kendilerine gelince ona (hasedlerinden ve mevki hırsından dolayı) inanmadılar, inkâr ettiler. Artık Allah'ın lâneti o kâfirlerin üzerine olsun." [564]

Bu şekilde Yahudilerde hasedlerinden dolayı başlayan İslâm düşmanlığı, Hz. Peygamber (s.a.s)'in Medine'de İslâm Devleti'ni kurmasından sonra doruğa çıktı.

Medine Yahudileri, -aczlerinden dolayı- Müslümanlarla müttefik olmalarına, onlarla ittifak kurup devlet kurmuş olmalarına rağmen içlerinde gizli olan İslâm düşmanlığı, zaman zaman zuhûr ediyor ve bu düşmanlıklar, Hz. Peygamber (s.a.s)'in gözünden kaçmıyordu.

O Günün Basını Devrede

Yahudi milleti, kendilerini daima başkalarından üstün kabul ettiklerinden dolayı, kendilerinden olmayana ihaneti meşru görürler. Bu bakımdan, hayatları hile ve desiselerle doludur. Bundan dolayıdır ki, doğrudan doğruya Müslümanlarla mücâdele etmektense, birilerini devreye sokup -tıpkı günümüzde İsrail yandaşları olan emperyalistlerin geri kalmış ülkeleri birbirlerine kırdırarak emellerine kavuşmak istemeleri gibi- eylemlerini ona yaptırmak isterler. Bu özelliklerinden dolayıdır ki, Hz. Peygamber (s.a.s)'le fiili bir karşılaşmaya girmektense, bu düşmanlıklarını basın yoluyla yürütmeye kalkıştılar.

Basın denen şey öyle güçlüdür ki, binlerce ordunun yapamadığını bir gazete ya da TV yapabilir. Bir ülkeye çıkarcı basın ve neşriyat hâkim oldu mu, binlerce ıslahatçı, ahlâkçı veya mücâhid bile,

564 K. K, Bakara Sûresi, 89.

ahlâksızlığa dalmış böyle bir toplumu kurtaramaz. Ne yazık ki, günümüz medyasının önemli bir kısmı, Dünya emperyalizminin ve Siyonizmin yeni silâhından başka bir şey değildir.

Modern basın araçları çıkmadan önce, basın görevini, ağzı laf yapan şairler ya da hatipler üstleniyorlardı. Milâdî 7. yüzyıl Arabistan'ında da basınının durumu bu şekildeydi. Yâni basını temsil edenler, onu yürütenler, şairlerdi. Kamuoyunu onlar oluşturmaktaydı. Her devletin şairleri, o devletin medyası konumunda olup toplumlarının menfaat ve duygularını dile getiriyordu.

Söz konusu dönemde, Medine'de bulunan Yahudi şairleri (gazetecileri) ise, Yahudi odaklarının emrine girmiş, İslâm aleyhinde, Hz. Muhammed (s.a.s) aleyhinde, Müslüman kadınlar aleyhinde şiirler söylüyor, başka bir deyişle, makaleler yazıyor, basın toplantıları düzenliyorlardı. Ne var ki o Yahudiler, Müslümanların bu hareketlere seyirci kalmayacaklarını, yâni İslâm'a savaş açmış olan gazetecilere karşılık vereceklerini unutuyorlardı.

Asma binti Mervân, bu şekilde İslâm aleyhinde şiir söyleyip kamuoyunu Müslümanlar aleyhine çevirmeye çalışan iffetsiz bir kadın şairdi. Bazı tipler vardır; insanca hiç bir özellikleri olmadığından, İslâm düşmanlığı yaparak, *"gericilik"*, *"irtica"* kampanyaları başlatarak meşhur olmak isterler. Asma ismindeki şaire kadın da böyle bir tipti. Hz. Peygamber (s.a.s)'le, İslâm Dîni ve Müslümanlarla alay ediyor, Resûlullah (s.a.s)'i rahatsız ediyordu.[565] Başka bir deyişle bu kadın Müslümanlara fiilen savaş açmıştı.

Bundan dolayı, sahabeden birisi onun bu düşmanlığına dayanamadı ve o da ona savaş açtı; Resûlullah (s.a.s) Bedir Savaşı'nda iken, bu şaire kadını öldürerek Müslümanları onun zehir saçan dilinden kurtardı (Hicrî 2. sene Ramazan ayı)[566].

565 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 120.

566 Ayrıntılar için bk. Makrîzi, *İmtâ'*, I, 120; İhsan Süreyya Sırma, *Hz. Peygamber Devrinde Yahudi Meselesi*, İstanbul, 1984, s. 33-34.

Bu İslâm düşmanı gazeteciyi öldüren *Umeyr* adındaki sahabi için Allah'ın Resûlü şöyle buyurdu:

"Allah'a ve Resûlüne, gıyaben yardım eden birisini görmek istiyorsanız, Umeyr b. Adî'ye bakın." [567]

Şâir Gazeteci Ebû Afek

Bu Yahudi [568] gazetecilerden birisi de, 120 yaşlarında olan *Ebû Afek*'di. Bu yaşlı şair, Hz. Peygamber (s.a.s)'in Bedir'den büyük bir zaferle dönmesinden sonra âdeta kahrolmuştu.

Müslümanlarla olduğu gibi, onların Bedir zaferiyle de alay etmeye, İslâm'ı küçük düşürücü, tahkir edici şiirler söylemeye başladı.

Ama Allah'ın emrettiği İslâm Dini, kendisiyle alay edilmesini kabul etmez; Müslümanlar da kendileriyle alay edenleri cezalandırırlar.

Sahabi *Sâlim* de böyle yaptı ve bir gece bu İslâm düşmanı gazeteciyi yakalayarak öldürdü. [569]

Müslümanlar kendilerinden olmayan hiç kimsenin ne dinî, ne de sosyal yaşamına karışırlar. Ama başkalarının da kendi yaşamlarına müdâhale etmelerini, kendilerine hakaret edilmesini istemezler; buna müsaade etmezler. Hz. Peygamber (s.a.s) ve sahabileri İslâm düşmanlarına bunu öğretiyorlardı. Mekke döneminde bu imkâna sahip olmadıklarından, yâni bir devletleri olmadığından, Müslümanlar Mekke Devleti tarafından eziliyor, istedikleri gibi dinî hayatlarını yaşayamıyorlardı. Medine'de devletlerini kurup güçlenince, hakareti kabul etmediler ve İslâm aleyhinde çalışanlara karşı aynı şekilde mücâdele ettiler.

567 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 173; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 120.
568 Makrizî, *İmtâ'*, I, 121.
569 Ayrıntılar için bk. Makrîzî, *İmtâ'*, I, 121; İhsan Süreyya Sırma, *Yahudi Meselesi*, s. 34-37.

Benu Kaynuka Savaşı (Hicrî 2. Sene Şevval ayı)

Büyük Bedir Savaşı zaferini, Mekke Devleti kadar Medine'de bulunan Yahudiler de hazmedememişlerdi. Bu sebeple Yahudiler çeşitli vesileler bularak bu konuda dedikodu yapıyor, İslâm ve onun peygamberi Hz. Muhammed (s.a.s) aleyhinde faaliyette bulunuyorlardı.

Hz. Peygamber (s.a.s), ikaz etmek maksadıyla Yahudileri Benu Kaynuka çarşısında toplayarak onlara şöyle dedi:

"Ey Yahudiler, Mekke Devleti'nin başına gelenlerin sizin başınıza da gelmesini istemiyorsanız, Allah yoluna girip dedikodudan vazgeçin ve Müslüman olun! Kitabınızda gördüğünüz gibi, ben Allah tarafından gönderilen hak peygamberim. Allah size bunu vaat etmişti!"

Yahudiler, Hz. Peygamber (s.a.s)'in ikazına şu karşılığı verdiler:

"Ey Muhammed, biz senin bildiğin gibi değiliz! Savaştan anlamayan bir millet karşısında kazandığın zafer (yâni Bedir) de seni yanıltmasın! Bizimle savaşırsan, ne büyük savaşçı olduğumuzu görürsün!" [570]

İbn İshâk ve İbn Hişâm'ın rivayetlerine göre, Resûlullah (s.a.s)'in Yahudileri ikazı ile ilgili şu ayet-i kerimeler nazil olmuştur:

"O inkârcı (Yahudi)lere de ki: "Yakında mağlub olacaksınız ve Cehenneme sürüleceksiniz. O, ne kötü yataktır. (Bedir Savaşı'nda) karşılaşan iki topluluk hakkında sizin için muhakkak bir ibret vardır. Onlardan bir topluluk Allah yolunda dövüşüyordu, diğeri ise kâfirdi. Onlar öbürlerini (Müslümanları) dış gözleriyle, kendilerinin iki kat olarak görüyorlardı. Allah, kimi dilerse onu yardımıyla destekler. Şüphesiz bunda gerçeği görenler için kat'i bir ibret vardır." [571]

Kaynuka Yahudileri, kavimlerinden birçoğu gibi Medine'nin bir mahallesinde kuyumculuk yapıyorlardı. Ziraatla uğraşanları varsa da [572] ekseriyetinin mesleği kuyumculuktu.

570 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 176; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 47; Makrizî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, I, 103.

571 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 12-13.

572 Ayrıntılar için bk. Muhammed Hamidullah, *Le Prophète de l'Islam*, I, 501 vd.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Yahudileri ikazından bir müddet sonra, bir Müslüman kadın, alış veriş yapmak üzere, Kaynuka kuyumcular çarşısında bir dükkâna girdi. Yahudi kuyumcu ve arkadaşları, Müslüman kadının başını açıp yüzünü görmek istediler. Müslüman kadın başını açmayıp bağırmaya, imdat istemeye başladı. Kadının feryadını duyan bir Müslüman, dükkâna girerek olaya müdahale etti ve Müslüman kadının başını açmaya çalışan Yahudiye mani olmak istedi. Bunun üzerine diğer Yahudiler toplanarak o Müslümanı şehid ettiler.

Olayın yankıları hemen Medine'ye yayıldı.

Kendi müttefikleri olan Yahudilerin bu ihânetini öğrenen Hz. Peygamber (s.a.s), derhal Kaynuka Yahudilerine savaş açtı ve kalelerini kuşattı. Çünkü Yahudiler, Müslümanlarla olan ittifaklarına ihanet etmişler, aradaki antlaşmayı bozmuşlardı. [573]

Kuşatma on beş gün kadar sürdü. Daha fazla dayanamayacaklarını anlayan Yahudiler teslim oldular. Yahudilerle çok yakın ilişki içinde olan münâfik Abdullah b. Ubeyy'in bütün ısrar ve tehditlerine [574] rağmen, Hz. Peygamber (s.a.s) Yahudilere bu ihanetlerine karşılık Medine'yi terk etmelerini emretti ve böylece Kaynuka Yahudileri hiç bir zaman geri dönmemek üzere Medine'den sürüldüler.

Benu Kaynuka Yahudileri, Müslümanların düşmanı olan, münâfıkların başı Abdullah b. Ubeyy'in müttefikleriydiler. Yahudilerin en cesurları olan Kaynuka Yahudileri, bu şekilde Müslümanlara Medine'de ilk ihaneti yapanlardır.

Hicret'in ikinci yılında yapılan bu savaş, Hz. Peygamber (s.a.s)'in resmen ilân ettiği ilk savaştı ve sebebi, Müslüman kadınına sataşılmasıydı. [575]

573 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 47.

574 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 48.

575 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 176; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 48; es-Suheyli, *er-Ravdu'l-Unuf*, IV, 392; İbnu'l-Esir, *el-Kâmil*, Beyrut, 1965, II, 138; Makrizî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, s. 103-105.

Değerlendirme

Hz. Peygamber (s.a.s), Yahudilerin fitne-fesatlarına önce sabretti. Fakat bu fesatlarında ileri gidip, üstelik ihanet ederek Müslümanları öldürmeyi de düşünmeye başladıklarında, Hz. Peygamber (s.a.s) savaş açmakla kalmadı, onları Medine'den sürerek mallarını ganimet olarak aldı.

İlk dönem müelliflerimizden İbn İshâk (ö. Hicrî 150), Kaynuka savaşını anlatırken, "Kaynuka Oğulları, Resûlullah (s.a.s) ile aralarında bulunan *ahd*'i ilk defa ihlâl eden Yahudilerdir"[576] deyip, Hz. Peygamber (s.a.s)'le Yahudiler arasında yapılmış olan bir *ahd*'e atıfta bulunuyor ki, bu ahid, yukarıda sözü edilen antlaşmadan, yâni *Medine Vesikası* denen metinden başka bir şey değildi.

Keza ilk dönem tarihçilerimizden olan *İbn Sa'd* (ö: Hicrî 230), *İbn Hişâm* (ö. Hicrî 218) ve daha sonraki asırlarda gelen Endülüslü Siyer yazarı *el-Kila'î* (ö: Hicrî 643) de aynı rivayeti bize nakletmektedirler.[577]

el-Vakidî (ö. Hicrî 207) de Kaynuka Yahudileriyle yapılan bu savaşın sebebini değerlendirirken, "Resûlullah (s.a.s), Bedir Savaşı'nı kazanıp Medine'ye dönünce, Yahudiler üzüntülerinden taşkınlıklar yapıp Resûlullah (s.a.s) ile kendileri arasında bulunan *ahd*'i bozdular"[578] diyerek, keza Hz. Peygamber (s.a.s) ile Yahudiler arasında yapılmış olan bu sözleşmeye işaret etmektedir.

Yukarıda belirtildiği gibi Müslümanların Mekke Devleti ordusu karşısında kazandığı Bedir zaferinden sonra Kaynuka Oğulları Yahudileri hasetlerinden dolayı taşkınlıklar yapmaya başlayınca, Resûlullah (s.a.s) onları toplayıp böyle davranmamaları konusunda uyardı. Fakat buna rağmen onların bir Müslüman kadının başını açıp onu rahatsız etmek istemeleri üzerine müdahalede bulunan bir sahabiyi öldürmeleri,

576 İbn İshâk, a. g. e. , s. 295, pr. no: 498.

577 Bk. İbn Sa'd, *et-Tabakâtu'l-Kübrâ*, Beyrut, 1957, II, 29;İbn Hişâm, *es-Sîretu'n-Nebeviyye*, el-Kahire, 1955, III, 47; Süleyman b. Mûsâ el-Kilâ'î, el-Endelusi, *el-İktifâ fî Meğâzîyyi Resûlillahi ve's-Selaseti'l-Hulefa*, el-Kahire, 1968, II, 79.

578 Bk. el-Vâkıdî, *Kitabu'l-Meğâzî*, Oxford, 1965, I, 176.

antlaşmanın bozulmasına yetmiş ve Hz. Peygamber (s.a.s)'in onlara savaş açmasını meşrulaştırmıştır. Nitekim Kaynuka Yahudilerinin böyle davranarak ahidlerini bozmaları üzerine, *"Eğer (anlaşmalı) bir kavmin hainliğini (ahdine sadakatsızlığını anlayarak bundan dolayı) kat'i endişeye düşersen (evvela) hak ve adalet üzere (keyfiyeti) kendilerine (bildir ve ahidlerini) at. Çünkü Allah hainleri sevmez"* [579] mealindeki ayet nazil olmuş ve Hz. Peygamber (s.a.s) bu ayet üzerine Benu Kaynuka Yahudilerine savaş açmıştır. [580]

Savaşta Kaynuka Yahudileri yenilince, Resûlullah (s.a.s), *Ubâde b. Samit*'i onlara göndererek Medine'yi terketmelerini emretti. Ubâde bu görevi yerine getirmek için Kaynuka Yahudilerine gidince ona şöyle dediler:

"Yâ Ebe'l-Velid [581], biz senin *mevâliler*'in olduğumuz halde sen bize bunu yapıyorsun öyle mi?"

Ubâde onlara şunları söyledi:

"Daha önce sizin dediğiniz gibiydim. Fakat siz savaşınca (yâni *ahd*'inizi bozunca) ben Resûlullah (s.a.s)'e giderek artık sizlerin benim mevâlilerim olmadığınızı ona bildirdim." [582]

Kaynuka savaşı ile ilgili olan bu ayrıntıya baktığımızda, hem Yahudilerin *Hazrec*'in (çünkü 'Ubâde, Hazrec'tendi) *mevâliler*'i olduklarını, hem de *ahd*'i bozduklarından Ubâde'nin artık onları *"mevâli"* olarak kabul etmediğini görüyoruz.

Nitekim savaşın sonunda Kaynuka Yahudilerinin Medine'den sürülmelerinin sebebini de Vakidî [583], *ahd*'i bozmaları olarak gösteriyor.

579 K. K. Enfâl Sûresi, 58.
580 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 29.
581 Ebu'l-Velid, 'Ubâde'nin lakabıydı.
582 Vâkıdî, a. g. e. I, 179. Bu konudaki başka ayrıntılar için bk. İbn İshâk, *Sîre*, s. 295.
583 Ay. es. I, 180.

Hicrî ikinci senenin Şevval ayında yapılan bu savaş, Hz. Peygamber (s.a.s)'in resmen ilân ettiği ilk savaştı ve sebebi, Yahudilerin bir Müslüman kadını rahatsız etmeleriydi.[584]

Cihâd Durmuyor

Kaynuka Yahudilerinin Medine'den sürülmelerinden sonra cihâd durmadı.

Hz. Peygamber (s.a.s), aynı senenin, yâni hicrî 2. senenin Zilhicce ayında Benû Suleym kabilesine karşı bir akın düzenledi. O zamanın kabileleri birer küçük devlet niteliğindeydiler. Fakat Resûlullah (s.a.s)'in geldiğini duyan Benû Suleym mallarını bırakıp kaçtığı için fiili bir savaş olmadı.

Aynı ayın sonunda Hz. Peygamber (s.a.s) Mekkeli kâfirleri yakalamak için Sevik gazvesini başlattı. Fakat burada da düşman kaçmayı başardığından, fiili bir savaş olmadı.

Kıble'nin Değişmesi

Hicrî 2. senede Ramazan orucu tutulmaya başlandı. Yine bu senede ve bazı rivayetlere göre[585] Hz. Peygamber (s.a.s)'in hicretinin 16. ayında Kıble, Kâbe'ye doğru değiştirildi.[586] O zamana kadar Müslümanlar namaz kılarlarken Mescidu'l-Aksâ'ya yâni Kudüs'e yöneliyorlardı[587] Bu uygulama Hz. Peygamber (s.a.s)'in Mekke döneminde başlamıştı.[588] Kıble Mekke'ye doğru tahvil edilmezden önce Yahudiler Müslümanlarla alay ediyor ve *"dinimiz hak olmasaydı, Müslümanlar kıblemize doğru yönelmezlerdi!"* diyorlardı.[589] Hatta Yahudilerin bu tutumları

584 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 176; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 48.
585 Semhûdî, *Vefâ*, I, 362.
586 Mes'ûdî, *Murûc*, IV, 156.
587 Ayrıntılar için bk. Semhûdî, *Vefâ*, I, 362, 364.
588 Bk. Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, I, 78.
589 Semhûdî, *Vefâ*, I, 363.

karşısında Resûlullah (s.a.s) üzülüyor, kıblesinin başka yere çevrilmesi için Allah'a dua ediyordu. Hatta tarihçi Semhûdî[590], Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu konudaki dileğini Cebrail (a.s)'a da bildirdiğini nakleder. Nihâyet Allah (c. c), Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in duasını kabul ederek *"Biz senin çok defa yüzünü göğe doğru çevirip durduğunu (vahiy beklediğini) görüyoruz. (Merak etme) elbette seni hoşnut olacağın kıbleye çevireceğiz. (Bundan böyle), yüzünü Mescid'ul-Haram yönüne çevir. (Ey Müslümanlar!) Siz de nerede olursanız olun, (namazda) hep o yöne dönün. Şüphesiz kendilerine kitap verilenler, bunun Rablerinden (gelen) bir gerçek olduğunu elbette bilirler. Allah onların yaptıklarından habersiz değildir"* [591] ayet-i kerimelerini indirdi ve kıblenin yönünü Mescidu'l-Aksâ'dan/Kudüs'ten, Mescidu'l-Haram'a/Kâbe'ye çevirdi. Kâbe'ye yönelik kılınan ilk namazın öğlen mi, ikindi mi olduğu konusunda değişik rivayetler varsa da, genel kanaate göre bu olay Hz. Peygamber (s.a.s) ikindi namazını kıldırırken cereyan etmiştir. [592]

Takva Üzerine Kurulan Mescid

Müslümanların kıblesi Kudüs'ten Mekke'ye/Kâbe'ye çevrilince, Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s), Kubâ Mescidine giderek oradaki kıble yönünü de değiştirdi ve orada namaz kılmanın ne kadar çok sevap getireceğini sahabesine anlattı. [593] İleride neden yıkıldığını anlatacağımız Dırâr Mescidi'nde namaz kılınması yasaklandıktan sonra, *"Daha ilk günden takva üzerine kurulan mescidin içinde namaz kılman daha uygundur"* [594] ayeti geldi. Rivayetlere göre ayette geçen *"takva üzerine kurulan"* Mescid'ten murad, Kubâ mescididir. [595]

590 *Vefâ*, I, 363.
591 K. K. Bakara Sûresi, 144.
592 Semhûdî, *Vefâ*, I, 363-364. Ayrıca Bakara Sûresi'nin 144. ayetinin tefsirlerine bakılmasında yarar vardır.
593 İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 244.
594 K. K. Tevbe Sûresi, 108.
595 Ayrıntılar için bk. İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 244-245.

Hicrî 3. Sene

Hicrî 3. senenin ilk ayı olan Muharrem'de, Hz. Peygamber (s.a.s) 450 kişilik ordusu ile Müslümanlar aleyhine toplandıkları hakkında haber alınan *Benû Sa'lebe* kabilesi üzerine yürüdü. Fakat Resûlullah (s.a.s)'in hareketini duyan düşman kaçtığından, fiili bir savaş olmadı.

Artık Resûlullah (s.a.s)'in elinden kılıç düşmüyor, İslâm Devleti'nin birçok işinin yanı sıra savaştan savaşa koşuyordu. Üstelik 55–56 yaşlarındaydı.

Aynı senenin Rebîulevvel ayında, yine Benû Suleym'le savaşmak için Buhrân'a kadar giden Hz. Peygamber (s.a.s), savaşmadan geri döndü; çünkü kâfirler yine kaçmıştı.

Ka'b b. Eşref de Öldürülüyor

İslâm düşmanlığı yapan şairlerin en azılısı, Yahudi ileri gelenlerinden Ka'b b. Eşref'ti. Ka'b, bilhassa Hz. Peygamber (s.a.s)'i ve hanımlarını hicvetmek için şiir söylerdi. Aynı şeyi Resûlullah (s. a. v.)'in ashabı için de yapar, fırsat buldukça da onlara eziyet ederdi. [596]

İslâm'ın zaferleri, Müslümanların herhangi bir sahadaki başarıları, daima gayrimüslimleri çileden çıkarır. Dün böyle olduğu gibi bugün de böyledir.

Bedir zaferi de gayrimüslimler ve özellikle Yahudiler için böyle oldu. Ka'b b. Eşref ve onun gibiler, bu İslâm zaferi karşısında kahroldular. Hatta Ka'b öyle üzülüp kahrolmuştu ki, etrafına şöyle söylenip duruyordu:

596 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 125.

"Bugün yerin altı, üstünden yeğdir!"

Bu sözleriyle de sakinleşemeyen Yahudi Ka'b, Mekke Devleti'ne giderek Bedir'de öldürülen müşrikler için Kureyş'le birlikte yas tuttu. Bununla da yetinmedi; Mekke Devleti'ni Müslümanlara saldırtmak maksadıyla İslâm kılıcıyla öldürülmüş Mekke uluları için ağıtlar yaktı.[597] Müşrik ile Yahudi İslâm'a karşı yan yana gelmişlerdi. Tek ilaha inanan Yahudi, İslâm düşmanlığından dolayı Allah'a ortak koşan putperestlerin safında yer almıştı. Bu ne biçim *Ehl-i Kitâb*'lıktı?

Mekke'den Medine'ye dönüp İslâm düşmanlığına devam eden ve Müslüman kadınlar aleyhinde[598] şiirler yazan Ka'b, şiirle olan bu düşmanlığında o kadar ileri gitti ki, Resûlullah (s.a.s) bu Yahudinin şerrinden kurtulmak için Allah'a şöyle duada bulundu:

"Ya Rabbi, beni Ka'b b. Eşref'ten ve onun şiirinden (gazetesinden) kurtar![599]

Hz. Peygamber (s.a.s), bu duada bulunduktan sonra, sahabesine, *"Aranızdan Ka'b b. Eşref'i susturabilecek kimse var mı? Artık beni rahatsız etmeye başladı!"*[600] dedi. Sahabeden *Muhammed b. Mesleme*, *"Ben ya Resûlallah! Onu öldürüp sana getireceğim!"* dedi.[601] Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s) ona, *"gücün yetiyorsa yap!"*[602] emrini verdi ve *Ensâr*'dan *Sa'd b. Muaz*'la istişare etmesini emretti.

Mehtaplı bir gecede, Muhammed b. Mesleme, Ka'b b. Eşref'i çok iyi tanıyan Ebû Naile ile birlikte Ka'b'ın evine gittiler. Ka'b, Ebû Naile'yle samimi olduğundan, onunla birlikte dışarı çıkmakta tereddüt etmedi. Bu iki sahabi, onu evinden uzaklaştırarak öldürdüler. *Bekî*' denen yere varınca tekbir getirdiler. O sırada namaz kılmakta olan

597 İbn İshâk, *Meğâzî*, s. 297.
598 İbn İshâk, *Meğâzî*, s. 297.
599 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 187; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 32.
600 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 51 vd.
601 İbn İshâk, *Meğâzî*, s. 297.
602 İbn İshâk, *Meğâzî*, s. 297.

Resûlullah (s.a.s) tekbir seslerinden, Ka'b b. Eşref'in öldürüldüğünü anlayarak o da tekbir getirmeye başladı.[603] Resûlullah (s.a.s) bunun üzerine Allah'a şükretti ve ertesi günü ashabına şu emri verdi:

"Yahudilerden kimi yakalarsanız öldürün!"[604]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu emri, askeri strateji açısından bir taktikti. Çünkü o, liderleri öldürülmüş olan Yahudilerin galeyana gelip taşkınlık yapabileceklerini biliyordu. İşte böylesi bir Yahudi ayaklanmasını önlemek için bu şekilde tavizsiz ve sert bir karar verdi. Yoksa onun suçsuz Yahudileri ya da başkalarını öldürme diye bir derdi yoktu. Nitekim Resûlullah (s.a.s)'in bu sözü kendilerine ulaşan Yahudiler, korkup evlerine çekildiler.

Zuhrî'nin rivayetine göre[605] *"Andolsun ki mallarınız ve canlarınız hususunda imtihana çekileceksiniz. Sizden evvel kendilerine Kitab verilenlerden ve Allah'a şirk koşanlardan da herhalde incitici birçok laflar işiteceksiniz. Eğer katlanır, sakınırsanız işte bu hadiselere karşı (gösterilmiş) bir azm (-ü metanet)dendir!"*[606] Ayet-i kerimesi Ka'b b. Eşref hakkında nazil olmuştur.

Ka'b b. Eşref'in öldürülüşünün ertesi günü Yahudiler, yanlarında müşrikler olduğu halde Resûlullah (s.a.s)'e gelerek efendileri ve ileri gelenleri olan İbn Eşref'in suçsuz olarak öldürüldüğünü söylediler. Resûlullah (s.a.s)'in ise onlara cevabı şu oldu:

"O suçsuz değildi; bizi hicvetti. İslâm ve Müslümanlar aleyhinde şiirler söyledi. Aranızdan her kim aynı fiili işlerse, onun akıbeti de aynı olacaktır! Bunu böyle bilin ve bir daha İslâm aleyhinde söylemeyin!"[607]

603 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 190.
604 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 191; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 33; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 126.
605 Bk. İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 33.
606 K. K. Âl-İmrân Sûresi, 186.
607 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 192.

Değerlendirme

Yahudi Ka'b'ın Hz. Peygamber (s.a.s)'in emriyle öldürülmesi hadisesini kısaca değerlendirecek olursak; Yahudilerle Müslümanlar arasında ahidnâmeler olduğunu görürüz. Şöyle ki:

Vakidî[608] bu hadiseyle ilgili rivayetinde şöyle diyor:

"Ka'b b. Eşref'in öldürülmesi üzerine, Yahudiler ile onlarla müttefik olan müşrikler dehşete düştüler. Sabah olunca Resûlullah (s.a.s)'e gelip şöyle dediler:

"Bizim ileri gelenlerimizden biri olan adamımız, hiç bir suçu olmadığı hâlde bu gece öldürüldü!"

Resûlullah (s.a.s) onlara şu cevabı verdi:

"Şayet o da başkaları gibi normal hayatını sürdürseydi, bize düşmanlık yapmasaydı, öldürülmeyecekti. Oysaki o bize saldırarak şiirleriyle bizi hicvetti. Aranızdan kim aynı şeyi yaparsa, kılıçla cezalandırılacak!"

Vakidî bunları aktardıktan sonra, özellikle üzerinde durmak istediğimiz şu ayrıntıyı nakletmektedir:

"Daha sonra Resûlullah (s.a.s), Yahudileri bir daha böyle şeyler yapmamaları konusunda bir *sözleşme yapmaya* davet etti. Bunun üzerine Yahudiler, Haris'in kızı Remlete'nin evinde, Resûlullah (s.a.s)'le onlar arasında geçerli olacak bir *yazı* (ahidnâme) yazdılar."[609]

Bu rivayetten hareketle diyoruz ki: Acaba Ka'b'ın öldürülmesinden sonra Hz. Peygamber (s.a.s)'in emriyle kaleme alınan bu ahidnâme, asıl Medine Vesikası'nın bir yenilenmesi miydi, yoksa apayrı bir antlaşma mıydı? Her halükârda, bu hadiseden hemen sonra Resûlullah (s.a.s)'in bir ahidnâmeyi gündeme getirmiş olması, daha evvel de bu kabil ahidnâmeleri yapmış olduğuna bir delildir.

Önemli olan bir husus da, Devlet Başkanı olan Resûlullah (s.a.s)'in, vatandaş statüsünde olan Yahudilerin nasıl yaşamaları gerektiğini kaleme

608 A. g. e. I, 192.
609 Vâkıdî, ay. yer; Makrizî, *İmtâ'*, I, 128.

almasıdır. Ne yazık ki, bütün uğraşlarımıza rağmen bu antlaşmanın metnini bulamadık. Fakat bu, böyle bir metin olmadığı şeklinde değerlendirilmemelidir. İnşaallah şu anda ulaşamadığımız kaynaklarda bir gün daha çok ayrıntılar bulunur ve konu açıklığa kavuşur.

Uhud Savaşı

İslâm Devleti'nin, Mekke Devleti'ne karşı yaptığı Bedir Savaşı'nda elde ettiği büyük zafer, Arap Yarımadası'nın her tarafında konuşulmaya başlandı. Hz. Peygamber (s.a.s)'in bir sene içinde küçük fakat inançlı ve düzenli bir devlet kurması ve bu küçük devletin mazisi asırlara dayanan Mekke Devleti'nin ordusunu perişan etmesi, günün meselesi hâline gelmişti.

Bedir Savaşında Mekke'nin Ebû Cehil, Utbe b. Rebi'a, Nadr b. Haris, Umeyye b. Halef gibi ulu önderleri öldürülmüş, bir zamanlar Müslümanlara işkence yapan Allah nizamının düşmanları, bu işkencelere maruz kalan İslâm mücahidleri tarafından öldürülmüş, böylece Allah'ın kıyamete dek sürecek olan şu kanunu tahakkuk etmiştir:

"Zulmetmekte olanlar nasıl bir inkılâbla devrileceklerini pek yakında bileceklerdir." [610]

Mekke Devleti, Medine'de yeni oluşmakta olan İslâm Devleti karşısında aldığı yenilgiyle kaybolan itibarını yeniden kazanmak ve Bedir'in intikamını almak maksadıyla yeniden savaş hazırlıklarına başladı.

Abdullah b. Ebi Rabi'a, İkrime b. Ebi Cehil, Safvan b. Umeyye ve yakınları Bedir'de öldürülenlerin geri kalanları Ebû Sufyân'a giderek, Bedir Savaşı öncesi kaçıp kurtulan ticaret kervanından elde edilen gelirin tamamının Bedir'in intikamına harcanmasını istediler. [611]

610 K. K. Şu'arâ Sûresi, 227.
611 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 60; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 131.

Ebû Sufyân da onları dinledi ve bütün geliri savaşa ayırdı.[612] Ebû Sufyân bununla da kalmadı, Mekke civarındaki Arapları da kendilerine yardım etmeye iknâ etti.[613]

Oğlu öldürülen Ebû Sufyân, babası öldürülen İkrime b. Ebi Cehil ile babası, amcası, kardeşi ve oğlu öldürülen Ebû Sufyân'ın karısı Hind, bu yeni savaş hazırlığında başrolü oynuyorlardı.

Ebû Sufyân'ın idare ettiği ve Bedir Savaşı'nın hemen öncesinde İslâm ordusuna yakalanmaktan son anda kurtulan ticaret kervanından elde edilen gelirin tamamı savaş hazırlıklarına harcandığı gibi, Mekkeliler bundan ayrı olarak da para toplamışlardı.[614] İslâm Devleti'ne karşı savaşmak üzere hazırlanan ve artan paralarla da put heykelleri yaptırıp tapmak üzere yardım toplayanlar hakkında şu ayet nâzil oldu[615]:

"Şüphesiz kâfirler, mallarını (insanları) Allah yolundan alıkoymak için harcıyorlar. Daha da harcayacaklar! Ama sonunda bu, onlara bir yürek acısı olacak ve en sonunda mağlûb olacaklardır. Kâfirlikte ısrar edenler ise Cehenneme toplanacaklardır. Bu (toplama), Allah'ın murdarı temizden ayıklaması (mümini kâfirden ayırması) ve bütün murdarları, bir kısmını diğer bir kısmının üstüne koyup hepsini yığarak Cehenneme atması içindir. İşte onlar, en büyük zarara uğrayanların ta kendileridir." [616]

Basın Yine Devrede

Hz. Muhammed (s.a.s)'in Bedir'de aldığı esirler arasında, Ebû İzzet adında bir şair de vardı. Fakir bir insan olan Ebû İzzet, Bedir Savaşı'nda fiilen savaşmaktan ziyade, savaşa teşvik ve İslâm aleyhinde kamuoyu oluşturmakla görevliydi.

612 Taberî, *Târih*, II, 500.
613 Taberî, *Târih*, II, 500.
614 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 131.
615 İbn Sa'd *Tabakât*, II, 37.
616 K. K. Enfâl Sûresi, 36-37.

Savaş İslâm'ın zaferi ile sonuçlanınca esirler arasında bulunan Ebû İzzet, Resûlullah (s.a.s)'e şöyle yalvarmıştı:

"Ben çoluk-çocuk sahibi fakir bir adamım, Allah rızası için beni serbest bırak!"

Adamın yalvarması üzerine Hz. Peygamber (s.a.s) de *"İslâm aleyhinde şiir söylememe"* yâni bugünün deyimiyle bir daha *"İslâm aleyhinde makale yazmama"* şartıyla Ebû İzzet'i serbest bırakmıştı.

Mekke'de Müslümanlara karşı yeni bir savaş hazırlığı başlayınca, bu işin tertipçileri, kamuoyu oluşturmanın ehemmiyetini bildiklerinden, hemen şair Ebû İzzet'e gittiler.[617] Umeyye'nin oğlu Safvan, Ebû izzet'e şöyle dedi:

"Yâ Eba İzzet, sen şair -yâni kamuoyu oluşturan, gazeteci- bir adamsın. Dilinle bize yardım et! Bizimle savaşa iştirak et!" Ebû İzzet şu cevabı verdi:

"Muhammed beni, onlar aleyhinde şiir söylememe şartıyla serbest bıraktı. Onun için benden vazgeçin!"

Böyle demekle beraber Ebû İzzet sözünü devam ettirecek kadar hür değildi; tağutî Mekke Devleti'nde yaşadığından, devletin buyruklarına yanlış da olsa karşı gelemezdi. Onun rejimini ayakta tutmak için nutuklar atmalıydı. Safvan şöyle dedi:

"Bizimle savaşa katıl, döndüğümüzde seni zengin yaparım! Öldürülürsen, çocuklarına kendi çocuklarım gibi bakarım!"[618]

Bu şekilde Ebû İzzet'e baskı yapılarak, bugünkü anlamda dili ve kalemi satın alınarak *"Devlet rejimini müdafaa nutukları"* atmasını sağladılar. Ebû İzzet, İslâm aleyhinde şiirler söylüyor, kamu efkârını Müslümanlar aleyhinde oluşturuyordu.

617 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 131.
618 Bu şiirler için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, III. 61.

Bu şekilde İslâm aleyhinde kamuoyu oluşturan, insanları Hz. Peygamber (s.a.s)'le savaşa davet eden şairlerden (gazetecilerden) birisi de *Mûsâfir b. Abdimenaf*'tı. [619]

Aynı şekilde, henüz Müslüman olmamış olan 'Amr b. As, Hubeyre b. Ebi Vehb ve İbn Zib'erî de müşrik Arapları Müslümanlarla savaşa teşvik edenlerdendi. [620]

Kölelere Hürriyet Vadediliyor

Mekke Devleti'nin ileri gelenlerinden Cubeyr b. Mut'im'in Vahşi adında Habeşistanlı bir kölesi vardı. Cubeyr, kölesi Vahşi'ye:

"Sen de savaşa katıl! Şayet Muhammed'in amcası Hamza'yı öldürürsen, seni kölelikten azâd ederim!" diye vaatte bulundu.

Kendisine Mekke Devleti'nin zulmünden kurtulma ümidi beliren ve hürriyet kokusunu alan Vahşi, başkalarının hürriyetini söndürme pahasına da olsa, Mekke ordusuna katıldı. [621]

Kadınlar, Savaş İçin Erkekleri Tahrik Ediyor

Mekkeli ileri gelenlerin çoğunun hanımı da bu savaşa iştirak etti. Ebû Cehil'in oğlu İkrime'nin karısı Ümmü Hakim, Halid b. Velid'in kız kardeşi Fâtıma, Amr b. As'ın karısı Rayta, Safvan b. Umeyye'nin karısı Berze, savaşa katılan kadınlardan bazılarıydı. [622] Bu şekilde defler çalarak Bedir'de ölenlere ağlayan ve ağıtlarla erkekleri savaşa teşvik eden kadınların sayısı 15 kadardı. [623]

619 Mûsâfir'in şiirleri için bk. İbn Hişâm, ay. yer; Ayrıca bk. İbn Kesîr, *es'Sîretu'n-Nebeviyye*, III, 20.

620 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 131.

621 İbn Hişâm, Ay. yerler.

622 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 62. Savaşa katılan diğer Mekkeli kadınlar hakkında daha fazla bilgi için bk. Taberî, *Târih*, II, 501-502.

623 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 131.

Müslümanlara karşı harekete geçecek olan Mekke ordusuna, diğer kadınların yanında Mekke ordusunun başkomutanı Ebû Sufyân'ın karısı Hind de katılmıştı.

Hind, Utbe b. Rebia'nın kızıydı. Bedir Savaşı'nda babası Utbe, amcası Şeybe, kardeşi Velid ve oğlu Hanzala öldürülmüştü.

Mekke ordusuna katılan kadınlar arasında, Mus'ab b. Umeyr'in annesi de vardı.

Mus'ab, Resûlullah (s.a.s)'in sancaktarı, annesi ise müşrik ordusunu Müslümanlar aleyhine tahrik eden bir kâfir askeri...

Bu ne davaydı yâ Rabbi!

Anneler oğullarına, oğullar babalarına, babalar kardeşlerine karşı savaşıyordu.

Mekke kadınlarının başını çeken Hind, Vahşi'ye her rastladığında şöyle diyordu:

"Ey Vahşi, tez elden Hamza'yı öldürerek bize şifâ ver, sen de şifâ bul!" [624]

Böylece sayıları 3. 000'i bulan; aralarında şarkılarıyla savaşa teşvik eden kadınların ve birçok paralı askerin de bulunduğu Mekke ordusu Medine'ye doğru hareket etti. Kâfir ordusunda, Mekke dışından Araplar; hatta Medine'den Mekke'ye gelip Kureyş'i yâni Mekke Devleti'ni Hz. Muhammed (s.a.s) aleyhine kışkırtan Medineli bir heyet de vardı; bu heyetin başkanı Hıristiyan papazı olan *Ebû Amir* idi. [625]

Ebû Âmir, Medine'de liderlik taslayan, fakat Hz. Peygamber (s.a.s)'in Medine'ye hicretinden sonra değerini yitiren azılı bir İslâm düşmanıydı. Ne var ki, onun oğlu Hanzala, İslâm ordusunun içinde yer alıyordu. Hanzala, Allah yolunu bulmuş, Resûlullah (s.a.s)'in emrine girmişti. Babasında bulunan kibrin, onda zerresi bile yoktu. Kendisini Allah'a adamış olan bu güzel Müslüman'ın yüzünden adeta nur

624 İbn Hişâm, a. g. e. , III, 62.
625 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 132.

akıyordu. Babası Ebû Âmir[626] ise şeytana ve kendi nefsine teslim olmuş, küfür kokan bir zattı. Allah'ın kanunlarına isyân bayrağı açmış olana Allah güzel koku mu verir? Nitekim Resûlullah (s.a.s) ona *"fâsık"* diyordu.[627]

Ebû Amir, cahiliye döneminde reisi olduğu Evs kabilesinden yanına aldığı 50 adamıyla birlikte Mekke'ye gidip onları savaşa teşvikte büyük rol oynadı.[628]

Hz. Peygamber (s.a.s) Mekkelilerin Hareketini Haber Alıyor

Rivâyetlere göre amcası Abbas'ın kendisine gönderdiği bir mektupla[629], Mekke ordusunun hareketini öğrenen Hz. Peygamber (s.a.s), derhal arkadaşlarını toplayarak, yaklaşmakta olan kâfir ordusuna karşı uygulanacak savaş taktiğini müşavereye başladı. Bu müşavere sonunda iki görüş ortaya çıktı:

1- Düşman ordusuyla şehir dışında savaşalım.

2- Şehir içinde müdafaa savaşı yapalım.

Hz. Peygamber (s.a.s), şehirde kalıp savunma savaşı yapma taraftarıydı. *"Kadınlar ve çocuklar damlara çıksınlar, bizler de sokaklarda savaşalım"* diyordu.[630] Münâfıkların başı olan Abdullah b. Ubey de o görüşteydi.[631]

Şehirde savaşmayı isteyenler, Medine'nin dar sokaklarında, düşmanla daha iyi savaşılacağını savunurken, şehir dışında savaşmak isteyenler de, kadın ve çocukları şehirde bıraktıktan sonra, dışarıda düş-

626 Ebû Amir, Uhud Savaşı'ndan sonra Habeşistan'a kaçmış ve Hicrî 9. senede orada ölmüştür (İbnu'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 292).
627 İbn Sa'd, Tabâkât. II, 40.
628 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 132.
629 Bk. Makrîzî, *İmtâ'*, I, 132.
630 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 133.
631 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 63; Taberî, *Târih*, II, 502.

manla göğüs göğüse çarpışmanın daha iyi olacağını söylüyorlardı. Bu son görüşte olanlar Hz. Peygamber (s.a.s)'e şöyle diyorlardı:

"Yâ Resûlallah, düşmanımızla şehir dışında savaşalım. Her hâlûkârda iki güzelden biri (*ihda'l-hüsneyeyn*) bizim olacak. Şayet zafer bizim olursa, iki güzelden biri olan gaziliğe kavuşmuş oluruz; yok, gazi değil, şehid olursak, ikinci güzel olan şahâdete kavuşmuş oluruz ki, bu güzel diğerinden de güzel! Hem düşmanı karşılamak için şehir dışına çıkmazsak, bizi korktu sanıp bundan cesaret alırlar!" [632]

Böylece Hz. Peygamber (s.a.s) şehir dışında savaşmaya karar verdi.

Şehir dışında savaşmak isteyenler, Hz. Peygamber (s.a.s) istemediği için, çıkışlarına pişman olmuşlar, kalmak istiyorlardı. Fakat Resûlullah (s.a.s) çıkmaya karar vermişti ve kararından dönmüyordu. [633] Kararından dönmeyince de şöyle diyordu:

"Bir peygambere, zırhını giydikten sonra, Allah onun ve düşmanlarının arasında bir hüküm verinceye kadar zırhını çıkarması uygun olmaz!" [634]

Devlet başkanı ve komutan olan Hz. Peygamber (s.a.s), şehir dışında savaşmaya karar vererek 1. 000 kişilik bir orduyla Medine'den Uhud Dağı'nın eteğine doğru hareket etti.

Münâfıkların Tutumu

İslâm ordusunun içinde münâfıklar da vardı. Dilleriyle imân ettiklerini söyledikleri halde İslâm düşmanlığı yapan münafıklar, İslâm toplumlarında adeta kanser kaynağı olanlardır. Bunlar namaz da kılarlar, hatta kıldırırlar da... Oruç da tutarlar, Hacc'a da giderler; hatta cihâda da katılırlar. Ne var ki, tağutun emrinde olan Allah düşmanlarıdırlar.

632 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 133.
633 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 134.
634 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 38.

İslâm'ın Medine döneminde bu güruhun lideri Abdullah İbn Ubeyy'di. Mekke döneminde zaten münafık yoktu. Arkadaşlarıyla beraber Abdullah İbn Ubeyy adlı münâfık da Peygamber ordusuna katılmıştı ama asıl maksadı İslâm askerinin moralini bozmaktı. İslâm ordusu Uhud Dağı'na yaklaşırken, Hz. Peygamber (s.a.s)'i kastederek *"Bu adam beni değil, çocukları dinliyor!"* deyip sayıları 300 kadar olan münâfık yandaşlarıyla ordudan ayrılıp Medine'ye döndü.[635] Fakat komutanları olan Resulullah (s.a.s)'e bütün yürekleriyle iman etmiş ve sayıları 700'e düşmüş olan mücahidler onu yalnız bırakmayarak kâfir ordusuna karşı mevzilendiler.

Kâfir askerlerinin sayısı 3. 000 kadardı.

Resûlullah (s.a.s), askerî ittifakları olmasına ve Ensâr'ın ileri gelenlerinin teklifine rağmen[636], Yahudilerden yardım istemedi.[637]

Hz. Peygamber (s.a.s), askerlerini mevzilere yerleştirdikten sonra, arkadan gelebilecek bir tehlikeye karşı, daha sonra *"Okçular Tepesi"* diye anılacak olan bölgeye[638] 50 okçu yerleştirerek onlara şu kesin emri verdi:

"Düşmanın arkadan saldırmaması için sizleri buraya yerleştiriyorum. Bizi buradan koruyacaksınız! Bizim öldürüldüğümüzü görseniz bile burayı bırakmayın![639] Müslüman askerlerinin cesetleri üzerinde leş kargaları dahi görseniz, bulunduğunuz mevziyi terk etmeyin!

Burada, Uhud Savaşı'nın ayrıntılarına girmeden, sadece bir kaç hususa temas edeceğiz.

635 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 137.

636 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 64.

637 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 39.

638 Söz konusu tepenin varlığı, bu önemli tarihî olayı anlamak için zaruri olmasına rağmen, maalesef modern şehirleşme adına o tepe yok edilmiştir. Onun için Uhud Savaşı anlaşılamamaktadır. Bereket versin ki biz, yok edilmeden önce orayı gördük. O zamanlar (1979) tepenin varlığıyla birlikte, üzerinde Osmanlılar zamanından kalma kale vardı.

639 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 66; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 141.

Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s), Yaşı Küçük Olanların Savaşa Gitmesine Müsaade Etmedi

Hz. Peygamber (s.a.s), savaşa sadece 15 yaşın üzerinde olanların katılabileceği emrini verdi. Fakat Semure ve Râfi' adında iki genç, kendilerinden büyük olanlardan daha güzel silah kullandıklarını söyleyince, Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s), bu ikisini kabul etti. Fakat onlar gibi savaşa katılmak isteyen Usâme b. Zeyd, Abdullah b. Ömer, Zeyd b. Sâbit gibi gençlere müsaade etmedi. [640]

Ebû Ducâne'nin Kılıcı

Savaş başlamadan önce Hz. Peygamber (s.a.s), elindeki kılıcı göstererek şöyle dedi:

"Kim bu kılıcın hakkını verecek?"

Birkaç sahabi kılıcı almak istedilerse de Resûlullah (s.a.s) kılıcı vermedi. Sonra Ebû Ducâne kılıcı isteyip:

"Bunun hakkı nedir, yâ Resûlallah?" diye sordu.

Resûlullah (s.a.s) ona kılıcı verip şu cevabı verdi:

"Onun hakkı, düşmanı yok edinceye kadar kullanmaktır!"

Ebû Ducâne de kılıcı alıp gurur ve kibirle düşmana karşı gitti. Onun bu gidişi üzerine Hz. Peygamber (s.a.s) onu överek şöyle buyurdu:

"Allah'ın en çok sevmediği yürüyüş budur. Ancak düşmana karşı gidince müstesna!" [641]

Savaş Başlıyor

Hz. Peygamber (s.a.s), yaptığı savaşlar sırasında Müslümanların yanlışlıkla birbirlerini öldürmemeleri için mutlaka bir parola koyardı. Uhud savaşındaki parolası da şuydu: أمت! أمت! / Öldür! Öldür! [642]

640 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 66.
641 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 66-67.
642 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 68.

Savaş Müslümanların üstünlüğüyle devam ediyordu. Kâfir askerleri paniğe kapılmış, kaçışıyorlardı. Bu durumu gören Müslüman okçular, Resûlullah (s.a.s)'in emrini unutarak *"savaş kazanıldı"* deyip yerlerini terk ettiler.

Henüz Müslüman olmamış ve Mekke ordusunun süvari komutanı olan Halid b. Velid de, yanındaki süvari birliği ile Uhud Dağı'nın arkasından dolanarak boş bırakılan o tepenin önünden geçti ve yanındakilerle birlikte Müslüman ordusunu arkadan çevirdi. İslâm askeri iki ateş arasında kalmıştı. Ne yapacaklarını bilmiyor, kaçışıyorlardı. Onları öylesine bir telaş sardı ki, bazıları yanlışlıkla birbirlerini öldürdü. [643] Bu karışıklıkta, aralarında Hz. Hamza'nın da bulunduğu 70 Müslüman şehid oldu. [644]

Hz. Peygamber (s.a.s) Yaralanıyor

Bu kargaşa sırasında Hz. Peygamber (s.a.s), Mekkelilere yardım eden Ebû Amir er-Râhib'in hazırlayıp kamufle ettiği çukurlardan birine düşerek yaralandı. [645] Dişleri kırılmış, yüzü kanlar içerisinde kalmıştı. Kızı Hz. Fâtıma bir bez parçasını yakarak küllerini Resûlullah (s.a.s)'in yüzüne bastırdı ve böylece kan durdu. [646]

O sırada, Hz. Muhammed (s.a.s)'in öldüğü haberi yayıldı [647] ve yenik düşen İslâm ordusu, Uhud Dağı'nın eteklerine doğru çekildi. Çok geçmeden de Hz. Peygamber (s.a.s)'in ölmediği müjdesi geldi. [648]

Yaralandıktan sonra Uhud Dağı'nın eteklerine tırmanan Resûlullah (s.a.s), orada namazını oturarak kıldı; ona uyan sahabesi de keza otu-

643 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 145-146.
644 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 69 vd.
645 Ayrıntılar için bk. İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 79-81.
646 Buhârî, *Sahih*, *Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2754, 2782.
647 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 145.
648 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 146.

rarak namazlarını eda ettiler.[649] Yâni savaşta bile namazı terk etmediler.

Hz. Peygamber (s.a.s) ölmemiş, fakat değişik yerlerinden yaralanmıştı.[650] Sonra Resûlullah (s.a.s) de Uhud Dağı'nın eteklerine doğru tırmandı ve oradan savunma savaşına devam etti. Yanında kalan sahabiler, canla, başla onu koruyorlardı.

Berâ' b. Azib, okçular tepesindeki hadiseyi şöyle anlatır:

"Resûlullah (s.a.s), sayıları 50 olan bu askerlerin başına *Abdullah b. Cubeyr*'i komutan tayin ederek onlara şöyle dedi: Başımıza üşüşen kartalların bizleri kapıp götürdüklerini bile görseniz, ben size haber yollamadan yerinizi terk etmeyin! Kâfirleri yendiğimizi ve onları kovaladığımızı görseniz bile, ben size haber göndermeden yerinizi terk etmeyin! Sonra Müslümanlar gâlib gelmeye başladı. Vallahi kaçabilmek için elbiselerinin eteklerini kıvırmış ve bu yüzden halhalları ve bacakları görünen müşrik kadınlarının kaçıştıklarını gördüm. Bunu gören Abdullah b. Cubeyr'in emrindeki askerler, *"Haydi ganimete koşalım, bakın arkadaşlarımız galib geldiler!"* diye bağrışmaya başladılar. Abdullah b. Cubeyr, *"Arkadaşlar Resûlullah (s.a.s)'in size söylediklerini unuttunuz mu?"* demesine rağmen onlar, *"Vallahi gidip ganimet toplayacağız!" deyip yerlerini terk ederek ganimete koştular. Fakat yenilerek geri döndüler. Öyle kaçıyorlardı ki Resûlullah (s.a.s)'in yanında on iki kişiden fazla kimse kalmamıştı. Bizden 70 kişi şehid oldu..."*[651]

Hind, Vahşetini Gösteriyor

Ebû Sufyân'ın karısı Hind, savaş boyunca, diğer müşrik kadınları gibi *"lulu"*lar/zılgıtlar çekip kâfir erkeklerini cesaretlendiriyordu.

649 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 87.
650 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 151.
651 Buhârî, *Sahih, Kitabu'l-Cihad*, Had. No: 2874.

Bununla da yetinmeyen Hind, yanındaki kadınlara Müslüman şehidlerinin kulaklarını, burunlarını kesmelerini emretti. [652] Böylece şehidlerin çoğunun uzuvları kesildi. [653] Hind, Müslümanlara olan kinini bir türlü tatmin edemiyordu. Nihâyet kendisine hürriyet vadettiği Vahşi adındaki köle Hamza'yı şehid edince, sakinleşti. Çünkü Hamza'nın ciğerlerini çıkartmış, kadınlığı yerin dibine batırırcasına çiğniyor, yutamadığı için kusuyordu. [654] Bazı rivâyetlere [655] göre Hz. Hamza'nın vücudunu parçalayan, Muaviye b. El-Muğire idi ki, esir edilen bu Mekkeli de Peygamber Efendimiz'in emriyle öldürülmüştür. [656]

İslâm'ın İlk Tebliğcisi Şehid Oluyor

Medineliler ilk Müslüman olduklarında, Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s), onlara İslâm'ı öğretmek üzere sahabesinden Mus'ab b. Umeyr'i "*hoca*" olarak göndermişti. Mus'ab, Uhud savaşında sancağı taşırken şehid oldu ve Hz. Peygamber (s.a.s), düşen sancağı Ali b. Ebi Tâlib'e verdi. [657]

Hz. Peygamber de Savaşıyor

Bu çekilme esnasında kâfir saflarından *Ubeyy b. Halef'in* atını Müslümanlara doğru sürdüğü görüldü. Resûlullah (s.a.s) onu görünce, yanında bulunan sahâbiden mızrağını aldı ve yaklaşmakta olan Ubeyy'e fırlattı. Mızrak Ubeyy'in boynunu delip geçmişti. [658] Ubeyy, atını

652 İslâm kesinlikle ölülere, bu ölüler ister Müslümanlara ait olsun, ister gayrimüslimlere ait olsun, böyle muamele yapılmasına cevaz vermez. Hz. Peygamber (s.a.s), bir hadis-i şerifinde de ölülerin parçalanmasını yasaklamıştır. (Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Mezâlim*, Hadis no: 2342)

653 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 91; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 163-164.

654 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 165-166.

655 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 178.

656 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 178.

657 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 73.

658 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 84.

çevirerek kendi safına zor yetişti ve orada Hz. Muhammed (s.a.s)'in kendisini vurduğunu söyledi.

Ubeyy b. Halef, Mekke döneminde Müslümanlara ve özellikle Hz. Peygamber (s.a.s)'e işkence yapan kâfirlerdendi. Atını Resûlullah (s.a.s)'in üstüne sürüyor, *"seni bu atımla çiğneyeceğim!" diyordu. Her seferinde de Hz. Peygamber (s.a.s) ona şu mukabelede bulunurdu: "İnşallah ben seni öldüreceğim"*, Resûlullah (s.a.s)'in dedikleri tahakkuk etmiş, Ubeyy kâfirini öldürmüştü. [659]

Bazen sorulur: Peygamber adam öldürdü mü? Öldürmeyen savaşa çıkar mı? Hem de komutan olarak... Ne var ki, o sadece Allah ve O'nun davası için öldürüyordu; insanları sömürmek için değil!

Müslüman Kadınları Savaşta

Savaş bütün hızıyla devam ederken ve özellikle bozgundan sonra Müslümanların çoğu yaralanınca, kadınlar da savaş alanına girerek yaralılara yardım ettiler; onlara su taşıyıp [660] içirdiler. Bilhassa Ümmü Suleym, yanında Hz. Aişe valideniz olduğu hâlde, her türlü yardımı yapıyorlardı. [661] Hz. Fâtıma da Resûlullah (s.a.s)'in kanayan yarasını, bir parça yün yakarak tedavi etmişti. [662]

Müslüman kadınları arasında fiilen savaşanlar vardı ki, Ümmü Ammâre bunların başında geliyordu. [663] Elbisesini kıvırmış, erkekler gibi savaşıyordu. Hatta bu şekilde 12 müşriki yaralamıştı. [664]

659 Ayrıntılar için bk. Makrîzî, *İmtâ'*, I, 154-155.

660 Özellikle Ümmü Salît adındaki Ensârî kadın -ki Resûlullah (s.a.s)'e biat etmiş olan kadınlardandı-, bu işi canla başla yapıyor, Müslüman askerlere su taşıyordu (Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2725).

661 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 153.

662 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 154.

663 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 81.

664 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 162.

Yenilginin Sebebi

Uhud Savaşı Müslümanların yenilgisiyle neticelendi. Bu yenilginin tek sebebi, Hz Peygamber (s.a.s)'in emrinin unutulup başka türlü hareket edilmesidir. Bunun içindir ki Resûlullah (s.a.s), okçuların hiç bir şekilde yerlerini terk etmemelerini emretmişti. Emrin ihmâli yenilgiyi getirdi.

Uhud savaşında, Müslümanların tarafından, 4'ü Muhacirûn'dan, 70'i de Ensâr'dan olmak üzere, toplam 74 kişi şehid oldu. Müslümanlardan ilk öldürülen, sahabeden Câbir b. Abdullah'ın babası oldu.[665] Müşriklerden ise 24 kişi öldürüldü.[666]

Hanzala

Düşman ordusu çekip gittikten sonra, Hz. Peygamber (s.a.s), savaş alanına inip şehidlerin cesetlerini toplattı. Hz. Hamza'nın vücudu tanınmayacak şekilde parçalanmıştı. Ebû Sufyân'ın karısı Hind, Hz. Hamza'nın ciğerlerini çıkartıp çiğnemiş, parmaklarını kestirerek kendine kolye yapmıştı. Hz. Hamza'nın şehid olduğunu duyan Resûlullah (s.a.s) dayanamamış, İslâm için kendisini fedâ etmiş olan amcasına ağlamıştı.[667]

Şehidler arasında bir tanesi vardı ki, Resûlullah (s.a.s) onu merak ediyordu. Adı Hanzala idi. İslâm'ın en azılı düşmanlarından olup Uhud savaşının hazırlayıcılarından ve bu iş için Mekke'ye kadar gitmiş olan papaz Ebû Âmir'in oğluydu. Baba kâfir, oğul İslâm ordusunun saflarındaydı. Düşman ordusu çekip gidince de, komutanları Ebû Sufyân şöyle bağırmıştı:

"Oğlum Hanzala'ya karşı, sizden Hanzala'yı öldürdük!"

Kimdi bu Hanzala? Niçin herkesten ayrı olarak o?

665 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 162.
666 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 172.
667 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 167.

Hz. Peygamber (s.a.s), Hanzala'nın hanımını buldurup kocası hakkında bilgi istedi. Şehid hanımı olma şerefine nâil olmuş olan o yüce Müslüman sadece şunu diyebildi:

"Yâ Resûlallah, biz Hanzala ile dün evlendik. Zifaftayken cihâd emrinizi duydu. Yıkanmaya fırsat bulamayarak cihâd ordusuna katıldı."

Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu:

"Ben de bunu merak ediyordum. Çünkü bütün şehidler arasından, meleklerin sadece onu yıkadıklarını gördüm." [668]

Artık Hanzala, tarihe *"ğasîlu'l-melâike"* (meleklerin yıkadığı insan) olarak geçecek ve günümüze kadar İslâm'ın örnek şehidlerinden birisi olarak yâd edilecektir.

İslâm Devleti, Allah için bu şekilde zifaflarını bile terk eden mücahitlerin, şehidlerin omuzlarında oluştu, hükümrân oldu.

Ebû Sufyân'ın Şâmatası

Savaş sona erip Müslümanlar Hz. Peygamber (s.a.s)'la birlikte dağa çıkınca, Mekke ordusunun komutanı Ebû Sufyân dağın eteklerine gelip şöyle bağırmaya başladı [669]:

"Hubel [670]'in şanı yüce olsun! Ebû Kebşâ'nın oğlu [671] nerede? Ebû Kuhafe'nin oğlu [672] nerede? El-Hattâb'ın oğlu [673] nerede? Bugün,

668 Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, III, 75; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 163.

669 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 93.

670 "Hubel", Mekkelilerin en büyük put heykelinin adıydı.

671 Muhtemelen "Ebû Kebşâ'nın oğlu"ndan murad, Hz. Peygamber (s.a.s)'in kölesi olan Ebû Kebşe idi. Çünkü Resûlullah (s.a.s)'in kölesi Ebû Kebşe, Bedir Savaşı'na katılanlar arasındaydı (Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 153). Ya da Hz. Peygamber (s.a.s)'in akrabalarından birisinin adı Vehb b. Ebi Kebşâ idi ve Resûlullah (s.a.s), İslâm'ı tebliğ etmek üzere onu Çin'e gönderdi (Ayrıntılar için bk. İhsan Süreyya Sırma, *Çin Müslümanları ve Çin'e Seyahat*).

672 "Ebû Kuhafe", Hz. Ebûbekir'in babasının adıydı.

673 "Hattâb" Hz. Ömer'in babasının adıydı.

Bedir gününe karşılıktı! Günler değişkendir. Ve gördüğünüz gibi, savaşı kimin kazanacağı belli olmaz! Hanzala, Hanzala'ya karşıydı!

Hz. Ömer, kendisine cevap verip vermemesi hususunda Hz. Peygamber (s.a.s)'e sordu. O da cevap vermesini emretti.

Ebû Sufyân yine bağırdı:

"Hubel'in şanı yüce olsun!"

Buna karşı Hz. Ömer,

"Sadece Allah'ın şanı yücedir!"

Ebû Sufyân karşılık verdi:

"Öyledir! Ebû Kebşâ'nın oğlu nerede? Ebû Kuhafe'nin oğlu nerede? El-Hattâb'ın oğlu nerede?"

Hz. Ömer şu karşılığı verdi:

"Şu Resûlullah, şu Ebûbekir ve şu da Ömer'dir!"

Ebû Sufyân cevap verdi:

"Bugün, Bedir gününe karşılıktı! Günler değişkendir. Ve gördüğünüz gibi, savaşı kimin kazanacağı belli olmaz!"

Hz. Ömer cevap verdi:

"Bunlar aynı değil! Bizim ölülerimiz Cennette, sizin ölülerinizse Cehennemdedir!"

Ebû Sufyân karşılık verdi:

"Siz öyle söylüyorsunuz! Yâni zarar eden ve kaybeden bizleriz ha! Bizim *'Uzzâ*'mız var, sizin *'Uzzâ*'nız yok!"

Hz. Ömer,

"Allah bizim Mevlâ'mız, sizinse Mevlâ'nız yoktur!"

Ebû Sufyân tekrar konuştu:

"Dinin üzerine sana soruyorum; Muhammed'i öldürdük mü?"

Hz. Ömer şu cevabı verdi:

"Allah'a yemin olsun ki, hayır ve o şu anda seni dinliyor!"

Ebû Sufyân şöyle dedi:

"Sen benim yanımda İbn Kamîe'den[674] *daha doğru sözlüsün! Ölülerinizin uzuvlarının kesilmesine gelince, bilesin ki ben bundan beriyim. Bunlar, Cahiliye adetlerinin tezahürüdür. Ve bir sene sonra Bedir'de tekrar karşı karşıya gelelim!"*

Hz. Peygamber (s.a.s), Hz. Ömer'e işaret ederek, *"evet de!"* emrini verdi; Ömer de:

"Tamam, bir sene sonra Bedir'de karşılaşalım!" dedi.[675]

Hz. Peygamber (s.a.s) Şehidlerin Cenaze Namazını Kılıyor

Mekkeliler çekip gittikten sonra Hz. Peygamber (s.a.s), Hz. Hamza'nın ve diğer şehidlerin cesetlerini toplatıp bir araya getirterek üzerlerine namaz kıldı.[676] Şehidler yıkanmadı, kanları ve üzerlerindeki elbiselerle defnedildiler.[677] Şehidlerin yıkanmamasını emreden Hz. Peygamber (s.a.s), *"Allah yolunda yaralanan ya da şehid olan herkes, Kıyamet Günü'nde, kan renginde ve misk kokulu olarak haşrolunacaktır!"* dedi.[678] İslâm için büyük hizmetlerde bulunmuş olan Hz. Hamza'ya ve diğer şehidlere herkes çok üzülmüş, ağlıyorlardı.[679] Hz. Peygamber (s.a.s) ise ağlayanlara *"şu anda melekler o şehidlere gölge yapıyorlar"* deyip onları teselli ediyordu.[680] Ve bunun içindir ki, yine Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurmuş:

"Biliniz ki Cennet kılıçların gölgesi altındadır."[681]

674 İbn Kâmîe, "Muhammed'i öldürdüm" diye bağıran Mekkeli müşrik.
675 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 94; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 171.
676 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 97; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 173.
677 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 173.
678 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 173.
679 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 99; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 176.
680 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2661.
681 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2663.

Sen Sağ Oldukça Her Musibet Bana Az!

İslâm ordusu yenilmiş, Medine'ye dönüyordu. Kiminin kocası, kiminin kardeşi; kimin oğlu, kiminin babası Uhud eteklerinde şehid olmuştu. Haber Medine'de duyulmuş, kadınlar ağıt yakıp geliyorlardı. Aralarında *"el-Mer'etu'd-Dinariyye"* diye bilinen bir kadın vardı ki, kocası, kardeşi ve babası şehid olmuşlardı. Fakat o Resûlullah (s.a.s)'i arıyordu. Kendisine Resûlullah (s.a.s)'in sağ olduğu söylendiyse de, o iknâ olmuyor, Hz. Peygamber (s.a.s)'i bizzat gözleriyle görmek istiyordu. Nihâyet kendisine Hz. Peygamber (s.a.s) gösterilince, ona hitap ederek şu destan cümleyi haykırdı:

"Sen sağ oldukça her musibet bana az!" [682]

Medine'nin Yağmalanması Korkusu

Mekkeliler galip gelmiş, dönüş hazırlıkları yapıyorlardı. Fakat Hz. Peygamber (s.a.s), onların Medine'yi yağmalamalarından korkuyordu. Onun için Sahabe'den Sa'd b. Ebi Vakkâs'ı göndererek, Mekkelilerin develere mi, atlara mı bindiklerini öğrenmek istedi. Mekkelilerin develere bindiğini öğrenince, *"onlar Medine'ye değil, Mekke'ye dönüyorlar. Çünkü Medine'ye gidecek olsalardı, develere değil, atlara binerlerdi"* dedi. Gerçekten de müşrik ordusu, Medine'ye değil, Mekke'ye döndü. [683]

Ebû Sufyân, Tanrısı Hubel'e Teşekkür Ediyor

Savaş bittikten sonra Mekke'ye dönen Ebû Sufyân, evine varmadan önce, Kâbe'nin içerisinde bulunan Hubel adındaki puta gidip şöyle dedi:

"Sen beni nimetlendirdin, kazandırdın ve Muhammed'den dolayı olan elemime şifâ verdin!"

682 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 99.
683 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 171-172.

Bunları söyledikten sonra da başını tıraş etti. [684]

Değerlendirme

1- İtaat

Mü'min ordusunun komutanı olan Hz. Peygamber (s.a.s)'in okçularına verdiği kesin emir dinlenilmediği için Müslümanlar yenildi. Onları ikâz için şu ayet nâzil oldu:

"Allah'a ve Peygamber'e itaat edin. Tâ ki rahmete kavuşturulasınız." [685]

O halde, rahmete, yâni kurtuluşa ulaşmanın tek yolu, Allah'ın emrettiği ve Resûlullah (s.a.s)'in tebliğ ettiği esaslara uymaktır.

Uhud hadisesinde, Müslümanlara verilmek istenen bir ders vardır ki, savaş stratejisi bakımından çok önemlidir: İtaat! Savaşta zaferi elde etmenin sırrı komutana itaattir. Ne var ki, bu itaatkârlık Allah'ın emir ve rızası dâhilinde olmalıdır; Allah'ın emirlerine, Resûlullah (s.a.s)'in tebliğ ettiklerine savaş açmış olanlara itaat yoktur.

2- Münâfıklar

İslâm ordusu 70 kadar şehid verip Medine'ye dönünce, başlarında, liderleri Abdullah b. Ubey olduğu hâlde, bütün münâfıklar Hz. Peygamber (s.a.s) ve ona itaat edenlerle alay etmeye başladılar. [686] Müslümanlara şöyle diyorlardı:

"Bize uyup savaşa gitmeseydiniz, böyle öldürülmezdiniz! Oh oldu! Bu dava size mi kaldı? Evinizde otursaydınız! Size ne İslâm davasından? Tabi başınıza belâlar gelir! Oturun oturduğunuz yerde, hiç bir şeye karışmayın! Konuşmayın, yazmayın, savaş yapmayın ki başınıza musibetler gelmesin!"

684 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 172.
685 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 132.
686 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 176.

Kur'an-ı Kerim, münâfıkların bu şekildeki davranışlarını şöyle anlatıyor:

"İki ordu karşılaştığı gün size gelen müsibet Allah'ın emriyle idi. (Bu, Allah'ın) müminleri ayırd etmesi; münâfık olanları da açığa vurması içindi. Onlara 'Gelin, Allah'ın yolunda savaşın ya da savunma yapın!' denildiğinde, 'Biz savaşmayı bilseydik elbette sizi izlerdik' dediler. O gün onlar, imândan çok küfre yakındılar. Kalplerinde olmayanı ağızlarıyla söylüyorlardı. Allah, gizli tuttuklarını daha iyi bilir. Kendileri (evlerinde) oturarak kardeşlerine 'Eğer bizi dinleselerdi, ölmeyeceklerdi' diyen o adamlara deki: Öyle ise kendi nefislerinizden ölümü geri çevirin, eğer doğru sözlüler iseniz Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanmayın. Bilâkis onlar Rableri katında diridirler." [687]

İşte münâfıkların özelliği budur: Allah yolunda mücâdeleden alıkoymak... Namaz kılarak veya kıldırarak, oruç tutarak, Hacc'a giderek yahut bunları yapmıyorsa bile, zaman zaman *"ben de Müslümanım canım"* diyerek Müslüman görünürler. Ardından da saf Müslümanları kandırıp İslâm'a gizli savaş açarlar. Allah'ın *"Yoksa siz Kur'an'ın bir bölümüne inanıp da bir bölümünü inkâr mı ediyorsunuz? Artık sizden böyle yapanların cezası, Dünya hayatında aşağılık olmaktan başka değildir; Kıyamet gününde de azabın en şiddetli olanına uğratılacaklardır. Allah, yapmakta olduklarınızdan gafil değildir"* [688] şeklindeki buyruğuna muhatap olan işte bu münâfıklardır.

Hz. Peygamber (s.a.s), bu gibi münâfıklardan birisi öldüğünde cenaze namazını kılmak istemişti de Allah hemen şu ayeti inzal buyurmuştu:

"Onlardan ölen birinin namazını hiç bir zaman kılma, mezarı başında durma! Çünkü onlar, Allah'a ve Resûlüne (karşı) küfre saptılar ve fasıklar olarak öldüler. Onların malları ve evlâtları seni imrendirmesin;

687 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 166-169.
688 K. K. Bakara Sûresi, 85.

Allah bunlarla, ancak onları Dünyada azablandırmak ve canlarının onlar küfür içindeyken zorluk içinde çıkmasını ister." [689]

Uhud savaşından alacağımız bir başka ders de, münâfıklara karşı uyanık olmaktır. Allah Müslümanları onların şerrinden korusun! Âmin.

Makrîzî [690] Uhud Savaşı'nı değerlendirirken, bu savaşın mü'minlerle münâfıkları ayıran bir olay olduğunu kaydetmektedir.

3- Yahudilerin Tutumu

Medine Yahudileri de, tıpkı yandaşları münâfıklar gibi, Müslümanlarla alay etmeye başladılar. Oysa Müslümanların müttefikleri konumundaydılar. Şöyle diyorlardı:

"Muhammed krallık istiyor; peygamber falan değil! Çünkü onun başına gelenler, hiçbir peygamberin başına gelmedi. O yaralandı, sahabesi de hem yaralandı, hem de öldüler! [691]

Hz. Ömer, bu şekilde Müslümanlarla alay eden Yahudi ve münâfıkları öldürmek için izin istediyse de, Hz. Peygamber (s.a.s), *"Yâ Ömer! Allah, dinini ve peygamberini yüceltecektir. Yahudilerle antlaşmamız var, onları öldürmem!"* [692] dedi ve ona izin vermedi. [693]

Uhud Şehidleri ve Özellikle Hz. Hamza İçin Söylenen Şiir ve Ağıtlar

Müslümanların Uhud'daki yenilgileri herkesi çok üzmüştü. Özellikle Hz. Peygamber (s.a.s)'in amcası Hz. Hamza'nın şehid edilmesi, Müslümanların büyük bir gücü kaybetmeleri demekti. Hz. Hamza

689 K. K. Tevbe Sûresi, 84-85.
690 *İmtâ'*, I, 130.
691 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 176-177.
692 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 177.
693 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 177.

Müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber (s.a.s)'in en büyük maddi destekçisi olmuş, onu müşriklerden korumuştu. İşte bunun içindir ki, başta Hz. Peygamber (s.a.s)'in şairi Hassân b. Sâbit olmak üzere birçok sahabi, Hamza'nın ve diğer şehidlerin şahadetlerini dile getiren şiirler söylediler, ağıtlar yaktılar. [694]

Hamrâu'l-Esed

Uhud savaşının ertesi günü, sabah namazından sonra, Hz. Peygamber (s.a.s), ordusunu toplayarak, fakat bu orduya sadece Uhud Savaşı'na katılmış olanları, -yaralılar dâhil-, alarak Mekke'ye dönmekte olan düşman ordusunu *Hamrâu'l-Esed* denen yere kadar takip etti. [695] Fakat düşman gitmişti. Resûlullah (s.a.s), bu hareketiyle hem düşmana hâlâ yok olmadıklarını göstermek -çünkü Kureyş'in gayesi Hz. Peygamber (s.a.s)'i öldürmekti, fakat o yaşıyordu- ve İslâm ordusunun maneviyatını ayakta tutmaktı. Aksi takdirde, mağlub olmuş bir ordunun galib orduyu takip etmesi izâh edilemez.

Şair Ebû İzzet'in Öldürülmesi

Hz. Peygamber (s.a.s), Hamrâu'l-Esed dönüşünde, Ebû İzzet adındaki Mekkeli şair ile Muaviye b. El-Muğire'yi esir aldı. [696] Ebû İzzet, Bedir Savaşı'nda Müslümanlara esir düşmüş; bir daha İslâm ve Müslümanlar aleyhinde şiir söylememek şartıyla, Hz. Peygamber (s.a.s) tarafından serbest bırakılmıştı. Fakat o, sözünde durmayarak Mekkelileri Müslümanlar aleyhine kışkırtmak için şiirler söyledi ve bununla yetinmeyerek Uhud Savaşı'na katıldı. Ne var ki, Ebû İzzet Uhud

694 Bu şiir ve ağıtlar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, III, 129 vd.

695 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 101; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 48-49; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 178.

696 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 104.

Savaşı'nda tekrar Müslümanlara esir düştü ve canını bağışlaması için Hz. Peygamber (s.a.s)'e yalvardı. Hz. Peygamber (s.a.s) ise *"Vallahi sen bir daha Mekke'ye gidip, 'ben Muhammed'i ikinci defa kandırdım' diyemeyeceksin! Bir mümin bir delikten iki defa geçmez"* [697] deyip onu ölüm cezasıyla cezalandırdı. [698]

Bu senenin (hicrî 3. sene) Cemaziye'l-ahir ayında, Hz. Peygamber (s.a.s), Zeyd b. Hârise komutasında 100 kişilik bir süvari birliğini, gelmekte olduğu haberini aldığı bir Kureyş kafilesine karşı gönderdi. İslâm askerleri, Kureyş kafilesini yenilgiye uğratarak, mallarını ganimet olarak alıp Medine'ye geri döndü.

Reci' Hadisesi

Hicrî 3. senenin ilk ayında yâni Muharrem'de, Hz. Peygamber (s.a.s) cihâd etmek üzere iki seriyye çıkarttı.

Bunlardan birisi, Abdullah b. Uneys'in seriyyesi -ki, bu seriyye sırasında saldırıya geçen düşman kuvveti bir şey elde edemedi-; diğeri de Benû Esed'e karşı gönderilen Ebû Seleme b. Abdi'l-Esed seriyyesi idi. Bu seriyyenin gayesi, Benû Esed ve müttefiklerinin Müslümanlara saldırılarını önlemekti.

Safer ayında *Adala* ve *el-Kâre* kabilelerinden bir heyet gelerek aralarında Müslümanların bulunduğunu belirttiler ve bunların eğitimi için Hz. Peygamber (s.a.s)'den kendilerine hocalar verilmesini talep ettiler. Hz. Peygamber de onlara, bir rivayete göre altı [699], Buhârî'ye göre ise on kişilik bir hoca heyeti verdi.

697 Yâni "bir mümin, bile bile aynı hatayı bir daha işlemez" (لا ان المؤمن يلدغ من جحر مرّتين).

698 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 104; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 172.

699 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 169.

Fakat *Reci'* denen mevkine gelince, Müslümanlara ihânet edip çoğunu şehid ettiler. Heyetteki Hubeyb b. Adi ile Zeyd ibnu'd-Desinne'yi de Mekkelilere sattılar. Bu iki sahâbi, Bedir Savaşı'nda en çok Mekkeli kâfir öldürenlerdendi.

Müslüman esirlerden Zeyd b. Desinne, öldürülmek üzere Harem'den, yâni Mekke'nin haram olan bölgesinden çıkarılarak *et-Ten'îm* denen yere götürüldü. Kureyş'in ileri gelenleri de Zeyd'in ölümünü seyretmek üzere oraya toplanmışlardı. Aralarında Ebû Sufyân da vardı. Zeyd'e yanaştı ve şöyle sordu:

"Allah için doğru söyle! Şu anda, senin yerinde Muhammed'in olmasını ve onun öldürülerek, senin de ailene gitmeni istemez miydin?"

Zeyd şu cevabı verdi:

"Vallahi ben, ailemin yanında oturmam pahasına, ona bir dikenin bile batıp onu rahatsız etmesini istemem!"

Bunun üzerine Ebû Sufyân şöyle dedi:

"Vallahi ben, hiç kimseyi, Muhammed'in ashabının Muhammed'i sevdiği kadar sevdiğini görmedim!" [700]

Bu konuşmalardan sonra da Zeyd şehid edildi. [701]

Hubeyb ise öldürülmeden önce *Maviyye* adındaki bir kadının evine hapsedildi. Daha sonra İslâmiyet'i kabul eden [702] bu kadın anlatıyor:

"Hubeyb evimde hapsedilmişti. Zaman zaman onu kontrol ediyordum. Bir gün yine hapsedildiği odada onu gözetlerken, bir de baktım ki elinde, insan kafası büyüklüğünde bir salkım üzüm ve ondan yiyor. [703] Vallahi ben yaş üzümün de yendiğini o güne kadar hiç görmemiştim." [704]

700 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 172.
701 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 172.
702 İbn Sa'd, *Tabakât*, VIII, 301.
703 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2880; İbn Sa'd, *Tabakât*, VIII, 302.
704 İbn Sa'd, *Tabakât*, VIII, 302; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 172.

Allah mucizesini göstermiş, Kendi yolunda ölümü bekleyen Hubeyb'e Cennetinden üzüm göndermişti.

Mekkeliler, Müslüman olmamalarına rağmen, genellikle *"Haram Aylar"*a olan saygılarını sürdürüyorlardı. Nitekim Hubeyb'i öldürmek için *Haram Aylar*'ın bitmesini beklediler. [705]

Nihâyet infaz günü geldi. Hubeyb, bu kutsal yolculuğun hazırlığı olmak üzere tıraş olup temizlenmek istiyordu. Bunun için, evinde mahkûm olduğu kadından bir ustura istedi. Kadın da evde bulunan usturayı çocuğuna vererek ona gönderdi. Ardından da telaşa kapıldı: Bir mahkûma kendi çocuğuyla ustura göndermişti. *"Eyvah! Ya evimdeki bu mahkûm 'bana karşı onlardan da biri ölsün!' deyip çocuğumu kesse?"* diye endişelenip duruyordu ki, çocuğu çıka geldi. [706] Hubeyb, öyle bir dava için ölüyordu ki, o davaya inananların dininde çocuk öldürmek yoktu. Hatta Buhârî [707], çocuğun annesinin Hubeyb'in elinde usturayı görünce korkusundan sarardığını, bunu farkeden Hubeyb'in ise kadına *"Senin çocuğunu öldüreceğimden korktun, değil mi? Ama ben ona dokunmayacağım"* dediğini rivâyet eder.

Nihayet Hubeyb de öldürülmek üzere Ten'îm'e götürüldü. [708] Çarmıha çakılıp öldürülmeden önce iki rekât namaz kılmasına müsaade edilmesini istedi. Kendisine müsaade edilmesi üzerine, abdest aldı ve acele olarak iki rekât namaz kıldı. Bitirdikten sonra da oradakilere şöyle dedi:

"Vallahi, 'namazı uzatarak, ölümünü geciktiriyor' demeyecek olsaydınız, biraz daha kılacaktım!" [709]

705 İbn Sa'd, *Tabakât*, VIII, 301.
706 İbn Sa'd, *Tabakât*, VIII, 302; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 172-173.
707 Bk. *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2880.
708 İbn Sa'd, *Tabakât*, VIII, 302.
709 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2880.

O günden sonra Müslümanlarda bu gibi infazlardan önce iki rekât namaz kılmak sünnet/adet oldu. [710]

Hubeyb namazın ardından bir şiir okudu ve ok yağmuruna tutularak şehid edildi. Onu ok yağmuruna tutanlar, babaları Bedir'de öldürülmüş olanlardı ki, sayıları 40 kadardı. [711]

Hubeyb, okuduğu şiirinin sonunda [712] şöyle diyordu:

Ölüm umurumda değil, Müslüman olayım yeter!

Ve Allah'a giden yolum, nereden geçerse geçsin... [713]

Her iki sahabi de bu şekilde Mekkeliler tarafından şehid edildi. Rabbimizin buyurduğu gibi, bizler farkında olmazsak bile, onlar ölü değil, diridirler:

"Allah yolunda öldürülmüş olanlar için "ölüler" demeyin! Bilakis onlar diridirler. Fakat siz iyice anlamazsınız." [714]

Reci' hadisesinden sonra münâfıklar Müslümanlar arasında dedikoduya başladılar. [715] Hatta bazıları daha da ileri giderek, Müslümanlar arasında fitne çıkarmak istediler. Bu münafıklar hakkında şu ayetler nazil oldu:

"İnsanlardan öyleleri vardır ki, Dünya hayatı hakkında söyledikleri senin hoşuna gider. Ve kalbindekinin samimiyetine de Allah'ı şahit gösterir. Hâlbuki o hasımların en şiddetlisidir. O dönüp gitti mi, yeryüzünde ortalığı fesâda vermek, ekinleri tahrip edip nesilleri bozmak için çalışır. Allah fesadı sevmez." [716]

710 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2880; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 173.

711 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 187.

712 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 176.

713 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2880.

(ولست أبالي حين أقتل مسلماً علي أيّ شقّ كان لله مصرعي)

714 K. K. Bakara Sûresi, 154.

715 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 174.

716 K. K. Bakara Sûresi, 204-205.

Bi'r-Ma'ûna Hadisesi (Safer Ayı)

Benû Suleym'den, Âmir kabilesi reisi Ebû Berâ, Medine'ye gidip Hz. Peygamber (s.a.s)'i görmek istedi. Hz. Peygamber (s.a.s), Ebû Berâ'yı kabul ederek ona İslâm'ı anlattı; fakat o Müslüman olmadı. Ancak, kendilerine İslâm'ı öğretmek üzere, sahâbeden bazı kimseleri kendileriyle göndermesi ricasında bulundu. [717]

Hz. Peygamber (s.a.s), *Necid* halkından çekindiğini, sahabesinin başına bir şey geleceğinden korktuğunu söyledi. Ebû Berâ ise *"ben onlara kefilim"* dedi. [718]

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s), Ebû Berâ'nın bu isteğini kabul ederek Kur'an'ı iyi bilen sahâbesinden kırk [719], bazı rivayetlere göre de yetmiş [720] kişiyi gönderdi. Başlarına da Munzir b. Amr'ı emîr olarak verdi. [721]

Müslüman tebliğciler, Benû Amir ve Amir b. Tufeyl arazilerinin hududunda olan *Ma'ûna Kuyusu*na gelince, Hz. Peygamber (s.a.s)'in *Âmir b. Tufeyl*'e yazdığı mektubu, arkadaşlarından Harâm b. Milhân'a verip İbn Tufeyl'e gönderdiler. [722]

717 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 52.
718 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 184; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 52.
719 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 184.
720 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2899; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 52; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 182.
721 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 52.
722 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 52.

İbn Tufeyl, mektuba bakmadan o sahâbiyi şehid etti ve Müslümanların üzerine yürümek istedi. Kâbilesinden bazıları, müttefikleri olan Ebû Berâ'nın Müslümanlara söz verdiğini, onun için gelenlere dokunmanın iyi olmayacağını söyledilerse [723] de, Âmir b. Tufeyl adamlarını alarak *Ma'ûna* kuyusunda mola vermiş olan diğer Müslümanlara aniden saldırdılar ve *Ka'b b. Zeyd* hariç, hepsini şehid ettiler. Ka'b'ı da *"öldü"* diye terk ettiklerinden, yaralı olarak kurtulmuştu. [724]

Mücahidlerden *Amr b. Umeyye* ve Ensâr'dan bir arkadaşı, o sırada başka bir yerde atlarını otlatmakla meşgul olduklarından, pusuya düşmemişler; döndüklerinde arkadaşlarını kanlar içinde görünce, Ensâr'dan olan sahâbi hemen düşmana saldırmış ve şehid oluncaya kadar savaşmıştı. Amr ise esir edildi. [725]

Daha sonra salıverilen Amr b. Umeyye, Medine'ye gelirken yolda Âmir kabilesinden iki adamla karşılaştı. Amr, bu iki kişinin de onun arkadaşlarını öldürenlerden olduğunu sanarak, şehid edilen Müslümanların intikamını almak için bu iki adamı öldürdü. Hâlbuki Müslümanları şehid edenler, İbn Tufeyl ve adamlarıydı.

Amr, Medine'ye varır varmaz, Hz. Peygamber (s.a.s)'e giderek başından geçenleri ona anlattı. Bunun üzerine çok üzülen Resûlullah (s.a.s) şöyle dedi: *"O öldürdüklerin, bizim müttefiklerimizdi. Onun için diyetlerini vereceğim."* [726]

Müslümanların başına gelen bu belâdan sonra, sahabesinin şehid olmalarına çok üzülen [727] Resûlullah (s.a.s), Müslümanlara bir ay müddetle [728] sabah namazında *"Kunut Duası"* okudu. [729] Bu hadise-

723 İbn Hişâm; *Sîre*, III, 185.
724 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 185; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 142.
725 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 185.
726 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 186; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 143.
727 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 182-183.
728 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 53.
729 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2899; İbn Kesîr, *Sîre*, III. 139.

den sonra da Müslümanlar için kötü olan günlerde, namazda *"Kunut Duası"* okumak sünnet oldu.

Bir rivayete göre [730] İbn Tufeyl bu katliamı yaparken arkadaşlarına şöyle sormuş:

"Öldürüldüğü zaman göğe çekildiğini, hatta göğü onun altında gördüğüm kişi kimdi?"

"Âmir b. Fuheyre!" diye cevap verilmiş.

Enes b. Mâlik'in rivâyetine göre şu âyetler Ma'ûna Kuyusu hadisesinde şehid olanlar hakkında nâzil olmuştur:

"Allah yolunda öldürülenleri sakın ölüler sanma! Bilakis onlar diridirler, Rableri katında Allah'ın, lütfundan kendilerine verdiği nimetlerin sevincini yaşayarak rızıklandırılmaktadırlar. Arkalarından kendilerine ulaşamayan (henüz şehid olmamış) kimselere de hiçbir korku olmayacağına ve onların üzülmeyeceklerine sevinirler." [731]

Nadîr Yahudileri Hz. Peygamber (s.a.s)'e Suikast Düzenliyor

Hz. Peygamber (s.a.s), Bi'r-i Ma'una hadisesinden sonra, Benu Amir'den kazaen öldürülen iki kişinin diyetini vermeye karar verince; antlaşma gereği [732] olarak müttefikleri olan Benu Nadir Yahudilerinden yardım istemeğe gitti. Çünkü Yahudiler, hem İslâm Devleti'nin vatandaşı, hem de Benu Amir kabilesinin müttefikleri durumundaydılar. Dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.s)'in, onlardan diyet için yardım istemesi gayet tabii bir haktı. Nitekim Yahudiler buna itiraz etmemişler; "olur yâ Ebe'l-Kasım [733], istediğin şekilde sana yardımcı olalım" demişlerdir. [734]

730 İbn Hişâm; *Sîre*, III, 186.
731 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 169-170.
732 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 190.
733 Yahudiler, Hz. Peygamber (s.a.s)'e "Ebû'l-Kasım" künyesi ile hitap ederlerdi.
734 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 190; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 57.

Hz. Peygamber (s.a.s), Yahudi evlerinden birinin duvarına yaslanarak oturmuş onları beklerken, Yahudiler ihanet planları düzenlemeye başladılar.

Benu Nadir'in lideri olan ve daha sonraki yıllarda Müslümanlar tarafından öldürülünceye kadar İslâm ve Peygamber düşmanlığı yapan *Huyey b. Ahtab*, Yahudileri gizlice bir yerde toplayarak onlara şöyle dedi:

"Ey Yahudi toplumu! Muhammed, sayıları onu geçmeyen bir heyetle aramıza gelmiştir. Yaslandığı evin damından üzerine büyük bir taş atarak onu öldürün! O öldürülünce, arkadaşları dağılır, Mekke'den gelmiş olanlar yurtlarına döner, burada da sizin müttefikleriniz olan Evs ve Hazrec kabileleri kalır." [735]

Yahudiler hangi peygambere karşı çıkmamışlardı ki! Peygamberlerle kıyasıya mücâdele etmek, hatta onlardan bazılarını öldürmek onların bilinen özellikleriydi. Sayıları bini bulan Nadir Yahudileri de, Hz. Peygamber (s.a.s) ve yanındakilerle dövüşüp onu öldürmeye korkuyorlar; suikastla ortadan kaldırmak istiyorlardı.

Amr b. Cehhaş suikasti gerçekleştirmek için harekete geçince, aralarında kısmen salim düşünmesini bilen *Sellâm b. Mişkem*, bu işteki endişesini şöyle ortaya koydu:

"Ey Yahudi milleti, bu seferlik olsun bana itaat edin. Onu öldürürseniz, bizim ihânet ettiğimizi haber alırlar ve bu hareket, bizle onun arasındaki antlaşmanın feshi olur. Bu işi yapmayın!" [736]

Fakat Sellâm b. Mişkem'in bu endişesi fayda vermedi ve Yahudiler Hz. Peygamber (s.a.s)'i öldürmeye karar verdiler. Oysaki kendisine suikast yapmayı planladıkları bu insanın, kendilerine hiç bir zararı dokunmamıştı. Bilâkis onların antlaşmalı müttefiki idi.

735 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 364.
736 Ay. es, I, 365.

Resûlullah (s.a.s)'i öldürmek için hazırlanan Yahudi, *"loğ taşı"*nı atmak üzere dama çıkınca, Cebrail (a. s.) geldi ve Yahudilerin kötü niyetlerini Hz. Peygamber (s.a.s)'e bildirdi.

Evet, Hz. Muhammed (s.a.s) bir insandı fakat herhangi bir insan değildi. O müstesnâ insan Allah'ın Resûlüydü; ona yapılacak oyunu, düzeni, suikastı, Allah kendisine bildirmez miydi? Elbette bildirirdi ve de bildirdi. [737] Kur'an şöyle buyuruyor:

"Onlar hile düzenlediler. Allah da (buna karşılık) bir düzen kurdu. Allah, düzen kurucuların en hayırlısıdır." [738]

Hz. Peygamber (s.a.s), Cebrail (a. s.)'dan bu haberi alır almaz, kalkıp Medine'ye hareket etti. Başlangıçta Yahudiler, onun ihtiyacı için kalktığını sandılar [739]; fakat Hz. Peygamber (s.a.s)'in Medine'ye doğru gittiğini görünce, işin vahametini anladılar. Hatta onlardan *Kinâne b. Suveyra* şöyle bağırmaya başladı:

"Gelin inad etmeyin, Müslüman olun! O Allah'ın Resûlü ve Son Peygamberdir! Fakat Yahudiler, Kinâne'yi dinlemediler." [740]

Hz. Peygamber (s.a.s), Medine'ye gelir gelmez, sahabilerinden Muhammed b. Mesleme'yi Nadir Yahudilerine göndererek onlara aralarındaki antlaşmayı feshettiğini bildirdi. Çünkü onlar, Hz. Peygamber (s.a.s)'e suikast düzenleyerek bu antlaşmaya ihânet etmişlerdi. Bu yaptıklarının cezası olarak da derhal Medine'yi terk etmelerini ve bunun için kendilerine on gün müsaade edildiğini; bundan böyle, görülecek her Yahudinin kafasının kesileceğini haber vermesini emretti. [741] Çünkü Resûlullah (s.a.s) hiçbir zaman ihâneti affetmiyor, casusları da öldürüyordu. [742] Ancak, Yahudilerin liderlerinden

737 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 190.
738 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 54.
739 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 365; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 190; Makrizî, a. g. e. I, 180.
740 Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 365.
741 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 57; Makrizî, a. g. e. I, 178-180.
742 Buhârî, *Sahih*, *Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2886.

olan *Huyey b. Ahtab*, münafık Abdullah b. Ubeyy'in tesirinde kalarak, kardeşi *Cudeyy b. Ahtab*'la Hz. Peygamber (s.a.s)'e menfi haber göndererek şöyle dedi:

"Biz asla Medine'den çıkmayacağız; elinden geleni yapsın!"

Münâfıkların başı olan Abdullah b. Ubeyy de Yahudilere şu haberi gönderdi:

"Ey Yahudiler, sakın Medine'den çıkmayın! Sayısı iki bine varan adamlarım, ölünceye kadar yanınızda savaşacak, size yardım edecekler!"

Münâfıklar... Hz. Peygamber (s.a.s)'in davasının başından ölümüne, hatta bugüne kadar kâfirlerden çok daha fazla İslâm düşmanı olan; ikiyüzlü değil, bin yüzlü menfur insanlar... Her zaman Yahudi hesabına değil, herhangi bir İslâm düşmanı hesabına çalışan zavallı mahlûklar... Menfaat esiri duygusuzlar... Peygamber'in yanında Müslüman, kâfirin yanında kâfir, şahsiyetten nasipsiz kimseler... Kur'an onları şöyle anlatıyor:

"İnsanlardan, inanmadıkları hâlde 'Allah'a ve Ahiret gününe inandık' diyenler vardır. Bunlar Allah'ı ve inananları kandırmaya çalışırlar; oysa sadece kendilerini aldatırlar da farkında değildirler. Kalplerinde bir (kötü olmaktan zevk alma) hastalığı vardır; Allah da bu hastalıklarını artırdı. Devamlı yalan söyledikleri için onlara elem verici azab vardır. Kendilerine; 'Yeryüzünde (bu hareketlerinizle) fesad çıkarmayın' denildiğinde, 'bizler sadece ıslah edicileriz' derler. İyi bilin ki, asıl fesad çıkaranlar kendileridir, lâkin farkında değillerdir. Onlara; 'Müslümanların inandıkları gibi siz de inanın' denilince de, 'sefih insanların inandıkları gibi mi inanalım?' derler; iyi bilin ki asıl sefih olanlar kendileridir de bunu bilmezler. İnananlarla karşılaştıklarında; 'inandık' derler; kendi görüşlerinde olanlarla başbaşa kaldıklarında da, (onlara) 'biz şüphesiz sizinleyiz, sadece Müslümanlarla (onları sömürmek için) alay etmekteyiz' derler. Allah onlarla alay eder ve onları sapıklıkları içinde bocalar

durumda bırakır. Onlar Allah yolunu satıp, sapıklığı satın aldılar da, bu alışverişleri onlara hiç bir kâr getirmedi; onlar doğru yolu bulamamışlardır." [743]

Münâfıklar bir başka ayette de şöyle anlatılıyor:

"O kimseler ki, sizleri gözetip dururlar; şayet Allah tarafından size bir fetih nasib olursa, (sizden yararlanmak ve bir şeyler elde etmek için hemen yanınıza koşup) 'biz sizinle beraber değil miydik?' derler. Allah kâfirlere bir galibiyet verirse, (bu sefer onların yanına koşup) 'biz size (Müslümanları ispiyonlayarak, onlar hakkında iftiralar uydurarak, onlardan görünüp, aslında sizlerle çalışarak) yardım edip, sizi Müslümanlardan korumadık mı?' derler." [744]

Yahudiler, niyetleri böyle olan münâfıklardan bu şekilde destek görüp Medine'yi terk etmeyeceklerini bildirince, Hz. Peygamber (s.a.s) tekbir getirerek *"Yahudiler savaş istiyor"* deyip ordusunu topladı ve Nadir Yahudileri üzerine yürüyerek kalelerini kuşattı. [745]

Ekonomik Baskı

Müslümanların Yahudileri muhasarası günlerce sürdü. Ne savaşmak için kalelerinden çıkıyorlar, ne de teslim oluyorlardı. Nihayet Hz. Peygamber (s.a.s), Yahudi hurmalıklarının kesilmesini emretti. [746] Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu hareketi, savaş stratejisi açısından bir taktikti. Çünkü onun maksadı, dikimlerine bizzat önem verdiği ağaçları yakıp yok etmek değildi. Fakat o, strateji olarak Yahudilerin zayıf taraflarını vurmak istiyordu. Nitekim ağaçlardan bir kaç tane kesilmeye başlanınca, canlarından fazla sevdikleri *"madde"*ye daha fazla zarar gelmemesi için yumuşamaya, teslim olmaya başladılar.

743 K. K. Bakara Sûresi, 8-16.
744 K. K. Nisâ Sûresi, 141.
745 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 191; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 178.
746 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 191.

İşin böylece sonuçlanmasını isteyen Yahudi lider *Huyey b. Ahtap*, kalelerinden çıkıp savaşa son vereceğini bildirmesine rağmen, Hz. Peygamber (s.a.s) kabul etmeyip şu emri verdi:

"Kanınızı bağışlıyorum. Silah hariç, bir devenin alacağı kadar malınızdan alıp derhal Medine'yi terk edin!"

Bunun üzerine Yahudilerden *Yâmin b. Umeyr* ve *Ebû Sa'd b. Vehb* Müslüman oldular. Hatta Yâmin'in para vererek Hz. Peygamber (s.a.s)'i öldürmek isteyen Yahudi Amr b. Cehhaş'ı öldürttüğü ve Hz. Peygamber (s.a.s)'in bundan memnun olduğu rivayet edilir.[747]

On beş gün süren muhasaradan sonra Yahudiler teker teker kalelerinden çıkıp silah hariç, yanlarında bir deve yükü eşyalarını alarak Medine'yi terk ettiler. Çoğu da ayrılmadan önce evlerini yıkıyorlardı.[748]

Develerinin sayısı 600 kadar olan Benu Nadîr Yahudilerinin çoğu, Medine'nin kuzeyinde bulunan *Hayber*'e yerleşti. Diğer bir kısmı da *Bilâdu'ş-Şâm*'a (bugün için Ürdün, Filistin, Lübnan ve Suriye'nin dâhil olduğu bölgeye) gitti.[749]

Münâfıklar Yahudilerin ayrılışını seyrediyor, üzülüyorlardı. Fakat onların bu üzüntüsü Yahudileri sevdiklerinden değil, İslâm düşmanlığında birleşmelerindendi.

Hz. Peygamber (s.a.s), Yahudilerin mallarını İslâm Devleti için ganimet olarak aldı. Yahudilerin evlerine de, Mekke'den hicret edip Medine'ye gelen ve evleri bulunmayan *Muhacir*'leri yerleştirdi. Bu şekilde, her şeylerini Allah için terk etmiş olan Mekkeli Muhacirlerin mesken meselesi halledilmiş oldu.

İhânetleri sonucu Medine'den sürülen bu Yahudiler hakkında şu ayetler nâzil oldu:

747 Bk. Makrizî, a. g. e. s. 180.
748 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 58.
749 Ay. es. s. 181.

"Ehl-i Kitâb'tan [750] olan inkârcıları ilk sürgünde yurtlarından çıkaran O'dur. Onların çıkacaklarını siz sanmamıştınız, onlar da kalelerinin kendilerini Allah'tan koruyacaklarını sanmışlardı. Böylece Allah (ın azabı) da, onlara hesaba katmadıkları bir yönden geldi, yüreklerine korku salıverdi; öyle ki evlerini kendi elleriyle ve mü'minlerin elleriyle tahrib ediyorlardı. Artık ey basiret sahipleri ibret alın. Eğer Allah, onlara sürgünü yazmamış olsaydı, muhakkak onları (yine) Dünyada azablandırırdı. Ahirette ise onlar için ateş azabı vardır. Bu, onların Allah'a ve O'nun Resûlüne karşı başkaldırıp [751] ayrılık çıkarmaları dolayısıyladır. Kim Allah'a karşı başkaldırıp ayrılık çıkarırsa, hiç tartışmasız Allah, cezalandırması pek şiddetli olandır. Hurma ağaçlarından her neyi kesmişseniz ya da kökleri üzerinde dimdik neyi bırakmışsanız, (bu) Allah'ın izniyledir ve fasık olanları alçaltması içindir." [752]

Değerlendirme

1- Gördüğümüz gibi, tıpkı Benu Kaynuka Yahudileri gibi, Benu Nadir Yahudileri de ihanetlerinin sonucu olarak Medine'den *"iclâ"* edilmişlerdir (sürülmüşlerdir). Çünkü bu Yahudiler, Hz. Peygamber (s.a.s)'in bütün ikazlarına ihanetle cevap vermişlerdir.

2- Dikkati çeken önemli bir husus da, münâfıkların Yahudiler safında yer almalarıdır. Bunu bizzat Kur'ân-ı Kerim'in şu ayetlerinde okuyoruz:

"Münâfıklık etmekte olanları görmüyor musun ki, onlar, Kitap Ehlinden küfre sapan kardeşlerine derler ki: 'Andolsun, eğer siz

750 Ehl-i Kitâb, Yahudiler ve Hıristiyanlar demektir.

751 Günümüzde kendilerini Müslüman sanan, veya maslahat gereği kendilerini öyle gösteren, Sünnet'e lakayd olan Peygamber düşmanlarının bu Yahudilerden farkı nedir?

752 K. K. Haşr Sûresi, 2-5.

(yurtlarınızdan) sürülüp-çıkarılacak olursanız, biz de sizlerle birlikte mutlaka çıkarız ve size karşı olan hiç kimseye hiçbir zaman itaat etmeyiz. Eğer size karşı savaşırlarsa elbette size yardım ederiz'. Oysa Allah, şahidlik etmektedir ki onlar, gerçekten yalancıdırlar. Andolsun, onlar sürülüp çıkarılacak olurlarsa, kendileri onlarla birlikte çıkmazlar. Onlara karşı savaşırlarsa da kendilerine yardımda bulunmazlar; yardım etseler bile arkalarını dönüp kaçarlar. Sonra kendilerine de yardım edilmez." [753]

Nitekim ayet-i kerimelerde buyrulan hususlar tahakkuk etmiş, başlangıçta Yahudileri direnmeye, savaşa devam etmeye teşvik eden münâfıklar, hiçbir şekilde onlara yardım etmemişlerdir. O halde münâfıkın görevi, kendi çıkarı için Müslümana karşı fitne çıkarmaktır, yoksa Yahudiye yardım değil... Kim Müslümanın düşmanı olursa, münâfık onun yanında yer alır. Târih bunu böyle göstermiştir. Resûlullah (s.a.s)'in tüm mücâdelesi boyunca, Müslümanlara en fazla zarar münâfıklardan gelmiştir. Dün öyle olduğu gibi bugün de böyledir.

3- Bir üçüncü ve önemli husus da şudur ki, Hz. Peygamber (s.a.s) hiçbir ihaneti cezasız bırakmamıştır. Önce nasihat, sonra ikaz, sonra da savaş açarak İslâm'a ihanet edilmesine müsaade etmemiştir.

Benu Nadir Savaşı'nın, Medine Vesikası Açısından Değerlendirilmesi

Târihçi ve müfessir İbn Kesîr, Yahudilerle yapılan Benu Nadîr savaşını anlatırken, İbn İshâk'tan çok enteresan bir rivayet naklet-mektedir.

Yukarıda gördüğümüz gibi, sahabeden Amr b. Ümeyye, hataen Müslümanların müttefikleri olan Benu Amir kabilesinden iki kişiyi öldürmüş, Hz. Peygamber (s.a.s) de bunların diyetini verme konusunda

753 K. K. Haşr Sûresi, 11-12.

kendisine yardım etmeleri için, müttefikleri olan Benu Nadir Yahudilerine gitmişti. [754] Çünkü Benu Nadir Yahudileri, aynı zamanda Benu Amir kabilesinin de müttefikleri idiler. [755]

İbn Kesîr'in bu konu ile ilgili olarak İbn İshâk'tan aldığı rivayet aynen şöyledir:

"... Daha sonra Resûlullah (s.a.s), Benu Amir'den olan o iki ölünün diyetlerine yardımcı olmaları için, kendisinin her iki kabileye (yâni Benu Amir kabilesi ile Benu Nadîr Yahudilerine) vermiş olduğu *ahd*'e dayanarak Nadîr Oğullarına gitti." [756]

Bütün İslâm Târihçileri, Hz. Peygamber (s.a.s)'in Nadir Oğulları Yahudileriyle yapmış olduğu savaşın tek sebebi olarak Hz. Peygamber (s.a.s)'in Yahudilerden diyet için yardım istemiş olmasını gösterdiğine göre, ister istemez insanın aklına şu sual takılıyor: Hz. Peygamber (s.a.s), sahabesinden birisinin öldürdüğü herhangi bir şahsın diyetine yardım etmeleri için neden Nadir Oğulları Yahudilerine gitsin? Aralarında bir antlaşma yok idiyse, Yahudiler neden kendilerini böyle bir diyeti ödemeye mecbur saysınlar ve de itiraz etmesinler? Cevap açıktır: Çünkü yukarıda gördüğümüz gibi, Hz. Peygamber (s.a.s), onların mahallelerine gidip meseleyi açınca, Yahudiler hiç bir itirazda bulunmayıp kendilerinden isteneni vermeyi kabul etmişlerdir. [757] Böylesi bir zorunluluk, ancak aralarında bulunan bir antlaşmadan kaynaklanabilir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s) Benu Nadir Yahudilerine gidip diyet için yardım isteyince, itiraz etmeden kabul ettiler. Yahudiler

754 Ayrıntılar için bk. *İslâmi Tebliğin Medine Dönemi ve Cihad* adlı kitabımız, İstanbul, 1993, 14. baskı, s. 66 ve devamı.

755 Vâkıdî, a. g. e, I, 364; İbn Kesîr, *es-Sîretu'n-Nebeviyye*, III, 146.

756 İbn Kesîr, a. g. e. III, 145-46.

757 Ne varki Benu Nadir Yahudileri, kendilerine yapılan bu teklifi kabul etmelerine rağmen, daha sonra Hz. Peygamber (s.a.s)'e suikast düzenliyorlar ve neticede savaş oluyor. Yirmi gün kadar devam eden bu savaştan sonra Yahudiler yenildiler ve bir daha dönmemek üzere Medine'den sürüldüler.

bir taraftan diyet vermeyi kabul ederken, diğer taraftan da gizlice Hz. Peygamber (s.a.s)'e suikast düzenlemişlerdir.

Suikast teklifini ortaya atan, Benu Nadir'in lideri konumundaki Huyey b. Ahtab, yanındakilere şöyle diyordu:

"Ey Yahudi milleti; Muhammed, sayıları 10'u geçmeyen sahabesiyle [758] yanınıza kadar geldi. Bundan daha iyi bir fırsat bulamazsınız. Onun için duvarının dibinde oturduğu evin damından üzerine bulunan taşı atarak onu öldürün! Çünkü eğer o öldürülecek olursa, sahabesi dağılır gider. Onunla gelmiş olan Kureyşiler Harem'lerine (yâni Mekke'ye) çekip giderler, geriye de sizin müttefikleriniz olan Evs ve Hazrec kalır!"

Hadisenin devamını tarihçi Vakidî şöyle anlatıyor:

"Yahudilerden Amr b. Cihaş şöyle dedi: Ben damın üzerine çıkayım ve onun (Hz. Muhammed'in) üzerine büyük bir taş atıp onu öldüreyim. Sellâm b. Mişkem ise ona şöyle dedi: Ey ahali, hiç olmazsa bu sefercik başkalarını bir tarafa bırakarak bana itaat edin! Vallahi siz ona böyle davranırsanız, kendisine ihânet ettiğimiz ona bildirilir. Biliniz ki, bu hareketiniz bizle onun arasındaki *ahd*'i bozmaktır, böyle yapmayın!" [759] Fakat yukarıda belirttiğimiz gibi, Yahudiler Sellâm b. Mişkem'i dinlemediler ve suikastlarında ısrar ettiler.

Ne var ki kendisine suikast düzenlenen şahıs, sıradan birisi değil, Allah'ın Resûlü idi. Öyle olduğu için Allah Peygamberi'ni korudu ve Cebrail (a.s) vasıtasıyla Yahudilerin bu oyununu ona bildirdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s), Yahudilere hiç bir şey söylemeden oturduğu duvarın dibinden kalktı ve doğruca Medine'nin yolunu tuttu. Yahudiler, onun bu davranışından, her şeyi anladığını ve bunun sonucunun iyi gelmeyeceğini bildikleri halde, bir şey yapamadılar. Çünkü

758 Bu sahabiler, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer, Hz. Ali, Zübeyr, Talha, Sa'd b. Mu'az, Useyd b. Hudayr ve Sa'd b. 'Ubade idiler (Vâkıdî, *Meğâzî*, I, 364).

759 Vâkıdî, a. g. e. I, 365.

biliyorlardı ki çoğu şeyi affeden Hz. Muhammed (s.a.s), ihâneti asla affetmez. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s) hiç gecikmeden, Yahudilerin bu yaptıklarının suç olduğunu kendilerine bildirdi. Konunun Yahudilere bildirilmesi için elçi olarak gönderilen sahabi Muhammed b. Mesleme, *ahd*'i bozan muhataplarına şöyle dedi:

"Beni size elçi olarak gönderen Resûlullah (s.a.s) şöyle dedi: Sizler bu şekilde bana ihânet ederek, sizin için yapmış olduğum *ahd*'i bozmuş oldunuz. Benim ülkemden çıkınız! Bunun için size on günlük bir süre tanıyorum; kim bu süreyi aşarsa, boynunu vururum!" [760]

Bu haber üzerine dehşete kapılıp *"Ey Muhammed, Evs'ten bir adamın bize böyle kötü şeyler getireceğini hiç beklemiyorduk!"* diyen Yahudilere, Muhammed b. Mesleme şu cevabı verdi:

"Artık kalbler değişti! (yâni bu ihânetinizle her şeyi berbat ettiniz)."

Benu Nadir Yahudileri ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Nihâyet toplanmaya başladılar. Fakat Yahudiler bu hazırlıklar içerisindeyken, Medine'deki münâfıkların başı olan Abdullah b. Ubeyy, onlara haber göndererek iki bin kadar adamı olduğunu, bu adamlarının kalelerine gelerek ölünceye kadar kendilerine yardımcı olacaklarını, Benu Kurayza Yahudilerinin de kendilerini terk etmeyeceklerini, bunun için katiyyen Medine'den çıkmamalarını söyledi.

Benu Nadir Yahudileri, münâfık İbn Ubeyy'in bu sözlerine kanarak kalelerine çekilip Medine'den çıkmayı reddedince, Hz. Peygamber (s.a.s) onlara savaş açtı.

Bütün bu hadiseler olurken, İbn Ubey'in Kurayza Yahudilerine haber göndererek Benu Nadir Yahudilerine yardım etmelerini istemesi, buna karşılık Kureyza Yahudilerinin verdiği cevap, Vakidî tarafından da aktarılmaktadır. Bu, Hz. Peygamber (s.a.s)'in Yahudilerle yapmış

760 Vâkıdî, ay. es. I, 367.

olduğu antlaşmanın mevsukiyetini göstermesi bakımından oldukça dikkat çekici bir belgedir. Vakidî eserinde şöyle demektedir:

"... Sonra İbn Ubeyy, (Kurayza'nın lideri olan) *Ka'b b. Esed*'e haber yollayarak, dostları (yâni Benu Nadir) için yardım istedi. Ka'b şöyle dedi: Benu Kurayza'dan hiç kimse *ahd*'i bozmayacak!" [761]

Görülüyor ki, Kurayza'nın lideri Ka'b, bir ahidden sözediyor; başka bir deyişle, Hz. Peygamber (s.a.s) ile kendileri arasında yapılan bir *ahd*'e, yâni antlaşmaya işaret ediyor.

Kurayza Yahudilerinden umduğunu bulamayan İbn Ubeyy, kendi müttefikleri olan Benu Nadir Yahudilerinin Medine'yi terk etmemeleri için, tekrar onlarla Hz. Peygamber (s.a.s)'in arasını bulup *antlaşmayı yenilemek* istediyse de bunda geç kaldı. [762] Kandırmış olduğu Huyey b. Ahtab ise, ona güvenerek kalelerine çekilip savunma kararı aldı. İbn Übeyy'in bu teşebbüsü de yine *"antlaşmayı yenilemek"* şeklindeki ifadesiyle bir *ahd'e* [antlaşmaya] işaret etmektedir.

Huyey bu kararı alınca, Abdullah İbn Ubeyy'e güvenmemesi konusunda onu iknâya çalışan Sellâm b. Mişkem'in bir konuşması daha vardır ki, konumuz açısından bu konuşma da kayda değer bir delil niteliğindedir. Sellâm, Huyey'e şöyle diyor:

"İbn Ubeyy'in sözünün hiçbir değeri yoktur. İbn Ubeyy, seni helâk etmek, sonra da seni terk ederek evinde oturmak için Muhammed'le savaşmaya zorluyor. Gördüğün gibi o Ka'b b. Esed'den yardım isteyince, Ka'b ona şöyle dedi: "Ben sağ olduğum müddetçe, Benu Kurayza'dan hiç kimse *ahd*'i bozmayacak!." Ey Huyey, biliyorsun ki, İbn Ubeyy, tıpkı sana olduğu gibi, müttefikleri olan Benu Kaynuka'ya da yardım sözü vermişti. Sonra ne oldu? *Ahd*'i bozup savaştılar ve kalelerine çekilip İbn Ubeyy'in yardımını beklediler. İbn

761 Vâkıdî, a. g. e. I, 368.
762 Vâkıdî, ay. yer.

Ubeyy ise evinde oturdu ve Muhammed de onları, kendi hükmünü kabul edinceye kadar muhasara etti." [763]

Görüldüğü gibi, Benu Nadir savaşının çıkışında olsun, bu savaş için Nadir Oğullarının diğer Yahudilerden yardım isteme teşebbüslerinde olsun, sürekli olarak bir ahid'den sözediliyor ve Kurayza Oğulları Yahudileri, Nadir Oğulları Yahudilerine, sırf Hz. Muhammed (s.a.s)'le aralarında bulunan ahid'den dolayı yardım etmeyi reddediyorlar.

Zeyd b. Sabit İbranice Öğreniyor

Bu senede, yâni Hicrî 4. senede, Hz. Peygamber (s.a.s), sahabesinden Zeyd b. Sabit'in Yahudilerin yazısı olan İbranice'yi öğrenmesini istedi. Çünkü Yahudilerin yazdıklarına güvenmiyordu. [764] Aynı senede Hz. Ali'nin oğlu Hüseyin Dünyaya geldi. [765] Yine rivâyetlere göre şarap içmek de bu sene haram kılınmıştır. [766]

Zâtu'r-Rikâ' ve Bedru'l-Ahire

Hicrî 4. Senenin Şaban ayında, Hz. Peygamber (s.a.s) iki gazve yaptı.

Bunlardan birisi, Zatu'r-Rikâ', diğeri ise Bedru'l-Ahire gazvesidir.

Hz. Peygamber (s.a.s), Benû Sa'lebe ve Benû Muharib'le savaşmak üzere 400 askeriyle birlikte Necid'e doğru yola çıktı. İslâm ordusu Zatu'r-Rikâ' denen mevkide Ğatafân'ın umulmadık büyük ordusuyla karşılaştı. Fakat taraflar, savaşmak üzere birbirlerine yaklaşmalarına rağmen savaş olmadı. Bu gazve sırasında Müslüman

763 Vâkıdî, a. g. e. I, 369.
764 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 358; el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 196.
765 el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 196.
766 el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 201.

askeri düşmanın büyük ordusundan ve arazinin korkunç yapısından biraz korkuya kapıldıklarından, Hz. Peygamber (s.a.s) onlara korku namazı kıldırdı.[767] Ve neticede savaşılmadı. Buna mevkiinden dolayı, Zatu'r-Rikâ' gazvesi denir.

İkincisi ise Bedru'l-Ahire gazvesidir.

Uhud Savaşı'nın sonunda, İslâm ordusu dağa doğru çekildikten sonra, Mekke ordusunun komutanı Ebû Sufyân'ın teklifi üzerine, bir sene sonra Bedir'de tekrar karşılaşmak üzere Hz. Peygamber (s.a.s)'le antlaşmaya varılmıştı. Kararlaştırılan zamanda Resûlullah (s.a.s), ordusuyla beraber Bedir'e gitti. Ne var ki, Ebû Sufyân, bu savaşa hazırlık yapmış olmasına rağmen, İslâm ordusundan korkarak son anda kararından caymış ve Bedir'e gelmemişti. Dolayısıyla savaş olmadı. Hz. Peygamber (s.a.s), günlerce Bedir'de beklemesine rağmen, Ebû Sufyân gelmeyince ordusunu alıp Medine'ye geri döndü. Buna *"Son Bedir (Bedru'l-Ahire) Gazvesi"* denir.[768]

767 el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 197.
768 Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, III, 209-210.

Hicrî 5. Sene

Dumetu'l-Cendel Gazvesi

Devlet Başkanı Hz. Peygamber (s.a.s), haksızlıklara, insanlara işkence yapılmasına karşı çıkıyor; bu kabil hareketlerde bulunanlarla kıyasıya mücâdele ediyordu. Onun için en zorlu günler olan Mekke döneminde böyle bir mücâdele verdiği gibi, devlet başkanı olduğu Medine döneminde de aynı şekilde mücâdele ediyordu.

Hz. Peygamber (s.a.s), Hicrî 5. senenin Rebiulevvel ayında, Dumetu'l-Cendel denen yerde çok sayıda adamın toplandığını ve bunların gelen geçene zulüm ve işkence yaptıklarını öğrenince, bu zulme ve işkenceye son vermek için ordusunu toplayıp Dumetu'l-Cendel'e hareket etti. Fakat Resûlullah (s.a.s) oraya varınca, işkenceciler kaçmıştı. Böylece Hz. Peygamber (s.a.s), onlarla savaşmadan, zulümlerine son verip Medine'ye döndü. Bu gazveye, yapıldığı mevkiden dolayı Dumetu'l-Cendel gazvesi denir. [769]

Benu'l-Mustalik Savaşı

Bu savaşa el-Mureysi Gazvesi de denir. [770]

Kaynakların çoğu, bu gazvenin Hicrî 5. senede olduğunu kaydetmektedir. [771] Fakat İbn Hişâm, onu 6. sene olayları içerisinde zikretmektedir. [772]

769 Bk. İbn Hişâm, *Sîre*, III, 213.
770 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 63; el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 203.
771 Bk. İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 63.
772 Bk. İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 297.

Hz. Peygamber (s.a.s), Medine'de olmasına rağmen, Medine dışındaki gayrimüslimler ona tahammül edemiyor, onun bir devlet kurmuş olmasını hazmedemiyorlardı.

Onun için Hz Peygamber (s.a.s), bir taraftan Medine'deki Yahudi, münâfık ve müşriklerle mücâdele ederken, öbür yandan da dış düşmanlara karşı daima alarm durumunda bekliyordu. Nitekim seriyye ve gazvelerinin çoğunun sebebine bakılacak olursa, bunların İslâm Devleti'ni yıkmak için plânlar hazırlamakta olan gayrimüslimlere karşı yapıldığı görülür.

Benu'l-Mustalik savaşının sebebi de, bu kabilden bir dış tehlikedir.

Mustalik Oğulları reisi el-Hâris b. Ebi Dirâr, komşu büyük kabileleri ikna ederek Medine'de Hz. Peygamber (s.a.s)'e ve onunla beraber olan Müslümanlara saldırma plânlarını hazırlıyordu. [773]

Mustalik Oğulları kabilesinin İslâm Devleti'ne karşı Medine'ye saldırmak için toplandıklarını [774] haber alan Hz. Peygamber (s.a.s), onların gelişini beklemeden ordusunu hazırlayarak harekete geçti. Hareketinden önce de Zeyd b. Hârise'yi Medine'de kendi yerine vekil bıraktı. [775] Bu savaşa çok sayıda münâfık da katılmıştı. [776]

Müslümanların parolası, "Yâ Mansûr! Emit! Emit (Öldür, Öldür!) idi. [777]

İki ordu, el-Mureysi denen kuyuya yakın bir yerde savaştıklarından, bu savaşa Mureysi Gazvesi de denir. Müşriklerden yirmi kişi öldürüldü, gerisi esir alındı. Bu arada Müslümanlardan birisi de hataen öldürüldü. [778] Kısa süren çarpışmadan sonra, düşman teslim oldu. Mal-

773 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 63.
774 el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 203.
775 el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 203.
776 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 63; el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 203.
777 el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 204.
778 el-Makrizî, *İmtâ'*, I, 204.

ları ganimet, kendileri de esir olarak alındı. Hz. Peygamber (s.a.s), esirler arasında bulunan el-Hâris'in kızı *Cuveyriye* ile evlendi.

Münâfıklar Fitne Çıkarıyor

Savaş, Müstalik Oğullarının bir kuyusu başında olmuştu. Savaştan sonra, kuyudan su çekme sırası yüzünden, biri Ensâr'dan, diğeri Muhacirûn'dan olan iki genç arasında münakaşa çıktı. Çok yorgundular ve nihayet onlar da insandı; böyle bir münakaşanın olması da tabiiydi.

Biri, *"ey Ensâr!"*, diğeri *"ey Muhacirûn!"* diye bağırmaya başladılar.[779]

Durumu gören münâfıkların başı Abdullah ibn Ubeyy, bunu fırsat bilerek, Ensâr'dan olan sahâbiye:

"Köpeğini iyi besle ki seni yesin!" dedi.[780]

Abdullah ibn Ubeyy, aralarına bu şekilde nifak sokarak Ensâr'ı Muhacirûn'a vurdurmak istiyordu.[781] Hâlbuki bunlar, aralarında kardeşlik tesis edilmiş Müslümanlardı. Fakat ne de olsa birer beşer idiler ve münâfıklar da beşerî zaaflardan yararlanmak istiyorlardı. Muhacirûn'dan olan genç, durumu Resûlullah (s.a.s)'e bildirince, yanında bulunan Hz. Ömer (r. a.), *"Yâ Resûlallah, müsaade et de şu münafığın kafasını keseyim!"* dediyse de, Hz. Peygamber (s.a.s), müsaade etmedi ve derhal hareket emri verdi.

Bu arada, münâfık Abdullah ibn Ubeyy'in oğlu Abdullah, Resûlullah (s.a.s)'e gelerek, bu hareketinden dolayı babasını öldürmek istedi; fakat Resûlullah (s.a.s) buna da müsaade etmedi.[782]

779 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 65.
780 İbn Hişâm; *Sîre*, IV, 291.
781 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 65.
782 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 65; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 301.

Abdullah b. Ubeyy fitnesinde başarılı olamayınca Hz. Peygamber (s.a.s)'e gelerek özür diledi. [783]

Hz. Peygamber (s.a.s) Fitneyi Söndürmek İçin Hareket Emri Veriyor

Bu fitne hadisesi olduğunda Resûlullah (s.a.s), mola emrini vermişti. Fakat molanın devam etmesi durumunda, fitnenin büyümesinden korktuğu için, sahabeyi yolculukla meşgul etmek ve onları yormak maksadıyla hemen hareket emrini verdi. [784]

İfk Hadisesi

Hz. Peygamber (s.a.s), herhangi bir sefere çıkacağı zaman hanımları arasında kura çeker ve kime isabet ederse, beraberinde onu da sefere götürürdü. Benu'l-Mustalik Gazvesine çıktığında kura Hz. Aişe [785] validemize çıktığı için yanında onu götürmüştü.

Medine'ye dönüş sırasında Hz. Aişe validemiz bir ihtiyacı için ayrıldığında kolyesi boynundan düşmüş ve onu ararken kervana biraz gecikmişti. Daha sonra yaşananlardan dolayı kendisine iftirada bulunuldu. Buna *İfk* hadisesi denir. Böylece Medine'ye gittiler. Hz. Aişe, kendisine yapılan bu iftira nedeniyle babası Hz. Ebûbekir (r.a.)'ın evine çekildi.

Nihâyet onun masum, günâhsız olduğuna ve kendisi hakkında söylenenlerin birer iftiradan ibâret olduğuna dâir şu ayet nâzil oldu:

"O uydurma haberi (iftirayı) getirenler içinizden (mahdud) bir zümredir. Onu (o yalanı) sizin için bir şer sanmayın. Bilâkis o sizin için bir hayırdır. Onlardan herkese kazandığı günah (nisbetinde

783 İbn Hişâm; *Sîre*, IV, 291.

784 İbn Hişâm; *Sîre*, IV, 292.

785 İbn S'ad, Peygamber Efendimiz'in hanımlarından Ümmü Seleme'nin de bu savaşa katıldığını kaydeder (*Tabakât*, II, 64).

ceza) vardır. Onlardan (günah)ın büyüğünü deruhde (ve irtikâb eden o adam) yok mu? İşte en büyük azâb onundur." [786]

Bu ayetin nâzil oluşundan sonra, Hz Aişe (r. a.) hakkındaki dedikodu ve iftiralar kesildi, onun iffeti ayetle tescil edilmiş oldu.

Benu'l-Mustalik esirleri arasında, kabile reisi Hâris'in kızı Cuveyriye de vardı. Resûlullah (s.a.s) onunla evlendi. [787]

İbn Kesîr'de [788] geçen bir rivayete göre, Medine girişinde, münâfık Abdullah ibn Ubeyy'in oğlu Abdullah, babasının önüne geçerek şöyle dedi:

"Dur! Vallahi Resûlullah (s.a.s) izin vermezse, Medine'ye giremezsin!"

Resûlullah (s.a.s) gelince, izin istedi ve ancak Resûlullah (s.a.s)'in izniyle Medine'ye girebildi.

Hendek Savaşı (5. sene şevval ayı)

Mekke Devleti, Uhud Savaşı'nda galib gelmesine rağmen, ordu komutanları Ebû Sufyân, söz verdiği halde savaşmak üzere Bedir'e gelmemişti. [789]

Mekkeliler, kısmen de olsa Bedir'in intikamını aldıklarına inanıyordu. Kabuklarına çekilmek istiyorlarsa da, onları devamlı olarak İslâm Devleti'ne karşı kışkırtanlar vardı: *Yahudiler!*

Hz. Peygamber (s.a.s), Benu Nadir Yahudilerini Medine'den sürünce, bunların çoğu Hayber'e gidip orada yerleşti.

Fakat Yahudiler, ihanetlerinin sonucu olarak sürüldükleri Hayber'de de rahat durmadılar; İslâm ve onun Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.s)'le mücâdeleye devam ettiler.

786 K. K. en-Nûr Sûresi, 11.
787 İbn Kesîr, *Sîre*, III, 303.
788 *Sîre*, III, 301.
789 Bk. Yukarıda Bedru'l-ahire gazvesi.

Bununla da yetinmeyen Benu Nadir Yahudilerinin liderleri durumunda olan Huyey b. Ahtab, Sellâm b. Ebi'l-Hukayk [790] ve yanlarında on kişilik bir heyet olduğu halde, Mekke'ye gidip Mekke Devleti'ni Medine'deki İslâm Devleti aleyhine kışkırtarak onlara şöyle dediler:

"Muhammed'i öldürünceye kadar sizinle beraberiz. Bu konuda sizinle anlaşmaya ve ittifak yapmaya geldik." [791]

Bedir'de öldürülen büyüklerini hatırlayan Kureyş sevinmeye başladı. Bu sevincini ifâde etmek ve biraz da, Yahudilerin bu işteki samimiyetlerini öğrenmek için, Mekke Devleti'nin lideri durumunda olan *Ebû Sufyân* Yahudi heyetine şöyle dedi:

"Safalar getirdiniz ey bizim en sevdiğimiz ve Muhammed düşmanlığında bize yardımcı olan Yahudiler! Sizler kitab ve ilim sahibi kimselersiniz; biz ve Muhammed arasındaki inanç farklılığına ne dersiniz? Bizim dinimiz mi hakk, onun dini mi? Bizler ki Kâbe'yi inşa edenler, kurban kesenler, hacılara su dağıtanlar ve put heykellerine tapanlarız!." [792]

Yahudi heyeti şu cevabı verdi:

"Vallahi siz hakka daha yakınsınız. Çünkü sizler, Kâbe'ye saygı duyuyor [793], hacıların su ihtiyacını gideriyor, kurbanlar kesiyor ve atalarınızın taptıklarına tapıyorsunuz. Onun için siz hakka daha yakınsınız." [794]

Yahudilerin putperestliği tevhid dini olan İslâm'dan daha üstün görüp göstermelerine ve hatta putperestlerle birleşip Müslümanlara savaş açmayı plânlamalarına karşı şu ayetler nazil oldu:

790 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 214.
791 Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 441; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 181; Makrizî, a. g. e. s. 216.
792 Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 442; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 182; Makrizî, a. g. e. s. 217;
793 Oysaki bizzat Yahudilerin Kâ'be ile bir ilişkileri yoktu. Onlar Kâ'be'yi bahane ederek Mekkelileri kandırmaya çalışıyorlar.
794 Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 442; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 182; Makrizî, a. g. e. s. 217;

"Kendilerine Kitap'tan bir pay verilenleri görmedin mi? Onlar, tağuta (Allah'tan başka hüküm ve yöntem koyanlara) ve cibt'e (puta, haça veya göz boyayıcı kâhinlere ve güçlere) inanıyorlar ve diğer kâfirler için: 'Bunlar iman edenlerden daha doğru bir yoldadır' diyorlar. İşte bunlar, Allah'ın kendilerine lânet ettiği kimselerdir. Allah kime lânet ederse artık ona hakiki hiç bir yardımcı bulamazsın." [795]

Mekke Devleti, Yahudilerin gerçekten İslâm düşmanı olduklarına kanaat getirince; İslâm Devleti'ne müştereken savaş açmayı kabul edip, bunu karara bağladılar.

Yahudi heyeti, Mekke ileri gelenlerini bu şekilde kandırdıktan sonra, o günün şartlarında devlet pozisyonuna sahip olan Ğatafân kabilesine gidip aynı şeyi [Medine'deki İslâm Devleti'ne karşı birleşerek savaşmayı] onlara da teklif ettiler. Ğatafân'ın ileri gelenleri Yahudilerin bu tekliflerini hemen kabul etmediler. Nihâyet yapılan görüşmelerden sonra; İslâm ordusunu yendikleri takdirde, Yahudilerin Hayber'deki hurmalıklarının bir senelik gelirinin Ğatafân'a verilmesi şartıyla, Yahudilerin teklifi kabul edildi ve bu konuda antlaşma yapıldı. [796] Yahudi heyeti, Ğatafân'ı da Müslümanlar aleyhine çevirdikten sonra, Benu Suleym kabilesine varıp onları da İslâm Devleti'ne karşı yapılacak olan savaşa davet etti. [797]

Yahudiler daha neler vermez ki! Yeter ki, yeryüzünde bir İslâm Devleti yaşamasın; yeter ki Kur'an'la yönetilen bir devlet olmasın; yeter ki Hz. Muhammed (s.a.s)'i kendisine örnek ve lider kabul edip onun Sünneti'ne göre kanun ve nizamını kurmuş bir toplum bulunmasın!

Provokatör Yahudilerin, bu şekilde çeşitli hizipleri, yâni o zamanki devletleri İslâm Devleti aleyhinde savaşa sokmasından dolayı, bu savaşa *"Ahzâb Savaşı"* (Hizibler Savaşı) da denir.

795 K. K. Nisâ Sûresi, 51-52.
796 Makrizî, a. g. e. s. 217.
797 Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 442-443; Makrizî, a. g. e. s. 218.

Hz. Peygamber (s.a.s), Yahudilerin bu şekilde Mekke Devleti, Ğatafân ve Benu Suleym devletleri arasında bir saldırı ittifakını kurduklarını haber alır almaz, sahâbeden Selmân-ı Fârisî'nin teklifiyle Medine'nin etrafına bir hendek kazdırdı.

Durum gayet ciddiydi, Müslümanlar için her taraftan tehlike görünüyordu. Hatta tehlikenin boyutları o raddeye vardı ki, Resûlullah (s.a.s), Müslüman askerinin sayısını öğrenmek için sayım yaptırıp isimleri bir kâğıda yazdırdı. [798]

Ebû Sufyân komutasındaki Mekke ordusu ile Ğatafân ve Benu Suleym ordularının müştereken Medine'de İslâm Devleti'ne saldırmaları neticesinde *Hendek Savaşı* başlamış oldu.

Medine'de bulunan bütün Müslümanlar, saldırı öncesinde Resûlullah (s.a.s)'le birlikte hendek kazmaya gidiyorlardı. Yalnız münâfıklar, çeşitli bahaneler uydurarak ya hendek kazmaya gitmiyor, ya da verilen işi ciddiye almadan ve Hz. Peygamber (s.a.s)'in izni olmadan çekip evlerine gidiyorlardı. Bu gibiler hakkında şu ayetler nâzil oldu:

"Mü'minler o kimselerdir ki, Allah'a ve Resûlüne imân edenler, onunla beraber toplu (mu ilgilendiren) bir iş üzerinde iken, ondan izin alıncaya kadar bırakıp-gitmeyenlerdir. Gerçekten, senden izin alanlar, işte onlar Allah'a ve Resûlüne imân edenlerdir. Böylelikle, senden bazı işleri için izin istedikleri zaman, onlardan dilediklerine izin ver ve onlar için Allah'dan bağışlanma dile. Hiç şüphesiz, Allah bağışlayandır, esirgeyendir." [799]

Hendeğin kazıldığı sıralarda, Müslümanların ekonomik durumu iyi olmadığı için Ensâr'dan ve Muhacirûn'dan pek çoğu aç karnına çalışıyordu. [800]

798 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2895.
799 K. K. en-Nûr Sûresi, 62.
800 İbn Kesîr, *Sîre*, III. 184.

Bizzat Resûlullah (s.a.s) da hendekten çıkarılan toprağı taşıyor, mübarek vücudu toz, toprak içinde kalıyordu. [801]

Hendek kazıldığı sırada, bir gün sahâbeden Câbir b. Abdillah, Resûlullah (s.a.s)'in açlıktan yüzünün sararıp solduğunu, karnının çekildiğini fark etti. Gerisini Câbir'den dinleyelim:

"... Hemen eve koşarak, evde yiyecek olup olmadığını hanımıma sordum. Yanında azıcık arpa unu vardı. Bundan başka, -bizim gibi açlıktan zayıflamış- küçücük bir oğlağımız da evde bulunuyordu. Ben oğlağı kestim, hanımım da ekmek pişirdi. Daha sonra, hendeğe giderek, gizlice Resûlullah (s.a.s)'i eve yemeğe davet ettim. Evdeki yemek çok az olduğundan, kimsenin duymasını istemiyordum. Davetimi kabul eden Resûlullah (s.a.s), ashâba dönerek şöyle seslendi: "Ey ashabım, Câbir hepimize ziyâfet hazırladı!" [802] *O sırada içimden bir şey koptu sanki. Bu kadar kişiye ne yedirecektim? Ama Resûlullah (s.a.s)'in emri reddedilemez ki! Çaresiz, daveti duyanlarla eve gittik. Bu kadar davetliyi gören hanımım da şaşırmıştı. Ben ona, Resûlullah (s.a.s)'in bunları davet ettiğini söyleyince, 'Allah ve Resûlü bizden daha iyi bilir!' dedi ve yemeği hazırladı. Sahâbeden, doyan kalkıyor, yerine başkaları oturuyordu. Böylece herkes doydu. Nihayet biz ev halkı olarak sofraya oturduğumuzda, yemek olduğu gibi duruyordu, sanki hiç yenmemişti."* [803]

Her şeye kadir olan Allah, kulunu çeşitli şekillerde dener: Acaba karnı tok olan kulumu aç bırakırsam, cihâdı terk eder mi; veya kulumu nimetlere boğarsam, Beni unutur, nimetlere dalar, cihâdı başkası yapsın der mi; yahut, şu kuluma bir dünyevî makam vereyim, acaba davamı o makama kurban ederek bu makamı yükseltmek için Müslümanlar aleyhinde çalışır mı? Onları şuraya-buraya şikâyet ede-

801 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2870; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 185.

802 Burada Resûlullah (s.a.s), aslı Farsça olan "Su'r" kelimesini kullanıyor ki, ziyâfet demektir. Bk. Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2905.

803 Bk. İbn Hişâm, *Sîre*, III, 218; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 187 vd.

rek ispiyonculuk yapar mı? Olur-olmaz şeyleri bahane ederek -sırf o makamda durabilme kaygısıyla- mü'minlerle uğraşır mı?

Allah bu konuda şöyle buyuruyor:

"Andolsun, sizi biraz korku, (biraz) açlık, (biraz da) mallardan, canlardan ve mahsullerden yana eksiltme ile imtihan edeceğiz. Sabredenlere (lutf-u keremimi) müjdele." [804]

İşte Hendek savaşı sırasındaki ekonomik yokluğu; bu yokluğa rağmen cihâdın devam edebilmesini, maddeyle değil, Allah'ın davasına olan bağlılığın samimiyetinde aramak lâzımdır. Allah'ın davasına çok samimi olarak bağlı olan ve o dava uğruna mücâdele veren, aç, susuz bir kulun elindeki kalem büyük bir silaha dönüşür ve kâfirin, müşrikin, münâfıkın tepesine düşer. Bu durum, Dünya süperlerine, tağutlarına, sömürücülerine, işkencecilerine dudak ısırtır da şöyle söyleşirler: *"Bu nasıl olur?"*

Kur'an'ın şu ayeti onlara ne güzel cevaptır: *"Allah, gökleri ve yeri (bir örnek edinmeksizin) yaratandır. O, bir işin olmasına karar verirse, ona yalnızca 'Ol!' der, o da hemen oluverir."* [805]

Hendek kazıldığı sırada meydana gelen mucizelerin tamamını buraya almıyoruz. [806] Başka mucizeler de vardır. Ancak şunu belirtmek lâzımdır ki, Hz. Peygamber (s.a.s) olsun, sahâbesi olsun veya herhangi bir mü'min olsun; davası uğruna beşerî bütün imkânlarını harcadıktan sonra Allah ona yardım edebilir; o sırada mucize de olur, keramet de... Başka türlü olmaz! Önce maddî ve manevi bütün çabalar harcanmalı; buna rağmen, dava için başka güç veya kuvvet ya da imkân gerekiyorsa, Allah onu verebilir. Kendi tabiri ile [807] *"göremediğimiz ordularla"* mümin kullarını destekler.

804 K. K. Bakara Sûresi, 155.
805 K. K. Bakara Sûresi, 117.
806 Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, III, 217; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 187 vd.
807 K. K. Tevbe Sûresi, 40.

Mamafih bu sırada meydana gelmiş bir mucize-olay daha vardır ki, üzerinde durmak lâzımdır:

Hz. Peygamber (s.a.s) hendeği kısımlara ayırmış, her kırk arşının kazılmasını on askerine vermişti. [808]

Selmân-ı Fârisî anlatıyor:

Hendekten bana ayrılan yeri kazmakla meşguldüm. Bir kaya ile karşılaştım ki, bir türlü kırmaya muvaffak olamadım. O sırada hendeği teftiş etmekte olan Resûlullah (s.a.s), acizimi farkederek hendeğe indi ve elimden balyozu alarak kayaya öyle bir darbe vurdu ki, balyozun altından bir kıvılcımın parladığını gördüm. Sonra bir daha vurdu; darbeden bir kıvılcım daha çıktı. Sonra üçüncü defa kayaya vurdu ve bir kıvılcım daha parladı. Kaya paramparça olmuştu. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s)'e sordum: *"Annem babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah, sen vurduğunda, balyozun altında parlayan kıvılcımlar neydi?"* Resûlullah (s.a.s), *"yâ Selmân, sen onları gördün mü?"* diye sorunca, *"evet"* dedim. Hz. Peygamber (s.a.s), sualime şu cevabı verdi:

"Birinci kıvılcımla Allah bana Yemen'in; ikincisiyle Şâm ve Batı'nın; üçüncüsüyle de Doğu'nun fethini müjdeledi!" [809] Arabistan, bu üç kapıdan Dünyaya açılıyordu. Yemen'in fethiyle İslâm mücâhidlerine Uzak Doğu'nun yolu da açılmış olacaktı.

Şâm ve Batı'nın fethi, o zamanlar Dünyayı sömüren iki süper devletten, Bizans'ın düşmesi demekti ki, bununla 7. yüzyılın Batı emperyalizmi yıkılacaktı.

Târih, bütün bunların tahakkuk ettiğini göstermiştir. Yemen de fethedildi, Bizans ve İran da...

Müslümanlar için her zaman, kâfirlerden daha fazla baş belâsı olan münâfıklar, bunu da alaya alıp dedikoduya başladılar. Şöyle söyleniyorlardı:

808 İbn Kesîr, *Sîre*, III, 192.
809 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 219; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 191-192.

"Size İran ve Bizans'ın sarayları vadediliyor; hâlbuki siz kendinizi korumaktan aciz, hendekler kazıyorsunuz." [810] Münâfıkların bu tutumları üzerine şu ayet nâzil oldu:

"O vakit münâfıklarla kalplerinde bir maraz bulunanlar: 'Allah ve Resûlü bize bir aldatıştan başka bir şey vaat etmemiş' diyorlardı." [811]

Hendek Savaşı Müslümanları o denli sıkıntıya sokmuştu ki, Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurmuştu:

"Allah onların evlerini ve kabirlerini ateşle doldursun! İkindi namazımıza mani oldular ve güneş battı." [812]

Savaş Başlıyor

Hendek tamamlandıktan hemen sonra kâfir ordusu Medine'ye gelip Uhud yakınlarında karargâh kurdu. [813] Mekke ordusunun sayısı Ğatafân, Necid, Tihâme ve müttefiklerinden gelen Ehâbiş'le beraber on bini bulmuştu.

Kâfir ordularının geldiğini gören Resûlullah (s.a.s), kadın ve çocukları kalelere kapatıp *Sel'* dağına arkasını vererek askerini mevzilendirdi.

Medine'ye yaklaşan düşman orduları, hendeği görünce apışıp kaldılar. Daha önce böyle bir şey görmemişlerdi. Mamafih diğer savaş usullerinden de fazla haberdar değillerdi. Gerçi Medine'de bulunan Mekkeli Müslümanlar da -Hz. Peygamber (s.a.s) dâhil- İslâm öncesi dönemde savaşlara fazla katılmamışlardı; fakat İslâm'ı tebliğ etmeye başladıktan sora, şartlar onun savaşmasını gerektirdiğinden, hem harp sanatını öğrendi, hem de ordularına en güzel bir şekilde komuta etti.

Hendeğin bir tarafında İslâm, öbür tarafında kâfir orduları yer almış, âdetâ birbirlerini seyrediyorlardı. Ebû Sufyân komutasındaki

810 İbn Kesîr, *Sîre*, III, 193.
811 K. K. Ahzâb Sûresi, 12.
812 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2773.
813 İbn Kesîr, *Sîre*, III, 197.

Mekkeli askerlerden bazıları, hendeği geçmeye çalıştılarsa da başarılı olamadılar ve savaş bu şekilde pasif olarak günlerce sürdü.

Yahudiler İhânet Ediyor

Benû Kurayza Yahudileri de, Kaynuka ve Nadir Yahudileri gibi, İslâm Devleti ile müttefiktiler. Yukarıda gördüğümüz gibi, Kaynuka ve Nadir Yahudileri, ihânetleri sonucu Hz. Peygamber (s.a.s) tarafından Medine'den sürülmüş, geriye Kurayza Yahudileri kalmıştı. Mekke lideri Ebû Sufyân da onların desteğini almak istiyordu.

Nitekim savaşa bizzat iştirak etmiş olan Yahudi Huyey b. Ahtab, Mekkelilere yardım konusunda Ebû Sufyân'a şöyle demişti:

"Benim kavmimden olan Kurayza Yahudileri de sizinle olacaktır. Bunlar, iyi silah kullanan, savaşçı bir millettir! Yedi yüz elli kadar savaşçısı vardır!"

Hendeğin geçilmez oluşundan dolayı savaştan hiç bir netice alınamayınca; yâni Yahudilerle birlikte Mekke Devleti dâhil üç devletin daha iştirak ettiği savaşta *"hizibler"* bir sonuca gidemeyince, Ebû Sufyân, Huyey b. Ahtab'a Kurayza Yahudileri için verdiği sözü hatırlatarak sözünde durmasını, yâni Kurayza Yahudilerini kendilerine yardım etmeleri için devreye sokmasını istedi. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.s)'in emriyle kazılan hendek sebebiyle savaş pasif sürüyor, seyri değişmiyordu. Bu bakımdan Ebû Sufyân, Kurayza Yahudilerinin mahallesinden saldırıya geçmek istiyordu. Ancak buradan saldırıya geçebilmek için Kurayza Yahudilerinin onayı gerekiyordu. Huyey b. Ahtab, bu onayı elde etmek üzere Benu Kurayza'ya gitti.[814] Ne var ki, Benu Kurayza'nın yukarıda gördüğümüz gibi, İslâm Devletiyle saldırmazlık ittifakı vardı ve Huyey b. Ahtab bu konuda Ebû Sufyân'a söz verdiğinde bu hususu kâle almamıştı. Yahudi Huyey'in Mekke Devleti'ne vermiş olduğu bu söz gereğince, Mekke ve diğer saldırgan

814 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 220.

ordulara yol vermesi için, Kurayza Yahudilerinin bu antlaşmayı feshetmesini sağlaması gerekiyordu.

Kurayza Yahudileri, başlangıçta Huyey b. Ahtab'ı kabul etmediler. Çünkü Huyey fitneci bir kimse olduğundan, Kurayzalılar onun yüzünden başlarına bir belâ gelsin istemiyorlardı. Çünkü onun, bu menfi tutumu yüzünden Benu Nadir Yahudileriyle beraber Medine'den sürüldüğünü de çok iyi biliyorlardı. [815]

Huyeyy b. Ahtab, önce Benu Kurayza'nın ileri gelenlerinden *Azzal b. Samuel*'le görüştü. Fakat ondan yüz bulamayınca, Kurayza'nın Reisi durumunda olan *Ka'b b. Esed*'e gitti. Fakat Ka'b da onu kabul etmeyip şöyle dedi:

"Sen uğursuzun birisin! Kavmine de senin yüzünden uğursuzluk geldi ve helâk oldular. Bizden vazgeç! Ben Muhammed'le antlaşma yaptım. Ben, aramızdaki bu antlaşmayı bozmayacağım. [816] Üstelik ben ondan *ahd*'e vefakârlık ve samimiyetten başka bir şey görmedim!

Huyeyy, bütün fitnecilerin yaptıkları gibi, duygu sömürüsü yapmaya başlayıp ona şöyle dedi:

"Senin yemeklerini yiyeceğimden korktuğun için kapıyı açmıyorsun. Aç da, beraber yiyelim!"

Kalenin kapısı açılıp Huyey girince, Ka'b'a şöyle dedi:

"Sana izzet getirdim, güzel haberler getirdim. Kureyş, Ğatafân ve diğer Arapları Müslümanlar üzerine getirdim. Sen de antlaşmayı bozarak Muhammed'le savaş, ondan kurtulalım!"

Ka'b şöyle dedi:

"Ey uğrusuz adam, sen bana izzet değil, zillet getirdin! Ben antlaşmayı bozamam!"

Kurayza Yahudilerinden *'Amr b. Sa'd* da şöyle dedi:

815 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 220.
816 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 220-221.

"Aslında aramızdaki antlaşmaya göre, Kureyş ve Ğatafân'a karşı Muhammed'e yardım etmemiz lazım. Mademki yardım etmiyoruz, hiç olmazsa onu düşmanıyla baş başa bırakalım." [817]

Fakat Huyey b. Ahtab, şamatasına devam ederek buna benzer sözleriyle Ka'b'ı ve diğer Yahudileri kandırdı. Bunun üzerine Kurayzalılar, Hz. Peygamber (s.a.s)'le yapmış oldukları antlaşmayı bozdular. Hatta antlaşma metninin olduğu kâğıdı getirip yırttılar ve Hz. Muhammed (s.a.s)'le olan antlaşmayı bozduklarını ilan ettiler. [818]

Bu sırada, Hz. Peygamber (s.a.s) otuz süvarisiyle hendeğin muhafaza ve bekçiliğini yapmaktaydı.

Kurayza Yahudilerinin Müslümanlarla olan antlaşmalarını tek taraflı olarak feshettiklerini ilk defa duyan Hz. Ömer (r. a.), hemen Resûlullah (s.a.s)'e giderek haber verdi.

Bu habere çok üzülen Hz. Peygamber (s.a.s), derhal sahabesinden birkaç kişiyi gönderip bu haberin doğruluk derecesini öğrenmek istedi.

Bir müddet sonra, haberin doğru olduğu, Benu Kurayza Yahudilerinin Müslümanlara karşı savaş hazırlıkları içinde oldukları öğrenildi. Hatta giden sahabe heyeti içinde bulunan *Sa'd b. Mu'az*, Kurayzalılar'a bu hareketlerinden vazgeçmelerini, aksi takdirde Benu Nadir'in akibetine ve belki daha şiddetlisine uğrayacaklarını ikaz ettiyse de, Yahudiler küfürle ve Hz. Peygamber (s.a.s)'e hakaretle mukabele ettiler. [819] Gelen heyet Resûlullah (s.a.s)'e bunları anlatınca o, *"Allahu Ekber!"* diye tekbir getirerek şöyle dedi:

"Ey Müslümanlar! Size müjdeler olsun!"

817 İbn Kesîr, *Sîre*, III, 199.

818 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 221; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 199; Makrizî, a. g. e. s. 277.

819 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 222.

Durum çok kritikleşmiş, Müslümanlar her taraftan sarılmıştı. Tehlike çok büyüktü. Hatta münâfıklar ileri-geri konuşmaya başladılar. Onlardan Mu'attib b. Kuşeyr şöyle diyordu:

"Muhammed bize Kisra[820] ve Kayser'in[821] hazinelerini vadediyordu. Oysaki biz tuvalete çıkmaya korkuyoruz!."[822]

İşte münâfıklar böyledir. En kritik anlarda İslâm'a saldırırlar, tehlike atlatıldıktan sonra da seslerini keserler. Namaz kılanlarla alay eder, Müslümanlığı kimseye bırakmazlar. Müslümanlar aleyhinde çalışır, Müslüman olduklarını ilân ederler.

Allah Teâlâ onları Kur'an'da şöyle anlatır:

"O vakit münâfıklarla kalblerinde bir maraz bulunanlar: 'Allah ve Resûlü bize bir aldatıştan başka bir şey vaat etmemiş' diyorlardı."[823]

Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, Huyey b. Ahtab, Mekkeli ve Ğatafânlı binlerce askerle gece saldırıya geçmek için hazırlanıyordu.

Hz. Peygamber (s.a.s) bunu duyar duymaz, sahabesinden iki yüz kadarını Benu Kurayza hududuna göndererek onlara şu emri verdi:

"Sabaha kadar, bulunduğunuz yerde "Allahu Ekber!" diye tekbir getireceksiniz!."[824]

Tekbir... Müslümanların silâhı... Hiç bir kılıcın, hiç bir silahın, hiç bir *fantom* ya da *mirage* uçağının durduramadığı, karşı koyamadığı kuvvet! İlahî davanın sembolü, cihâdın tek silahı... Tağutları durduran, Dünya müstekbirlerine kan kusturan, Allah düşmanlarını kahreden mümin silahı... Yeter ki tekbire inanan ve onun gereklerini yerine getirenler tarafından söylensin!

Resûlullah (s.a.s)'in emri mucibince, görevlendirilen sahabiler sabaha kadar tekbir getirdiler. Barutu olmayan bu silah öylesine güçlü

820 İran Şahlarına verilen isim.
821 Bizans Krallarına verilen isim.
822 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 222; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 201.
823 K. K. el-Ahzâb Sûresi, 12.
824 Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 460.

idi ki, Huyey b. Ahtab ve yanındaki kâfir askerleri korkularından saldıramadılar. Tekbir sesleri karşısında tiril tiril titrediler. Çünkü tekbir, Allah'ı terennüm ediyordu. Çünkü tekbir, *"En büyük Allah'dır!"* diyordu. Çünkü tekbir, Allah'ın yanında hiç bir güç ve kuvvet tanımıyordu. Tekbir, bu ilahî kanunun müjdesini veriyordu. Tekbir, tağutlara boyun eğmemeyi, onlara secde etmemeyi, onlar için savaşmamayı emrediyordu; *"Her şey, en büyük olan Allah içindir"* diyordu.

Ğatafân'la Anlaşma Teşebbüsü

Her taraftan düşmanlarla sarılmış olan Müslümanların durumu fevkalade kritikti. Sahabesinin geleceğini düşünen Hz. Peygamber (s.a.s), müttefik düşmanları bölmek için gizlice Ğatafân'a haber göndererek savaşı bırakıp dönmeleri karşılığında, kendilerine o seneki Medine hurmalarının 1/3ünü verebileceğini teklif etti. Ğatafân ileri gelenleri, kendilerine gelen bu teklifi kabul ettiler. Fakat Medine hurmalarının esas sahibi Ensâr olduğundan, Hz. Peygamber (s.a.s), onlarla istişare etmeden bu görüşmeleri karara bağlamadı. Kendilerine bu konudaki görüşleri sorulan Ensâr ileri gelenlerinden Sa'd b. Mu'âz şöyle dedi:

"Ya Resûlallah! Şayet bu söylediğin Allah'tan gelen bir vahiyle emrediliyorsa, bir diyeceğimiz olamaz. Yok, sadece bir görüş ise, biz bunu kabul etmeyiz. Cahiliye dönemimizde bile boyun eğmediğimiz Mekkelilere asla böyle bir tavizi veremeyiz. Hz. Peygamber (s.a.s), onların görüşüne itibar ederek bu teşebbüsten vazgeçti. [825]

Savaş Bir Hiledir

Savaş böyle kritik bir duruma geldiği bir sırada, Ğatafân kabilesinden yeni Müslüman olan *Nu'aym b. Mes'ûd*, Hz. Peygamber (s.a.s)'e

825 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 223.

gelerek Müslüman olduğunu, ne yapması gerektiğini sordu. Nu'aym'ın Müslüman oluşundan hiç kimsenin haberi yoktu.[826]

Hz. Peygamber (s.a.s), Nu'aym'ı bir kenara çekerek Müslüman olduğunu hiç kimseye söylememesini tenbih ettikten sonra, ona şu emri verdi:

"Hemen Kurayza Yahudilerine git ve onlara şöyle de: 'Ey Kurayzalılar, sizler beni tanır, güvenirsiniz. Siz Kureyş ve Ğatafânla ittifak kurdunuz. Fakat sizin durumunuzla onlarınki aynı değil. Burası sizin memleketiniz; burada mallarınız, evleriniz, çoluk çocuğunuz var. Kureyş ve Ğatafân öyle değil, onlar sadece Muhammed'le savaşmaya geldiler; burada hiç bir şeyleri yok. Şayet yenilecek olurlarsa, sizleri Muhammed'le baş başa bırakır, memleketlerine giderler. Muhammed'le yalnız kaldınız mı, onunla baş edemezsiniz. Bu bakımdan kendinizi garantiye almanız için size tavsiyem, onların ileri gelen eşrafından rehineler isteyin. Bu rehineler yanınızda, sizin için birer garanti olurlar." Hz. Peygamber (s.a.s) devamla şöyle dedi:

Yahudilere böyle dedikten sonra, hemen Kureyş'in komutanı olan Ebû Sufyân'a gider ona da şöyle dersin: Yâ Eba Sufyân, size ne kadar bağlı olduğumu ve Muhammed'den ne kadar nefret ettiğimi bilirsin. Kulağıma bir haber geldi ki, onu sizlere söylemeğe kendimi mecbur hissettim. Size vereceğim bu nasihati iyi dinleyin ve beni duymamış olun! Bilmiş olunuz ki, Yahudiler sizinle olan antlaşmaya pişman olmuş ve Muhammed'e şöyle haber salmışlar: *"Ey Muhammed, biz yaptıklarımıza pişmanız. Şayet kabul edersen, biz sana Kureyş ve Ğâtafân'ın ileri gelen eşrafından adamlar getirelim, bunların kafasını vur; sonra da beraberce onlarla savaşalım."* Muhammed de Yahudilerin bu teklifini kabul etmiş. Onun için Yahudiler haber yollayıp sizden adam isterlerse, sakın bir tek kişiyi onlara teslim etmeyin! Hz. Peygamber (s.a.s), devamla şöyle dedi: *"Kureyş'e böyle söyledikten*

826 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 229.

sonra, kendi kabilen olan Ğatafân'a git ve aynı şeyi onlara da söyle! Çünkü savaş bir hiledir!"

Nu'aym b. Mes'ûd, Hz. Peygamber (s.a.s)'i dinledikten sonra onun emirlerini harfiyyen yerine getirerek Kureyş, Ğatafân ve Yahudiler arasında bir anlaşmazlık çıkarmaya muvaffak oldu. Nitekim bir müddet sonra Kurayza Yahudileri, Kureyş ve Ğatafân'a haber göndererek onlardan rehineler istediler. Daha önce Nu'aym tarafından uyarılmış olan Kureyş ve Ğatafân adam vermeyince, Yahudilerle olan ittifakları bozulmuş oldu. Bunun üzerine, zaten bir aya yakın süren savaştan yorulmuş olan Ğatafân ve Kureyş askerleri dönüp gittiler ve Hendek savaşı bitmiş oldu. [827]

Yahudilere İhânetlerinin Cezası Veriliyor (Benû Kurayza Savaşı)

Kâfir ordusu bir netice elde edemeden çekip gidince, iki aydır hendeğin kazılması ve savaşla meşgul olan Hz. Muhammed (s.a.s) ve askerleri de Medine'de evlerine çekildiler.

Daha önceki tatbikatlarından, Hz. Peygamber (s.a.s)'in Yahudileri bu ihanetlerinden dolayı cezasız bırakmayacağı biliniyor idiyse de, iki aylık devamlı savaş halinin onu ve askerlerini yorduğu ve bu sebeple ihanetin cezasının infazını tehir etmeyi düşünmüş olabileceği akla gelebilir. Nitekim daha evinde bir kaç saat oturmadan Cebrail (a. s.) gelip ona şöyle dedi:

"Ya Resûlallah, daha melekler silahlarını bırakmadan, sen nasıl bırakırsın? Allah, derhal Benu Kurayza üzerine yürümeni emrediyor. İşte ben de oraya gidiyorum." [828]

Hz. Aişe validemiz bu hadisi şöyle nakleder:

827 Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, III, 329-330.
828 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 233; Makrizî, a. g. e. s. 241.

"Resûlullah (s.a.s), Hendek Savaşı'ndan dönünce silâhını bırakıp ve yıkandı. O anda ona Cebrail gelerek 'Silâhı bıraktın mı? Vallahi ben bırakmadım' dedi. Resûlullah (s.a.s), 'Ne tarafa?' diye sorunca, Kurayza Oğullarını işaret ederek, 'Buraya!' dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s) evden ayrıldı." [829]

Cihâddan döneli daha bir-iki saat olmamıştı. Resûlullah (s.a.s), Allah'ın emri üzerine, hemen Hz. Ali (r. a.)'ı çağırarak ona sancağı, Bilâl'e de şu emri verdi:

"Herkes ikindi namazını Benu Kurayza mahallesinde kılacak!"

Hz. Peygamber (s.a.s) hemen ardından ordusuyla birlikte Benu Kurayza mahallesine giderek kalelerini kuşattı. Yahudilerin kalelerine yaklaştıktan sonra onların duyabilecekleri şekilde şöyle seslendi:

"Ey maymunların ve domuzların kardeşleri!" [830]

Müslümanların gelmesi üzerine Kurayza Yahudileri kalelerine çekilerek, kapılarını kapattılar ve böylece muhasara başlamış oldu. Müslümanlar kalelere giremediklerinden, Yahudiler de dışarı çıkıp savaşamadıklarından her iki taraf ancak birbirlerine taş veya ok atabiliyordu. Kaleler çok sağlam ve yüksek olduğundan Müslümanlar içeriye giremiyor; Yahudiler de korktuklarından aşağıya inip savaşamıyorlardı. Bu durum yirmi beş gün kadar sürdü.

Muhasara neticesinde zorlanıp korkan Yahudiler, sahabeden *Ebû Lubabe*'yi arabulucu olarak istediler. [831] Resûlullah (s.a.s)'in emri üzerine, Ebû Lubabe Yahudi kalesine girdi. Ebû Lubabe'yi gören Yahudiler, bağrışmaya, ağlamaya başladılar. Aralarından biri şöyle dedi:

"Korkuyoruz, savaşmaya takatimiz yok! Ne yapalım? Muhammed bize ne yapacak?"

Ebû Lubâbe, gafil davranarak parmaklarıyla boğazını gösterdi. Yâni Yahudilerin öldürüleceklerini imâ etti. Hâlbuki Hz. Peygamber (s.a.s),

829 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2658.
830 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 234.
831 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 236.

kendisine böyle bir şey söylememişti. Fakat Ebû Lubâbe hemen hatasını anladı ve Resûlullah (s.a.s)'e uğramadan, doğru Medine'ye gidip ellerini Mescid'in bir sütununa bağladı ve *"Diğerleri ise, günâhlarını itiraf ettiler. Onlar iyi bir ameli başka bir kötü amel ile karıştırdılar. (Tevbe ederlerse), umulur ki Allah onları affeder. Çünkü Allah çok bağışlayan, pek esirgeyendir"* [832] ayet-i kerîmesi nâzil oluncaya kadar kendini cezalandırmaya devam etti. [833] İbn Hişâm'ın rivayetine göre [834] ise, Ebû Lubâbe hakkında nazil olan ayet, *"Ey iman edenler! Allah'a ve Peygambere hainlik etmeyin; siz bile bile kendi emanetlerinize hainlik etmiş olursunuz"* [835] şeklindeki ayet-i kerimedir. [836] Doğrusunu Allah bilir.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in kuşatmayı kaldırmayacağını anlayan Benu Kurayza'nın lideri *Ka'b b. Esed*, Yahudileri toplayarak onlara şöyle dedi [837]:

"Ey Yahudi milleti, başınıza gelenleri görüyorsunuz. Size üç teklifte bulunuyorum:

1- Vallahi bu adamın gerçek Peygamber olduğu ortaya çıkmıştır. Kitabımız *Tevrat*'ta da vasıfları yazılı olan bu Peygamber'e inanalım ve ona bağlanalım!

Yahudiler:

"Hayır, dinimizden ayrılmayız!" dediler.

Bunun üzerine reisleri:

2- O halde, kadınlarımızı ve çocuklarımızı öldürüp Müslümanlarla göğüs göğüse, ölünceye kadar savaşalım. Ölürsek, hiç olmazsa gözümüz arkada kalmaz!

832 K. K. Tevbe Sûresi, 102.
833 İbn Kesîr, *Sîre*, III, 231.
834 *Sîre*, III, 237.
835 K. K. Enfâl Sûresi, 27.
836 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 237.
837 Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, III, 235.

Yahudiler bu teklifi de kabul etmedi. Bunun üzerine Ka'b b. Esed şöyle dedi:

3- Mademki bunu da kabul etmiyorsunuz; o halde üçüncü bir teklifim var. Bu gece cumartesi gecesidir. Muhammed ve arkadaşları, cumartesi günleri Yahudilerin bir iş yapmadıklarını bildiklerinden muhtemelen istirahata çekilecekler. Biz de bu fırsattan yararlanarak hep beraber çıkıp onları gafil avlayalım; belki muvaffak oluruz!"

Fakat Yahudiler onun bu teklifini de reddettiler. [838]

Yaptıkları büyük ihânetten dolayı ne yapacaklarını bilemeyen Yahudiler, *Ensâr*'dan *Sa'd b. Mu'az*'ın hakemliğine razı oldular. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s), yaralı olan Sa'd'ı çağırtarak Yahudilerle aralarında hakemlik yapmasını emretti.

Bazı rivayetlere göre Sa'd b. Mu'az, Yahudiler hakkında verdiği hükmü Tevrat'tan çıkarmıştır. Nitekim mevcut Tevrat kitaplarında Sa'd b. Mu'az'ın vermiş olduğu hükmü teyid eden şöyle bir bölüm vardır:

"Bir şehre cenk için yaklaştığında onu sulha davet edesin! Ve eğer sana sulh cevabını verip sana kapılarını açar ise, içinde bulunan kavmin kâffesi (tamamı) sana haraçgüzar olup hizmet etsinler. Lâkin eğer senin ile musalaha etmeyip savaşırlarsa, onu muhasara edesin! Ve Allah'ın Rab onu senin eline teslim ettiğinde, erkeklerinin tamamını kılıçtan geçiresin! Ancak kadınlarla çocukları ve hayvanları ve şehirde olan her şeyi yağma edip, Allah'ın Rabbin sana verdiği düşmanlarının ganimetini yiyesin!." [839]

Sa'd'ın Yahudilerin kutsal kitabına dayanarak Benu Kurayza Yahudileri için verdiği hüküm şöyle oldu.

1. Eli silah tutabilecek olan bütün erkekler öldürülecek

838 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 236; Makrizî, a. g. e. s. 244.
839 *Kitab-ı Mukaddes*, Tesniye, XX, 10-15.

2. Kadın ve çocuklar esir edilecek
3. Malları ganimet olarak alınacak

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle buyurdu:

"Sen Allah'ın hükmüyle hükmettin!." [840]

Bu hüküm gereğince Benu Kurayza Yahudileri kalelerinden çıkarılıp *Nesibe binti'l-Haris* adındaki bir kadının evinde hapsedildiler.

Yahudiler bu şekilde hapsedildikten sonra, Hz. Peygamber (s.a.s)'in emri üzerine çukurlar kazıldı ve Benu Kurayza'nın eli silah tutan bütün erkekleri teker teker öldürülerek bu çukurlara gömüldü. Bu şekilde öldürülen Yahudilerin sayısının 600 ile 700 arasında olduğu rivayet edilmektedir. [841]

Kadın ve çocuklar da esir edilerek malları ganimet olarak alındı.

Yahudiler öldürülmek üzere götürülürken, Yahudilerin bu felâketine sebebiyet vermiş olan İslâm düşmanı Huyey b. Ahtab şöyle diyordu:

"Bu, Allah'ın Yahudilere yazdığı bir kitap (bir kader)tır!." [842]

Hz. Peygamber (s.a.s), başlangıçta Yahudilerin şamatalarına, ihânetlerine sabretti. Fakat bütün ikazlarına rağmen bundan vazgeçmeyince, bu fesad hareketlerini yürüten, bu hareketiyle bir bakıma İslâm ve Müslümanlara savaş açmış olan şairlerini öldürttü. Fakat bu da fayda vermedi; Benu Kaynuka ve Benu Nadir Yahudileri, Müslümanlarla yapılan antlaşmayı bozarak ihânet ettiler. Hz. Peygamber (s.a.s), bu yaptıklarına karşılık olmak üzere onları Medine'den sürdü. Ne var ki, bütün bunlar Medine'de kalan son Yahudi kabilesi Benu Kurayza'yı da ihânet ve düşmanlık etmekten alıkoymadı. Yukarıda gördüğümüz gibi, Hendek savaşının en kritik döneminde Hz. Peygamber

840 Ebû Dâvûd, *Sünen*, Kitâbu's-Siyer, Bâbu Nuzûlu Ehl-i Kurayza 'ala hukmi Sa'd b. Mu'âz; Darimi, *Sünen*, II, 142, 2467; 156-2612; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 233.

841 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 241; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 239.

842 Ay. yerler.

(s.a.s)'e ihânet edip aralarındaki antlaşmayı bozarak düşmanla birleşti. Savaşın neticesi Müslümanların lehine tecelli edince de, savaş hukukunun gereği olarak hak ettikleri cezaya çarpurıldılar.

"Rahmet ve Savaş Peygamberi" [843] olan Hz. Muhammed (s.a.s)'in parolası şuydu:

"Herkese merhamet ederiz ama ihânet edenlere asla!"

Kurayza savaşının bitmesiyle beraber, Medine'deki kitlesel Yahudi varlığına son verildi. Medine'de Müslüman unsur hâkim olmuş, sadece Müslümanlara düşmanlık beslemeyen, onlarla iyi geçinen tek tük Yahudi aileler kalmıştı. Görüldüğü gibi Hz. Peygamber (s.a.s), Yahudilerle sadece ihânet ettikleri için savaşıyor; yoksa kimi oryantalistlerin (özellikle Yahudi orijinli olanların) iddia ettikleri gibi Yahudilere bir *soykırım* uygulamak için değil!

Değerlendirme

1- Hz. Peygamber (s.a.s), Kur'an'da da belirtildiği gibi, bir merhamet örneğiydi. Böyle olduğu için de *"Merhamet Peygamberi"* olarak tanınıyordu. Fakat bunun yanında bir özelliği daha vardı ki, o özelliğinden de taviz vermiyordu. Hz. Peygamber (s.a.s), kendisine ve dolayısıyla İslâm'a ve Müslümanlara yapılan ihâneti asla affetmiyordu. İşte Yahudi Kurayza Oğullarına karşı da böyle davrandı ve müttefiki oldukları hâlde ihânet edip Müslümanlarla savaşmaya gelmiş olan hiziplerle birleştiklerinden, onlarla savaştı ve onları cezalandırdı.

2- Sahabi Ebû Lubâbe hakkında inen ayetlerle hem ona hem de diğer Müslümanlara, yapmamaları gereken hususlar hatırlatıldı. Bu ayet-i kerimelerden Tevbe Sûresindekiler incelendiğinde, Medine'deki Müslümanların ve kendilerini Müslüman

843 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, Cild, IV, 395, 404, 407; cild, V, 405. 109; Darimi, *Sünen*, II, 142, 2467; 156-2612; İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 105; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 233.

diye tanımlayanların enteresan bir analizinin yapılmakta olduğu görülecektir. Buna göre:

a- Muhacirûn ve Ensâr: Allah onlar hakkında şöyle buyuruyor: *"İlkler olan Muhâcirûn, Ensâr ve güzel bir şekilde onlara tabi olanlar var ya, işte Allah onlardan razı olmuş, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. Allah onlara, içinde ebedi kalacakları, altlarından ırmaklar akan Cennetler hazırlamıştır. İşte en büyük kurtuluş budur."* [844]

b- Münâfıklar: Allah onlar hakkında şöyle buyuruyor: *"Çevrenizdeki bedevî Araplardan ve Medine halkından bir takım münâfıklar vardır ki, münâfıklıkta maharet kazanmışlardır. Sen onları bilmezsin, biz onları biliriz. Onlara iki kez azab edeceğiz. Sonra esas büyük azaba gönderileceklerdir."* [845]

c- Günâhlarını itirâf edip pişman olanlar: Onlar hakkında da Allah şöyle emrediyor: *"Diğerleri ise, günâhlarını itiraf ettiler. Onlar iyi bir ameli başka bir kötü amel ile karıştırdılar. (Tevbe ederlerse), umulur ki Allah onları affeder. Çünkü Allah çok bağışlayan, pek esirgeyendir."* [846]

Sellâm b. Ebi'l-Hukayk'ın Öldürülmesi

Sellâm b. Ebi'l-Hukayk da, Mekke'ye gidip Kureyş'i Müslümanlar aleyhine kışkırtan Yahudilerden biriydi. Nadîr Yahudileriyle birlikte Medine'den sürülmüş, Hayber'de yaşıyordu. Orada yaşıyor fakat İslâm ve Müslümanlar aleyhine çalışmaktan geri kalmıyordu. Onun için Resûlullah (s.a.s), birkaç sahabisini onu öldürmek üzere Hayber'e gönderdi. [847] Başlarına emîr olarak Abdullah b. Atîk adındaki sahabiyi tayin etti ve kadın ile çocukları öldürmemelerini emretti. [848]

844 K. K. Tevbe Sûresi, 100.
845 K. K. Tevbe Sûresi, 101.
846 K. K. Tevbe Sûresi, 102.
847 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 274.
848 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 274.

Bu sahabiler Hayber'e vardılar ve aralarından bir tanesi gece kaleye girerek İslâm ve Müslüman düşmanı olan Sellâm'ı öldürdü.[849]

Amr b. As'ın Müslüman Oluşu

Bizzat Amr b. As'dan gelen rivayete göre[850] o, Hendek Savaşı'ndan sonra, devamlı kalmak için Habeşistan'a gitti. Gerisini 'Amr'dan dinleyelim:

Habeşistan'da Necâşî'nin huzuruna çıkmak üzereydim ki, Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in ona gönderdiği elçi yanından çıktı. Bu Amr b. Umeyye idi. Necâşî'nin huzuruna çıkınca bana epey iltifat ettikten sonra, ona *"bu yanından çıkan adamı bana verir misin, onu öldüreyim?"* dedim. Bu isteğim üzerine Necâşî, burnumun üzerine öyle bir darbe indirdi ki, burnum kırıldı sandım. Sonra hışımla bana dönerek şöyle dedi: *"Sen benden, Mûsâ'ya geldiği gibi kendisine 'Büyük Nâmûs'/Cebrail gelen insanın elçisini, öldürmek için mi istiyorsun?" Necâşî'ye "O gerçekten öyle midir?"* diye sordum. O bana şu cevabı verdi: *"Dediğimi yap ve ona tabi ol! Vallahi o Hakk üzeredir! Ve o, kendisine muhalefet eden herkese galebe çalacaktır. Tıpkı Mûsâ'nın Firavun'a galip geldiği gibi!"* Onun bu sözleri üzerine, *"Onun adına Müslüman olduğumu kabul eder misin?"* diye sordum. O da, *"evet"* dedi. Sonra da uzattığı elini sıkarak biat ettim. Dışarı çıktığımda arkadaşlarım bekliyordu. Fakat onlara bir şey söylemedim.[851]

849 Sellâm'ı öldüren sahabinin, bu konudaki uzun macerası için bk. Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2859; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 274 vd.

850 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 277.

851 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 277. Amr b. As, bu şekilde Mekke'nin Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s) tarafından fethedilmesinin arefesine kadar Müslüman oluşunu gizledi; sonra da Hâlid b. Velid'le birlikte Medine'ye giderek, her ikisi Resûlullah (s.a.s)'in yanında Müslüman oldular (İbn Hişâm, *Sîre*, III, 277-278).

Hicrî 6. Sene

Hicrî 6. sene, seriyyelerin en fazla gönderildiği senedir. Rebiulevvel ayında, bizzat Resûlullah (s.a.s), ordusunun başında, el-Ğabe gazvesine gitti. [852]

Keza Rebiulevvel ayında, sahabeden Ukkaşe b. Muhsan'ı Benû Esed kabilesi üzerine gönderdi. Fakat Benû Esed askerleri kaçtığından, savaş olmadı ve Ukkaşe b. Muhsan, 200 deveye ilâveten birçok ganimet alarak Medine'ye geri döndü. [853]

Rebiulahir ayında, yine Muhammed b. Mesleme komutasındaki bir seriyye, Benû Sa'lebe üzerine gitti ve bu savaş esnasında Muhammed b. Mesleme yaralandı.

Aynı ayda, Ebû Ubeyde b. Cerrâh komutasındaki bir seriyye, yine Benû Sa'lebe üzerine gönderildi. Resûlullah (s.a.s) bu askerî müfrezeyi, Benû Sa'lebelilerin, Muhammed b. Mesleme'yi yaralamaları üzerine göndermişti. Fakat düşman geride birçok ganimet bırakarak kaçtığı için savaş olmadı.

Yine bu ayda, Zeyd b. Hârise komutasındaki bir ordu Süleym kabilesi üzerine gönderildi. İslâm askerleri birçok ganimet alarak geri döndü.

Hz. Peygamber (s.a.s), İslâm'ı tebliğ etmek ve bu uğurda savaşmak için sadece sahâbesini göndermekle yetinmiyor, Medine'deki devlet işleri elverdikçe bizzat ordusunun başında Allah için cihâda gidiyordu.

852 Bu gazvenin ayrıntıları için bk. İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 80 vd.
853 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 84-85.

Yine 6. senenin Cemaziyel-evvel ayında, Benû Lihyan kabilesinin saldırmak için toplandığını duyar duymaz, onlarla savaşmak üzere 3. 000 kişilik ordusuyla Şâm yolu üzerinde Ğurân denen yere kadar gitti. Fakat düşmanla karşılaşılmadığı için savaş olmadı ve Medine'ye geri dönüldü.

Hz. Peygamber (s.a.s), Benû Lihyân gazvesinden dönünce, sadece iki gün Medine'de kaldıktan sonra, onun yokluğunda Müslümanların mallarını alıp kaçan Ğatafân kabilesi üzerine yürüdü. Ğatafânlılar, Müslümanların mallarını Zu-Kered denen yerde bırakarak kaçtılar ve savaş olmadı.

Yine bu ayda, Zeyd b. Hârise komutasındaki 170 kişilik *seriyye* bir Kureyş kervanına karşı gönderildi. Bu seriyyeyle de çok miktarda ganimet elde edilerek geri dönüldü.

Bir ay sonra, yine Zeyd b. Hârise, bu sefer Benû Sa'lebe üzerine gönderildi. Et-Taraf denen yere kadar gidildiği halde, düşman kaçtığı için savaş olmadı. Bu seriyyeden de 20 deve ganimet elde edildi.

Zeyd b. Hârise âdetâ Medine'de kalmıyor, cihâddan cihâda koşuyordu. Bir zamanlar Mekkeli müşrikler tarafından tekmelenen bu köle, İslâm'da şahsiyetini bulunca ordulara komutan oldu; daha önce kendisine işkence yapanlara karşı zaferler kazandı.

Hz. Peygamber (s.a.s), Dihye b. Halife'yi Bizans Kralı Kayser'e elçi olarak göndermişti. Görevini ifâdan sonra dönmekte olan Dihye'nin, el-Huneyd tarafından yolunun kesildiğini öğrenince, yardımcı kuvvet olarak Zeyd b. Hârise komutasındaki 500 kişilik seriyyeyi gönderdi. Müslümanlar düşmanı yakalayıp 1000 deve, 5000 koyun ve 100 esirle geri döndüler. Daha sonra yalvarmaları üzerine, Hz. Peygamber (s.a.s) bu esirleri serbest bıraktı.

Müteakip ayda, yâni Receb ayında, Zeyd b. Hârise bu kez Benû Fuzara üzerine gönderildi. Vadiyu'l-Kurâ'da düşmana büyük bir zayiat verdiren Zeyd, esir ve ganimetlerle Medine'ye geri döndü.

Şaban ayında, Abdurrahman b. Avf komutasındaki seriyye, Benû Kelb kabilesine karşı gönderildi. Dumetu'l-Cendel denen yerdeki karşılaşmadan sonra, düşman komutanı Esbeğ b. Amr ve adamlarından birçoğu Müslüman oldu.

Yine Şaban ayında Hz. Ali komutasındaki seriyye, Benû Sa'd b. Bekr'e karşı gönderildi. Bu seriyye ile de 500 deve ve 2000 koyun ganimet elde edildi.

Ramazan ayında Zeyd b. Hârise, Benû Bedr'e karşı gönderildi. Çünkü bu kabile daha önce Müslümanlara ait bir ticaret kervanını soymuştu. Zeyd komutasındaki müfreze, Benû Bedr'i yenilgiye uğratarak Müslümanlara yapılan zulmün cezasız kalmayacağını kâfirlere gösterdi.

Yine Ramazan ayında, Ebû Râfi' b. Ebi'l-Hukeyk denen müfside karşı, sâhabeden Abdullah b. Atîk gönderildi. Bu seriyye sırasında Ebû Râfi, Ğatafân kabilesini Müslümanlar aleyhine kışkırttığı için öldürüldü.

Hz. Peygamber (s.a.s), Şevval ayında, cihâd için iki seriyye gönderdi. Bunlardan birisi Abdullah b. Revaha komutasında olup müfsid Yahudilere karşı yapılmıştır. Hz. Peygamber (s.a.s) bu seriyyeyi Hayber'de yaşayan Yahudilerden Useyr b. Zârim'in Ğatafân kabilesini Müslümanlar aleyhine savaşa teşvik ettiği için cezalandırılması amacıyla göndermişti. Söz konusu Yahudi müfsid yakalanarak öldürüldü.

Hz. Peygamber (s.a.s), Şevval ayındaki ikinci seriyyeyi işkenceci Ureyniyyûn kabilesine karşı gönderdi. Sözü geçen kabileden sekiz kişi Medine'ye sığınmıştı. Hz. Peygamber (s.a.s), onlara çeşitli yardımlarda bulundu. Fakat onlar, Medine'den ayrılırken Kubâ yakınlarında bir Müslümanı öldürdüler, diline ve gözüne dikenler sokarak işkence ettiler.

Onların bu ihânetini duyan Resûlullah (s.a.s), hemen Kurz b. Câbir komutasında 20 süvari göndererek onlara layık oldukları cezayı verdi.

Bu arada Mekke lideri Ebû Sufyân, Hz. Peygamber (s.a.s)'i öldürmek üzere kiraladığı bir adamı Medine'ye gönderdi. Fakat Mescid'de yakalanan suikastçı, suçunu itiraf edip Müslüman oldu.

Bunun üzerine, Hz. Peygamber (s.a.s), Ebû Sufyân'ı cezalandırmak üzere, Amr b. Umeyye'yi, Seleme b. Eslem'le beraber Mekke'ye gönderdi. Fakat kâfirlerden bir kaç kişi öldüren Amr, Ebû Sufyân'ı bulamadığından Medine'ye geri döndü.

Hudeybiye Antlaşması

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Mekke'den Medine'ye hicreti altıncı yılını dolduruyordu.

Olayların akışına bakılacak olursa, tıpkı Mekke'de olduğu gibi, Medine'de de Müslümanlar rahat içinde değillerdi. Gerçi İslâm Devleti kurulduktan sonra, Mekke'de olduğu gibi Müslümanlar ezilmiyor, işkence çekmiyorlardı. Ancak ortada artık yeni bir durum vardı. Mekke'de işkence çeken bu insanlar, Medine döneminde cihâd meydanlarında şehid oluyorlardı.

Medine'de İslâm Devleti kurulunca, buna bağlı olarak yeni İslâm düşmanları oluşmuştu: Bunlar bölgedeki Yahudiler ve müşrik Araplardı. Bu, kâfir ve münâfık İslâm düşmanlarının göstermiş oldukları tabii bir tepki idi. Bu, Allah'ın koymuş olduğu bir tarih kanunuydu.

Dâvûd (a. s.) peygamber olmadan, Câlûd ona düşman değildi; ne zamanki Allah'ın emirlerinden söz etmeye başladı, Câlûd, Dâvûd (a. s.)'a savaş ilân etti. Hz. Mûsâ, Firavun'un yaptığı kanunlara karşı çıkmasaydı, yâni kanun koymanın ona değil, Allah'a ait bir hak olduğunu söylemeseydi, Firavun, Hz. Mûsâ'yla savaşmayacaktı. Hz. İbrahim, neredeyse tanrılaştırılmış olan Kral Nemrut'un heykellerini, büstlerini kırmasaydı, Nemrut onu ateşe atmayacaktı. Kanun buydu;

kim Allah'ın emirlerini tebliğ etse, düşmanlıkla, işkenceyle, savaşla, hapisle, sürülmeyle, gericilik ithamlarıyla, mürtecilik suçlamalarıyla karşılaşacaktı. Kısacası, Allah kanunlarından bahsedene Dünyada rahat yaşama yoktu. Sırf Müslümanca yaşamak istediği için kovulacak, hakaret edilecek, makamlara tayin edilmeyecek, işinden atılacak, hakkında tağutî kanunlara göre soruşturmalar yapılacaktı.

Mekke döneminde, bir sahâbi Resûlullah (s.a.s)'e şöyle sordu: *"Yâ Resûlallah, hayatımızdan emin olup silâhlarımızı bırakacağımız bir gün gelmeyecek mi?" Resûlullah (s.a.s)'in cevabı şu oldu: "Müslümanların silâhlarını bırakıp rahat edecekleri günler çok az olacaktır"* [854]

İşte, Allah'ın ahkâmına karşı olanlarca yürütülen bu denli muameleler neticesindedir ki, Hz. Peygamber (s.a.s) ve sahâbesi, Allah'ın evinin (Kâbe'nin) bulunduğu Mekke'yi terk edip Medine'ye gelmişlerdi. Aynı mücâdele değişik şekillerde orada da devam etti. En çok kullanılan sözler; cihâd, savaş, silâh, düşman kelimeleriydi. Çünkü İslâm Devleti'ne tahammül edemeyenler, onu rahat bırakmıyorlardı.

Hadisenin boyutlarını aydınlatmak için sadece bir misâl veriyoruz:

Hicrî 6. senenin Safer ve Zilhicce ayları hariç, geriye kalan on ayda, İslâm orduları 18 ayrı düşmanla cihâd yapıp savaşmışlardır. Başka bir deyişle, Hz. Peygamber (s.a.s), -diğer işleri yanında- devamlı olarak savaşla meşgul olmuştur. O'na ve O'nun gibi İslâm'ı isteyenlere rahat yoktu.

Aynı senenin sonunda, yâni hicrî 6. senenin Zilkade ayının 2'sinde [855], Hz. Peygamber (s.a.s), Medine'de Abdullah b. Ümmü Mektûm'u [856] vekil bırakarak, Umre yapmak kastıyla, yanında yedi

854 İhsan Süreyya Sırma, *İslâmî Tebliğin Mekke Dönemi ve İşkence*, s. 103.

855 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 95.

856 İbn Hişâm ise, İbn Mektûm değil, Numeyle b. Abdillah'ın vekil tayin edildiğini kaydeder (*Sîre*, III, 308).

yüz[857] kadar sahâbisi olduğu halde Mekke'ye hareket etti.[858] Ne Resûlullah (s.a.s), ne de sahabesi, yanlarına savaş silahı almayıp sadece sayısı 70 kadar olan develerini aldılar.[859] Hz. Peygamber (s.a.s)'in yanında silah getirmemesi, onun savaş için değil, Kâbe'yi ziyaret için gittiğini göstermek içindi.[860]

Hz. Peygamber (s.a.s) bu seferinde yanına hanımlarından Ümmü Seleme'yi almıştı.[861]

Savaşma niyetinde olmayan Hz. Peygamber (s.a.s), Mekke ile Medine arasında bulunan Usfan denen yere varınca, Bişr b. Sufyân'la karşılaştı. Bişr, Resûlullah (s.a.s)'e, Mekke Devleti'nin, onun hareketinden haberdar olduğunu ve onu Mekke'ye sokmama kararında olan Halid b. Velid komutasındaki bir ordunun Zu-Tuvâ'da silâhlarıyla beklediğini söyledi. Târihçi İbn Sa'd[862] ise, Hâlid b. Velid'in Hz. Peygamber (s.a.s)'in askerlerinin yanına kadar geldiğini, Hz. Peygamber (s.a.s)'in ona karşı 'Abbâd b. Bişr'i göndererek, sahabesine *"Korku Namazı"* kıldırdığını rivayet eder. Hâlid'in gelişi üzerine Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu:

"Yazıklar olsun Kureyş'e! Onları savaş bitirecek. Benim, sâir Araplarla karşılaşmam onlara ne zarar verir! Şayet beni öldürürlerse, zaten onların isteği budur; yok eğer Allah beni galib yaparsa, toptan İslâm'a girerler. Bunu da yapmazlarsa savaşırlar ve buna güçleri yeter. Kureyş ne zannediyor? Vallahi şu boğazım kesilinceye kadar, Allah'ın beni görevlendirdiği dava uğruna cihâd edeceğim!"[863]

Hz. Peygamber (s.a.s) böyle buyurduktan sonra, yolunu değiştirerek sarp ve geçilmesi oldukça zor olan bir geçitten geçerek sahabesiyle beraber Mekke yakınlarında bulunan Hudeybiye'ye kadar geldiler.

857 İbn Sa'd (*Tabakât*, II, 95), bu sayıyı 1600 olarak zikretmektedir.
858 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 309; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 313.
859 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 95.
860 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 308.
861 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 95.
862 *Tabakât*, II, 95.
863 İbn Kesîr, a. g. e. III, 313.

Bu sırada Huza'a kabilesinden bazı kimseler gelip Resûlullah (s.a.s) ile görüştüler ve kendisine her türlü yardımı yapabileceklerini söylediler. Resûlullah (s.a.s) niyetinin savaş değil, Kâbe'yi ziyâret etmek olduğunu söyledi. Bunun üzerine Mekke'ye giden Huzaa'lılar, Hz. Muhammed (s.a.s)'in Mekke'ye savaş gayesiyle değil, Kâbe'yi ziyarete geldiğini Mekke Devleti'nin yetkililerine söyledilerse de, Mekkeliler bunu bir şeref meselesi telakki ederek Müslümanları Mekke'ye sokmayacaklarını, istiyorlarsa bir sene sonra gelip ziyaret edebileceklerini söylediler. [864]

Mekke Devleti, Hz. Peygamber (s.a.s)'e değişik elçiler göndererek onun gerçekten savaş için değil, Kâbe'yi ziyâret için geldiğini öğrenmesine rağmen, onu ve ashabını Mekke'ye sokmamakta direniyordu. Mekke Devleti bu kararında o kadar inatçıydı ki, Ehâbiş'in lideri olan Huleys gibi Mekkeliler bile buna tahammül edemeyerek devletlerine isyan ediyorlardı. [865]

Nasıl olur da Allah'ın evi, onu ziyâret etmek için gidenlere yasaklanır? Allah'ın evini kim yasaklayabilir ki!

Hacc veya Umre için böyle bir yasak koyanlar hakkında Allah şöyle buyuruyor:

"Allah'ın mescidlerinde O'nun adının anılmasını men edenlerden, onların harab olmasına sebep olanlardan daha zâlim kimdir? Onların (hakkı) oralara korkak korkak girmekten başkası değildir. Dünyada utanç onların, ahirette en büyük azâb da yine onlarındır." [866]

Urve b. Mes'ûd'un Teşebbüsü

Urve b. Mes'ûd, Kureyş yanında değeri olan birisiydi. Müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasındaki görüşmelerin çıkmaza

864 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 96.
865 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 96; İbn Kesîr, a. g. e. III, 313.
866 K. K. Bakara Sûresi, 114.

girdiğini görünce, arabuluculuk yapmak istedi ve Mekke Devleti adına Hz. Peygamber (s.a.s) ile görüşmeye gitti. Kibirli bir adam olan Urve, Resûlullah (s.a.s)'in sakalını tutarak konuşunca, sahabiler müdâhale etmek istediler. Fakat Hz. Peygamber (s.a.s), gerginlik olmaması ve görüşmelerden netice almak için Urve'ye oldukça yumuşak ve kibar davranıyordu. Urve'ye de aynı şeyleri söyledi. Yâni gayelerinin savaş değil, Kâbe'yi ziyaret olduğunu kendisine tekrar etti. Kureyş elçisi Urve, sahabilerin Hz. Peygamber (s.a.s)'e olan saygısına hayret etmiş ve Mekke'ye döndüğünde Mekkelilere şöyle seslenmişti:

"Ey Mekkeliler! Ben Kisra'nın, Kayser'in ve Necâşî'nin saltanatlarını, ihtişamlarını gördüm. Fakat hiçbir yerde, hiçbir krala, Muhammed'in arkadaşlarının kendisine gösterdikleri gibi bir saygıyı ve ihtirâmı görmedim! Abdest aldığı suyu kapışıyorlar, yere düşen saçlarını alıp saklıyorlar! O insanlar onu hiçbir şeye asla değişmezler! Onun için ne hâliniz varsa görün!" [867]

Mekke Devleti'nin elçilerinden sonra, Hz. Peygamber (s.a.s), savaşmak için değil, Allah'ın evi olan Kâbe'yi ziyâret etmek için geldiğini Mekkelilere tekrar bildirmek üzere, *Hirâş b. Umeyye*'yi elçi olarak gönderdi. Fakat Mekkeliler, devesinin kuyruğunu keserek -bu hareket o zamanın adetlerince hakaret sayılıyordu- onu öldürmek istediler. Hirâş ancak yabancıların müdâhalesiyle öldürülmekten kurtuldu. [868]

Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s), ziyaretine mani olan Mekkeliler üzerine gitmek için devesine bindi. Fakat deve, Mekke'ye doğru gideceğine, oraya çöküverdi. Bunun üzerine sahabe *"deve kalkmamak üzere çöktü"* [869] demeye başladılar. Fakat Hz. Peygamber (s.a.s), "hayır

867 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 313-314.

868 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 96-97; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 314.

869 Develer bazen inat eder, yerlerinden kalkmazlar. Buna da böyle oldu demeye getirdiler.

o, inadından çökmedi! Fili Mekke'ye sokmayan, bunu da engelledi! [870] Onun için herkes devesinden insin; Mekke'ye gitmiyoruz!" dedi.

Resûlullah (s.a.s) *"burada kalıyoruz!"* deyince, sahabesi itiraz ederek *"Yâ Resûlallah! Burada su yok, ne yapacağız?"* demeye başladılar. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s), okunu sahabesinden birine vererek orada bulunan kurumuş kuyuya inmesini ve okuyla kuyunun dibine vurmasını emretti. Sahabi de Resûlullah (s.a.s)'in emri üzerine kurumuş olan kuyuya indi ve kendisine emredildiği gibi oku kuyunun dibine vurdu. Sahabenin bu hareketiyle kuyunun dibinden öyle sular fışkırdı ki, kuyunun dışına kadar taştı. [871] Bazı kimseler, Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu gibi mucizelerine inanmayabilirler. Nitekim onlar, Hz. Mûsâ'nın *"Yed-i Beyzâ"* mucizesine, Hz. İsâ'nın ölüleri diriltme mucizesine de inanmamışlardı.

Kureyş Gençlerinin Savaş Teşebbüsü

Hz. Peygamber (s.a.s) ve ashabı bu şekilde beklemedeyken, Kureyş 40-50 kişilik bir birlik göndererek Müslümanları rahatsız etmelerini ve onları geri dönmeye zorlamalarını istemişti. Fakat bu Kureyşli gençler, Müslüman askerleri tarafından yakalanıp Hz. Peygamber (s.a.s)'e getirildiler. Ancak Resûlullah (s.a.s) onlara bir şey yapmadığı gibi, *"biz savaşmak için gelmedik"* deyip serbest bıraktı. [872]

Ölüm Biatı

Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in elçisi olan Hirâş'a yapılan bu kötü muameleye rağmen ihramlı olan Hz. Peygamber (s.a.s), savaşmak

870 Burada Hz. Peygamber (s.a.s), Mekke'de Kâbe'yi yıkmaya giden Ebrehe'nin filine işaret ederek, Allah'ın savaş için Mekke'ye gidilmesini istemediğini imâ ediyor.

871 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 315.

872 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 315.

istemiyordu. Bundan dolayı bu kez Hz. Ömer (r. a.)'ı elçi olarak göndermek istedi. Fakat Hz. Ömer (r. a.), Mekke'de onu korumak için ailesinden hiç kimsenin bulunmadığını, dolayısıyla Kureyş'in kendisini dinlemeyeceğini söyleyerek bu işe Hz. Osman'ın daha münasip olduğunu ifâde etti. [873]

Resûlullah (s.a.s) de, Hz. Ömer (r. a.)'ın bu görüşünü benimseyerek Hz. Osman (r. a)'ı elçi olarak Mekke'ye gönderdi.

Mekke Devleti yetkilileri, Hz. Osman (r. a.)'ın ailesinin gücünden çekinerek ona bir şey demediler; fakat Resûlullah (s.a.s)'in teklifini de kabul etmediler. Hatta ona, isterse Kâbe'yi ziyaret edebileceğini, amma Hz. Muhammed (s.a.s) ve diğer Müslümanları Mekke'ye sokmayacaklarını söylediler. Hz. Osman, Mekkelilerin bu teklifini reddederek Resûlullah (s.a.s) olmadan Kâbe'yi yalnız başına tavaf etmeyeceğini söyledi. Bunun üzerine Mekke Devleti Hz. Osman'ı hapsetti. Ne var ki, Mekke polisinin Hz. Osman'ı hapsetmesi haberi Resûlullah (s.a.s)'e, onun öldürüldüğü şeklinde ulaştı. [874]

Elçisinin öldürüldüğü haberi kendisine ulaşan Hz. Peygamber (s.a.s), *"bunlarla savaşmadan bu işten vazgeçmeyeceğiz!"* deyip Müslümanları ölünceye kadar savaşmak üzere biata davet etti. Sahâbesi de teker teker ellerini onun elinin üstüne koyarak ölünceye kadar savaşacaklarına dâir biat ettiler. Bazı rivayetlere göre, bu biat ölüm üzerine bir biat değil, *"hiç kimsenin savaştan firar etmeyeceği"*ne dâir biattı. [875] Bir ağacın altında yapılan bu biata *"Rıdvan Biatı"* denir. [876]

Resûlullah (s.a.s), sahâbesinden, ölüm üzerine biat aldıktan hemen sonra, Hz. Osman'ın katli hakkındaki haberin yanlış olduğu ve onun sağ olduğu öğrenildi.

873 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 315.
874 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 97; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 315.
875 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 99.
876 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 97; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 315-316.

Barış Yapılıyor

Bir müddet sonra Mekke Devleti, Suheyl b. Amr'ı, yanında bir heyet olduğu hâlde Resûlullah (s.a.s)'e elçi olarak göndererek *"bu sene Mekke'ye girmemeleri şartıyla"* barış yapılmasını teklif etti.

Yapılan görüşmelerden sonra, Hz. Peygamber (s.a.s) Mekkelilerin şartlarını kabul etti ve antlaşma maddelerinin yazılmasına geçildi. Görünüşte bütün maddeler İslâm Devleti aleyhine idi.

Hz. Ömer (r. a.) Barışa Karşı Çıkıyor

Antlaşma maddeleri görüşülürken, Mekke Devleti'ne büyük tavizler verildiğine inanan Hz. Ömer (r. a.), Hz. Ebûbekir (r. a.)'a gelerek şöyle dedi: *"Yâ Ebâ Bekr, Bu Allah'ın Peygamberi değil mi?"* Hz. Ebûbekir (r. a.), *"Evet o Allah'ın Peygamberidir"* dedi. Hz. Ömer devam etti: *"Bizler Müslüman değil miyiz?"* Hz. Ebûbekir (r. a.): *"Müslümanız"* dedi. Hz. Ömer yine sordu: *"Onlar da müşrik değiller mi?"* Hz. Ebûbekir (r. a.) *"Müşriktirler"* dedi. Bu sefer Hz. Ömer (r. a.), *"Öyleyse neden dinimizden bu tavizi veriyoruz?"* diye sordu. Hz. Ebûbekir (r. a.) şu cevabı verdi:

"Yâ Ömer, böyle gerekti! Ben onun Allah'ın Peygamberi olduğuna şahadet ederim." Hz. Ömer, *"Ben de onun Allah'ın Peygamberi olduğuna şahadet ederim"* deyip Resûlullah (s.a.s)'e geldi ve aynı soruları ona sordu. Hz. Peygamber (s.a.s)'in cevabı şu oldu:

"Ben Allah'ın kulu ve Peygamberiyim. O'nun emrine muhalefet etmem! O'da beni yanlış yola sevk etmez!" [877]

Buhârî, Hz. Ömer'in önce Hz. Peygamber (s.a.s)'e, sonra da Ebûbekir'e gittiğini kaydeder. [878]

877 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 317.
878 *Sahih, Kitâbu'l-Cizye*, Hadis no: 3011.

Bu konuşmalardan sonra, antlaşmanın yazılmasına başlandı. Antlaşmayı Resûlullah (s.a.s) dikte ettiriyor, Hz. Ali (r. a.) yazıyordu. Hz. Ali'ye *"Yaz!"* dedi:

"Bismillâhirrahmanirrahim!"

Mekke elçisi Süheyl itiraz edip şöyle dedi:

"Söylediğini bilmiyoruz! Bunun yerine, 'Bismike Allahumme' yaz!"

Resûlullah (s.a.s) yazdırmaya devam etti:

"Bu antlaşma, Muhammed Resûlullah ile Süheyl b. Amr arasında yapılmaktadır."

Kureyş temsilcisi Suheyl b. Amr, buna da itiraz ederek *"Biz seni Allah'ın Resûlü kabul etseydik, zaten senin Mekke'ye girişine mani olmazdık!"* deyip *"Muhammedun Resûlullah"* tabirine karşı çıktı. Bunun üzerine, Hz. Peygamber (s.a.s), Hz. Ali'ye *"Resûlullah"* tabirini silmesini emretti. Hz. Ali ise *"Ben onu silmem"* diye cevap verince, Hz. Muhammed (s.a.s), o ibareyi bizzat kendi eliyle sildi ve onun yerine *"Abdullah'ın oğlu Muhammed"* tabiri yazıldı.[879] Bu konuşmalardan sonra antlaşma maddelerinin yazılmasına başlandı:

"Bu antlaşma, Muhammed b. Abdillâh ve Süheyl b. Amr arasında yapıldı:

1. Müslümanlar bu sene Mekke'ye girmeyecekler.
2. Taraflar arasında on sene müddetle savaş yapılmayacak.
3. Mekke Devleti'nden bir şahıs Müslüman olup velisinin izni olmadan Medine'ye, yâni İslâm Devleti'ne ilticâ etse, geri verilecek.
4. Muhammed'in yanından birisi irtidâd edip Mekke Devleti'ne ilticâ etse geri verilmeyecek.
5. Taraflar birbirlerini kötüleyip tekrar savaşı başlatmayacaklar.
6. Yağmacılık yapılmayacak ve antlaşmaya ihânet edilmeyecek.

879 Buhârî, *Sahih, Kitâbu's-Sulh*, Hadis no: 2551-52.

7. Bir sene sonra Müslümanlar, yanlarında savaş silâhı olmaksızın Mekke'ye gelecekler. Bu sırada kılıçları kınlarında [880] olacak ve Mekke'de sadece üç gün kalabilecekler. Bu üç gün zarfında da Mekkeliler şehri boşaltacak.
8. Arap kabileleri, dilledikleri tarafla ittifak kurabilecekler." [881]

Bu maddeye dayanarak Huza'a kabilesi İslâm Devleti'yle, Benû Bekr kabilesi de Mekke Devleti'yle ittifak kurdu.

Antlaşma iki nüsha yazıldı. Biri Süheyl'e, diğeri de Resûlullah (s.a.s)'e verildi. [882]

Ebû Cendel

Bu sırada, Kureyş temsilcisi Suheyl'in Müslüman olan oğlu Ebû Cendel çıkageldi. Müslüman olduğu için Mekke Devleti'nin polisinin işkencesi altında olan Ebû Cendel kaçmayı başarmış, Resûlullah (s.a.s)'e iltica etmek istiyordu. Fakat babası Suheyl, onu döverek Hz. Peygamber (s.a.s)'e antlaşma maddesini hatırlattı. Ebû Cendel şöyle bağırıyordu:

"Ey Müslümanlar, yine Kureyş Devleti'ne götürülüp, onun polisinden işkence mi göreyim?"

Resûlullah (s.a.s) ona şu cevabı verdi:

"Yâ Ebâ Cendel, sabırlı ol! Allah, sana ve senin yanında işkence altında olan diğer mustad'aflara, ezilmişlere bir kurtuluş verecektir. Biz bunlarla bir antlaşma yaptık. Bu konuda onlara söz verdik. Onlar da bize Allah üzerine söz verdiler. Sözümüze ihânet etmeyiz!" [883] Ve Ebû Cendel Mekkelilere geri verildi. [884]

880 Buhârî, *Sahih*, ay. hadis.
881 İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 97; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 317-318.
882 İbn Sa'd, *Tabakât*, III, 97.
883 İbn Hişâm, a. g. e. III, 318
884 Buhârî, *Sahih*, *Kitâbu's-Sulh*, Hadis no: 2553; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 97; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 318.

Antlaşma Sonrası Kritik Durum

Mekkelilerle antlaşma yapılmış, fakat hiç kimse yapılan antlaşmadan memnun olmamıştı. Hiç kimse konuşmuyordu. Çünkü görünüşte Mekke Devleti'ne büyük tavizler verilmiş, göz göre göre Ebû Cendel, babası Suheyl'e teslim edilerek bir bakıma işkence görmeye gönderilmişti. Hatta Kureyş heyeti çekip gittikten sonra bazı sahabiler, başlarında Hz. Ömer olduğu hâlde Resûlullah (s.a.s)'e giderek *"Yâ Resûlallah! Sen bize Mekke'ye gireceğimizi ve Kâbe'nin anahtarını alacağımızı söylememiş miydin? Kurbanlarımızı Mekke'ye ulaştırmak şöyle dursun; biz bile oraya gidemedik!"* diye şikâyet yollu konuşmaya başladılar. Hz. Peygamber (s.a.s) onlara şu cevabı verdi: *"Ben size bu sefer için mi dedim?"* Konuşmacılar adına Hz. Ömer, *"Hayır"* dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle dedi: *"Siz oraya gireceksiniz, Kâbe'nin anahtarını alacaksınız. Ben ve siz, Mekke'nin merkezinde tıraş olacağız!"* [885]

Hz. Peygamber (s.a.s), Hanımı Ümmü Seleme ile İstişare Ediyor

Kureyş heyeti gittikten ve Hz. Peygamber (s.a.s)'le ashabı arasında yukarıdaki konuşmalar geçtikten sonra, Hz. Peygamber (s.a.s) herkese şöyle seslendi:

"Kalkın, kurbanlarınızı kesin ve tıraş olun!"

Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu emrine hiç kimse cevap vermediği gibi, Mekke'ye girmedikleri için kurbanlarını kesmeye de yanaşmadılar. Hz. Peygamber (s.a.s), söylediklerini üç defa tekrarladığı hâlde hiç kimse kendisine icabet etmedi. Bunun üzerine üzgün ve kızgın bir vaziyette, hanımı Ümmü Seleme'nin çadırına girip oturdu. Onu bu vaziyette gören Ümmü Seleme validemiz *"Ne oldu yâ Resûlallah?"*

885 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, I, 294.

diye birkaç defa sormasına rağmen, o cevap vermiyordu. Nihâyet, *"Yâ Ümmü Seleme! Tuhaf bir şey oldu. İnsanlara, 'kalkın, kurbanlarınızı kesin ve tıraş olun!' dedim; beni duydukları hâlde, yüzüme baktılar ve hiç kimse benim dediklerimi yapmadı!"* diye cevap verdi. Ümmü Seleme ona şöyle dedi: *"Sen kalk çık, hiç kimseyle konuşmadan kurbanını kes, sonra tıraş ol! Onlar da sana uyacaklardır!"* Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s) çadırından çıktı ve yüksek bir sesle *"Bismillahi Allahu Ekber"* deyip kurbanını kesti, sonra da tıraş oldu. Onu gören sahabiler de aynısını yaptılar. Fakat her birinin yüzünden, ne kadar üzgün oldukları okunuyordu. [886]

Müslümanlar, Mekke'ye giremeyip üzgün bir şekilde geri döndüler. Fakat henüz yola çıkmışlardı ki, Fetih Sûresi nâzil oldu [887]; ve Hz. Peygamber (s.a.s), önce Hz. Ömer'e, sonra da diğer sahabilerine bu Sûreyi okuyarak onları teselli etti. [888]

Değerlendirme

1. Allah, Hacc veya Umre ziyâretini -şu veya bu bahaneyle- yasaklayanlardan daha zalim hiç kimsenin olmadığını, Ahirette de en büyük azabın onlara olacağını buyuruyor. [889] Mekke'nin kâfir devleti bile böyle bir yasağı ancak bir sene koyuyor. Üstelik şu veya bu masraf deyip bir kuruş bile para almaya kalkışmadan...
2. Hz. Peygamber (s.a.s), 'elçisi öldürüldü' haberi üzerine Müslümanlardan ölüm biatı alıyor ve savaşa karar vererek taviz vermeyeceğini gösteriyor. Bütün Müslümanlar da seve seve öleceklerini söylüyorlar. Allah, onların bu samimi davranışı hakkında

886 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'ş-Şurut*, 15; Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, I, 296.
887 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 320.
888 Ayrıntılar için bk. Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cizye*, Hadis no: 3011.
889 K. K. Bakara Sûresi, 114.

şöyle buyuruyor: *"Hiç şüphesiz sana biat edenler ancak Allah'a biat etmişlerdir. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir."* [890]

3. Antlaşmanın bütün maddeleri, zahiren Müslümanlar aleyhine tavizler olarak görülüyorsa da, Hz. Peygamber (s.a.s) bunu kabul ediyor. Çünkü o, sahâbesinin göremediklerini görüyordu. Nitekim maddelerin hemen hepsi daha sonra Müslümanların yararına tecelli etti.
4. Bu antlaşmayla Hz. Peygamber (s.a.s), İslâm Devleti'nin güney hududunu emniyete aldı.
5. Hz. Peygamber (s.a.s), Ebû Cendel'i kabul etmemekle *ahd*'e vefânın ehemmiyetini gösterdi.
6. Müslümanların çoğu antlaşmadan memnun olmadıkları halde, liderlerine kesin itaat ettiler. Bu, liderin Müslüman olması halinde kendisine itaat edilmesi gereğine işarettir.
7. Antlaşmanın 3. maddesi, yâni, *"Mekke Devleti'nden bir şahıs Müslüman olup velisinin izni olmadan Medine'ye, yâni İslâm Devleti'ne iltica etse, geri verilecek"* şeklindeki hüküm, Müslüman kadınlara uygulanmamıştır. Nitekim şu ayet-i kerimelerin bu konuda nazil olduğu rivâyet edilir:

"Ey inananlar! İnanmış kadınlar hicret ederek size gelirlerse onları imtihân edin, hicretlerinin sebebini inceleyin. Allah onların imânlarını daha çok bilir. Onların mümin kadınlar olduklarını öğrenirseniz, onları kâfirlere geri çevirmeyin. Bu kadınlar, o kâfirlere helâl değildir. Onlar da bunlara helâl olmazlar. Kâfirlerin (kocalarının) bu kadınlara verdikleri mehirleri iade edin. Bu kadınların mehirlerini kendilerine verdiğiniz zaman, onlarla evlenmenizde bir engel yoktur. Kâfir kadınları nikâhınızda tutmayın; onlara verdiğiniz mehri isteyin; kâfir erkekler de hicret eden mümin kadınlara verdikleri mehirleri istesinler. Allah'ın hükmü budur; aranızda O hükmeder. Allah

890 K. K. Fetih Sûresi, 10

bilendir, Hakîm'dir. Ey mümin erkekler! Eğer eşlerinizden biri, sizi bırakıp kâfirlere kaçar, siz de (onlarla savaşıp) galip gelirseniz, eşleri gitmiş olanlara (ganimetten), harcadıkları kadar verin. İnandığınız Allah'a karşı gelmekten sakının. Ey Peygamber! İnanmış kadınlar, Allah'a hiçbir ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, başkasının çocuğunu sahiplenerek kocasına isnadda bulunmamak ve "ma'rûf"u emrettiğinde, sana karşı gelmemek şartıyla sana biat etmek üzere geldikleri zaman, onları kabul et; onlara Allah'tan bağışlanma dile; doğrusu Allah, bağışlayandır, acıyandır. Ey inananlar! Allah'ın gazabına uğramış bir milleti dost edinmeyin; kâfirlerin kabirde bulunan kimselerden umutlarını kestikleri gibi, onlar da, Ahiret'ten umutlarını kesmişlerdir." 891

Ebû Basîr'in Gerilla Savaşı

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Mekke'den Medine'ye hicretinden sonra, bazı imkânsızlıklar nedeniyle hicret edemeyip Mekke Devleti'nde kalma mecburiyetinde olan Müslümanlara yapılan işkence had safhaya ulaşmıştı. Fakat onlar, Mekke polisinin o korkunç işkencelerine sabrediyor, imânlarından taviz vermiyorlardı. Ölümü dinsizliğe tercih eden o güzel Müslümanlar, bir yandan Medine'ye, Hz. Peygamber (s.a.s)'in yanına kaçmak için fırsat kollarken, diğer yandan da ellerinden geldiğince Müslümanca yaşamaya çalışıyorlardı.

Bu arada Mekke Devleti de görevini yapıyor, şirk üzerine kurulmuş olan düzenlerini koruyabilmek için Müslümanlara acımasızca işkence ediyordu. Ne var ki, bütün kâfirler gibi, onlar da Resûlullah (s.a.s)'in buyurduğu şu ilâhî kanunu göremiyorlardı:

"Zulüm devam etmez!"

Bütün tağutî rejimler şeytanın iğvasıyla idare edildiklerinden, hiç yıkılmayacaklarını sanırlar. Bir gün *"Hak geldi, bâtıl yıkıldı; çünkü*

891 K. K. Mumtehine Sûresi, 10-13.

bâtıl yıkılmaya mahkûmdur" [892] ayetinin hükmüyle karşılaşacaklarını hiç ama hiç düşünmezler; rejimlerine karşı bir tehlike sezdiler mi, aczin ifâdesinden başka bir şey olmayan işkence yöntemlerine başvururlar ve zannederler ki, insanlara işkence yaparak inançlarından vazgeçirebilirler. Firavun öyle yapmamış mıdır? Her taraftan topladığı mahir sihirbazlar Hz. Mûsâ'nın mucizesi karşısında imâna gelip secdeye kapanarak *"Biz Mûsâ'nın Rabbine inandık"* [893] deyince, koca Mısır hükümdarı, tağutu, diktatörü, sayısı milyona varan ordular sahibi Firavun, diğer tağutlar gibi aczinin ifâdesi olan işkence metoduna sarıldı ve İslâm'a giren sihirbazlara şöyle dedi: *"Ben size izin vermeden ona imân mı ettiniz? Elbet ve elbet ellerinizi, ayaklarınızı çaprazlama kestireceğim. Sonra da hepinizi çarmıha gereceğim!"* [894]

Müslümanlara karşı acz içinde olan Mekke Devleti de böyle yapıyordu. Devlet terörü ile Müslümanları bastıracağına, imanlarından edeceğine inanıyordu.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Hicrî 6. senenin Zilkade ayında Mekke Devleti ile yapmış olduğu Hudeybiye Barış Antlaşması, Mekke'de baskı altında olan Müslümanların, Kur'an'ın tabiriyle *"Mustad'afların"* Medine'ye kaçmalarını zorlaştırmış, hatta imkânsızlaştırmıştı. Ne var ki, bazı yasaklar yeni eylem yöntemlerinin oluşmasını sağlıyor.

Müslümanların Mekke'den Medine'ye hicret etmelerini yasaklayan anlaşma maddesi şöyleydi:

"Mekke Devleti'nden bir şahıs Müslüman olup Medine'de Muhammed'e iltică etse, bu şahıs Mekke Devleti'ne iade edilecek."

Hatta hatırlanacağı gibi, Hudeybiye antlaşmasının maddeleri yazıldığı sırada, Kureyş temsilcisi Suheyl b. 'Amr'ın oğlu Ebû Cendel, Hz. Peygamber (s.a.s)'e iltica etmek istemiş, babası Suheyl de antlaşmanın ilgili maddesini hatırlatarak oğlunun Mekke polisinin işkencesinden

892 K. K. İsrâ Sûresi, 81.
893 K. K. A'râf Sûresi, 121-122.
894 K. K. A'râf Sûresi, 123-124.

kurtulup Medine'ye hicret etmesine mâni olmuştu. Resûlullah (s.a.s) da *ahd*'e vefa göstermek için, Ebû Cendel'e sabır tavsiyesinde bulunmuş; Allah'ın ona ve onun gibi ezilmişlere (mustad'aflara) mutlaka bir kurtuluş yolunu göstereceğini söylemişti.

Ebû Basîr de Mekke'de hapsedilip polis işkencesi altında bulunan Müslümanlardandı. Hem Mekke Devleti'nin işkencesinden kurtulmak, hem de İslâm Devleti'nde yaşamak için gizlice kaçıp Medine'de Hz. Peygamber (s.a.s)'e geldi. Muhtemelen Hudeybiye antlaşmasının mültecilerle ilgili maddesinden habersizdi.

Ebû Basîr'in Medine'ye varışının hemen ardından Mekke Devleti'nin elçileri gelip antlaşma maddesi gereğince onu geri istediler. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s), Ebû Basîr'e şöyle dedi:

"Yâ Ebâ Basîr, gördüğün gibi, biz bu konuda onlara söz verdik. Bizim dinimiz, antlaşmaya muhalefeti hoş görmez. Muhakkak ki Allah sana ve senin gibi diğer mustad'aflara bir kurtuluş verecektir. Haydi, onlara geri dön!"

Bunun üzerine Ebû Basîr şöyle dedi:

"Yâ Resûlallah, Müslüman oluşumdan dolayı bana işkence yapılsın diye beni müşriklere geri mi veriyorsun?"

Resûlullah (s.a.s) şu cevabı verdi:

"Ya Ebâ Basîr, git! Muhakkak ki Allah, sana ve senin gibi diğer mustad'aflara bir kurtuluş verecektir!" [895]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu emri üzerine, Ebû Basîr, Mekkeli iki muhafızla birlikte Mekke'ye doğru yola çıktı. Zul-Huleyfe denen yerde mola verdiler. Ebû Basîr, muhafızlardan birine *"Kılıcın çok mu keskin, bakabilir miyim?" dedi. O da, "istersen bak!" diye cevap verince, Ebû Basîr kılıcı aldı ve muhafızın birini öldürdü. Diğer muhafız ise kaçarak Hz. Peygamber (s.a.s)'e geldi. O sırada Mescid'de bulunan Resûlullah (s.a.s) "Ne oldu neyin var?" diye sordu. Adam,*

895 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 323.

"Arkadaşınız arkadaşımı öldürdü" dedi. Daha sonra Ebû Basîr, elinde kılıç olduğu halde çıkageldi ve Resûlullah (s.a.s)'e şöyle dedi: "Yâ Resûlallah, sen sözünde durup beni onlara teslim ettin; ben de işkenceden kurtulmak istedim." [896] Resûlullah (s.a.s) şöyle dedi:

"Bu ne cesaret? Keşke arkadaşları olsaydı!"

Ebû Basîr Gerilla Savaşı Başlatıyor

Hz. Peygamber (s.a.s), Mekke Devleti ile yapmış olduğu antlaşmaya muhalefet etmemek için Ebû Basîr'i Medine'ye kabul etmedi. Bunun üzerine Ebû Basîr, Medine'den ayrılarak Mekke-Şâm yolu üzerinde bulunan *el-'İss* denen yere yerleşti ve Mekke ticaret kervanlarına karşı *gerilla savaşı* başlattı. Mekke'den Şâm'a gitmekte olan ticaret kervanlarına saldırıyor; Mekke Devleti'ni sıkıntıya sokuyordu.

Hadise, İslâm Devleti'nin sınırları dışında cereyan ettiği için Mekke Hükûmeti, Hz. Peygamber (s.a.s)'den, yâni İslâm Devleti'nden herhangi bir talepte bulunamıyordu.

Beri taraftan, Resûlullah (s.a.s) de, Ebû Basîr'in kâfirlere karşı başlattığı gerilla savaşını dolaylı olarak desteklediğinden -çünkü Resûlullah (s.a.s) istese, Ebû Basîr'e bu izni vermez; o da Resûlullah (s.a.s)'in emrine muhalefet etmezdi-, Ebû Basîr, bu faaliyetini her gün biraz daha arttırdı.

Ebû Basîr Gerilla Eğitim Merkezi Kuruyor

Mekke Devleti polisinin işkencesi altında bulunan diğer mustad'aflar, Ebû Basîr'in El-'İss'daki gerilla savaşını duyduklarından; ayrıca Resûlullah (s.a.s)'in *"Keşke yanında arkadaşları olsaydı!"* temennisi ile dolaylı olarak onu desteklediğini öğrendiklerinden; Hudeybiye Antlaşması maddelerinin bu şekilde kendilerini bağlamayacağı hükmüne vardılar ve bu mustad'aflardan, imkân bulanlar, Mekke'den kaçarak

896 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 323-324.

Ebû Basîr'in gerilla kampına iltihak ettiler. Bunlar arasında, Mekke Devleti adına Hudeybiye antlaşmasını imzalayan Suheyl'in Müslüman olan oğlu Ebû Cendel de vardı.

Ebû Basîr, Mekke Devleti'ne karşı öyle düzenli bir gerilla savaşı yürüttü ki, kısa zamanda arkadaşlarının sayısı yetmişi buldu. [897]

Ebû Basîr ve arkadaşları, bu eylemlerini o dereceye çıkarttılar ki, artık müşrik Mekke Devleti'nden bir tek kişi Şâm tarafına geçemiyordu. Yakaladıklarını -çektikleri işkenceye karşılık olmak üzere- öldürüyorlar, mallarını da ganimet olarak alıyorlardı.

Bir kaç samimi ve cesur Müslüman gerilla, eylemleriyle koca Mekke Devleti'ni acz içinde bıraktılar. Mekke Devleti'nin ticarî sirkülasyonu âdetâ felç olmuştu. Kâfir düzenin yapacak hiç bir şeyi yoktu. Tek çareyi Hz. Peygamber (s.a.s)'e müracaatta buldular ve oturup Hudeybiye antlaşmasının ilgili maddesinin iptali için Resûlullah (s.a.s)'e yazı yazdılar.

Böylece, antlaşmanın *"Mekke'den bir şahıs Müslüman olup, Muhammed'e iltica ederse geri iâde edilecek"* şeklindeki maddesi iptal oldu. [898]

Mekke Devleti ayrıca şunları yazıyordu: *"... Ey Muhammed, sana kim gelmek isterse gelsin, onlara ihtiyacımız yok!"* Bu cümlelerin sonunda, -ifâde edilmemesine rağmen- şu düşünce yatıyordu: Sana gelmek isteyen gelsin, yeter ki bizi Ebû Basîr'den kurtar!

Mekke Devleti'nin bu müracaatı üzerine, böyle bir günü bekleyen Ebû Basîr ve arkadaşları, el-'İss'deki gerilla eylemlerine son verip Medine'deki İslâm Devleti'ne geldiler. Onlar zaten İslâm Devleti'ne gelebilmek için bu gerilla eylemlerini başlatmışlardı.

Daha sonra, bu mücahidlerden sağ kalanlar, büyük bir zaferle Medine'ye gidip Resûlullah (s.a.s)'in emrine girdiler. Artık, ehl-i küfür'le olan mücâdelelerine, onun emrinde devam edeceklerdi.

897 Ay. yerler
898 Ay. yerler

Değerlendirme

1. Hz. Peygamber (s.a.s), Müslümanlar için bazı maddî zararları bile olsa, *ahd*'ine sadakat göstermiş ve karşı taraf ihlâl etmedikçe yaptığı antlaşmalara bağlı kalmıştır.
2. Hz. Peygamber (s.a.s), antlaşma yaptığı tarafa antlaşmanın gerektirdiği kadar hak tanıyor; antlaşma metninde olmayan bir hususu düşman aleyhine işletebiliyor. Şöyle ki, yukarıda sözü edilen antlaşma maddesine göre, Mekke'deki kâfir düzenin işkencesinden kaçan Müslümanlar, Medine'ye kabul edilmeyecekti. Ancak Mekke'den kaçan her Müslüman'ın Medine'ye girmedikçe ille de Mekke Devleti'ne iade edilmesi gerekmiyordu. Nitekim Resûlullah (s.a.s) Ebû Basîr gibilerini -Medine'ye gelmemek şartıyla- değil iâde etmek, onları dolaylı olarak desteklemeye yoluna gitmiştir.
3. Hz. Peygamber (s.a.s), Allah yolunda mücâdele verenlerin mutlaka kurtuluşa, zafere ulaşacaklarını buyuruyor. Meğerki bu yolda işkence çekilsin veya şehid olunsun. Zafer Müslümanlarındır ve Hakk mutlaka galip gelecektir.

Allah şöyle buyuruyor:

"Allah size yardım ederse, artık sizi yenecek yoktur. Sizi yardımsız bırakırsa, ondan sonra size yardım edebilecek kimdir? Müminler ancak Allah'a güvenip dayanmalıdır." [899]

Bir başka ayette de Allahu Te'âlâ şöyle ferman buyuruyor:

"Hiç şüphe yok ki, zafere ulaşanlar sadece Allah davasını güdüp, O'nun yolunda olanlardır." [900]

899 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 160.
900 K. K. Mâide Sûresi, 56.

Hayber Savaşı

Hz. Peygamber (s.a.s), Hudeybiye antlaşmasıyla Mekke Devleti'ne karşı güney hudutlarını güvence altına almıştı.

Medine'deki Yahudilerin bir kısmının sürülmesinden, geri kalanının da "*savaş suçlusu*" olarak ağır şekilde cezalandırılmasından sonra, İslâm Devleti nisbî bir rahatlığa kavuştu. Ancak kuzeyde Hayber kalelerine yerleşmiş olan Yahudiler yine de tehlike arz ediyordu. Sürülmelerinden sonra *Hayber*'e yerleşen Nadir Oğulları her fırsatta İslâm Devleti aleyhine çalışıyorlardı.

Bu tehlikenin ortadan kaldırılması için Hz. Peygamber (s.a.s), Hudeybiye dönüşü Medine'de 15-20 gün kaldıktan sonra, hicrî 7. senenin başında, Muharrem ayında[901], ordusuyla beraber Hayber'e hareket etti.

Resûlullah (s.a.s), sahabesinden hiç kimseyi zorlamadı, sadece cihâda gitmek isteyenleri yanına aldı. Kendisine vekâlet etmek üzere, Medine'de *Sibâ' b. Urfute*'yi bırakarak yanına hanımlarından *Ümmü Seleme*'yi aldı ve Hayber'e doğru yola çıktı.[902]

Hayber Yahudileri, ekonomik durumlarına ve kalelerinin sağlamlığına güvendiklerinden, Müslümanların Hayber'e saldırma cesareti gösteremeyeceklerini zannediyorlardı.[903]

901 İbn Sa'd, bu gazvenin Cumâdiye'l-ûlâ ayında yapıldığını yazar (*Tabakât*, II, 106).
902 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 106.
903 Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 637.

Hz. Peygamber (s.a.s), Hayber yakınlarına vardığında gece olmuştu. Yahudiler Müslüman ordusundan hâlâ habersizdiler. Resûlullah (s.a.s) orada şöyle dua etti:

"Ey yedi kat göğün ve yedi kat yerin Rabbi olan Allah, biz Sen'den bu şehrin ve ahalisinin hayrını istiyor; onun şerrinden Sana sığınıyoruz." [904]

Hz. Peygamber (s.a.s), Hayber'e saldırmak için sabahı bekledi. Çünkü onun sünneti böyleydi. O cihâd etmek üzere bir yere gece vardığında, savaşmaz, sabahı beklerdi. Orada ezan sesi duyduğunda saldırmaz; ezan duymazsa, o zaman saldırırdı. [905]

Ertesi sabah, karşılarında İslâm ordusunu gören Yahudiler, kaçışıp şöyle söylemeye başladılar:

"Vallahi Muhammed! Muhammed ve yanında *'Hamîs!*/Ordu!' [906]

Hz. Peygamber (s.a.s) de şöyle diyordu:

"الله اكبر خربت خيبر (Allahu Ekber! Yıkıldı Hayber!)" [907]

Hz. Peygamber (s.a.s), askerlerini bölüklere ayırdıktan sonra, komutanlarına birer bayrak verdi. Kendi bayrağı siyahtı, bunu hanımlarından Hz. Aişe'nin bir elbisesinden yapmıştı. Beyaz olan sancağı ise Hz. Ali'ye verdi. [908]

Bu şekilde savaş başladı.

Yahudi kaleleri çok sarp ve sağlam olduğundan, ilk hamlede Müslüman askerlerinden 50 kadarı yaralandı. [909] Toplam 15 sahabi de şehid oldu.

904 Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 642;. İbn Kesîr, *Sîre*, III, 348.

905 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2784-85; İmâm Şâfiî, *Müsned*, Beyrut, tarihsiz, s. 318.

906 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2785; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 106.

907 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2785, 2829; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 106; İbn Hişâm, *Sîre*, III, 330.

908 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 106.

909 Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 646.

Savaş gündüzleri devam ediyor, geceleri duruyordu. Böylece günler sürdü. Nihayet Hz. Peygamber (s.a.s), Hz. Ömer'in yakaladığı bir Yahudi'ye ve karısına âmân verince, Yahudi silâh deposunu ve kalelerin girişini gösterdi. Bu şekilde ele geçirilen silâh ve mancınıklarla Yahudi kaleleri teker teker düştüler.

Bu olay tarihte az rastlanan bir husus değildir. Günümüzde bile bunun misâlleri vardır. Başka insanları öldürmek için alınan silâhlar, sonradan alıcısına yönelmiştir.

Dünya insanlarını ezen tağutlar, peygamberlerle kıyasıya mücâdele eden müstekbirlerin çoğu, kendi silâhlarıyla öldürülmüşlerdir.

Hakk'a inananlara, kendilerini Allah'a verenlere tevcih edilmiş silâhlar geri tepiyorsa, bunda şaşılacak olan nedir? Tağutların çökmeye mahkûm oldukları mı? Hayır, bunda şaşılacak bir şey yoktur. Zulüm yıkılmaya mahkûmdur.

Allah Dilerse Fâcir Bir İnsanı da Dine Hizmet Ettirir!

Hayber Savaşı sırasında, kendisine Müslüman diyen birisi de savaşa katılmıştı. Bir gün sahabiler Hz. Peygamber (s.a.s)'e gelip, *"Yâ Resûlallah! Şurada bir adam var ki çok güzel savaşıyor!"* Hz. Peygamber (s.a.s) *"O, Cehennem ehlindendir!"* dedi. Daha sonra sahabiler Peygamber Efendimiz'e gelip *"o adam öldürüldü!"* dediler. Hz. Peygamber (s.a.s) yine *"o, Cehennem ehlindendir!"* buyurdu. Gerçekten de sonra gelen habere göre bu adam, aldığı yaraya dayanamamış, intihar etmişti. Resûlullah (s.a.s), bu haberi duyunca şöyle buyurdu: *"Müslüman'dan başka hiç kimse Cennete girmeyecektir! Ve Allah bu dini, fâcir bir adamla dahi destekler!"* [910]

Çoban Esved Cennette

Savaş bu şekilde sürerken, Esved adında bir Yahudi çobanı, efendisine savaşın nedenini sordu. Yahudi şöyle cevap verdi:

910 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2897.

"Adı Muhammed olan bir Mekkeli kendini peygamber sanıyor ve güyâ, Allah için bizimle savaşıyor!"

Savaş devam ederken sürüsünü otlatmaya giden Esved, merakla İslâm karargâhına gidip Hz. Peygamber (s.a.s)'le görüşmek istediğini söyledi. Huzura çıkarılan Esved'e Resûlullah (s.a.s) İslâm'ı anlatınca, Esved Müslüman oldu.

Esved Resûlullah (s.a.s)'e bakıyordu. Hidâyet cereyanına tutulmuştu. Vücudu titriyordu. Gözlerinin içine baktığı Allah Resûlü'nden, riyanın her türlüsünden uzak olarak onun emirlerine teslim olmuş sahâbeden, İslâm ordusundan, o anda bulunduğu ortamdan, hiç anlamadığı şekilde haz almaya başlamıştı. Kendilerini Allah'a adamış olan bu insanlardan vahdaniyetin kokusunu alıyordu. Hiçbirinin lügatinde kibir denen bir şey yoktu. Her birinin göz bebeğinden, bakışlarından Allah'a teslimiyet okunuyordu. Esved'e bir şeyler olmaya başlamıştı. Etrafındaki insanları teker teker süzüyor, her biri için kalbinde bir bahçe açıldığını görüyordu. Etrafındaki bu insanlar adeta Cennet kokuyordu.

Esved kendini toparladı ve Resûlullah (s.a.s)'e bakarak şöyle dedi:

"Eşhedu en lâ ilâhe illallah ve eşhedu enne Muhammeden Resûlullah!"

Esved Müslüman oldu. İnsanların değil, Allah'ın kulu olduğunu anladı. İnsanlara değil, Allah'a eğilip secde edileceğini idrak etti. Artık o, Yahudiler tarafından aşağılanan, hakaret edilen, dövülen bir köle değil; Allah ordusuna katılmış bir neferdi.

Esved, Müslüman olduktan hemen sonra, Hz. Peygamber (s.a.s) tarafından eline kılıç verilerek cihâda gönderildi. Böylece o, biraz önce efendileri olan, kendisini ezen müstekbir Yahudilere karşı savaşmaya gitti.

Aradan çok zaman geçmemişti ki, İslâm karargâhına bir ceset getirdiler. Resûlullah (s.a.s) cesede bakıp yüzünü çevirdi. Merakla bunun sebebini soran sahâbiye:

"Esved, iki hurisiyle Cennette oturuyor; onları rahatsız etmemek için başımı çevirdim" dedi.

Esved şehid olmuştu. [911]

Tek rekât namaz kılmadığı gibi, namazın adını dahi duymamıştı. Orucu bilmiyor, Haccın varlığından da habersizdi. O halde ne yapmıştı ki Resûlullah (s.a.s) onun için böyle demişti?

Esved, bütün Dünya güçlerini, ideolojilerini, tağutlarını ve rejimlerini inkâr ederek; Allah'ı putlardan ayırmıştı. Şehâdet kelimesini getirmiş, put heykelleri etrafında dönerek veya önlerinde eğilerek onlara saygı duymayacağına dâir Allah'a ve Resûlü'ne söz vermişti. Esved bir tek şehâdet kelimesinin manasını öğrenmiş ve onu tatbik etmişti. Allah'ın verdiği emirlerden de sadece cihâdı yerine getirmişti. Allah yolunda canını feda etmiş, tağutlara kul olmaktan kurtulup en yüksek makam olan şehidliğe ulaşmıştı. Yahudi çobanlığından şehâdete, zilletten izzete yükselmişti. Allah, Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

"Şüphesiz ki Allah hak yolunda (savaşarak düşmanları) öldürmekte, kendileri de öldürülmekte olan mü'minlerin canlarını ve mallarını -kendilerine Cennet (vermek) mukabilinde- satın almıştır. (Onun) Tevrat'da, İncil'de ve Kur'an'da (zikr olunan bu va'di) kendi üzerinde hak (ve kat'i) bir va'ddır. Allah kadar *ahd*'ine vefâ eden kimdir? O halde (ey mü'minler) yapmış olduğunuz bu alış veriştен dolayı sevinin. Bu en büyük saadettir." [912]

Esved, alışverişlerin en büyüğünü ve en kârlısını yapmıştı. Esved, en güzel makam olarak şehidlik makamına ulaşmıştı. Allah, bu makama ulaşanlar hakkında şöyle buyuruyor:

"Allah yolunda öldürülmüş olanlar için 'ölüler' demeyin. Bilakis onlar diridirler. Fakat siz iyice anlamazsınız." [913]

911 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 344-345.
912 Kur'an-ı Kerîm, Tevbe Sûresi, 111.
913 Kur'an-ı Kerîm, Bakara Sûresi, 154.

Esved ölmemiş, Allah yolunda şehid olmuştu. Şehid olduğu için de *"diriydi."* [914]

Allah'ı ve Resûlünü Seven Adam

Hayber kalelerinin çoğu düştüğü halde bir tanesi bir türlü fethedilemiyordu. Bir gece Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu:

"Yarın bu sancağı öyle birine vereceğim ki, Allah onun eliyle fethi müyesser kılacak. O Allah'ı ve Resûlü'nü seviyor; Allah ve Resûlü de onu seviyor!" [915]

Ertesi gün sancağı Hz. Ali'ye verdi ve Allah ona fethi müyesser kıldı.

Yahudiler Hz. Peygamber (s.a.s)'e yalvararak başka yere sürülmemelerini istediler. Resûlullah (s.a.s), onların bu arzusunu kabul ederek bütün mallarını ganimet olarak aldı. Arazinin tamamı İslâm Devleti'nin oldu. Yahudiler, sadece İslâm topraklarını işletme ve ziraatını yapma karşılığı olarak elde edilen ürünün yarısını alacaklardı. [916]

Hayber Savaşı sırasında, Hz. Peygamber (s.a.s), eşek etini yemenin yasaklandığını/haram kılındığını ilân etti. [917]

Hayber Yahudileri, bu şartlarla Hz. Ömer (r. a)'ın hilâfeti zamanına kadar yerlerinde kaldılar. Fakat Hz. Ömer, siyasi tasarrufları içerisine Yahudileri de aldı ve onları *Teymâ* ve *Erihâ*'ya sürdü. [918]

914 İhsan Süreyya Sırma, *Yahudi Meselesi*, s. 127.

915 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2812; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 110; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 351; Zehebî, *Târih*, III, 627.

916 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Mezâri'*, hadis no: 2206; Ebû Dâvûd, *Sünen, Kitâbu'l-Buyu', Bâbun fi'l-Müsâkât*, Hadis no: 3410; İbn Kesîr, *Sîre*, III, 378.

917 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2829; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 113.

918 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Mezâri'*, hadis no: 2213.

Olayları uzaktan takibeden *Fedek* Yahudileri de, Hayber Yahudileri gibi İslâm Devleti'ne teslim oldular. [919]

Hz. Peygamber (s.a.s) Safiye binti Huyey b. Ahtab'la Evleniyor

Hayber Savaşının sona ermesinden sonra, Hz. Peygamber (s.a.s), kocası savaşta öldürülmüş olan Safiye binti Huyey b. Ahtab'la evlendi. [920] Hatırlanacağı üzere, Huyey b. Ahtab, Benu Nadîr Yahudilerinin lideri olup Mekkeli müşrikleri Müslümanlar üzerine kışkırtmış, neticede Hendek Savaşı meydana gelmişti. Hendek Savaşından sonra yapılan Kurayza Savaşında, yaptıkları ihanet sonucu öldürülen Yahudilerle birlikte Huyey de öldürüldü.

Hz. Peygamber (s.a.s) Zehirlenmek İsteniyor

Savaş sona erince, Yahudiler Hz. Peygamber (s.a.s)'i öldürmek için ona Zeyneb binti el-Hâris'in [921] zehirle pişirmiş olduğu bir kuzu getirdiler. Allah Teâlâ Yahudilerin bu suikastını elçisine bildirdi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s) Yahudileri yanına çağırarak onlara şöyle dedi:

"Size bir şey sorsam, bana doğru cevap verir misiniz?"

Onlar da:

"Evet!" dediler.

Hz. Peygamber (s.a.s) sordu:

"Babanız kimdir?"

Yahudiler *"Falancadır!"* dediler.

919 Hayber ve Fedek Yahudileri ile yapılan savaşın ayrıntıları için bk. İ. S. Sırma, *Yahudi Meselesi*, s. 75-92.

920 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Enbiyâ*, Had. No: 3187; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 116-117.

921 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 107.

Hz. Peygamber (s.a.s):

"Yalan söylediniz; babanız falancadır!" dedi.

Onlar da:

"Doğru söyledin!" dediler.

Hz. Peygamber (s.a.s) tekrar sordu:

"Kimler Cehennemliktir?"

Yahudiler:

"Önce biz girip biraz kalacağız; biz çıktıktan sonra da sizler gireceksiniz!"

Yahudilerin bu sözleri üzerine Hz. Peygamber (s.a.s):

"Orada kahrolun! Biz asla oraya girmeyeceğiz!" buyurdu.

Hz. Peygamber (s.a.s) son olarak Yahudilere şunu sordu:

"Bana ikrâm ettiğiniz bu kuzuya zehir kattınız mı?"

"Evet!" dediler.

Hz. Peygamber (s.a.s):

"Peki, bunu neden yaptınız?" diye sorunca Yahudiler şöyle cevap verdiler:

"Yalancıysan, senden kurtulacaktık; peygamber isen zaten sana bir zararı olmayacaktı!" [922]

* * *

Bu şekilde Hayber ve Fedek'i de İslâm Devleti'ne bağlayan Hz. Peygamber (s.a.s), ordusunu alarak Medine'ye geri döndü.

Hz. Peygamber (s.a.s), bir yandan kendisi cihâda giderken, öbür yandan da seriyyeler, ordular göndererek cihâdı yaygınlaştırıyordu. Hicrî 7. senenin Şa'ban ayında Hz. Ömer (r. a.)'ı Hevâzin'e [923], Hz. Ebûbekir'i Necid'e, Benû Kilâb'a ve Beşir b. Sa'd el-Ensari'yi de Benû Murre'ye karşı gönderdi. Ramazan ayında Gâlib b. Abdillah, Benû Uval ve Benû Abd b. Sa'lebe kabileleri üzerine gönderildi. Gâlib, birçok ganimet alarak Medine'ye döndü.

922 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cizye*, Hadis no: 2998; İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 115.

923 İbnu Şebbe, *Târihu'l-Medinetu'l-Munevvere*, II, 665.

Hz. Peygamber (s.a.s) Şevval ayında yine Sa'd b. Beşir el-Ensari'yi Ğatafân üzerine gönderdi.

Umretu'l-Kadâ

Daha önce gördüğümüz gibi, Hz. Peygamber (s.a.s) Hicrî 6. senenin Zilkade ayında Umre yapmak için Mekke'ye hareket etmiş; fakat Mekke Devleti'nin onu ve ashabını Mekke'ye sokmamaları üzerine Hudeybiye barış antlaşması yapılmıştı.

Sözü geçen antlaşmanın ilk maddesine göre, Müslümanlar ancak bir sene sonra gelip Kâbe'yi ziyâret edebileceklerdi.

Hicrî 7. senenin Zilkade ayı girince, Hz. Peygamber (s.a.s), kaza Umresi yapmak üzere Mekke'ye hareket etti. Yanında daha önce onunla beraber Umre yapmaya gidip bu görevi yerine getiremeyen Müslümanlar vardı. Resûlullah (s.a.s) ve sahabesi, antlaşma gereği yanlarına silah almadılar.

Buna *'Umretu'l-kısas'* adı da verilir.[924]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in gelişini haber alan Mekkeliler, antlaşma gereği şehri terk ettiler.

Hz. Peygamber (s.a.s) ve ashabı, doğrudan doğruya Kâbe'ye giderek Umre ziyaretlerini yaptılar. Hz. Peygamber (s.a.s), tavafını devesinin üzerinde yaptı. Tavafını bitirdikten sonra Kâbe'nin içine girdi ve Bilâl'e ezan okumasını söyledi; Bilâl de Kâbe'nin duvarı üzerinde ezan okudu.[925]

Allah'ın son peygamberinin, kendi vatanında bulunan Allah'ın evinden menedilişinin üzerinden yedi sene geçmişti. Yedi senedir Kâbe işgal altındaydı; Müslümanlara yasaktı.

Resûlullah (s.a.s) bir taraftan Kâbe'yi tavaf edip Allah'a karşı olan kulluk görevini ifa ederken; öbür yandan da Kâbe'nin içini ve dışını

924 İbn Hişâm, *Sîre* III, 370.
925 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 122.

doldurmuş olan put heykellerini, büstlerini lânetliyordu. Bir gün gelecek, Kâbe'yi heykel ve büstlerden temizleyecek, orada sadece Allah'a kulluk edilecekti.

"Zafer Allah'tandır ve zafer yakındır." [926]

Mekke'ye gelişinin üç günü çabucak geçivermişti. Hz. Peygamber (s.a.s), bu Umresi sırasında *Meymûne binti'l-Hâris* ile evlendi. [927]

Müslümanların Mekke'ye gelişlerinin 4. günü öğlen vaktinde, başlarında *Suheyl b. Amr*'ın bulunduğu Kureyş temsilcileri Resûlullah (s.a.s)'e gelerek üç günün dolduğunu ve şehri terk etmesi gerektiğini bildirdiler.

Resûlullah (s.a.s) ashabıyla beraber Mekke'yi terk edince, gözü arkada kalmıştı. Ne var ki, Rabbi ona Mekke fethini daha önce müjdelemişti bile.

Umretu'l-Kadâ hakkında şu ayetler nâzil oldu:

"Andolsun ki Allah, Resûlünün gördüğü rüyanın hakk olduğunu tasdik etmiştir. İnşaallah (hepiniz) -emniyet içinde, (kiminiz) başlarınızı tıraş ettirerek, (kiminiz saçlarınızı) kısaltarak- korkusuzca mutlaka Mescid'ul-Haram'a gireceksiniz. Fakat (Allah) sizin bilmediğinizi bildi de ondan önce yakın bir fetih yaptı." [928]

İbn Abbâs'ın rivayet ettiğine göre, Müslümanlar Mekke'ye girince Mekkeliler *"Muhammed'in arkadaşlarını Medine humması çarpmış; güç kuvvetleri kalmamış!"* şeklinde dedikodu yapıyorlardı. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s), tavafın ilk üç *şavt*ında koşarak tavaf edilmesini emretti. Resûlullah (s.a.s) bu hareketiyle Müslümanların güç ve kuvvetlerinden hiçbir şey kaybetmediklerini göstermek istiyordu. [929]

Hz. Peygamber (s.a.s) Umretu'l-Kadâ'dan Medine'ye dönünce, cihâdı durdurmamak için Zilhicce ayında İbn Ebi'l-Avcâ'yı Benû Suleym kabilesi üzerine gönderdi.

926 K. K. es-Sâf Sûresi, 13.
927 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 122.
928 K. K. el-Feth Sûresi, 27.
929 Bk. İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 123.

Hicrî 8. senenin Safer ayında, Ğalib b. Abdillah komutasındaki Seriyye, önce *Benû'l-Melluh* üzerine, daha sonra *Murre* kabilesi üzerine gönderildi.

Daha sonra, Şucâ' b. Vehb, Rebiu'l-evvel ayında Benû Amir üzerine gönderilirken; ardından da Ka'b b. Umeyr Vâdi'l-kurâ Arapları üzerine gönderildi.

Mute Savaşı

Hicrî 8. senenin Cemaziye'l-ulâ ayında Hz. Peygamber (s.a.s), Zeyd b. Hârise komutasındaki 3. 000 kişilik İslâm ordusunu Bizans üzerine gönderdi.

Bir zamanlar, tebliğ ettiği dinin salikleri üç-beş kişiyi geçmeyen Hz. Muhammed (s.a.s), on beş sene sonra Dünyanın iki süper devletinden biri olan Bizans'a karşı ordu gönderiyordu.

Bu seriyyenin çıkarılış sebebi, Hz. Peygamber (s.a.s)'in Busra Kralına gönderdiği elçisinin öldürülmüş olmasıydı. Resûlullah (s.a.s)'in, adı Hâris b. Umeyr el-Ezdî olan bu elçisinden başka hiçbir elçisi öldürülmemiştir. [930]

O günkü Dünya sömürüsünü elinde tutan Bizans, bugünkü evlâtları olan Batı'ya -Rusya, Amerika dâhil- bir tek miras bırakıyordu: Emperyalizm...

930 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 128; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 337.

Kültür, medeniyet, sanat; ihtişam, uygarlık diye kafalara işlenen bilgiler, aslında emperyalizmin sömürü kalıntılarından başka bir şey değildirler. Efes'teki sütunlar dikilirken, Kartaca'daki saraylar yükseltilirken, Mısır'daki piramitler inşâ edilirken, Roma'daki tiyatrolar kurulurken; Nemrut'ların, Firavun'ların, Şahların, Kayser'lerin, Paşaların v. s. v. s. lerin put heykelleri için devlet bütçelerinden milyarlar ayrılırken, kaç zavallı kölenin öldüğünü, kaç biçare mustad'afın, ezilmişin hakkı elinden alınarak kendilerine yaşama şansı bile tanınmadığını, piramit taşlarının veya heykel kalıntılarının altında ezildiklerini hiç ama hiç düşündük mü?

Halkları açlıktan ölen pek çok ülkenin *"heykelizm"* uğruna, bütçelerinin bir kısmını hâlâ Roma emperyalizminin kalıntılarını ortaya çıkarmak için ayırdıklarını hiç düşündük mü?

Resûlullah (s.a.s), insanları ezen bu emperyalizmi yıkmak ve yerine İslâm adalet ve nizamını yerleştirmek için cihâd ediyordu. Ne var ki, bu kolay değildi; bu uğurda yüzlerce, binlerce şehid vermek gerekiyordu.

Asker sayısı 3. 000 olan Müslümanların ordusu Medine'den hareket etmeden önce, Hz Peygamber (s.a.s), daha önce gönderdiği hiç bir orduya vermediği bir talimatı onlara verdi. Talimat şuydu:

"Komutanınız Zeyd b. Hârise'dir; Zeyd vurulursa, komutayı Ca'fer b. Ebi Talib alsın; Ca'fer vurulursa, komutayı Abdullah b. Revâha alsın; o da vurulursa, aranızdan birini komutan seçin!" [931]

Hz. Peygamber (s.a.s), bu talimatını verdikten sonra, rengi beyaz olan sancağı Zeyd'in eline verdi. Sonra da elçisinin öldürüldüğü yere kadar gitmelerini, ora halkını Müslüman olmaya davet etmelerini, kabul etmedikleri takdirde savaşmalarını emrettikten sonra, onlarla birlikte Seniyyetu'l-Vedâ' tepesine kadar gidip onları orada uğurladı. [932]

931 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 128; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 338.
932 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 128; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 338.

Resûlullah (s.a.s)'in bizzat isimlerini saydığı bu komutanların şehid olacaklarını bilip bilmediğine dâir kaynaklarımız bir şey söylemediğinden, biz de bir şey söyleyemiyoruz. Fakat bize öyle geliyor ki, Resûlullah (s.a.s)'in bu şekilde -diğer seriyyelerden farklı olarak- komutanlarını ismen tadat etmesi, boşuna değildi. O, her seriyye için bir tek komutan tayin ederken, bu seriyyeye birbiri ardından gelecek üç komutan tayin ediyordu. Belki de Allah ona öyle emretmiş, bu sahabilerinin şehid olacaklarını kendisine bildirmişti.

Abdullah b. Revâha Ağlıyor

Sahâbe İslâm ordusunu ve komutanlarını cihâda uğurluyordu. Sıra Ensâr'dan Abdullah b. Revâha'ya gelince, şair olan Abdullah şiir okuyup ağlamaya başladı. Niçin ağladığını soranlara ise şu cevabı verdi:

"Vallahi ne Dünyaya ve ne de size olan sevgim, beni Allah yolunda cihâddan alıkoyamaz! Fakat ben, Resûlullah (s.a.s)'ın Cehennemden bahseden şu ayeti okuduğunu duymuştum da ona ağlıyorum:

"Sizden ona (cehenneme) girmeyecek hiç kimse yoktur. Bu, Rabbinin kesin olarak üzerine aldığı bir karardır." [933]

Abdullah b. Revaha, okuduğu bu ayetten sonraki ayeti unuttu mu, yoksa hiç mi bilmiyordu; kitaplarımızda bu konuda bir bilgi yok. Zira bir sonraki ayet [934], Müslümanlara müjde niteliğindedir. Allah Teâlâ bu ayetinde şöyle buyuruyor:

"Sonra biz, Allah'tan sakınanları kurtarırız; zalimleri de diz üstü çökmüş olarak orada bırakırız."

Bu arada Hz. Peygamber (s.a.s)'in elçisini öldürenler, Müslüman ordusunun hareket ettiğini haber almış; komutanları *Şurahbîl* 100. 000 asker toplamıştı.

933 K. K. Meryem Sûresi, 71.
934 Ayet, 72.

İslâm ordusu hareket ederek o zamanlar Bizans'ın toprakları içerisinde olup bugün Ürdün'de bulunan *Mu'ân* denen yere varınca, yüz bin kişilik Bizans ordusunun kendilerine doğru gelmekte olduğunu haber aldılar. İslâm ordusu iki gün Mu'ân'da kalarak durum değerlendirmesi yaptı. Müslümanlar, böyle büyük bir orduyla karşılaşabileceklerini bilmiyorlardı. Bazıları, Medine'ye haber gönderip düşman sayısını bildirerek takviye birlikleri istemeyi veya ne yapmaları gerektiği hakkında Resûlullah (s.a.s)'den yeni bir emir istemeyi teklif ettiler.[935] Bunun üzerine Abdullah b. Revâha onları sebat etmeye davet ederek[936] şöyle dedi:

"Arkadaşlar, bizler, şehid olmayı isteyerek bu cihâda çıktık. Biz kâfirlerle, sayımızla veya kuvvetimizle ya da çokluğumuzla değil, Allah'ın bize lutfettiği din gücüyle savaşıyoruz. Bu inançla düşmana karşı gidelim. İki güzelden birisi mutlaka bizim olacak: yâ zafer yâ şehâdet!"[937]

Diğer sahâbiler de şöyle dediler:

"Vallahi İbn Revâha doğru söyledi!."[938]

Abdulah b. Revâha'nın bu sözleri üzerine hareket edildi ve iki ordu *Mute* köyünde birbiriyle karşılaştı.

Bu ne savaştı yâ Rabbi! Yüz bine karşı üç bin... Çılgın bir kartala karşı kanarya... Küfre karşı imân, emperyalizme karşı İslâm... Ezenlere karşı, ezilenleri kurtaranlar, işkencecilere karşı kurtarıcılar...

Ne var ki, mücâdele kolay değildi. Dünya emperyalizmlerinin hiç biri, yanlarında binlerce kurban götürmeden çökmemişti. Kanarya, gerekirse yavrusunun kurtuluşu için ölmeliydi; ölüyordu da...

Batı emperyalizminin ceddi olan Bizans ise yıkılmamaya çalışıyordu. Yıkılmamak için de insanları eziyor, binlercesini, milyonlarcasını

935 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 375.
936 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 129.
937 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 339.
938 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 375.

köleleştirmeye devam ediyordu. Parlak beyinleri parayla, makamla, statüyle satın alarak gücünü sürdürmeye çalışıyordu. Milyonlarca insanın insan gibi yaşayamaması, hayvanlar gibi kötü muamelelere tabi tutulması umurunda bile değildi. Bütün bunlara rağmen bir gün o da yıkılacaktı. İnsanlığın kurtuluşu için yıkılması gerekiyordu. Mute'dekiyle olmazsa başka bir savaşla yıkılacaktı. Komutanların en güzeli, insanların tek örneği, peygamberlerin mührü Hz. Muhammed (s.a.s) şöyle ferman buyuruyor:

"Zulüm asla devam etmez!"

Mute Savaşı olanca şiddetiyle devam ediyordu. İslâm ordusu komutanı Zeyd b. Hârise yaralar içinde kalmış, her tarafından kanlar akıyordu. Aldığı ok ve mızrak yaralarıyla atından yere düşmüş, sancağı elinden düşmüştü. [939] Kanlar içindeydi. Sıcak ve anlamlı bir kan... İslâm Devleti'nin duvarlarındaki tuğlaların çamurunun yoğrulduğu bir kan... Mescidler, İslâm kaleleri bu kanlarla inşa edilmişti. İslâm gemisi şehid kanlarının üzerinde yürümüştü. Koca Zeyd b. Hârise'nin kanı akıyordu ama, bu kan onu Mekke'deki kölelikten İslâm ordu komutanlığına yükseltmişti. Şehidler Dünya Cehenneminden ahiret Cennetine giden güzel ve şerefli yolculardı. Milyonların gıpta ettiği, Allah yolunda cepheden cepheye cihâda koşan ve şehidlik mertebesine yükselen müminler... İslâm Devleti'nin duvarlarını, sütunlarını şehidlerin kanı oluşturmuştu. İslâm'ın binası onların omuzlarında yükselmişti. Onlar kendilerini davalarına kurban etmişlerdi. Kanın kaybolmadı ey Zeyd! Bizans emperyalizminin kirlettiği toprakları kanınla takdis ettin! Adın ve kanın bugüne dek hep cihâd alameti oldu; ne mutlu sana!"

Zeyd şehid oldu. Bunun üzerine, Resûlullah (s.a.s)'in emri gereğince sancağı Ca'fer kaptı. Ca'fer de aynı azim ve kahramanlıkla düşmanla savaşıyor, İslâm'ın sancağının yere düşmemesine çalışıyordu. Derken sağ eli kesildi. Sancağı sol eline aldı. O da kesilince Ca'fer

939 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 129.

atından yere düşerek sancağa sarıldı. İki kolu kesilmiş, yüzlerce yara içerisinde kalmış, her tarafından kanlar akıyordu. Bizans askeri bununla da yetinmedi; Hz. Peygamber (s.a.s)'in amcaoğlunu, Hz. Ali'nin kardeşini paramparça ettiler. [940]

İki kolu kesilerek şehid edilen Ca'fer, o günden sonra *"Ca'fer-i Tayyar"* (Uçan Ca'fer) diye anılacaktı. Resûlullah (s.a.s), Allah'ın Kendi uğrunda şehid olan Ca'fer'e iki kanat lutfettiğini, onun Cennette bu kanatlarla uçtuğunu buyurmuştu (s.a.s) [941].

Ca'fer-i Tayyar, Mekke döneminin en sıkıntılı günlerini yaşamış, Allah yolunda Habeşistan'a hicret etmiş ve Hz. Peygamber (s.a.s)'in emriyle İslâm Devleti'ne, Medine'ye yeni gelmişti.

İslâm mücahidlerine durmak yoktu. Ca'fer de bu ilkeye uyarak cihâda çıkmış ve İslâm Devleti'nden binlerce km. ötede, ıssız Mute köyünde şehid olmuştu. Şehid olduğunda daha otuz üç yaşındaydı. [942]

Komutayı Ca'ferden devralan Abdullah b. Revâha da bir müddet sonra şehid oldu. Arkadaşları Zeyd ve Ca'fer'e kavuşmuş, susamış olduğu kaynağa, şiirle söylediği şehâdete, mertebelerin en yükseğine o da ulaşmıştı.

Üç şehid, üç komutan... Kendilerini Allah'a fedâ edip O'nun Cennetine ulaşan üç Müslüman... Üçü de Allah için ölme yarışını kazanıp madalyaların en güzeline, ödüllerin en büyüğüne kavuştular: Şehâdet.

Allah bu üç sahabinin şehid olduklarını Resûlüne bildirmiş, o da Mescid'de, olanları anlatmıştı. [943] Ordusunun yenildiğini öğrenen Hz. Peygamber (s.a.s), o gün sadece namaz kıldı; hiç kimseyle konuşmadı. Fevkalade üzgündü. Sabah namazına geldiğinde ise tebessüm ediyordu. Sahabe kendisine bu tebessümünün sebebini sordu. Hz. Peygamber (s.a.s) onlara şu cevabı verdi:

940 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 129.
941 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 378.
942 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 378.
943 Bk. Buhârî, *Sahih*, *Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis No: 2898.

"Dün sahabem için çok üzülmüştüm. Fakat daha sonra onları Cennette gördüm." [944]

Allah'ın savaş anını peygamberine nasıl gösterdiğini, İbn Hişâm şöyle anlatıyor:

"Bu üç sahabinin şehadetini Resûlullah (s.a.s) şöyle anlattı: Zeyd sancağı alıp savaşmaya başladı, sonra şehid oldu; sancağı alan Ca'fer savaştı ve şehid oldu. Resûlullah (s.a.s) bunları söyledikten sonra sustu. Onun susması üzerine Ensâr üzüldü. Acaba kendilerinden olan Abdullah -ki Zeyd ve Ca'fer'den sonra tayin edilen komutandı-, bir yanlışlık mı yapmıştı? Derken Resûlullah (s.a.s) devam etti: Ca'fer'den sonra sancağı Abdullah alıp savaştı; o da şehid oldu." [945]

Daha sonra Hz. Peygamber (s.a.s), Ca'fer'in evine gitti. Kendisine yer gösterilip oturduktan sonra, Ca'fer'in çocuklarının getirilmesini emretti. Çocuklar getirilince, onları sevip başlarını okşamaya başladı. Bunu yaparken gözlerinden yaşlar boşandı. Onun bu hâlini gören Ca'fer'in hanımı, *"Yâ Resûlullah! Yoksa Ca'fer'e bir şey mi oldu?"* diye sordu. Resûlullah (s.a.s) da, *"evet, biraz önce şehid oldular"* dedi ve Ca'fer'in hanımı ile çocuklarını, ağlayıp ağıtlar yakmaya başlayan kadınlarla baş başa bırakıp oradan ayrıldı. [946]

Düşen sancağı, Sâbit b. Akram [947] aldı ve tezelden bir komutan seçmelerini söyledi. Ona *"sen ol!"* dendiyse de, o daha layığını önererek sancağı ve komutayı Halid b. Velid'e (Allah'ın Kılıcı'na) verdiler.

Mahir bir asker olan Halid, ordusunun düzeninde bazı değişiklikler yaparak düşmanda Müslümanlara takviye birlikleri geldiği intibaını uyandırdı. Bunun üzerine Bizans ordusu çekilince, Halid de daha fazla zayiat vermemek için ordusunu alıp Medine'ye döndü. [948]

944 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 130.
945 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 380.
946 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 380.
947 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 379.
948 İbn Kesîr, *Sîre*, III. 467; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 341.

Değerlendirme

1- İslâm ordusu bu savaşta yenilmiş gibi görünse de, Bizans ordusuna İslâm'ın gücünü göstermeye başarısını elde etti. Nitekim tarih göstermiştir ki, Bizans İmparatorluğu olanca techizat ve askeri gücüne rağmen, Mute'den ileriye geçemedi; bilâkis günden güne topraklarını kaybederek Kostantiniyye'ye (İstanbul'a) doğru geri çekildi. Fakat İslâm gücü onu orada da barındırmadı.

2- Bu savaşta üç büyük İslâm komutanı şehid oldu. Şehid oldular ama canları pahasına da olsa, Bizans'ı durdurmasını bildiler.

Allah şöyle buyuruyor:

"Allah, kendi yolunda, birbirine kenetlenmiş (yekpâre ve müstahkem) bir binâ gibi, saf (lar) bağlayarak savaşanları sever." [949]

Mute savaşından sonra Hz. Peygamber (s.a.s) düşman kuvvetlerinin Müslümanlar aleyhine birleşmelerini önlemek için Cemaziye'l-ahire ayında Amr b. As komutasında Kudâ'a kabilesine karşı bir seriyye gönderdi. Asker olarak Hz. Ebûbekir ile Hz. Ömer de bu seriyyede bulunuyordu.

Receb ayında, Ebû Ubeyde b. Cerrâh, *Cuheyne* kabilesine karşı gönderildi.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Şaban ayında Ğatafân üzerine gönderdiği Ebû Katade, ganimet olarak 200 deve ve 2000 koyunla Medine'ye döndü.

Mekke'nin Fethi

Resûlullah (s.a.s), Mekke fethine çıkmadan, Ramazan ayında Ebû Katade'yi seriyye komutanı olarak *Batnu İdem*'e gönderdi. Bu seriyyenin gayesi, Hz. Peygamber (s.a.s)'in Mekke fethi için harekete geçirdiği ordunun istikametini düşmanlara ters göstermek ve savaşa gidildiğini kamufle etmekti. Nitekim bu seriyye ile karşılaşanlar, Hz.

949 K. K. es-Sâf Sûresi, 4

Peygamber (s.a.s)'in o tarafa gideceğini sanmışlardı; hâlbuki o sırada Resûlullah (s.a.s) Mekke yolundaydı.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Mekke Devleti ile imzaladığı Hudeybiye antlaşmasına göre, Benû Bekr kabilesi Kureyş'le, yâni Mekke Devleti ile, Huza'a kabilesi de İslâm Devletiyle müttefik olmuşlardı.

Bilâhare, bu iki kabile arasındaki bir anlaşmazlıktan dolayı savaş çıkmış, Mekke Devleti de Hudeybiye antlaşmasına muhalefet ederek müttefiki olan Benû Bekr'e gizlice yardım etmişti.

Bu hadise üzerine, Huza'a'dan Amr b. Salim, Medine'ye giderek durumu Resûlullah (s.a.s)'e anlattı ve ondan yardım istedi.[950] Resûlullah (s.a.s), Amr'a çok kapalı bir şekilde:

"Yardım edildin, yâ Amr b. Salim!" sözleriyle cevap verdi.

Bu sırada Huza'a'dan bir heyet daha gelerek Mekke Devleti'nin yaptığı ihâneti Hz. Peygamber (s.a.s)'e anlattı ve onlar da yardım istediler.

Mekke Devleti Huza'a'nın İslâm Devleti nezdindeki bu girişimlerinden büyük bir ihtimalle haberdar olmuş ve endişeye düşmüştü. Çünkü anlaşmaya ihânet ettiklerini gizleyemeyeceklerini ve Resûlullah (s.a.s)'in duyduğu takdirde bunu cezasız bırakmayacağını biliyorlardı. Nitekim Resûlullah (s.a.s) o güne kadar, Müslümanlara yapılan hiçbir ihâneti cezasız bırakmamıştı.

Mekke Lideri Ebû Sufyân Yalvarıyor

Bu hadiselerden sonra, korkuya kapılan Mekke Devleti'nin lideri Ebû Sufyân, antlaşmayı yenilemek ve devletini Hz. Peygamber (s.a.s)'e karşı emniyete almak için Medine'ye gitti.

Ebû Sufyân Medine'de doğruca kızı Ümmü Habibe'nin evine vardı. Kızı Ümmü Habibe hem Müslüman, hem de Hz. Peygamber (s.a.s)'in hanımıydı.

950 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 394.

Ebû Sufyân, kızının evinde Resûlullah (s.a.s)'in minderi üzerine oturmak isteyince, Ümmü Habibe minderi katlayıp kaldırdı. Kızının bu hareketi üzerine şaşırıp kalan Ebû Sufyân şöyle dedi:

"Kızım, bilemiyorum: minderi mi bana, beni mi mindere tercih ediyorsun?" Ümmü Habibe babasına şöyle cevap verdi:

"O Resûlullah (s.a.s)'in minderidir. Sen ise müşrik ve necis bir adamsın. [951] *Onun için, Resûlullah (s.a.s)'in minderi üzerine oturmanı istemiyorum."*

İmândan yoksun olduğu için kızının bu hareketine bir anlam veremeyen Ebû Sufyân, kızının yanından ayrılarak şöyle dedi:

"Vallahi kızım, sen benden ayrıldıktan sonra, sana kötülükler musallat olmuş!" [952]

Kızından bile yüz bulamayan Ebû Sufyân, Mescid'e giderek Hz. Peygamber (s.a.s)'le konuştu; fakat Hz. Peygamber (s.a.s) ona hiç bir cevap vermedi. Bunun üzerine aracı olması için Hz. Ebûbekir'e gitti; o da yüz vermedi. Ne garip tecellidir ki, bir zamanlar Mekke'de Hz. Ebûbekir'e işkence yapmış olan Ebû Sufyân, şimdi gelmiş ona yalvarıyor fakat yüz bulamıyordu.

Daha sonra Hz. Ömer'e yalvarmaya başlayan Ebû Sufyân'a, Hz. Ömer (r. a.) şöyle dedi:

"Sizin için Resûlullah (s.a.s)'in yanında şefaatçi olayım, öyle mi? Oysa ben sizinle savaşmaktan başka bir şey düşünmüyorum! Vallahi sizinle savaşmak isteyen küçücük bir karınca bile olsa, ona yardım ederim!" [953]

Nihayet Ebû Sufyân Hz. Ali'nin evine gitti.[954] Yanında hanımı Hz. Fatima ile oyun oynamakta olan oğlu Hz. Hasan vardı. Ebû Sufyân şöyle dedi:

951 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 349.
952 Ay. es. III, 396.
953 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 349-350.
954 Ayrıntılar için bk. Makrîzî, *İmtâ'*, I, 350.

"Yâ Ali, sen halkın en merhametlisisin, bir ihtiyacım var, onu görmeden gitmem! Bunun için bana Muhammed'in yanında şefaatçi ol!"

Hz. Ali şöyle dedi:

"Neyin var yâ Ebâ Sufyân? Vallahi Resûlullah (s.a.s) öyle bir işle meşguldür ki, o konuda onunla konuşamıyoruz."

Bu sefer Ebû Sufyân, Hz. Fatıma'ya yalvardı. Fakat o da bu işe yanaşmadı. Bunun üzerine Ebû Sufyân Hz. Ali'ye şöyle dedi:

"Yâ Ebâ'l-Hasan, benim işim çok zorlaştı. Bana bir nasihat etsene!"

Hz. Ali şöyle cevap verdi:

"Vallahi işine yarayacak bir şey bilmiyorum. Fakat sen Benû Kinâne'nin reisisin, kalk insanlar arasında dolaş ve memleketine dön!"

Ebû Sufyân *"Sence bu bana bir yarar sağlar mı?"* diye Hz. Ali'ye sorunca, onun cevabı şu oldu:

"Vallahi zannetmiyorum, fakat senin bundan başka yapacağın bir şey yok!" [955]

Hz. Ali'nin bu sözleri üzerine, Mescid'e gidip Müslümanlar arasında şaşkın şaşkın dolaşan Ebû Sufyân, yüksek sesle, *"Ey insanlar, işte ben aranızda dolaştım"* dedi ve atına binerek Mekke'ye geri döndü. [956]

Ebû Sufyân Mekke'ye dönünce, başından geçenleri anlatarak kimsenin onu kabul etmediğini, nihayet Hz. Ali'nin tavsiye ettiği bir hareketi yaparak döndüğünü Mekke Devleti'nin ileri gelenlerine söyledi. Onlar da Hz. Ali'nin bu hareketiyle Ebû Sufyân'la alay ettiğini söylediler.

Mekke Devleti'nin bu ihânetine karşı, Resûlullah (s.a.s) harekete geçti ve ordusunun hazırlanmasını emretti. Ordu hazırlanıyor, fakat nereye sefer yapılacağını bilmiyordu. Resûlullah (s.a.s), Mekke için

955 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 350.
956 İbn Hişâm, *Sîre*, III, 397; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 350.

hazırlık yaptığını aile efradına bile söylemedi.[957] Çünkü o, Mekke Devleti'ni gafil avlamak istiyordu. En yakın arkadaşı olan Hz Ebûbekir (r. a) bile nereye gidileceğini bilmiyordu. Ancak ordunun hareketine bir iki gün kala, Hz. Peygamber (s.a.s) Mekke'ye gidileceğini söyledi.

Hâtıb b. Ebi Beltaa'nın Hıyaneti

Bu sırada, Hâtıb b. Ebi Beltaa adında bir sahabi, Kureyş'e Resûlullah (s.a.s)'in hareketini bildirmek için bir mektup yazarak Mekke'ye gitmekte olan ihtiyar bir kadına verdi. Kadın, mektubu saçları arasına gizleyerek Mekke'ye hareket etti. Hâtıb, bu mektubuyla üç kişiyi haberdar ediyordu: *Safvân b. Umeyye, Süheyl b. Amr* ve *İkrime b. Ebî Cehil*... Bu görevi için Hâtıb kadına o gün için iyi para olan 10 dinar vermişti.[958] Bir müddet sonra Cebrail (a. s.) gelerek bu konuda Hz. Peygamber (s.a.s)'e haber verdi. Resûlullah (s.a.s) derhal Hz. Ali ve Hz. Zübeyr'i kadının peşine gönderdi.[959]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in tarif ettiği kadın yakalanınca, kendisinde böyle bir kâğıdın olduğunu inkâr etti. Fakat Hz. Ali'nin tehdidi üzerine saçları arasından mektubu çıkardı.[960]

Hz. Ali mektubu alıp doğruca Resûlullah (s.a.s)'e getirip verdi. Resûlullah (s.a.s) Hâtıb'ı çağırarak bu hareketinin sebebini sordu. Hatıb şöyle dedi:

"Yâ Resûlallah, vallahi ben Allah'a ve Resûlüne inanıyorum. Bu konuda da imânımda hiçbir zaman değişiklik olmadı. Hiç kimsem olmadığından, Mekke'de kalan ailemin kendisini korumasını istedim ve bunun için mektup yazdım.[961]

957 Ay. yerler
958 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 352.
959 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2845.
960 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2845.
961 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2845.

Hâtıb'ın bu hareketine karşı, onu öldürmek isteyen Hz. Ömer'e, Resûlullah (s.a.s) müsaade etmedi; çünkü Hâtıb, Bedir Savaşı'na katılanlardandı. Sonra onun hakkında şu âyet nâzil oldu:

"Ey imân edenler, benim de düşmanım, sizin de düşmanınız (olanları) gizli sevgiyle dostlar edinmeyin. Hâlbuki onlar Hakk'dan size geleni inkâr etmişlerdi. Onlar, peygamberi de, sizi de Rabbiniz olan Allah'a imân ediyorsunuz diye (yurtlarınızdan) çıkarıyorlardı. Eğer siz, benim yolumda cihâd etmek ve benim rızamı aramak amacıyla çıkmışsanız (nasıl) onlara karşı hâlâ sevgi beslersiniz? Hâlbuki ben sizin gizlediğinizi de, açıkladığınızı da çok iyi bilenim. İçinizden kim bunu yaparsa muhakkak ki, yolun ta ortasından sapmış olur. Eğer onlar sizi ele geçirecek olurlarsa, size düşman kesilirler, ellerini ve dillerini kötülükle size uzatırlar. Onlar sizin küfre sapmanızı içten arzu etmişlerdir. Ne akrabalarınız ne evlâtlarınız (Ahiret azabına karşı) size asla faide veremez. Kıyamet gününde (Allah onlarla) aranızı ayıracaktır. Allah ne yaparsanız hakkıyla görendir." [962]

Hz. Peygamber (s.a.s) Mekke'ye Hareket Ediyor

Ramazan ayının onuncu günü, Resûlullah (s.a.s) 10. 000 kişilik ordusuyla Mekke'ye hareket etti. Bu arada Mekke Devleti, her tarafa casuslar gönderdiği halde, İslâm ordusunun nereye gitmek istediğini öğrenememişti.

Hz. Peygamber (s.a.s), Mekke'ye yaklaşınca, o sırada Müslüman olmuş olan amcası Hz. Abbas onlarla görüşmüş, İslâm ordusunun savaşla Mekke'ye girmemesi için çareler aramaya koyulmuştu. O, Mekke Devleti adına birilerinin Hz. Peygamber (s.a.s)'e giderek âmân dilemesini arzu ediyordu. Çünkü biliyordu ki, İslâm ordusu Mekke'ye savaşla girecek olursa, Kureyş'ten hiç kimse kurtulamayacaktı.

962 K. K. Mümtehine Sûresi, 1-3.

Fetihten bir gün önce, geceleyin Hz. Abbas, Ebû Sufyân'a rastladı. O sırada Mekke'yi çevreleyen dağlarda binlerce ateş yakılmıştı. Abbas, ateşlerin İslâm ordusuna ait olduğunu söyleyince, korkusundan donakalan Ebû Sufyân *"Peki ne yapacağız?"* diye sormaya başladı. Hz. Abbas ona şöyle dedi: *"Vallahi seni yakalarsa boynunu vuracak; benimle beraber şu katıra bin de seni Resûlullah (s.a.s)'e götüreyim, âmân dile!"*

Ebû Sufyân, Hz. Abbas'la beraber Resûlullah (s.a.s)'e doğru gitti. Gece karanlığında Ebû Sufyân'ı fark eden Hz. Ömer (r. a.) onu öldürmek istedi. Ne var ki, onu ancak Resûlullah (s.a.s)'in çadırında yakalayabildi.

Hz. Peygamber (s.a.s), Ebû Sufyân'ın sabahleyin kendisine getirilmesini emretti. Ertesi günü Ebû Sufyân getirilince, Resûlullah (s.a.s) ona şöyle dedi:

"Sana ne oluyor yâ Eba Sufyân? Hâlâ Allah'dan başka ilâh olmadığına inanmıyor musun?" Ebû Sufyân şöyle dedi:

"Vallahi O'ndan başka ilâh olmuş olsaydı, bu işte bana biraz yardımcı olurdu!" Resûlullah (s.a.s) tekrar sordu:

"Hâlâ benim Allah'ın Resûlü olduğuma inanmıyor musun?" Ebû Sufyân şu cevabı verdi:

"Vallahi hâlâ nefsimde bir şeyler var!"

Bunun üzerine Hz. Abbâs, Ebû Sufyân'a Müslüman olmasını, yoksa yarın öbür Mekkelilerle beraber kafasının kesileceğini söyleyince, Ebû Sufyân Müslüman oldu. Zaten yapacak başka bir şeyi de kalmamıştı.

Hz. Abbas, Resûlullah (s.a.s)'e, Ebû Sufyân'ın gösterişi sevdiğini, ona bir ihsanda bulunmasını söyleyince, Resûlullah (s.a.s):

"Peki, öyleyse... Ebû Sufyân'ın evine giren, evine kapanıp kapısını kapatan ve Kâbe'nin yanına sığınan herkes, hayatından emin olacak!" dedi. Ebû Sufyân gitmek isteyince de, Resûlullah (s.a.s) Hz. Abbas'a şu emri verdi:

"Ebû Sufyân'ı yanında tut ve Mekke'ye salma! Onu vadinin en dar yerine yerleştir de İslâm ordularının Mekke'ye girişini seyretsin!" Hz. Abbas da verilen emri harfiyyen yerine getirdi. [963]

İslâm Ordusu Mekke'ye Giriyor

Hz. Peygamber (s.a.s), ordusunu gerektiği şekilde tanzim etmiş, komutanlarını ona göre seçmişti. Ordu, bölük bölük Mekke'ye girmeye başladı.

Müşriklerin Müslümanlara yasakladıkları Mekke... Şehirlerin annesi (Ummu'l-Kurâ) Mekke... İnsanoğlunun yeryüzündeki ilk durağı Mekke... Allah'ın evi Kâbe'yi vadileri arasında saklayan Mekke... Fetholundun işte! Ebrehe ordusundan kurtulduğun gibi, şirkin kanunlarından, heykellerinden, putlarından da kurtuldun! İnsanları sömüren müşrik aristokrasi, düzeniyle, rejimiyle, silâhıyla, işkenceci polisiyle yerle bir oldu! Allah'ın orduları seni put heykellerinden temizlemeye geliyor! Bu gün tağutlar kahrolacak; onların İslâm nizamından kaçan dalkavukları, yardakçıları kaçacak delik arayacaklar. Onlara yaranmak için Müslümanları jurnalleyenler, taptıkları insanlardan ve kanunlarından, polisinden, işkencecilerinden hiçbir yardım göremeyecekler.

"Bunlar, Allah'ın kendilerine lânet ettiği kimselerdir. Allah kime lânet ederse artık ona hakiki hiçbir yardımcı bulamazsın." [964]

Allah'ın Peygamberi, İslâm ordusunun komutanı, İslâm Devleti'nin Başkanı Hz. Muhammed (s.a.s), yeşil bir cübbe giymiş, askerleriyle Mekke'ye giriyordu.

Düne kadar müşrik devletin müşrik başkanı olan Ebû Sufyân, bütün bu olup bitenlere bakıyor; rejiminin sütun sütun, kanun kanun, heykel heykel yıkılışını seyrediyordu. Herkes İslâm'a teslim oluyordu.

963 Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 404.
964 K. K. Nisâ Sûresi, 52.

Şehre giriş izni verildikten sonra Mekke'ye giren, bir zamanların tağutu Ebû Sufyân, kavmine ancak şunları diyebiliyordu:

"Ey Kureyş! Bu gelen Muhammed'dir. Ve ona karşı koyma imkânınız yoktur! Ebû Sufyân'ın evine giren, evine kapanıp kapısını kapatan ve Kâbe'nin yanına, Harem'e sığınan, hayatından emin olacaktır!"

Karısı Hind bile Mekke liderinin teslim oluşuna şaşırmış, onu lânetliyordu.[965] Zavallı Hind bilmiyordu ki, er veya geç, bütün liderler, başkanlar, firavunlar, nemrutlar, tağutlar, Allah'ın kanunlarına boyun eğecekler, O'nun hükmü altına gireceklerdir.

Bu sırada Resûlullah (s.a.s), *Zû-Tuvâ*'ya gelmişti. Bir yandan Mekke'ye öbür yandan da kaçışan insanlara bakıyordu. Bir zamanlar ona ve sahâbesine her türlü işkenceyi yapanlar, bir an önce evlerine ya da Harem'e girebilmek için birbirlerini ezip koşuyorlardı. İslâm ordusu ise vakarlı bir şekilde şehri teslim alıyordu. Resûlullah (s.a.s), bu manzarayı uzun uzun seyretti ve Rabbi'nin verdiği bu fethe şükretmek için başını eğdi, önüne baktı. İnsanın en tehlikeli anıydı bu... Yaptığı bir işi kendisinin başardığı zehâbına kapılmak... Hâlbuki o, öyle yapmadı. Tevazunun en güzeliyle başını eğdi ve:

"Yâ Rabbi, bütün bunları yapan Sen'sin!" dedi.

Hz. Peygamber (s.a.s), Zu-Tuvâ'da ordularını ayırarak Mekke'ye değişik yerlerden girmelerini emretti.[966]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Artık Mekke'de Evi Yoktu

Hz. Peygamber (s.a.s), askeriyle birlikte Mekke'ye girerlerken, yanında bulunan hanımı Ümmü Seleme ve diğerleri *"Evinize mi gidiyoruz yâ Resûlallah?"* diye sorunca, o şu cevabı verdi:

"Akîl bize ev mi bıraktı? Hepsini satmış!"

965 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 405.
966 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 406.

Allah'ın Resûlü sadece Mekke'den çıkarılmamış, evi bile satılmıştı. Resûlullah hiçbir eve gitmiyor, vaktinin çoğunu Harem'de yâni Kâbe'nin yanında geçiriyordu. [967]

Mutlaka Öldürülmesi Emredilenler

İslâm ordusu Mekke'ye girince, Resûlullah (s.a.s) komutanlarına kesin olarak şu emri verdi:

"Size karşı koymadıkları müddetçe hiç kimseyi öldürmeyeceksiniz!" Fakat bu emri verdikten sonra, bazı isimleri sayarak, şöyle dedi: *"Şu sayacaklarımı ise, Kâbe'nin örtüsü altında dahi görseniz, çıkarıp öldürünüz!"*

Kimdi bunlar?

1. *Abdullah b. Sa'd*: Bu adam, Müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber (s.a.s)'e vahiy kâtipliği yapmış, bilâhare irtidâd ederek yâni İslâm'dan çıkarak, Mekke Devleti'ne sığınmıştı. [968]
2. *Abdullah b. Hatal*: Bu adam, Medine'de Müslüman olduktan sonra, Hz. Peygamber (s.a.s), yanına Ensâr'dan bir yardımcı vererek onu bir yere gönderdi. Yolda, yardımcısından bir oğlak bulup kesmesini ve uyanıncaya kadar pişirmesini isteyen Abdullah, uyandığında isteğinin yerine getirilmediğini görünce, yardımcısını öldürerek irtidad etti ve Mekke Devleti'ne sığındı.
3. İslâm'la alay edip türkü söyleyen ses sanatkârı iki kadın.
4. *Huveyris b. Nukeyz*: Bu adam, Mekke Devleti'nin işkenceci polislerindendi.
5. *Mikyes b. Hubabe*: Bu adam, hataen kardeşini öldüren Ensâr'dan bir sahabeyi öldürmüş ve mürted olarak Mekke Devleti'ne sığınmıştı.
6. *Sara* adındaki işkenceci kadın.

967 Ayrıntılar için bk. Makrîzî, *İmtâ'*, I, 388-389.
968 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 409.

7. Ebû Cehil'in oğlu *İkrime.* [969]

Öldürülmeleri emredilen bu insanları bir sınıflamaya tabi tutacak olursak, üç sınıf insan ortaya çıkar ki Hz. Peygamber (s.a.s) bunlara hayat hakkı tanımıyor:

1. İslâm'dan çıkıp kâfirlerin safına geçenler
2. İslâm'la mücâdele etmek için -şekli ve cinsi ne olursa olsun- alay etme yolunu seçenler.
3. Müslümanlara işkence yapanlar.

Resûlullah (s.a.s) Kâbe'de

Resûlullah (s.a.s) Mekke'ye girince, doğruca Kâbe'ye gitti. Artık Allah'ın evine, son dinin kıblesine kavuşmuştu. Bilâl'e Kâbe'nin duvarına çıkıp ezan okumasını emretti. [970] Tıpkı Müslümanlar gibi, tıpkı Mekke gibi, Allah'ın evi de put heykellerinden, şirk kanunlarıyla yönetilmekten kurtulmuştu.

Bilâl ezan okumaya başladı:

"Allahu Ekber [Allah en Büyüktür]!" [971]

Mekkeliler böyle bir şey duymamışlardı. Bilâl'in *"Allahu Ekber"* sesleri Mekke vadisini çınlatırken, küfür rejiminin duvarları çatır çatır yere yıkılıyordu.

Allahu Ekber demek, Allah'ın iradesi üzerinde bir irâde, kanunları üzerinde bir kanun yoktur demekti. Her şey ve herkes O'na muhtaçtır. Artık Mekke'de Ebû Cehillerin, Ebû Leheblerin kurdukları sistemi ayakta tutan kanunlar değil, Allah'ın, Peygamberi vasıtasıyla gönderdiği kanunlar geçerli olacaktı. Allah ve dolayısıyla göndermiş

969 Ay. es. s. IV. 409-411.

970 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 137.

971 Ne yazık ki günümüzde, bir din hüviyetini alan pek çok konuda pek çok kişi için kullanılmaktadır bu tabir. «en büyük... » gibi. Böyle denmekle Allah'a karşı ne cinâyet işlenildiğinin farkında değil kimse!

olduğu vahiy, beşeri her şeyden üstündü. Kâfirler istemese de bu böyleydi. Hâlâ da böyledir!

Bilâl ezan okuduğu sırada Mekkeli müşrikler de çaresiz onu dinliyorlardı. Aralarında Attâb b. Esîd [972] adında birisi vardı ki, arkadaşlarına sessizce şunları söylüyordu:

"Allah babam Esîd'e lütufta bulundu ki bu adamın sesini işitmedi!" Yanındaki arkadaşları da bu minval üzere konuşuyorlardı ki Resûlullah (s.a.s) yanlarına gelip şöyle dedi:

"Ben neler konuştuklarınızı duydum!"

Hiç kimsenin duymadığı bu lafları duymak, bir mucizeydi! Dehşete kapılıp gerçeklere teslim olup Peygamber Efendimiz'e şöyle dediler:

"Biz Müslüman oluyoruz!" [973]

Put Heykelleri Kırılıyor

Mekkeli müşrikler, Kâbe'nin etrafına 360 tane put heykeli koymuşlardı. [974] Hem Kâbe'ye *"Allah'ın evi"* diyorlar, hem de Allah'ın evi dedikleri yeri başkasına ait put heykelleri, büstleri ile donatıyorlardı. Şirk buydu işte! Onlar Allah'ı inkâr etmiyorlardı. Onlar, Allah'ı tanıdıkları gibi, putlaştırdıkları bazı kimselerin heykellerini, büstlerini yaparak Allah'a ait yetkileri onlara da verdikleri için müşriktiler. Allah'a inandıkları halde, O'nun isteklerine göre değil, putlaştırdıkları kimselerin yaptıkları kanunlarla yönetildiklerinden dolayı müşriktiler.

Allah'ın Resûlü buna son verdi. Elindeki asâ ile put heykellerini, büstlerini işaret ediyor, Müslümanlar da onları anında parçalıyorlardı. [975] Resûlullah (s.a.s) bunu yaparken her seferinde de şu ayeti okuyordu:

972 Makrîzî, 'Attâb b. Esîd yerine, Hâlid b. Esîd adını zikrediyor (*İmtâ'*, I, 396), V'Allahu E'lem.

973 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 414.

974 Buhârî, *Kitâbu'l-Mezâlim*, hadis no: 2346.

975 Buhârî, *Kitâbu'l-Mezâlim*, hadis no: 2346; İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 417; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 390.

"Hâkk geldi, bâtıl yok oldu; bâtıl, yok olmaya mahkûmdur." [976]

Resûlullah (s.a.s), teker teker bütün put heykellerini ve büstlerini parçalayarak Mekke'yi bu sömürü aletlerinden kurtardı. Artık hiç kimse, *Hubel*izm, *Menâtizm*, *Uzzâ*izm yapamayacak; onları kullanarak toplumu sömüremeyecekti.

Resûlullah (s.a.s) sadece heykelleri değil, Kâbe içine yapılmış olan bütün resimleri de imhâ etti. [977] Böylece Hz. Peygamber (s.a.s) resim ve heykelciliğe son verdi.

Fethin ertesi günü, Resûlullah (s.a.s) Mekke'de tellallar bağırtarak şöyle emretti: *"Kim Allah'a ve Ahiret gününe inanıyorsa, evinde kırılmadık put heykeli bırakmasın!"* [978]

Adeta heykel kırma seferberliğine girişildi. [979] Nitekim Resûlullah (s.a.s), fetihten hemen sonra Halid b. Velid'i *Uzzâ* putunun heykelini kırmaya gönderdi. *Uzzâ*'nın izinde olanlar, onu tebcil edenler, kendini koruması için heykelin boynuna bir kılıç astılarsa da fayda vermedi. Halid heykeli paramparça ederek geri döndü. [980]

Resûlullah (s.a.s), put heykellerine karşı amansız bir mücâdele başlattı. Devletin sınırları dâhilinde bulunan bütün heykelleri kırmaya karar verdi. Halid'i Uzzâ heykelini kırmaya gönderdiği gibi, Amr İbnu'l-As'ı da *Huzeyl*'in heykelini kırmaya gönderdi. Huzeyl'in izinde olanlar ve özellikle heykelin başında nöbet tutan bekçiler mani olmak istedilerse de, Amr bunun bir heykel parçası olduğunu, bundan bir fayda veya zarar gelemeyeceğini söyleyerek heykeli parçaladı. Put heykelinin kendini bile korumaktan aciz olduğunu gören nöbetçiler, Allah'a imân ettiler, Huzeyl'in izinde gitmeye son verdiler. [981]

976 K. K. İsrâ Sûresi, 81.
977 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 413.
978 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 137.
979 Bk. Makrîzî, *İmtâ'*, II, 5-6.
980 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 145-146;İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 436-437.
981 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 146.

Aynı gayeyle Resûlullah (s.a.s), Sa'd b. Zeyd'i *Menât* putunun heykelini kırmaya gönderdi. Sa'd, *Muşellel*'e varıp heykel nöbetçilerini ve bakıcılarını öldürdükten sonra heykeli de kırıp geri döndü. [982]

Hz. Peygamber (s.a.s), bir yandan İslâm Devleti sınırları dâhilindeki put heykellerini imhâ ederken, diğer yandan da tebliği devam ettiriyor, etrafa mücahidleri göndermekten geri kalmıyordu. Nitekim bu sırada yâni Şevval ayında Halid b. Velid'i *Kinâne* kabilesinden *Cezine*'ye göndererek onları İslâm'a davet etti.

Kâbe Yıkanıyor

Hz. Peygamber (s.a.s), Kâbe'yi put heykellerinden ve resimlerinden temizledikten sonra, müşrikler tarafından Kâbe'ye yapılmış olan bütün işaretleri, şekilleri, kabartmaları da çıkartarak Kâbe'nin içini ve dışını yıkattı. Öyle yıkattı ki, kullanılan sular neredeyse sel gibi vadide akmaya başladı. [983]

Kâbe'nin Anahtarı Teslim Alınıyor

Kâbe put heykellerinden temizlenip güzelce yıkandıktan sonra, Hz. Peygamber (s.a.s), Bilâl'i Mekkeli Osman b. Talha'ya göndererek kendisinde bulunan Kâbe Anahtarı'nı teslim aldı. [984]

Hz. Peygamber (s.a.s) Mekkelilere Sesleniyor

Bilâl ezanı bitirdikten sonra, Hz. Peygamber (s.a.s), Haceru'l-Esved'i "*istilâm*" ederek [985], Allah'ın evi Kâbe'yi tavaf etmeye

982 Ay. es. II, 146-147.
983 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 391.
984 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 391-392.
985 İstilâm, Kâbe'yi selamlamak demektir. Bu konudaki diğer ayrıntılar için bk. İhsan Süreyya Sırma, Cennet taşı Haceru'l- Esved'i anlamak, İslâm

başladı. Tavaftan sonra, Kâbe'nin kapısında durarak Mekkelilere şöyle seslendi[986]:

"Allah'tan başka İlâh yoktur. O Tek'tir ve ortağı yoktur. Allah va'dinde durdu, kuluna zafer verdi. Yalnız başına bütün hizibleri mağlub etti... Ey Kureyş, Allah sizden cahiliye gurur ve kibrini kaldırdı. Ataları yüceltmeye son verdi! İnsanlar Âdem'den ve Âdem de topraktandır!"

Resûlullah (s.a.s), şu ayeti okuyarak sözüne devam etti:

"Ey insanlar, gerçekten, biz sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık ve birbirinizle tanışmanız için sizi halklar ve kabileler kıldık. Hiç şüphesiz, Allah katında en üstün (kerim) olanınız, takvâca en ileri olanınızdır. Hakikaten Allah her şeyi bilen, her şeyden haberdar olandır." [987]

Ayet bittikten sonra, Hz. Peygamber (s.a.s) devamla:

"Size ne yapmamı bekliyorsunuz?" diye sordu. Mekkelilerin başları utançlarından önlerine düştü. Ona yaptıkları bunca işkenceden sonra ne bekleyebilirlerdi ki? Allah'ın yarattığı o en güzel insan şöyle dedi:

"Gidiniz, serbestsiniz!" [988]

Kâbe'nin Anahtarı Osman b. Talha'ya Geri Veriliyor

Hicretten önce bir gün Mekke'de Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s), Kâbe'nin anahtarını elinde bulunduran Osman b. Talha ile karşılaşmış ve ona İslâm'ı tebliğ ettikten sonra şöyle söylemişti: *"Ey Osman! Bir gün gelecek, senin elindeki Kâbe anahtarı benim elimde olacak ve ben onu istediğime vereceğim!"* Resûlullah (s.a.s)'in bu sözü üzerine Osman şu cevabı vermişti: *"O zaman Kureyş helâk olmuş, zillete*

Mecmuası, sayı: 24, Ağustos 1985.

986 Ayrıntılar için bk. Makrîzî, *İmtâ'*, I, 394-395.

987 K. K. Hucûrât Sûresi, 13.

988 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 391.

girmiş olacaktır!" Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle cevap vermişti: *"Hayır o gün mamur olacak ve şeref bulacak!"*

Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s), Kâbe'deki Fetih konuşmasını bitirdikten sonra Osman b. Talha'yı yanına çağırarak Kâbe'nin anahtarını ona geri verdi. Osman anahtarı almış giderken, Hz. Peygamber (s.a.s), arkasından seslendi: *"Ey Osman, sana dediklerim vuku buldu mu?"* Osman, Resûlullah (s.a.s)'in daha önce ona söylediklerini hatırladı ve ona gelerek şöyle dedi:

"Evet, senin dediklerin oldu. Şehâdet ederim ki sen Allah'ın Peygamberisin." [989]

Kadınların Biatı

Hz. Peygamber (s.a.s), Mekke'yi fethettikten sonra hiç kimseyi Müslüman olmaya zorlamadı. Fakat gerek onun gerekse sahabesinin hiç kimseyi zorlamadıklarını, kimseye zulmetmediklerini, herkese güzel davrandıklarını görünce Mekkeliler kendi istekleriyle Müslüman oldular. Müslüman olanlar arasında Uhud Savaşı sırasında Hz. Hamza'nın ciğerini ağzına alıp çiğnemiş olan Ebû Sufyân'ın karısı Hind de vardı. Erkek Mekkelilerden Müslüman olanlar tek tek Resûlullah (s.a.s)'e gelip biat ettikten sonra, Mekkeli kadınlardan Müslüman olanlar da biat etmek üzere Hz. Peygamber (s.a.s)'e gittiler ve biat ettiler.

Hind'in başkanlık ettiği Mekkeli kadınların biatı şu şekilde oldu:

Hz. Peygamber (s.a.s) onlara:

"Hiçbir şeyi Allah'a şirk koşmayacağınıza!"

Hind cevap verdi:

"Allah'a şirk koşmayacağız!"

Hz. Peygamber (s.a.s) devam etti:

"Hırsızlık yapmayacağınıza!"

989 Makrîzî, *İmtâ'*, I, 394.

Hind cevap verdi:

"Fakat kocam Ebû Sufyân cimrinin birisidir. Çocuklarıma yetecek kadar bana para vermiyor; ben de onun cebinden alıyorum!"

Hz. Peygamber (s.a.s) şu cevabı verdi:

"İhtiyacın kadar aldığın helâldir!"

Resûlullah (s.a.s) devam etti:

"Zina yapmayacağınıza!"

Hind şu cevabı verdi:

"Hür kadınlar zina yapar mı?"

Hz. Peygamber (s.a.s) devam etti:

"Çocuklarınızı öldürmeyeceğinize[990] *dâir biat ediniz!"*

Hind, Mekkelilerle yapılan savaşlarda öldürülenleri kastederek:

"Onları sen öldürdün!" dedi.[991]

Mekkeli Müslüman kadınların biatı bu şekilde oldu.

Fetihten Sonra Hicret Yoktur

Mekke fethedildikten sonra bazı kimseler Müslüman olup Medine'ye hicret etmek istediklerini Hz. Peygamber (s.a.s)'e söylediler. Fakat o, Mekke fethinden sonra hicret olmadığını kendilerine bildirdi.[992] Kezâ Mucâlid adında birisi Müslüman olduktan sonra kardeşi tarafından hicret etmek üzere Hz. Peygamber (s.a.s)'e getirilmiş; fakat Resûlullah (s.a.s) Mekke fethinden sonra hicret olmadığını, fakat Müslümanlığına dâir biatini kabul ettiğini söylemiştir.[993]

990 Cahiliye döneminde Mekkeliler kız çocuklarını öldürüyor, bazen de diri diri toprağa gömüyorlardı ki İslâm bu menfur hareketi yasakladı (Ayrıntılar için bk. K. K. Tekvîr Sûresi).

991 Ayrıntılar için bk. İbn Sa'd, *Tabakât*, VIII, 237. Bu biat sırasında Hind, kendisinin ve diğer kadınların, biat etmek için Hz. Peygamber (s.a.s)'le tokalaşmak istediklerini söyledi. Fakat o, kadınlarla tokalaşmadığını buyurdu (İbn Sa'd, *Tabakât*, VIII, 236).

992 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2912; Makrîzî, *İmtâ'*, I, 391.

993 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2913.

Mekke'nin Fethi İçin Adak Adayanlar

Bazı Müslümanlar, Mekke'nin fethi için adaklar adamışlardı. Bu adakların şekli hayli ilginçti. Mesela fetih müyesser olduktan sonra bir adam Hz. Peygamber (s.a.s)'e gelerek şöyle dedi: *"Yâ Resûlallah! Ben, Allah Mekke'nin fethini bize nasip ederse, Beytu'l-Makdis'te/Kudüs'te namaz kılacağımı söz verdim. Allah bunu bize nasip etti ve ben de bu adağımı yerine getirmek istiyorum."* Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s), *"burada namaz kılman daha efdaldir!"* dedi. Adam isteğinde ısrar edince, Resûlullah (s.a.s) Mekke'de kılınan bir namazın başka yerde kılınandan bin kere daha efdal olduğunu söyledi. [994]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in hanımı Meymûne validemiz de aynı adağı adamış ve bu adağı yerine getirmek istiyordu. Hz. Peygamber (s.a.s), ona da Mekke'nin faziletini anlattı ve Kudüs'e kadar gidemeyeceğini söyledi. [995]

Değerlendirme

1- Hz. Peygamber (s.a.s), müşriklerin elleriyle kirlenmiş olan Kâbe'yi hem put heykelleri ve resimlerinden temizledi, hem de onu yıkayarak üzerinde cahiliyeye ait hiçbir alamet bırakmadı.

2- Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s) Mekke'yi fethetmesine ve bütün Mekkeliler elinde esir olmasına rağmen, hiç kimseyi Müslüman olmaya zorlamadı. Mekkelilerden isteyen Müslüman oldu, istemeyen de olmadı.

3- Hz. Peygamber (s.a.s), Osman b. Talha Müslüman olmadığı halde, Kâbe'nin anahtarını yine ona iade ederek Hz. İbrahim zamanından beri devam etmekte olan kuralı korudu; onun bu samimiyeti üzerine Osman b. Talha Müslüman oldu.

994 Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 866.
995 Ayrıntılar için bk. Vâkıdî, *Meğâzî*, II, 866 vd.

4- Saldırı olmadığı müddetçe, hiçbir Mekkelinin öldürülmesine müsaade edilmedi.

5- Hz. Peygamber (s.a.s), Mekke'de 15 gün kaldı ve orada kaldığı müddet içerisinde namazları iki rekât olarak kıldı. Cemaatle namaz kıldırınca da Mekkeli Müslümanlara namazı tamamlamalarını emretti. [996]

Huneyn Savaşı

İslâm Ordusu, komutanı Hz. Peygamber (s.a.s) başında olduğu halde, kansız bir şekilde Mekke'yi fethetti.

Mekke Şehir Devleti'nin İslâm kanunlarına boyun eğerek teslim olduğunu duyan gayrı müslimler bundan memnun olmamış; yıldırım hızıyla yürüyen ve her tarafa Allah'ın emirlerini ulaştırmaya çalışan bu enerjileri tükenmeyen insanları durdurmak için her çareye başvurmuşlardır.

Mekke'nin güney-doğusunda yaşayan *Hevâzin* Arapları da, bu şekilde endişeye düşenlerdendi.

Korkuya kapılan Hevâzin reisi Malik b. Avf, kabilesini toplayıp yanına Tâif'ten gelmiş olan Sakîf kabilesini de alarak büyük bir ordu kurdu. [997] Müslümanlar üzerine saldırmak üzere sadece Hevâzin ve Sakîf kabileleri değil, civardaki diğer kabilelerin çoğu da bir araya gelmişlerdi. [998]

Malik b. Avf, Müslümanlarla savaşma hazırlıkları yaparken, Mekke'de bulunan Hz. Peygamber (s.a.s) bunu duymuş ve haberin doğruluğunu öğrenmek üzere *Abdullah b. Ebi Hadrad*'ı casus olarak Hevâzin içine göndermişti.

996 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 6.
997 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 8.
998 İbn Hişâm, *Sîre*, IV. 437.

Ebû Hadrad, Hevâzin içine girerek onların gerçekten Müslümanlarla savaşmak üzere hazırlandıklarını gördü ve hemen dönerek Resûlullah (s.a.s)'e durumu bildirdi.

Hevâzin reisi Malik b. Avf, daha iyi savaşmaları için orduyla beraber çoluk-çocuğu, hayvanları ve bütün değerli mallarını da yanlarına almalarını emretmişti. Yanında bulunan yaşlılar, böyle bir hareketin savaş stratejisi yönünden hatalı olduğunu söyledilerse de, o hiç kimseyi dinlemeyip ordusunu Evtas[999] denen mıntıkaya bu şekilde getirdi.

Hevâzin'in saldırıya geçeceğini öğrenen Hz. Muhammed (s.a.s), Mekke'de düşmanı beklemektense, ona saldırmayı tercih ettiğinden, son hazırlıklarını yaparak ve bu arada henüz Müslüman olmamış olan Safvân b. Umeyye'den[1000] 100 zırh ve silâhı geri verilmek üzere alarak[1001] Hevâzin üzerine yürüdü.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in ordusu, Medine'den gelen on bin ve Mekke'den iltihâk eden iki bin askerle 12 bine ulaşmıştı. Hz. Peygamber (s.a.s)'in ordusunda henüz Müslüman olmamış olan Suheyl b. Amr gibi Mekkeli müşrikler de vardı. Resûlullah (s.a.s) Tâif'ten *Ci'rane*'ye dönünce, Suheyl orada Müslüman olmuştur.[1002]

Resûlullah (s.a.s), henüz yeni Müslüman olan Attâb b. Esîd'i[1003] Mekke'de kalmış olanların başına idareci, Mu'âz b. Cebel'i de İslâm'ı öğretmek ve namazı kıldırmak için bırakarak[1004] cihâd için yola çıktı.

999 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 9.
1000 Makrîzî'ziye göre Safvân b. Umeyye'den silah alınmıştı (*İmtâ'*, II, 10).
1001 İbn Hişâm *Sîre*, IV, 440.
1002 İbn Sa'd, *Tabakât*, VII, 404.
1003 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 10.
1004 İbn Sa'd, *Tabakât*, 137.

İslâm ordusunun sayısı ilk kez bu büyüklüğe ulaşmıştı. Ordu, Mekke'den hareket ederek Hevâzin üzerine yürürken, sayıların çokluğuna bakan Müslüman askerleri gururlanmaya başladılar. İçlerine büyüklük kıvılcımları sıçradı. Fıtratında kötü olan nefis, hâkim olunmayınca veya gafil davranınca harekete geçti. *"Artık bu orduyu hiç kimse yenemez"* diye söylenmeye başladılar. Oysaki bu gibi hareketler Allah'ın hoşuna gitmiyordu. Büyüklük sadece O'na mahsustu. Onun için O, bu kabil hataları, yâni bir an için gafil davranıp kendinde güç görmeyi, bu gücün Allah'tan geldiğini unutmayı affetmiyordu. Burada da böyle oldu.

Resûlullah (s.a.s) Kâfirlere Benzemeyi Yasaklıyor

Şihâbu'z-Zuhri'den şu rivayeti okuyoruz; Hâris b. Mâlik anlatıyor: *"Resûlullah (s.a.s)'le beraber Huneyn'e gidiyorduk. Yolda çok güzel bir yeşillik gördük. Her taraftan Resûlullah (s.a.s)'e şöyle seslenmeye başladık: "Yâ Resûlallah, Kureyş'in yaptığı gibi, biz de bu yeşillikte eğlenelim."* [1005] Biz de onlar gibi yapmak istedik. Resûlullah (s.a.s), *"Siz de Mûsâ'nın kavmi gibi yaptınız"* dedi ve şu âyeti okudu:

"İsrail oğullarını denizden geçirdik. Şimdi putlarının önünde tapagelen bir kavme rastgeldiler. Dediler ki: "Yâ Mûsâ, onların nasıl putları varsa sen de bize öyle bir put yap!." "Siz, dedi, cidden ne cahillik eden bir kavimsiniz!" [1006]

Hz. Peygamber (s.a.s), kâfirin âdetiyle âdetlenmeyi, örfüyle örflenmeyi yasakladı. Nitekim o, başka bir hadisinde şöyle buyuruyor: *"Kim bir kavme benzemek isterse, o onlardandır."* Yâni kim Resûlullah (s.a.s)'e benzemek isterse ondan, kim düşman olana benzemek isterse ondan olur!

1005 Kureyş kâfirleri Zate Envât denilen büyük bir ağacın yanına zaman zaman gelip, koyunlar keser, ziyafetler verir eğlenirlerdi (Makrîzî, *İmtâ'*, II, 10-11).

1006 K. K. el-Araf Sûresi, 138.

İslâm Ordusu Pusuya Düşüyor

İslâm ordusu Huneyn vadisine gelmiş, dar bir geçitten geçiyordu. Gün ağarmak üzereydi. Arazi gayet elverişsiz, kayalık ve uçurumdu. Pusuda olan Hevâzinli askerler, aniden saldırıya geçtiler. Neye uğradıklarını bilmeyen Müslüman askerleri şaşırmış, kaçışıyorlardı. Allah'ın Resûlünü yalnız bırakıp canlarını kurtarma endişesine düştüler. Birbirlerini ezip kaçıyorlardı. Resûlullah (s.a.s)'i yalnız bırakıp kaçan bu askerler, Bedir'lere, Uhud'lara, Hendek'lere katılmış; Rıdvan Biatı'nda ona biat etmiş olan Müslümanlardı. Onlara ne olmuştu da Peygamber'in yanında sadece Muhacirûn, Ensâr ve Ehl-i Beyt'ten küçük bir grup kalmıştı? İslâm askerleri çil yavrusu gibi dağılmıştı.

Allah gurura kapılan Müslüman askerlerini böyle cezalandırmıştı. Onlar, sayılarının, ordularının büyüklüğünün her şeye yeteceğini sanmışlardı.[1007] Ama gerçekte böyle miydi? Kisrâ'ları, Kayser'leri, İmparatorlukları, tağutî rejimleri deviren İslâm ordusunun gücü; askerlerinin çokluğunda, ordularının büyüklüğünde, füzelerinin son model oluşunda değil, imânlarının temizliğinde ve samimiyetindeydi. Bunu bir an için unutan askerlere Allah böyle bir ceza vermişti.[1008] Allah şöyle buyuruyor:

"Andolsun, Allah birçok yerlerde ve Huneyn gününde size yardım etti. Hani çok sayıda oluşunuz sizi böbürlendirip gururlandırmıştı, fakat size bir şey de sağlayamamıştı. Yer ise bütün genişliğine rağmen size dar gelmişti, sonra arkanıza dönüp gerisin geri kaçmıştınız. (Bundan) sonra Allah, Resûlü ile mü'minlerin üzerine 'güven duygusu ve huzur' indirdi, sizin görmediğiniz orduları da indirdi de küfre sapmış olanları azaplandırdı. Bu, küfre sapanların cezasıdır."[1009]

1007 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 10.
1008 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 10.
1009 K. K. Tevbe Sûresi, 25-26.

İmânı Zayıf Müslümanlar Yaygara Koparıyor

İslâm ordusunun içerisinde, Ebû Sufyân, oğlu Muaviye gibi henüz gerçek manada Müslüman olmamış [1010] insanlar da vardı. Bunlar, Mekke'nin fethinden sonra ne yapacaklarını bilmeyen, Müslüman olan/teslim olan ve *"Bize de biraz savaş ganimeti düşer mi"* diye düşünen, Müslüman olup olmama arasında bocalayan kimselerdi. [1011]

Müslüman ordusu bozulmuş kaçışırken, Mekke'de çaresizlikten Müslüman olup İslâm ordusuna katılan ve henüz imânın tadını, şehâdetin kokusunu, cihâdın ruhunu anlayamamış olanlar şamataya başlamıştı. Ebû Sufyân b. Harb şöyle bağırıyordu:

"Bunları ancak deniz barındırır!" [1012] Yâni Müslümanlar denize dökülecekti.

Kelede b. Hanbel de şöyle diyordu:

"Artık sihir bozuldu!" [1013]

İslâm öyle bir hızla büyümüştü ki, kâfirler ancak sihirle böyle neticelere varılabileceğini sanıyordu. Onun için de *"sihir bozuldu"* diyorlardı. Bu gibiler bununla da kalmadılar. Şeytan içlerine öylesine nüfuz etti ki, her şey bitti sandılar. Babası Uhud savaşında öldürülmüş olan Şeybe b. Osman, *"Bugün intikam günüdür, Muhammed'i öldürüp babamın intikamını alacağım!"* diye bağırıyordu. Hâlbuki Şeybe öldürmek istediği komutanın askeriydi. Ne var ki, bu tipler yukarıda dediğimiz gibi çaresizlikten ve hiçbir şekilde karşı koyamamanın ezikliği içinde Müslüman olmuşlardı. Şeybe, Allah'ın, Resûlünü koruyacağını da unutmuştu; daha doğrusu bilmiyordu. Ama Allah, her şeye şâhid, her şeye kadirdir. Resûlullah (s.a.s)'i öldürmeye kalkışan Şeybe'nin kalbi daraldı, nefes alamaz oldu; âdeta heykelleşti. Allah Resûlünü korumuştu. [1014]

1010 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 11.
1011 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 11.
1012 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 17
1013 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 444; Makrîzî, *İmtâ'*, II, 18.
1014 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 444.

Hezimetten Sonra Zafer

Resûlullah (s.a.s)'i terk etmeyenlerden birisi de, amcası Hz. Abbas'tı. Hz. Peygamber (s.a.s) ona *"Ey Ensâr!"* diye bağırmasını emretti. Hz. Abbas gür sesli bir insandı. Sesi vadiyi çınlatıyordu. Ensâr'dan onu duyan herkes *"Lebbeyk!"* (emrindeyim!) cevabını verip Resûlullah (s.a.s)'in yanına koştu. Hezimet şaşkınlığı bitmiş, ayet-i kerimede geçtiği gibi Allah tekrar Müslümanlara güven duygusunu kazandırmış, kılıcını alan peygamberinin emrine koşuyordu. Ordu tekrar toparlandı, hücuma geçti. Artık can kaygısına düşenler Müslümanlar değil, kâfirlerdi.

Her savaşta olduğu gibi, burada da Hz. Ali büyük kahramanlıklar gösterdi. Ensâr'dan arkadaşıyla beraber düşman ordu komutanını öldürmeyi başardılar. Komutanları öldürülen Hevâzin askeri ya kaçıyor veya esir oluyordu.

İslâm ordusu, peygamber-komutanının önderliğinde savaşı kazandı.

Kadın Mücâhideler

İslâm ordusunun hezimete uğradığı ve Müslümanların çoğunun Resûlullah (s.a.s)'i terk ettiği bir sırada, onu müdafaa edenler arasında birkaç tane de kadın mücâhide vardı: Bunlar Ümmü Süleym, Ümmü Ammâre, Ümmü Salît ve Ummu'l-Hâris adındaki kahraman Müslüman kadınlarıydı.[1015] Bir ara Hz. Peygamber (s.a.s) elindeki hançeriyle onu koruyan Ümmü Suleym'e dönüp:

"Yâ Ümmü Suleym, burada ne yapıyorsun?" dedi.

Bu kahraman sahâbi kadın, elindeki hançeri göstererek şöyle cevap verdi:

"Yâ Resûlallah, kim sana yaklaşırsa, bu hançerle onun canını alacağım!"

1015 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 15.

Ümmü Suleym'in bu cevabı üzerine Hz. Peygamber (s.a.s) güldü ve ona hayır duasında bulundu.

Allah Resûlünün rızasını ve duasını almak ne güzeldir! Muhakkak olan şudur ki, Resûlullah (s.a.s)'le savaşa katılmış ve bugün dahi onun yolunda savaşmak isteyen her kadın veya erkek, onun duasına nâil olacaktır.

Müslüman kadınlar da, tıpkı Müslüman erkekleri gibi, gerektiğinde cihâda katılmalıdırlar. Çünkü Resûlullah (s.a.s), yaralıları tedavi için kadınları da cihâda götürürdü. [1016]

Daha sonra, Allah'ın yardımıyla toplanan İslâm ordusu zaferi elde etti. O sırada hamile olduğu rivayet edilen [1017] ve kocası Ebû Talha ile cihâda katılan Ümmü Suleym, savaştan sonra Hz. Peygamber (s.a.s)'e şöyle dedi:

"Annem, babam sana fedâ olsun yâ Resûlallah, savaşta seni terk edip kaçanları da kâfirler gibi öldürelim!" [1018]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in cevabı şu oldu:

"Allah bize yetmez mi, yâ Ümmü Süleym?" [1019]

İşte, İslâm Devleti, kendilerini Allah'a ve Resûlüne adamış böyle kahramanların omuzlarında yükseldi.

Hz. Peygamber (s.a.s) Çocukların ve Kadınların Öldürülmelerini Yasaklıyor

Savaş o kadar kızışmıştı ki, Resûlullah (s.a.s)'e Müslüman askerlerin birkaç müşrik çocuğunu da öldürdükleri haberi ulaştı. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s), derhal haber göndererek çocukların

1016 Şâfi'î, *Müsned*, s. 319.
1017 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 446.
1018 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 15.
1019 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 446; Makrîzî, *İmtâ'*, II, 15

ve kadınların [1020] öldürülmemelerini emretti. [1021] Sahabeden Useyd b. Hudayr'ın:

"Yâ Resûlallah! Bunlar müşrik çocukları değil mi, ne zararı var?" diye konuşması üzerine, Hz. Peygamber (s.a.s) şu sert cevabı verdi:

"Sizin en seçkinleriniz de müşrik çocukları değil midir?" [1022]

Şarap İçen Mücâhid Cezalandırılıyor

Huneyn gününde, yâni savaşın olduğu o müthiş günde, askerlerden bir tanesi şarap içmişti. Bunu haber alan Hz. Peygamber (s.a.s), hemen onu getirtti ve cezalandırdı. [1023]

Değerlendirme

1. Hz. Peygamber (s.a.s)'in hayatı, Müslümanlar için tek örnek olduğundan, onun hayatının her safhasında, Müslümanlar için alınması gereken bir ders vardır. Huneyn savaşında Müslümanlara ikaz edilmek istenen husus, güç ve kudretin sadece Allah'ta olduğu ve bunun hiçbir zaman unutulmaması gerektiğidir. Güç, asker ve askerî malzemenin çokluğunda değil, Allah'a bağlılık ve O'nun kanunlarına uyma derecesindedir.
2. İmânı zayıf olan Müslümanlar, İslâm Devleti'nin zayıf anlarında ortaya çıkmaktadır; bunun her zaman bilinmesi gerekir.
3. Düşmanla savaşmak için kâfirden silah alınabilmektedir.
4. Hz. Peygamber (s.a.s), kesinlikle kâfir âdetleriyle âdetlenmeyi, örfüyle örflenmeyi yasaklamıştır.
5. İslâm kadınları, cihâdda aktif görevler alabilmektedir.

1020 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 18.
1021 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2852.
1022 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 16.
1023 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 20.

6. Kadın ve çocukların öldürülmeleri yasaklanmıştır.
7. Asr-ı Saadette, cihâda katılan bir mücâhid bile olsa, şarap içtiğinde mutlaka cezalandırılmıştır.

Tâif Savaşı

Huneyn savaşı sırasında, Tâif'te yaşayan Sakîf kabilesi de Hevâzinlilere yardım etmişti. Savaş, Hevâzin'in aleyhine neticelenince, Sakîf ve Huneyn Savaşı sırasında kaçabilen Hevâzinliler Tâif kalelerine sığındılar. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s), onları takip ederek cezalarını vermek istedi ve Tâif üzerine yürüdü.

Hz. Peygamber (s.a.s), Tâif'e hareket etmeden evvel, Tufeyl b. Amr'ı göndererek Zu'l-Keffeyn adındaki putun heykelini kırmasını ve Tâif'te kendisine yetişmesini emretti. [1024] Bunun üzerine Tufeyl:

"Yâ Resûlallah, nasıl davranmam gerektiğini bana öğütler misin?" diye sorunca, Resûlullah (s.a.s) şöyle buyurdu:

"Selâmı yay, ikrâmını çoğalt, yapacaklarından dolayı Allah'tan utan ve kötülük yaptığında, hemen bir iyilik yap! Çünkü iyilikler, kötülükleri siler, işte bu, düşünenler için bir hatırlatmadır!" [1025]

Bu konuşmadan sonra Tufeyl, emredilen yere gidip Zu'l-Keffeyn'in heykelini kırıp ateşe verdi, ardından da, adamlarından 400 kadar askerle Tâif'te Resûlullah (s.a.s)'e yetişti. [1026]

Hz. Peygamber (s.a.s), ordusuyla sarp dağları aşarak Tâif kalelerini kuşattı. Hâlbuki o, bir zamanlar buraya İslâm'ı tebliğ etmeye gelmiş; taşlarla, sopalarla buradan kovulmuştu. Ama İslâm kuvvet bulmuş, şimdi aynı şehri muhasara ediyordu. Allah nelere kadir değildir ki!

Tâifliler kalelerine çekilerek, kalenin yıkık bölümlerini tamir ettiler ve kuşatıldıkları takdirde bir sene yetecek kadar gıda stoku yaptılar. [1027]

1024 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 923.
1025 K. K. Hûd Sûresi, 114.
1026 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 923
1027 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 924.

Hz. Peygamber (s.a.s), Tâif yakınlarında, Liyye denen yere vardı ve orada bizzat kendisi de çalışarak bir mescid inşa ettirdi ve içinde namaz kıldı. [1028] Leys oğullarından bir adam, Huzeyl kabilesinden bir adamı öldürmüştü. Bunun üzerine ilk defa İslâm tarihinde taammüden öldürmenin cezası olarak o katile burada kısas uygulandı. [1029]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in mescid yaptığı yere yakın, çok güzel bir saray vardı. Resûlullah (s.a.s), o sarayın kime ait olduğunu sordu. *"Sakîf Kralı Mâlik b. Avf'ın!"* dediler. Resûlullah (s.a.s), *"Mâlik nerede?"* diye sordu. Onun Tâif kalelerine çıktığını ve şimdi kendisini seyrettiğini söylediler. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s) *"Sarayın içerisinde canlı kimse yoksa, ateşe verin!"* dedi ve Tâif Kralı Mâlik'in sarayı ateşe verildi. [1030]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in iki hanımı, Ümmü Seleme ve Zeyneb de Tâif Savaşı'na katılanlar arasındaydı. [1031]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Tâif'i kuşatması 18-20 gün kadar sürdü. Kaleler çok sağlam, Sakîf'in de müdafaa silahları çok güçlü olduğundan, kalelere yaklaşmak gayet zor; belki imkânsızdı. Yaklaşan sahâbi, kaleden atılan silâhlarla şehid oluyor veya yaralanıyordu.

Selmân-ı Fârisî'nin tavsiyesi üzerine, Tâif kalelerine karşı mancınıklar kullanıldı. Hatta bu mancınıklardan bir tanesini bizzat kendi eliyle yaptı. [1032] İlk mancınığı bizzat Hz. Peygamber (s.a.s) kullandı. [1033] Fakat kaleler bir türlü düşmedi. Bunun üzerine, ağaçlardan bir *"tank"* yapıp üzerini sığır derileriyle kapattılar ve içine girdiler. Bu şekilde Tâif surlarını yıkmak istediler. Ancak Tâifliler yukarıdan ağır demir gülle-

1028 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 924; İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 482.
1029 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 482.
1030 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 925.
1031 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 926; İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 482-483.
1032 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 927.
1033 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 483.

ler atarak tankı parçaladılar ve altından çıkan Müslüman askerlerini ok yağmuruna tuttular. [1034]

Hz. Peygamber (s.a.s), Benu Nadir Yahudilerine uyguladığı gibi, üzüm bağlarını kesmek istedi [1035]; fakat yine teslim olup kale kapılarını açmadılar. Bu şekilde karşılıklı olarak günlerce süren görüşmeler oldu, yine kale düşmedi. Hatta bu görüşmeler sırasında, Hz. Peygamber (s.a.s)'in elçilerinden *Uyeyne* ihânet ederek Tâiflileri cesaretlendirecek şeyler söyledi. Döndüğünde de onları İslâm'a davet ettiğini belirterek yalan söyledi. Hz. Ömer (r. a), bu haini öldürmek istediyse de Resûlullah (s.a.s) müsaade etmedi. [1036] O da suçunu itiraf etti.

Tâif Savaşı sırasında 7'si Kureyş'ten, 6'sı Ensâr'dan ve bir kişi de Benu Leys'ten olmak üzere, toplam 12 Müslüman şehid oldu. [1037]

Ci'râne'de Müşrik Esirleri ve Ganimet

Muhasaradan bir netice alınamayınca, Hz. Peygamber (s.a.s) kuşatmayı kaldırdı ve Mekke'ye gitmek üzere Ci'râne'ye geldi.

Hevâzin'in, çoğu kadın ve çocuklar olmak üzere binlercesi esir düşmüştü. Hevâzinliler Hz. Peygamber (s.a.s)'e yalvararak kadınlarının ve çocuklarının bağışlanıp kendilerine geri verilmesini istediler. Hz. Peygamber (s.a.s) de kendi payına düşen esirleri bağışladığını ilân edip onlara geri verdi. Onun bu hareketini gören Muhâcirûn ve Ensâr da aynı hareketi yaparak Hevâzin'in bütün esirlerini salıverdiler. [1038] Bilâhare Tâif'e kaçmış olan Hevâzin Reisi Mâlik gelerek Müslüman oldu ve Resûlullah (s.a.s), onun ganimet olarak alınan mallarının ta-

1034 İbn Kesîr, *Sîre*, III, 657.
1035 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 928-929; İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 483.
1036 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 933; İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 485.
1037 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 487.
1038 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 489.

mamını geri verdi.[1039] Ayrıca Resûlullah (s.a.s) onu Hevâzin'den Müslüman olanların başına reis olarak seçti.

Sıra *Ci'rane*'de bırakılan ganimetin paylaşılmasına gelmişti. Hz. Peygamber (s.a.s), şayet bu paylaşma olmadan birileri ganimetten bir şey aldıysa, geri vermesini emretti. Hatta savaş sırasında, sökülen elbisesini dikmek için bir iğneyi ganimetten alan *'Akîl*, Hz. Peygamber (s.a.s)'in *"ganimet içerisinden bir iğne dahi almışsanız, onu geri getirin!"* emrini duyunca, iğneyi geri getirdi ve ganimetin içine attı.[1040]

Savaş ganimeti bu şekilde bir araya toplandıktan sonra, Hz. Peygamber (s.a.s) onu mücâhidler arasında paylaştırdı ve ganimetin çoğunu yeni Müslüman olmuş ve kendilerine *"mu'ellefetu kulûbuhum"*, yâni *"kalpleri İslâm'a ısındırılanlar"* denilen Mekkelilere verdi.[1041] Bunun üzerine, ganimetten kendilerine hiçbir şey verilmeyen Ensâr, kendi aralarında dedikoduya başladılar.[1042] Hatta onların reisi olan Sa'd b. Ubâde, Hz. Peygamber (s.a.s)'e giderek durumu anlattı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s), Ensâr'ı bir yere toplayarak şöyle dedi:

"Ey Ensâr topluluğu! Aleyhimde olan bazı konuşmalarınız bana kadar ulaştı. Ben size geldiğimde dalalette değil miydiniz ve Allah size hidâyet vermedi mi? Fakir değil miydiniz, sizi zenginleştirmedi mi? Birbirinize düşmandınız, sizi birbirinize sevdirmedi mi!"

Ensâr:

"Vallahi öyle, yâ Resûlallah!" dediler.

Hz. Peygamber (s.a.s) devam etti:

"Bana icâbet etmez misiniz?"

Ensâr:

"Neye icâbet edelim, yâ Resûlallah?" diye sordu.

Hz. Peygamber (s.a.s) de onlara şöyle dedi:

1039 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 491.
1040 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 492.
1041 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 28.
1042 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 34.

"Söyleyin, doğruysa tasdik edeyim!"

Ensâr'ın sözcüsü şöyle konuştu:

"Yalanlanmış olarak bize geldin; biz seni doğrulayıp tasdik ettik! Terkedilmiştin, sana yardımcı olduk! Seni kovulmuş olarak bulduk; seni sahiplendik. Seni fakir gördük; kendimizden biri yaptık!"

Resûlullah (s.a.s) şöyle devam etti:

"Birilerini İslâm'a ısındırmak için verdiğim Dünyalık bir bakla tanesi mi zorunuza gitti? Ben ise sizin için İslâm'ı yeterli gördüm. Ey Ensâr! Sizler, başkalarının koyunlarla, develerle çekip gitmelerini, sizin de Resûlullah'la birlikte evlerinize dönmenizi istemez misiniz? Muhammed'in canı elinde Olan'a (Allah'a) yemin ederim ki, Hicret olmasaydı, ben de Ensâr'dan birisi olurdum. Bütün insanlar bir yola, Ensâr da başka yola gitse, ben Ensâr'ın gittiği yola gider, Ensâr grubundan olurum! Allah'ım! Sen Ensâr'a, Ensâr'ın çocuklarına ve çocuklarının çocuklarına merhamet et!" [1043]

Resûlullah (s.a.s)'in bu sözleri üzerine Ensâr, sakalları ıslanıncaya kadar ağladılar ve:

"Biz Resûlullah'ı Dünya malına tercih ederiz!" deyip dağıldılar. [1044]

Hz. Peygamber (s.a.s), Mekke'yi fethedip savaş ganimetinin tamamını da onlara taksim edince, Ensâr onun Mekke'de kalacağını, bunun için de Ensâr'a değil, Mekkelilere ganimet malı verdiğini sanmıştı. Fakat Resûlullah (s.a.s), Ensâr'ı onlara tercih edip onlarla birlikte Medine'ye gidince, Ensâr, hadisenin düşündükleri gibi olmadığını anladılar ve memnun kaldılar.

Bu olaydan sonra, Hz. Peygamber (s.a.s) ve sahabesi, Zilkade ayında, Ci'rane'de ihrâma girerek Umre yapmak üzere Mekke'ye hareket ettiler. [1045]

1043 Ayrıntılar için bk. Makrîzî, *İmtâ'*, II, 34-35.
1044 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 499-500.
1045 İbn Kesîr, *Sîre*, III, 692.

Hz. Peygamber (s.a.s), bir müddet Mekke'de kaldıktan sonra, Medine'ye döndü. Hâlbuki Ensâr, fetihten sonra Resûlullah (s.a.s)'in Mekke'de kalacağını sanmış, buna çok üzülmüşlerdi. O ise, Ensâr'ı yalnız bırakmayarak Mekke'de yeni Müslüman olan *Attab b. Esid*'i günlük bir dirhem maaşla [1046] vali tayin etti ve Medine'ye, devlet merkezine döndü. Attâb aynı zamanda Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s) tarafından o seneki Hacc emîri olarak tayin edildi. [1047] Hz. Peygamber (s.a.s), yeni Müslüman olmuş olan Attab'ı Mekke'ye vali tayin edince, yanlış karar vermemesi ve yeni Müslüman olmuş Mekkelilere Kur'an'ı ve İslâm'ı öğretmesi için *Mu'az b. Cebel*'i orada "*fakîh*" olarak görevlendirdi. [1048]

Hz. Peygamber (s.a.s) Medine'ye döndükten sonra, Zilhicce ayında, hanımı Mariye'den İbrahim adındaki oğlu Dünyaya geldi. [1049]

Fetihten sonra, daha önce hicret etmemiş olan bazı Müslümanlar hicret sevabı almak için Medine'ye gitmek istediler. Fakat Hz. Peygamber (s.a.s) onlar hakkında şöyle buyurdu:

"Fetihten sonra hicret yoktur!." [1050]

1046 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 500.
1047 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 36.
1048 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 500.
1049 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 36.
1050 Buhârî, *Sahih, Kitabu'l-Cihad*, Had. No: 2631.

Hicrî 9. Sene
(Senetu'l-Vufûd / Heyetler Senesi)

Ka'b b. Zuheyr'in Müslüman Oluşu

Arapların meşhur şairi Ka'b b. Zuheyr, Resûlullah (s.a.s)'in aleyhinde bir şiir söylemiş ve Hz. Peygamber (s.a.s), bu şiir üzerine çok üzülmüştü. Bundan dolayı da Ka'b, Irak taraflarına kaçmıştı. Fakat Müslüman olan kardeşi Buceyr, kendisine bir mektup göndererek dönüp gelmesini ve Müslüman olmasını istedi. O da kardeşinin dediği gibi yaptı.[1051] Medine'ye dönünce Hz. Peygamber (s.a.s) için meşhur kasidesini yazarak yanına gitti ve Resûlullah (s.a.s)'den özür dileyerek Müslüman oldu. Peygamber Efendimiz (s.a.s) de onu affetti ve ona kaftanını hediye etti.[1052]

Bugün birçok Müslüman'ın ezbere bildiği o ünlü kasidenin ilk mısraı şu şekildedir:

"Suad[1053] *uzaklaştı, kalbim bugün pek sıkıntılı,*
Yanında esir, ayağım bağlı, kurtaranım yok oldu."[1054]

1051 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 88.
1052 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 88.
1053 *"Suad"*, Ka'b'ın Resûlullah (s.a.s)'i simgelediği sevgilinin adı.
1054 ***"Bânet Su'âdu, fe kalbi'l-yevme metbûlu,***
Muteyyemun isrehâ lem yufde mekbûlu".
Şiirin metninin aslı için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 503.

Tebuk Gazvesi

Komutan-Peygamber Hz. Muhammed (s.a.s), Hicrî 9. senenin Receb ayında cihâda çıkmaya karar verdi. Zaten bir an için bile cihâddan geri kalmıyordu. Mekke fethinden döneli daha bir kaç ay olmasına rağmen aniden savaş kararı aldı. Allah'ın kanunlarını yeryüzünde hâkim kılmak için gerektiğinde sözle tebliğ ediyor, gerektiğinde kılıçla hareket ediyordu.

Birkaç gayrimüslimin veya onların paralelinde olanların memnuniyetini kazanmak için *"Hz. Peygamber savaş peygamberi değildi"*, *"İslâm kılıçla yayılmadı"* gibi manâsız ve ilmî yönden tutarsız olan savunmalara girmenin anlamı olmadığı gibi, tarihe iftira etmeye de hiç kimsenin hakkı olmamak gerekir.

İslâm, şunun veya bunun arzuladığı şekilde değil, Allah'ın dilediği şekilde olmak durumundadır.

Kendisini *"Ben savaş ve merhamet peygamberiyim"* diye tarif eden Hz. Peygamber (s.a.s) şöyle buyuruyor:

"Ben, Allah yolunda öldürülmeyi, sonra dirilip tekrar öldürülmeyi, sonra dirilip tekrar öldürülmeyi (ve bunun hep böyle devam etmesini) isterdim." [1055]

Hicrî 9. senenin Receb ayı, yazın en sıcak günlerine tesadüf etmişti. Ortalık sıcaktan kavruluyordu. Medineliler bahçelerine veya evlerine kapanıp bir an için olsun sıcaktan kaçmaya çalışıyorlardı. Aynı zamanda meyve mevsimi idi. Herkes bahçesiyle, meyveleriyle meşgul olmak istiyordu. [1056]

İşte, Medine şartlarının bu şekilde bir manzara arzettiği günde Hz. Peygamber (s.a.s) yeni bir sefere karar verdi. Hem de yüzlerce kilometre uzaklıktaki Bizans'la savaşmak üzere... Haddizatında o, savaşa gideceği zaman, hiç kimseye, hatta hanımlarına bile nereye gideceğini

1055 Buhârî, *Kitab*, 56, bâb. 7, 119; Nesâî, *Kitab*, 25, bâb, 3, 30; İbn Mâce, *Kitab*, 24, bâb, 1; Muvatta, *Kitab* 21, hadis no: 27, 40.

1056 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 48; İbn Seyyidi'n-Nâs, *Uyûnu'l-Eser fî funûni'l-Meğâzîyyi ve'ş-Şemâili ve's-Siyer*, Beyrut, *Târih*siz, II, 215.

söylemiyordu.[1057] Fakat bu sefer, gidilecek yerin uzak oluşu, savaşın zorluğu ve düşmanın büyüklüğünden dolayı bunu açık açık ilân etti: Bizans'a karşı gidilecekti.[1058] Çünkü Hz. Peygamber (s.a.s), Bizans Kralı Heraklius'un Şâm bölgesinde çok sayıda asker topladığını haber almış ve bunun İslâm Devleti için tehlikeli olacağı kanaatine varmıştı.[1059] Bizans yalnız değildi; yanına Ğassan[1060] ve diğer bazı emirliklerin ordularını da almıştı.[1061]

Bizans hudutlarına varabilmek için günlerce deve veya at sırtında yol almak gerekiyordu. Yol çok uzun, düşman da çok güçlü olduğundan, Hz. Peygamber (s.a.s), Mekke'ye kadar olan bütün bölgelere haber gönderip yardım ve asker istedi.[1062] Ayrıca, Medine'de bulunan Müslümanları Mescid'de bir araya toplayarak onlardan yardım talebinde bulundu. Hz. Osman, ordu ihtiyacının 1/3'ünü karşıladı. Hz. Ömer (r. a) malının yarısını, Hz. Ebûbekir (r. a) ise yekûnu 4000 dirhem olan malının tamamını İslâm ordusunun ihtiyaçları için sadaka olarak verdi.[1063]

Kadınların Yardımı

Hz. Peygamber (s.a.s)'in yardım çağrısına Müslüman kadınlar da icabet ederek büyük yardımda bulundular. Allah yolunda cihad için kimisi gerdanlığını, kimisi yüzüğünü; kimisi bileziklerini, kimisi de halhallarını ya da başka süs eşyasını hibe ediyordu.[1064]

1057 Bk. Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2788, 2789, 2790.
1058 İbn Seyyidi'n-Nâs, *Uyûnu'l-Eser*, II, 215.
1059 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 989; Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 47.
1060 Bk. Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 47; İbnu'l-Cevzî, *el-Vefâ bi Ahvâli'l-Mustafa*, el-Kâhire, 1966, s. 707.
1061 Gazvenin diğer ayrıntıları için bk. İbn 'Asâkir, *Târihu Dımeşq*, II, 28 vd.
1062 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 990; Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 47; İbnu'l-Cevzî, *el-Vefâ bi Ahvâli'l-Mustafa*, s. 707.
1063 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 991; Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 48.
1064 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 48.

Ağlayanların Hüznü

Sahabe arasında fakir olanlar vardı. Onlardan yedi kişi gelmiş, cihâda katılmak istiyorlardı. Fakat bunun için ne yardım edecekleri paraları ne de sefere katılmak için binekleri vardı. Belki binek verebilir diye Hz. Peygamber (s.a.s)'e gittiler. Hz. Peygamber (s.a.s) de yanında kendilerine verilecek binek olmadığını söyleyince, üzülüp ağlamaya başladılar. Onların bu durumunu gören bazı Müslümanlar, kendilerine acıyıp Hz. Peygamber (s.a.s)'le birlikte cihâda katılmaları için onlara binek temin ettiler. Hatta bir sahabi su taşımak için kullandıkları deveyi vermişti.[1065] Hz. Peygamber (s.a.s)'in amcası Abbas da iki kişiye deve temin ederek onları sevindirmişti.[1066]

Hz. Muhammed (s.a.s), savaş stratejisi olarak genellikle gideceği yeri ve düşmanı açıklamazken, yukarıda belirttiğimiz gibi, bu seferinin nereye olacağını ve düşmanı ilân etmişti.[1067]

Hz. Muhammed (s.a.s) bir zamanlar Mekke'de İslâm'ı tebliğ ettiği sırada, muhataplarına *"Lâ ilâhe illallah deyin, İran ve Bizans'ın sarayları yıkılacak"* derken herkes tarafından kovuluyor, hakarete maruz kalıyor, tekmeleniyordu.[1068] Şimdi aynı insan 30. 000 kişilik[1069] ordusunun başına geçmiş, 7. yüzyılın iki süper gücünden birisi olan, Dünya emperyalizminin anahtarını elinde bulundurup insanları ezen, onları sömüren; bugünkü Batı Dünyasının, Amerika'nın, Rusya'nın ataları olan Bizans İmparatorluğuna karşı savaşmaya gidiyordu. Bu Komutan-Peygamber biliyordu ki, Dünya sömürü düzenleri ancak ve ancak kendisine tebliğ edilen Allah kanunlarıyla yıkılabilir.

1065 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 518; Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 994; Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 49.
1066 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 994.
1067 İbn Hişâm, IV, 516; . İbn Kesîr, *Sîre*, IV, 3 vd.
1068 Bk. İhsan Süreyya Sırma, *İslâmî Tebliğin Mekke Dönemi ve İşkence*.
1069 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 1002; İbnu'l-Cevzî, *el-Vefâ bi Ahvâli'l-Mustafa*, s. 708.

Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Allah, içinizden imân edip de güzel güzel amel (ve hareket) de bulunanlara yemin ile vaat etti ki, kendilerinden evvel gelenleri nasıl (kâfirlerin) yerine getirdi (hâkim kıldı) ise onları da yer (yüzün) de muhakkak (müşriklerin) yerine geçirip (hükümrân) edecek, onlara kendileri için beğendiği dini (İslâm'ı) her halde pâyidar kılacak, onların korkularını (üzerlerinden kaldırdıktan sonra hallerini) kat'i bir eminliğe çevirecektir. (Tâ ki) onlar (bu güvenlik içinde) bana ibâdet etsinler, bana hiç bir şeyi ortak tutmasınlar. Kim bundan sonra nankörlük ederse artık onlar fâsıkların tâ kendileridir." [1070]

Münâfıkların Fitne Mescidi: Mescid-i Dırâr

Dinî ve siyasî otoriteyi elinde bulunduran Hz. Peygamber (s.a.s), ordusunu *Seniyyetu'l-Vedâ* [Veda Tepesinde] toplamış, savaş hazırlıklarını yaparken, her zaman olduğu gibi, münâfıklar da Müslümanlar arasına nifak sokarak onların orduya katılmalarına mâni olmak istiyorlardı. Bunu yaparlarken de birçok bahaneler uyduruyorlardı. Kimileri Hz. Peygamber (s.a.s)'den savaşa katılmamak için izin isterken [1071], bazıları ekinlerini, bazıları sıcağı, bazıları da zamanın yersizliğini bahâne ederek, savaşa katılmak istemiyorlardı. Bunların çoğu münâfıktı. Vakidî [1072], bunların sayısının 80 küsur kadar olduğunu kaydetmektedir. Münâfıklar olsun, onların bu konudaki destekçileri olsun, bütün bâhânelerine rağmen Hz. Peygamber (s.a.s)'i seferinden alıkoyamadılar. Bazı münâfıklar da muhtemelen sefer sırasında nifâk çıkarmak için sefere katılmışlardı. [1073] Dostları olan Yahudilerle *Seniyyetu'l-Vedâ* tepesinde askerlerini toplamış olan münâfıkların başı

1070 K. K, Nûr Sûresi, 55.
1071 Bk. K. K. Tevbe Sûresi, 49.
1072 *Meğâzî*, III, 995.
1073 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 1003.

Abdullah b. Ubeyy, hem insanları sefere çıkmaktan alıkoymak istiyor, hem de şu çirkin sözleriyle Müslümanlarla alay ediyordu:

"Muhammed, sarışınların[1074] çocuklarıyla savaşmayı oyun mu sayıyor?"[1075]

Kur'an-ı Kerim münâfıkların bu fesadını şöyle anlatıyor:

"Allah'ın Resûlüne muhalif olarak (savaştan) geri kalanlar oturup kalmalarına sevindiler ve Allah yolunda mallarıyla ve canlarıyla cihâd etmeyi çirkin görerek 'Bu sıcakta (savaşa) çıkmayın!' dediler. De ki: 'Cehennem ateşinin sıcaklığı daha şiddetlidir!' Bir kavrayıp anlasalardı!."[1076]

Başlarında reisleri Abdullah b. Ubeyy[1077] olduğu hâlde, yukarıda belirtildiği gibi, cihâda iştirak etmeyen münâfıklar, bütün çabalarına rağmen, cihâda mani olamadılar ve Resûlullah (s.a.s), ordusuyla hareket etti. Bu metotlarıyla cihâda mâni olamayan münâfıklar, Müslümanlar arasına tefrika sokmak, onları bölüp parçalamak, çeşitli hiziplere ayırmak, böylece onları Allah'ın kanunlarından ve bu kanunları tatbik eden Hz. Peygamber (s.a.s)'den uzaklaştırmak gayesiyle, Kubâ Mescidinin yanında bir cami yaptırıp oradan faaliyetlerini yürütmek istediler. Ne var ki, Müslümanları oraya celbedebilmek için caminin meşruiyetini kabul ettirmeleri gerekiyordu. Bu nasıl olacaktı? Tabii ki, Hz. Peygamber (s.a.s)'in gelip o camide namaz kılmasıyla bu meşruiyet kazanılacaktı.

Hz. Peygamber (s.a.s) ordusunu hazırlamış, savaşa çıkacağı bir anda, münâfıklar gelip:

"Yâ Resûlallah, bizim özürlülerimiz, hastalarımız, yaşlılarımız Kubâ mescidine gidemedikleri için, onların ibâdet ihtiyaçlarını karşılamak

1074 Abdullah b. Ubeyy, "sarışınlar" derken, Bizanslıları kastediyor.

1075 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 995.

1076 K. K. Tevbe Sûresi, 81.

1077 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 519; İbnu'l-Cevzî, *el-Vefâ bi Ahvâli'l-Mustafa*, s. 708.

gayesiyle bir cami yaptık; siz de gelip orada -bir defa olsun- namaz kılar, dua eder misiniz?" dediler.

Resûlullah (s.a.s) o anda cihâd için yola çıktığını, dönüşte camilerine uğrayacağını söyleyerek hazırlıklarına devam etti.

Hz. Peygamber (s.a.s), yokluğunda Medine'yi idare etmek üzere Hz. Ali'yi yerine vekil bıraktı.[1078] Münâfıklar bunu bile fitne konusu yapıp *"Resûlullah (s.a.s), Ali b. Ebi Talib'i gözden çıkardığı için onu cihâda götürmedi"* diye dedikoduya başladılar. Bunun üzerine Hz. Ali, daha Resûlullah (s.a.s) Medine'den fazla uzaklaşmadan ona yetişti ve Medine'de söylenenleri kendisine nakletti. Hz. Peygamber (s.a.s) münâfıkların yalan söylediklerini buyurdu ve Hz. Ali hakkındaki meşhur hadis-i şerifini, işte o zaman söyledi:

"Yâ Ali! Derhâl Medine'ye geri dön! Benim yanımda, Harun'un Mûsâ'nın yanında olduğu gibi olmak istemez misin? Ancak benden sonra Peygamber yoktur!"[1079]

Bütün hazırlıklar tamamlandıktan sonra, Hz. Peygamber (s.a.s), yerine Ensâr'dan Muhammed b. Mesleme'yi Medine'de vekil bırakarak yola çıktı.[1080]

Muhallefûn / Cihad'dan Geri Duranlar

Münâfıkların dışında *"Müslümanlıklarından asla şüphe edilmeyen"*[1081] bazı kimseler de bu sefere katılmamıştı. Bunlar Ka'b b. Mâlik, Murâre b. Rebi', Hilâl b. Umeyye, Ebû Hayseme ve Ebû Zerr el-Ğifârî[1082] idi.[1083]

1078 Makrîzî, *İmtâ'*, II, 50.
1079 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 520.
1080 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 519.
1081 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 519; Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 996.
1082 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 1000; İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 523; İbn Seyyidi'n-Nâs, *Uyûnu'l-Eser*, II, 216.
1083 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 519; Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 48-49.

Hz. Muhammed (s.a.s) sefer için yola çıkınca, bazı sahabiler ona yaklaşıp *"falanca ve falanca orduya katılmadılar!"* dediler. Hz. Peygamber (s.a.s) onlara şu cevabı verdi: *"Onları kendi hâllerine bırakın! Eğer onda hayır varsa, Allah Teâlâ onu size kavuşturacaktır; eğer bunun dışında bir şeyse, Allah sizi ondan kurtarmış oldu!"* [1084]

Sonra bu kimseler *"Yâ Resûlallah! Ebû Zerr de orduya katılmadı"* dediler. Resûlullah (s.a.s) onlara aynı şeyi söyledi: *"Onu kendi hâline bırakın! Eğer onda hayır varsa, Allahu Te'âlâ onu size kavuşturacaktır; eğer bunun dışında bir şeyse, Allah sizi ondan kurtarmış olur!"*

Hz. Peygamber (s.a.s) yola çıktığı sırada, Ebû Zerr, tırnakları ayaklarına batmış, sırtının derileri soyulmuş olan [1085] devesiyle meşguldü. Onu bir türlü sefere hazırlayamayınca, o hâliyle yola çıktı. Fakat belli bir mesâfe gittikten sonra, baktı ki bu deve ile yola gidilmez; onu terk ederek çıkınını sırtına aldı ve yaya olarak Resûlullah (s.a.s)'in izini takip etmeye başladı. Resûlullah (s.a.s) bir günün sonunda belli bir menzilde mola vermişti. Herkes yolculuğun yorgunluğunu atmaya çalışırken, sahabeden birisi, tek başına bir adamın yaya olarak yaklaşmakta olduğunu Hz. Peygamber (s.a.s)'e bildirdi. Hz. Peygamber (s.a.s), *"inşaallah o gelen Ebû Zerr'dir!"* dedi. Yalnız adam yaklaşınca, onun gerçekten Ebû Zerr olduğunu Peygamber Efendimiz (s.a.s)'e bildirdiler. O da Ebû Zerr hakkındaki meşhur sözlerini söyledi:

"Allah Ebû Zerr'e merhamet etsin! Yalnız başına yürüyor; yalnız başına ölecek ve (Kıyamet gününde) yalnız başına dirilecek!" [1086]

Ebû Heyseme de seferden geri kalanlardandı. Hz. Peygamber (s.a.s) askeriyle birlikte cihâda gidişinden birkaç gün [1087] sonraydı. Ebû Heyseme dışarıya çıkmış, evine dönüyordu. Öğlen vakti ve hava haddinden fazla sıcaktı. Ebû Heyseme'nin iki hanımı, avlularını temizlemiş,

1084 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 523.
1085 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 1000.
1086 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 524; Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 1000.
1087 Vâkıdî, bu müddetin 10 gün olduğunu söylüyor (Megâzi, III, 998).

sulayarak oldukça serin bir hâle getirmişlerdi. Ayrıca kocaları gelecek diye en güzel yemekleri hazırlamışlardı. Nihâyet Ebû Heyseme çıkageldi. Kapıda durup avlunun serinliğini, hazırlanan yemekleri, meyveleri gören Ebû Heyseme şöyle konuşmaya başladı:

"Allah Resûlü, boynunda silâhı [1088] olduğu hâlde, sıcakta ve güneş altında olacak; Ebû Heyseme de serin gölgede, nefis yemekler içerisinde, leziz meyvelerle donatılmış sofralarda ve güzel kadınların yanında oturacak! Bunun insâfla bağdaşır tarafı var mı? Vallahi ben içeriye girmeyeceğim! Bana devemi ve biraz da yolluk hazırlayın, ben gidip Resûlullah (s.a.s)'e kavuşacağım!"

Hanımları devesini ve azığını hazırladıktan sonra Ebû Heyseme yola çıktı. Günlerce süren yolculuktan sonra, Tebuk'ta Hz. Peygamber (s.a.s)'e ulaştı. Hz. Peygamber (s.a.s) onu affedip kendisi için hayır duasında bulundu. [1089]

Hz. Peygamber (s.a.s) bir kaç hafta Bizans topraklarında kaldıktan ve birçok Bizans bölgesini cizyeye bağladıktan sonra karşısına Bizans ordusu çıkmadığından [1090], Medine'ye geri döndü.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu seferi sırasında *Eyle* bölgesi emiri Yuhanna, İslâm Devleti'ne cizye vermeyi kabul etmesi üzerine, Hz. Peygamber (s.a.s), ona, kendisini ve halkını güvenceye alacak bir *emân* verdi. [1091] Aynı şekilde, kendisine esir düşmüş olan Hıristiyan Ukeydir de cizyeye bağlanarak serbest bırakıldı. [1092]

Münâfıkların bir kısmı, fesâdlarını devam ettirebilmek için Resûlallah (s.a.s)'le beraber cihâda katılmışlar ve cihâd esnasında Müslümanların itikadlarını bozmak için şaka yollu Hz. Peygamber (s.a.s)'le alay etmişlerdi. Bu münâfıklar, sahâbe arasında şöyle konuşuyorlardı: *"Hele*

1088 Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 998.
1089 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 520-521; Vâkıdî, *Meğâzî*, III, 998-999.
1090 İbnu'l-Cevzî, *el-Vefâ bi Ahvâli'l-Mustafa*, s. 708.
1091 Bu emânın metni için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 525-526.
1092 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 526.

şu adama, yâni Hz. Peygamber (s.a.s)'e bakın; Bizans'ın saraylarını ve kalelerini fethetmeye gidiyor, yazık, yazık!"

Namaz kılan, oruç tutan, Hacca giden ve yukarıda gördüğümüz gibi cihâda bile katılan münâfıklar hakkında şu ayetler nazil oldu:

"Münâfıklar, kalplerinde olanı kendilerine açıkça haber verecek bir Sûrenin tepelerine indirilmesinden dâima endişe ederler. De ki: "Siz maskaralık yapadurun, Allah gocunageldiğiniz şey'i (zaten) meydana çıkarandır. Şâyet onlara (seninle birlikte *"Tebuk"*e giderlerken niçin alay ettiklerini) sorsan, andolsun ki, *"Biz ancak (yol zahmetini hissetmemek için lâfa) dalmış bulunuyor, şakalaşıyorduk" derler. De ki: Allah ile, O'nun ayetleriyle, O'nun Resûlü ile mi eğleniyorsunuz? (Beyhude) özür dilemeye kalkmayın. Siz imân ettiğinizi ikrardan sonra küfrettiniz. İçinizden bir zümreyi affetsek bile diğer bir güruhunu -onlar mücrim (cürümlerinde musır) kimseler oldukları için azablandıracağız. Münâfık erkekler de, münâfık kadınlar da birbirinin (tamamlayıcı) parçasıdırlar (hepsi birbirine benzer.) Onlar Allah kanunlarına uymamayı emrederler, Allah kanunlarına uymaktan vazgeçirmeye uğraşırlar, ellerini (cimrilikle sımsıkı) yumarlar. Onlar Allah'ı unuttular (O'na taati bıraktılar), O da onları unuttu (onlara lûtfunu terk etti). Şüphesiz ki münâfıklar fâsıkların tâ kendileridir."* [1093]

Dırâr Mescidi Yıkılıyor

Hz. Peygamber (s.a.s) on gün kadar Tebuk'ta kalarak Medine'ye dönünce, Kubâ mescidi yanında kendi gayr-ı İslâmî görüşlerini yaymak üzere bir cami yaptırmış olan münâfıklar, tekrar Hz. Peygamber (s.a.s)'e gelerek camilerine gelip namaz kılmasını istediler. Allah hemen Cebrail vasıtasıyla Resûlüne şu ayeti indirdi:

"Bir de - (Müslümanlara) zarar vermek için, küfr için, mü'minlerin arasına ayrılık sokmak için ve daha evvel Allah ve Resûlü ile savaşmış

1093 K. K. Tevbe Sûresi, 64-67.

olanın gelmesini iştiyak ile beklemek ve gözetlemek için- bir (binâ yapıp onu) mescid edinenler ve: ' (Bununla) iyilikten başka bir şey kastetmedik' diye muhakkak yemin edecek olanlar vardır. Allah şahidlik eder ki, onlar şeksiz, şüphesiz yalancıdırlar. Onun içerisinde hiç bir vakit (namaza durma). Tâ ilk gününde temeli takvâ üzerine tesis edilen mescid, senin içinde namaz kılman için elbet daha lâyıktır. Orada tertemiz olmalarını arzu etmekte olan ricâl vardır. Allah da çok temizlenenleri sever." [1094]

Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s) sahâbesinden bir kaç kişiyi çağırtarak onlara şu emri verdi:

"Derhal Kuba'ya gidin ve o zalim münâfıkların yaptırdığı camiyi yıkın, yakın!"

Resûlullah (s.a.s)'in emri anında yerine getirilerek o cami yakılıp yıkıldı ve caminin yeri de yine Peygamber'in emriyle çöplük yapıldı. [1095]

Cihada Katılmayanlar Affediliyor

Yukarıda belirttiğimiz gibi, Hz. Peygamber (s.a.s) Tebuk Seferine çıkınca, Ka'b b. Mâlik, Murâre b. Rebi', Hilâl b. Umeyye, Ebû Hayseme ve Ebû Zerr el-Ğifârî orduya katılmayıp Medine'de kalmışlardı.

Bunlardan Ebû Zerr ve Ebû Heyseme daha sonra kendi istekleriyle orduya yetişmişlerdi. Geriye kalan üç kişinin durumu ise çok farklı oldu. Hz. Peygamber (s.a.s) Medine'ye dönünce, hiç kimsenin cihâda iştirak etmeyen bu üç sahabiyle konuşmamasını emretti. [1096] Savaştan geri kalan bu sahabilere verilen psikolojik ceza o kadar ağırdı ki, Dünya onlara dar geliyor, Medine'nin duvarları bile onlardan yüz çeviriyordu. [1097] Bu ceza 50 gün kadar sürdü. [1098] Ve nihâyet,

1094 K. K. Tevbe Sûresi, 107-108.
1095 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 530; . İbn Kesîr, a. g. e. IV, 38-39.
1096 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 531.
1097 Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 532 vd.
1098 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 535.

gece gündüz Allah'a tövbe edip yalvaran bu üç sahabinin affedildiklerine dâir *"Andolsun ki Allah, Müslümanlardan bir grubun kalpleri eğrilmeye yüz tuttuktan sonra, Peygamber'i ve güçlük zamanında ona uyan Muhacirlerle Ensâr'ı affetti. Sonra da onların tövbelerini kabul etti. Çünkü O, onlara karşı çok şefkatli, pek merhametlidir. Ve seferden geri bırakılan üç kişinin de tövbelerini kabul etti. Yeryüzü, genişliğine rağmen onlara dar gelmiş, vicdanları kendilerini sıktıkça sıkmıştı. Nihâyet Allah'tan (O'nun azabından) yine Allah'a sığınmaktan başka çare olmadığını anlamışlardı. Sonra (eski hâllerine) dönmeleri için Allah onların tövbesini kabul etti. Çünkü Allah, tövbeyi kabul eden, pek esirgeyendir"* [1099] ayet-i kerimeleri nâzil olunca, insanlar onlarla konuşmaya başladılar. O üç sahabi sanki Dünyaya yeniden gelmiş gibiydiler. [1100]

Değerlendirme

1. Münâfıklar, her fırsatta cihâdı önlemeye ve Allah'ın hükümlerinin uygulanacağı bir devletin kurulmasına mani olmaya çalışırlar. Bu tipler, görünüşte en iyi Müslüman olduklarını iddia ederler. Cihâdı istemiyorlarsa, bunun İslâm'a yarar getirmeyeceğine emin olduklarından böyle davrandıklarını söylerler. Henüz ortamın müsait olmadığını, dolayısıyla susmanın daha evlâ olduğunu savunurlar. Böyle sıcak havalarda, Müslümanlara zarar gelebileceği için, gününü gün etmenin daha iyi olacağına, hatta bazı Kur'an hakikatlerini bile söylemekten sarfınazar etmenin gerekliliğine kamuoyunu inandırmaya çalışırlar. *"Canım, çoluk-çocuğun var, sen ölürsen bunlara kim bakacak? İyisi mi, bu işlere karışma, başını derde sokma!"* gibi sözlerle insanlara yakın görünmeye çalışırlar. Bu gibi münâfıklar, bildikleri halde Allah'ın şu emrini görmezlikten gelirler:

1099 K. K. Tevbe Sûresi, 117-118.
1100 Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 535 vd.

"De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, kabileniz, elinize geçirdiğiniz malla, kesâd (a uğramasın)dan korka geldiğiniz bir ticaret ve hoşunuza gitmekte olan meskenler size Allah'tan, O'nun peygamberinden ve O'nun yolundaki bir cihâddan daha sevgili ise, artık Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyedurun! Allah fâsıklar güruhunu hidâyete erdirmez." [1101]

2. Münâfıklar, İslâmdışı emellerine kavuşabilmek için iyi birer Müslüman olarak görünmeye çalışırlar. Namaz kılarlar, oruç tutarlar, Hacca giderler, hatta yukarıda gördüğümüz gibi cihâda bile katılırlar. Ne var ki, her fırsatta -mümkün mertebe gizli olarak- gayrimüslimlere yardım ederler. Biraz Dünyalık için birkaç Müslüman'ı fedâ etmekten çekinmezler. İslâm'ı yanlış yorumlayıp kendi düşüncelerine uydurmaya çalışırlar. Müslümanlarla beraber namaz kılar; aynı Müslümanlar aleyhine İslâm düşmanlarıyla işbirliği yaparlar. Allah'ın emirlerini şunun-bunun görüşleriyle telif ederek sentez yapmaya çalışırlar. Yüce Allah, namaz da kılsalar, Hacc'a da gitseler, cihâda da katılsalar, bu tür insanları münâfık, yâni kâfir saymıştır:

"Allah, münâfıkları ve kâfirleri Cehennemde toptan bir araya toplayacaktır." [1102]

3. Münâfıklar, gayelerini tahakkuk ettirmek için camiler yaptırır veya Müslümanlar tarafından yaptırılmış olan camileri ele geçirerek Kur'an'a aykırı ideolojilerini o camilerde yaymak isterler; yukarıda sözünü ettiğimiz *"Dırar Mescidi"* gibi.

Dırar Mescidini yaptıranların gayesi, orada ibâdet etmek, Allah'ın emirlerini anlatmak değildi. Maksatları cihâdı engellemek, İslâm'ı kendi keyiflerine göre yorumlamak; Müslümanlar arasına nifak sokarak onları parçalamaya zemin hazırlamak; İslâm'ı, Kur'an'ı ve Peygamber'i kendi çıkar ve emellerine alet etmekti.

1101 K. K. Tevbe Sûresi, 24.
1102 K. K. Nisâ Sûresi, 140.

Allah böyle camileri istemediği için peygamberini oraya gitmekten men etti. Resûlullah (s.a.s) de, Allah düşmanlarının emrinde olan, onlar tarafından yönetilen; içinde Allah için değil, başkaları için konuşulan ve nihâyet minberinden İslâm aleyhine hutbeler verilecek bir cami istemediği için sahâbesini göndererek o camiyi yıktırdı.

Allah şöyle buyuruyor:

"Hiç şüphesiz camiler sadece Allah'a aittir. Öyleyse Allah'la beraber başka hiç bir şeye (ve kimseye) kulluk etmeyin (dua etmeyin, tapmayın)!." [1103]

Münafıkların Başı Abdullah b. Ubeyy'in Ölümü

Hicrî 9. senede gerçekleşen olaylardan birisi de münafıkların başı olan Abdullah b. Ubey'in hastalanarak ölmesidir. Oğlu Abdullah'ın ricası üzerine Hz. Peygamber (s.a.s) onu hastalığında ziyaret etti. Bu ziyaret esnasında İbn Ubeyy Resûlullah (s.a.s)'e şöyle dedi: Ölümümden sonra yıkandığımda orada hazır bulun ve bana gömleğini ver ki onunla kefenleneyim. Hz. Peygamber (s.a.s), üzerindeki gömleği verdi. İbn Ubeyy, *"Hayır, bunu değil, vücuduna değmiş olanı ver. Resûlullah (s.a.s)'in üzerinde iki gömleği vardı. Alttaki gömleği çıkarıp ona verdi. Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in bu ikramı üzerine İbn Ubey, "Benim namazımı kıldır ve benim için Allah'tan af dile!"* dedi. [1104]

Öldüğünde, Resûlullah (s.a.s) cenazesine gitti ve Hz. Ömer'in karşı koymasına rağmen cenaze namazını da kıldı. Fakat bunun üzerine ayet-i kerime nazil olarak münafıkların namazlarının kılınmamasını emretti. [1105] İlgili ayette şöyle buyruluyor:

1103 K. K. Cin Sûresi, 18.
1104 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 90.
1105 İbn Kesîr, *el-Bidâye*, V, 42-43.

"Onlardan ölmüş olan hiçbirinin üzerinde namaz kılma! Onun kabri başında da durma! Çünkü onlar, Allah ve Resûlünü inkâr ettiler ve fâsık olarak öldüler." [1106]

İbn Hişâm'ın rivayetine [1107] göre, *"Onlar için ister bağışlanma dile, ister dileme (farketmez.) Onlar için yetmiş kez bağışlanma dilesen de, Allah onları asla affetmeyecektir. Bu, onların Allah ve Resûlünü inkâr etmiş olmaları sebebiyledir. Allah fasık topluluğu doğru yola iletmez"* [1108] şeklindeki ayet-i kerimeler de Hz. Peygamber (s.a.s)'in İbn Ubeyy'in cenaze namazını kılması üzerine nazil olmuşlardır.

Değerlendirme

1- Yerine getirilmesi çok zor olan bir emir dahi olsa, Hz. Peygamber (s.a.s) emrettiğinde mutlaka emrine icabet edilmelidir. Münafıkların yaptığı gibi bahaneler üreterek onun emrine karşı çıkmak, İslâmî bir hareket değildir.

Allah (c. c) bu konuda peygamberine şu ayetleri indirmiştir:

"Ey iman edenler! Ne oldunuz ki, size 'Allah yolunda sefere çıkın' denilince, yere çakılıp kaldınız? Yoksa âhiretten vazgeçip Dünya hayatını mı seçtiniz? Oysa Ahirete göre Dünya hayatının yararı, pek az bir şeydir. Eğer Allah yolunda sefere çıkmazsanız, sizi elem dolu bir azap ile cezalandırır ve yerinize sizden başka bir toplum getirir. Siz ise ona hiçbir zarar veremezsiniz. Allah her şeye hakkıyla gücü yetendir. Eğer siz ona (Peygamber'e) yardım etmezseniz, (biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu iki kişiden biri olarak (Mekke'den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. Hani onlar mağarada bulunuyorlardı. Hani o arkadaşına, 'Üzülme, çünkü Allah bizimle berâber' diyordu. Allah da onun üzerine güven duygusu ve huzur indirmiş, sizin

1106 K. K. Tevbe Sûresi, 84.
1107 *Sîre*, II, 551.
1108 K. K. Tevbe Sûresi, 80.

kendilerini görmediğiniz bir takım ordularla onu desteklemiş, böylece inkâr edenlerin sözünü alçaltmıştı. Allah'ın sözü ise en yücedir. Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. Gerek yaya olarak, gerek binek üzerinde Allah yolunda sefere çıkın. Mallarınızla, canlarınızla Allah yolunda cihad edin. Eğer bilirseniz bu sizin için daha hayırlıdır. Eğer yakın bir Dünya menfaati ve kolay bir yolculuk olsaydı, (sefere katılmayan münafıklar da) mutlaka sana uyarlardı. Fakat meşakkatli yol, onlara uzak geldi. Gerçi onlar, 'Eğer gücümüz yetseydi, elbette sizinle beraber çıkardık' diye Allah'a yemin edeceklerdir. Onlar kendilerini helâke sürüklüyorlar. Allah biliyor ki onlar kesinlikle yalancıdırlar." [1109]

2- Münafıklar her fırsatta Müslümanlara zarar vermek için çalışırlar, onları Allah yolundan alıkoyarlar.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Gayrimüslimlerle Olan İlişkileri ve İslâm'a Davet Mektupları

Hicrî 9. senenin *"Senetu'l-Vufûd"* (Heyetler Senesi) olarak adlandırılması, o sene hiç askeri harekât yapılmadığı anlamına gelmemektedir.

Hz. Peygamber (s.a.s), İslâmî tebliği iki koldan yürütüyordu:

1. Siyasi heyetler ve mektuplar göndererek,
2. Heyet ve mektupları kabul etmeyenlere karşı askerî birlikler sevk ederek veya bizzat kendisi, ordusunun başında savaşarak.

Cihâdın prensibi şuydu: Önce düşmana İslâm dinini kabul etmeleri teklif ediliyor; kabul etmeyenler yâni kendi dinlerinde kalmak isteyenler, cizye vergisi mukabilinde dinlerinde kalabiliyorlardı. Bu durumda, idare Müslümanların elinde oluyor, İslâm Devleti'nin vatandaşı statüsüne giren gayrimüslimler de, tıpkı Müslümanların zekât vergisi verdikleri gibi, onlar da cizye vergisi veriyorlardı.

1109 K. K. Tevbe Sûresi, 38-42.

Fakat İslâm tebliğcileri öyle bölgeler ve insanlarla karşılaşıyorlardı ki, bunlar ne Müslüman oluyor, ne de vergi veriyorlardı. Böyle durumlarda, bir bakıma İslâm Devleti'ni tanımayan bu insanlarla, İslâm kanunlarını kabul edinceye kadar savaşılıyordu.

Bunun içindir ki, Hz. Peygamber (s.a.s) bu çok yönlü cihâd hareketini canlı tutabilmek için, heyetler ve siyasî girişimlerin yanı sıra askerî seriyyeleri de göndermeye devam ediyordu.

9. Senenin Muharrem ayında Uyeyne b. Hısn'ı Benû Temim üzerine gönderdi. Müteakip ay olan Safer'de de, Kutbe b. Amir'i Haş'em kabilesi üzerine gönderdi. Kutbe birçok ganimet ve esirle Medine'ye döndü.

Hz. Peygamber (s.a.s) Rebi'ul-evvel ayında Dehhâk b. Sufyân'ı seriyye komutanı olarak Benû Kilâb'a gönderdi. İslâm askerleri düşmanı büyük bir yenilgiye uğratarak geri döndü.

Aynı senenin Rebiulahir ayında cihâd için üç seriyye gönderildi. Bunlardan Alkame b. Mucezziz seriyyesi Havabiş'e karşı; Hz. Ali Seriyyesi Mihle halkının el-Fuls adındaki put heykellerinin kırılması için ve nihayet Ukkaşe b. Mihsan seriyyesi de Uzre ve Beliyy kabilelerine karşı gönderildi.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Hıristiyanlarla İlk Teması

Hz. Peygamber (s.a.s)'in gayrımüslimlerle ve özellikle Hıristiyanlarla ilk teması, küçük yaşta iken amcası Ebû Tâlib'le Busrâ'ya yaptığı ticaret seferinde olmuştur. O sefer sırasında, Rahip Bahira ile tanışmış, Bahira onun beklenen peygamber olduğunu söylemiştir.[1110]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Hıristiyanlarla daha ayrıntılı olarak teması, risâletinin başlangıcında, Mekke'de bulunan Hanîflerden olup

1110 Ayrıntılar için bk. İbn İshâk, *Sîre*, s. 53; İbn Hişâm, *Sîre*, I, 181; İbn Sa'd, *Tabakât*, I, 121, 130, 153; İbn Kuteybe, *el-Ma'arif*, s. 65; İbnu'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 37; İbn Kesîr, *Sîre*, I, 243.

sonradan Hıristiyanlık dinine girmiş olan Varaka b. Nevfel ile olan karşılaşmasıdır. [1111]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Hıristiyanlarla olan ilişkileri, müşriklerle olanınkinden oldukça farklıydı. Nitekim Bizanslılarla İranlılar arasında meydana gelen savaşta Hıristiyan olan Bizanslılar yenilince Mekkeli müşrikler sevinmiş, Hz. Muhammed (s.a.s) ise üzülmüştür. Mamafih çok geçmeden, bir mânâda Müslümanları teselli edici ve sevindirici olan Rûm Sûresi [1112] nazil olmuştur. [1113]

Resûlullah (s.a.s)'in Hıristiyanlarla bir karşılaşması da İslâm'ı tebliğ etmek için gittiği Tâif seferi sırasında olmuştur.

Bu sefer sırasında Tâif'ten taşlanarak çıkartılan Hz. Muhammed (s.a.s), şehrin çıkışında bir Hıristiyan köle olan Addâs'la tanışmış; ona İslâm'ı anlatmış; Addâs da Müslüman olmuştu. [1114]

Hıristiyan Adî b. Hâtim Olayı

Medine'deki Hıristiyanların bir bakıma lideri olan *'Adî b. Hâtim*, Medine'nin zenginleri arasında sayılan ve Hıristiyanlar nezdinde olduğu gibi, Medine'nin diğer sakinleri nezdinde de itibâr sahibi bir zattı.

Hz. Peygamber (s.a.s), Medine'ye hicret edip İslâm Devleti'ni kurunca, nisbeten itibârı sarsılan Adî b. Hâtim, şehri terk ederek Şâm dolaylarına gitti. Olayın devamını 'Adî b. Hâtim şöyle anlatıyor:

1111 Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, I, 238.

1112 "Rumlar, yakın bir yerde yenilgiye uğradılar. Halbuki onlar, bu yenilgilerinden sonra birkaç yıl içinde galip geleceklerdir. Eninde sonunda hüküm Allah'ındır. O gün müminler de Allah'ın yardımıyla sevineceklerdir. Allah dilediğine yardım eder. O, mutlak güç sahibidir, çok esirgeyicidir" (K. K. Rûm Sûresi, 2-5).

1113 Ayrıntılar için bk. el-Kurtubî, *el-Câmi'û li Ahkâmü'l-Kur'an*, Beyrut, 1995, XIV, 5; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm*, Beyrut, 1997, III, 407-412.

1114 Ayrıntılar için bk. İhsan Süreyya Sırma, *İslâmî Tebliğin Mekke Dönemi ve İşkence*, s. 123, vd.

"Araplar arasında benim kadar Resûlullah (s.a.s)'den nefret eden birisi yoktu. O zamanlar ben Hıristiyan olup kavmim içerisinde oldukça büyük değere sahip bir liderdim. Kavmimin gelirinin 1/4'üne sahip, istediğim gibi dinimi yaşayan, halkımın içerisinde, bana karşı olan tutumlarından dolayı kral gibi bir zattım. Resûlullah (s.a.s)'i duyunca, ondan nefret ettim ve develerimi gütmekte olan bir hizmetçimi çağırıp ona şöyle dedim: Develerimin en güzellerini, en güçlülerini bana yakın tut ve Muhammed'in ordusunun buralara yaklaştığını duyduğunda, onları bana getir!' O da öyle yaptı ve bir gün çıkagelip şöyle konuştu: *"Ey 'Adî! Muhammed'in atlılarını görünce ne yapacak idiysen yap, çünkü onların geldiklerini gördüm."* Ben de ona, *"O zaman develerimi getir!"* dedim. O da develeri getirdi. Ben de çoluk çocuğumu bindirip, hizmetçiye, *"Çabuk bizi Hıristiyanların yaşadıkları Şâm'a ulaştır!"* dedim. Bir kızımı ise orada bıraktım.[1115] Daha sonra gelen Resûlullah (s.a.s)'in ordusuna esir düşenler arasında, Adî b. Hâtim'in bu kızı, yâni benim de kızım vardı. Diğer esirlerle birlikte o da Resûlullah (s.a.s)'e götürüldü. Bu arada Resûlullah (s.a.s), benim Şâm'a kaçtığımı da haber almıştı. Adî b. Hâtim'in kızı Mescid'in kapısının yanında bulunan bir odaya kondu. Esirler orada hapsedilirlerdi. Bir gün Resûlullah (s.a.s) oradan geçince, Adî b. Hâtim'in –çok yaman olan[1116]– kızı önünü kesip şöyle dedi: *"Ey Muhammed! Baba helâk oldu, kervancı başı kayboldu. Allah için beni bağışla, gideyim!"* Resûlullah (s.a.s) ona sordu: *"Kervancı başın kim?"* Kız, *"Adî b. Hâtim"* dedi. Resûlullah (s.a.s), *"Şu Allah'tan ve Resûlü'nden kaçan mı?"* dedi ve yoluna devam edip kızı terk etti.

Adî'nin kızı olayın devamını şöyle anlatıyor:

Ertesi gün olunca, Resûlullah (s.a.s) yine yanımdan geçti ve aynı şeyleri kendisine söyledim. O da bir gün önce söylediklerini tekrar etti.

1115 Muhtemelen bir daha geri döndüklerinde malları kaybolmasın ve o mallara sahip olsun diye.

1116 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 579.

Üçüncü gün yine yanımdan geçtiğinde, ümitsiz olduğumdan kendisine bir şey söylemedim. O sırada arkasından giden bir adam bana işaret ederek onunla konuşmamı istedi. Ben de kalkarak *"Ya Muhammed! Baba helâk oldu, kervancı başı kayboldu. Allah için beni bağışla, gideyim!"* dedim. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s), *"Tamam, seni serbest bırakacağım. Fakat acele etme! Yakınlarından güvenilir birisini bulunca seni onunla göndeririz"* dedi. Sonra da beni serbest bıraktı. Ben de bana işaret edip konuşmamı isteyen adamı merak edip sordum. *"Ali b. Ebi Tâlib"* dediler. Sonra kavmimden birileri gelince, Resûlullah (s.a.s)'e gidip haber verdim. O da beni giydirdi, ihtiyaçlarımı temin etti. Ben de gelenlerle hareket edip Şâm'a vardım.

Hadisenin devamını Adî b. Hâtim anlatıyor:

Şâm bölgesinde ailemle çadırımda otururken, içinde kızımın da bulunduğu kervan çıkageldi. Kızım bana yaklaşır yaklaşmaz, bana bağırmaya başladı: *"Vay zalim adam! Karını ve oğlunu alıp gittin; babanı ve kızını terk ettin, öyle mi?"* Ben de *"Kızım, söylediklerin doğrudur, ama ağzını hayra aç!"* dedim. Sonra deveden indi ve yanıma oturdu. Sözünü sakınmayan ve hiçbir şeyden çekinmeyen kızıma sordum: *"O adam (Resûlullah) hakkında ne düşünüyorsun?"* O şu cevabı verdi: *"Bana kalırsa, zaman kaybetmeden ona ulaş! Şayet peygamberse, ona erken gitmede fazilet var; şayet kralsa, kendi değerinden bir şey kaybetmezsin." "Vallahi bu görüş doğrudur"* dedim ve Medine'ye gittim. Mescid'de iken yanına vardım; selam verdim. *"Kimsiniz?"* diye sordu. *"'Adî b. Hâtim"* diye cevap verdim. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s) ayağa kalkıp beni evine götürdü. Yolda oldukça yaşlı ve zayıf bir kadın yolunu kesip ona bir şeyler sordu ve lafı uzattıkça uzattı. İşte o zaman kendi kendime dedim ki *"Vallahi bu adam kral değil!"* Neden sonra yolumuza devam ettik ve Resûlullah (s.a.s)'in evine vardık. Evinde, içi ot saplarıyla doldurulmuş olan bir minder vardı. Üzerine oturmam için o minderi bana uzatarak, *"bunun üzerine otur!"* dedi. Ben, *"hayır minderin üzerine sen otur"* dedim. *"Hayır! Sen oturacaksın!"*

dedi. Bunun üzerine ben mindere, Resûlullah (s.a.s) de yere oturdu. Ve ben kendi kendime, *"Vallahi bu, bir kralın yapacağı hareket değil!"* dedim. Sonra bana sormaya başladı: *"Evet, Adî b. Hâtim! Söyle bakalım; sen 'Rekkûsî'* [1117] *değil miydin?"* *"Evet"* dedim. *"Sen kavminin 'murabbâ'ı* [1118]*, yâni gelirinin ¼'ü elinde olan değil miydin?"* *"Evet"* dedim. *"Bütün bunlardan dinin için bir şey anlamadın mı?"* diye sordu. Ben de, *"anlamaz olur muyum?"* dedim ve bilinmeyenleri bildiği için Peygamber olduğunu anladım. Sonra bana şöyle dedi: *"Yâ 'Adî! Muhtemelen seni bu dine girmekten alıkoyan şey, bu din mensuplarının hiçbir şeye sahip olmamalarıdır. Vallahi malların çoğaldığı öyle günler olacak ki, malı alacak adam bulunmayacak. Ya da seni Müslüman olmaktan alıkoyan şey, Müslümanların azlığı, düşmanlarının sayısının çokluğudur. Vallahi öyle günler gelecektir ki, bir kadın devesine binip Kadisiyye'den Kâbe'yi ziyârete gelecek ve korkmayacak! Yahut da seni Müslüman olmaktan alıkoyan şey, güç ve iktidarın başkalarının elinde oluşudur. Vallahi, yakında Bâbil illerinde beyaz sarayların fethedileceklerini duyacaksın! Onu dinledim ve sözünü bitirince Müslüman oldum."* [1119]

İslâm'a Davet Mektupları

Hz. Peygamber (s.a.s), İslâm'ı tebliğ etmek üzere, komşu devletlere, kabilelere, aşiretlere, hatta şahıslara mektuplar gönderdiği gibi kendisine de bu konuda mektuplar ve heyetler gelmekteydi. [1120]

1117 "Rekkûsî", Hıristiyanlık ile Sabiilik arasındaki dinin mensuplarına denir.

1118 Cahiliye döneminde ve İslâm geldikten sonra da, Arabistan Yarımadası'nda, bazı kabileler arasında mevcut olan bir uygulamaya göre, kabileler arası yapılan savaşlarda elde edilen ganimetin ¼'ü Kâbile Reisinin oluyordu ki, buna *"Murabbâ"* deniyordu (Bu konudaki ayrıntılar için bk. Suheylî, *er-Ravdu'l-Unuf*, I, 417).

1119 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 578-581.

1120 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 606.

Hz. Muhammed (s.a.s)'in devletinin gayesi İslâm'ı tebliğ etmek ve hâkimiyetin tamamının Allah'a ait olmasına kadar mücâdele etmek olduğundan, o sadece savaşmıyor, aynı zamanda komşu devlet başkanlarına mektuplar göndererek onları İslâm'a davet ediyordu. Bazı devlet başkanları Hz. Muhammed (s.a.s)'in elçilerini çok güzel karşılamalarına [1121] rağmen, bazıları da kötü davranıyorlardı. [1122] Hatta bu diplomatik yazışmalar neticesinde Yemen Kralı Bazân ile Habeşistan Kralı Necâşî Müslüman olmuşlardır.

Bütün bu tarihi hadiseler en muteber kaynaklarımızda zikredilirken, bazı çağdaş müfessirlerin bunlar üzerinde tereddüt beyan etmeleri [1123] hayli düşündürücü ve esef vericidir.

Bu konunun Dünyadaki tek uzmanı olan Muhammed Hamidullah, tamamen ilmi verilere dayanarak Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu mektuplarının yazıldığını ispatlamışken [1124], tereddütler içinde olmak ilmi gerçeklerle uyuşmaz. Bu mektupların yazılmadığını iddia edenler şu argümanları ileri sürüyorlar:

"Peygamberimiz İran, Bizans imparatorlarına, Mısır valisine mektup yazdıysa bunları hangi dille yazdı? Arapça. Peki, İran yahut Bizans İmparatoruna, Mısır valisine Arapça mektup yazmanın yararı nedir? Çünkü Arapça bilmezlerdi." [1125]

Oysa her devletin uluslararası yazışmalarda kendi dilini kullanmasından daha tabii ne olabilir?

1121 Ayrıntılar için bk. Bedruddin el-Aynî, *Umdetu'l-Kârî li Şerhi'l-Buhârî*, Matbaatu'l-Amire baskısı, XI, 453-54.

1122 Bk. Buhârî, *Sahih*, *Kitabu Ahbâri'l-Ahâdi*, bâb, 17.

1123 Bk. Süleyman Ateş, *Kur'an-ı Kerim'in Evrensel Mesajına Çağrı*, İstanbul, 1990, s. 59.

1124 Ayrıntılar için bk. Muhammed Hamidullah, *Hz. Peygamber'in Altı Orijinal Diplomatik Mektubu*, Beyan Yayınları, İstanbul, 1990.

1125 Ateş, a. g. e. ay. sahife.

Bütün İslâm tarihçileri bilirler ki, Hz. Muhammed (s.a.s)'in hanımlarından birinin adı Mariye idi ve Mısır'dan gelmişti. Mariye validemizin Mısır'dan geliş sebebi nasıl görmezlikten gelinir? Herkes bilir ki, Mısır'da İskenderiye Kralı olan Mukavkıs'a Hz. Muhammed (s.a.s) bir davet mektubu göndermiş; o da İslâm Devleti'nin elçisine büyük iltifatlarda bulunarak Hz. Muhammed (s.a.s)'e iki cariye göndermiştir. Bunlardan birisi, Resûlullah (s.a.s)'in kendisiyle evlendiği Mariye'dir. [1126]

Bu konuda itirazları olanların ileri sürdükleri delillerden bir tanesi de şudur: Bizans gibi bir süper devlete Hz. Muhammed (s.a.s), tehdidkâr mektup yazamaz! [1127] Kendisine Batı ansiklopedilerini kaynak edinenler [1128], Hz. Muhammed (s.a.s)'in *'Muhtar'* olduğunu yâni Allah'tan başka hiç kimseden korkmadığını nasıl bilmezlikten gelir? Mamafih bu bir inanç ve kanaat meselesidir.

Milâdi 7. yüzyılda Dünyayı sömüren İran ve Bizans'la mücâdelesi olmasaydı Hz. Muhammed (s.a.s), Buhârî'de geçen [1129] bir hadis-i şerifinde neden şöyle desin:

"Kisra yıkılırsa, ondan sonra Kisra [1130]; Kayser [1131] yıkılırsa, ondan sonra Kayser olmayacaktır. Muhammed'in canı elinde olan Allah'a yemin ederim ki, sizler onların hazinelerini Allah yolunda harcayacaksınız!" Ne var ki bu konuda kanaat ileri sürenler hadislere de itibar etmiyorlarsa yapacağımız bir şey yoktur.

Hz. Peygamber (s.a.s), gelen heyetlere İslâm'ı anlatıyor; Müslümanlığı kabul edenlerle beraber, onlara İslâm'ı öğretecek bir veya bir kaç hoca gönderiyordu. Bu hoca veya hocalar, gittikleri yerlerde hem

1126 Bedruddin Ayni, Ay. es. , ay. yer.
1127 Ateş, a. g. e. , s. 67.
1128 Ateş, a. g. e. , s. 60.
1129 Bk. *Kitabu'l-Menâkıb*, bâb, 122.
1130 İran Kralı.
1131 Bizans Kralı.

İslâmî yönetimi deruhte ediyor, hem de ora halkına İslâm dinini ve bu din mucibince nasıl yaşayacaklarını öğretiyordu.

Şimdi de Hz. Peygamber (s.a.s)'in gayrimüslimlerle olan ilişkilerine bir göz atalım:

İslâm'ın ilk dönemlerinde, yâni Hz. Peygamber (s.a.s) döneminde, İslâm Devleti'nin iki büyük komşusu vardı. Bunlar İran ve Bizans devletleriydi. Bu iki devletin aynı zamanda kendilerine bağlı kolonileri de vardı.

Hz. Muhammed (s.a.s), Allah'ın Elçisi olarak sadece Araplara değil, bütün insanlığa geldiği ve imkânları dâhilinde Allah'ın mesajını her yere ulaştırmakla yükümlü olduğu için [1132], Allah tarafından kendisine verilen emir üzerine İslâm'ı önce Arabistan yarımadasında tebliğ etmiş, sonra da tebliğini Arabistan dışında devam ettirmiştir. Bu tebliğini genellikle devlet başkanlarına gönderdiği mektuplarla yapmıştır.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu davet mektuplarına baktığımızda, onun, muhatabının inancına, hatta anlayışına göre bir dil kullandığını müşahede etmekteyiz. Bir krala yazdığı mektubun içeriği ile bir kabile reisine gönderdiği mektupların içeriği farklı olduğu gibi; Müslümanların *"Ehl-i Kitâb"* diye tanımladıkları Hıristiyanlardan birine gönderdiği davet mektubu ile tamamen dinsiz olan birine, yâni bir *"pagan"*a yazdığı mektup farklılıklar arzediyordu.

Şimdi de konuyu daha iyi anlamamız için bu davet mektuplarından bazı örnekler verelim:

Habeşistan Kralı Necâşî'ye Gönderilen Mektup [1133]

"Allah'ın Elçisi Muhammed'ten, Habeşistan Kralı Necâşî'ye...

1132 Bk. K. K. Hicr Sûresi, 94-96; İbn İshâk, *Sîre*, s. 126.

1133 Hz. Muhammed (s.a.s), Necâşî'ye bir değil, birkaç mektup gönderiyor ve Necâşî, bu mektuplara cevap vererek Müslüman olduğunu bildiriyor. Biz burada bu mektuplardan sadece bir tanesine yer verdik. Ayrıntılar için bk. Muhammed Hamidullah, *Mecmuatu'l-Vesâiki's-Siyasiyye*, Dördüncü Baskı, Beyrut, 1983, Vesika no: 21.

Selâm, Allah [1134]'ın yolunu takip edenlere olsun!

O Allah ki, Ondan başka ilâh yoktur. Melik'tir, Kutsal Olan'dır (Kuddûs'tür), Koruyucu'dur, İmdada Gelen'dir. Şehâdet ederim ki, İsa, Allah'in ruhu ve kelimesidir. Onu bakire, saf, temiz ve namuslu Meryem'in rahmine ilkâ etmiştir ve böylece Meryem, İsa'ya gebe kalmıştır.

Ve ben seni, Bir ve ortağı olmayan Allah'a, O'na itaate, bana ve bana gelene uymaya davet ediyorum. Böylece tebliğ ettim ve nasihat ettim.

Selâm, Allah'ın yolunu takip edenlere olsun!" [1135]

Bizans Kralı Heraklius'a Gönderilen Mektup [1136]

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Allah'ınkuluvePeygamberiolanMuhammed'denBizans Lideri'ne...

Selâm, Allah'ın yolunu takip edenlere olsun!

Seni, İslâm'ın çağrısıyla davet ediyorum. Müslüman ol ve kurtul! Müslüman ol, Allah ecrini iki defa verecek. Kabul etmezsen, reayanın bütün günâhı sana gelecektir." [1137]

"Ey Ehl-i Kitâb! Sizinle bizim aramızda müşterek olan Kelimeye geliniz; Allah'tan başkasına tapmayalım! O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım! Ve Allah'ı bırakıp da kimimiz kimimizi ilâhlaştırmasın!

1134 Maalesef Batı kaynaklarında Allah, "Müslümanların Tanrısı" gibi yanlış bir tanımlamayla tanıtılıyor. Böyle olunca da Batılı insan, Allah'ı, "Yunan tanrısı Zeus", ya da "Mısır tanrısı İsiris" gibi bir şey gibi zannediyor.

1135 Muhammed Hamidullah, *Mecmuatu'l-Vesâiki's-Siyasiyye*, Vesika no: 21.

1136 Bk. Muhammed Hamidullah, *Mecmuatu'l-Vesâiki's-Siyasiyye*, Vesika no: 26.

1137 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2778.

Eğer onlar yine yüz çevirirlerse, işte o zaman şahit olun ki biz Müslümanlardanız! deyiniz." [1138]

Rivâyetlere göre, Hz. Peygamber (s.a.s), Bizans Kralı'na bu mektubu yazınca, Sahabesi, Bizanslıların mühürsüz mektupları okumadıklarını söylediler. Bunun üzerine o, gümüşten ve üzerinde, *"Muhammedun Resûlullah"* yazılı bir mühür kazdırdı. [1139]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in mektubu Bizans Kralı'na vardığında, Kral Kudüs'teydi. Mektubu okuyunca, Müslümanlar hakkında bilgi istedi. O sırada orada bulunan Ebû Sufyân, bu olayın hikâyesini uzun uzun anlatır; hatta Bizans Kralı'nın Hz. Peygamber (s.a.s)'i kastederek, *"onun yanında olsaydım, ayaklarını yıkardım"* dediğini nakleder. [1140]

İran Şâhı Kisra'ya Gönderilen Mektup

"Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Allah'ın Elçisi Muhammed'ten İran'ın Büyüğü Kisra'ya...

Selâm, Allah'ın yolunu takip edenlere, Allah'tan başka ilâh olmadığına, tek ve ortaksız olduğuna ve Muhammed'in Allah'ın kulu ve Elçisi olduğuna şehâdet edenlerin üzerine olsun!

Ben seni Allah'ın çağrısıyla davet ediyorum. Çünkü ben, yaşayan herkesi uyarmak üzere, Allah'ın bütün insanlığa göndermiş olduğu Elçisiyim. Ve hakk kâfirlerin üzerine gerçekleşecektir!

Onun için Müslüman ol ve kurtul! Fakat kabul etmezsen, bütün Mecusilerin günâhı senin üzerine yüklenecektir!." [1141]

Rivâyete göre İran Kisrâsı, Hz. Peygamber (s.a.s)'in mektubunu okuyunca kızdı ve onu yaktı. [1142]

1138 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 64.

1139 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2780.

1140 Bu uzun hadis-i şerifin tam metni için bk. Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2782.

1141 Muhammed Hamidullah, *Mecmuatu'l-Vesâiki's-Siyasiyye*, Vesika no: 53.

1142 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2781.

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Ğassan Reisi'ne Gönderdiği Mektup

Ğassan, Medine'nin kuzeyinde, o tarihlerde bazen Bizans Devleti'ne bağımlı, bazen de bağımsız kalan, devlet nitelikli büyük bir kabileydi. Hz. Peygamber (s.a.s), onu da İslâm'a davet etmek üzere şu mektubu gönderdi:

"Allah'ın Elçisi Muhammed'ten el-Haris b. Ebi Şemir'e

Selâm, Allah'ın yolunu takip edenlere, Allah'a inanıp O'nu tasdik edenlere olsun!

Ben seni, ortağı olmayan Allah'a imân etmeye davet ediyorum. Böylece mülkün, senin olmaya devam eder!

Allah'ın Elçisi Muhammed." [1143]

Bu gibi davet mektuplarından başka, bazen de Hz. Peygamber (s.a.s), o gün için birer küçük devlet mesâbesinde olan kabilelerle antlaşmalar yapıyor, o devletlere *"emân"*lar veriyordu. Tebuk Seferi sırasında, Filistin'de Elia Papazı Yuhanna ile yaptığı barış antlaşmasını örnek olarak zikredebiliriz. Yuhanna Hz. Muhammed (s.a.s)'e cizye vererek barış yapmayı teklif etmiş, Hz. Muhammed (s.a.s) de onun bu teklifini kabul ederek kendisine bir *"emân"* vermişti. [1144]

Mubâhele Olayı

Hz. Peygamber (s.a.s)'in gönderdiği bu davet mektupları dışında, bazen de değişik din sâlikleri Medine'ye gelip Hz. Muhammed (s.a.s)'le görüşüyor, İslâm hakkında bilgi alıyorlardı.

Necrân bölgesinde yaşayan Hıristiyanlar da bu şekilde Medine'ye gelen heyetlerdendi. Olay şöyle gelişti:

1143 Muhammed Hamidullah, *Mecmuatu'l-Vesâiki's-Siyasiyye*, Vesika no: 37.

1144 Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, II, 525.

Hz. Peygamber (s.a.s), diğer civar kabilelere olduğu gibi, Necrân Hıristiyanlarının *"el-Eskaf"* diye bilinen reisine bir mektup göndererek onu ve kavmini İslâm'a davet etti. [1145] Bu mektup üzerine dehşete kapılıp ne yapacağını şaşıran el-Eskaf, kavminin ileri gelen ulemâsını toplayarak ne yapması gerektiği konusunda onlarla istişâre etti. [1146] Yapılan uzun görüşmelerden sonra, Hz. Peygamber (s.a.s)'e bir heyet göndermeye karar verdiler.

Medine'ye varan Hıristiyan heyeti, Resûlullah (s.a.s)'le görüşeceği gün, elbiselerini değiştirip üstlerini başlarını altın ve gümüşle süslediler. Özellikle büyük yüzükleri oldukça dikkat çekiyordu. [1147] Oysa Hz. Peygamber (s.a.s), erkeklerin bu büyük taşlı yüzükleri takmalarını cahiliye âdeti olarak görüyordu. Nitekim onları bu şekilleriyle kabul etmediği gibi, selâmlarını bile almadı. Bunun sebebini anlayamayan Necrân heyeti, kabul edilmek konusunda Hz. Osman ve Abdurrahman b. Avf ile istişâre edip şöyle dediler: *"Ey Osman ve ey Abdurrahman, sizin Peygamberiniz bize bir davet mektubu gönderdi. Biz de bu davete icâbet etmek üzere buraya kadar geldik; o bizi kabul etmiyor. Ne yapalım?"* Onlar da anlamayınca, Hz. Ali'ye gittiler. Hz. Ali onlara, bu allı-pullu kıyafetlerini değiştirip normal kıyafet giymelerini söyledi. Gerçekten Hz. Peygamber (s.a.s) onları bu yeni hâlleriyle kabul etti ve şöyle buyurdu: *"Beni Peygamber olarak gönderene yemin ederim ki, bana ilk hâlleriyle geldiklerinde şeytan onlarla beraberdi."* [1148]

Hz. Peygamber (s.a.s), onları huzuruna kabul ettikten sonra, uzun uzun konuşmalar oldu ve İslâm inancına göre Hz. İsâ'nın durumunu sordular. O zamana kadar bu konuda ayet olmadığı için Hz. Peygam-

1145 Davet mektubunun içeriği için bk. İbn Kesîr, *el-Bidâye*, V, 63.
1146 Oldukça ilginç olan bu istişareler için bk. İbn Kesîr, *el-Bidâye*, V, 63.
1147 İbn Kesîr, *el-Bidâye*, V, 64.
1148 İbn Kesîr, *el-Bidâye*, V, 64.

ber (s.a.s) yarını beklemelerini söyledi. Nitekim ertesi gün konu ile ilgili ayetler nâzil oldu [1149]:

"Şüphesiz, Allah katında İsâ'nın durumu, Âdem'in durumu gibidir. Onu topraktan yarattı, sonra ona 'ol' demesiyle o da hemen oluverdi. Gerçek Rabbindendir. Öyleyse kuşkuya kapılanlardan olma. Artık sana gelen bunca ilimden sonra, onun hakkında seninle çekişip tartışmalara girişirlerse de ki: Gelin, oğullarımızı ve oğullarınızı, kadınlarımızı ve kadınlarınızı, kendimizi ve kendinizi çağıralım; sonra karşılıklı lânetleşelim de Allah'ın lânetini yalan söylemekte olanların üstüne kılalım." [1150]

Bunun üzerine, ayet-i kerimenin emri mucibince, Hz. Peygamber (s.a.s), gelen âyetleri kabul etmeyen Hıristiyan heyetini karşılıklı lânetleşmeye davet etti. Bu olaya İslâm tarihinde *"Mubâhele"* denir. Mubâhele, yalancıya karşı Allah'ın lânetini istemektir. [1151]

Resûlullah (s.a.s) onlara şöyle dedi:

"Siz Hz. İsâ'nın Allah'la bir olduğuna inanıyor, öyle iddia ediyorsunuz. Ben ise, onun Allah'ın kulu ve Peygamberi olduğuna inanıyorum. Şu halde, yarın Mescid'e gelin, hep beraber Allah'a dua edelim ve aramızdan kim yalancıysa, Allah ona lânetini ve gazabını yollasın!"

Ertesi günü Resûlullah (s.a.s), kızı Hz. Fatima, torunları Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve diğer akrabalarını alarak mescide, Hıristiyan heyetiyle görüşmeye ve mubâhele için Allah'a dua etmeye gitti. Onların gelişini izlemekte olan Hıristiyan heyetin başkanı papaz, arkadaşlarına şöyle dedi:

"Muhammed'in ve yanındakilerin yüzünde öyle bir nûr görüyorum ki, bunlar göğün yere inmesini isteseler, gök yere iner. Gelin bunlarla daha fazla münakaşa etmeyelim. Çünkü Allah'ın lânetini isteyecek

1149 İbn Kesîr, *Sîre*, IV, 103.
1150 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 59-61.
1151 Muhammed Hamidullah, *İslâm Müesseselerine Giriş*, İstanbul,

olursak, hepimiz helâk oluruz. En iyisi, biz onlarla barış yapalım ve çekip memleketimize gidelim!" [1152]

Arkadaşlarının da bu teklifi kabul etmeleri üzerine, Necrân Hıristiyan heyeti mubâhaleden vazgeçip İslâm Devleti'ne haraç vereceklerini, ayrıca kendilerine İslâm'ı öğretecek birini onlarla göndermesini Hz. Peygamber (s.a.s)'den istediler. O da Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ı onlarla gönderdi. [1153]

Mübâhale, Müslümanlar arasında olmaz. Yâni herhangi bir konuda, bir Müslüman diğer bir Müslümanı Mübâhale'ye / lanetleşmeye davet edemez. Mübâhale, Müslümanla gayrimüslüm arasında olur!

Medine'ye Gelen Gayrimüslim Heyetleri

Peygamber Efendimiz (s.a.s), insanları İslâm'a davet etmek için değişik devlet ve kabilelere hem mektuplar, hem de heyetler gönderiyordu. Ayrıca Arabistan Yarımadası'nın hemen her tarafına İslâm yayıldığı için çeşitli kabilelerden de hem merak saikıyla, hem de Müslüman olmak için Medine'ye akın akın heyetler gelmeye başlamıştı. Onun içindir ki bu seneye *"Senetu'l-Vufûd / Heyetler Senesi"* denir. [1154]

"Allah'ın yardımı ve fetih geldiğinde ve insanların bölük bölük Allah'ın dinine girdiğini gördüğünde, Rabbine hamd ederek tespihte bulun ve O'ndan bağışlanma dile! Çünkü O tövbeleri çok kabul edendir." [1155]

1152 İbn Kesîr, *el-Bidâye*, V, 95.

1153 Bu olayın ayrıntıları için ayrıca bk. İbn Kesîr, *Sîre*, IV, 100 vd; ez-Zamahşerî, *Âl-i İmrân*, Beyrut, 1995, I, 361-363; el-Cessâs, *Âl-i İmrân*, Beyrut, II, 18-19; İbn Kesîr, *Tefsir*, I, 347-350; Muhammed Hamidullah, *İslâm Müesseselerine Giriş*, s. 80-82.

1154 Ayrıntılar için bk. İbn Hişâm, *Sîre*, II, 559 vd; Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 86 vd.

1155 K. K. Nasr Sûresi.

Hicrî 9. senenin geri kalan ayları da bu şekilde heyetler teatisi ile geçti. [1156]

Müslümanların İlk Haccı

Hz. Peygamber (s.a.s), Hicrî 9. senenin Zilhicce ayında, Hz. Ebûbekir'i Hacc emîri tayin ederek Mekke'ye gönderdi. Bu Hacc, Müslümanların ilk Haccı oldu.

Bu Hacc esnâsında, Mekkeli müşrikler hâlâ Mekke'de idiler ve Hacca iştirak ettiler. [1157] Fakat Hz. Ebûbekir Mekke'ye hareket ettikten sonra, Tevbe Sûresi nazil oldu ve Müşriklerin Mekke'ye gidip Hacc yapmaları yasaklandı. Söz konusu ayet-i kerimeler şu şekildedir:

"Ey imân edenler! Muhakkak ki Müşrikler pistirler! Bu senelerinden [1158] *sonra onlar, Mescid'ul-Haram'a yaklaşmasınlar! Eğer (onların Kâbe'ye gelmemelerinden dolayı) yoksullaşmaktan korkuyorsanız, (biliniz ki) Allah dilerse, Kendi lutfundan sizi zengin edecektir. Şüphesiz ki Allah en iyi bilen, gerçek hüküm ve hikmet sahibidir. Kendilerine Kitap verilenlerden* [1159]*, Allah'a ve Ahiret Günü'ne inanmayan, Allah ve Resûlünün haram kıldığını haram saymayan ve hak dini* [1160] *kendine din edinmeyen kimselerle, boyun eğip cizye verinceye kadar savaşın!"* [1161]

Yukarıdaki ayetler nâzil olunca, Hz. Peygamber (s.a.s), Hz. Ali'yi çağırarak ona şu emri verdi:

1156 Bu konuda, Muhammed Hamidullah'ın, *Mecmuatu'l-Vesâiki's-Siyasiyye* adlı çok önemli eseri ile yine onun en son çıkan *Six Originaux des lettres diplomatiques du Prophéte de l'Islam*, Paris, 1986, adlı eserini zikretmek isteriz.

1157 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 543.

1158 Hicrî 9. seneden sonra.

1159 Yahudi ve Hıristiyanlardan.

1160 İslâm'ı.

1161 K. K. Tevbe Sûresi, 28-29.

"Derhal Mekke'ye git! İnsanlar, kurbanlarını kesecekleri gün [1162], Minâ'da toplandıklarında, onları bir araya getir ve şu söyleyeceklerimi bildir:

"Kâfirler asla Cennete girmeyeceklerdir! Bu seneden sonra hiçbir müşrik Hacca gelemeyecek! Kâbe, çıplak tavaf edilmeyecek! Kimin Resûlullah (s.a.s)'le bir *ahd*'i varsa, o, *ahd*'edilmiş olan güne kadardır!" [1163]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in bu emrini alan Hz. Ali, derhal Mekke'ye hareket etti. Hz. Ali, yolda Ebûbekir'le karşılaştı. Hz. Ali'nin bu şekilde gelişinden telaşlanmış olan Ebûbekir ona şöyle dedi:

"Emîr olarak mı, memur olarak mı geldin?"

Hz. Ali,

"Hayır, memur olarak geldim!" dedi ve Hz. Peygamber (s.a.s)'in emrini bildirdi.

Bunu müteakip, Hz. Ebûbekir ve Hz. Ali, yanlarında diğer hacılar olduğu hâlde Mekke'ye gidip Hac görevlerini yerine getirdiler. Kurbanların kesildiği günde, Hz. Ali, Tevbe Sûresini okuyarak yukarıdaki emirleri insanlara bildirdi. [1164]

İşte, o tarihten günümüze kadar hiçbir müşrik bir daha Mekke'ye giremedi.

1162 Yâni Hac yapıldıktan sonra.
1163 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 545.
1164 İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 546; İbnu'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 291.

Hicrî 10. Sene

Vedâ Haccı

Hicrî 10. senede, Hz. Peygamber (s.a.s) İslâm'ı tebliğ için heyetler göndermeye, heyetler kabul etmeye devam etti. Bu arada, gönderilen seriyyeler de askerî cihâdı yürütüyorlardı. Rebiulevvel ayında Halid b. Velid, Benû Abdi'l-Medân üzerine gönderildikten bir süre sonra, Hz. Ali komutasındaki bir seriyye de Ramazan ayında *Mezhec* kabilesi üzerine gönderildi.

Hicrî 10. senenin en önemli hadisesi, Resûlullah (s.a.s)'in vedâ Haccıdır.

Resûlullah (s.a.s), nübüvvet görevi boyunca sadece bir kez Hacc yapabilmiştir. Vefatından kısa süre önce gerçekleşen bu Hacc tarihe *"Vedâ Haccı"* olarak geçmiştir.

Resûlullah (s.a.s)'in sadece bir defa Hacc yapabildiğinden söz edilirken, mutlak anlamda İslâmî ölçülere göre yapılan Hacc kastedilmektedir. Yoksa daha Mekke dönemindeyken bile Hz. Peygamber (s.a.s) Hacc yapıyor; fakat aynı Hacca müşrikler de iştirak ediyordu. Dolayısıyla peygamberimizin yaptığı tek Hacdan kasıt, sırf Müslümanların iştirak ettiği, hiçbir gayrimüslimin bulunmadığı Hacdır.

Hz. Peygamber (s.a.s), Hicrî 10. senenin Zilkâde ayının 25'inde Hacc yapmak üzere Mekke'ye hareket etti.[1165] Yanında, onu bü-

1165 İbn Kesîr, *Sîre*, IV, 215.

tün mücâdelesinde yalnız bırakmayan sahâbesi vardı. Bir zamanlar, Allah'ın dinini istedikleri için, her türlü işkenceye maruz kaldıkları Mekke'ye gidiyorlardı. Kurtulmuş olan Kâbe'yi tavafa gidiyorlardı. Bu arada Hz. Muhammed (s.a.s)'e peygamberliğin gelişi de yirmi üç yılını dolduruyordu.

Resûlullah (s.a.s) bütün hanımlarını da beraber götürdü ve onlara da Hacc ibâdetini yaptırdı. [1166]

Mekke'ye her taraftan binlerce hacı gelmişti. Hz. Peygamber (s.a.s) hem Haccını yaptı hem de Müslümanlara Haccın esaslarını öğretti.

Hz. Peygamber (s.a.s)'de bir göç havası seziliyordu. Hareketleri sanki bir başka ülkeye, bir başka Dünyaya sefere çıkacağı intibaı veriyordu. Yolculuğa çıkacak bir yolcu gibi geride bir şey unutmak istemiyor; kendisi için büyük bir aileyi andıran ümmetini geride bırakacağı için onun bütün ihtiyaçlarını görüyor, ona lâzım olacak bütün dini vecibelerini öğretmeye gayret ediyordu. Geride kalacaklara hiç ama hiç bir noksanlık bırakıp gitmek istemiyordu. Bunun içindir ki, bu Hacc esnasında fırsatı geldikçe ümmetine konuşmalar yapıyor, sohbetler ediyor, hutbeler okuyordu. Bu hutbelerin en önemlisi, İslâm tarihinde meşhur olan ve onun ümmeti olduğuna inanan her insanın ezberleyip tatbik etmesi gereken *"Vedâ hutbesi"*dir.

Peygamberlik görevini, çektiği bütün meşakkat ve işkencelere rağmen en güzel bir şekilde yerine getiren Hz. Muhammed (s.a.s), görevinin sonunda, bundan 15 asır önce, Müslümanların şahsında bütün insanları son bir defâ uyarmıştır ki, biz bu son uyarıya *Vedâ Hutbesi* diyoruz. Vedâ Haccında, etrafında toplanmış olan binlerce Müslüman vasıtasıyla, insanlığa gönderdiği son ilâhî mesaj...

Biz, rehber edinildiği takdirde, bütün yüzyılların insanını her türlü sosyal, ekonomik, siyasal ve dinî çıkmazlardan kurtaracak olan bu mesajın sadece bir kaç noktasına temas etmekle yetineceğiz.

1166 İbn Sa'd, *Tabakât*, VIII, 206.

Resûlullah (s.a.s), hutbesine şöyle başladı:

"Ey insanlar! Sözümü iyi dinleyiniz! Bilmiyorum, belki bu seneden sonra sizinle burada ebedî olarak bir araya gelmeyeceğim. Siz mutlaka Rabbinizle karşılaşacaksınız ve O sizden, Dünyada iken yaptıklarınızın hesabını soracaktır!" 1167

İnsanoğlunun susmaya muktedir olamayacağı o günde, Dünya hayatı gözlerinin önünden geçecek ve yaptıklarının hepsi gündeme gelecektir. *"Ah, keşke hayatım için (dünya hayatında) sâlih ameller yapsaydım!"* 1168 diyecek ama bu yakarışı artık fayda vermeyecektir.

İnsanlar, inançlarına göre, Dünyadaki ideolojilerine, mücâdelelerine ve izledikleri yolların görüşlerine göre yaptıklarını itiraf edeceklerdir. Bir kısmı diyecek ki:

Ey Allah'ım, ben Dünya hayatım boyunca, yedim içtim, eğlendim.

Ey Allah'ım, ben Dünya hayatım boyunca, senin ve dininin aleyhinde kitap ve makale yazdım.

Ey Allah'ım, ben Senin gönderdiğin peygamberlerle savaştım.

Ey Allah'ım, ben Senin emirlerini tebliğ edenlere işkence yaptım.

Ey Allah'ım, ben hayatım boyunca şarap içtim ve onun için çalıştım.

Ey Allah'ım, ben hayatım boyunca Müslümanlara iftira ettim.

Ey Allah'ım, ben Dünya hayatı boyunca hep uyudum.

Diğer bir kısmı da şöyle diyecek:

Allah'ım, Senin emrettiğin gibi, sadece Sana kul olmaya çalıştım.

Allah'ım, Senin dinin uğrunda savaşarak şehid oldum.

Allah'ım, Senin yolunda her şeyimi terkederek hicret ettim.

Allah'ım, Senin rızan için tağutlarla mücâdele ettim.

Allah'ım, Senin *"sev!"* dediklerini sevdim, *"sevme!"* dediklerini sevmedim.

Allah'ım, Senin emirlerini ihtivâ eden Kur'an'ı kendime rehber edinerek yaşamaya çalıştım.

1167 İbn Hişâm, *Sîre*, IV. 603.
1168 K. K. el-Fecr Sûresi, 24.

İşte, bütün bu muhakemeyi, Allah (c. c), Kendisine kulluk yapmaları için yarattığı insanların iyilerini kötülerinden ayırmak için yapmaktadır. [1169]

Hz. Muhammed (s.a.s) de bu sebeple Vedâ hutbesinin ilk cümlesini hesap günü konusunda insanları uyarmaya ayırıyor ve şöyle diyor:

"Siz mutlaka Rabbinizle karşılaşacaksınız ve O sizden, Dünyada iken yaptıklarınızın hesabını soracaktır."

Resûlullah (s.a.s) daha sonra şöyle devam etti:

"... Sakın benden sonra eski sapıklıklara (dinsizliğe) dönüp de birbirinizin boynunu vurmayın!" Yâni İslâm'ı terkedip kendi hevâ ve hevesinize uymayın!

"... Faizin her türlüsünü yasaklıyorum; faiz sistemini ayaklarım altına alıyorum." Yâni, faiz çarkıyla dönen kapitalizmi ayaklarımın altında eziyorum.

"... Ne zulmediniz, ne de size zulmedilmesine razı olunuz!" Yâni insanları ezen, onlara zulmeden, komünizm, kapitalizm, faşizm ve her türlü totaliter rejime karşı çıkınız. Ne bu sistemlerle insanları eziniz ve ne de bu sistemlere boyun eğerek eziliniz!

"... Kan davaları kaldırılmıştır!"

"... Bu gün Şeytan sizin şu topraklarınızda egemenliğini kaybetmiş, yönetimi son bulmuştur. Fakat siz, yasaklamama rağmen, küçük işlerinizde dahi ona uyarsanız, o memnun olur. Dininizi korumak istiyorsanız, hiçbir işinizde ona uymayın!"

"... Sizin, kadınlarınız üzerinde hakkınız, onların da sizin üzerinizde hakları vardır." [1170]

1169 K. K. el-Enfâl Sûresi, 37.

1170 Hz. Aişe'den gelen bir rivayete göre Hz. Peygamber (s.a.s) hiçbir kadını dövmediği gibi, savaş dışında da intikam maksadıyla hiçbir kimseyi dövmemiştir. Kendisi dövmediği gibi, sahabesine de kadınları dövmeyi yasaklamıştı (İbn Sa'd, *Tabakât*, VIII, 204).

Kadın ve erkek birbirinin tamamlayıcısıdır. Her birinin kendine özgü sorumlulukları vardır. Erkek nasıl evinin, hanımının, çocuklarının geçimlerini sağlamakla mükellefse, aynı şekilde kadın da evini idare etmekten, çocuklarını güzel yetiştirmekten ve en önemlisi, iyi bir anne olmaktan sorumludur. İhtiyaçları olmadığı halde, sırf lüks bir hayat yaşama uğruna çocuklarını bakıcılara bırakıp atölyelere, bürolara koşan anneler, çocuklarının haklarından sorumludurlar.

Hz. Peygamber (s.a.s), hutbesinde devam ediyor:

"... Ey mü'minler, Arap'ın Arap olmayana; Arap olmayanın da Arap'a hiç bir üstünlüğü yoktur! Üstünlük ancak Allah davasına bağlılıktadır." Yâni ırkçılık veya ırka dayalı milliyetçilik kaldırılmıştır.

Maalesef *"milliyetçilik hastalığı"* İslâm Dünyasının her tarafını bir ur gibi sarmış ve onları birbirlerine düşman etmektedir. Bu saplkın düşmanlık yüzünden birbiriyle kardeş olan Müslümanlar birbirlerini öldürmektedirler. Hiçbir ırkın diğer bir ırka üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak Allah'ın emirlerine sarılma konusundadır. Üstün olan şu veya bu ırktan olan değil, Allah'ın emirlerine daha sıkı sarılan, Allah'a daha güzel kul olandır.

Hz. Peygamber (s.a.s) hutbesinde devam ediyor:

"... Ey mü'minler, size bir emânet bırakıyorum ki, ona sarıldıkça sapıklığa ve dinsizliğe düşmezsiniz. Bu emânet Allah'ın Kitabı Kur'an ve benim sünnetimdir." Yâni ilhâmınızı bu iki kaynak dışında arar ve bu iki kaynağı bir tarafa bırakarak başka kaynaklardan hayat düsturları ve yaşam tarzları alırsanız; hiç bir zaman kurtulamayacağınız buhranlara ve dinsizlik ateşine düşersiniz! [1171]

Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s)'in hayatı Kur'an'la şekilleniyordu. Aynı şekilde, biz Müslümanların hayatının da Kur'an'la şekillenmesini istediğinden, daha doğrusu Kur'an'sız bir Müslümanca

1171 Vedâ Haccı ve vedâ hutbesinin ayrıntıları için bk. Buhârî, Tecrid, hadis no: 1654, İbn Hişâm, *Sîre*, IV, 603; ayrıca bütün hadis ve siyer kitaplarının Vedâ Haccı bölümü.

hayat düşünülemeyeceğinden, bize Kur'an'ı öğütlüyordu. Kur'an bilinmeden sağlıklı bir İslâmî hayat sürdürmek asla mümkün değildir. Tabii, Kur'an'ı anlamamızın anahtarı da Hz. Peygamber (s.a.s)'in hayatı, onun yaşantısıdır. Dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.s)'i tanımadan Kur'an'ı anlamak, İslâmî bir hayat sürdürmek mümkün değildir. Çünkü Hz. Peygamber (s.a.s)'in hayatı, doğrudan doğruya Kur'an'ın pratiğidir. Şükürler olsun ki, bu her iki kaynak da günümüze kadar şüphe götürmeyecek derecede sağlam bir şekilde gelmiştir. Bazı kimseler, yâni *"içlerinde bir maraz olanlar"*, İslâm'a inanmadıkları için Hz. Peygamber (s.a.s)'in Sünnetinin –hâşâ- uydurma, Kuran'ın da eksik olduğu şeklinde görüşler ileri sürüyorlarsa da, bizim onlara diyeceğimiz sadece şudur: *"Bu bir imân işidir, dileyen inanır, dilemeyen de inanmaz. Bizim dinimiz bize, onların dini de onlara..."* Kaldı ki, her sene ramazan ayında, Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.s), Cebrail'le birlikte, o zamana kadar nazil olmuş olan Kur'an ayetlerini mukabele ve kontrol ederdi. Konuyla ilgili çok meşhur bir hadis-i şerif'i zikrederek bu bahsi de kapatalım. Sözkonusu hadis şu şekildedir:

Hz. Aişe (r. a) anlatıyor: Fâtıma yürüyerek bize doğru geldi. Yürüyüşü, tıpkı Hz. Peygamber (s.a.s)'in yürüyüşüne benziyordu. Hz. Peygamber (s.a.s), *"Merhaba kızım"* dedi, sonra da onu sağ ya da sol yanına oturttu. Sonra kulağına gizlice bir şey söyledi ki, Fâtıma ağladı. Ona, *"neden ağlıyorsun?"* diye sordum; cevap vermedi. Sonra Hz. Peygamber (s.a.s) tekrar gizlice kulağına bir şey söyledi. Bu sefer de güldü. Kendi kendime, *"bugüne kadar sevinçle hüznün birbirine bu kadar yakın olduğunu görmemiştim"* dedim. Hz. Peygamber (s.a.s)'in Fâtıma'ya neler söylediğini sordum. O, Resûlullah (s.a.s)'in sırrını ifşâ etmeyeceğini söyledi. Resûlullah (s.a.s) vefat edince tekrar Fâtıma'ya gidip o sırrın ne olduğunu sordum. O şöyle dedi: (Resûlullah) bana dedi ki: Her sene Cebrail bana gelip şimdiye ka-

dar gelmiş olan Kur'an'ı tekrar ederdi (mukabelesini [1172] yapardı). Bu sene ise iki defa mukabele yaptı. Bunu ancak ecelimin geldiğine yoruyorum. Ölümümden sonra, *Ehl-i Beyt*'imden bana ilk kavuşan sen olacaksın!" Bunun üzerine ağladım. O zaman dedi ki; *"Cennet kadınlarının, ya da mümin kadınların efendisi olmak istemez misin?" Onun bu sözüne de güldüm."* [1173]

* * *

Hz. Peygamber (s.a.s), bir kısmını yukarıda zikrettiğimiz hutbesini verdikten sonra, *"Şahid ol yâ Rab, şâhid ol yâ Rab, şâhid ol yâ Rab!"* diyerek görevini yerine getirdiğini ve Allah'ın emirlerini, insanlık için gelen son kanunlarını, yâni her türlü yaşamları için zaruri ve ilâhî olan İslâm hükümlerini insanlara tebliğ ettiğine Allah'ı şahit tuttu. Bu öyle bir şahit tutmaydı ki, hiç bir insan bunun mesuliyetinden kurtulamayacak, herkes yaptıklarının hesabını, yâni amel defterini Rabbi'ne sunacaktır.

Filistin'e Ordu

Hz. Peygamber (s.a.s), Veda Haccından döndükten sonra, Safer ayında, Usâme b. Zeyd komutasındaki bir orduyu Şâm bölgesinde Filistin üzerine gönderdi. Usâme'nin ordusuna ilk Muhacirûn'dan sahabiler katılmıştı. [1174] Resûlullah (s.a.s) Usâme'ye *"Allah'ın adı ve bereketiyle hareket et! Tâ ki babanın vurulduğu yere varıncaya dek seyrine devam et! Oraya varınca da Allah'ın emrettiği şekilde onlarla savaş! Oraya doğru seyir hâlinde iken de, öncü akıncıları göndermeyi ihmâl etme!"* [1175]

1172 Şimdiye dek, Ramazan aylarında, bütün İslâm ülkelerinde Müslümanların mukabele okumaları, Peygamber Efendimiz'in bu Sünnet'inden kaynaklanıyor.

1173 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Menâkıb*, Hadis no: 3426.

1174 İbn Hişâm, *Sîre*, II, 606.

1175 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 123.

Peygamberliğin Sonu

Allah'ın seçtiği bazı insanları peygamberlikle görevlendirmesinin sebebi, bu elçilerin Kendisi'ne karşı kulluklarını nasıl yerine getireceklerini insanlara öğretmelerini sağlamaktı.

Bu anlamda, Allah'ın kullarına olan son emirlerinin indirilmesi nihayete ermiş; yâni 23 yıldır Resulullah (s.a.s)'e gelmeye devam eden vahiy son bulmuştur. Her Ramazan ayında o güne kadar gelen ayetler Cebrail tarafından kontrol edilerek Peygamber Efendimiz (s.a.s)'e okutturulmuş, bu kontrol mekânizması kesintisiz devam etmiştir.[1176] Son Ramazan'da ise bu kontrol iki kez yapılmıştır.

Peygamberler vasıtasıyla insanlara gelen ilâhî mesajın özeti, Allah'a nasıl kulluk edileceğidir.

Kulluk ne demektir?

Kulluk, belli bir makama kayıtsız şartsız itaat demektir. Yâni bu makamın çizdiği kanunlara eksiksiz ve itirazsız boyun eğmek...

Yaratıcımız olan Allah, bu makamın yalnız Kendisinde olduğunu irâde buyurduğundan, insanların -başka hiç bir kimseye değil- sadece Kendisine kul olmalarını istemektedir. Kulluğun ne olduğunu ve nasıl yerine getirileceğini insanlara bildirmek için de, zaman zaman onlara *"kulluk programları"* göndermiştir. Bu programları insanlara tebliğ edenlere, bizzat tatbik edip örnek olanlara *"Peygamber"* denir.

Sayılarının 124.000 olduğu rivayet edilen bu peygamberler, devamlı olarak insanları kulluğa davet edip; tağutlardan [Allah'a ve O'nun buyruklarına ters düşen her şeye kulluk yapmaktan] alıkoymaya çalışmışlardır. Bu yolda her türlü işkence ve zorluklara maruz kalan peygamberler, davalarından vazgeçmemişler; dayak yeme, sürülme, zindana atılma pahasına, tağutlarla mücâdele etmişlerdir.

Allah'ın bu kadar çok peygamber görevlendirmesi, O'nun insana olan sevgi ve merhametinden ileri gelmektedir. Çünkü öyle anlar

1176 Ayrıntılar için bk. Buhârî, *Sahih, Kitâbu Bed'u'l-Halk*, Hadis no: 3048.

olmuştur ki, Hz. Âdem (a. s.)'ın şahsında Allah'a kulluk yapacaklarına dâir söz verip sorumluluğu yüklenen insan, bir zaman sonra Allah'ı unutmuş; putlaştırdığı insanlara, put heykellerine, hayvanlara, makamlara, paraya ve akla gelmedik şeylere tapmaya yönelmiştir. İnsanı varlıkların en güzeli, en şereflisi (ahsen-i takvim) [1177] yaratan Yüce Allah, insan böyle sapkınlıklara yöneldiği zaman da onu en aşağılık (esfelesafilin) [1178] varlık derecesine indirmiştir.

Onca peygamberden sonra, Yüce Allah, doğru yolundan sapan insanlara yine merhamet ederek son ilâhî mesajını [kulluk programını] bildirmesi için 610 yılında bir Mekkeli olan Hz. Muhammed (s.a.s)'i görevlendirmiştir.

Hz. Muhammed (s.a.s)'in diğer peygamberlerden farkı, onun son peygamber, son uyarıcı olmasıdır. Allah onun için, *"Peygamberlerin mührü"* [1179] sıfatını kullanmıştır.

Hz. Muhammed (s.a.s) son peygamber olduğundan, Allah'ın insanlara gönderdiği *"kulluk programı"* onunla kemâle ermiş, son şeklini almıştır. Bu son mesajda Allah'ın insan ve cinleri sadece kendisine kulluk etmeleri için yarattığı kesin olarak belirtilmekte [1180] ve Hz. Muhammed (s.a.s) vasıtasıyla gönderilen bu *"kulluk programı"*nın tek hayat nizamı (din) olduğu [1181] emredilmektedir.

Hz. Muhammed (s.a.s)'in bu *"kulluk programı"*nı, yâni insanın maddî ve manevî her yönüne taalluk eden hayat nizamını insanlara tebliği yirmi üç sene sürmüştür.

Bu yirmi üç senelik tebliğ mücâdelesini başlıca üç dönemde mütalâa etmek mümkündür:

1. Mekke'deki imân ve sabır dönemi,
2. Hicret dönemi

1177 K. K. et-Tîn Sûresi 4.
1178 Aynı sûre, 5.
1179 K. K. Ahzâb Sûresi 56
1180 K. K. ez-Zâriyât Sûresi, 56.
1181 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, 19.

3. Cihâd dönemi,

Birinci dönem, yâni Mekke dönemi, İslâmî tebliğin imân safhası olup Müslüman insanın inşası ve bu uğurda gelecek olan bütün işkencelere sabır dönemidir. Bu dönemde savaşa izin verilmediğinden, işkenceye fiilen karşı konmamış; İslâm'dan taviz vermeksizin sabredilmiştir.

Ancak yapılan bunca işkencelere rağmen Mekke Devleti'nde Müslümanca yaşama imkânı kalmayınca Medine'ye hicret edilmiştir.

Hicret, Allah'ın istemediği hayatı terk, istediği hayatı yaşama arayışıdır.

İmân ve hicret, cihâda hazırlık devreleridir.

Her şeylerini Allah yolunda terkedip hicret eden bu insanlar, bir umdeye inanmışlardı.

"Bir umdeye inanmak ne demektir? Bu, şu demektir: Mevcut çevre ve şartların aksine yepyeni bir düşünce... Allah'a dayanmayan düzene karşı, Allah nizamı... Putperestliğe, insanperestliğe karşı Tevhid... Allah'ın buyrukları dışında her şeyi inkâr... Her şeyi inkârdan sonra Allah'ı tasdik... İnsanın insana secde etmemesi meşkûresi... İşte, Müslüman insanı, Mekke Devleti'nde tatbik sahasına koyamadığı davasını, hicret edip tatbik etmek istiyordu. Gideceği yer neresi olursa olsun... İsterse ölünsün bu yolda... Büyük Dost'un yolunda... Bunun içindir ki, Müslüman insanı, Mekke putperestliğini yıkıp yerine İslâm tevhid inancını yerleştirmek için hicret etmeliydi." [1182]

"Bu hicret bir avdet için, bu çekilme bir fetih içindir. Bu hicret kaçmak değil, mücâdeleydi, kamp değiştirmeydi, fedakârlık tatbikatıydı.

Hicret, İslâmî hayat eğitiminin üniversitesiydi. Bu üniversiteye imân medresesini bitirenler giriyordu. Giriyorlardı ki, bu üniversiteyi bitirip cihâd ihtisasına girebilsinler." [1183]

1182 İhsan Süreyya Sırma, *İslâmî Tebliğin Mekke Dönemi ve İşkence*, s. 87.
1183 Ay. es. s. 88-89.

Hz. Muhammed (s.a.s), hicreti müteakip Medine'de İslâm Devleti'ni kurduktan sonra derhal hicret sonrası devre olan cihâdı başlattı. Onun cihâddan maksadı, İslâm'ı bütün insanlığa tebliğ etmek ve Allah'ın hükmünü bütün Dünyada kâim kılmaktı.

Hz. Muhammed (s.a.s)'in Mekke'deki küçük mü'min grubu, hicretten sonra onun cihâd ordusu oluverdi. Askerleri, bir ellerinde Kur'an, öbüründe kılıç, İslâm'ı yayıyorlardı.

Bu Allah ordusunun kışlası da Peygamber Camisi, yâni Allah'ın eviydi. Emir ve komuta oradan çıkıyordu.

Hz. Muhammed (s.a.s), Medine'ye hicret ettikten sonra, Hacc Sûresinin 39-40. ayetleriyle savaşa izin verilince, Medine'ye gelir gelmez yaptırdığı camiyi hem devlet merkezi hem de komuta merkezi ittihaz etti.

Hz. Muhammed (s.a.s)'de üç sıfat birleşmişti: Peygamberlik, devlet başkanlığı ve başkomutanlık... Peygamberliği *"âlemlere rahmet"* oluşuyla ilgiliydi; devlet başkanlığı ve başkomutanlığı ise Allah davasını, kabul edene barışla, etmeyene de savaşla bildirmeyi gerektiriyordu.

O, kendisini şöyle tarif ediyor: *"Ben, savaş ve merhamet peygamberiyim." Çünkü Allah, "âlemlere rahmet"* olarak [1184] gönderdiği bu peygambere, aynı zamanda şöyle emrediyor:

"Artık Allah yolunda savaş! Sen kendinden başkasıyla mükellef (sorumlu) tutulmayacaksın. İmân edenleri de teşvik et!" [1185]

Bir başka ayette de Allah, rahmet peygamberine şöyle emrediyor:

"Yeryüzünde fitne kalmayıncaya ve din tamamıyla Allah'ın oluncaya kadar [1186] *onlarla savaşın!."* [1187]

1184 K. K. Enbiyâ Sûresi, 107.
1185 K. K. , Nisâ Sûresi, 84.
1186 «Allah'ın hükmü yeryüzünde hükümrân oluncaya dek. »
1187 K. K. Enfâl Sûresi. 39.

Hz. Muhammed (s.a.s) böyle emrolunduğu için, Medine'ye gelişinin 7. ayında, amcası Hz. Hamza komutasında, Allah yolunda savaşmak için ilk askeri birliği (seriyyeyi) gönderdi.[1188] Bizzat kendisi de, Medine'ye gelişinin on ikinci ayında, komutan olarak Allah yolunda savaşa çıktı.[1189] Bununla cihâd devri fiî'len başlamış oldu. O günden sonra elinden kılıç düşmeyecek ve hayatının sonuna kadar Allah nizamını ikâme etmek için cihâd edecektir. Onun için âlemlere rahmet olarak gönderilen bu Peygamber, aynı zamanda askerdi, yâni savaş peygamberiydi.

Hz. Muhammed (s.a.s), ashabını da kendisi gibi yetiştirdi. Onlar da davranışlarında merhamet örneği, savaşlarda kahramanlık numunesi oldular.

Müslümanlara esir düşüp bilâhare salıverilen bir Bizans askeri, Kral Heraklius'un sorması üzerine Müslümanları şöyle tarif ediyor:

"Onlar geceleri zahid, gündüzleri at sırtında mücahidlerdir."

Bunu duyan Heraklius şöyle der:

"Eğer bu söylediklerin doğru ise, şu bastığım toprağı dahi alacaklardır."

Nitekim onun o zaman bastığı o topraklar Müslüman mücahidleri tarafından fethedilmiştir.

Devlet reisi olmasına rağmen köle çocuklarının yüzünü yıkayacak kadar merhamet sahibi olan Hz. Muhammed (s.a.s), hayatı boyunca kendini Allah'a adadı ve kılıcı elinden düşmedi. O merhamet timsali yüce insan, kılıcı şöyle övüyordu:

"Cennet kılıçların gölgesi altındadır!"[1190]

1188 Vâkıdî, *Kitâbu'l-Meğâzî*, 1. 2.
1189 K. K. Mâide Sûresi, 3.
1190 Bûhârî, *Sahih*, Kitabu'l-*Cihâd*, Hadis no: 2663.

Yüce Dost'a Kavuşma

Hz. Muhammed (s.a.s), veda Haccından sonra tekrar Medine'ye döndü. İnsanlara tebliğ etmesi gerekenler sona ermiş, din kemâle ulaşmıştı. Kıyamete dek Allah'ı sevenler için kanun olacak Kur'an tamamlanmış, insanlık için tek nizam İslâm kabul edilmiştir. Onun için Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"... Bugün size dininizi kemâle erdirdim, üzerinizdeki nimetimi de tamamladım ve size din olarak (her türlü hayat nizamı olarak) İslâm'ı seçtim ve bundan razı oldum." [1191] Yâni insanoğlu, hayatının bütün uygulamalarında İslâm'ı kaynak olarak alacak, ondan başkasına meyletmeyecektir.

Hz. Muhammed (s.a.s), Vedâ Haccından Medine'ye döndükten sonra sadece iki ay yaşadı: Hicrî 11. senenin Muharrem ve Safer ayları.

Üçüncü ay olan Rebiulevvel ayının başında, Resûlullah (s.a.s) bir gece Medine'deki mezarlık olan *Cennetu'l-Bakî*'e gitti. Orada İslâm davası uğruna canlarını fedâ etmiş olanlara dua ettiği bir sırada Cebrail (a. s.) gelerek ona şöyle dedi:

"Rabbin sana iki teklifte bulundu:

1. Yerin ve göklerin bütün hazinelerinin anahtarları, Kıyamete kadar da hayat ve ondan sonra Cennet,
2. Hemen Rabbine kavuşmak için ölüm."

Hz. Muhammed (s.a.s), yerin ve göklerin hazinelerinin anahtarlarını ve tatlı Dünya nimetlerini bir yana iterek şöyle dedi:

"Beli'r-Refiku'l-A'lâ" (Hayır, ben Büyük Dost'u istiyorum.)

Kaynaklarımızda [1192] geçen rivayetlere göre, Resûlullah (s.a.s), Mescid'de yaptığı son konuşmada bunu dile getirmiş ve şöyle demiştir:

1191 K. K. Mâide Sûresi, 3.
1192 Buhârî, *Sahih, Fedâilu's-Sahabeti*, Had. No: 3691.

"Allah kullarından bir tanesinden, Dünya nimetleri ile kendi yanında bulunanlar arasında bir tercih yapmasını istedi. O kul da Allah'ın yanında olanı seçti" buyurmuş, bunun üzerine Hz. Ebûbekir ağlayarak, *"annelerimiz ve babalarımız sana fedâ olsun!"* demiştir.

Büyük Dost'a kavuşmanın heyecanı içerisinde, Hz. Muhammed (s.a.s) hemen eve geldi ve hastalandı.

Ertesi gün, çeşitli kuyulardan getirilmiş bir suyla yıkanarak Mescid'e gitti ve ümmetine son vasiyetlerini yaptı. [1193] Daha sonra hastalığı şiddetlenen Resûlullah (s.a.s), Müslümanlara namaz kıldırması için Hz. Ebûbekir'i yerine imâm tayin etti.

Hastalığının şiddetine ve Allah'a kavuşmanın heyecanı her tarafını kaplamış olmasına rağmen, Hz. Muhammed (s.a.s)'in verdiği bir emir vardı ki çok manidardır:

"Zeyd'in oğlu Usâme komutasında İslâm ordusu hazırlansın ve Bizans'a karşı cihâda gitsin! Müşrikleri Arap Yarımadası'ndan çıkarın!" [1194]

İki gün sonra, Hicrî 11. senenin, Rebiulevvel ayının 12'sinde Pazartesi günü Hz. Muhammed (s.a.s) vefat etti, Büyük Dost'a kavuştu.

Rivâyetlere göre, Hz. Peygamber (s.a.s)'in durumu ağırlaşınca, yanında bulunanlara *"Bana bir kâğıtla kalem getirin, ben öldükten sonra sapıklığa düşmemeniz için size bir şeyler yazayım!"* dedi. Onu dinleyenler, *"Peygamber ağrılarının şiddetinden sayıklıyor"* deyip onu rahatsız etmemek gayesiyle dediğini yapmadılar. Hatta kimisi *"getirelim"*, kimisi *"getirmeyelim"* deyip münâkaşa edince, Hz. Peygamber (s.a.s) onları gürültü yapmamaları için yanından çıkardı ve o sırada da vefât etti. [1195]

Allah'ın, kulları olan biz insanlara gönderdiği son tebliğci, son peygamber (s.a.s) vefat ederken, dudaklarından iki cümle duyuluyordu:

1193 Bk. İbn Kesîr, Mâide Sûresi, IV, 453 vd.
1194 Buhârî, *Sahih, Kitâbu'l-Cihâd*, Hadis no: 2888.
1195 Bu olayın ayrıntıları için bk. İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 242-245.

1. Usâme'nin ordusu cihâda gitsin!

2. Beli'r-Refiku'l-A'la (Hayır, Büyük Dostu isterim.)

Hz. Ömer'in bütün çırpınmalarına rağmen, vakıa gerçekti. Peygamberleri, başkanları, komutanları onları öksüz bırakıp Rabbine kavuşmuştu. Medine'nin dağı, taşı bu güzel insanın ölümüne ağlıyordu. Böyle değerli bir varlık sadece Medine'ye değil, hiçbir yere gelmemişti. Öyle bir kul ki, bizzat onu Yaratan övüyordu.

Üzüntüsünden kendini âdeta kaybeden Hz. Ömer'i, Hz. Ebûbekir şu âyetleri okuyarak yatıştırdı:

"Muhammed bir peygamberden başka (bir şey) değildir. Ondan evvel daha nice peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür yahut öldürülürse, topuklarınızın üstünde (gerisin geri) mi döneceksiniz? Kim böyle iki topuğu üzerinde geri dönerse, elbette Allah'a hiç bir zarar veremez. Allah şükür (ve sebat) edenlere mükâfat verecektir." [1196]

Kendisine ve orada bulunan diğer Müslümanlara okunan bu ayetle, acı gerçek kabul edilmişti.

"Biz Allah'ınız ve O'na döndürüleceğiz." [1197]

Böylece *"Merhamet ve Savaş Peygamberi"* Muhammed Aleyhisselam, Dünyadaki mukaddes görevini tamamladı ve Büyük Dost'a kavuştu.

Hz. Peygamber (s.a.s) vefat edince yıkandı, kefenlendi, sonra da tahnit edildi. Bu techiz ve tekfin işlemleri bittikten sonra da bir minderin üzerine kondu ve Müslümanlar grup grup yanına girerek cenaze namazını kıldılar. Cenaze namazı cemaatle değil; herkes tarafından tek tek kılındı. [1198]

Resûlullah (s.a.s)'in kayınbiraderi Amr [1199], bir hadis-i şerifte şöyle anlatıyor:

1196 K. K. Âl-i İmrân Sûresi, , 144.
1197 K. K. Bakara Sûresi, 156
1198 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 288-289.
1199 Hz. Peygamber (s.a.s)'in hanımı Cüveyriye'nin kardeşi.

"Resûlullah (s.a.s) vefat ettiğinde, ne bir dirhem, ne bir dinar, ne bir köle, ne bir cariye, ne de başka bir şeyi *"tereke"* olarak bıraktı. Ondan geriye, sadece beyaz katırı, silâhı ve sadaka olarak verdiği bir arazisi kalmıştı." [1200] İbn Abbas da şöyle söylemiştir: "Resûlullah (s.a.s) vefat etti; geriye ne bir dinar, ne bir dirhem, ne bir köle, ne bir cariye bıraktı! Bir Yahudiye 30 sâ' [1201] arpa karşılığında zırhını rehin bırakmıştı." [1202] Zaten bizzat Hz. Resûlullah (s.a.s) buyurduğuna göre, peygamberler miras bırakmazlar; vefat ettiklerinde kendilerinden kalan mallar sadaka olur. [1203] Nitekim vefat etmeden önce kızı Fâtıma ve Safiye binti Abdulmuttalib'e şöyle sesleniyordu: Biliniz ki sizin için geriye hiçbir şey bırakmıyorum! [1204] Ağır hasta ve Hz. Aişe'nin göğsüne dayalı bir şekilde acı çekerken, Hz. Aişe'ye, *"o yanındaki altına ne yaptın, onu getir!"* dedi. Hz. Aişe de getirdi. Hepsi dokuz dinardı. Hz. Peygamber (s.a.s) Aişe'ye, *"hemen bunları infak et!"* diye emretti. Böylece Resûlullah (s.a.s), bir dirhem bile mal bırakmadan vefat etti. [1205]

Hz. Peygamber (s.a.s)'in Cenaze Namazının Kılınması ve Defni

Resûlullah (s.a.s) vefat edince, onu Hz. Ali ve Hz. Abbas'ın oğlu Fadl yıkadılar. Fadl güçlü, kuvvetli bir zattı. Usâme de su döküyordu. Yıkandıktan sonra, Hz. Peygamber (s.a.s) kefenlendi.

Nereye defnedileceği tartışılırken, Hz. Ebûbekir, Resûlullah (s.a.s)'in bir gün *"Bütün peygamberler vefat ettikleri yerde defnedilirler"* dediğini

1200 Buhârî, *Sahih*, *Kitâbu'l-Vesâyâ*, Hadis no: 2588; diğer ayrıntılar için bk. ed-Diyarbekrî, *Hâmîs*, II, 173.
1201 *"Sâ'*, tahıl ürünlerini ölçen bir ölçektir.
1202 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 317.
1203 İbn Sa'd, *Tabakât*, II, 314; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, VI, 370.
1204 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 134.
1205 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 134.

hatırladı. Bunun üzerine mezarı vefat etmiş olduğu yerde, yâni yattığı odada kazıldı ve oraya defnedildi. [1206]

Defnedilmeden önce cenazesi kabrinin yanında bir yere kondu ve Müslümanlar gruplar halinde oraya girerek namazını kıldılar. İlk namazı kılanlar Hz. Abbas ve çocukları oldu. [1207] Bu arada Hz. Peygamber (s.a.s)'in hanımları başlarını örtmüş, göğüsleri üzerine vurup ağlıyorlardı. Ensâr kadınları da yüzlerine vurup ağıtlar yakıyorlardı. [1208] Resulullah (s.a.s) ertesi gün, yâni salı günü defnedildi.

1206 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 135.
1207 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 136.
1208 Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ'*, II, 137.

Sonuç ve Değerlendirme

Bu cildin son bölümünde naklettiğimiz on senelik *'tevhid için cihâd'* mücâdelesini genel bir değerlendirmeye tabi tutarsak, çok önemli bazı noktaları şu şekilde tespit edebiliriz:

Dikkat edilecek olursa, çalışmamızın bu bölümüne *"İslâmî Tebliğin Medine Dönemi ve Cihâd"* başlığını koyduk. Niçin? Çünkü insaflı konuşacak olursak, Hz. Muhammed (s.a.s)'in Medine'de geçen son on senelik peygamberlik döneminin hem sosyal yapılanmayla hem de askerî cihâdla/savaşla geçtiğini söyleyebiliriz.

İslâm'ın da, Hz. Peygamber (s.a.s)'in de gayesi savaş veya insan öldürme değildi. Ona emredilen, onun da tavizsiz ve eksiksiz olarak yerine getirmek istediği dava, Allah'ın emirlerini yeryüzüne duyurup hâkim kılmak ve bu uğurda mücâdele vermekti. Allah'ın mesajının hâkimiyetini kabul etmek istemeyen insanlarla bu mukaddes gaye uğruna savaşıyordu.

Cihâdın gayesi insanları zorla Müslüman yapmak değildi. *"Birini zorla Müslüman yapmak dinde yoktur"* [1209] ayeti zaten bunu yasaklıyordu. O halde istenen neydi?

Cihâd'ın gayesi, Müslüman veya gayrimüslim, bütün insanlara Allah'ın kanunlarını uygulamaktı. İslâmî tebliğin muhatabı olan insanlar, Müslüman olmaya mecbur değillerdi; onların mecbur oldukları

1209 K. K. Bakara Sûresi, 256. Burada tekrar hatırlatmak isteriz ki, bu ayet, Müslümanlığa yeni girecekler içindir. Dolayısıyla bir Müslüman, bu ayete dayanarak, «Dinde zorlama yoktur. Dolayısıyla namaz kılmam, oruç tutmam» diyemez. Müslümansa, bunları yapmakla mükelleftir.

şey, bu toleransa rağmen İslâm Devlet ve kanunlarına göre yönetilmeyi kabul etmeleriydi. Yâni bir Hıristiyan veya bir Yahudi, isterse kendi dininde kalabilirdi, fakat bu durumda İslâm Devleti'ne cizye vermeliydi. Ancak bunu da kabul etmeme halinde ancak onunla savaşılırdı.

Müsteşrikleri veya insancıl (!) görünen bazı sosyalbilimcileri ikna ve tatmin etmek için *"İslâm'da cihâd sadece bir müdafaadan ibarettir"* deyip hakikatleri tahrif etmeye hiç kimsenin hakkı yoktur. Velev ki bunu çok büyük bir İslâm tarihçisi iddia etmiş olsun...

İslâm dini, hümanist geçinen entelektüelleri veya İslâm'ın amel yönüne ehemmiyet vermeyip kalplerinin temiz olduklarını iddia edenleri tatmin etmek için gelmemiştir. İslâm, Allah'ın peygamberleri vasıtasıyla insanlara gönderdiği ilahi mesajlar bütünüdür. Bu özelliğiyle o, Allah'ın insandan kabul edeceği tek dindir. Bu nedenle de bu dinin üzerinde sadece O'nun tasarruf hakkı vardır. Bu dinin muhatabı olan insanlar sadece onu kabul edip etmeme hürriyetine sahiptirler; üzerinde tasarruf etmeye değil! Bu sebeple, İslâm'ı olduğundan başka gösterip bazı hakikatleri saptırmaya, Müslüman veya gayrimüslim hiç kimsenin hakkı ve yetkisi yoktur.

İslâmî tebliğde esas şudur: İnsanlara İslâm anlatılarak Müslüman olmaları teklif edilir. Kabul etmeyenlere, İslâm Devleti'ne cizye ve haraç vermeleri şartıyla dinlerinde kalma serbestisi verilir. Bunu da kabul etmeyenlere savaş açılır.

Hz. Muhammed (s.a.s) de böyle yaptı; Müslümanlığı kabul etmedikleri gibi İslâm Devleti'ne haraç vermeyi de reddeden insanlarla hem savaştı, hem de savaşılmasını emretti. O, Uhud ve Hendek savaşları dışında müdafaa savaşı yapmamıştır. Bilâkis devamlı taarruzdaydı. Aksi halde gerek sefere gönderilen seriyyeler, gerekse Mekke'nin fethi veya Tebuk Seferi nasıl izah edilebilir?

Hz. Muhammed (s.a.s) devamlı Sûrette müdafi pozisyonuna sokularak güyâ onun davasının müdafaası yapıldığı zannolunuyor. Bu cereyan 19. yüzyıldan itibaren Batı Dünyasına karşı Müslüman aydınlarında

başlayan bir aşağılık duygusundan kaynaklanmaktadır. Bunu yapanlar genellikle kötü niyetli değildirler; zanlarına göre bu gayreti İslâm için göstermektedirler. Ne var ki niyetleri ne kadar iyi olursa olsun, savunma şeklinden başka cihâd yokmuş gibi takdim etmeleri affedilmez bir hatadır. Maalesef günümüz İslâm tarihçilerinin çoğu da bu tutkudan kurtulamamışlardır. Meselâ son zamanlarda Türkiye'de çok okunan bir kitapta [1210] müellif şöyle yazmaktadır:

"Bazılarının 'İslâm kılıç vasıtasıyla yayılmıştır' iddiaları, şüphesiz Hulefây-ı Râşidîn'in fethettikleri bölge halkına karşı davranışları, onların dini hürriyetlerine saygı göstermeleri ve medenî haklarını korumaları hususundaki takip ettikleri uygulama ile de bağdaşmaz. Hz. Ömer'in Kudüs halkıyla yaptığı sulhün şartları bu hususu açıkça gösterir."

Söz konusu müellife ve onun gibi düşünenlere soruyoruz:

- Fihl, Hz. Ebûbekir zamanında kılıçla alınmadı mı?
- Şâm, kılıçla alınmadı mı?
- Humus kılıçla alınmadı mı?
- Hama kılıçla alınmadı mı?
- İstanbul kılıçla alınmadı mı?

Târihçimiz, Kudüs halkıyla barış yapıldığını, Hz. Ömer'in onlarla antlaşma yaptığını söylüyor; doğrudur. Ama niçin kılıçla değil de barışla olduğunu belirtmiyor. O halde biz söyleyelim: Kudüs'ün bütün etrafı kılıçla fethedilince, korkuya kapılan Kudüs halkı cizye vermek şartıyla barış isteyip teslim oldular. Cizye vermeyi kabul edenlere karşı kılıç kullanılmayacağını -bizim yukarıda söylediğimiz gibi- söz konusu tarihçi de biliyor. Kudüs halkı, İslâm Devleti'ne cizye vererek teslim olmasaydı, orası da diğer bölgeler gibi kılıçla fethedilerek İslâm Devleti'ne bağlanacaktı. Şu iki şey birbirine karıştırılmamalıdır: Teslim olanlara hatta fethedilen yerler halkına iyi davranmak

1210 Hasan İbrahim Hasan, *İslâm Târihi*, İstanbul, 1985, I, 140.

ayrı şey; kılıçla tebliğin olmadığını söylemek ayrı şeydir. İslâm tarihi okuyan herkes, şu tabirle sık sık karşılaşır: Sulhan, yâni barışla; unveten, yâni kılıçla.

Hz. Peygamber (s.a.s) bu konuda şöyle buyuruyor:

"Ben, insanların 'Lâ ilâhe illallah, Muhammedun Resûlullah' demelerine, namazı kılmalarına ve zekâtı vermelerine kadar onlarla savaşmakla emrolundum. Şayet bunları yaparlarsa, canlarını ve mallarını kurtarmış olurlar." 1211

Yanlış anlatanlar yüzünden İslâm da yanlış öğrenilir ve ortalığı 'yanlış Müslümanlar' kaplar. Hz. Peygamber (s.a.s)'in ve Kur'an'ın tarif ettiğinden çok farklı Müslümanlar türer. İslâm toplumlarında; Kur'ân'ı yargılayan, *"şu ayet aklıma yatmıyor"* şeklinde hezeyanlar savuran, Hz. Muhammed (s.a.s)'in sünnetini inkâr eden, *"O, Arap toplumuna hitap ediyordu, koyduğu esaslar bizim modern Dünyamızla bağdaşmıyor" şeklinde onu hafife alan ve bütün bu yaptıklarına rağmen, kendilerine Müslüman diyen insanlar boy gösterir. Ortalığı "Kur'ân'ın ahlâk ve faziletine evet, cihâdına hayır"* diyen *alafranga* Müslümanlar kaplar. Bu cahil ve gafiller, hatta bir kısmı hain olan bu insanlar adeta birer müftü kesilerek Müslümanlara ahkâm kesmeye başlarlar. Bütün bunların sonucu olarak karşımıza Kur'an'a yabancı, Resûlullah (s.a.s)'den habersiz, Allah'a bigâne bir toplum çıkar.

Onun içindir ki, sahih bir İslâm anlayışına ulaşıp Kur'ân'ın tarif ettiği bir Müslüman olmak istiyorsak, dinimizi ve fıkhımızı Batı normlarına göre değil, Kur'ân'ın norm ve ölçülerine göre öğrenmek zorundayız. Bu, ancak ve ancak Hz. Peygamber (s.a.s)'in mücâdele tarihi olan Siyer'i, yâni İslâm tarihini çok iyi bilmekle mümkündür.

Müsteşrik kanunlarına göre öğrenilen bir İslâm, müsteşrik kafasına göre bir Müslüman tipi ortaya çıkarır ki, ortalık bunlarla doludur.

1211 Buhârî, *Sahih*, Bâb, 14-15, Had. No: 25.

Özümüze dönelim ve İslâm'ı Kur'ân ve Resûlullah (s.a.s)'den öğrenelim!

Hz. Muhammed (s.a.s), Medine'deki tebliğ döneminde, on yıl davası uğruna kılıç salladı ve ölüm döşeğinde iken yaptığı en son vasiyette de cihâda çıkılmasını emretti:

"Usâme'nin ordusu cihâda çıksın!"

Hz. Muhammed (s.a.s)'i iyi öğrenelim ki, onun cihâdını, tebliğini, risâletini anlayalım. Onu iyi tanırsak, onun ve Kur'an'ın tarif ettiği Müslümanlardan oluruz.

Sözümüzü bir ayet mealiyle bağlayacağız. Bu ayeti binlerce defâ okuyup binlerce defa kendimize soralım: *"Acaba ben bu ayetin tarif ettiği Müslümanlardan mıyım? Değilsem, olmak için ne yapmalıyım?"*

Allah şöyle buyuruyor:

"Muhammed Allah'ın Resûlüdür. Onunla olanlar da (yâni gerçek Müslümanlar da) kâfirlere karşı çetin (ve metin), kendi aralarında merhametlidirler. Onları rükû ediciler, secde ediciler olarak görürsün. Onlar Allah'dan (daima fazl'u kerem) ve rıza isterler. Secde izinden (meydana gelen) nişanları yüzlerindedir. İşte onların Tevrat'taki vasıfları budur. İncil'deki vasıfları da (şöyledir: Onlar) filizini yarıp çıkarmış, gitgide onu kuvvetlendirmiş, kalınlaşmış, sapları üzerine doğrulup kalkmış bir ekine benzerler ki, bu, ekincilerin de hoşuna gider. (Bu örnek), onunla kâfirleri öfkelendirmek içindir. İçlerinden imân edip de iyi amel (ve hareket)de bulunanlara Allah hem mağfiret, hem büyük mükâfat vaat etmiştir." [1212]

1212 K. K. Fetih Sûresi, 29.

İndeks

A

Abbas 45, 51, 94, 142, 145, 239, 241, 262, 369, 370, 371, 387, 399, 443, 444
Abbas b. Abdulmuttalib 45, 142
Abbas b. Ubade 145
Abdullah 60, 78, 79, 94, 104, 108, 111, 142, 147, 180, 191, 192, 196, 198, 199, 205, 214, 216, 218, 221, 241, 248, 257, 262, 264, 265, 267, 270, 275, 279, 288, 295, 296, 301, 302, 303, 323, 327, 329, 336, 358, 359, 360, 362, 363, 373, 382, 401, 409
Abdullah b. Abbas 94
Abdullah b. Cahş 221
Abdullah b. Hatal 373
Abdullah b. Mes'ud 78, 111
Abdullah b. Ömer 265
Abdullah b. Revaha 327, 359
Abdullah b. Sa'd 373
Abdullah b. Sellâm 198, 199
Abdullah b. Ubey b. Selul 241
Abdullah b. Übeyy 180
Abdullah b. Zeyd 214, 216, 218
Abdulmuttalib 46, 51, 52, 64, 95, 129, 130, 131, 142, 209, 443
Abduluzzâ 137
Abdurrahman b. Avf 50, 103, 327, 423
Âd 24, 183
Addâs 134, 413
Âdem 16, 17, 103, 224, 378, 424, 436
Afganistan 225
Afrâ 237
Ahiret 174, 203, 288, 341, 369, 376, 426
Ahmed 22, 171, 177, 183, 184, 186, 190, 201, 204, 205, 217, 322
Ahmed b. Hanbel 171, 201, 204, 205, 217, 322
ahsen-i takvim 31, 116, 176, 436
Aişe 154, 269, 302, 303, 317, 348, 431, 433, 443
Akabe 135, 139, 140, 141, 142, 163, 164, 196
Akabe Biatı 140, 141, 142, 163, 164

aksiyon 15
Ali b. Ebi Tâlib 45, 46, 268, 415
Allah'ın Kılıcı 363
Amerika 357, 399
Ammâr 50, 91, 92
Amr b. As 260, 324, 364
Arab kâhinleri 21
A'râf 17, 21, 22, 174, 342
aristokrasi 371
Ashab-ı Kehf 76
Asma binti Mervân 245
Asr-ı Saadet 54
Asur 176
Aşûrâ 224
Attâb b. Esîd 375, 383

B

bağî 32, 33
Bahira 182, 412
Bazân 417
Bedir 24, 93, 127, 187, 221, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 233, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 245, 246, 247, 249, 253, 254, 257, 258, 260, 261, 271, 272, 273, 278, 280, 282, 298, 303, 304, 369, 385
Bedir Savaşı 24, 93, 187, 224, 225, 226, 233, 238, 239, 242, 245, 247, 249, 257, 258, 261, 271, 278, 280, 369
Bedru'l-Ahire 297, 298
Benû Abdi'l-Medân 428
Benu Abdi Menaf 108
Benu Kaynuka 42, 178, 179, 191, 247, 248, 250, 291, 296, 321
Benu Kurayza 26, 178, 179, 189, 191, 295, 296, 311, 312, 313, 314, 317, 318, 319, 320, 321
Benû Lihyân 326
Benû Mudlic 220
Benu Nadir 178, 179, 191, 285, 286, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 303, 304, 312, 313, 321, 392
Berâ b. Ma'rûr 143
Berku'l-Ğimad 232
Beşir b. Sa'd 354
Beyrut 28, 36, 127, 129, 177, 181, 182, 210, 227, 239, 248, 249, 348, 397, 413, 419, 425
Beyt 385, 434
Beytu'l-Makdis 381
beyyinât 37
biat 47, 139, 140, 143, 144, 145, 146, 269, 324, 334, 340, 341, 379, 380, 385
Biat 139, 140, 144
Biatu'n-nisâ 141
Bilâdu'ş-Şam 290
Bilâl 50, 62, 84, 85, 86, 88, 175, 210, 212, 216, 218, 318, 355, 374, 375, 377
Bizans 117, 137, 309, 310, 314, 326, 357, 360, 361, 362, 363, 364, 397, 398, 399, 404, 405,

417, 418, 419, 420, 421, 422, 439, 441
Bizanslılar 413
Buhârî 29, 30, 42, 80, 81, 93, 96, 110, 115, 122, 123, 129, 161, 169, 193, 194, 199, 200, 201, 204, 205, 206, 207, 213, 217, 236, 241, 243, 266, 267, 268, 269, 273, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 287, 306, 307, 310, 318, 324, 335, 336, 337, 339, 348, 349, 352, 353, 354, 362, 368, 375, 380, 389, 395, 397, 398, 417, 418, 420, 421, 432, 434, 435, 440, 441, 443, 448
Buhtunnasr 176, 177
Busra 182, 357
Büyük Dost 101, 437, 440, 441, 442
Büyük İskender 76
Büyük Namûs 39

C

Ca'fer 105, 106, 358, 361, 362, 363
Cafer b. Ebi Tâlib 46, 103
Ca'fer-i Tayyar 362
cahiliye 27, 105, 262, 378, 423
Cahiliye 192, 273, 315, 380, 416
Cebrail 29, 30, 33, 34, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 51, 72, 97, 126, 145, 152, 227, 252, 287, 294, 317, 318, 324, 368, 405, 433, 435, 440
Cennetu'l-Bakî 440
Cennetu'l-Bakî' 440
Cibril 29, 34
Ci'rane 383, 393, 394
cizye 404, 411, 422, 426, 446, 447
Cizye 93, 335, 339, 354, 447
Cubeyr b. Mut'im 146, 260
Cuveyriye 93, 301, 303

Ç

çıngırak sesi 44
Çin 271

D

Damdam b. 'Amr el-Ğifari 227
Dâru'l-İslâm 110
Dâru'n-Nedve 103, 104, 107, 110, 149, 152
Dâvûd 201, 205, 206, 207, 213, 214, 216, 217, 321, 328, 352
Dırâr Mescidi 252, 405
Diyarbekrî 129, 132, 134, 227, 443
Dumetu'l-Cendel 299, 327

E

Ebe'l-Hakem 72

Ebrehe 333, 371
Ebû Basîr 341, 343, 344, 345, 346
Ebûbekir 49, 50, 61, 85, 86, 87, 88, 89, 106, 110, 122, 123, 124, 127, 149, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 172, 232, 236, 238, 271, 272, 302, 335, 354, 364, 366, 368, 398, 426, 427, 441, 442, 443, 447
Ebû Cebile 178
Ebû Cehil 54, 64, 65, 67, 71, 72, 73, 79, 91, 94, 97, 98, 110, 112, 114, 115, 124, 125, 129, 130, 147, 150, 155, 156, 209, 228, 229, 233, 234, 239, 257, 260, 374
Ebû Cehiller 80
Ebû Eyyub 160
Ebû Eyyub el-Ensârî 160
Ebû Hayseme 402, 406
Ebû Hureyre 205, 207
Ebû Huzeyfe 103, 149, 159
Ebû İzzet 241, 258, 259, 278
Ebû Katade 364
Ebû Kuhafe 88, 156, 271, 272
Ebu'l-Bahterî 54
Ebû'l-Bahterî 67, 114, 115, 237
Ebû'l-Bahterî b. Hişâm 237
Ebû Leheb 51, 52, 53, 119, 120, 130, 131, 132, 133, 137, 228
Ebû'l-Heysem 143
Ebu'l-Velid 67, 250
Ebû Sa'd 290
Ebû Seleme 147, 220, 223, 279
Ebû Sufyân 54, 67, 79, 119, 209, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 257, 258, 261, 267, 270, 271, 272, 274, 280, 298, 303, 304, 306, 310, 311, 316, 328, 365, 366, 367, 370, 371, 372, 379, 380, 386, 421
Ebû Talha 388
Ebû Tâlib 45, 46, 51, 54, 55, 56, 115, 128, 129, 130, 132, 182, 412
Ebû Turâb 221
Ebû Ubeyde b. Cerrâh 325, 364, 425
Ebû Zerr 90, 402, 403, 406
Ebû Zerr Ğifari 90
Ebvâ 219
Ehl-i Beyt 385, 434
Ehl-i Kitâb 138, 254, 291, 419, 420
el-Ass b. Vâil 80
El-Ehnes 79
el-Eskaf 423
El-Haris 74
el-Haris b. Ebi Şemir 422
el-Kilâ'î 249
el-Makrizî 50, 113, 114, 115, 116, 127, 133, 135, 297, 298, 299, 300
El-Makrizî 54
el-Uşeyre 220
el-Vakidî 249
emân 404, 422

Enes b. Mâlik 206, 211, 285
Ensâr 136, 140, 142, 144, 145, 149, 162, 219, 223, 232, 233, 235, 237, 254, 264, 270, 284, 301, 306, 315, 320, 323, 359, 363, 373, 385, 387, 392, 393, 394, 395, 402, 407, 444
Es'ad b. Zurâre 139, 140, 141
Eslem 328
es-Semhûdî 138, 155, 160, 161
Eşrefu'l-mahlûkat 16
Evs 142, 145, 160, 175, 177, 178, 179, 180, 191, 196, 223, 262, 286, 294, 295
Eyle 404
Eyyub 160
Eyyüb Sultan 160
Ezan 211, 218
Ez-Zuhrî 218

F

Farsça 307
Fâtıma 107, 108, 109, 260, 266, 269, 433, 443
Fatih 238
Fatih Sultan Mehmed 238
Fecr Sûresi 430
Fedek 353, 354
Fırat 99
Fihl 447
Filistin 128, 176, 177, 226, 290, 422, 434
Firavun 185, 324, 328, 342, 358
Fransa 118

G

Ğassan 398, 422
Ğassaniler 178
Ğatafân 297, 305, 306, 310, 312, 313, 315, 316, 317, 326, 327, 355, 364
ğinâ 32

H

Habbâb 50, 80, 81, 90, 108, 109, 110
Habbâb b. Eret 80, 90, 108
Haberu's-sahife 113
Habeşistan 99, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 113, 121, 122, 132, 146, 147, 175, 262, 324, 362, 417, 419
Hâbil 224
Hacc 142, 164, 200, 208, 263, 276, 331, 339, 395, 408, 426, 428, 429, 438
Haceru'l-Esved 60, 377
Hadramaut 96
Hakîm b. Hüzzâm 114
Halid b. Velid 260, 266, 330, 363, 376, 377, 428
Halid b. Zeyd 160
halife 16, 151
Halife 326

Halime 181, 182
Hama 447
Hamidullah 122, 172, 182, 191, 195, 247, 417, 419, 420, 421, 422, 424, 425, 426
Hamidullah Hoca 122, 172
Hamza 51, 64, 65, 110, 113, 164, 208, 209, 219, 220, 237, 260, 261, 266, 268, 270, 273, 277, 278, 379, 439
Hamza b. Abdulmuttalib 64, 209
Hanîf 412
Hanzala 261, 270, 271, 272
haraç 425, 446
Haram Aylar 281
Harem 78, 89, 90, 93, 111, 112, 115, 124, 125, 136, 280, 294, 372, 373
Haris 67, 74, 75, 77, 146, 147, 209, 228, 239, 256, 257, 321, 422
Hâris b. Hâle 54
Hasan 366, 367, 424, 447
Hassan b. Sabit 183
Hâtıb b. Ebi Beltaa 368
Hatice 38, 39, 40, 41, 42, 45, 46, 49, 50, 95, 114, 132, 242
Hayber 290, 303, 305, 323, 324, 327, 347, 348, 349, 352, 353, 354
Hazrec 138, 142, 145, 160, 175, 177, 178, 179, 180, 191, 196, 223, 250, 286, 294
Hendek Savaşı 303, 306, 310, 318, 324, 353
Henri Lammens 194, 195
Heraklius 398, 420, 439
Hevâzin 354, 382, 383, 384, 387, 390, 392, 393
Heyetler Senesi 396, 411, 425
Hıristiyan 21, 23, 26, 36, 95, 134, 181, 182, 187, 192, 261, 404, 413, 414, 423, 424, 425, 446
Hıristiyan rahipleri 21, 23, 182, 187
Hicâbe 97
Hicaz 178
Hicr 50, 58, 60, 419
Hicret 98, 99, 101, 102, 132, 146, 149, 155, 161, 165, 170, 196, 208, 248, 380, 394, 436, 437
hilâfet 158
Hind 258, 261, 267, 268, 270, 372, 379, 380
Hirâş b. Umeyye 332
Hubel 271, 272, 274
Hûd 166, 390
Hudeybiye 328, 330, 342, 343, 344, 345, 347, 355, 365
Hudeybiye Barış Antlaşması 342
Hulefây-ı Râşidîn 447
Humus 115, 241, 447
Huneyn 382, 384, 385, 389, 390
Huveyris b. Nukeyz 373
Huyey b. Ahtab 286, 288, 294, 296, 304, 311, 312, 313, 314, 315, 321, 353
Huza'a 331, 337, 365

Huzeyfe 103, 149, 159
Huzeyl 376, 391
Hüseyin 297, 424
Hz. Abbas 369, 370, 371, 387, 443, 444
Hz. Âdem 16, 17, 103, 224, 436
Hz. Aişe 154, 269, 302, 317, 348, 431, 433, 443
Hz. Ali 45, 46, 47, 49, 51, 103, 128, 149, 152, 153, 155, 159, 221, 294, 297, 318, 327, 336, 348, 352, 362, 366, 367, 368, 387, 402, 412, 423, 426, 427, 428, 443
Hz. Ebûbekir 49, 50, 61, 85, 86, 87, 88, 89, 106, 110, 122, 123, 124, 127, 149, 154, 155, 157, 158, 159, 232, 236, 238, 271, 302, 335, 354, 364, 366, 398, 426, 427, 441, 442, 443, 447
Hz. Fâtıma 266, 269
Hz. Hatice 38, 39, 40, 41, 42, 45, 46, 49, 50, 95, 132
Hz. İbrahim 126, 153, 328, 381
Hz. İrmiyâ 177
Hz. İsâ 126, 145, 182, 185, 333, 423, 424
Hz. Mûsâ 126, 144, 153, 185, 232, 328, 333, 342
Hz. Ömer 90, 109, 110, 111, 112, 113, 159, 165, 212, 218, 232, 240, 271, 272, 273, 277, 294, 301, 313, 334, 335, 338, 339, 349, 352, 354, 364, 366, 369, 370, 392, 398, 409, 442, 447
Hz. Zekeriyya 166, 185
Hz. Zübeyr 368

I-İ

Irak 68, 225, 396
İblis 151
İbn Abbas 443
İbn 'Asâkir 21, 126, 398
İbn Duğunna 122, 123, 124
İbn Ebi'l-Avcâ 356
İbn Hişâm 24, 25, 26, 29, 30, 39, 40, 41, 42, 44, 49, 54, 55, 59, 60, 64, 66, 68, 72, 75, 79, 84, 86, 87, 94, 104, 106, 108, 111, 114, 115, 116, 119, 121, 122, 125, 127, 135, 136, 138, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 148, 149, 154, 156, 157, 164, 165, 182, 183, 187, 188, 189, 190, 192, 199, 208, 211, 212, 214, 217, 219, 220, 221, 222, 227, 228, 229, 230, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 247, 248, 249, 251, 254, 257, 259, 260, 261, 262, 264, 265, 267, 268, 269, 271, 273, 274, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 287, 289, 298, 299, 301, 302, 304, 307, 308, 309, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318,

319, 320, 321, 323, 324, 329, 330, 332, 333, 334, 335, 337, 339, 343, 344, 348, 351, 355, 360, 362, 363, 365, 367, 371, 372, 373, 375, 376, 382, 383, 386, 388, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 399, 401, 402, 403, 404, 406, 407, 410, 412, 413, 414, 416, 422, 425, 426, 427, 430, 432, 434
İbn İshâk 30, 34, 41, 45, 47, 51, 53, 54, 55, 56, 60, 64, 65, 72, 78, 79, 97, 98, 99, 113, 114, 115, 116, 123, 129, 130, 182, 191, 247, 249, 250, 254, 292, 293, 412, 419
İbn Kesîr 24, 41, 43, 44, 46, 47, 62, 89, 92, 96, 119, 127, 159, 175, 182, 187, 209, 211, 212, 213, 214, 215, 217, 218, 231, 260, 284, 292, 293, 301, 303, 304, 306, 307, 308, 309, 310, 313, 314, 319, 321, 322, 330, 331, 348, 352, 363, 392, 394, 399, 406, 409, 412, 413, 423, 424, 425, 428, 441, 443
İbn Revâha 360
İbn Sa'd 27, 28, 29, 34, 35, 36, 39, 40, 42, 44, 50, 52, 81, 90, 110, 129, 130, 131, 137, 138, 139, 141, 142, 145, 146, 147, 148, 149, 152, 159, 181, 182, 210, 219, 220, 221, 222, 224, 249, 250, 252, 254, 255, 258, 262, 263, 264, 266, 278, 280, 281, 283, 284, 285, 287, 290, 297, 299, 300, 301, 322, 325, 329, 330, 331, 332, 334, 337, 347, 348, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 360, 361, 362, 363, 374, 376, 380, 383, 412, 429, 431, 441, 442, 443
İbnu'l-Esîr 41, 95, 151, 219, 262, 412, 427
İbnu'l-Heyyebân 25, 26, 188, 189
İbrahim 86, 126, 129, 153, 168, 328, 381, 395, 447
iclâ 291
İkrime 114, 257, 258, 260, 368, 374
İ'lây-ı Kelimetullah 164, 208
İncil 21, 22, 23, 183, 186, 187, 200, 351, 449
insanlık dışı 114, 115
İran 76, 137, 238, 309, 310, 314, 399, 417, 418, 419, 421
İranlılar 413
İran Şâhı 421
İrem 24, 183, 187
İsâ 22, 126, 145, 182, 185, 186, 333, 423, 424
İsfendiyar 77
İskenderiye 418
İskenderiye Kralı 418
İslâm Devleti 89, 110, 137, 146, 157, 162, 169, 170, 173, 175, 176, 180, 189, 192, 210, 223,

225, 226, 244, 253, 257, 258, 271, 285, 290, 300, 303, 304, 305, 306, 311, 328, 329, 335, 336, 337, 340, 343, 344, 345, 347, 352, 353, 354, 361, 362, 365, 371, 377, 388, 389, 398, 404, 411, 412, 413, 418, 419, 425, 438, 446, 447
İspanya 82
İsrâ 43, 70, 76, 80, 126, 127, 128, 342, 376
İsrail 22, 177, 186, 232, 244, 384
İstanbul 26, 42, 54, 160, 163, 177, 182, 190, 191, 238, 245, 293, 364, 417, 424, 447
İstilâm 377
istiskâ 25

K

Ka'b b. Eşref 181, 253, 254, 255, 256
Ka'b b. Zuheyr 396
Kâbe 39, 60, 62, 64, 65, 72, 93, 97, 111, 113, 114, 115, 116, 117, 124, 128, 133, 136, 149, 251, 252, 274, 304, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 338, 355, 356, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 381, 416, 426, 427, 429
Kâbil 103, 224
Kadir Gecesi 37, 38
Kadisiyye 416
Kahire 177, 182, 249
Kartaca 358
Kasım 163, 285
Kays 206
Kayser 314, 326, 332, 358, 385, 418
Kelb 327
Kelede b. Hanbel 386
Kıyamet 18, 73, 98, 207, 273, 276, 369, 403
Kıyamet günü 98
Kızıldeniz 233
Kilâ' 249
Kinâne 123, 287, 367, 377
Kisra 314, 332, 418, 421
Kitab-ı Mukaddes 320
komünist 59
Konya 191
Kostantiniyye 364
Kral Necâşî 104, 106
Kubâ 159, 252, 327, 401, 405
Kuddûs 39, 420
Kudüs 72, 126, 127, 128, 251, 252, 381, 421, 447
Kunut Duası 284, 285
Kur'an 16, 22, 23, 24, 26, 27, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 40, 43, 53, 58, 66, 69, 73, 76, 77, 78, 79, 80, 83, 107, 108, 119, 121, 123, 126, 128, 137, 139, 141, 143, 153, 158, 159, 163, 171, 174, 187, 192, 200, 202, 204, 231, 233, 244, 276, 283, 287,

288, 305, 308, 314, 322, 342, 351, 395, 401, 407, 408, 413, 417, 430, 432, 433, 434, 438, 440, 448, 449
Kurban 153, 200
Kureyş 35, 56, 57, 60, 65, 67, 71, 72, 74, 75, 78, 79, 88, 93, 96, 98, 104, 105, 106, 108, 112, 115, 124, 127, 129, 145, 147, 148, 155, 164, 209, 210, 212, 219, 227, 229, 231, 233, 234, 236, 238, 241, 254, 261, 278, 279, 280, 304, 312, 313, 316, 317, 323, 326, 330, 331, 332, 333, 334, 336, 337, 338, 342, 356, 365, 368, 369, 372, 378, 384, 392
Kusay 68
Kusay b. Kilâb 68

L

Lat 46, 47, 84
lâ yus'el 32
Lebbeyk 387
Leyletü'l-Kadr 37
Lût 18
Lübnan 177, 226, 290

M

Mahmûd Şit Hattâb 175
Malik b. Avf 382, 383
Malik b. el-Aclan 178
Ma'rib Selleri 178
Mariye 395, 418
Materyalizm 70
Ma'ûna Kuyusu 285
Maviyye 280
mazlum 63, 94
Mecusiler 213
Medine 24, 25, 75, 99, 106, 128, 135, 138, 147, 155, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 169, 170, 171, 172, 173, 175, 176, 177, 179, 180, 181, 183, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 219, 220, 221, 222, 223, 225, 227, 230, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 254, 256, 257, 261, 262, 263, 264, 274, 275, 277, 279, 283, 284, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 298, 299, 300, 302, 303, 304, 305, 306, 310, 311, 312, 315, 317, 319, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 336, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 354, 356, 358, 360, 362, 363, 364, 365, 373, 380, 383, 394, 395, 396, 397, 398, 402, 404, 405, 406, 412, 413, 415, 422, 423, 425, 437, 438, 439, 440, 442, 445, 449

Medinetu'l-Munevvere 109, 110, 111, 175, 354
Medine Vesikası 162, 190, 195, 197, 249, 256, 292
Mekke 15, 18, 19, 21, 27, 42, 45, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 65, 67, 68, 70, 74, 75, 76, 77, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 87, 89, 90, 91, 94, 95, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 117, 118, 119, 121, 122, 123, 124, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 135, 136, 138, 139, 140, 142, 143, 145, 146, 147, 149, 150, 152, 154, 155, 156, 158, 159, 162, 163, 165, 169, 170, 172, 174, 175, 176, 182, 190, 191, 192, 193, 195, 196, 197, 198, 209, 210, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 234, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 246, 247, 249, 251, 252, 254, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 264, 266, 269, 270, 271, 274, 278, 279, 280, 286, 290, 294, 298, 299, 303, 304, 305, 306, 310, 311, 323, 324, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 355, 356, 361, 362, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 376, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 386, 392, 394, 395, 397, 398, 399, 410, 412, 413, 426, 427, 428, 429, 436, 437, 438, 446
Mekke Şehir Devleti 27, 103, 106, 112, 114, 162, 382
Melek Cebrail 97
Melik 420
Menât 377
Mervân 245
Meryem 22, 81, 186, 359, 420
Meryem oğlu İsâ 22, 186
Mescid 126, 127, 136, 162, 165, 172, 173, 189, 203, 208, 210, 211, 252, 319, 328, 343, 356, 362, 366, 367, 398, 400, 414, 415, 424, 426, 440, 441
Mescid-i Nebevî 162, 208
Mescidu'l-Aksâ 126, 127, 128, 251, 252
Mescid'ul-Haram 126, 127, 203, 252, 356, 426
Mesleme 254, 287, 295, 325, 402
Mes'ûdî 30, 50, 153, 176, 210, 251
mevâli 138, 176, 179, 191, 250
Mezhec kabilesi 428
Mısır 182, 184, 208, 212, 342, 358, 417, 418, 420
Mikdâd 232
Mikyes b. Hubabe 373

milliyetçilik 432
Minâ 139, 427
Mi'râc 126, 127, 128, 136
Mirâc 44, 45
Muaviye 268, 278, 386
Muaviye b. El-Muğire 268, 278
Mu'az 232, 294, 313, 320, 395
Mu'az b. Cebel 395
Mubâhele 422, 424
Muğire 54, 57, 58, 67, 97, 268, 278
Muğire b. Şu'be 97
Muhacirûn 101, 162, 220, 223, 232, 270, 301, 306, 323, 385, 434
Muhammed 15, 16, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 60, 61, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 84, 93, 97, 98, 107, 108, 109, 110, 111, 114, 117, 119, 120, 121, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 134, 135, 136, 137, 140, 142, 144, 145, 150, 152, 154, 158, 159, 164, 166, 167, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 177, 179, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 204, 210, 212, 219, 226, 227, 233, 234, 236, 238, 242, 243, 245, 247, 254, 258, 259, 260, 261, 266, 269, 272, 273, 274, 277, 279, 280, 286, 287, 294, 295, 296, 297, 303, 304, 305, 312, 313, 314, 316, 317, 318, 320, 322, 325, 331, 332, 334, 336, 342, 345, 348, 350, 356, 357, 361, 367, 371, 372, 383, 386, 394, 397, 399, 401, 402, 403, 413, 414, 415, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 424, 425, 426, 429, 431, 436, 438, 439, 440, 441, 442, 445, 446, 448, 449
Muhammed b. Mesleme 254, 287, 295, 325, 402
Muhammed Hamidullah 122, 172, 182, 191, 195, 247, 417, 419, 420, 421, 422, 424, 425, 426
Muhammed İkbâl 49
Muharrem 253, 279, 347, 412, 440
Mukavkıs 418
Mureysi Gazvesi 299, 300
Mûsâ 126, 144, 153, 185, 232, 324, 328, 333, 342, 384
Mus'ab b. Umeyr 103, 141, 261, 268
Mustalik Oğulları 300
mustaz'aflar 82
Muşellel 377
Mute Savaşı 49, 357, 361
Muvatta 397
Müminlere Uygulanan Ekonomik Terör 80

Münâfık 405
mürteci 59

N

Nadr b. el Haris 77
Nadr b. el-Haris 67, 75
Nahle 221, 222
Necâşî 104, 105, 106, 324, 332, 417, 419
Necid 283, 297, 310, 354
Necrân 422, 423, 425
Nedve 97, 103, 104, 107, 110, 149, 152
Nemrut 328, 358
Nil 99
Ninova 134
Nu'âs 235
Nu'aym b. Abdullah 108
Nuh tufanı 18
Nur Dağı 34

O-Ö

Okçular Tepesi 264
Osman b. Talha 377, 378, 379, 381
Osmanlılar 264
Ömer b. Hattâb 88, 106, 107, 216, 217

P

pagan 419
Paris 118, 195, 426
Peygamber Camisi 162, 438

R

Rab 320, 434
Ramazan 29, 36, 37, 38, 209, 224, 225, 226, 227, 245, 251, 327, 354, 364, 369, 428, 434, 435
Receb 221, 326, 364, 397
Rıdvan Biatı 334, 385
Risâlet 51
Roma 358
Rukiyye 103
Rum 148
Rumlar 214, 413
Rusya 357, 399
Rüstem 77
rüyay-ı sadıka 29

S

Sa'd b. Ebi Vakkas 50, 54, 209, 210, 238
Sa'd b. Muaz 141, 196, 223, 254
Sa'd b. Ubade 135, 145, 196, 219
Safa 97, 107
Safiye binti Huyey b. Ahtab 353

Safvân 221, 368, 383
Sakîf 382, 390, 391
Sâlim 149, 159, 246
San'a 96
Sara 373
Sebe 173
Secde 23, 151, 186, 449
Sehl 161
Sehle 103
Seleme 24, 103, 147, 187, 220, 223, 279, 302, 328, 330, 338, 339, 347, 372, 391
Seleme b. Selame 24, 187
Sellâm b. Ebi'l-Hukayk 304, 323
Sellâm b. Mişkem 286, 294, 296
Selmân 206, 306, 309, 391
Selmân-ı Fârisî 306, 309, 391
Seniyyetu'l-Vedâ 358, 400
Seriyye 198, 222, 223, 225, 243, 325, 326, 357
Sevr 154, 157
Sidretu'l-Muntehâ 126
Sîret 163, 182, 191
soykırım 322
Suffa 162, 172
Suheyb 148
Suheyl b. Amr 145, 335, 336, 356, 383
Suheylî 236, 237, 416
Suraka 159
Suriye 182, 220, 226, 290
Süleyman 205, 249, 417
Sümeyye 50, 91, 92
Sünnet 200, 202, 291, 434

Ş

Şam 25, 68, 177, 188, 209, 220, 226, 227, 228, 231, 243, 290, 309, 326, 344, 345, 398, 414, 415, 434, 447
Şâm 309, 413, 414, 415
Şa'ya 184, 185
Şeytan 107, 121, 386, 431
Şii 158

T

Taberî 30, 53, 70, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 149, 177, 184, 185, 240, 258, 260, 262
tağut 133
Tâif 128, 132, 133, 134, 135, 221, 382, 383, 390, 391, 392, 413
Talha 50, 88, 294, 377, 378, 379, 381, 388
Talha b. Ubeydullah 50
Târihu'l-Hulefâ 107, 112
tavaf 39, 62, 64, 136, 334, 355, 356, 377, 427
Tebuk 397, 404, 405, 406, 422, 446
Tebuk Seferi 422, 446

Tevrat 21, 22, 23, 24, 26, 75, 183, 186, 187, 198, 199, 244, 319, 320, 351, 449
tıp 201
Tuvâ 330, 372
Türkiye 195, 218, 447

U

Ubeyde b. El-Hâris 237
Ubeydullah 50, 206, 207
Uhud 127, 192, 257, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 270, 274, 275, 277, 278, 298, 303, 310, 379, 385, 386, 446
Uhud Dağı 263, 264, 266, 267
Uhud Savaşı 192, 257, 262, 264, 270, 277, 278, 298, 303, 379
Ukbe b. Ebi Mu'ayt 75, 93, 120, 130, 239, 243
Umeyye b. Hâlef 67, 84, 93
Ummu'l-Hâris 387
Ummu'l-Kurâ 371
Umre 207, 329, 331, 339, 355, 394
Umretu'l-Kadâ 355, 356
Umretu'l-kısas 355
Urve b. Mes'ûd 331
Usâme 117, 265, 434, 441, 442, 443, 449
Usâme b. Zeyd 265, 434
Useyd b. Hudayr 294, 389
Utbe 54, 65, 66, 67, 89, 93, 103, 228, 234, 237, 239, 243, 257, 261
Utbe b. Rebi'a 65, 66, 67, 93, 228, 234, 243, 257
Uzak Doğu 309
Uzzâ 46, 47, 70, 84, 87, 95, 272, 376

Ü

Ümeyye 84, 86, 120, 292
Ümeyye b. Hâlef 120
Ümmü Cemil 119, 120
Ümmü Salît 269, 387
Ürdün 290, 360

V

Vahşi 260, 261, 268
Vakidî 249, 250, 256, 294, 295, 296, 400
Varaka 39, 40, 50, 84, 95, 413
Varaka b. Nevfel 39, 50, 84, 95, 413
Velid 54, 56, 57, 58, 66, 67, 93, 237, 243, 250, 260, 261, 266, 324, 330, 363, 376, 377, 428
Velid b. Muğire 54, 57, 58, 67

Y

Yahudi 21, 22, 23, 24, 25, 26, 36, 95, 127, 128, 132, 162, 176, 177, 178, 181, 182, 183, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 200, 213, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 253, 254, 255, 256, 277, 286, 287, 288, 289, 290, 294, 300, 304, 305, 311, 318, 319, 321, 322, 327, 348, 349, 351, 352, 353, 426, 446
Yahudi hahamları 21, 23, 182, 187
Yahudiler 24, 25, 75, 128, 138, 166, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 187, 188, 189, 191, 192, 194, 195, 196, 197, 199, 213, 243, 245, 247, 248, 249, 251, 253, 255, 256, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 293, 294, 295, 303, 304, 305, 311, 313, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 328, 347, 348, 350, 352, 353, 354
Yahya 166
Ya'kûbî 225, 228
Yâsir 90, 91, 92
Yehuyakîm 176
Yemen 177, 178, 309, 417
Yesrib 24, 25, 75, 99, 128, 135, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 152, 154, 155, 158, 159, 175, 177, 178, 179, 183, 188
Yuhanna 404, 422
Yûnus 134
Yûsuf 18, 40

Z

zekât 22, 184, 411
Zekeriyya 166, 185
Zeus 420
Zeyd 49, 134, 160, 205, 214, 216, 218, 221, 223, 265, 279, 280, 284, 297, 300, 325, 326, 327, 357, 358, 361, 362, 363, 377, 434, 441
Zeyd b. Hârise 49, 160, 221, 223, 279, 300, 325, 326, 327, 357, 358, 361
Zeyd b. Sabit 297
Zeyneb 242, 243, 353, 391
Zilhicce 251, 329, 356, 395, 426
Zilkâde 428
Zulkarneyn 76
Zu'l-Keffeyn 390
Zû-Tuvâ 372
Zübeyr 50, 103, 294, 368
Zübeyr b. Avvâm 103
Zülkarneyn 76

Prof. Dr.
İhsan Süreyya
Sırma

Müslümanların
Tarihi

Peygamberlerin İslâm'ı tebliğleri kolay olmamış; işkence çekmeden, ezâ görmeden bu İlahî hareket yürümemiştir.

Şüphesiz, Allah yolunda en çok işkence ve ezâya maruz kalan insan, son Peygamber olan Hz. Muhammed (s.a.s)'dir. Sadece o değil, ailesi ve ashabı da işkence altındaydı.

Hz. Muhammed (s.a.s), Mekke'deki işkence döneminden sonra, Medine'de devletini kurarak, İslâmî tebliği o şekilde sürdürdü. Bu tebliğ bazen anlaşarak, gerektiğinde de savaşarak yapıldı. İslam'ın, dolayısıyla Hz. Peygamber (s.a.s)'in gayesi de savaş veya insan öldürme değil, kendisine emredilen "İslâm'ı tebliğ" görevini yerine getirmekti.

2

THG
0799220
MPB

9 789754 737677
www.beyanyayinlari.com